

تصویر ابو عبد الرحمن الکردي

یادی مه روان

مندی القران الثقاف

www.iqra.ahamontada.com

به رکی دووهم

شینه مشتبه ندی به کافی همه ورامان
همه ندی له موریدو منه سو به دیاره کانیان

مه لایعبد الکریمی مدرس

دایه شاه

بۆدابهزاندنى جۆرهما كتيب: سەردانى: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

براي دانلود كتابهای مختلف مراجعه: (منتدى اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردی , عربی , فارسی)

له چاپکراوه کانی کۆری زانیاری عێراق
«دهستهی کورد»

یادی مهردان

به رگی دووهم

شیخه نه قشبه ندی یه کانی هه ورامان و
هه ندی له موریدو مه نسووبه دیاره کانیان

مه لاجبدا لکیمی مدرس

ئهندامی کارای کۆری زانیاری عێراق - دهستهی کورد
دایناره

چاپخانهی کۆری زانیاری عێراق

بهغدا - ۱۹۸۳

مدرس، عبدالکریم، ۱۲۸۳ - ۱۳۸۴.

یادی مهردان/عبدالکریمی مدرس. -- سنندج انتشارات کردستان، ۱۳۸۵.

ج ۲.

ISBN: 964 - 7638 - 90 - 6 (دوره)

ISBN: 964 - 7638 - 88 - 4 (ج ۱)

ISBN: 964 - 7638 - 89 - 2 (ج ۲)

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

مندرجات: ج. ۱. مولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی. - ج. ۲. شیخه نه‌قشبه‌ندیه‌کانی هورامان

همندی له مورید و منسوبه‌کانیان.

۱. کردان -- سرگذشتنامه. ۲. شعر کردی -- مجموعه‌ها. ۳. نقشبندی، خالد. ۹۱۱۹۳ -

۱۲۴۲ق. -- سرگذشتنامه. الف. عنوان.

۸۵۹

PIR۳۲۵۷/الف ۸۱م

/۲۱

۱۳۸۵

کتابخانه ملی ایران.

م ۸۴ - ۴۶۸۹۳

یادی مهردان

✓ ناوی کتیب (نام کتاب):	یادی مهردان (به‌رگی ۲)
✓ دانراوی (تألیف):	مه‌لا عبدالکریمی مدرس
✓ که‌ره‌ق چاپ (نوبت چاپ):	یه‌که‌م (اول): ۱۳۸۵
✓ ژماره‌ی چاپ‌کراو (تیراژ):	۳۰۰۰ ده‌وره‌ی دوو به‌رگی (دوره‌ی دو جلدی)
✓ ژماره‌ی لاپه‌ره‌و قواره (تعداد صفحه و قطع):	۶۶۸ صفحه‌ی وزیر (دو جلد ۱۳۲۴ صفحه)
✓ بلا‌و‌که‌ره‌وه (ناشر):	بلا‌و‌که‌ره‌وه‌ی کوردستان (انتشارات کردستان)

انتشارات کردستان

سنندج، پاساژ عزتی ☎ ۲۲۶۵۳۸۲

شابک دوره: ۶ - ۹۰ - ۷۶۳۸ - ۹۶۴	ISBN: 964 - 7638 - 90 - 6
شابک ج اول: ۲ - ۸۹ - ۷۶۳۸ - ۹۶۴	ISBN: 964 - 7638 - 89 - 2

نرخه‌ی ده‌وره‌ی دوو به‌رگی: ۱۰۰۰۰ تمه‌ن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين • والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله
وصحبه اجمعين ، واتباعه باحسان الى يوم الدين •

پاش ځه وهی به یارمه تیږی خودای میهره بان یادنامه ی تاقانه ی پوژگار
حه زره تی مه ولانا خالیدی نه قشبه ندیم نووسی^(۱) ، ځه مه وی باسی یه که مین
خه لیفه ی ناوداریشی بنووسم که هه زره تی شیخ عثمان سیراجو ددینی
ته ویله یی یه له گه ل باسی هه ندی له کورو کوره زا به شان و شکوکانی و هه ندی
له موریدو مه نسووبه ناوداره کانیان بوځه وهی دل و دهر وونی پو له کانی
نیشتمان به یادیان رووناک بکه مه وه •

ځم باسه م کردووه به دوو به شه وه ، به شی یه که می به ناوونیشانی
(شیخه نه قشبه ندی یه کانی هه ورامان) و به شی دووه میشی به ناوونیشانی
(هه ندی له موریدو مه نسووبه دیاره کانی شیخه نه قشبه ندی یه کانی هه ورامان) •

(۱) ځم کتیه به ناوی (یادی مهردان • بهرگی یه که م • مه ولانا خالیدی
نه قشبه ندی) له سالی ۱۹۷۹ دا له چاپخانه ی کوری زانیاری کورد له
بهغدا ، به ۶۵۶ لاپهړه له چاپ درا •

به شی یه کم

شیخه نه قشبه ندی یه کافی هه ورامان

باری شیخ عثمان سراجوردین

له دایک بوونی شیخ عثمان و پشتو بڼه چهی

شیخ عثمان سالی ۱۱۹۵ هـ هجرت له دېي (تهوټله) له قهزای هه له بجهی ئیستا له دایک بووه. هم ذاته به پټی ده سنو سیکی شیخ موحه ممد به هائوددینی کوری (۲)، کوری خالد ئاغای کوری عه بدوللا ئاغای کوری سهید موحه ممدی کوری سهید دهرویشی کوری سهید موشرفی کوری سهید جومعهی کوری سهید ظاهر ناوټکه •

سهید ظاهیری ناوبراو له سهیده کانی (نعیم) و له نهوهی حه زره تی حوسه نی کوری حه زره تی عه لی به و له مه لبه ندی خو به وه که له ده وروپشتی به غدا بووه، له ناو سهیده کانی چیا ی حیمیرین دا، پرووی کردووه ته هه ورامان و له دېي تهوټله دامه زراوه و نهوهی لی بووه ته وه • نه مانه له تهوټله زور به قه درو حورمه ت بوون و پاش چهند پشتیک به ناوی (ئاغه) وه ناسراون •

دایکی شیخ عثمان ناوی (حلهیمه) و کچی (فهقی نه بووبه کړی)

(۲) شیخ به هائوددین له پشتی نامه یکه که بو شیخ عومر ضیائوددینی برای نووسیوه، وای نووسیوه: الی عمر ابن عثمان ابن خالد ابن عبدالله ابن السید محمد ابن السید درویش ابن السید مشرف ابن السید جمعة ابن السید ظاهر •

تەوئلەیی بە کە بە (فەقئ ھەی بە کر) ئاسراوە و ئەچیتەو ھە سەر (فەقئ ئەحمەدی غەزایی بە غدایی) • ئەم فەقئ ئەحمەدیش ھەر بە منالی بە غدای بەجئ ھیشتوو و بۆ خوئندن رووی کردوو تە کوردستان و لە گەلئ مزگە و تدا خوئندوو و بە تاسەرە نجام لە تەوئلە سە قامگیر بوو و ژنی ھیناوە • لە بەرئەو ھە کە پیاویکی زۆر چاڤ و لە خواترس بوو و گەلئ جار خۆی و ن کردوو و پاش ماو ھە کە ھاتوو تەو ھە ، لە تەوئلە مە شھوور بوو بە (فەقئ ئەحمەدی غەزایی) بە و باو ھەر کە و لە (رجال الغیب) ھە لە ماو ھە کانی و ن بوو نیا بۆ غەزا ئەچئ لە ئا و سوپای موسو لماناندا •

بۆ پشتگیری ناو نیشانی ئەم فەقئ ئەحمەدە ، سە یید عە بدولصە مەدی توو داری کە یە کیڤ بوو لە مریدانی شیخ شە ھابود دینی کاکۆزە کە ریا ، لە کیتی (نور الانوار) دا کە لە سالی ۱۰۹۹ ی ھیجرە تدا بە فارسی دایناو ، لە (قاموس الانساب) ی شیخ رەضا مو عینود دینی کاکۆزە کریان یی ھەو ئە گێریتەو ھە ئەلئ : «فەقئ ئەحمەد ناویکی کور تە بنە کە پئی یان ئەوت (گرمە) و بە عەرەبی قسە ی ئە کرد ، ھاتە قوتابخانە کە ی ئیمە • خۆی لە سە ییدە کانی بە غدا ئە دایە قە لەم و ئە یوت لە ئەو ھە شیخ عە بدولرە ئووفی کور ی شیخ نەعمە توللای و ملیم • ماو ھە کە مایەو ھە پاشان چوو بۆ تەوئلە ھە ورامان • پاش ماو ھە کە ناو بانگی دەر کرد بە (غەزایی) • ئیتەر نازانم ژنی ھینا یا نە ؟ » • پاشان ئەلئ : «منیش ئەلئیم بۆم دەر کەوت کە ژنی ھیناوە و ھەچە ی لئ کە و توو تەو ھە ھەر لەو ییش مردوو • وە لە سە فەری حیجاز ما کۆلیمە وە لەو کە ئاخۆ راستی ئە کرد یا نە ؟ وە زانیم کور ی شیخ مو حە مەدی کور ی شیخ عە بدولئە مەدی کور ی عە بدولوا حیدی کور ی مەحموودی کور ی عە بدولصە مەدی کور ی عە لئی کور ی عە بدولرە ئووفی کور ی شاھ نەعمە توللای و ملیی کور ی شیخ زە کە ریا کە مالود دینی کاکۆزە کە ریا یی ھە ،

که واته سهیدی حه سه ئی به» (۳) . من خویشم دیومه له پشتی کتییکی خوالی خوش بوو ماموستا مه لا به هائوددینی ئیمامی خانه قای بیاره به خه تی ماموستا مه لا به هائوددین خوی نه سه بی شیخ عثمان سیراجوددین نوو سرا بوو هر به مجوره که له پیشه وه باسمان کردو ، له داوینیشیه وه نوو سیبووی : «کنت هذا النسب من خط شيخنا عمر ضياء الدين قدس سره» واته : ئهم نه سه به م له بهر خه تی شیخی خومان عومه ر ضیاءوددین (قدس سره) نوو سیومه ته وه .

وا به پیتی ئهم سه رچاوانه دهر که وت که شیخ عثمان سیراجوددین له لاینی باوکیه وه له سه ییده کانی نعیم و له نه وهی حه زره تی حوسه ین و ، له لاینی دایکیه وه له سه ییده کانی شاذیلی و له نه وهی حه زره تی حه سه نه ، چونکه شیخه کانی کاکوزمه که ریا له نه وهی نه بولحه سه ئی شاذیلین . نه وهش بزانی که نه شیخ عثمان خوی و نه کورپه کانی له ناو خه لکدا باسی سه ییده تی خویانیان نه کردو وه هر به ته سه ووف و ته ریه ته وه خه ریک بوون .

خویندنی شیخ عثمان سیراجوددین

ئهم ذاته به پیتی داب و نه ریتی سه رده می خوی هر له منالی به وه ، پاش فام کرد نه وه ، نراوته بهر خویندن و قورئانی پیرۆزی ته واو کردو وه و چهند ورده کتییکی خویندو وه نه نجا بووه به فه قی و هه ندی کتییی نه حوو سه رف و شه رعی خویندو وه بۆ خویندن زیاد له دبی ته ویله ، که له وی نراوته بهر خویندن ، چووته بیاره و خه رپانی و خورمالیش .

(۳) چمکیکی میژووی هه ورامان و مه ربوان ، چهند لاپه ره یه که له کتییی (نور الانوار)ی سه ید عه بدولصه مه دی تووداری ، موحه مه دی مه لا که ریم وه ری گیراوته سه ر کوردی ، به غدا ، ۱۹۷۰ ، ل ۳۱ . نه سه له فارسی یه که ی ئهم کتیه ش له کتیه خانه که مانا هه یه .

له فەقێ یەتیدا زۆریش بە خواپەرستی یەوێ خەریک بوو و نوێژی سوننەت و شەونوێژی هەمیشە کردوو و هەر لە منالی یەو سیمای صالحانی گرتوو • ئارەزووی لە سوۆفی بەتی و سولووک بوو و لەسەر ئەم ئارەزوو لە دەورووبەری تەمەنی بیست و پێنج سالییدا چوو بۆ بەغدا و لە مەدرەسەی مزگەوتی حەزرەتی غەوث (شیخ عەبدولقادر گیلانی) دامەزراوە ، دەرزی عیلم و شەری خۆیندوو و خەریکی زیکرو فیکرو خواپەرستی یەو بوو ، تا پاشان هەر لە بەغدا بە خزمەتی مەولانا خالیدی نەقشبەندی گەشتوو و تەریقەتی لەسەر دەستیدا وەرگرتوو • لەوکاتەدا ، لەرووی فەقێ یەتی یەو ، لە پلەی خۆیندنی (سیوطی) و (فتاری) دا بوو •

له خوالی خۆشبوو شیخ عەلاؤددینی عثمانیم بیستوو ئەیفەرموو : خۆیندنی باپیرم لە ماددەی سیوطی تی نەپەریو • هەروا لێم بیستوو ئەیفەرموو : دانەیهێک کیتی (فرائض) م دیو بە خەتی باپیرم نووسرابوو • له جەنابی سەید طاھیری هاشمی کوری سەید قەیدەری سەید و ددە و لەی خەلکی دەولەتاوایشم بیستوو کە شیخ عثمان لەوکاتەدا کە لە مەدرەسەی حەزرەتی غەوث خۆیندوو یەتی شەرحی لە (رسالة الشاه صديق الہراتی فی شرح الکلام القدسی) کردوو کە حەزرەتی غەوث دایناوو ، ئەو شەرحە کە بە دەستووسی شیخ عثمان خۆیەتی ، لە کتیبخانەکی ئەودایە و شیخ عثمان لە داوینی ئەو شەرحە نووسیویە : « کتبه عثمان بن خالد الطويلی الاصل فی مدرسة الشيخ عبدالقادر الگيلانی قدس الله سره العزيز فی سنة الف و مئین و ست و عشرين من الهجرة فی رجب سنة ١٢٢٦ » • من خۆیشم نوسخەیهێک پرسیالی وەضع و ئیستیعارە ی دەستووسی شیخ عثمانم دیو لای شیخ توفیقی کوری شیخ عەبدولرحمانی خەلکی (پشتە) ی ناوچە ی (تاوێ گۆزی) لە قەزای هەلەبجە ، بەلام لەبیرم نەماو لە چ سالیێکدا نووسیویەتەو •

شیخ عثمان سیراجوددین که له مه دره سهی هزاره تی غه وٚ فقهی بووه ، دوو هاوړتی بووه که نه وائیش هر له وٚ خوښوویانه ، په کیکیان مه لا ئه محمد ناوٚکی خه لکی دبی (کوله ساره) له ناوچهی (بیله واری سر به شارستانی سنو ، نه ویشیان فقهی به کی شیعه که خوٚی به سوئی پیشان داووه پٚیان وتوه (فاضلی خه لخالۍ) . مه لا ئه محمد له نه نجاما بووه به خه لیفه ی مه ولا نا خالیدو دهستی کردووه به ئیرشاد . فاضلی خه لخالۍش له م باره وه شتیکی دهسگیر بووه و پاشان گه راوه ته وه بو ئیران و له تاران نیشته چی بووه .

بو ته ئکیدۍ هم قسه یه حاجی موحه ممدی سمیرانی^(۴) خه لیفه ی شیخ موحه ممد به هائوددینی کوری شیخ عثمان له کٚیی (بارقات)^(۵) دا نووسیویه : له جه نابی سه یید موحی ددینی که لجینیم بیست فهرمووی جارٚکیان له گه ل خٚزائی رهضا قولی خانی نه رده لان له سنه وه چووم بو تاران ، چه ند رٚوٚی له تاران ماینه وه ، له و ماو یه دا خٚزائی رهضا قولی خان سه ری له زانایه کی گه وړه دا که ناوی فاضلی خه لخالۍ بوو . له کاتی سر دانه که دا فاضلی خه لخالۍ پرسی : له ولاتی ئیوه کٚ به خواناسی

(۴) سمیران : دبی به که له نزیکۍ سنه .

(۵) بارقات : کٚیی که به فارسی حاجی موحه ممدی جافی سمیرانی کوری رٚستم به گی میرا خوړباشی دایناوه که په کیک بووه له موریدانی شیخ عثمان سیراجوددین و خه لیفه ی شیخ موحه ممد به هائوددینی کوری بووه له دبی سمیرانی نزیکۍ سنه دانیشتووه . هم کٚیبه سه رانسه ری باسی که راماتی شیخ عثمان سیراجوددین و شیخ موحه ممد به هائوددینی کوری ته ی . له سر نه رکۍ حاجی موحه ممد چه له بی له نه وه ی عه بدو لقادر ده بباغی هه ولٚیری له چاپخانه ی نه حاجی به غدا له چاپ دراوه له گه ل کٚیی (نظم المحاسن فی حسن شمائل حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم) که شیعه به فارسی و هر نه و دایناوه . هم دوو کٚیبه ټیکه وه ٧٩ لاپه ری یان گرتووه ته وه و سالی له چاپ دانیان له سه ری نه نو سراه .

به ناووبانگه ؟ وه لامیان دایه وه له کوردستان پیاویکی گه وره هیه مه شهووره به شیخ عثمان سیراجو ددین و بۆیان باس کرد . جا فاضلی خه لخالێ وتی : وا دیته بیرم که من هاوړپێ ئه و ذاته بووم له مزگه وتی شیخ عه بدولقادی گه یلانی له به غداو له یهك حوچره دا له گه ل ئه و مه لا ئه حمه دی کۆله سارمی پیکه وه ئه مانخویندو هه ر له و سه رده مه دا نیشانه ی پیرۆزی به ناوچاویه وه دیاربوو و ئیمه ش به پیاویکی خاوه ن هیمه تمان ئه هاته پیش چاو .

ته ر یقه ت وه ر گرتنی شیخ عثمان له سه ر ده ستی مه ولانا خالیدا له به غدا

شیخ عثمان سیراجو ددین خۆی گێراویه ته وه فه رموویه تی که مه ولانا ته شریفی هاته به غداو له ته کیه ی چه زره تی غه و ث جیگیر بوو ، چوومه خزمه تی و دهستم ماچ کردو به خێرهاتنم لی کرد . ئه ویش ناسیمیه وه ، چونکه پیشتر که له خورمال و بیاره ئه مخویند به خزمه تی گه یشته بووم و ، ئه ویش له کاتی لاویدا چه ند جارێ ها تبوو بۆ ته ویله . ئیتر گه لی جار له ته کیه ئه چوومه خزمه تی و به چاوپیکه وتنی دلشاد ئه بووم ، ئه ویش زۆر دلخۆشیی منی ئه دایه وه به میهره بانێ به وه ته ماشای ئه کردم .

پاش چه ند رۆژێک جاریکی تر چوومه وه لای و نیازی دلی خۆم هه رز کردو تکام لی کرد که ئادابی ته ر یقه تم فێر بکا . ئه ویش به لوتفه وه تکاکه ی قوبوول کردم و ئادابی ته ر یقه تی ته قشبه ندیی فێر کردم و نیشانی دام چۆن و یردو ذیکری خۆم به جی یینم . به م جوړه له په ریشانی رزگاری کردم . منیش له مشوینه دا ئه لیم به پێسی ئه وه که سالی ۱۲۲۶ ی هه جره ت ده سنیشان کراوه که مه ولانا له و ساله دا له هیندوستانه وه گه راوه ته وه بۆ

سوله یمانی و هاتووته بهغداو له تهکیه ی حهز مه تی غه و ت نیشه جی بووه ،
 ده ره که و ئی که شیخ عثمانیش هه ره له و ساله دا بووه به مریدی مهولاناو
 ئه بی کاتیش ئاخری سال بووبی و ته مه نی شیخ عثمان له و کاته دا (۳۱) سالان
 بووبی .

گه رانه وه ی شیخ عثمان بو سوله یمانی له خزمه تی مهولانا دا

مهولانا له دوا دوا یی سالی ۱۲۲۶ یا سه ره تای سالی ۱۲۲۷ دا له بهغداوه
 گه راوه ته وه بو سوله یمانی ، چونکه سه فهره که ی بو بهغداو مانه وه ی ئه و
 ماوه یه ی له و ئی به فهرمانی شاه عه بدوللای دیله ویی مورشی دی بووه .

مهولانا که دته وه بو سوله یمانی له هه مان مزگه وتی خۆیدا دا ئه نیشی
 که کاتی خۆی ما مۆستا بووه تیا یا و دهرزی به فه قیکانی و توه ته وه که مزگه وتی
 عه بدولر حمان پاشای بابانه و ئیستا به مزگه وتی شیخ بابه عه لی به ناو و بانگه .
 مهولانا له م مزگه وته دا ده ست ئه کا به ری ئه نموونی موسولمانان به پی داب و
 نه رتی ته ریه تی نه قشبه ندی . شیخ عثمانیش له م سه فهره دا له خزمه تیا
 گه راوه ته وه بو سوله یمانی و ده ستی کردووه به سولول ک کردن و به جی هینانی
 ئادابی ته ریه ت و مهولانا ییش زۆر چاودیری کردووه . شیخ عثمان خۆی
 فهرمو ریه تی ئه و ماوه یه که له سوله یمانی بووم له عاله می ذیکر و رایی ته دا
 زۆر شتی سه یرم چاوپێ ئه که وت و عهرزی مهولانا م ئه کرد ، ئه ویش به لوتنی
 خۆی ری ئه نموونی ئه کردم تا ئه و ده ورانه م تی په رانه . به کورتی شیخ عثمان
 سیراجود دین له و ماوه یه دا وه کو موریدی کی به سۆز خه ریکی خوا په رستی و
 سولول ک ئه بی و که م و زۆر کاتی خۆی زایه نا کاو به هه موو جۆری به ئادابی
 ته سه وه وه خه ریک ئه بی و دوو سالی ۱۲۲۷ و ۱۲۲۸ به م جۆره به سه ره ئه با تا

ئەگاتە پایەى خەلافەت و مەولانا ئىجازەى خەلافەتى ئەداتى • شىخ عوتمان
يەكەمىن كەسە كە مەولانا ئىجازەى خەلافەتى داوەتى •

ئىبراھىم فەسەىح ھەيدەرى لە كىتەبى (المجد التالذ ، فى مناقب مولانا
خالد) دا ئەلەى : «لەناو ئەھلى بەغدادا شىخ عوبەيدوللاى ھەيدەرى كە موفتى
بەغدا بوو ، لەناو خەلكى شىمالى عىراقىشدا شىخ عوتمانى تەوئلەى
يەكەم خەلىفەى مەولانا بوون» • بەلام من ھىشتا بۆم ساغ نەبوەتەو ئەخۆ
شىخ عوتمان سىراجوددىن كە لە ئاخىرى سالى ۱۲۲۸دا ئىجازەى خەلافەتى
لە مەولانا وەرگرتوو ، ھەر لە سولەيمانى لىى وەرگرتوو ، يا لە بەغدا ،
پاش ئەوہى مەولانا بۆ يەكەمین جار كۆچى بۆ ئەوئى كەردوو ، چونكە بەپى
ئەوہى لە شىخ عوتمان سىراجوددىن خۆیەوہ گىرراوہتەو ، مەلوومە لە
تەمەنى ۳۳ سالاندا ئىجازەى خەلافەتى وەرگرتوو ، وەك مەشھوریشە
لە ۱۱۹۵دا لەدايك بوو ، بەم پەرى ۳۳ سالى يەكەى رىكەوتى ۱۲۲۸ ئەكاو ،
مەولانا لە سالى ۱۲۲۸دا بۆ يەكەمجار لە سولەيمانى يەوہ كۆچى كەردوو بۆ
بەغداو شىخ عوتمانیشى لەگەل رۆشتوو •

گەرانەوہى دىسانەوہى شىخ عوتمان بۆ سولەيمانى لە خزمەتى مەولانادا

مەولانا ، وەك لە بەرگى يەكەمى ئەم كىتەبەدا باسماز كەرد ، تا سالى
۱۲۳۰ لە بەغدا ئەمىنەتەوہ ، پاشان لەسەر تەكەى مەحمود پاشاى بابان
ئەگەرپەتەوہ بۆ سولەيمانى و پاشا خانەقاى گەورەى بۆ دروست ئەكا كە ھەر
لەوكتەوہ بە خانەقاى مەولانا ناووبانگى دەر كەردوو و مال و مولكىكى
زۆرى لەسەر وەقف ئەكاو زانايان و ئەھلى تەرىقت لە ھەموولایەكەوہ
رووى تى ئەكەن • شىخ عوتمانیش كە لەم وختەدا خەلىفەىكى بە پایەو

مهقام بووه ، له خزمهتی مهولانا دا نه گهریتهوه بو سولهیمانی و ، مهحموود پاشا ریژیکی زور له میش نه گری و زور جار له مزگوتی تایهتی ناو مالی خورا پیش نوژی پی نه کا . شیخ عثمان ههروا لای مهولانایش زور بهریز بووهو مهولانا فرمانی داوهتی که خهتی تایهتی دامهزینی و ئیسواران و بهیانان خهتم بکاو تهومجوه له مریدمکان بکا . ههروا فرمانی به موریدمکانیشی داوه که له ههلقهی خهتی شیخ عثماندا دانیشن . له ماوهیه دا کهسانی پایه بلندی وهك سهید ئیسماعیلی داغستانی و مهلا عهبدولحه کیمی کاشغهری و شیخ موحه ممدی ههله بجهیی و کهسانی تر له سهر دهستی شیخ عثماندا سولووکیان کردووو ته ربی بهتی سو فیانهیان وهرگرتووو ، مهولانا تهنا چاودیری بهکی گشتی کردوون .

گهرا نهوهی شیخ عثمان بو هه ورامان

پاش گهرا نهوهی مهولانا بو سولهیمانی به ماوهی چهند سالیك ، پیاوخرپان و فیتنه گیران ئاژاوهیهکی بو نهینهوهو نهویش - وهك له بهرگی به کهمی نهم کتیبه دا بهدریژی لیلی دواين - له ١٢٣٦ ی هجره تدا بو جاری دووهم سولهیمانی بهجی دیل و له ریگای قهرمداغهوه بهرو بهغدا نه کهوتنه ری . هه ندی له مه نسو به کانیسی له گهلی نه پۆن بو بهغدا و هه ندیکیان له خانه قادا نه میننهوو هه ندیکیشیان بلاوهی لی نه کن . شیخ عثمان سیراجوددینیش که خهلیفه ی فرمانی ئیرشادکردن پی دراو بووه ، نه گهریتهوه بو هه ورامان و له تهوێله نیشتهجی نهینهوهو ، جار وباریش له بیاره دانیشهوو . هاوینایش جار جار چووو بو سه رچاوهی ئاوی دیی (کهیمنه) و هه ندی سالیس چووو بو سه رچاوهی (حهوش و بهورانی) له هه ورامانی نه ویدیو (هه ورامانی بهشی ئیران) و له هه رکوی بووبی به ئیرشادی

موسولمانان و پئی نموونی بانهوه خهريك بووهو زانایان و طالیبانی سولووک
له ههموو لایه که وه پروویان تی کردووه •

نشیمه نی شیخ عثمان سیراجوددین له دئی تهوێله خانووی بنه مالهی
خۆیان بووهو ، ئیرشادیشی له مزگهوتی دئی تهوێله کردووه • له بیارهش
لهو خانوانه دا دانیشتووه که ئه کهونه پشت خانه قاوهو به خانووی حه مه که ریمی
شیخ رهشیده ناسراون و ئیستا هیی ئه وهی شیخ رهشیدن •

لهو ماوه یه دا که شیخ عثمان له هه ورامان بووهو مهولانا له به غدا
بووهو تا چووه بۆ شام (۱۲۳۶ - ۱۲۳۸) ، شیخ عثمان گه لی سهری
بۆ ده وریه ری هه ورامان کردووه • یه کچی له م سهرانه ی بۆ سنه بووه •
له م سهره دا ماوه یه که له سنه ماوه ته وهو له وئ ئیرشادی کردووهو گه لسی
مه لاو پیاوی مونسب ته ریه تیان له سهر ده ستیا وه رگرتووه وه که شیخ
شوکروللای سنه یی و مه لا موحه ممه د باقر که پاشان به شیخ موحه ممه د باقر
ناوی ده ر کردووه •

وه که بۆم ده ر که وتوووه هه ر له م ماوه یه دا شیخ عثمان چهنه جاریکیش
به خزمه تی مهولانا گه یشتوه ته وه • جاریک له به غداو دوو جار له هه ورامان
که مهولانا له به غداوه بۆ هاوینه خۆری چووه بۆ کوێستانه کانی هه ورامان •

دهوری شیخ عثمان سیراجوددین

پاش کوچ گردنی مهولانا بۆ شام

ههروه که چۆن پاش کوچ گردنی مهولانا له سوله یمانی یه وه بۆ به غدا ،
شیخ عثمان سیراجوددین له هه ورامان به ئیرشاد کردنه وه خه ریک بووه ،
هه روا پاش کوچ کردیشی له به غداوه بۆ شام له ئیرشاد کردنی خۆیدا
به رده وام بووه • له ناوچه ی هه ورامان و باباندا مهولانا خه لیفه یه کی له شیخ

عوثمان شایاتترو لی هاتووتری نه بووه ، له بهر نه وه له هه موولایه که وه خه لک
روویان تی کردووه هه میسه خانه قای ته ویله پربووه له موریدو مه نسووب که
له زۆر لای کوردستان و ولاتانی ئیسلامه وه هاتوون .

به مچۆره شیخ عوثمان له ۱۲۳۶هـ که مهولانا به یه کجاری کۆچی کردووه
بۆ بهغداو تا ۱۲۸۳ که خۆی کۆچی دوایی کردووه — دوو سالی نه بێ که
هاتووه بۆ سوله یمانی — له هه ورامان (ته ویله و بیاره) خه ریکی ئیرشاد بووه .

هاتنی شیخ عوثمان بۆ خانه قای مهولانا له سوله یمانی به تکای ئه حمهد پاشای بابان بۆ ماوه یه ک

له بهرگی یه که می ئه م کتیه دا باسمان کرد که وا پاش کۆچ کردنی
مهولانا بۆ بهغدا ، به فهرمانی مهولانا خۆی ، شیخ عه بدوللای هیراتی له سه ر
خانه قای مهولانا دانیشتووه بۆ ئیرشادو شیخ مهحموود صاحبی برای
مهولانایشی له گه ل بووه . ئه م باره به مچۆره ماوه ته وه تا مهولانا له ۱۲۴۲دا
فهوتی کردووه شیخ عه بدوللای هیراتی به وه سیه تی مهولانا چووه بۆ
شام تا له جینگه ی ئه ودا دانیشی و ته نها شیخ مهحموود صاحب له سه ر خانه قا
ماوه ته وه . ئه میش پاش ماوه یێک سوله یمانی به جی هیشتووه و چووه بۆ
شامو شیخ ئه حمه دی هه ولیری یان له شامه وه ناردو ته وه بۆ سوله یمانی
بۆ سه ر خانه قا . ئیتر وه زعه که به مچۆره درێژه ی کیشاو وه موریدو مه نسووبی
نه قشه ندی هه موو تیکرا له خانه قادا پیکه وه خه تمان کردووه تا کاتی که
شیخ لوطقوللا ناوو مهلا عوثمانی بالخی که له موریدانی شیخ عوثمان بوون
ئه رۆن بۆ هه ورامان بۆ سه رلیدانی شیخ . پاش گه رانه ویدان ئیتر شیخ
ئه حمه دی هه ولیری ریگیان نادا له ناو خانه قای مهولانا دا خه تم بکه ن ،
ئه وانیش ئه رۆن له مزگه وتی مهلا عوثمانی بالخی خه تم ئه که نو ئادابی

تەرىقەت بەجىدىن • شىخ ئەحمەدى ھەوليرى ئەمەش بە بەر بەرەكانى
دائەنى بۆ خۆى و ئەچى لای ئەحمەد پاشاى كورى سولەيمان پاشان بابان
شكائيان لى ئەكا • ئەحمەد پاشا لەم بارەو نامەيەك بۆ شىخ عوتمان
سیراجوددىن ئەنوسى بۆ تەوئلە • شىخىش زۆر بە ناسكى وەلامى نامەكى
ئەداتەو • كە ئەحمەد پاشا نامەكە ئەخوئىتەو ، زۆر شادمان ئەبى و
خۆشەويستى شىخ عوتمان ئەچىتە دليەو و ئارەزووى دیتە سەر ئەو
بىرى بەدوايا لە ھەورامانەو بىھىنى بۆ سولەيمانى و لەسەر خانەقا دىنى •

پاش ئەمە زۆرى پىناچى سولەيمان پاشاى باوكى ئەحمەد پاشا كۆچى
دوايى ئەكاو ئەحمەد پاشاى كورى لەجىبى دائەنىشى (٦) • ئەمجار ئەحمەد
پاشا لەسەر ئارەزوو كەى خۆى بەدواى شىخ عوتماندا ئەتيرى و لە سالى
١٢٥٤دا لە ھەورامانەو ئەبھىنى بۆ سولەيمانى و لەسەر خانەقاى دائەنى
بۆ ئىرشاد كەردنى موسولمانان • كە شىخ ئەحمەدى ھەوليرى ئەمە ئەيىنى و
تى ئەگا خەلكى سولەيمانىش ھەروەك ئەحمەد پاشا ئارەزوويان لەو يە
شىخ عوتمان بەسەر خانەقاو بى ، بىدەنگ ھەموو كاروبارى خانەقا ئەداتە
دەستى شىخ عوتمان •

پاش دامەزرانى شىخ عوتمان لەسەر خانەقا خەلكىكى لە جاران زۆرتر
پرووى تى ئەكەن و وختە بلىن دەورى ئىرشادى مەولانا لە خانەقادا تازە
ئەيىتەو • عەبدوللا پاشاى مامى ئەحمەد پاشايش شىخ ئەحمەدى ھەوليرى

(٦) سولەيمان پاشا لە سالى ١٢٥٤ى ھىجرەتدا كۆچى دوايى كەردو •
نالى لە لاواندەو سولەيمان پاشا و پىرۆزبایى لى كەردنى ئەحمەد پاشاى
كورىدا قەسىدەيەكى ھەيە بەم بەيتە دەست پى ئەكا :

تا فەلەك دەورەى نەدا — سەد كەوكەبى ئاوا نەبوو —
كەوكەبەى مېھرى موبارەك طەلەتەى پەيدا نەبوو

شىخ مەرووفى نۆدىش ھەر لەم سالىدا كۆچى دوايى كەردو •

ئەباتە زەردیاواى قەرەداغ و خانەقاىەكى لەوئى بۆ ئەكاتەو دەستى تيا ئەكا
بە ئىرشاد .

لەوماوئەدا كە شىيخ عوئمان لە خانەقا بوو جار جارىش سەر لە
هەورامان ئەداتەو ماومەك لەو ئاوانە ئەمىنى و يەكئى لە خەلىفەكانى لەجىي
خۆى لە خانەقا بەجئ ئەهیلئى . جارى لەوجارانه مەلا حامىدى (۷) كۆرى
مەلا عەلىي بيساراني لەجىي خۆى دائەنى كە پياوئىكى زاناو هوشيارو
شارەزاي ئوسوولئى دىن و تەرىقەت و مەلايەكى باش بوو بۆ كاروبارى
دنياى خانەقايش هەروا لىهاتوو بوو . ئەوكاتە رىكەوتى فەرمانى وایىي
عەبدوللا پاشاي باباني كرووو سەردەمى ئەحمەد پاشا نەبوو . لەم وەختەدا
شىيخ ئەحمەدى هەوليرى و شىيخ فەتاحى كۆرى حەمەخانى براى مەولانا كە
لە پياوماقوولانى بنەمالەى مەولانا بوو ، بە بيانوى ئەومو كە گوايە
شىيخ عوئمان گەلى جار خانەقا بەجئ ئەهیلئى و ئەپواتەو بۆ هەورامان و
خەلىفەيەكى خۆى لەجىي خۆى دائەنى و رەوايش نى يە تا خەلىفەى مەولانا
وەستابن كەسى تر سەرپەرشتىي كاروبارى دىنى و دىيايى خانەقا بكاو ،
بە رمزامەندىي عەبدوللا پاشايش ، داوا لە مەلا حامىد ئەكەن خانەقا
بەجئ بىلئى و ئەلئىن ئەبى شىيخ ئەحمەد بەسەر خانەقاو بئى . شىيخ فەتاحىش
پىي ئەلئى ئىمرو تەنها دوو كەس لەجىي مەولانا دا بە كارى ئىرشاد دىن شىيخ
طاهاى شەمزينى و شىيخ عوئمانى تەوئلە ، بەلام شىيخ عوئمان زوو ئىجازەى
خەلافەت ئەداو ئەمە ناشئى . بۆنموونە بىستوو مە ئىجازەى خەلافەتى بە
دوو مندالى قەرەداغى داو .

مەلا حامىدیش لە وەلامى شىيخ فەتاحا ئەلئى : من لە جەنابى شىيخ

(۷) ئەم مەلا حامىدە خۆى نووسىويه لەسەر ئامۆژگارىي شىيخ موحەممەد
صادقى مازى بنى ، لە دەوروبەرى ۱۲۵۰ى هىجرەتدا ، هاتوو بۆ
خزمەتى شىيخ عوئمان . پاشانىش باسى ئەمە ئەكەن .

عوئمانم بیستووہ فہرموویہ تی ئہوہندہی لی ئہزانم کہ حہزرتی مہولانا
 خالید (قدس سرہ) لہ چحالیکا ئیجازہی داوہ بہ من • ئہگر بہہوی
 بہرہکاتی ئہوہوہ رۆژی صدہ کہس بگہنہ ئہو حالہتہ ، من ئیجازہیان
 ئہدہمی چونکہ عومریکی زۆرم لہم ریکگادا لہ خزمہتی مہولانا
 بہسہربردووہ • من ئہیشزانم کہ مہبہست لہو دوو منالہ شیخ عہدوللہ
 شیخ موحمہدی کورانی شیخ عہدوللہ طیفی قہرہداغیہ (کہ دوو گہنجی
 خویندن تہواوکردووی لہخواترس و طہریقہت وەرگرتوو بوون) • من خۆم
 لہوی بووم کہ شیخ عوئمان ئیجازہی دانئ • نامہی بۆ شیخ ئہحمہدی
 ہہولیری یش نووسی و بۆ نووسی وامن بہ باش زانی ئہم دوو کورہ
 ئیجازہ بدہین و بییان تیرنہوہ بۆ خزمہتتان تا بہینی فہرمانی ئیوہ
 بجوولینہوہ • حہزئہ کہم ئیوہیش بۆ بہرہکەت ئیجازہیان بدہنی تا
 سہرکہوتوو و خاوہن بہرہکەت بن • لہوکاتہیشہوہ کہ گہراونہتہوہ بۆ
 قہرہداغ ملپیچییان لہ فہرمانی شیخ ئہحمہد نہکردووہو ، ہەر بہہوی
 ئہوہوہ کہ خەلک ئہوہ دوو کورہیان خوش ئہوی و باوہریان پییان ہہیہ ،
 حەق وایہ شیخ ئہحمہدیش زۆرتەر چاودیرییان بکا ، نہک بین بہ مایہی
 دل ئیشانی ئہویش و جہنائیشان • ئیتراش ئہمچہند قسہیہ مہلا حامید
 خانہقا بہجی دئی و ئہگہرپتہوہ بۆ بیارہ بۆ خزمہتی شیخ عوئمان و
 پرووداوہ کہی بۆ ئہگیرپتہوہ • شیخیش حالی ئہبی کہ دہور گۆراوہو
 دہوری حوکمداری ئہحمہد پاشا نہماوہو ، مانہوہی لہ سولہیمانی ئہبی بہ
 مایہی پەریشانی و دل ئازاری و ، ئہمہیش لہ گہل ناسکی ئادابی طہریقہت
 ناگونجی و ، بریارئہدا لہ بیارہ بمیتتہوہو ہەر لہوی خہریکی ئیرشاد
 بی • ہہروایش ئہکاو ئیترا تہورپۆژہی کۆچی دواپی ئہکا بہ ئیرشادکردن و
 پی نموونی موسولمانان و خزمەت کردنیا تہوہ خہریک ئہبی و طالبانی زۆری
 طہریقہت لہ ہہموولایہ کہوہ لئی گرد ئہبنہوہو بہ بہرہکەتی ئہو گہلی پیای
 خاوہن پایہ پی ئہگہن •

ناوی هه‌ندی له خه‌لیفه‌کانی شیخ عثمان سیراجوددین

به‌داخه‌وه ئاگاداری‌یه‌کی باشمان له‌باره‌ی ده‌وری ئیرشادو ناوو میژووی ژبانی خه‌لیفه‌کانی شیخ عثمان سیراجوددینه‌وه به‌ده‌سته‌وه نی‌به ، بۆیه به‌ ناچاری به‌وه‌نده‌ ده‌س‌به‌ردار ئه‌یین که ناوی ئه‌وانه‌یان بنووسین ناویان له‌ به‌رده‌ستمانایه :

- ١ — شیخ‌عه‌لی ته‌ویله‌یی •
- ٢ — شیخ‌عه‌لی سه‌رگه‌تی •
- ٣ — شیخ‌عه‌بدوکه‌ریمی سه‌رگه‌تی •
- ٤ — مه‌لا حامیدی مه‌لا‌عه‌لی یتسارانی (کاتبی شیخ) •
- ٥ — مه‌لا موحه‌مه‌دی هانه‌دنی (هانه‌دنی لای سه‌رگه‌ت) •
- ٦ — شیخ موحه‌مه‌دی کوری شیخ وه‌یسی به‌رزنجه‌یی •
- ٧ — شیخ حوسه‌ینی هه‌ورامی •
- ٨ — سه‌ید حامیدی هه‌ورامی •
- ٩ — مه‌لا سه‌دروددینی روواری •
- ١٠ — سه‌ید قوطبوددینی که‌لجینی •
- ١١ — سه‌ید موحه‌مه‌د ئه‌مینی کوری سه‌ید قوطبوددینی که‌لجینی •
- ١٢ — شیخ ئیسماعیلی هه‌جیجی •
- ١٣ — حاجی مه‌لا ئه‌حه‌دی تۆشه‌یی کوری مه‌لا‌عه‌بدوکه‌ریمانی تۆشه‌یی موفتیی سوله‌یمانی •
- ١٤ — مه‌لا موحه‌مه‌د ئه‌مینی تۆشه‌یی •
- ١٥ — مه‌لا مه‌حمودی ده‌یی باوکی مه‌لا‌عه‌بدوکه‌لای موفتیی سه‌نه •
- ١٦ — سه‌ید شه‌هابوددینی طالشی دانیشتوی ده‌شه •
- ١٧ — مه‌لا ئیبراهیمی جوان‌زۆیی •
- ١٨ — مه‌لا حه‌سه‌نی جوان‌زۆیی •

- ۱۹- مه لا فه تحوللای کوری مه لا شهرینی جوائړویی که له ریژاوی
لای زه هاو بووه •
- ۲۰- سه یید قانونی خانه گایی •
- ۲۱- سه یید عه بدولحه کیمی خانه گایی •
- ۲۲- سه یید بایه زیدی خانه گایی •
- ۲۳- سه یید عه بدولر حمانی خانه گایی •
- ۲۴- سه یید شا که ره می تاوه گۆزی •
- ۲۵- سه یید عه بدولر حیمی تاوه گۆزی (مه وله وی) •
- ۲۶- شیخ یه عقروب به گی کوری عه بدوللا به گی شهره فیه یانی •
- ۲۷- شیخ موحه میده کورده •
- ۲۸- سه یید عه بدولقادی مه شهوور به خلیفه قادر •
- ۲۹- مه لا عه بدوللای چۆری •
- ۳۰- شیخ حه مه صادق وه زیری دانیشتوی سه ولاوا •
- ۳۱- سه یید قاسمی نگلی •
- ۳۲- شیخ حوسه ینی باقلاوایی •
- ۳۳- مه لا موصطه فای که لاتی •
- ۳۴- شیخ حه مه صادقی مازی بن •
- ۳۵- مه لا قاسمی پایگه لانی •
- ۳۶- مه لا موسای پایگه لانی •
- ۳۷- مه لا حه یده ری ئه ویه نگی •
- ۳۸- مه لا عه بدولکه ریمی ئه ویه نگی •
- ۳۹- شیخ شوکرو للای سته یی •
- ۴۰- شیخ موحه مده د باقری سته یی •
- ۴۱- مه لا مه حموودی سته یی •

- ۴۲- شیخ موحه ممدی سمیرانی •
- ۴۳- مهلا موصطه فای شیعی •
- ۴۴- شیخ موصطه فای سه قزی •
- ۴۵- سهید عه بدولکه ریمی موکریانی مه شهوور به سهید زهینه ل •
- ۴۶- مهلا موحه ممدی هه وشاری •
- ۴۷- مهلا یوسفی پالاوایی مه شهوور به شیخی بورهان •
- ۴۸- مهلا موحه ممدی بانه یی •
- ۴۹- شیخ فه تاحی شلیتری که له بالیکه دهر ئیرشادی کردووه •
- ۵۰- مهلا عه بدولکه ریمی هه له بجه یی •
- ۵۱- شیخ سوله یمانی چناره یی •
- ۵۲- شیخ ئیسماعیلی سۆله یی به رزنجه یی •
- ۵۳- شیخ موحه ممدی قهره داغی له نه وهی شیخ حه سه نی
گله زهرده و دانیشتووی دئی چه می سمۆر •
- ۵۴- شیخ عه بدوللای قوطب کوری شیخ له طیفی قهره داغی •
- ۵۵- شیخ موحه ممدی برای شیخ عه بدوللای قوطب •
- ۵۶- شیخ عه بدولر حمانی ئیینولخه یاطی قهره داغی •
- ۵۷- سهید موحه ممد ئه مینی زه ویمه ربی قهره داغی •
- ۵۸- شیخ موصطه فای کوری شیخ حه مه عه لیبی نه وتیبی قهره داغی •
- ۵۹- شیخ عه بدولر حمانی کوری موحه ممد به گی مه ولان به گ
که زوو موریدی شیخ عه بدوللای قوطب بووه و له خزمه تی
شیخ عثمان سیراجو دیندا ته واوی کردووه •
- ۶۰- مهلا عوثمائی باله خی •
- ۶۱- مهلا عوثمائی کوری حاجی ئیسماعیلی کانی که وه یی •
- ۶۲- مهلا موحه ممدی کوری مهلا خدری سوله یمانه یی •

- ۶۳- شیخ حوسهینی کوری ئەو پرحمان بە گی خەزنەدار •
- ۶۴- شیخ حەمە صالحی کوری ئەو پرحمان بە گی خەزنەدار •
- ۶۵- مەلا عومەری جەلمۆردی •
- ۶۶- شیخ حەسەنی کەرکووکی •
- ۶۷- شیخ جەوادى کەرکووکی •
- ۶۸- مەلا عومەری عومەرگومبەدی •
- ۶۹- مەلا ئیبراھیمی کۆیسنجقی •
- ۷۰- مەلا موخەممەد ئەمینی کۆیسنجقی •
- ۷۱- مەلا موصطەفا کە لە کۆیسنجق ئیرشادی کردوو •
- ۷۲- مەلا موصطەفای بلباس •
- ۷۳- مەلا ئەحمەدی شاوری •
- ۷۴- مەلا وەیسى •
- ۷۵- مەلا شیخ نەیبى ماویلی •
- ۷۶- مەلا طاھای بالەکی •
- ۷۷- مەلا مەحمودی پەواندزی •
- ۷۸- مەلا موخەممەد کە پێشان مورییدی شیخ نەبی بوو •
- ۷۹- مەلا عەلیی بێتواتەبی •
- ۸۰- شیخ عەلیی بالیسانی •
- ۸۱- مەلا ئەبووبەکری ھەولیری •
- ۸۲- مەلا موخەممەدی ھەولیری مەشھوور بە شیخی چۆلی •
- ۸۳- سەید حوسەین ئەفەندی ئەستەموولی •
- ۸۴- عەلی ئەفەندیی حاکمزادەى ئینطاکی •
- ۸۵- مەلا موخەممەدی خەلکی سەرت •
- ۸۶- مەلا موخەممەدی قورەیشیی دیاربەکری •

ئەم خەلیفانەى شىيخ عثمان سىراجوددىن ئەوانەن كە مەلا حامىدى مەلا عەلىي بىسارانىي كاتىبى شىيخ لە كىتیبى (رياض المشتاقين) دا^(۸) ناوى نووسیون ، كە زیاتر ئىجازەنامەى خەلافەتیش ھەر ئەم ئەینووسى یەوہ . بەلام من باوەرم وایە مەلا حامید تەنھا ناوى ئەوانەى لەو كىتیبەیدا نووسیوہ كە لە كاتى دانانى كىتیبە كەدا خەلیفە بوون ، ئەگینا شىيخ عثمان گەلى خەلیفەى تریشى بووہ . بونموونە من خۆم خەلافەتنامەى شىيخ عەبدولھادی تالشیم دیوہ كەچى ناویشى لە (رياض المشتاقين) دا ئىیە . ھەروا شىيخ خضرى باوكى شىيخ جواد لە گەرەكى ئىمام قاسمى كەركوك خەلیفەى شىيخ بووہ . مەلا عومەرى كورى مەلا عەبدوللای كورى مەلا ئىبراھىمى عومەرگومبەتى^(۹) و شىيخ عەبدولكەرىمى دەگاشىخانى لای بیارەو شىيخ

(۸) مەلا حامید ئەم كىتیبەى بۆ باسى مەولانا خالىدو شىيخ عثمان سىراجوددىن و شىيخ موھەممەد بەھائوددىن و براكانى داناوہ . ھىشتا لە چاپنەدراوہ . دانەيەكى لە كىتیبخانەى شىيخ موھەممەد ئەمىنى كاكەشىخ (كاردۆخى) دا ھەيە وینەيەكیشى بە فۆتوكۆپى لای منە . كىتیبە كە ٤٣٠ لاپەرەيە .

(۹) ئەم مەلا عومەرە كورى مەلا عەبدوللای كورى مەلا ئىبراھىم و برازای مەلا ئەحمەدى عومەرگومبەتىيە كە بە فاضلى دەربەندى بەناووبانگ بووہ و لە گەل موفتىي زەھاوى موناظەرەى توندى بووہ . لەقەبى دەربەندىي لەسەرئەوہ ھەلگرتووہ كە وەختى خۆى لە ناودەربەندى كرماشانەوہ كۆچيان كردووہ و لە كوردستانى عىراق نىشتەجى بوون . مەلا ئەحمەدى فاضلى دەربەندىي مامى لە گەل موفتىي زەھاوى پىكەوہ لای مەلا عەبدولرەھمانى پۆژبەيانى خويندووینەو ئىجازەيان لەو وەرگرتووہ . ئىجازەى رىوايەتى صەحیحەينى بوخارى و موسلىم و عىلمەكانى تری لە مەلا يەحياى مزوورىيش وەرگرتووہ . ئەمەش سوورەتى ئىجازەنامەكەى:

» بسم الله الرحمن الرحيم .

الحمد لله رب العالمين . والصلاة والسلام على سيد المرسلين محمد وآله وصحبه اجمعين . اما بعد ، فاني اجزت ولدي القلي الملا احمد ابن الحاج ابراهيم العمرگنبدى بان يروى عنى صحيحى البخارى

=

عەلیی بیارەیی و خەلیفە حەمە مرادی باوکی شیخ حەمە ئەمینى سەرگەتى و شیخ
 عەبدوللای دەیمە یەوی و حاجی عیوەسى پاوهی و مەلا عەبدولباقی پاوهی و
 شیخ سولەیمانی کەیمە ییش هەروا خەلیفەى شیخ عثمان بوون و ناویشان
 لە کتیبە کەى مەلا حامیددا نى یە ، جا یا پاش دانانی (ریاض المشتاقین) ئەمانە
 بوون بە خەلیفە ، یا لە کتیبەى کى تریدا ناوی نووسیون و بەرچاوی ئیمە
 نە کە وتوووە .

شیخ عثمان سیراجوددین گەلج مەنسووبى خاوەن پایەیشى بوو
 کە نەبوون بە خەلیفە وەك :

- ١ - شیخ شەریفى پەنجەیی .
- ٢ - شیخ عەلیی کورى شیخ سەعدوللا .
- ٣ - سەید هیدایەت .
- ٤ - شیخ حەمە سەعید .
- ٥ - ئەحمەد پرسی .
- ٦ - شیخ عەبدوللای مرادوەیسی شەمیرانى .
- ٧ - شیخ حەمە سەعیدی هەلەبجەیی .
- ٨ - مەلا ئەحمەدی رەواندزی .
- ٩ - مەلا صالحى سنەیی .
- ١٠ - شیخ موحمەدی فیراقى .

ومسلم وباقي كتب الحديث وكذلك كتب الفقه على سائر العلوم ، كما
 اجازتى مشايخى الاعلام . وانا الحقير يحيى بن خالد الكردى المزورى عفا
 الله تعالى عنهما . سنة ١٢٤٥ الف ومئتين وخمس واربعين هجرية .
 (توکل یحیی علی ربہ) « . [ئەم رستەى دواى یە نەخشى مۆرە کە یەتى] .
 ئەم مەلا عومەرە مامى مەلا عومەرى عومەر گومبەتیی خەتیب و پێش نوێزى
 مزگەوتى ئیمام فاسمى کەرکوکە کە تا ئەم چەند سالى دواى یە مابوو .

- ۱۱- مه لا مهحمودی تهوئلهیی •
- ۱۲- شیخ حوسهینی پشتکیوی (۱۰) •
- ۱۳- شیخ ئهحمه دی زه هاوی •
- ۱۴- شیخ موحه ممه دی هاروونی •
- ۱۵- ئهحمه د پاشای بابان •
- ۱۶- ئهحمه د به گی وه له د به گ •
- ۱۷- مه لا داوودی دشهیی •
- ۱۸- شیخ عومه ری خه لینه (۱۱) •
- ۱۹- مه لا ئهحمه دی کانی هه مزه •
- ۲۰- مه لا مهحمودی ولووبه •
- ۲۱- ره ضاقلی خانی حاکمی سنه •
- ۲۲- شیخ موحه ممه دی که مانگر •
- ۲۳- سه یید موحه ممه دی خانه گایی •
- ۲۴- ئاغا فه تاحی میرزا فره جوللای وه زیر •
- ۲۵- موحه ممه د به گی ئهحمه د به گ •
- ۲۶- عه لی ئه فه ندیی موفتیی ئینطاکی به •
- ۲۷- عه زیز به گی حوسه ین به گ •
- ۲۸- مه لا مه عرووفی مه نده لاوی •
- ۲۹- فه قی مهحمودی سابوونچی •

(۱۰) ئهم شیخ حوسهینه که خه لکی پشتکیوی هۆرین و شیخان بووه ، باوکی حاجی شیخ عارفی قزله باته . وه ختی خۆی له ناوچهی هۆرین و شیخان دانیشتون ، پاشان شیخ عومه ر ضیا ئوددین ناردوو به بۆ هه رگینهی لای پینجوتین و له وی کۆچی دوایی کردوه .

(۱۱) ئهم شیخ عومه ره له مه ردۆ خهیی به کانی قهره داغه و به شیخ هۆمه ر به ناووبانگ بووه .

۳۰- حەمەصادق خانی حاکیمی جوانرۆ •

۳۱- ئەحمەد قارەمان •

۳۲- میرزا ئەكبەری سنهیی •

۳۳- مەلا صالحی سنهیی •

دارایی و باری گۆزەڕانی شیخ عثمان سیراجوددین

وەك بە بەلگەو نیشانەدا دەرئەكەوی شیخ عثمان سیراجوددین زۆر لە دنیاو پێوەند بە دنیاو دەوور بوووە ، لەگەڵ ئەو تەمەنە درێژەدا كە رای بواردوووە كە ۸۸ ساڵ بوو نەمیستوووە مەراقی دنیاو دارایی پێكەووەنانی بووبن • لە دواسالەكانی ژیاپیا لەو باخچەیدا كە ئەكەوێتە داوێنی دێی تەوێڵەووە بە میرات لە باوكیەووە بۆی ماوەتەووە خانەقایەکی سادەیی دروست كەردوووە • پاش وەفاتی خۆیشی شیخ موحەممەد بەهائوددینی كۆری چەند هۆدەیی یەكقات و دووقاتی بەدەووریدا دروست كەردوووە • لەو بەولاولە نەمیستوووە لە تەوێڵە مۆلك و مالێكی بووبن • بەلێ لە چەمی هانەگەرملە لە ژوور دێی بیارەووە دوو باخی بوووە ، یەكەم باخی (لارووە) كە ئیستا وەققەو هێی خانەقayı بیارەییەو ، دووھەم باخی (سۆسێ) كە بە میرات كەوتوووە دەستی شیخ مەرووفی كۆری و میراتگرانی ئەویش فرۆشتووینانە بە هانەگەرملەیی • لە بیارەیش باخی (ملەگای چنار) و (باخی قادر ئاغا)ی بوووە • باخی ملەگای چناری وەقف كەردوووە ئیستایش هەروا وەققە • باخی قادر ئاغایش بە میرات كەوتوووە دەستی حاجی شیخ عەبدولرەحمانی كۆری و لەویشەووە بۆ شیخ تاجوددینی كۆری ماوەتەووە ئەویش فرۆشتووینە بە شیخ نەجموددین •

شیخ عثمان سیراجوددین زۆر قانێع و زاھیدو دەست لە دنیا

داشۆردوو بووه • ته نانهت ئەلین که که رهستهی چایی لیتانی وهك قۆری و سه ماومرو پیاوه ژیریپا لهی دیوه توورپه بووه و به هه ورامی یانه و توویه «لاش بهردی • ئینه ئەسبابو فیرعه و نیا» واته : لای بهرن ، ئەم شتانه که لوپهلی فیرعه و ن ، واته ئەبن به هۆی فیزو ده مارو خوا له بیرچوونه وه و دنیا په رستی •

ههروه ها بیستوومه بینا له سه ر دۆستایه تی ئاوبه نی شیخ عثمان سیراجو ددین و شیخ عه بدولپه حمانی تاله بانپی مه شهوور به (خالص) ، شیخ عثمان ، شیخ عومهری کوری ئەتیری بۆ ته کیه ی تاله بانپی له که رکوک که له وئ له گه ل شیخ عه لیی کوری شیخ عه بدولپه حماندا پیکه وه بخوین • پاش ماوه یه ك شیخ عثمان چاوی به ده رویشیکی شیخ عه بدولپه حمان ئەکه وئ که له که رکوک وه گه راوه ته وه پرسیاری لئ ئەکا : عومهری کورم چۆن بوو ؟ ئەویش ئەلئ : زۆر چاک بوو ، به یانی و ئیواره له مالی شیخه وه به سینی خواردنی چاک بۆ ئەوو شیخ عه لیی کوری شیخ دئ • که شیخ عثمان ئەمه ئەبیستی په له پهل نامه یه ك بۆ شیخ عه بدولپه حمان ئەتیری تکای لئ ئەکا زوو به زوو عومهری کوری بۆ بنیتریته وه با له قه ناعت کردن و قنیات کردن به تووه په قه ی هه ورامان ئەکه وئ •

به کورتی ، خانه دانی شیخ عثمانی ته ویله ومختی خۆی له سه ر چوار بناغه دامه زراوه : یه کهم — شوین که و تنی شه رع و لانه دان له ریتیازی ئابین • دووه هم — لانه دان له ریتگای زوهدو قه ناعت و ئەکه و تنه دوا ی رابواردن و ئاره زوو بازی • سیه هم — تیکه ل نه بوون به وکه سانه ی که خاوه نی دنیان چ به ئیداره و چ به دارایی • چواره م — فه رامۆشی نه کردن له خزمه تی دلدا •

سەفەرەکانی شیخ عثمان سیراجوددین

وہ کوو لہ کتیبی (بارقات) ی شیخ موحمەدی سمیرانی و (ریاض المشتاقین) ی مەلاحامیدی کاتبی شیخووە دەرئەکەوئی و لہ پیساوانی باوەرپێ کراویشەووە بيسراوہ ، شیخ عوسمان سیراجوددین لہ سەردەمی خەلیفەیی و لہ سەردەمی ئیرشادی سەربەخۆیدا چەند سەفەری کردووە :

یە کەم — کاتێ کە مەولانا لہ بەغدا بوووە شیخ عثمان لہ ھەورامان ، شیخ سەفەریکی سەنی کردووە و ماوہ یەک لہوئی ماوہ تەووە ئیرشادی کردووە . دووھەم — سەفەری بۆ بەغدا بۆ خزمەتی مەولانا بەھۆی شکاتی حاجی سەید موحمەد ناوی خەلیفە مەولاناوہ لہوہ کە شیخ عثمان ئیجازە ی خەلافەتی بە مەلا ئەحمەدی کۆلەسارەیی داوہ و گواہ مەلا ئەحمەد شایانی خەلافەت نی یە .

سێھەم — سەفەری بۆ سەنە بۆ ئاشت کردنەووە دڵ دانەوہی حاجی سەید موحمەد ، بەپیتی فەرمانی مەولانا .

چوارەم — سەفەری بۆ کۆیسنجق ، کاتێ کە دانیشتوی خانەقای مەولانا بووہ لہ سولەیمانی ، لہ سەردەمی ئەحمەد پاشای باباندا ، بۆ چاپێ کەوتنی والی کە لہوئی بووہ ، بەداوای ئەحمەد پاشا .

پێنجەم — سەفەری لہ ھەورامانەووە بۆ سولەیمانی پاش تیکچوونی بابانەکان بۆ چاپێ کەوتنی موحمەد مونیب پاشای مۆتەصەریفی سولەیمانی . شەشەم — سەفەری بۆ رەوانسەر بۆ چاپێ کەوتنی موحمەد صادق خانی ئەردەلانی کە فەرمانرەوای ئەو ناوہ بووہ .

ھەوتەم — سەفەری بۆ دەگاشیخان مەریوان بۆ لای ئەمانوللا خانی دووھەم کە مەشھوور بووہ بە غولام شا خان بۆ تەکای ئەوہ کە سوپا

ئەھمىيەتتە سەرھەسەن سولطانى ھەورامى ، بەلام ئەمانوللا خان تىككەي ناگرى و شىيخ بە دىلگرائى ئەگەرتتەو . ئەم ئەمانوللا خانە پاشان لەگەل مەلا ئەحمەدى شىيخولئىسلامدا دى بۆ يىارە بۆ زىيارەتى شىيخ و بۆ دلدانەوئى لەسەر دىلگىر بوونى ، بەلام شىيخ موبالائىكى ئەوتوى پىناكاو بەپىچەوانەو قەدرو حورمەتتىكى زۆرى شىيخولئىسلام ئەگرى .

خىزان و منالەكانى شىيخ عوتمان سىراجوددىن

شىيخ عوتمان سىراجوددىن پاش ئەوئى بوو بە خەلىفەى مەولانا ، لە تەمەنى ۳۳ سالىدا يەكەم ژنى ھىناو . حاجى شىيخ موخەممەدى سىپرائى لە كىيى (بارقات) دا نووسىويە شىيخ لە سەرەتاي مالىدارىيەو تا كۆچى دوايى كردوو ۱۸ ژنى ھىناو . ئىمە لىرەدا ئەوئەندەى كە بۆمان ساغ بوويتتەو ئاوى ئەم ھەرەمانەى ئەنوسىن . ھەرەھا ئاوى ھەموو كۆرۈ كچەكانىشى ئەنوسىن ھەر كەسە ھەلەيكە يا ئاتەواوى يەكى تيا بەدى ئەكا سوپاسى ئەكەين ئەگەر ئاگادارمان بكاو ھەلەكەمان بۆ راستو ، ئاتەواوى يەكەمان بۆ پى بىكەتەو .

خىزانى يەكەمى خاتوو تەيخاننى كچى عەبدوللا بەگى شەرەفبەيانى و خوشكى يەعقوب بەگ بوو كە يەكەكە لە خەلىفەكانى .

خىزانى دووھەمى خاتوو پەريخاننى كچى زەكەريا ئاوى تەوئەلىيە . لەم ژنە كۆرپەك و سى كچى بوو . كۆرپەكە ئاوى عەبدولھەكىم بوو و پىش بالە بوون مردوو . كچەكانىش عايشەو عاصمەو فاطمە بوون .

خىزانى سىيەمى نوورى جان لە سەيىدەكانى بەلەبزانى ئەوبەرى سىروان بوو . ئەوئى من بىزانم لەم ژنەى كۆرپەكى بوو ئاوى مەرووف بوو و گەورە بوو و ژنى ھىناو و كۆرپەكىشى بوو ئاوى شىيخ قادر بوو ، بەلام

هەر له سهردهمی ژيانی شیخ خۆیدا مردوووه له قهبرستانی دێی تهوێله که به قهبرستانی (بابا سهرههنگ) به ناووبانگه تیزراوه • نهوی شیخ قادر ئیستا له بیاره ههن •

خیزانی چوارهمی خاتوو خورشیده که له بهگزادهکانی ماوهتی چوارتایه • لهم خیزانهی شیخ موحهممهد بههائوددین و شیخ عومه رضیائوددین و چه نه کچیکیشی بووه •

خیزانی پینجهمی وا مه شهووره برازای مهولانا بووه • لهم خیزانهی شیخ عهبدولپهحمان و کچیکی توحفه ناوی بووه •

خیزانی شهشهمی نوور شهرهف خانمی کچی موحهممهد ئاغایه که له ئاغهواتی پێدهره • لهم خیزانهی کورپکی بووه ناوی شیخ ئهحمهد بووه •

خیزانی ههوتهمی جانجی خانمه که له بهگزادهکانی سنهیه • برایهکی بووه ناوی میرزا عهبدولعهزیم بووه ، حاجی شیخ موحهممهدی سمیرانی له (بارقات) دا باسی ئهکا •

لهبارهی خیزانهکانی تریهوه هیچ مهعلووماتیکم دهسگیر نهبووه •

ناوی کورپهکانیشی ئهمانهن له گهڵ سالی هاتنه دنیاو کوچ کردنی ئهوانه یاندا بیزانم :

- ۱ — عهبدولعهزیم •
- ۲ — مهعرووف (۱۲۵۱ — ۱۲۷۷) •
- ۳ — موحهممهد بههائوددین (۱۲۵۲ — ۱۲۹۸) •
- ۴ — عهبدولپهحمان ئهبولومفا (۱۲۵۳ — ۱۲۸۵) •
- ۵ — عومه رضیائوددین (۱۲۵۵ — ۱۳۱۸) •
- ۶ — ئهحمهد شه مسوددین (۱۲۶۶ — ۱۳۰۷) •

پاشان به درېژي باسی ئەم کورانه ئەکەین •

له باره ی کچه کانی شییه وه ، پاش لیکۆلینه وه و پرسیار له گهلێ کهسی
شارهزا له م بته ماله یه و له خه لکی ته ویله ، ناوی شازده له کچه کانی شیخم
بۆ ساغ بووه وه ، وا لیره دا ئەیان نووسم :

۱ — عایشه ، شووی به مه لا نه ذیری ته ویله یی کردووه •

۲ — فاطمه ، شووی به وه ستا هۆمه ری ته ویله یی و پاش ئەو شووی
به وه ستا عوتمان کردووه •

۳ — خه دیجه ، شووی به شیخ عه لی سهرگه تی کردووه •

۴ — لالێ ، شووی به شیخ عه بدولکه ریمی سهرگه تی کردووه •

۵ — عه مه رێ ، شووی به شیخ موحه ممه دی کورێ شیخ عه بدوللای
خه رپانی و ، پاش ئەو شووی به سه یید موحه ممه دی که لجینی کردووه •
ئەم کچه له ژنه به له بزانی به که ی شیخه •

۶ — شه مسیه ، شووی به مه لا موحه ممه دی دزاوه ری کردووه •

۷ — ئامینه ، شووی به سه یید عه بدولکه ریمی زه نبیل کردووه •

۸ — ئەمنه ، شووی به سه یید شه هابی طالشی کردووه •

۹ — عه ذراء ، شووی به سه یید نه جموددینی هه مرۆله یی کردووه •

۱۰ — توحفه ، شووی به شیخ موحه ممه دی قه ره داغیی به رزنجه یی
کردووه •

۱۱ — زوبه یده ، شووی به شیخ مه محمودی مه ردۆخه یی کردووه •

۱۲ — خورشید ، شووی به شیخ موحه ممه دی شیخ وه یسی
به رزنجه یی کردووه که له نه وه ی شیخ حه سه نی گله زه رده بووه •

۱۳- رایبیه ، شووی به شیخ عەبدولرەحمانی کوری شیخ عەبدوللای
خەریانی کردووہ •

۱۴- قەتەجی ، شووی بە یەکن لە شیخەکانی خەریانی کردووہ •

۱۵- عاصمە ، شووی بە مەلا قاسمی دزاوهری کردووہ •

۱۶- ئەمینە ، شووی بە رەشید پاشای کوری موفتیی زەهاوی کردووہ
لە بەغدا (۱۲) • کچیکی تریشی بووہ شووی بە شیخ فەتاحی کوری شیخ
ئەحمەدی ھەولیری کردووہ کہ لە جوانرۆ دانیشووہ •

(۱۲) ئەم کچەیی شیخ لە ۲۱ ی رەجەبی ۱۳۲۱ ی ھێجرەتدا کۆچی دوایی
کردووہو لە گۆرستانی حەبیبی عەجەمی نێژراوہ لە بەغدا • ئەم ئافرەتە
بە پارەیی خۆی مزگەوتی حەبیبی عەجەمی تازە کردوہتەوہ • ئەم چەند
بەیتەیش لە کتیی قەبرەکەیی ھەلکەنراوہ :

هو الباقي

ان القلوب كلها حزينة
لفقد ذات عفة فطينة
سيدة قد أدركت حتفها
وكل نفس بالردى رهينة
عفوك يا رحمن ، يا ربنا
عن أمة بالله مستعينة
في طاعة المولى ومرضاته
قد أرخصت حياتها الثمينة
والحبيب عمرت مسجدا
قواعد التقوى به رصينة
ثم قضت وجاورت قبره
فحبذا الجوار والدفينة
وجاءني النداء أن أرخوا
« إلى الجنان ارتحلت أمينة »

ھذا قبر المرحومة أمينة خانم قرينة رشيد الزهاوي ، توفيت فی ۲۱
رجب . الفاتحة .

وهك زانیومه شیخ عثمان سیراجوددین ههشت برایشی بووه ناوی
 چهوتیان بهمجۆرهیه : موصطهفا ، قاسم ، ئەحمەد ، مەعرووف ، حوسەین ،
 عەبدوللّا ، مەحموودو ، ناوی ههشتهمیانم دەسگیر نه‌بووه .

کۆچی دواایی شیخ عثمان سیراجوددین

پاش کۆچی دووهه‌می مه‌ولانا له سوله‌یمانی‌یه‌وه بۆ به‌غدا که
 له‌وێشه‌وه به‌یه‌کجاری کۆچ‌ئه‌کا بۆ شام ، شیخ عثمان سیراجوددینیش ،
 وهك پێشتر باسمان کرد ، ئەگەرپێته‌وه بۆ هه‌ورامان و ، جگه له دوو سالیك
 له ١٢٥٤هه‌وه که له سوله‌یمانی دانیشتوووه ، هه‌ر له هه‌ورامان ئەبێ له بیاره‌و
 ته‌ویله‌و زیاتریش له بیاره‌و ئەبێ ، تا له ده‌وروبه‌ری ١٢٧٢دا بۆ یه‌گجاری
 ئەچێته‌وه بۆ ته‌ویله‌و خانه‌قای ته‌ویله‌و دروست‌ئه‌کاوه‌ی نه‌یشته‌جێ ئەبێ .
 له دوا ساله‌کانی ژیا‌یا کاروباری پێ‌نموونی‌کردنی موسولمانان
 زیاتر ئەداته‌ ده‌ستی کۆره‌گه‌وره‌کانی : شیخ موحه‌ممەد به‌هائوددین و
 شیخ عەبدولپه‌حمان ئەبوله‌فا . خۆی له‌و سالانه‌دا نه‌خۆش و گرفتاری
 ئێفلیجی بووه . مه‌شه‌ووره ئەوه‌نده‌ بورده‌بارو به‌سه‌بر بووه که‌س له‌و
 ماوه‌ی نه‌خۆشی‌یه‌دا هاواری لێ نه‌یستوووه‌و تا کۆچی دواایی کردوووه
 له‌وپه‌ری ره‌زامه‌ندی‌دا بووه .

سه‌ره‌نجام له شه‌وی سه‌شه‌مه‌ی ١٣ی شه‌شه‌لانی ١٢٨٣دا له ته‌مه‌نی
 ٨٨ سالیدا کۆچی دوا‌یی ئەکاوه‌ ناو باخچه‌ی مولکی خۆیدا له داوینی دێی
 ته‌ویله‌وه ، نزیک به‌و خانه‌قایه که خۆی دروستی کردبوو به‌خاک ئەسپێرێ .
 پاش ومفاتی به‌ماوه‌یه‌کی که‌م گه‌وره‌ترینی کۆره‌کانی و جیگیرێ که شیخ
 موحه‌ممەد به‌هائوددین بووه خانه‌قا که گه‌وره‌ئه‌کاوه‌ ناو باخچه‌که‌دا چه‌ند
 هۆده‌یه‌ك ئەکاته‌وه به‌جۆری که ئارامگای شیخ بکه‌وێته‌ ناو یه‌کنی له‌و

هۆدانه وه که که وتووته باشووری خانه قاوه و نووساوه به دیواره که یه وه •
 نسأل الله تعالى ان یتغمدهم وایانا بنور رحمته ، ویشملنا بسوابغ کرمه
 ونعمته ، بمنه وفضله ، آمین •

لاواندنه وهی شیخ عثمان سیراجوددین له لایهن هندی له شاعیرانی سهرده مه وه

یه کۆچی دواویی شیخ عثمان سیراجوددین په ریشانی که وتووته
 ناو به شیخکی زۆر له موسولمانانی کوردستانه وه ، به تاییه تی ئەناو خهلیفه و
 موریدو مه نسووبه کانی و ته نها به وه که میك سه بووری یان هاتووته وه که
 شیخ له پاش خۆی کورانی وه کوو شیخ موحه ممه د به هائوددین و شیخ
 عه بدولرحمان ئەبولوه فاو شیخ عومه ر ضیائوددینی به جی هیشتبوو که دوانی
 پیشوویان به فهرموده ی خۆی ئیجازه ی خهلافه تیان درابوو یه •

گه لێ کهس له ئەدیانی ئەو سهرده مه ی ناوچه که بو لاواندنه وهی شیخ
 عثمان سیراجوددین شیعیان داناوه • ئیمه به داخه وه پیمان نه کرا هه موو
 ئەو شیعیانه بلابکهینه وه ، بۆیه ته نها دوو پارچه یان لێ هه لئه بژیرین که
 قه سیده یه کی فارسی مه لا حامیدی کاتب و خهلیفه ی شیخ و ئەویشیان
 قه سیده یه کی عه ره بی مه وله وی یه •

ئه مه قه سیده فارسی به که ی مه لا حامید :

بسم الله الرحمن الرحيم

امشب که جهان یکسر پر ناله و فریاد است
 عالم همه در هم شد تا باز چه غم زاده است

آشوب قیامت خاست یا زمزمهء توحید
 که حضرت شیخ ما در حلقهء ارشاد است
 نه آن و نه این باشد کان پادشه معنی
 آهنگ سفر فرمود ، غزش عدم آباد است
 فریاد مریدانش ، غوغای شهیدانش
 از درد فراق او در خاطر ناشاد است
 (الحق) که وجود او چون سد سکندر بود
 قرنی است که در اسلام این رخنه نیفتاده است
 زین پیش که نطق من دعوای فصاحت داشت
 در راه ثنای او بی راحله و زاد است
 حیرت زده ام اما در دفتر اوصافش
 از فکر که وصاف است این قطعه مرا یاد است
 سهل است اگر گویم سردفتر ابرار است
 جهل است اگر خوانم سر حلقهء اوتاد است
 افراد همه چاکر ، او بر همه گی سرور
 اقطاب همه شاگرد ، او بر همه استاد است
 صدیق صفت صادق ، فاروق نمط عاشق
 عثمان دوم باشد این رتبه خداداد است
 فرزند علی خوانش زیرا که به عهد خود
 کس باب ولایت را این مرتبه نگشاده است
 یارب تو ببخش او را در حضرت قدس خویش
 آن مقعد صدقی کو مخصوص به امجاد است

هم نيك و بد ما را جمله به طفيل او
می بخش و عنایت کن زان روی که معتاد است

نصف شب سه شنبه ، ثالث عشر شوال
این واقعهء عظمی ، وین هائله رخ داده است

در فکر شدم کاندرا تاریخ چه بنویسم
ناگاه خرد گفتا (قطب ره ارشاد است) (۱۳)

تاریخ ظهورش نیز چون (مظهر گل) (۱۴) باشد
پس سن شریف او هشت از پی هشتاد است

رسم است پسر دانه مراة پدر باشد
فضلی که پدر دارد تفصیل در اولاد است

اولاد کرامش را یارب تو حمایت کن
در ظل عنایت تا آن روزی که میعاد است

اسرار ولایت را در جمله مضاعف ساز
همچون بر يك جبهه که هفتصد افتاده است

نه مهیش قه سیده عه ره بی به که ی مه وهوی :

ألا ترى الى بنهيتي
ومهجتي من غمة البليّة
لو نزلت منها على الثوابت
أو السما لانتشرت واشقت

(۱۳) به حسابی حرفه کانی نه بجهد نه کاته ۱۲۸۳ .

(۱۴) به حسابی حرفه کانی نه بجهد نه کاته ۱۱۹۵ .

هل لي بدارٍ الهجر من بدارٍ
 فدارٍ نى لست بدارٍ مثقلتي
 طورٌ تهى أم قبة القطب لها
 أنوارٌ بارىءٍ الورى تجلّت
 بل بان بونٌ بينه وبينها
 اذ ذلك ذى ، وهذم استقرت
 أم فلكٍ الأعظم دائرٌ على
 قطبه بالفوائض اليومية
 لكنّه كما ترى مختلفٌ
 وذى عليها الأمم اجتمعت
 ان لم تكن مشبّها بها السما
 فليست السماء ذات السعة
 لاحت كمشكاة بها مصباحٌ
 وذلك المصباح فى زجاجةٍ
 نعم ، بها سراجٌ دين المصطفى
 ضياء أهل الشرع والطريقة
 أعظم بها فانها سماءٌ
 ذات سراجٍ نيرٍ ذى بهجةٍ
 فما انطفى وما انتهى كان كما
 كان لدى ذوى الصفا والفضيلة
 فيستضي ناجرٌ بداجٍ ساجٍ
 داجٍ مثاجرٍ ربّه لضوءه

ما انبغى ذا الشخص * والتشخص *
 ولا أتى لما سوى الولاية *
 فمن رآه * استيقنته * نفسه *
 ولو ترى ظاهره * ذا نكرة *
 من غير * سر * قوافل *
 جلوة * ذات * صفات * حلت *
 تمكينه * جلوة * بحث * الذات *
 تلوينه * ظهور * شأن * الصفة *
 ظاهره * شرع * وورع * أكمل *
 باطنه * حقيقة * الحقيقة *
 ان سهل الأمر * على حافظه *
 فاح * شذا أسرار * الخفية *
 ولو ترى أخلاقه * العظيمة *
 سبحانه * اللهم * رب العزة *
 فالجهل * من شيمته * الجحود *
 وانما التصديق * للمعرفة *
 لا غرور * في أن * لم * ير * الخفاس *
 لمحكة * يوح * وحدة * شععت *
 فاض * على السوى * على السواء *
 انوارها * ، والنقص * في القابلة *
 نيل * جرى ، يا أهل مصر * فاشربوا *
 فالفرق * في الفرق * اختلفت *

فَرَقَّتِ الشَّرْذِمَةُ النَاجِيَةَ
قُلُوبُهَا ، وَفِرْقَةُ " فَرَقَّتِ
كَمْ مِنْ قَرْيٍ قَرَاهُ قَدْ أَشْبَعَهَا
كَمْ يَلْدَةُ جَاءَتْ بِسَوْءٍ جَاعَةٍ
يَا عَجِبًا لِسَالِكٍ مُسَلِّكٍ
لِنَفْسِهِ لِأَنْفُسِ الْبَرِيَّةِ
أَخَذَ مَا جَاءَ بِهِ رَسُولُنَا
وَاتَّهَى عَمَّا نَهَى بِقُوَّةٍ
أَمَرَ بِالْمَعْرُوفِ جَدًّا ، وَنَهَى
عَنْ كُلِّ مَنكَرٍ وَكُلِّ بِدْعَةٍ
هَدَى بِهِ اللَّهُ تَعَالَى مَنْ يَشَاءُ
وَقَدْ غَوَى ذُو فَتْرَةٍ فِي الْفِطْرَةِ
مَنْ ذَا الَّذِي صَحِبَهُ وَلَمْ يَكُنْ
مُتَّصِفًا بِفِرْحَةٍ أَوْ حَسْرَةٍ
يَا فِرْحَةً لَجَاهِدٍ مُسْتَحْضِرٍ
يَا حَسْرَةً لِقَاعِدٍ دَى حَسْرَةٍ
مُطِيعُهُ مُطِيعُ رَبِّ الْعَالَمِ
عَاصِيهِ عَاصِيهِ بَغِيرِ شُبْهَةٍ
مُرِيدُهُ مُرِيدُهُ ذُو شَرَفٍ
مُرِيدُهُ مُرِيدُهُ ذُو نَكْبَةٍ
إِذْ تَمَّ فَقْرُهُ بِخَيْرٍ وَخَلَا
مِنْ نَفْسِهِ وَخِلَاطَةِ الْكَيْفِيَّةِ

تَحَرَّكَتْ أَمْوَاجُ بَحْرِ الْأَحَدِ
اضْطَرَبَتْ تَرْتَفَعُ السَّطَمَتْ

فَانْفَجَرَتْ مِيَاهُهُ فَقَدْ جَرَتْ
بِكُلِّ غَبِيرٍ وَبِكُلِّ شِرْعَةٍ

فَسَقَتْ الزَّرْعَ إِلَى أَنْ اسْتَوَى
وَبَعْدَمَا اضْطَرَبَتْ وَسَقَتْ

« هَذَا اضْطِرَابُ بَحْرِ الْوَاحِدِ » (١٥)
بِذَا بَدَأَ تَأْرِيفُ عَامِ الْهَجْرَةِ

★ ★ ★

تَقْدَسَ اللَّهُ تَعَالَى سِرُّهُ
أَوْلَاهُ مَوْلَاهُ تَمَامُ النِّعْمَةِ

لَقَدْ أَصَابَ قَلْبَنَا مَصِيبَةٌ
الَّتِي نُنْزِلُ فِي أَدَاءِ كَلَّتْ

سَهْلَ الْأَمْرِ أَنْ مَضَى وَبَعْدَهُ
فَمَرْحَبًا بِسَائِرِ الْمَضَرَّةِ

فَصَبْرًا أَفْرَغَ رَبَّنَا تَفَضُّلاً
وَفَزَعًا ثَبُطَ ، وَقَلْبًا ثَبَّتَ

أَنْ غَرُبَ الشَّمْسُ ، بَدَأَ بَدْرُ الدُّجَى
مِنْ شَمْسِنَا أَنْوَارَهُ اسْتِفَادَتْ

أَوْصَافُهُ فِي ذَلِكَ السَّجْنِ جَلَّ
حَمْدًا لَهُ بَعِينِهِ انْعَكَسَتْ

(١٥) به حسابی حورووی ئه بجهد ئه کاته ١٢٨٣ که سالی کوچی دواپی شیخه .

فَجَرَّ عَلَى الْفَجْرِ الَّذِي طْلُوْعُهُ
 أَضْحَى لَنَا مَزِيحَ كُلِّ ظِلْمَةٍ
 وَأَصْبَحَتْ هِجْرَتُهُ جَبِيْرَةً
 لِكُسْرَةٍ مِنْ كَثْرَةِ الْمُصِيبَةِ
 وَآلِهِ الْأَنْجَابِ وَالْأَصْحَابِ
 خَيْرِ الْمَلَا ذَوِي الْعِثْلَا وَالْعِثْرَةِ
 نَهَرَ صَلَاةً وَسَلَامًا جَارِيَا
 مِنْ عَيْنِ رَحْمَةٍ إِلَى أَنْ تَمَّتْ

نامه کانی شیخ عثمان سیراجوددین

ذاتیکی وه کوو شیخ عثمان سیراجوددین که مه رجعی موسولمانانی
 ده وروپشت بووه له هه موو تا قم و پیشه یه کئو ، مورشی دی موری دو
 مه نسوویکی زوری دوورو نزیك بووهو ، گهلن که س ئیشیان تیی که وتوووه
 په نایان بردوووه ته لای و گهلن که سی تریش سکا لای خویانیان پی گه یاندوووه ،
 ئه بئ له ماوه ی له په نجا سال زیاتر ئیرشاد کردن و ری نموونی کردنی
 موسولمانان هه زاران نامه ی بۆ چالك کردنی ناوبهینی خه لك ، بۆ
 ئامۆزگاری کردنیان ، بۆ به ده نگه وه چوونی دادو هاواریان ، بۆ راپه راندنی
 گهلن جوړه کاروباری دین و دنیایان نووسییی *

پیاوانی له چه شنی شیخ عثمان سیراجوددین ، هه میسه که ساتیک
 بوون نامه یان هه لگرتوون یا له بهریان نووسیونه ته وه • به لام له گه ل ئه وه شدا
 هه موو نامه یه کیان هه لنه گیراوه و نه پاریزراوه • ئه م جوړه نامه نه بایه خیکی
 زوریان بۆ تیگه یشتنی مه یسدانی هه لسوورانی خاوه نه کانیان ، جوړی

بیرکردنه و هیان ، بۆ ده‌سَنیشان کردنی گَیروگرفتیی ئایینی و دنیایی سه‌رده‌میان
 هه‌یه . ئیمه‌ وایره‌دا ئه‌وه‌ نه‌دازه‌ نامانه‌ی شیخ عوتمان سیراجوددین
 ئه‌نووسینه‌وه‌ که ده‌سگیرمان بوونو ، تکامان له‌ خوینده‌وارانی
 خوشه‌ویستیش ئه‌وه‌یه‌ ئه‌گه‌ر نامه‌ی تری له‌م باب‌ه‌ته‌یان لا بێ ، وێه‌یمان
 بۆ بگره‌وه‌ ، به‌لکو له‌ هه‌لیکی‌تر بتوانین ب‌ل‌اویان بکه‌ینه‌وه‌ ، هه‌رچۆن بێ
 کورد واته‌نی ئهم چه‌ند نامه‌یه‌ی شیخ به‌گوێهری «مشتی نم‌وونه‌ی
 خه‌رواریکه‌» سه‌ریکی باب‌ه‌تی سه‌رانسه‌ری نامه‌کانیمان بۆ پ‌وون ئه‌کاته‌وه‌ .

نامه‌ی یه‌که‌م

بۆ کاک ئه‌حمه‌دی شیخی نووسیوه‌

بسمه‌ سبحانه‌ و تعالی . بعد از تعرض بعرض نخبات تحیات ،
 عرضه‌ عرصه‌ جلال حلال اشکال غامضة النتائج حافية المناهج علوم
 حقیقی ، و فتاح معاهد قواعد عسيرة المدارك عويصة المسالك معارف تحقیقی،
 الذی وفق بصرف همته‌ نحو بیان المعانی بیدیع منطقه‌ وفصیح کلامه‌ ، وفاز
 ببذل جهده‌ وطاقته‌ بتمهید اصول الدین وبسط فروعه‌ واحکامه‌ ، ذی المیل
 الطبیعی بالتأیید الالهی الی ریاضة نفسه‌ الرضیة لاکتساب الکمالات
 الصوریة والمعنویة — میدارد که اگرچه‌ ذره‌را هوای مهرانور نه‌
 درخوراست ، و مثال خیال در عرصه‌ مدیح آن سرور مانند پشه‌ در گذر
 باد صرصراست ،

همین بس گرچه‌ بس کاسد قماشیم
 که در سلك خریدارانش باشیم

درین ولا ، که حامل عریضه‌ شوق و ولا ، مخدوم خجسته‌ مآثر ،
 دوست حقیقی ملا عبدالقادر ، ازانجا که پرتو شمع رخسار آن سرخیل اخیار،

جاذب قلوب هر پروانه دل‌فگار است ، رشته طاق و اصطبارا بر سکونت
دیار مألوف گسسته است ، و شیشه ناموس و نامرا در شوق و غرام
پایبوسی خدام آن مقخر انام شکسته • یقین که ان شاء الله الرحمن مضمون
اینکه

چو خورشید تابان دهد فیض نور
نه نزدیک محروم ماند ، نه دور

ظهور خواهد کرد ، این بی‌ادبی و گستاخی بنا بر اشاره و امر جناب مخدوم
مشارالیه واقع شد ، والا

چه یارا سهارا که فرخنده مهرا
سفارش بخورشید انور نویسد

همین رفعت قدر او بس که خودرا
دران حضرت از ذره کمتر نویسد

ظل مکارم و صالی بر فرق اکارم و اعالی مدود باد • (والتحیة معادة
ودائمة الى ابد الآباد) •

عثمان الخالدي المجدي
النقشبندی

نامه‌ی دووهم

بق سهید عمبولرہ جیمی تاوہ گۆزی (مہولہوی) ی نووسیوہ

قوہ بصارت و قرہ بصیرت، باعتدال صورت و حسن و زینت سریرت و
برکت علانیہ در خلوت و جلوت محبور و مسرور ، و چشم بینش از ہمہ
گردی ، و دانشش از ہمہ دردی دور باد •

و بعد ، در همه کار تأمل کن تحمل ، (اتبع سبیلا سویا لا السبیل ،
 و اصبر کما صبر اولوالعزم من الرسل) ، که حق تعالی تأثیری را مستحسن دید،
 ازان جهت آسمان و زمین را به شش روز آفرید ، والا خود جناب بی‌چند
 و چون (اذا قضی امرنا فانما یقول له کن فیکون) ، (آناء اللیل و اطراف النهار)
 آگاهند . آنانکه رضای خالق را طمع دارند ، مخلوق را اگر به دقت نظر
 تماشا کنی سر بر سر ، نه در مدحشان ثواب پیدا ، و نه در ذمشان عقاب
 هویدا است . از قول و فعلت اگر حق خوشنوداست ، خوشنودی خلق
 همه نابوداست ، و الا هرکسی هرچه گوید راست ، و عاجزی از راستی
 نه سزااست .

هرکس بهر دوری ، و در هر عصر و بهر طوری ، فقیر را قدحی گوید،
 دلت ره پریشانی نیوید . اگر راست است از عیب خودم خبردارم کن ،
 و اگر دروغ است درختی از بستان من نکنند که عیّابان من از فیض ظلم
 صابون هستند ، سیاهی معصیت شسته نشود مگر به آب غیبت . و علی
 الخصوص ای دلداری من

خلق در اوضاع و اندر کار من
 هرکسی از ظن خود شد یار من
 چشم بیرون بر قیاس خود گشاد
 وز درون من نجست اسرار من

سرایلان به سرایلم خوانند ، و کدخدایان کدخدایم دانند ، و مدرسان
 در اهل تدریسم شمرند ، و ملبّسان در زمرهء تلبیسم گمان برند ، و بیگانه
 بیگانه ، و خویشانم خویش . آری بهر نوعم دانی ، گویم آری .

گر گزندت رسد ز خلق مرنج
 که نه راحت رسد ز خلق نه رنج

بهر پرده که بینی پردکی اواست
قضا جنبان هر دل بردکی اواست

(لاتسکر الباطل فی طوره ، فانه بعض ظهوراته ، و شأن من شؤونه ،
وحیثیه من حیثیاته) • ظرفرا گذاشته ، بین آنچه در ظرفاست ، که
آسایش دو گیتی تفسیر این دو حرفاست :

با دوستان مروت ، با دشمنان مدارا
عامل به این مضمون که دریاست در صدف مکنون ، اسپ طربرا
بدواند ، و خودرا به منزل برساند •

چنان با نیک و بد (عرفی) بسر بر کز پس از مردن
مسلمات بزمزم شوید و هندو بسوزاند
والسلام (۱۶) •

عثمان النقشبندی

نامه‌ی سیّهم

بۆ حاجی موحهممهدی سمیرانی نویسیوه

بسمه سبحانه و تعالی • منظور انظار علیه خدام طریقه انیقه
نقشبندیّه ، مخلص حقیقی و معتقد علی التحقیق ، الحاج شیخ محمد موفق
و مؤید باد • نوشته مهر سرشته‌ات رسید • عبارات ادب آمیز و اشارات

(۱۶) به نیشانه‌ی ئه‌و پارچه شیعرانه‌دا که مه‌وله‌وی بۆ شیخ عثمان
سیراجوددینی نویسیون ، دیاره که ئه‌میش نامه‌ی زۆری بۆ ئه‌و
نویسیوه ، به‌لام به‌داخه‌وه تائیتستا هیچ‌کام له‌و نامانه‌م ده‌سگیر نه‌بوه
که هه‌ر به‌وه‌لامه‌کانی مه‌وله‌ویدا دیاره زۆریان پر یوون له‌ سۆزو هه‌ستی
ناسک . له‌ باسی مه‌وله‌ویدا گه‌رانه‌وه‌یه‌که‌مان بۆ باسی ئه‌م نامانه ئه‌بج .

شور انگیزت مزه بمذاق اشتیاق چشائید • از استسقای ماء الحیات معنی
تقاضا شده بود ، این دلالت بر علو استعداد دارد که ماهی وار در قعر دریا
(هل من مزید) گویان ، ولذت وصالرا جویانند ، باین ترانه ترنم باید کرد :

نه حسنش غایتی دارد ، نه سعدی را سخن پایان
بمیرد تشنه مستسقی و دریا همچنان باقی

وفی الحقیقه گرمی طلب نشانهء وصول به مطلوب است • گر
نخواستندی داد ندادندی خواست • شوق حضور درویشانرا که اظهار
کرده بودی اگر میسر شود نعمتی است علی حده که الفت ظاهر ممدّ نسبت
باطن است • واگر متعسراست باز گر در یمنی ، چو با منی ، پیش منی •
هر وقت موانع دفع شدند و شوق ملاقات فقرا غلبه کرد ، البته ترا بی خواست
میآورند ، والا نیاز و رابطه قلبی کافی است • در قرب تفاوت نکند بعد
مسافت ، که مدار کار این طایفه بر سفر در وطن است و گم شدن رابطه دلالت
بر قصور طالب نمیکند ، بلکه چون قرب مطلوب حقیقی دست میدهد رابطه
نیز غیراست •

حاصل اندر وصل چون افتاد مرد

گشت دلاله به پیش مرد سرد

حق تعالی مرا و ترا از من و تویی برهاند و به خود برساند • الدعا •

عثمان

الخالدی المجددی النقشبندی

نامه‌ی چواره‌م

دیسان بق حاجی موحهممهدی سمیرانی نویسیوه

بسمه سبحانه و تعالی • برادر طریق ارشد ، فرزندی الحاج محمد موفق
و مؤید باد • ارادت نامچهء ایشان با هوای درویشان شرف وصول یافتند

وپذیرای خاطر فقیر گردیدند. امید که در حقیقت نیز مقبول، و مایه سعاد
 و حسن خاتمه گردند. • حق تعالی سستی طاعترا به شوق و ذوق روحانی
 مبدل، و از آمیزش هوای نفسانی صاف فرماید، و وسعت در روزی جسدی
 و روحی اندازد، و خاطرا از وسوسه دین که عین نقص و شین است
 بپردازد. • آمین. • وصلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه اجمعين. • الدعاء

عثمان

الخالدی المجدی النقشبندی

نامه‌ی پینجه‌م

بۆ موریدانی ناحیه‌ی جوانرۆی نووسیوه

بعد از حمد و صلات، حقیر عثمان خالدی مجددی نقشبندی عفی عنه
 و قدس الله اسرار ساداته، خلفا و مریدان و منسوبان طریقه‌ه علیه‌را عموماً،
 و اهل جوانرودرا خصوصاً نصیحت میکند که سادات طریقه‌ه علیه اگرچه
 محبت شیخ مقتدارا رکن اعظم سلوک دانسته‌اند، لکن هشیار باشید این
 به آن معنی نیست که به طریق افراط و تفریط مبالغه در مدح شیخ خود
 بکنید، و مشایخ سائر طریقه‌ه را نفی یا نقص ثابت نمایید. • این خود عین
 تعصب و تعنت است. • خدا و رسول و مشایخ طریق وصول ازین رویه
 ردیه بیزارند، و دل حقیر ازین شیوه ناستوده در آزار است. •

بدانید و آگاه باشید که طریق وصول الی الله همه حق و ثابتند،
 و در بین همه طریقه‌ه علیه نقشبند و قادریه و کبرویه و سهروردیه و چشتیه
 ممتازند، و این طریقه‌ه که ما برانیم یعنی طریقه‌ه مجددیه ازین پنج طریق
 ممزوج است. • پس هرکه نفی یکی ازینها کرد، چنان‌است که نفی همه
 کرده باشد، و آن کس خودرا به این نفی کردن از طریقه بیرون آورده
 باشد، قرین شقاوت ابدی است. •

خصوص طریقه علیه حضرت غوث اعظم رضی الله عنه نفی کردن
یا به کسانی خود را به آن حضرت نسبت میدهند به سوء معامله رفتار نمودن،
(العیاذ بالله) ، چه شامتی دارد • حضرت مجدد الف ثانی رضی الله عنه
حضرت غوث را رضی الله عنه در طریقه وصول واسطه فی الكل فرموده است
که هیچ احدی بی وساطت او در راه سلوک بهره ور نخواهد شد پس با
منسوبان حضرتش فرضاً اگر کسی به هوس خود را نسبت به او داده باشد ،
طوری باید معامله بکنید که گدائی با پادشاهی ، مبدا نسبت نقص به
منتسبین آن حضرت دهید که (العیاذ بالله) به نقص حضرتش منجر شود •
ازین ورطه لرزان و ترسان باید بود •

میشنوم از چند تقری از نااهلان آن طرف نسبت به درویشان جناب
معدن الایمان و منبع الاحسان و مطلع العرفان شیخ عبدالرحمن دام مجده
بی ادبی واقع شده • آگاه باشید که اگر این نوع حرکت واقع شود به توبه
و استغفار و ندامت و انکسار آنرا تدارك کنید • من خود را خاك قدم ادنی
درویشی از درویشان آن آستان دانسته و میدانم • شما اگر خود را مرید
و متعلق حقیر حساب میکنید ، باید که چنین باشید •

با مریدان رو به سوی کعبه چون آریم چون
رو به سوی خانه خمّار دارد پیر ما

و اگر معامله طوری دگر میکنید ، البته مرید نفس خودید • چه لازم
که نسبت خود را به حقیر بدهید که بی فائده است •

ترسم نرسی به کعبه ای اعرابی
کاین ره که تو میروی به ترکستان است

و امر به معروف و نهی از منکر هم شرایطی دارد که در غالب علمای
این روزگار آن شرائط مفقود است ، چه جای عوام (کالانعام) که نصیحت را

از فضیحت امتیاز نمیدهند ، و هوای نفس را از محبت شرع تفاوت
نمی‌انند • و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم •

عثمان
الخالدی المجدی النقشبندی

نامه‌ی ششم

بق ملا عومهری عومهرتونه‌تبی نووسیوه

بسمه سبحانه و تعالی • فرزند معنوی عزیز الوجود ملا عمر ، دیده‌
دلش به نور معرفت منور باد • محبت نامچه که نوشته بودی ، و شربت
عذب ارادت را با ماء معین اخلاص آغشته بودی ، در مذاق فقیر گوارا
و پسند • و فقرات انکسار آمیز ، و عبارات تواضع آویزش باعث مزید میل
خاطر مستمند به جانب آن ارجمند آمد • حق تعالی سرمایه اعتقاد
و اخلاص را موفور ، و از نقص و نکس دور ، و تجارت اعمال حسنه را
(لن تبور) فرماید •

توصیه به آن عزیز و سائر دوستان اینکه نفس را بی یاد حق
نگذرانند ، و این معامله را باعث سود سودای خویشان دانند ، و گاهی این
حقیر بی بضاعت (را) به دعای حسن خاتمه یاد کنند • (والسلام علی من اتبع
الهدی) •

عثمان
الخالدی المجدی النقشبندی

له پستی نامه که یش نووسراوه :
فرزند معنوی محب خالص ملا عمر است • بدوح •

نامه‌ی حمزه‌م

به مهبه‌ستی روون‌کردنم‌وه‌ی نامه‌نجه‌کانی تم‌ریقه‌تی نه‌قش‌بنیدی
بو هم‌موو زانایان و گه‌وره‌پیاوان و موسولمانانی سهرده‌می نووسیوه

الحمد لله ، و سلام علی عبادہ الذین اصطفی • وبعد ، بر علمای اعلام
و سادات کرام و حکام ذوی الاحشام ، و عامه‌ی خاص و عام اهل اسلام‌را،
بعد از سلام عرض و اعلام میشود که بنای این طریقه‌ی مبارکه‌ی نقشبندی‌
مجددیه‌را (قدس الله اسرار ساداتها العلیة) بر اتباع سنن سنیہ مصطفویہ،
علی مصدرها السلام والتحیة نهاده‌اند ، و مبتدعات و مخترعات‌را به هیچ
(وجه من الوجوه) دران بارگاه رفیع بار نداده • و ازین‌است که سالکان این
طریقه هرگز زبان شطحات و ترهات نگشاده‌اند • لهذا حقیر به ترجمان
مشایخ طریقه‌ی علیہ قدس الله اسرارهم مخلصان و مریدان و معتقدان‌را
توصیه میکند که زنهار صد زنهار از جاده‌ی شریعه‌ی شریفه سر موی انحراف
رواندارند ، و اتباع سنت سنیہ‌را عین سعادت خود دانند • و خلاف آنرا
محض شقاوت شمارند

محال‌است سعدی که راه صفا

توان رفت جز در پی مصطفی

(صلی الله تعالی علیہ و علی آله واصحابہ المتبعین لسنة، المتأدین بآدابہ) •

(وتخصیصا بعد التعمیم) جناب عالم ربانی ، صرف گوهر معارف
و معانی ، اختر برج سیادت ، کوکب سمای سعادت ، سالك طریق مستقیم،
مولوی عبدالرحیم‌را توصیه و امر و اشاره میکنیم که من‌بعد از امر به
معروف و نهی از منکر ، و ادای اذکار معموله‌ی این خانواده‌ی شریفه
و توجهات و ختمات مضایقه نکند ، و هر مریدی که داخل طریقه میشود اورا
اصول و فروع دین بیاموزاند ، و ارکان و شرائط ایمان و اسلام و نماز

و روزه و سائر واجبات شرعیه را به وی تصحیح کند • بلکه سائر خلفای منتسبین این خاندان را نیز به همین امر مأمورند • من بعد مخلصین این خاندان قول و فعل جناب مولوی را قول و فعل مرا دانند و از امر حسابی شرعی او تجاوز کردن نتوانند ، و نیز او را به تدریس علوم شرعیه و خواندن قرآن و دلایل و غیرها اجازه دادیم (ان شاء الله تعالی) اوقات خود را به طاعت و عبادت و عبودیت و زهد و تقوی معمور دارد ، و عالمی را به نور تدریس و ارشاد عباد منور نماید (اللهم اجعله للمتقین اماما • و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم) •

والسلام علی من اتبع الهدی •

عثمان
الخالدی المجددی النقشبندی

چهند نامه به کی مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی بو شیخ عثمان سیراجوددین

فرزند عزیز فقیه عثمان • وقت فرصت مغتنم است • باید که عمر لاطائل صرف نشود ، بلکه تماما به مراضی حق جل و علا صرف گردد • نماز پنج گانه به جمعیت و جماعت و تعدیل ارکان باید که ادا نمود و نماز تهجد را از دست ندهند ، و استغفار سحر را رایگان نگذارند ، و بر خواب خرگوشی محظوظ و به حظوظ عاجله مغتر نگردند ، و تذکر موت و احوال آخرت را نصب العین دارند • بالجمله از دنیا معرض باشند ، و به آخرت مقبل • به قدر ضرورت به دنیا بپردازند ، و سائر اوقات به اشتغال امر آخرت معمور دارند • حاصل کلام آنکه دل باید از گرفتاری ماسوی آزاد باشد ، و ظاهر به احکام شرعیه متحلی و منزّه • مصراع : کار این است و غیر ازین همه هیچ • والسلام •

خالد

برادر طریقه فقیه عثمان • ارباب دنیا و اصحاب غنا به بلای عظیم گرفتارند و به ابتلای بزرگ مبتلی‌اند • اگر دنیا مبعوضه حق است سبحانه و تعالی هر آینه جمیع نجاسات را در نظرشان مزیت گردانیده و مزین ساخته‌اند ، در رنگ آنکه نحاسی را زرانده سازند و زهری را شکر آلوده • مع ذلك عقل دور اندیش را بر شناعت آن واقف ساخته و بر قباحت آن نامرضی فرموده • لهذا علمای دین فرموده‌اند که اگر شخصی وصیت کرد که مال مرا به اقل زمانه بدهند به زهاد باید داد که از دنیا بی‌ربغبتند ، و آن بی‌ربغبتی از کمال عقل است ، و کمال عقل نشانه رحمت و شاهد عقل به تبعیت از نقل و فرمایش رسل می‌باشد (علیهم الصلاة والسلام) •

خالد

★ ★ ★

برادر طریقه فقیه عثمان (سلمکم الله عما لایلیق بحالکم • الدنیا سجن المؤمن) • دنیا زندان مؤمن است ، مناسب حال زندانی درد و الم و اندوه و مصیبت است • از تلون احوال دل‌تنگ نباشند ، و از عدم حصول آمال دلگیر نگردند (فان مع العسر یسرا ، ان مع العسر یسرا) • با يك تنگی دو فراخی مقرون فرموده است • همانا که فراخی دنیا و فراخی آخرت خواسته • مصرع : با کریمان کارها دشوار نیست • والسلام •

خالد

★ ★ ★

برادر طریقه فقیه عثمان (سلمکم الله عما لایلیق بجنابکم) • درد و محن و بلیات دنیویه مر دوستان را کفایت است • مر ذلت ایشان را به تضرع و زاری و به التجاء و انکسار عفو و عافیت را از جناب اقدس او تعالی باید طلبید تا زمانی که اثر اجابت مفهوم شود و تسکین فتن حاصل و معلوم گردد • و هرچند دوستان و خیراندیشان در همین کاراند ، اما صاحب معامله

احق به این کار است • دارو خوردن و پرهیز نمودن کار صاحب مرض است • دیگران بیش از اعوان او نیستند • در ازالهء مرض حقیقت معامله آن است که هرچه از محبوب حقیقی برسد با گشادگی جبین و فراخی سینه آنرا به منت قبول باید کرد ، بلکه به آن متلذذ باید گشت • رسوائی و بی ناموسی که مراد محبوب است نزد اهل محبت بهتر از ناموس است و نیک نامی که مراد نفس او است •

اگر این معنی در محب حاصل نگردد ، در محبت ناقص است بلکه کاذب • بیت :

گر طمع خواهد ز من سلطان دین
خاک بر فرق قناعت برگزین
والسلام •

خالد

★ ★ ★

مخدوما ، مکرما ، شفقت آثارا ، فقیه عثمان ! وقت کار گذشته و میرود • هر آنی که میگذرد قدری از عمر را کم می نماید ، و اجل مسمی را قریب میسازد • و امروز اگر تنبه حاصل نشد ، فردا غیر از حسرت و ندامت نقد وقت نخواهد بود • اهتمام باید فرمود که در این چند روز حیات را بر وفق شریعت غرا مصروف نموده تا نجات متصور شود • و این وقت وقت عمل است • در وقت عمل عیش کردن زراعت خود به سبزی خوردن و از ثمره بازداشتن است • والسلام •

خالد

★ ★ ★

برادر طریقه فقیه عثمان به تایید روحانیت پیران بزرگوار مؤید باشند.
بارها دوستان حقیقی را به محبت نامجات یاد مینمایند ، به جمعیت ظاهر و باطن
باشند .

وصیت عظیم همین است که به جاروب کلمهء توحید ساحت سینه را
از تعلق ماسوی پردازند ، و بنیاد هستی موهوم را به تکرار کلمهء طیبه
براندازند . بزرگان فرموده اند :

هرچه غیر از حق که آن مقصود تست
تیغ (لا) برکش که آن معبود تست

به طهورات متنوعه و الوان انوار متکثره قانع نباید شد که محبوب
حقیقی دارای الوان و انوار نیست .

بس بی رنگ است یار دلخواه ای دل
قانع نشوی به رنگ ناگاه ای دل

دگر چه نویسد ؟ (خیر الکلام ما قل و دل) . (والسلام ختام
الکلام) (۱۷) .

خالد

وهسیه ته کانی شیخ عثمان سیراجوددین بو موری دو مه نسو و به کانی

الحمد لله رب العالمین . والصلوة والسلام علی خیر خلقه محمد وآله
وصحبه اجمعین . أما بعد فقد قال رسول الله صلی الله علیه وسلم : الدین

(۱۷) ئەم نامە دوایی به له باسی (نامە کانی مهولانا) یشدا له بهرگی یه کهمی ئەم
کتیبه دا بلاو کراوه ته وه ، به لام نامە کانی تر بو یه کهمجار بلاوئه کرینه وه
چونکه له کانی له چاپدانی بهرگی یه کهمی ئەم کتیبه دا ده سگرم
نه بو و بوون .

النصيحة • پس مسکین عثمان الخالدي المجددي النقشبندی غفا الله عنه و قدس سر ساداته و أسلافه و أوفر بره و بر اتباعه و اخلافه ، عامه عام و خاص خلفا و مریدان خود را به چند فقره از وصایای مشفقانه وصیت میکند تا که سعادت‌مندان را سرمایه باشد •

وه‌سیه‌تی یه‌که‌م

اینکه معلوم ایشان باد که بنای هر طریق از طرق موصله ، بر اتباع سنت سنیّه و اجتناب از بدع سیئه غیر مرضیه‌است • خصوصا این طریقه‌ای علیه مجدّیه که ما خادم آنیم و فی‌الواقع اقرب و اوثق‌است و احسن سائر طرق‌است ، سراسر اتباع شریعت و اختیار سنت‌است •

حضرت امام ربانی ، مجدد الف ثانی ، شیخ احمد فاروقی سرهندی که امام الطریقه‌است (رضی الله عنه) ، میفرماید که طریقت و حقیقت خادمان شریعتند ، زیرا که غرض از سلوک طریقه آن‌است که سالک را اخلاص کامل و اعتقاد صحیح در ایمانیات و معاملات پیدا شود که (ألا لله الدين الخالص) تا که حقیقت شریعت که متخلق شدن به اخلاق حسنه‌است صورت ب‌نهد ، و ایمان را از تردید و تقلید پاک و اعمال را از شوب ریا و عجب صاف گردد •

پس طالبان طریق اول باید که ارکان و شرایط ایمان و اسلام خود را درست کنند ، پس ازان بأذکار و اوراد معموله طریقه مشغول گردند که بدون ایمان و اسلام هر عملی که کرده شود غیر مقبول‌است و دور از معامله ارباب وصول •

متقی‌را بود چهار نشان
حفظ احکام شرع اول دان

ثانیا هرچه دسترس باشد
بر فقیران و بی‌کسان باشد
عهدرا با وفا کند پیوند
هر بلا آیدش بود خرسند

از ابو عبدالله خفیف شیرازی پرسیدند که تصوف چیست ؟ جواب
گفت (قدس سره) که : هرچه در سر داری بنهی ، و هرچه در دست داری
بدهی ، و هرچه سر سرت آید فجهی •

وصیه‌تی دوهفتم

اینکه بزرگان این خاندان عالی نشان که رابطه‌را آکد الآداب گفته‌اند
صحیح و مسلم است ، و سرّ این معما این است چونکه درین طریقه مبارکه
جذب بر سلوک مقدم افتاده است ، غالباً حصول این نعمت کبری به تصرف
شیخ مقتداست ، و تصرف شیخ به ربط و علاقه محبت بین الجانبین است
که به وسیله حب لله و فی الله سعادت صورت ضمنیت مرید و جای کردن
در دل پیر دست دهد • و این سعادت ضمنیت باعث جذب و کشش دل مرید
به طرف حقیقت جامعه وی میگردد • از این است که گفته‌اند : (جذبة من
جذبات الرحمن توازی عمل الثقلین) • لکن دراین معامله سرّی هست که
مزلّة الاقدام است • باید سالك راه هشیار باشد تا که از تمثل شیطان لعین
و اغوای آن محفوظ ماند • اگرچه بزرگان گفته‌اند که شیطان متمثل
صورت ولی کامل مکمل نمیتواند شد • بیت :

هلال کچ به ابروی کچ دلبر نمی‌ماند
اگر ماند شبی مانند ، شبی دیگر نمی‌ماند

لکن این خصیصه مخصوص به صورت خاصه همان ولی است (کما

هو المعلوم عند اهلها) و الا یحتمل که خود را در صورت آن ولی به ادنی تغییر متمثل سازد ، و آن مرید بیچاره را در ضلالت اندازد ، چنانکه ما بارها این معامله را امتحان کرده ایم ، پس باید که مرید صاحب رابطه قول و فعل و امر رابطه را اگرچه از صورت کامل مکمل باشد ، به میزان شریعت بسنجد ، و الا بعد از چند بار تجربه و امتحان قبول باید کرد . اما کامل مکمل درین عصر که شر الاغصا است ، بسیار نادر الوجود است .

سوال : اگر کس دعوی کمال و تکمیل کرد ، مرید بیچاره به چه علامتی باید که صدق و کذب و یرا امتیاز دهد ، یا آن مدعی چگونه میدانند که به صواب رفته یا بر خطا ؟

جواب : رتبه کمال و تکمیل را بزرگان طریقهء مجددیه قدس الله اسرارهم در ولایت کبری که محل فنای نفس است قرار داده اند . چون سعادت مندی به این مرتبه رسید ، علاقه وی با شیطان لعین بریده میشود ، و علم به فنای نفس هر کسی را که صاحب کشف صحیح است میسر میشود که بالمعاینه میدانند و میبینند (کما لایخفی علی اهلہ) . ولی صاحب کشف صحیح درین زمانه حکم عنقا پیدا کرده است . پس باید که مراجعه به وجدان کند چه صاحب فنای نفس متخلق به اخلاق شرعیه میشود که واصل رتبهء حق الیقین است .

پس اگر در خود میل خلاف شرع را نمی بیند (علی مصدرها الصلوة والسلام والتحیة) ، و در اتیان به احکام شرعیه تکلیف ندارد بلکه معامله بر عکس شده است که کردن طاعت در نزد وی آسان شده و ترکش را دشوار می آید ، و ایمان و اسلام جزء طبیعت وی شده ، صاحب این مقام شگرف است و ایضا این امتیاز هم مشکل است کم کسی را این عقل داده باشند که احوال و اطوارش بر وی مشتبّه نگردد . (ربنا لا تؤاخذنا ان فسینا أو أخطأنا) .

چون حالت وی بر وی مشتبه شد بر طالب بیچاره چگونه مشتبه نمیشود ؟
 پس علاج غیر از التجا به حق سبحانه امری دیگر نیست که (اللهم أرنا الحق
 حقا وارزقنا اتباعه ، وأرنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه) •

بلی سعادتمندی که ویرا شرف ضمانیت کبری که عبارت از ضمانیت
 حضرت رسول اکرم است صلی الله علیه وسلم دست داده باشد ، اگر آن
 سعادتمند عزیز دگررا در ضمن خود بگیرد ، آن عزیز هرچند به فنای نفس
 نرسیده است ، حکم آن سعادتمند دارد که شیطان به صورت وی متمثل
 نتواند شد • چه این وقت رویه سعادتمند چونکه مظهر حقیقت محمدیه است ،
 حکم صاحب آن حقیقت که حضرت رسول اکرم است صلی الله علیه وسلم
 پیدا کرده است ، و کسی که در ضمن وی است حکم اصحاب کرام دارد
 (رضوان الله عنهم اجمعین) • (ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء والله ذو الفضل
 العظيم) •

این فقیر مسکین به حکم (و أما بنعمة ربك فحدث) میگوید که در
 تاریخ سنه هزار و دوصد و هفتاد و دو همین وامنده سرفاکنده را به
 این سعادت عظمی مشرف ساختند وقتی که در بین حضرت غوث الثقلین و امام
 الطریقه خواجه بهاءالدین نقشبند رضی الله تعالی عنهما نسبت به حقیر پر
 تقصیر صورت مشاجره واقع شد که هریکی از آن دو بزرگوار این بنده را
 به طرف خود میکشیدند ، و بنده شرمنده دران میان خودرا (کالمیت بین
 یدی الغاسل) بی علاقه و بی اختیار ساختم که ناگاه حضرت رسول اکرم
 صلی الله علیه وسلم تشریف آوردند و بنده را ازان میان دست ایشان بیرون
 کشیده و برداشت و فرمود که عثمان را به هیچ یکی از شما نمیدهیم ، و برای
 خود میخواهم •

لاجرم حقیر نیز فرزندان نامی و خلف الصدقان گرامی خودرا محمد

و عبدالرحمن در ضمن گرفته‌ام • پس طریق احتیاط این است که مریدین این خاندان هر که صحبت این فقیر را یافته‌است رابطه حقیر بکنند ، والا رابطه این دو فرزندان خلف الصدق حکم رابطه حقیر دارد • امید است که شیطان لعین به این صورتها متمثل نتواند شد ، (فالله خیر حافظا و هو أرحم الراحمین) •

سوال : تو سابقا نوشته (ای) که فائده رابطه حصول محبت است ، و محبت موجب سعادت ضمانت ، و ضمانت باعث جذبه است • پس مریدان صاحب جذبه هم این ضمانت را دارند •

جواب : آن ضمانت که سابقا دست میدهد صورت ضمانت است که به حکم (اندراج النهایة فی البدایة) مخصوص این خاندان است ، و این ضمانت حقیقت ضمانت است (و شتان مابینهما) • زین جنس تا آن حسن فرقی است ژرف •

وهسیه تی سییه م

اینکه در این خاندان عالی شان که جذبه بر سلوک مقدم افتاده است ، صورت جذبه حقیقیه است ، زیرا که جذبه حقیقیه جذبه روحی است که در نهایت سلوک کامل را دست میدهد ، و این صورت جذبه جذبه قلبی است که از اختلاط نور و ظلمت پیدا میشود ، پس از دخل نفس و شیطان دور نیست •

لذا باید خلفای حقیر مریدان خود را به تاکید اکید نصیحت نمایند که مادامی اختیار داشته باشند از نعره و صیحه و حرکات اعضا اجتناب نمایند و میل نفس خود را دران دخل ندهند خصوصا در حالت نماز که اگر ادنی اختیاری دران داشته باشند مبطل نماز است • و اگر بنا به غلبه احوال روی دهد حکم سعال و عطاس دارد که کثیر آنها مبطل نماز است ، و بر قلیلش

عفو است چنانکه در کتب فقه مبین است • حضرت مولانای ما قدس سره مجذوبانرا از الفاظ فامشروع گفتن به تاکید منع میفرمودند ، بلکه زجر و تاکید میکردند ، زیرا که غالبا آن اطوار از میل نفسانی و وسوسه شیطانی پاک نیست و نیز خو گرفتن باعث سدّ عروج لطیفه قلب میگردد •

چونکه در این طریقه بقاءالدین نقشبند قدس سره فرموده است که ما نهایترا در بدایت درج میکنیم ، لاجرم در بدایت حال و احوالی که شبیه به مقامات اهل کمال است ، غالبا مریدانرا دست میدهد ، مثل شهود وحدت در کثرت و توحید وجودی و کشف کونی و کشف قبوری و غیرها • و فی الحقیقه این حالات از انعکاس دل پیراست که در مرید به علت صورت ضمانت که از اثر رابطه حاصل شده است ظهور میکند •

پس باید که آن مرید این حالاترا از خود نداند ، و از انعکاس مقامات پیر شناسد ، و این حالت نیز مزلة الاقدام است که از شائبه وهم و ظن و دخل نفس و شیطان پاک نیست • پس همه وقت مستنفر باید بود ، و دلرا به این نمایشات متعلق نباید ساخت ، والا سد و مانع راه عروج میشوند •

(فائدة • و فی الحدیث : لما اهبط [علیه ما یستحق] قال فبعزتك و عظمتك انی لا افارق ابن آدم حتی یفارق روحه جسده • قال الرب عز و جل و عزتی و عظمتی لا احجب التوبة عن عبدی حتی یفرغ بها — کتاب الهادی للمهتدی) •

بزرگان طریقت گفته اند (تلك خیالات تربی بها اطفال الطریقة) • اصل مطلب از سلوک طریقه ظاهر و باطنرا به اخلاق باطنه و ظاهره شریعت متخلق گردانیدن است ، و بس طالب هوا و هوس نباید بود ، و سعی باید کرد که دل همیشه منور به نور حضور باشد ، و خطرره حبی و عملی و ماسوی

از ساحت سینه دور گردد تا که حب و بغض و عطاء و منع همگی صرف برای خدا باشد سبحانه و تعالی ، که (من احب لله و ابغض لله و اعطی لله و منع لله ، فقد استکمل ایمانه) •

وهسیه تی پینچهم

اینکه برزگان طریقت وجود را شرك اکبر گفته اند (وجودك ذنب لایقاس به ذنب آخر) •

بیت

دم بی حق زدن عین گناه است
به خود مشغول گشتن کفر راه است

ترا هر دم کشد پندار هستی
سوی ظلمت سرای خودپرستی
خودی کفر است ، از وی توبه کن زود
که جز حق در حقیقت نیست معبود

پس طالب حق باید که همه آن در صدد آن باشد که خود را از هیچ فردی از افراد عالم بهتر نداند ، بلکه خود را بر خمرخوارگان فجار تفضیل ندهد ، نه به این معنی که (العیاذ بالله) خمر خوردن بد نیست ، بلکه بدین معنی که خاتمه کار مجهول است •

ای بسا رندان شراب خوار ، بلکه کافران دار البوار در آخر کار دست انابت را به ذیل ندامت و استغفار زده ، در سلك ابرار منسلک میشوند • و ای بسا زاهدان مرتاض و عابدان ممتاز در بوادی خذلان و حرمان افتاده و در تیه ضلال منهك میگردند •

از سبب سوزیش من سودائیم
 وز سبب سازیش سوفسطائیم
 ساعتی کافر کند صدیق را
 ساعتی زاهد کند زندیق را
 چشم باز و گوش باز و این ذکا
 حیرتم در چشم‌بندی خدا

(نجانا الله تعالى و سائر المسلمين من هذا الخطب العظيم ، بحق من
 ورد فی شأنه العظيم : حریص علیکم بالمؤمنین رءوف رحیم ، علیه افضل
 صلاة و تسلیم) •

علت ابلیس (انا خیر) بداست
 این مرض در نفس هر مخلوق هست

(و ما ابرىء نفسى ان النفس لأماراة بالسوء الا ما رحم ربى) •

(فصل فی غیر المتن) • شیخ أبوعبدالله الخفیف قدس الله تعالى بره
 العزیز که از اعظم مشایخ شیراز است گفته که با شیخ ابوالخیر مالکی که
 صاحب وقت و حال خویش بود ، در مکه صحبت می‌داشتیم • شبی ویرا
 گفتم : (ایها الشیخ) سوآل دارم • گفت : بگوی • گفتم : (متی یصفو
 العیش مع الله ؟ قال : اذا رفعت المخالفة) • من از جواب وی متعجب ماندم •
 چون بامداد شد آنرا به مشایخ گفتم • ایشان هم از قولش تعجب بسیار
 کردند و گفتند می‌خواهیم که از خودش بشنویم • بر وی جمع شدند
 و پرسیدند • در جوابشان چنین گفت : (ما یجری باللیل ، لا یذكر بالنهار)
 و به قول شب خویش اقرار نکرد •

(و فی تفحات الانس للجامی) : بدانکه (رحمك الله تعالى) قول (رفعت
 المخالفة) از اصطلاح (همه او است) خبر می‌دهد که اعتقاد کثیر از مشایخ است،

و بسی از محققین بر این رفته‌اند همانا کسی را چشم بصیرت به حقیقت فعل حضرت (فعال لما یرید) باز کرده باشند و به آن وقوف یافته باشد که او است سلطان هرچه خواهد آن کند • دگر زبان خود را به عیب و نقصان کسی ملوث نگرداند ، و به تعبیر خلائق مشغول نمیشود ، و همراه را از فاعل حقیقی میبیند • شیخ عرفی شیرازی گفته است :

چنان با نیک و بد سر کن که بعد از مردنت (عرفی)
مسلمات به زمزم شوید و هندو بسوزاند

عین القضاة همدانی قدس سره در کتاب (زبدة الحقائق) خود این را به طیّ داده است • در این صورت رونده راها باید به مفاد (قل کل من عند الله) چشم از خلائق ببندد ، و دلش نیز به فعل فاعل حقیقی نگران بود ، و دائما از نماز و روزه و طاعات و حسنات خود لرزان باشد • (معصية اورثك ذلا وافتقارا خير من طاعة اورثك عتوا و استكبارا) مبدا به اسفل السافلين بعد و حرمان گرفتار گردد • هرکرا در تیه حرمان پای در گل ماند ، ماند •

(ایات) :

ای آنکه ز اسرار قدر عالم به هم حیران کنی
جن و بشر در وحشتند کین چیست با ایشان کنی

حبری بری از صومعه در دیر گبران افگنی
گبری کشی از بتکده ، سر حلقه مردان کنی

کس را چه یارا کز عتو چون و چرا پرسد ز تو
فرمانروای مطلقى خود هرچه خواهی آن کنی

صاحب کتاب (کشف المحجوب) و هو علی ابن عثمان ابن ابی علی الجلابی الغزنوی قدس سره ، گوید : لقمان سرخسی که آزاد کرده رب العالمین

جل جلاله و از عقلای مجانین بود ، روزی به نزد پیر ابوالفضل سرخسی که مرشد شیخ ابو سعید ابوالخیراست قدس سره - آمد . جزوی در دست پیر دید . گفت یا ابو الفضل در این جزو چه میخواهی ؟ گفتش : همان که تو در ترك آن خواستی . پس لقمان گفت این خلاف چراست ، یعنی که بایست که مخالفه در طریقه نبودی ، و راه همه به خدا یکی بودی

بی‌رنگی‌است و بی‌صفتی وصف عاشقان

ایمن شیوه کم طلب ز اسیران رنگ و بوی

پیر گفت خلافتی تو میبینی و از من میرسی که چه میخواهی ز مستی هشیار شو و از هشیاری بیدار تا بدانی که من و تو چه میطلبیم . (نفحات جامی قدس سره) .

وه‌سیه‌تی شه‌شهم

اینکه فقیر در حالت حیات به طوع و اختیار خودم بلکه به اشارات غیبی و باطنی پسران ارجمند و خلفان سعادت‌مند خود محمد و عبدالرحمن را چنانکه سابقا معلوم شده که سعادت ضمانت حقیرا دریافته‌اند ، نائب و خلیفه‌ء خویش ، و بر سجاده‌ء ارشاد متمکن ساخته‌ام ، و گردن‌امیدواری ایشانرا در بین جمیع خلفا و مریدان خود به این نوید افراخته . تمامی خلفا و مریدان بلکه کل متعلقین و منسوبین من این دو فرزند سعادت‌ندرا (کنفس واحده) نائب و خلف الصدق من دانند ، و از امر و نهی ایشان به هیچ وجه تجاوز نکنند . حال که حقیر مستمند در حال حیاتم و بعد از ممات من نیز رشته‌ء علاقه و انقیاد ایشانرا قلاده‌ء گردن خویش نمایند ، و مراعات ادب ایشانرا مایه‌ء سعادت خود دانند . مبادا . . مبادا کسی در میانه‌ء ایشان به رسم نامی و سخن‌چینی به‌درآید که (نعوذ بالله سبحانه) باعث ضلالت وی گردد ، و بی‌امر و رضای ایشان در عزل و نصب خلفا و رد و قبول مریدان دخل

نکنند که امر و نهی ایشان در این فقرات امر و نهی من است ، و اخلاص و محبت و ادب و حرمت گرفتن ایشان عائد به من میگردد .

(فصل سوی الوصایا) • بسمه سبحانه • در کتاب (کیمیای سعادت) به رکن مهلکات در اصل سوم بیان آفت زبان نوشته اند که یکی در پیش عمر ابن عبدالعزیز نمایی کرد • وی گفت نگاه کنیم اگر دروغ گفتی اهل این آیتی (ان جاءکم فاسق نبأ فتبینوا) و اگر راست گفتی از اهل این آیتی (همأز مشاء بنمیم) و اگر خواهی توبه کن تا عفو کنم • گفت یا امیر المؤمنین توبه کردم •

یکی حکیمی را گفت فلان کس ترا چنین بد گفته است • وی را گفت به زیارت دیر آمدی و سه خیانت را بکردی : برادری را بر دل من ناخوش کردی ، و دل فارغ مرا مشغول گردانیدی ، و خویشان را به نزدیک من فاسق و متهم ساختی •

آنچه گفتم زیرکان را خود بس است
بانگ دو کردم اگر در ده کس است

(و ما علی الرسول الا البلاغ المبین • وصلى الله على سيدنا محمد وآله و صحبه اجمعين) •

وهسیهتی جهوتهم

اینکه حکمت بالغه حق سبحانه در ارسال رسل (علی نبینا و علیهم الصلاة والسلام) این است که عباد الله در غایت تدنس اند ، و حق سبحانه و تعالی بالنهایه در کمال تقدس • پس برزخی ذوالجهتین در کار است که به وسیله آن فیض اقدس از حضرت مقدس عز اسمه به بندگان عاید گردد • و چون بعد از حضرت خاتم الرسل صلوات الله و سلامه علیه و علیهم

وعلی کل آل ، باب نبوت مسدود شده است ، پس اولیاء الله این امت مرحومه به نیابت و خلافت آن سرور دنیا و دین صلی الله علیه وسلم قرنا بعد قرن این مهم را سرانجام میدهند . و به وجود مسعود ایشانان تا ظهور حضرت مهدی موعود رضی الله عنه باب افاضه و استفاضه مفتوح است . و چون کامل مکمل که به نهایت النهایه عروج رسیده و باز به رجوع قهقری به غایت تنزل کرده و مرجوع گردیده بود ، و مجانست و مناسبت با سائر آدمیان و عوام الناس حاصل کرده باشند ، مانند اکسیر نسبی نادر و کم یاب است و حال اینکه بی مناسبت و مجانست افاده و استفاده غیر میسر است ، پس به اقتضای وقت این حقیر (تبعاً لقطب العارفین و غوث السالکین الکامل الواصل الی الحقیقة والنازل السافل الی الخلیقة ، اعنی حضرة قطب الطريقة) مولانای ما قدس سره العزیز کسانی را که بعد از حصول جذب و فنای آن در این طریقه و وثیقه به حکم (اندراج النهایه فی البدایه) حکم برزخیه پیدا کرده اند و مشابیهتی به واصل کامل مرجوع باقی بالله حاصل نموده هرچند که تکمیل ندارند ، لکن غالباً اوهارا رخصت و اجازه داده ام که طالبانرا تلقین آداب طریقه نمایند ، چونکه افاده اوها در حق عوام از افاده متوسطان که از عالم نفس و آفاق گذشته اند و هنوز به فنای حقیقی نرسیده اند به حکم اینکه مجانست اوها بیشتر است بلکه از کاملان غیر مرجوع و واصلان و فانیان که هنوز رتبه تنزل نیافته اند مفیدتر .

پس اجازه یافته گان این درجه باید که به این اجازه مغرور نشوند و خود را کامل و واصل گمان نبرند ، و به مظنه کمال محبوس اسفل السافلین بعد و وبال نمانند . بیت :

علت بدتر ز پندار کمال
نیست اندر جان تو ای ذو دلال

از این است که صاحب مثنوی علیه الرحمة میگوید :

خواجه پندارد که مرد واصل است
حاصل خواجه به جز پندار نیست

لاجرم

مراد ما نصیحت بود و گفتیم
حوالت با خدا کردیم و رفتیم

و هسیه تی هه شته م

اینکه نصیحت میگویم و امانت میدهم مریدان خود را عموماً و خلفا و مأذونان خود را خصوصاً چنانکه لازم و شرط طریق است • باید که در حق برادران و رفیقان خویش يك دل و يك جهت باشند ، و زبان را به غیبت و نکوهش و ذم یکدیگر ملوث نسازند ، و هیچ یکی خود را از آن دگر فاضل و خوبتر گمان نبرند •

حضرت امام ربانی که مجدد الف ثانی است (قدس سره) میفرماید معرفت خدای سبحانه و تعالی بر انکس حرام که خود را از کافر فرنگ بهتر داند چه جای از برادران دین و طریق ، و این فقیر که خوشه چین احسان ایشانم خود را از (هر) فردی از افراد عالم کمتر و بدتر میدانم ، بلکه معاصی جمیع عباد را به خود نسبت میدهم • پس تابعین من میباید که تتبع من کنند و از زلات مردم چشم پیوشند و همیشه به نقص خویشان ناظر باشند ، و کار عباد را به معبود حقیقی جل سلطانہ واگذارند ، زیرا با وجود آگاهی از حضرت خالق علام الغیوب سبحانه و تعالی ، بر مخلوق وی طعنه زدن از جسارت ، و به فعل او عز شانه راضی نبودن است • مصرع : کار خدا را به خدا واگذار •

فائده : حضرت خواجه نقشبند قدس سره در این مبحث بیانی فرموده‌اند
که حقیقت آن راجع به این ابیات است (لراقم الحروف) :

آن بود آزاد مرد اندر جهان
چون برنجاند وی را جاهلان
ظاهر و باطن ازو زان فعل خام
هم نرنجد ، هم نگیرد انتقام
وز جوانمردیت گویم یاددار
مستحق رنج را زحمت مدار
که جوان مردان معنی آگهند
مستحق زخم را مرهم نهند
چیست میدان فتوت ای جوان
نیک خویی بودند با دشمنان
چون به دل مکروه میداری کسی
مال خود را بذل کن وی را بسی
ور ترا طبع از کسی با نفرت است
با ویت تکلیف حسن صحبت است
زین خصائل چون شدی صاحب سلاح
با فتوت باشی^۱ اهل فلاح

وهسیه‌تی نوهم

اینکه این فقیر حقیر که مرکز دائره عجز و تقصیرم ، به تأکید اکید
منتظرم که دائما مرا به دعای عافیت دنیوی و عفو غفران اخروی یاددارید ،

و هرگز از دعای خیر ماثوره‌ام معاف نگذارید (بلی بلی حسنات الأبرار ، سیئات المقربین) •

به هوش باش که هنگام باد استغنا
هزار خرمن طاعت به نیم جو نخرند

البته نمیگوئید که فلانی محتاج به دعوات ماها نمیشد •

نزد هر پیره‌زنی رفتی رسول
که دعا کن تا شود احمد قبول

علاوه بر این حقیر خیلی خود را از مذنبان و عاصیان روی زمین بدتر میدانم ، و از همه کس به دعای خیر محتاج‌ترم ، چه در نامه اعمال خود عملی را که شایسته قبول بارگاه بود گمان نمیبرم •

رباعی از شاه نقشبند قدس سره :

گر طاعت خود نقش کنم بر نانی
وان نان بنهم پیش سگی بر خوانی
وان سگ سالی گرسنه در کهدانی
از عار بر ان نان ننهد دندانی

معنی این را شامل حال خود می‌بینم ، پس دائم از دعای خیرم خود را غافل نکنید که (دعاء الغائب للغائب مستجاب) •

(فصل فی تتمه هذه المعرفة) • حضرت خواجه بهاء الدین محمد بخاری نقشبندی رضی الله تعالی عنه میفرماید (بیت) :

تا تو ز هستی خود زیر و زبر نگردی
در نیستی مطلق مرغی به پر نگردی

و أيضا در این مقام از معارف آن حضرت است (نور الله تعالى روحه)
که فرموده‌اند : درویشی چیست ؟ خاککی بیخته ، آبکی بران ریخته ، نه
کف پارا ازان دردی ، و نه پشت پارا ازان گردی •

و ایضا : درویشی چیست ؟ بیرون بی‌رنک ، و درون بی‌جنگ • بیت :

تا در این خرقه‌ایم ما از کس

هم نرنجیم ، هم نرنجانیم

و فرموده : از یکی از اکابر دین سوال کردم که درویشی چیست ؟
گفتند : زبونی •

عزیزی گفت : واقف باش ! کارها را خود میکند ، و بارها بر سر تو
می‌اندازد •

و من لطائفه :

جز صحبت عاشقان و مستان مپسند

دل در هوس قوم فرومایه میند

هر طائفه‌ات به جانب خویش کشد

جفدت سوی ویرانه و طوطی سوی قند

(انتهى کلامه رضی الله عنه) •

و این فقیر راقم الحروف (علیه الرحمة و مغفرة الرب الرؤوف) گوید:

ندانم از آثار صحابه است رضی الله عنهم یا از انقاس مشایخ کرام (وجودك

ذنب لایقاس به ذنب) • مصرع : بردند شکستگان ازین میدان گوی •

یحیی ابن معاذ رازی علیه الرحمة میگوید : (انكسار العاصين احبّ

الیّ من صولة المطيعين) • آری

سگ به ز سگی باشد کو پیش سگی کوش
 جان را محلی بیند ، دل را قدری داند
 (والمخلصون فی خطر عظیم) *

وهمسیه‌تی ده‌ه‌م

أتمنی علی الزمان محالا
 أن ترى مقلتای طلعة حرّ

اینکه جمله فرزندان و خلفا و مریدان و مجبین و مخلصین را اعلام
 میدارد که این وصایای مرا سرسری و لایعنی خیال نکنند و به صدق تمام
 آویزه گوش هوش خود نمایند ، و پس پشت نگذارند ، بلکه مایه سعادت
 و نجات دارین خود شمارند *

نصیحتی کنت بشنو بهانه مگیر
 هرآنچه ناصح مشفق بگویدت بپذیر

(و صلی الله علی سیدنا محمد خاتم الرسل ، و علی آله و اصحابه هادی
 السبل ، و علی اهل بینه و ذریته جزء و کل • والسلام علی من اتبع الهدی ،
 و التزم متابعة المصطفی ، علیه و علی آله الصلوات والتسلیمات اتمها
 و اکملها) *

چوارینه‌یه‌کو تا که به‌ینتیک‌ی شیخ عثمان سیراجوددین

چوارینه‌که

هرجا که من و یار به هم باز رسیدیم
 از بیم بداندیش لب خویش گزیدیم

بی واسطهء گوش و زبان از طرف دل
بسیار سخن بود که گفتیم و شنیدیم

ناکه به یته که

با دوست کنج فقر بهشت است و بوستان
بی دوست خاک بر سر جاه و توانگری

له وهسیه تی هه شته می وهسیه ته کانشیدا پارچه شیعیکی هه شت بهیتی
هه بوو • له هه موو ئه مانه وه وا دهرئه که وی شیخ عثمان سیراجو ددین
شیعی له مه زیاتریشی بوو بی و فهوتایی •

یادی شیخ موصی محمد به هائوددینی کوری شیخ عثمان سیراوردین

کورتە ی میژووی ژبانی شیخ موصی محمد به هائوددین

شیخ موصی محمد به هائوددین ، وهك پیشتر باسمان کرد ، کوری سیئه می شیخ عثمان سیراوردینه • له ۱۲۵۲ ی هجره تدا له دتی ته ویله له دایک بووه • دایکی ناوی خاتو خورشیده و له به گزاده کانی ماوه ته له ناوچه ی سوله یمانی • مه لا حامیدی کاتبی شیخی باوکی ، میژووی له دایک بوونی له م پارچه شیعه دا باس کردووه :

غوٲ آفاق شیخ عثمان که
قطب عصر و پناه دوران است

آنکه بر گرد خوان نعمت او
گردن آن سپهر گردان است

عالم و هرچه هست در عالم
همه چون قالبند و او جان است

گلی از باغ دولتش بشکفت
زینت هر گل و گلستان است

شد مسمی باسم خیر رسل
آن محمد که جان جانان است

هشت ماه ربیع آخر کرد
جلوه آن مه که نور ایمان است

هاتفی گفت بهر تأریخش :

« این گل گلستان احسان است » (۱)

ثم ذات له حوت سالاندا لای مهلا مهمودی دشی دهستی کردوه
به خویندنی قورئانی پیروژو کتیه ورده سهره تایی به کانیسی به پیتی دابو
نهریتی نهو رژه هر لای نهو خویندوه • پاشان لای مهلا حامیدی کاتب
دهستی کردوه به خویندنی کتیه سهره تایی به کانی سهرفو نهحوو ، پیش
نهوهی بگاته پازده سالان له سهر دهستی باوکیا ته رقه تی نه قشبه ندیی
وهر گرتووهو زور به گهرمی و دلسوزی یهوه خه ریک بووهو له ماوه یه کی
که مدا پی گه یشتووهو ، جا باوکی فرمانی داوه تی که دهست بکا به پیگه یاندنی
موریده کانی خانه قاو له م مهیدانه دا وهک یارمه تی ده ری باوکی لی هاتووه •
ته نانهت فرمانی پهروهرده کردنی شیخ عه بدولر حمان و شیخ عومرو شیخ
نه حمدهی برایشی پی دراوه ، سهره پای نهوه که شیخی باوکیان خویشی فیتری
طه رقه تی کردوونو تهوه ججوهی لی کردوون •

شیخ عثمان سیراجوددین له وه سیه تی شه شه میدا به مه نسووبو
موریده کانی خوئی راگه یاندوه که وا شیخ موحه ممد به هائوددین و شیخ
عه بدولر حمان نه بولوه فا خه لیه و جی نشینی نهونو داوای لی کردوون که
نادابی ته رقه ت له م دوو کوره ی وهر بگرن • به مجوره پاش وه فاتی شیخ
عثمان سیراجوددین ثم دوو کوره ی به جووته له ته ویله دهست نه کهن به

(۱) به حسابی حه رفه کانی نه بجهد نه کاته ۱۲۵۲ •

پری نمودنی کردنی موسولمانان و شیخ عهبدولپرهمان نهبولوهفا له خزمهتی
 کاکیا نهبن تا ماوهیهکو پاشان تهویله بهجی دیلی و نهگوژیتهوه بۆ گولپ
 وهك پاشان له باسی خۆیدا دینهوه سهری و ، ئیتر شیخ موحهممهد
 بههائوددین نهبن به جیگری باوکی له خانهقای تهویلهداو ههموو موریدو
 مهنسووبهکانی باوکی به پیری تهریقتهتی نهقشبهندی پهسهند نهکن .

له زهمانی شیخ موحهممهد بههائوددیندا خانهقای تهویله ههمیشه
 پری بووه له پیاوی خاوهن دل و زانست و کهسانی رۆح پهروه . خانهقای
 تهویله له سهردهمهدها ههرگیز کهسانی پایهبلندی وهك مهلا حامیدی کاتب و
 مهولهوی و حاجی مهلا نهحمهدهی نۆدشهیی و مهلا عهلیی تالشی و شیخ
 عهبدولپرهمانی قهره داغی و حاجی شیخ نهمنی خالی لی نهبراهه . له شیخ
 موحهممهدی خالم بیستوو نهیوت له باپیرم بیستوو نهیفهرموو و
 ریکهوتوو له شهویکا هفتا خلیفه له حهلقهی خهتمی خانهقای سهردهمی
 شیخ موحهممهد بههائوددیندا بوون ، جگه له دهیان موریدو مهنسووبی تر
 که نهمانه خریکی پیگه یاندن و پهروهرده کردنیان بوون .

شیخ موحهممهد بههائوددین ، سهرهپای پیگه یاندنی نهو مهنسووبانهی
 باوکی که له کاتی وهفات کردنی نهودا هیشتا سولوکیان تهواو نهکردبوو و
 نهبووبوون به خلیفهو ، سهرهپای خهریک بوونی له گهله خلیفهکانی باوکی
 که پاش نهو نه میان به پیری خۆیان پهسهند کردوو ، بۆخۆشی چهند
 خلیفه ی تازهی پنی گه یاندوو . یهکنی له مانه شیخ عهبدولپرهمانی قهره داغیی
 باوکی مامۆستا شیخ عومه ری (ابن القره داغی) ی مامۆستامانه که یهکنی بووه
 له زاهیدان و زانایانی سهردهمی خۆی . یهکیکی تریشیان حاجی شیخ نهمنی
 خاله که نهویش عومریکی درۆزی له خواپه رستی و خزمهت کردنی موسولمانانا
 سهرف کردوو و ههمیشه خۆی له دنیاو دهولهت دور راگرتوو .

شیخ موحه‌ممد به‌هائوددین سه‌فهری جه‌جیشی کردووه . له‌م سه‌فهره‌یدا شیخ عومهر ضیاءوددین و شیخ نه‌حمه‌دی برای و مه‌لا نه‌حمه‌دی تودشه‌بیشی له‌گه‌ل بووه ، به‌لام براکانی له به‌غداوه گه‌راونه‌ته‌وه . له به‌غدا میوانی مالی موفیتی زه‌هاوی بوون . پاش جه‌جه‌که سه‌ریان له میسریش داوه .

شیخ موحه‌ممد به‌هائوددین له سالی ۱۲۸۴ی هیجره‌تدا چوارده‌وری ئارامگای باوکی نه‌کا به خانوو و گومه‌زیک به‌سه‌ر ئارامگاه‌که‌وه دروست نه‌کاو خانه‌قا‌که‌یش گه‌وره نه‌کا که وه‌ختی خوی باوکی دروستی کردبوو . مه‌لا حامیدی کاتب به‌بۆنه‌ی دروست‌کردنی نه‌م گومه‌زو خانوانه‌و گه‌وره‌کردنی خانه‌قاوه قه‌سیده‌یه‌ک دائه‌نی ، وا لیره‌دا نه‌ینووسینه‌وه :

این همایون بارگه‌ کز کاخ کسری برتراست
کسر باشد گر نویسم همچو قصر قیصراست

آن بنا گیرم که بود از خشتهای سیم و زر
این همه چون قبه‌های جنت از یک گوهر است

خاک آن گر مشک و عنبر بود ، آبش صاف و خوش
خاک این خاک بهشت و آب آب کوثر است

گر در و دیوار آن مرآت روی خلق بود
در در و دیوار این مشهود روی داوڑ است

از سماع چنگ و نی ، جوش و خروش آن سرا
غلغل این قبه از عکس سروش آن سراسر است

کوه طور از یک تجلّی (صار دکا) خرد گشت
مانده بر پا بی‌فتور و بی‌قصور ، این نادر است

این عجب‌تر چون در و دیوار جنب این بنا
 سر بر گویا مغنی بذله‌گو خنیاگراست
 سنگها با یکدیگر اهلند چون مو مؤلف
 نه درشت و سخت رو مانند سنگ ممراست
 شمس گردون بر سر این قبه نیکو شمس‌ایست
 شمس‌ه زرین برو بستن بسی نادر خوراست
 از برای خالکروبی هست در این بارگاه
 غبطه در بین فریدون و جم و اسکندر است
 حاجیا بر گرد و طوفی کن به گرد او اگر
 در سویدای دلت سودای حج اکبر است
 تا نکوبی حلقه‌ه این کعبه با دست ادب
 کعبتین تخته نزد سعیت اندر شش دراست
 حیرتی دارم عجب در سنگ و چوب و آب و گل
 این همه اسرار قیومی عجب چون مضمر است
 چه عجب که مرقد قطب زمان است این زمین
 آنکه فیض و فضل و جود و لطف حق را مظهر است
 شیخ عالم آن سراج ملک و دین که سیرتش
 بی‌گمان میزان شرع حضرت پیغمبر است
 چشم پاکش در زمین و روحش اندر لامکان
 آن زمان را شد ضمین و این زمین را لنگر است
 گرچه عثمان است نامش ، گر بگویم هم روا است
 گاهی صدیق و گاهی فاروق و گاهی حیدر است

ترسم از اندیشه‌های کج و گرنه گفتمی
 حلقهء توحید اگر جنبد سخن بالاتراست
 جان پاکش صاف‌تر شد از مزاج آب و گل
 گرچه ربطی هست چون مشتق دلیل مصدراست
 فی چه گویم جسم پاکش عین جان افتاد صاف
 چون عرض رفت از میان باقی که ماند جوهر است
 بلکه روح و جسم او در نور مطلق محو شد
 این سخن کی درخور اندیشهء دانشور است
 شد به جد و جهد فرزندی ولی عهدش تمام
 آنکه او مجموعهء فضل و هنر را دقتراست
 خوب صورت ، نیک سیرت ، پاک طینت ، صاف دل
 تازه و پاکیزه خود فرخندهء فرخ‌فراست
 شمع جمع اولیا و نور چشم اصفیا
 زمرهء اهل صفارا رهنما و رهبر است
 شیخ امجد ، ارشد اسعد محمد ذوالکرم
 بوالبها کو نائب الارشاد شیخ اکبر است
 ظاهرش همرنگ ، باطن با شریعت متحد
 مختصر مرآت شرع حضرت پیغمبر است
 این بنای خیر را یا رب حمایت کن به لطف
 حق آنکه انبیا و اولیایا سردراست
 هم به لطف خویش باقی را دوام عمر بخش
 آنکه مر دیباچهء فضل و هنر را زیور است

طائفان و عاکفان را لطف کن لاسیما
 (حامد) بیچاره را که بس ذلیل و مضطراست
 گفت بر سال و بر اتمام بنای این مکان
 هاتمی « بابا بیا ، باب سعادت این درست » (۲)

رووداویک له نیوان شیخ موحه ممد به هائوددین و فهراد میرزای مامی ناصروددین شای قاجاردا

له شیخ بابارسوولی کوری شیخ عارفی دۆلاشی مهربوانم بیست وتی
 بیستوومه له سالی ۱۲۸۶ی هیجره تدا فهراد میرزای مامی ناصروددین شای
 قاجار به لهشکریکی زۆرموه دئی بۆ سه ره هورامان تا به گزاده کانی هورامان
 رام بکا بۆ دهوله تی غیران . به گزاده ی هورامانی لوهۆن و هورامانی
 ئه و دیویش ترسیان لی ئه نیشی و په نا ئه به نه بهر شیخ موحه ممد به هائوددین
 که پروا بو لای فهراد میرزا که له دئی (هه جمه) ئه بئ تکای لی بکا
 دهس بهرداریان بئی و پئی بلی هه رچیمان لی داوا ئه کا بۆی ئه کین به ومه رجهی
 به لهشکره وه نه یه ته سه رمان ، چونکه توانای بهرگه گرتمان نی یه و
 میلله ته که یش فه قیرو هه زاره .

شیخیش ئه پروا له پێدا له (ده گاشیخان) دئه به زئی ئه لئ با بهرله وه ی
 برۆم چاوم پئ بکه وئ نامه یه کی بۆ بنووسم بزائم ئه لئ چی و بیری له گه ل
 هورامان و هورامی چۆنه ؟ نامه یه کی بۆ ئه نووسئ له نامه که یا ئامۆژگاری
 ئه کا که دهس بهرداری لهشکر ناردنه سه ره هورامان ببی با خوینی
 موسولمانان به ناحق نه پڑئی . که نامه که ئه گاته دهستی فهراد میرزا زۆر

(۲) به حسابی حه رفه کانی ئه به جه د ئه کاته ۱۲۸۴ .

توورپه ئه بئو وه لامي شيخ ئه نووسيتته وه وه دس به پروويه وه ئه نئو له
سهره تاي نامه كه يشيه وه ئه م به يته ئه نووسي :

ما شيخ و زاهد نمي شناسيم
يا جام باده ، يا روي ساقی

كه وه لامي كه ي فره اد ميرزا به شيخ ئه گا ، ئه ميش دوو كه ليمه ي تری
بؤ ئه نووسي و ئه م به يته له سهره تاي نامه كه يه وه ئه نووسي :

ما مير و سلطان نمي شناسيم
يا عدل و احسان ، يا قهر باقی

ئيتر له ده گاشتيخانه وه ئه گه رپته وه بؤ هه ورامان بؤ شويني خوی •

مه سه له كه يش دريژه ئه كيشي و سهره نجام ئه كيشيتته وه بؤ جه نك
له نيوان له شكري فره اد ميرزا و عه شيري هه وراماندا • هه ورامی يه كان
(شه بي خوون) ئه دهن به سهر سوپاي فره اد ميرزا دا ئه يان شكين و ناچاري
هه لاتنيان ئه كهن ، ته نانه ت فره اد ميرزا خوی به زه حمه ت له مله ي
(بلچه سوور) وه له سهر هه ژگ به سهر به فردا پايان كيشاوه تا له ده ست
ته نگچي هه ورامی پزگاريان كردووه • فره اد ميرزا خوی باسی ئه م
رووداوه ي له (منشات) كه يدا نووسي وه نووسيويشيه :

فليس الفرار اليوم عارا على الفتى
اذا كان معلوما شجاعة أمس

مه لا حامیدی کاتبی شیخیش له م باره وه قه سیده يه کی داناوه خوا یار بی
له باسی مه لا حامید خۆیدا ئه ینووسینه وه •
خیزان و منشی شیخ
شیخ موحه ممه د به هائو ددین چوار ژنی هیناوه • یه که م : طه یبه ی کچی

- شیخ عهبدولرحمانی دانیشتووی دئی (بی‌یه‌لنگه) له قه‌زای هه‌له‌بجه. (۳) •
 شیخ‌عه‌لی حوساموددینی (۴) کوری شیخ‌له‌م ژنه‌یه‌تی •

(۳) ئەم شیخ عه‌بدولرحمانه له سه‌ییده‌کانی (چۆر)ه له مهربان و له نه‌وه‌ی مه‌لا ئەبووبه‌کری موصه‌ننیه‌ که ئەچیته‌وه سه‌ر پسر خدری شاهۆ .
 باوک و باپیری وه‌ختی خۆی له‌به‌ر هه‌ندی ئازاوه‌ی ناوخویان کۆچیان کردوو و هاتوو نه‌ته‌شاره‌زوور .

(۴) ئەم ذاته له ۱۲۷۸ی هه‌جریه‌دا له ته‌ویله‌ له‌دایک بووه . مه‌لا حامیدی کاتب به‌بۆنه‌ی له‌دایک بوونی‌وه ئەم پارچه‌ شیعری و توه :

نجم هدی شیخ محمد که هست
 نور سعادت ز رخس منجلی
 آنکه دلش مخزن اسرار غیب
 تازه کن عهد (الست) و (بلی)
 بیست و چهارم ز صفر نیم شب
 خنده زد از باغ وجودش گلی
 شد به فلک نعره (زال الحزن)
 صحن زمین شد ز صفا ممثلی
 خواست پی ترجمه نام و سال
 نکته موزون و خوش و صیقلی
 آن گهر درج صفا و شرف
 وان صدف سر خفی و جلی
 من ز خرد خواستم این نکته گفت :
 « کاب گل باغ محمد علی »

ئەم کۆره‌ تاقانه‌ی دایکی بووه . یه‌کێ له‌و ژنانه‌ی شیریان داوه‌تی
 (پێحانه) ناوی دایکی باوکم بووه که له‌و سه‌رده‌مه‌دا مالیان له‌ دیتی
 (ته‌کیه‌)ی نزیکێ خورمال بووه و مالی شیخ موحه‌مه‌د به‌هائوددینیش
 له‌و سه‌رده‌مه‌دا له‌ خورمال بووه . به‌م‌پێیه‌ شیخ‌عه‌لی حوساموددین
 ئەبێ به‌مامی شیریم .

شیخ‌عه‌لی حوساموددین له‌ژیانی باوکیا قورئانی پڕۆزی خه‌تم کردوو و
 پاشان ده‌ستی کردوو به‌ خویندنی ورده‌ کتێبه‌کانی نه‌حو و سه‌رف و
 هه‌ر له‌ سه‌ره‌تای هه‌رزه‌کاریدا ته‌ریقه‌تی له‌سه‌ر ده‌ستی باوکیا

=

دووهم : خاتو مه له کڅې موصطه فاسانی ههورامیی په زاوی • له
ژنهی سځ کورې بووه : صادق و^(۵) مه ظاهر و جه غفر •

سپههم : کڅې سه ییدیکی خه لکی دتی (چاولکان) له سه ییده کانی
عبدالصمه دی • له ژنهیسی کوریکې بووه هر به ناوی به هائوددین
به لام به (کاکه شیخ) مه شهوور بووه •

چوارهم : ژنیکې ته ویلېی بووه ، بوم ساغ نه بوته وه ناوی چی بووه و
کڅې کڅې بووه^(۶) •

وهرگرتووه . پاش وه فاتی باوکی له جیتی نهو دانراوه له خانه قای
ته ویلوه شیخ عومه رضائوددینی مامیشی ته ویلوه به چی هیشتووه و
هاتووه ته بیاره و شیخ نه حمه دی مامیشی هاتووه نه حمه دناوای لای زه لم .

شیخ عهلی حوساموددین باخ و باخت و زهوی وزاریکی زوری له
باوکیه وه بچ به چی ماوه وه باخه کانی خوارو زووری چه می ته ویلوه
زهوی وزاری پشت جوگی (ده لپن) و جوگی (سرگه ته جو) و
(وه له دسپینان) لای خورمال و ، زهوی وزاری (هانه نه وتی) له چه می
بیاره و هروا له گوکپ و خورمال و ، له ههورامانی نهو دیوش له دهوری
(نوین) و (کراویه دۆل) . بهم جوړه پایه ی کومه لایه تیی بهر زبووه و له ناو
موریدو مه نسووبه کانیسیا گه وره و بهر یز بووه .

شیخ عهلی حوساموددین زور خوشی راوباردووه و هزی زور له
ئاوه دان کردنه وه بووه . له هه موو نهو مولکانه یدا خانووبهره ی چاک و
جوانی دروست کردووه و له ههورامانی نهو دیو (کراویه دۆل) ی کردووه به
هه واری هاوینانی و خانووی خوشی تیا کردووه ته وه له م دیوش له
باخه کون و خورمال باخی گهره ی ناشتووه و خانووبهره ی چاک بس
زستانانی دروست کردووه ، سهره پای خانووبهره ی له ته ویلوه له هانه
نه وتی و له ته په کله ی شاره زوورو له داویننی چه می زه لم و له دتی گوکپ ،
به تابه تی خانه قای باخه کونی زور جوان و خوشه .

هم ذاته له به هاری سالی ۱۳۵۸ له باخه کون کوچی دواپی کردووه و
هر له وئییش له زووریکدا به خاک سپیراوه .

(۵) هم شیخ صادق نه بوت ده هزار شیمری مهوله وی و صهیدی و نیظامی و
شاعیرانی ترم له بهره .

(۶) له سه یید موحه ممه دی کورې سه یید فته تحی ته ویلیم بیستووه که

مولك و دارايي شېخ موحه ممد به هائوددين

شېخ موحه ممد به هائوددين له شوييتيكي وادا ژباوه كه مه يداني خاوه دن
مولكي و دارايي پيكه وه ناني تيا نه و نده نيه ، چونكه دې ته ويله شوييتيكي
سخت و بز هوي وزاره . به لې له وانه يه چنه د پارچه باخ و زهوي يه كي كه مي
دهست كه وتبي ، جا به ميراث بو خوي و براو خوشكه كاني هاتيته وه و
نه ویش له ناو چنه د ميراتگري تيرينه و مينه دا شيكي لي پي براي ، يا
له ماوه ژياني خويا و لك مورشيديك و خانه داتيك كړييتي .

به لام پاش گه رانه وي له سه فري حج له ۱۲۹۱ دا به هوي نه وه وه كه
تا پو كړدني زهوي وزار له ده ولته عوسمانيدا داهات و جي به جي كړدني نه و
قانونه گه يشته شاره زووريش ، شېخ موحه ممد به هائوددين و عثمان
پاشاي جاف نه ندازه يه ك زهويان له سهرووي جوگه ي ده لينه وه له سه ر
خويان تا پو (۷) كرد . نه و زهوي يانه يش نه كه وتنه زهويي كشتوكالي خوار

شېخ موحه ممد به هائوددين شكوفه ناوي كچي ميرزا عه بدولعه ظيمي
ژن براي باوكيشي ماره كردو وه پاش مردني نه م شكوفه يه خورشيدى
خوشكيشي ماره كردو وه ، به لام له هيچيان منالي نه بوه .

(۷) نه م مه سه له ي تا پو كړدني زهوي وزارى شاره زووره له ناو مه لاکاني نه م
ولانه دا بوو به مه يداني ليكولينه وه و لي دوان . گه ليكيان پي پي رازي
نه بوون و به ناشه رعيان دانا له سه ر نه وه كه وا شاره زوور نه كه ويته
به ر (سواد العراق) كه به دري زي نيوان (عبادان) و (حديثه الموصل) وه به
پاني نيوان (قادسيه = كوفه) و (حلوان) ه كه (زه او) ي ئي ستايه . نه م
خاكي (سواد العراق) ه كه سوپاي ئي سلام له سه رده مي حه زه رتي عومه را
داگري كرد ، دابه ش كرا به سه ر نه نداماني نه و سوپايه دا ، پاشان
حه زه رتي عومه به داواي پي به خشين (استيهاب) و به كرين لي ي
وه رگرتنه وه و وه قفي كرد له سه ر موسولمانان به وه قفي عام و خه راجي
دياري له سه ر دانان و به ئي چاره ي نه براوه دايه وه به و رهميه ت و
جووتيارانه ي تيا نه ژيان . كه واته به گويره ي شهر ع حرامه ده ستي

ئەم رەھبەت و جووتیارانە لەو زەوی و زارە ھەلبەگێرئ و تاپۆ ناکرئ لەسەر کەس .

گەلی کیشیان بەلایانەو و ابوو دروست و پەواپە چونکە بەلای ئەمانەو ، بەپێی بیرو رای ئیمامی ئەعظم ئەبووحەنیفە ، ئەم وەقف کردنەى حەزەرەتى عومەر ئیسپات نەبوە ، کەواتە ولاتی (سواد العراق) ئەکرئ بە پێنج بەشەو ، چوار بەشی بۆ ئەندامانی سوپای ئیسلامەو بە شەرع بوو بە ھیبی خۆیان و کرین و فرۆشتنی دروستە . ئەو بەشە کەشی کە کەوتوو تە دەستی فەرمانرەوای موسولمانان لە پێگە یەکی شەرعی یەو ، بۆ فەرمانرەوای موسولمانان دروستە چۆنی پێ باش پێ بۆ سوودی موسولمانان و تەصەرو فی تیا بکا ، بیفرۆشت ، بیبەخشت ، بەکرێی بدا یا ھەرچی یەکی تری لێ بکا .

ھەر و دەولەتی ئیسلام ئەتوانێ بیدا بە ھەر کەسێ کە بە باشی بزانی بیدانی ، بە مولکی بەت کە لە عورفی شەرعدا پێی ئەوترئ (اقطاع التملیک) یا بە (اقطاع الارفاق والانتفاع) کە واتە زەوی یە کە خۆی ھەر ھیبی دەولەتی ئیسلام پێ ، بەلام بەرھەم و بەروبوو کە ی تیکەل و ھاوبەشی پێ لەنیوان دەولەتی ئیسلام و ئەو کەسانەدا کە وەریان گرتوو . ئەم تەصەرو فەیش کە ئەمرۆ ئەکرئ یەکیکە لەم دوو جۆرە کەواتە دروستە .

لەسەر فەرزو بۆچوونی ئەو یەش کە دەولەتی ئیسلام لە سەردەمی حەزەرەتى عومەر دا ئەم ولاتەى وەقف کرد پێ لەسەر موسولمانان ، خۆ بەھۆی داگیر کرانی ولاتە کەو و لەلایەن لەشکری کافرانەو کە تاتارەکان ، وەقفە کە بەتال بوو تەو . جا پاشان کە کەوتوو دەست دەولەتی ئیسلام ، بوو بە مولکی و ئەتوانێ ھەر جۆرە تەصەرو فیککی پەوای تیا بکا . دیسان ئەوانەى کە رازی نەبوون بە تاپۆ و بەلایانەو پەوا نەبوو ، تێ ھەلئە چوونەو و ئەیانوت گریمان وایشە کە ئیو ئەلێن ، بەلام خۆ تەسەرفی دەولەتی ئیسلامیش کاتیک پەواپە کە بەپێی سوودی موسولمانان پێ ، کەچی ئەم (اقطاع الارفاق والانتفاع) پەریەکی ئەو ندە کەمی لەبەر ابەردا دائەنرئ کە سوودی موسولمانان بھوتئ و مامەلە کە ی پێ بەتال بێتەو .

لەم پروو وە مامۆستا مەلا عەبدوللای عەبابەیلێ نامیلکە یەکی نووسیو ھەموو ئەو تاپۆیانەى تیا بە بەتال داناو کە لە شارەزوورا کراون چونکە تەصەروف لە بەیتولمالی موسولماناندا ئەبێ بەگۆیرەى قازانجی

موسولمانان بچ و ، نامیلکه که ی پیشکهشی مه لای گه وری بیاره مامۆستا مه لاقادری کانی که وه یی کردووه ، ئه ویش له پشته نامیلکه که ی وه بۆ نووسیوه : ئه وه ی که تۆ نووسیوته عه ینی سه وابه ، به لام کردنه وه ی ئه م ده رگایه له م پۆژده دا ئه بچ به هۆی هه راو ئاژاوه له ناو خه لکدا .

به هه رحال مه سه له ی تاپۆ دوورو خالی نی یه له گومان و ، دوور که وتنه وه له شتی وا گه لێ باشته رو خۆ له گونا هه پاراستن به وه ئه بچ که بنیاده م نزیک ی شتی وا نه که وێ .

هه ر له به ر یه که نه که وتنی قسه ی مه لایانی سه رده م بووه له به ره ی تاپۆوه شیخ عومه ر ضیا ئوددین پاش ئه وه ی جۆگه ی به شاره تی له شاره زوور بۆ خۆی تاپۆ کردووه ، داویه ته وه و په یمانیشی داوه تا ماوه نانی تاپۆ نه خواو مامۆستا مه لاقادری مه لای گه وری بیاره ییش بووه به هاو په یمانی له م په یمانه داو که سیان نانی ده غلی به رو بووی زه ویی تاپۆیان نه خواردووه و ، تۆوی گه نه یکی هه لالێان په یدا کردووه و بۆخۆیان دایان چاندووه و تا ماون له به ری ئه و تۆوه یان خواردووه .

هه ر له م به ره وه له جیی خۆیا یه تی ئه وه ییش بگێر مه وه که وا کاتی شیخ عه لی حوساموددین له پشته باخی مه شهوور به باخه کۆنه وه پارچه یه که له کێوه که ی دای بووه کردوویه به مزگه وت و مه لای گه وری بیاره به دیدنه ی چووه بۆ باخه کۆن ، که چووه ته ناو ئه و مزگه وته وه و زانیویه تی شیخ چۆنی دروست کردووه ، پێی وتوووه : به راستی له م ولاتی ئێمه دا ئه م مزگه وته ی تۆ مزگه وتی شه رعیه یه ، چونکه به شتیوه ی (احیاء الموات) واته ئاوه دان کردنه وه ی وێرانه دروست کراوه و بۆ به جی هێنانی ئادابی ئیعتیکاف زۆر مونا سبه ، چونکه مزگه وته کانی تری (سواد العراق) له زه ویی وه قفدا دروست کراون و هه رچه ند دروسته به گوێره ی پێویست مزگه وت له زه ویی وه قفدا دروست بکری ، به لام به هه رحال وه که مزگه وتیک نین له زه ویی وێرانه دا کرایته وه و پایه ی ئه و مزگه وتانه یان نی یه .

من له به ره ی هۆی تاپۆ کردنه وه له (سواد العراق) داو به تابه تی له به ره ی زه ویی تاپۆ کردنی ذاتیکی وه که شیخ موحه ممه د به ها ئوددینه وه له مامۆستا مه لا به های پێش نوێژی ئه و سه رده مه ی بیاره م پرسی که پیاویکی چا کو مه لایه کی مونا سب بوو ، له وه لامدا وتی :

یه که م — مه سه له که خیا فی یه و به لای ئیمام ئه بوو حه نیفه وه وه قفه که ی

دتي بياره و پشت جوگه ي ده لټن كه ئيستا به مولكي (پشت جو) مه شهووره،
 هه روا چه ند جوگه و چه ند پارچه زهوي له دهو رو به ري خورمال وهك جوگه ي
 (سه رگه ته جو) و (وه له دسيان) و زهويي (تازه دي) و (چه قل ئاوا) كه ئيستا
 مه شهووره به (ته كيه) . له ديوي ئيرانيش چه ند پارچه مولكي به ناوي
 وه قفه وه له سه ر خانه قاي ته ويله ده سگير بوو .

كوچي دواييي شيوخ موحه ممه د به هائوددين

شيوخ موحه ممه د به هائوددين ، پاش پازده سال ئيرشاد وړي نمووني كردني
 موسولمانان به رتي شريعت و طريقه تدا ، له به ره به ياني رۆزي جومعه ي
 پينجي ره بيهولئ وه و له ي سالي ١٢٩٨ ي هيجره تدا له دتي گولپ كوچي دواييي
 كردو وه و لاشه كه ي پاش شتن و كفن كردن براوه ته وه ته ويله و له پشت
 ئارامگاي شيوخ باوكيه وه به خاك سپړراوه .

حه زره تي عومهر ئيسپات نه بو وه كرين و فروشتني زهوي وزاري (سواد
 العراق) دروسته .

دوهه م — هه ر به لاي ئه بو و حه نيفه وه وايه هه ر مولكيكي ئيسلام كه
 كافري شه ركه ر بيگري ، كاتي كه له شكري ئيسلام سه نديه وه له كافر
 وه قفه كه ي ناميني و ئه بن به مولكي ده وله تي ئيسلام و هه موو ته سه ر و فيكي
 ره واي تيا دروسته .

سپهه م — له و سه ر ده مه دا دنيا ئا زا وه بچ قانوني بو وه شيوخ موحه ممه د
 به هائوددينش قه ره بالفكي زوري به ده ورا بو وه ئه بوو نانيان بداتي و ،
 ئه و جو و تيارانه ي شي ده ر نه كردو وه كه له زهوي وزاره تا پۆ كرا وه كاندا
 بوون و زهوي وزاره كه ي به ده سه ته وه هيشتوونه ته وه و تروي داونه تي
 دايجينن و پاشان ئه وان به ئينسافي خو يان چ مولكانه به كيان داوه تي
 لبي وهر گرتوون و ئه م مامه له يه بۆ زهوي وزار كيله كانيش زور به سوود
 بو وه .

نامه‌کانی شیخ موحه‌مه‌د به‌هائوددین

شیخ موحه‌مه‌د به‌هائوددین له خودی خۆیدا مۆیه‌کی زاناو هوشیارو بنووس بووه . به‌گوێره‌ی ئه‌و شوێن و پایه‌ ئایینی و کۆمه‌لایه‌تی‌یه‌ش که بوویه‌تی دیاره‌ نامه‌ی بۆ گه‌لێ له زانایانو گه‌وره‌ پیاوانی سه‌رده‌می خۆی نووسیوه‌ ، به‌پێی پایه‌ و شوێنی نامه‌ بۆ ئیراوه‌کان و بایه‌خی بابه‌تی نامه‌کان له‌باره‌ی شیوه‌ و بابه‌ته‌وه‌ رازاندوونیه‌ته‌وه‌ . به‌داخه‌وه‌ ئێمه‌ ته‌نها چهند نامه‌یه‌کمان له‌و نامه‌ ده‌سگیر بوو که‌وا لێره‌دا بلأویان ئه‌که‌ینه‌وه‌و ئومێده‌وارین هه‌رکس نامه‌ی له‌م بابه‌ته‌ی لا ده‌سگیر بێ وێنه‌یمان بداتی ، به‌لکو ئه‌مه‌ خوایه‌ له‌ هه‌لیکی‌ترا بۆمان هه‌لکه‌وی بلأویان بکه‌ینه‌وه‌ .

نامه‌ی یه‌که‌م

بۆ ته‌هماسب میرزای موته‌بی‌دوده‌وله‌ی

حوکمداری ئاوده‌لانی نووسیوه‌

بسم الله الرحمن الرحيم

لطف و کرم حضرت حق سبحانه و تعالی زیاده‌ ازین شامل حال مبدء و مآل نواب مستطاب والا دام مجده‌ الاعلی باد ، و دروازه‌ فیض و فتوح خودرا بر جسم و قلب و روح حضرت او بیش از پیش مفتوح گرداناد که حدیث صحیح است (لاتسبوا الائمة ، وادعوا لهم بالصلاح فان صلاحهم لکم فلاح) .

بلی در عالم صورت جهانی پادشاه عادل حکم قلب صنوبری دارد که درین نشاء امکانی صلاح و فساد قوه‌ روحانی و جسمانی به‌ صلاح و فساد آن منوط است که (ان فی جسد ابن آدم مضغة اذا صلحت صلح الجسد کله ، و اذا فسدت فسد الجسد کله ، الا و هی القلب) .

چون اوقاتی که نواب والا دام مجده الاعلی به قدوم معدلت لزوم خاک غمناک کردستانرا مفرح نموده ، و غنچه‌های دل سودا منزل رعایا و برایای آن سامانرا به نسیم برکت شمیم شکفته بودند ، حقیر حاضر نبودم که به تهنیت نامه‌چیه مبادرت نمایم ، و زبان خامه‌را به ترحیب و دعا بگشایم ، و چون به کلبه درویشانه رسیدم باز نظر ملاحظه اینکه (بیت) :

تواضع ز گردن فرازان نکواست
گدا گر تواضع کند خوی او است

چند روزی موقوف ماند ، تا اینکه از اتفاقات حسنه جناب برادر والا گهر خیر الحاج حاج محمد سمیرانی به زیارت آمده بودند ، تقریر کرد که نواب والا را با طایفه درویشان آشنائی هست به حدی که مرا توصیه فرمود که هر وقت عازم زیارت شدی به نواب والا عرض کن تا تهنیت نامه‌چیه بنویسد . حقیر این اظهار مرحمت از آن طرف قرین الشرف را بهانه عرضه نگاری ساخته به رسم منزل مبارکی پرداختم .

حق سبحانه و تعالی وجود با کرم و عدل و مودت را مسعود و موجب انتظام امور معاش و معاد این حدود بفرماید ، و برادر طریقت حاجی سابق الذکر از جمله صلحا و مستحق حمایت و رعایت نواب والا است به همه جهت نگران شفقت و مرحمت است ، از تفقد احوال او که پریشانی و اختلال به هم رسانیده مرحمت را دریغ فرمائید ، و دروازه کرم و عدل را به روی او بگشایید . چه خوش گفته است آنکه این گوهرها را به الماس بیان سفته است :

شاه باشد شبان و خلق همه
رَمه و گرگ آن رَمه ظلمه

چون شبان سازکار گرگ بود

رمه را آفت بزرگ بود

(و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظيم • و صلى الله على خير

خلقه محمد و آله و صحبه و سلم) •

محمد بن عثمان النقشبندی

نامه‌ی دوهام

بؤ شیخ عوبه‌یدوللای شه‌مزینی نووسیوه

له وه‌لامی نامه‌ی سهرخوشی کردنیا له شیخ به بؤنه‌ی کوچی دواایی باوکیه‌وه

گنجور گنجینه‌ی اسرار اله ، سلاله‌ی سادات علا ، ثمر شجره‌ی طوبای
آل طه ، خورشید فلك اصفیا ، محبوب انبیا ، مرغوب اولیا ، جوهر فرد
معدن حضرت سید طه ، قطب الاقطاب ، شیخ الشیوخ والشاب ، قدوة
المحققین و زبدة العارفين ، حضرت خواجه عیدالله شمزینی (ادام الله نعمه
بقائه و جوده ، و لا حرمان من فیوضه و برکته ، مادامت الارض و السماء)
به اظهار عرض اخلاصمندی درویشانه ، و استفاضه فیوضات آزان آستان
راستان شاهانه ، چهره‌ی آرای جمال سیمای مدعی گردید ، در حالتیکه علاقه
ابنای زمان را گسسته ، و با خیال آن یوسف زندان ، چون پیر کنعان با دل
بریان و دیده‌ی گریان در کنج کلبه‌ی الاحزان خود نشسته ، غریق موج بی‌کران ،
و حریق نار جان‌گدازان ، از فراق قطب زمان و غوث دوران بودم ، گلدسته
چمن و داد و مرحمت ، نورسته گلشن اتحاد و محبت ، اعنی بیاض عبهر
عنبرین شمامه ، و سواد مشکبار مشکین ختامه ، که گویا شیمی از عطر
و بوی روضه‌ی رضوان ، و نسیمی از روائج گلزار جنان داشت ، به سروقت
این تنگ درویشان ، به عنوان تسلی و رفع عزا نگاشته ، قلم معجز بیان شده
بود ، عز ورود و شرف وصول بخشید •

این پیک نامور که رسید از دیار دوست
 آورد حرز جان ز خط مشکبار دوست
 خوش می دهد خبر ز جلال و جمال یار
 خوش میکند حکایت عز و وقار دوست
 جان دادمش به مژده و خجالت همیبرم
 زین نقد کم عیار که کردم نثار دوست

از ملاحظه حروف و معانی که هر یک ازان درج از لالی شاهوار
 معانی ، بلکه برجی از کواکب ثواقب اسرار نهانی بودند ، روشنی دیده
 نمین و تسلی خاطر غمین پیدا و از اقطار امطار ابر مکرمت که متضمن رشحات
 ماء الحیات آرام و سکوت بود ، گل های شادی و بهجت از گلبن زمین
 افسرده خاطر محنت منزلت آغاز خضرت و نصرت ، و کانه بهاری تازه و آب
 رفته به جوی باز آمد *

خار غمی که خاطر ما خسته کرده بود
 عیسی دمی خدا بفرستاد و برگرفت

از عدم شرفیابی حضور باهر النور که مقرون به معاذیر شرعیه و مجاذیر
 ملکیه بود ، پاره عذر خواهی ، و از آنکه هرچه بر روی خالک است عاقبت
 اسمش از جریده هستی پالک است ، شمه انتباهی فرموده بودند * آری اگر
 بنیاد آباد همین کون و فساد محل وثوق و اعتبار نزد کبریائی (جل شأنه)
 وزن و قدری داشتی ، روح پر فتوح خورشید فلک اصطفاء معجز بیان
 (و ما ينطق عن الهوى) ، شهباز بلند پرواز آشیان (قاب قوسین أو أدنی) ،
 سرمه سائی (ما زاغ البصر و ما طغی) ، محرم اسرار (فأوحی الی عبده ما أوحی) ،
 پیراسته خلعت گرانبهای (و لسوف یعطیک ربک فترضی) ، جوهر فرد معدن
 یکتا خواجه هردو سرا (محمد المصطفی علیه التحية والثناء) ، که خلاصه

موجودات و باعث تکوین مکونات اند از این دار فنا به عالم بقا با وجود مخیری دعوت نمیفرمودند ، و داغ فراق و حسرت را بر سینه جن و انس نمی نهادند .

باوجود این امثال بوالهوسان که غریق لجه عصیانیم ، چه یارا که دم از چون و چرا بزنیم ، و چگونه زبید که یک ذره از در مقاله و صورت آیه (یفعل الله ما یشاء) گردن نهیم (الحکم لله) .

و جواهر زواهر نصایحی که از کان غیبی و معدن لاریبی دلالتی داشتند ، تعویذ جان و مروحه جنان ساختیم . امیداست که همیشه کشتزار تشنه خاطر فاتر این ننگ درویشانرا به امطار توجهات باطنی که وظیفه مشارب پیران طریقه انیقه است سرسبز و شاداب فرمایند ، و ازان چشمه زلاله معرفت و محبت قطره از ماء الحیوان در کام همین تشنه لب بی مراد بریزانند و بچشانند ، که از بزرگان اندک طلبیدن دون همتی است . (صلی الله علی سیدنا محمد وآله خیر الوری ، والسلام علی من اتبع الهدی) ^(۸) .

امضاء

محمد بهاءالدین عثمانی

(۸) ثمه‌یش نامه‌کی شیخ عوبه‌یدو لّالی شه‌مزینی که شیخ موحه‌مه‌د به‌هاؤددین به نامه‌کی سه‌ره‌وه وه‌لامی داوه‌ته‌وه :

خدمت ذی برکت ، سرو جویبار عرفان و محبت ، و سدره برشده سمای ایقان و معرفت ، در صدف عالم ربانی ، گوهر گرانهای معدن اسرار نهانی ، محیی شریعت مبین ، پیرو سنن حضرت سید المرسلین ، علیه التحیه و علی آله اجمعین الی یوم الدین ، اعنی برگزیده سریر خلافت و زبینه مسند عزت نیابت ، شیخ محمد الملقب بهاءالدین ، ادام الله نعمته بقائه علی فرق الملة والمسلمین .

اولا بر نشر روائج فوائج بعضی اسرار به عنوان اداء فاتحه‌خوانی و اظهار اخلاصمندی زحمت می‌دهد . () (نمیداند از شدائد فراق آن سوخته تجلای سیمای محبت چه نویسم ، و از مرارت جان‌گذازی

هجران آن شهید غمزه و ناز محبوب حقیقت که سایه هما آسایش
سایبان امن ملت بود چه گویم .

هرچه گویم عشق ازان برتر بود
خود بیان این کند اظهار بود

همانا او گلی بود که از گلشن جنان به دنیا آمده از روی اشتیاق
رضوان برد ، و یا طائر همایون فرخنده قدسی بود که ازین تنگنای قفس
جسمانی به تنگ آمده ، عروج آشیان اصلی روحانی را میل فرموده به
محبوب حقیقی که فحوائی (و الیه المرجع والمصیر) اشارتی به آن دارد ،
پیوستند . (انا لله وانا الیه راجعون) .

(فحیذا) پیری چنان که با چنین عزت و وقار بر دلدار خود برود ،
و جوانی چنین پیرا به رهنمون و امامت ملت احمدی بعد از خود گذارد .
آری ، اگر نه آن بودی که وفات بزرگان دین به صورت صوری مایه
تخریب و فساد دین و دنیا و باعث فتور و قصور شریعت حضرت سید
المرسلین اند ، هیچ جای تأسف و الم نبودند ، چه رستن جوهر فروشان
ازین حجاب و قید جسمانی ، پیوستن به ذات بحت و اتصال به جان
جانی است . پس چه نعمتی ازین نعمت بالاتر ، و کدام شرف و منزلتی
ازین شریف تر و محبوب تر است که جان به وصال جانان رسیده ،
و دوست در خلوت خانه خاص خود (به) دوست خود راه یافته ، معنی
قرب و اتصال بهم رساند (فافوز فوزا عظیما) .

ترسم که یار با ما ناآشنا بماند
تا دامن قیامت این غم به ما بماند

اما به ملاحظه گرفتاری و بیچاره گئی واپس ماندگان حسیض عجز
و تقصیر ، که از ماء الحیوان محبت هنوز قطره نچشیده ، و از روح
و راحت باده معرفت باری پیمانه نپیموده ، و بیم است که بی وجود
آن مقربان بارگاه هویت درین دار فانی همچنان تشنه لب و ناکام با کمال
خجلت و انفعال از حضرت ذی الجلال شرمنده و سرافکنده به عرصه
عرصات درایند ، و به عذاب الیم درمانند . (فیا خجلتا علی ما عملنا ،
و یا حسرتا علی ما فرطنا . ربنا لاتؤآخذنا ان نسینا او اخطانا . ربنا
اتمم لنا و اغفر لنا انک علی کل شیء قدير . و صلی الله علی سیدنا
محمد سید المرسلین) .

جای تأسف و قابل اظهار فزع اکبرند ، و سبب اینکه طفرانویس ازل

شیخری شیخ موحه ممد بهائوددین

شیخ موحه ممد بهائوددین شاعیر و بنووسی چاک بووه . به لام ،
به داخه وه به ره مه کانی نه وه ندیدیان نه ماونه ته وه . له په خشاندا نه وه دوو
نامه یه ی پشتر پشانم دان نمونه یه کی ئاشکران . له شیعریشدا پاش

در نشأة اولی رقم عدم و فنا بر جرائد وجود عموم عالم ملکوت و ناسوت
و جبروت کشیده ، و ندای (کل شیء هالک الا وجهه) به گوش هوش
عالم و عالمیان رسانیده اند ، و ابدی صفت ذات اواست جل و علا ،
جز تمسک به عروة الوثقی شکر و ثبات و رضایت به فعل فاعل مختار
جهت هر موجودات چاره و علاجی نه ، و برای امثال ما ضعیفان عاصی
واجب است که انواع این گونه مصائب را نعمتی شکر ملاحظه نماییم
که ایلام دوست اگرچه در صورت ظاهر با نیش است ، اما در معنی
همه نوش باید تصور نمود . از قول خواجگان است (من لم یتلذذ بضرب
مولاه ، فلیس بصادق فی دعواه) .

می تلخ است جور گل عذاران
که هرچندش خوری باشد گواران
هر آتش کان بیفروزد بت سیم
خیلان را بود باغ براهیم

وبعد ، خاصه جهت زیارت ضریح جنت آسای آن مخزن اسرار نهانی
که فی الواقع نمونه از روضه رضوانی ، و شمیمی از عطر و بوی گلزار
جانی دارد ، و ادای رواسم فاتحه خوانی ، واجب بود به نفس خود در
جناح عجله بیایم ، و اقتباسی از آن مشکاة عرفانی بنمایم ، اما به اعتبار
این که حرکت امثال ما ننگ درویشان بی نشان را به خاک عثمانی خالی
از ذکر و فکری نمیدانند ، ازین سعادت عظمی به صورت ظاهر محروم
ماندم ، و در این صورت معذورم نه مسئول (ان شاء الله تعالی) .

من بعد به استمداد همت پیران دین ، همت مسیحی به کار برده ، به
احیای قلوب مرده دلان و نوازش زنده دلان پرداخته ، یک دقیقه تساهل
نفرمایند . امید است که روز بروز امطار امطار فیوضات ربانی بر
کشتزار خاطر آن یوسف پیر کنعانی در فیضان و جاری باشد (بمنه و
احسانه) .

امضاء
عیدالله

هه‌وڵ دایێکی زۆر ته‌نها ئەم سێ پارچە یەم دەسگیر بوو • ئومێدەم وایە
ئەوانە ی پەخشان و شیعری ئەو ذاتەیان لایە لەو زیا تر لای خۆیان راگیری
نە کەن و بیخە نه‌پروو •

پارچە شیعری یە کەم

تا به‌ آن بالا دل ما آشنا گردیده‌ است
رشته‌ مهرش دلم‌ را از جهان ببریده‌ است
دل که تیغ ابروی خونریز آن جلاد دید
مرغ سان در خون خود شادی کتان رقصیده‌ است
تن به‌ رقص آمد ز شادی ، جان همی‌ پرد ز شوق
گویا این شاه‌ خوبان نام من پرسیده‌ است
چرخ دولابی یقین گردد به‌ کامم بعد ازین
چون به‌ نام من زبان دلستان گردیده‌ است
پای پیک یار من فرسود از رفتار من
این قدر عاشق به‌ روی دیده‌ اش مالیده‌ است
رحم بر من آیدش باز آن نگار نازنین
گویا آه و فغان و ناله‌ ام بشنیده‌ است
با حریفان آشنا و با رفیقان سرخوش است
از من مسکین عجب دارم که چون رنجیده‌ است
شیوه‌ مهر و وفا معدوم باشد (بوالبها)
گر کسی دعوی کند از یار ما دزدیده‌ است

پارچه شیعی دووم

از صفا و بهجت دوران کسی دل شاد نیست
غیر آن کو رسته از خود در جهان آزاد نیست

در نخستین گام ترك سر بیاید کرد زانك
صیدرا آزادگی از دام آن صیاد نیست

جلوه بنمای ای سر خیل خوبان تا شود
تازه آن عهدی که عهد لیلی اش در یاد نیست

روی زیبا ، قد رعنا ، چشم شهلای تو بس
حاجت عاشق به گل یا نرگس و شمشاد نیست

ای دل از من این نصیحت گوش کن گر صادقی
شیوه عشاق کویش شکوه از بیداد نیست

(بوالبها) گر زانکه خواهی کشف راز عشق را
از (سراج الدین) طلب چون وی کسی استاد نیست

کوه حلم و بحر عرفان شیخ عثمان آنکه شد
عرش رحمانی دلش زین خوبتر بنیاد پیست

پارچه شیعی سیهام

جلوه کنان ماه من صبح گر آید به بام
مهر ز شرم رخس روی نهد سوی شام

باد ترا ای صبا نقد دل و جان فدا
باری اگر آری از جانب یارم پیام

یار چنین نازنین ، مهر رخ و مه جبین
در همه آفاق نیست باد جهانش به کام
گل خوی خجلت بریخت سرو ز رفتار ماند
کرد چو شمشاد من سوی گلستان خرام
باد صبا میوزد از طرف کوی دوست
پس تو هم ای (بوالبها) رو ، همه تن شو مشام

یاری حاجی شیخ عبدالرحمان نبرلوه‌نای کورې شیخ عثمان سیراوردین

له‌دایک‌بوون و خویندنی شیخ عبدالرحمان نبرلوه‌فا

نهم ذاته له‌ناو چوار کورې ئیرشادکړه‌کې شیخ عثمان سیراجوددیندا
کورې دووه‌میانه ، له وهرزی به‌هار ، له پینجی موحه‌پرېمی ۱۲۵۳ی
هیجره‌تدا له‌دایک‌بووه دایکې وا مه‌شهووره برازای مه‌ولانا بووه • مه‌لا
حامیدی کاتبی شیخی باوکی به‌بوڼه‌ی له‌دایک‌بوونیه‌وه نهم پارچه شیعره‌ی
وت‌ووه :

تعالی آن خداوندی که تصویر کمال او
برون از حیطه‌ تحریر فکراست و خیال او

بود یک کاسه فردوس نعیم از خوان احساسش
بود یک پایه عرش اعظم از تخت جلال او

بهار عیش خرم پنجم ماه محرم بود
که از نو غنچه‌ بشکفت از باغ نوال او

گل گلزار عثمانی ، نسیم باغ رضوانی
زهی آینه‌ حسن خداوندی جمال او

چو نامش عبدالرحمان گشت شد این نکته معلوم
که هست از عین رحمت شخص قدوسی مثال او

ز سیمایش چو خور نور سعادت میشود لامع
 تو بر خیزو سلامت ختم کن یا رب مآل او
 به فکر اندر فرو رفتم ، شنیدم هاتفی گفتا
 « جمال باغ معنیها » ^(۱) پی تأریخ سال او

ئەم ذاته قورئان و وردە کتیبە سەرەتایی بەکانی بە منالی لە خانەقای
 خۆیاندا لە گەل شیخ موحەممەد بەهائوددینی برای لای مەلا مەحموودی
 دشیخی خۆیندوووەو عیلەمەکانیشی لای مەلا حامیدی کاتب و مەلاکانی تری
 خانەقا خۆیندوووەو تەریقەتیشی لەسەر دەستی باوکیا وەرگرتوووەو ئیجازە
 خەلافەتی لەووەو دراوەتی • وەك لە مەیدانی تەریقەتدا بە وەسیەتی باوکی
 بووە بە مورشید لە مەلایەتیشدا پایە بەکی بەرزو بڵندی بووە •

خیزان و منالی شیخ عەبدولرەحمان ئەبولوفا

ئەم ذاته وەك زانراوە تەنها بەك ژنی هیناوە • ئەم ژەیش (خاتو
 لەیلێ)ی خوشکی كاك عەبدوللاو ئامۆزای ئەحمەد پرسییە • لەم ژە تاقە
 كۆرێك و چەند كچی بووە ، كۆرەكە ی شیخ تاجوددینە كە پاشان بووە بە
 شیخی طەریقەت و لە هەولێر نیشتهجی بووەو ، لە كچەكانیشی تەنها ناوی
 خاتو خورشیدیانم بوو دەرکەوتوووە كە شووی کردوووە بە مەلا صالحی كۆری
 مەلاعوثماني كانی كەوہیی •

سەفەرەکانی شیخ عەبدولرەحمان ئەبولوفا

ئەم ذاته وەك هەریەك لە گەورە پیاوانی وەك خۆی گەلێ سەفەری
 کردوووەو ئێمەیش لێرەدا باسی دوو لەو سەفەرەکانی ئەکەین چونکە بەهۆی
 مەبەست لێیانەووە لە سەفەرەکانی تری بایەخدارترن •

(۱) بە حیسابی حەرفەکانی ئەبجد ئەکاتە ۱۲۵۳ •

سەفەری یەكەم لە ساڵی ۱۲۷۱دا بۆ سنە لەسەر داوای زانایان و گەورە
 پیاوانی ئەو شارە بۆ لای ئەمانوللّا خانی والی کە مەشهور بوو بە غولام
 شا خان بۆ ئامۆژگاری کردن و پەشیمان کردنەوەی لەو نیازە ی لە کەللەیا
 بوو کە بانگ کردنی خەلکی شارە کە بوو بۆ بوون بە شیعه •

ئەمانوللّا خان ویستووێە حاجی کەریم خان ناویکی موحتهیدی شیعه
 لە هەمەدانەوہ یێنچ بۆ سنە و خەلکی شارە کە بانگ کا لەسەر دەستی ئەودا
 بین بە شیعه • خەلکە کەش ئەمەیان بەلاوہ قورس و ناپەسەند ئەبن و پەنا
 ئەبەنە بەر شیخ عوتمان سیراجوددین چارە یەکیان بۆ بدۆزیتەوہ • ئەویش
 شیخ عەبدولرەحمان ئەبولوہ فاو حاجی مەلا ئەحمەدی تۆدشەیی و سەید
 عەبدولرەحیمی مەولەوی و گەلێ مەلای گەورە تر ئەتیرێ بۆ سنە بۆ لای
 ئەمانوللّا خان • ئەمانە کە ئەگەنە بەرەو قەرەباڵغیکی گەورە لە مەلاو پیاو
 ماقوول و بازرگان و کاسبکاری سنە تا دوو سەعاتە رێ بە پیریانەوہ دین و بە
 قەدر و حورمەتەوہ ئەیانەنە ناو شار ، بەلام کە چاویان بە ئەمانوللّا خان
 ئەکەوئ لەگەلی ناگەنە ئەنجام و ئەو لە ئارەزووی خۆی دەس هەلناگرئ •
 لەگەل ئەویشدا ئاواتە کە ی هەر بۆ ناچیتەسەر و ئیرادە ی خوا وائەبن
 موحتهیدە هەمەدان یە کە بۆی رێک ناکەوئ ییتە سنە و ئەمیش کەسیکی
 ئەوتۆی دەس ناکەوئ یارمەتی بدا بۆ هینانەدیی نیازە کە ی و عومری
 ئەمانەتیش مۆلەتی نادا ئەمرئ ••

سەفەری دووہەمی ئەو یە کە کوردستانی بەجێ هێشتووە و بە یە کجاری
 چووہ بۆ بەغدا •

پێشتر گێرامانەوہ کە شیخ عوتمان سیراجوددین وەسیەتی کردووە و
 وەسیەت نامە کە یشمان نووسی بەوہ کە پاش وەفاتی خۆی شیخ موحەممەد
 بە هائوددین و شیخ عەبدولرەحمان ئەبولوہ فا پیکەوہ ئیرشاد و رێ نمونیسی

موسولمانان بکهڻ بۆ پښی شهریهت و طریقهت • به پښی ئهم وهسیه ته شیخ
 عه بدولر حمان ئه بولوفا له سه رتادا تا چند مانگی له خزمه تی کاکیا
 ئه مینیتته وه • پاشان به هوی ئه وه وه که هندی قسه ی له چند که سیکه وه
 بهرگویی ئه که ویتته وه گویا به یه وی مونا فسه وه بهر بهر کاتی کاکی بسکا له
 ئیرشاد داو ، له بهر ئه وه که شتی وای له دلدا نه بو وه نه شی ویتتو وه دلی کاکی
 که ردی لی بنیشی ، خانوویه که له دپی (گولپ) دروست ئه کا بۆ خوی و
 ئه گو یزیتته وه بۆ ئه وی • به لام له وی یش نامینیتته وه و پاش چند مانگی
 گولیش به جی دلی و له گه ل شیخ موحه مده ی قهره داغی و مه لا فه تحوللا^(۲)
 ناویکدا بهر وه به غدا ئه که ویتته ری و به یه ججاری له وی له باره گای هرزه تی
 غه وندا سه قامگیر ئه بن • پاش دامه زرانیشی له به غدا خیزانه کهیشی ئه هین
 بۆ لای خوی و ، ئه نجا له وی وه ئه چنی بۆ سه فهری حج و^(۳) زیاره تی مه دینه ی
 مونه وه ره یش ئه کاو له وی وه ئه که ریتته وه بۆ به غداو ئیتر ده ست ئه کا به
 طاعت و عیاده ت و ری نموونی کردنی موسولمانان و خه لکیکی زوری لی
 خپه ییتته وموته نانه ت والیی به غدا چند جار چو وه بۆ زیاره تی و ، ئه گه ره مرگ
 مۆله تی بدایه ری و شویتتیکی که وره ی له به غدا ده سگیر ئه بوو خزمه تیکی
 زوری موسولمانانی ئه کرد •

(۲) وایزانه ئهم مه لا فه تحوللا یه مه لا فه تحوللا ی ریژاوی یه که ئیجازه ی
 مه لایه تی لای مه وله وی وه مرگرتو وه یه کیك سو وه له مه نسو به کانی
 خانه دانی شیخ عثمان سیراجوددین •

(۳) به بۆ چوونی من شیخ عه بدولر حمان ئه بولوفا ، زیاد له وه که ویتتو یه تی
 واجبی حج به جی به پښی ، ویتتو ویشیه له حیجاز چاوی به هندی
 له که وره پیاوانی هیندستان بکه وی و له ریگای ئه وانه وه بپوا بۆ ئه وی
 بۆ ئیرشاد ، چونکه له ژبانی باوکیشیدا ئهم ئاره زووه ی له دلدا سو وه
 باوکی پښی نه داوه • ئیتر نازانه ئهم چاوپښ که وتنه ی بۆ ری که وتو وه له م
 سه فهره یدا یانه •

کوچی دواپی حاجی شیخ عہدولرحمان ٹہبولوہفا

حاجی شیخ عہدولرحمان ٹہبولوہفا پاش گہرانہوہی لہ سہفہری
حہج بۆ بہغدا ، بہ ماوہیہکی کہم ، نہخۆش ٹہکوئی و لہ سالی ۱۲۸۵ی
ہیجرہتدا کوچی دواپی ٹہکاو لہ قہبرستانی غہزالی ٹہیژری ، بہلام پاشان
گوژراوہتہوہ^(۱) بۆ قہبرستانی حہزرہتی غہوٹ و لہبہری پۆژاواہوہ
بہجۆری کہ قہبر نہکوتوہتہ پیشدہمیہوہ ، ٹہیژری • لای پۆژاواہی
قہبرہکشیہوہ قہبری مہلایہحیای مزووری و شیخ ہیدایہتی ہولیریہ کہ
یہکیک بوہ لہ خلیفہکانی مہولانا • قہبری شیخ رہزای تالہبانیش لہ
زیکی قہبری حاجی شیخ عہدولرحمانہوہیہ •

نامہیہکی حاجی شیخ عہدولرحمان ٹہبولوہفا

بۆ موحمہد پاشای جاف

ٹہگیرنہوہ کہ حاجی شیخ عہدولرحمان ٹہبولوہفا ہورامانی
بہجیہیشتوہو چوہ بۆ بہغدا ، بہ پپی گہرمیانا پۆیشتوہ • گواہ

(۱) وہکوو بیستوہہ حاجی شیخ عہدولرحمان وہسیہتی کردوہ کہ لہ
قہبرستانہکھی پال ئارامکای حہزرہتی غہوٹدا ہیژری ، بہلام پاش
کوچی دواپی کردنی وہسیہتہکھی جیہجی نہکراوہ لہ قہبرستانی
غہزالیدا ہیژراوہ . مہشہورہ شہو حہزرہتی غہوٹ دیتہ خہوی نہقیبی
ٹہو سہردمہو فہرمانی ٹہداتی کہ تابوٹی جہنازہکھی حاجی شیخ
عہدولرحمان بگوژریٹہوہ بۆ قہبرستانی لای ئارامکای خۆی . نہقیب
کہ خہبہری ٹہبیٹہوہ گوئی بہ خہوہکھی ناداو ٹہنویتیہوہ . دیسانہوہ
حہزرہتی غہوٹ دیتہوہ خہوی و ہہر بہم جۆرہ تا سنج جار . لہ جاری
سیٹہما حہزرہتی غہوٹ زۆر بہسامہوہ دیتہ خہوی و عاساکھی لی
پاستٹہکاتہوہو ہہرہشہی لی ٹہکا . ٹہمجارہیان نہقیب زۆر بہترسہوہ
خہبہری ٹہبیٹہوہو ہریاری گواستہوہی تابوٹہکہ ٹہداو بۆ سبہینج
دہری ٹہہینن و لہ قہبرستانی لای ئارامکاکھی حہزرہتی غہوٹدا ٹہہیننہوہ .

نه‌بوو له پښې لږداته مالې موحه‌ممه‌د پاشای جاف ، به‌لام لای نه‌داوه .
 موحه‌ممه‌د پاشایش به‌رگوټی که‌وتووہ یا خوی خه‌یالی کردووہ که‌وا حاجی
 شیخ عه‌بدولپ‌رحمان به‌ دل عاجزی‌یه‌وه له هه‌ورامان هه‌لکه‌نراوه ، له‌به‌ر‌نه‌وه
 نامه‌ی بۆ نووسیوه و ناردووہ به‌شوینیا بړوا بۆ مالې نه‌و . حاجی شیخ
 عه‌بدولپ‌رحمانیش عوزری هیتاوه‌ته‌وه که‌رینگاکه‌م وانه‌بوو بتوانم لږده‌م و
 له‌به‌ر عاجزی‌یش هه‌ورامانم به‌ج‌نه‌ه‌یشتووہ و ، نامه‌که‌ی به‌مه‌لا فته‌تحو‌لل‌ادا
 نه‌تیرئ بۆ پاشاو تیا نه‌نووسی بۆی که‌نه‌وی پاسپاردووہ هه‌موو شتیکی
 بۆ پروون‌بکاته‌وه : نه‌مه‌یش نه‌و نامه‌یه :

آنچه از من گم شده گر از سلیمان گم شدی
 بر سلیمان هم پری هم اهرمن بگریستی

(اللهم اجعلنی من اولیائك الذین اذا أصابتهم مصیبة قالوا انا لله وانا
 الیه راجعون) . قرن‌ی‌است که‌چنین رخنه‌دراسلام نیفتاده ، و مدتی‌است
 که‌گردش روزگار گل‌های داغ‌را به‌این رنگینی بر دل‌های فراغ تنه‌اده ،
 و دست بیداد ستم‌را به‌این گونه‌تظلم به‌این زودی‌ها بر اهل عالم
 نگشانده‌است :

یا رب بنای عالم ازین پس خراب باد
 افلاک‌را درنگ و زمین‌را شتاب باد

حق سبحانه‌چنانچه‌به‌حسب ظاهر شخصی مقدس حضرت ایشان‌را
 قدس سره‌از نظر ما بی‌بصیرتان دور و مستور ساخته ، مارا از فیوض روح
 پرفتوح حضرتش نور الله ضریحه‌محروم و مهجور نسازد (انه‌علی کل شیء
 قدیر) .

مکتوب سرکار امیر از منزل (تيله‌کو) عبورکرده به‌فقی‌ر رسید ،

و اگر موانع قدریه نمیبود بی‌اظهار آن طرف خود شرف ملاقات را رغبت
مینمود •

جناب فضائل مآب کمالات اکتساب ملا فتح‌الله سفارش کرده میخواستیم
که از طرف فقیر سفیر خدمت شود ، و بدلا غنی از هر مقوله حکایت نماید ،
و چنانکه باید دریچه روایات صحیحه را بگشاید تا خاطر شریف از تفسر
حرکت فقیر آسوده گردد و خیالت به تردد از تأمل در سفرم آلوده نگردد.

من نه به اختیار خود میروم از قنای او
او به کمند غنبرین میکشدم کشان کشان

حال جناب طریقت مآب شیخ محمدرضا در هر باب وکیل ساخته که مطالب
به تفصیل معروض نماید • سعادت مقرون و دولت روز افزون باد •
والسلام •

عبدالرحمن

به شیخی دیوانی شیعی حاجی شیخ عبدالرحمان نه‌بولوه‌فا

حاجی شیخ عبدالرحمان نه‌دییکی ناسک و شاعیریکی پایه بلندی
چهرخی خوی بووه • دیوانیکی شیعی به فارسی هیه ، بیستوومه لای
کوپره‌کانی شیخ صادقی برازیه‌تی که جاران له دئی (گولپ) دائه‌نیشن •
به‌شیکیشی له که شکۆله‌کی حاجی مه‌حمودی یاروه‌یس له دئی (ته‌پی
سه‌فا) ی‌شاره‌زوورو به‌شیکی‌کی له که شکۆله‌کی مه‌حمود پاشای جافدا
نوو‌سراوده‌وه که ئیستا له کتیبخانه‌کی خوالی‌خوش‌وو حه‌سن به‌گی
عه‌لی به‌گی کوره‌زایدایه‌تی • هه‌روا سه‌یید طاهیری هاشیمی ده‌وله‌تاوایش

بۆی نووسیووم که لای ئەویش هەیه ، بەلام بارو دۆخی پۆژگار مەیدانی
 ئەدا وینەیه کیم بۆ بنێری . من خۆم گەلیکیم دەسگیر بووبوو، بەلام ئەویش
 لە بارو کۆچدا لە شوێنیکەوه بۆ شوێنیکێکی بەشیکی فەوتا . ئێستا ئەو
 ئەندازەیی لە بەردەستمایە لێردا ئەینووسمەوهو بەهیوام ئەگەر لە
 هەلیکی ترا ئەوی کەیشیم دەس کەوت هەمووی بەجاری بلۆبکەمەوه^(۵) . سەد
 حەیف و داخ که شیعری کوردییان دەسگیر نەبوه ، جا نازانم بە کوردی
 شیعری نەوتوو ، یا وتوویەتی و دەستی ئێمە نەکەوتوو .

وا لە سەرەتای ئەم بەشە دیوانە کەیدا ئەم پرسیار وەلامە بە شیعەرە
 ئەنووسینەوه که لەتێوان ئەوو شیخ موحەممەد بەائوددینی کاکیا پووی داوه:

پرسیاری حاجی شیخ عەبدولرەحمان ئەبولوفا

سعادت خلعت خاص است بر بالای درویشان
 زهی خلعت ، زهی کسوت ، زهی کالای درویشان
 به جز اندر متاع اتباع حضرت خاتم
 نشد مصروف نقد همت مولای درویشان
 عجب بی نقش و بی رنگند ، خوش خوی و خوش آهنگند
 تو گویی در بشر شد جلوه گر مولای درویشان
 از آن ترسم اگر گوید به جای نازک انجامد
 که از درک است بیرون رتبه اعلاى درویشان

(۵) لە کاتی لەچاپدانا بۆم پێکەوت ئەم ئەندازە شیعرانەیی لێردا
 بلۆکراوەتەوه ، لەگەڵ نوسخەی دۆستی خۆشەویستم شیخ ئەمینی
 نەقشەندی بەراوردو هەلەکانی لە پووی ئەو نوسخەیه راستبەکەمەوه .

(وفا) از (بوالبها) پرس ، این حدیث فاذك او داند
عبارت از چه باشد طرء لیلای درویشان

وہلامی شہنخ موحہممد بہاؤددین

بود مرآت وحدت جہہء اجلای درویشان
بود رمز از یکی همچون الف بالای درویشان
زمین ساکن ز عکس قوہ پر نور ایشان است
فلک برپا بود از ہمت والای درویشان
کمال قدرشان از عرش بالاتر بود ، اما
نگنجد در عبارت رتبہء اعلای درویشان
بساط دہر گویى باغ جنت گشتہ از بہجت
چنان پر گشتہ است از نعمت والای درویشان
بہ نزد (بوالبها) هست از تجلیہای آثارش
عبارت جعد و زلف طرء لیلای درویشان
(وفا) گفتی عبارت از چه باشد طرء لیلی
ز من بشنو کہ ہستم چاکر و لالای درویشان

ہمہش ہمہ بہشہ قہ سیدانہی دیوانہ کہی کہ دہ سگیرمان بوون :

بسم اللہ الرحمن الرحیم

- ۱ -

(۱)

نمیدانم چہ افتاد این دل شوریدہ ما را
جنون او تفاوت می نداند شہر و صحرا را

بسی محنت کشید این دل ز حق خدمتش روزی
کنم اورا فدا مه طلعت خورشید سیما را

اگر يك ره ملامت گر رخ نیکوی تو بیند
روا دارد به حسن یوسف آن عشق زلیخارا
بیخشد مرده صد ساله را جان شربت لعلت
چ خوش احیا نمودی جان من نام مسیحارا
(وفا) از پرتو آن خوی و روی آتشین باشد
که دل چون شعله غرق سوختن خواهد سراپارا

(۲)

برده چشم نیم مستت آنچنان از جا مرا
می تراود همچو مینا می ز هر اعضا مرا
همچو ماهی گرچه در بحر سکوت غرق لیک
طوطی آسا نام جانان میکند گویا مرا
پیش ازین من ناصحا هم طرز و طوری داشتم
حسن بالا دست او کرد این چنین رسوا مرا
در بیابان جنون با هر خسی خوش الفتی است
زانکه بویی بر دماغ آید ازین صحرا مرا
باغبان بهر خدا روزی دو با من صبر کن
چون (وفا) باشد به هر گل الفتی تنها مرا

(۳)

کرده رسوا شور اشك چشم خون پالا مرا
برده چون خاشاك از جا سيل اين دريا مرا
جزو جزوم را جدا با تست ديگر نسبتی
همچونی آواز ازان آيد ز هر اعضا مرا
همچو زلف سنبلت با عين جمعيت گرفت
در شب هجران پریشانی ز سر تا پا مرا
از گل زخم دل شوریده چندان خون چكيد
گلستانی گشت خرم دامن صحرا مرا
وحشت از شهرم ز شور بانگ طفلان نيست ليك
بی سكونم سر به صحرا داده اين سودامرا

(۴)

در غزل طرز خوش آيين ياد می آيد مرا
قصهء فرهاد و شیرين ياد می آيد مرا
طره را ديدم پریشان بر بناگوشش كجا
بعد از اين ريحان و نسرین ياد می آيد مرا
برگ گل در گلستان بينم دلم خون ميشود
كان حنای پای رنگين ياد می آيد مرا
در شب يلدای هجران چون پریشان دل شوم
پيچ و تاب زلف پر چين ياد می آيد مرا

جلوهء سرو چمان را چون بینم در چمن
 آن خرام ناز و تمکین یاد می آید مرا
 چون صراحی را همی گیرم به بزم می کشان
 گردن صاف بلورین یاد می آید مرا
 گریهء چشم (وفا) را در فراق روی یار
 چون بینم ماه و پروین یاد می آید مرا

(۵)

حسن روی خوش قدان تا کرد سودائی مرا
 ماهی آسا ساخت سیل اشک دریائی مرا
 بی سکون از عشق این شهری غزالان گشتم
 دل ز فرط بی قراری کرد صحرائی مرا
 آن چنان با بی قراری خاطرم الفت گرفت
 ناشکیم وحشت افزاید شکیبائی مرا
 من به صحرا آشنا ؛ با شهر ازان بیگانه ام
 حسن بی همتا شیرین کرده تنهائی مرا
 ره نورد و کوچه گردم در به در از بوی تو
 چون (وفا) خوش مینماید نام هر جائی مرا

(۶)

اشکبارم ، بی قرارم ، هر کجا یابی مرا
 گشته بی تابی انیس وقت بی خوابی مرا

بی‌ثباتم در کنار خویشتن پرورده‌است
 گویی از طفلی به جای دایه بی‌تابی مرا
 یوسف مصر وفایم ، من عجب نبود اگر
 در چه هجران فگند این چرخ دولابی مرا
 خون از اتم بر لب آمد در سخن گفتن ز دل
 شد مصور شکل آن لبهای عنابی مرا
 فاز پرورد غم و دردم بین کز خار و خس
 در فگنده بستر و بالین سنجابی مرا
 کوچه‌گرد و در به در سودای عشقت کرده‌است
 چون گدای هرزه‌را ای شوخ هر بابی مرا
 چون (وفا) از دولت خواری مرا خوش عزتی‌است
 کنج گلخن ساختند ایوان و مهتابی مرا

(۷)

کلیم آسا چو افگندی عصای خودنمایی‌را
 فرو برد آن عصا یکسر حبال آشنایی‌را
 پس از چندین وفا این بی‌وفایی کی روا باشد
 یقین‌دارم که نپسندد خدا این بی‌وفایی‌را
 چو دانستی نداری طاقت غوغای مشتاقان
 نبایستی در افگندن بساط دل‌ربایی‌را
 مرا در خاطر افتاده‌است کز مهر تو رخ تابم
 که جورت کرد شیرین تلخیء درد جدایی‌را

(وفا) رسم وفا با بی وفایان تا به کی زین پس
بیاموزیم روزی چند طرز بی وفایی را

(۸)

بندهء طرز نگاه نازنینانیم ما
بستهء تار کمند زلف خوبانیم ما
می نخواهد زخم تار جان به آهنگ سرود
هردم از مضراب مژگان ناله سنجانیم ما
صورت احوال مارا حاجت تحریر نیست
چون سر زلفت سیه روز و پریشانیم ما
دل دمی صد بار از جا رفتنش بی وجه نیست
خسته و مجروح کاوشهای مژگانیم ما
هر شب از سوز تب و تاب فراق چون (وفا)
شمعوش تا صبحدم سوزان و گریانیم ما

(۹)

ازان شد جعد گیسویت کمند گردن دلها
براسایند تا دلها ز بیم بعد منزلها
سزای مصلحت بینان نبود این آتش عشقت
زدند این قرعهء دولت ازل بر نام غافلها
ز بیم موج و گرداب و شب تاریک عاشق را
چه بالك از پرتو رویت برافروزد مشاعلها

فرو رفتیم در دریای ناپیدا کرانی ما
 کسی کو غرقه شد در وی ندارد میل ساحلها
 شگفت از کارهای محتسب دارم چرا امشب
 به ساز عشق بازی کرده گرم آهنگ محفلها
 عجب در «من یزید» عشق عاشق از چه رو گفته است :
 « که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلا »
 (وفا) عین صفای می شده است و باز میگوید
 « الا یا ایها الساقی أدر کأسا و ناولها »

- ب -

(۱۰)

فلك بنهاده بازم تازه داغی بر جگر امشب
 دهم داد و فغان و آه و داد بی اثر امشب
 ز جان سیرم به درد هجر یار و تشنه مرگم
 اجل يك دم فراغت ده مرا زین درد سر امشب
 چنین از دل جرس و ش فاله جان سوز می آید
 مگر کرده است دلبر باز آهنگ سفر امشب
 سرود بزم ما آه و فغان بی اثر باشد
 به جای مجرم عود است دود بی شرر امشب
 به فردا داده جانان مر وفارا وعده وصلش
 ولیك از طالع بد می نخواهد شد سحر امشب

(۱۱)

اسیر حلقهء زنجیر کوی فرقتم امشب
عزیز تخت دارالملک مصر غربتم امشب
به یاد لطف روی و غنچهء تنگ دهان تو
نشسته تا کمر در گل ز اشک حسرتم امشب
به جان و دل غمش هر لحظه سودای دگر دارد
گرامت خورده جنس متاع القتم امشب
چو آید در خیال ایام وصل از فرط محرومی
به خود درمانده مانند نگاه حیرتم امشب
ز دستان زلیخای فلک چون ماه کنعانی
(وفا) من هم گریبان چاک دست تهمت امشب

— ت —

(۱۲)

دیده سوی غیر روی دوست بگشودن خطااست
جز خیالش ره به دل دادن کمال ابتلااست
آبیاری ریاض جان به آگاهی شود
باز برگ باغ دل نسیان یاد ماسوی است
درس وحشت راز هستی میدهد وضع حباب
ساز اسباب بقایش غوطه در بحر فناست
جامهء جان بی وصال قامت دلجوی تو
بر تن چون کاه جانا کوه اندوه و بلااست

بیخودی در عالم آغوش^(۶) وصلت ره دهد
 گاه از خود رفتنش پیک وصال کهر باست
 سوی حق در خاکساری میتوان ره یافتن
 نیستی در شهر ما تحصیل نقد مدعاست
 بادبان کشتیء جان صحبت اهل دل است
 ذکر حق مر بحر هستی را به جای فا خداست
 چاک دل را رشتهء مریم رفو نتوان نمود
 مرهم داغ (وفا) موقوف وصل (بوالبها) است

(۱۳)

بازم از نو^(۷) ای حریفان شور دیگر در سراست
 سینه ام گویی ز سوز آتش دل مجمر است
 در خیال ابروی همچون هلال مهوشم
 دامن و جیبم ز اشك دیدگان پر اختراست
 اینکه بر پای خیال یار بارم روز و شب
 اشك پندارند مردم ، لیک لعل و گوهر است
 بر گلستان وفا باد صبا گر بگذرد
 بر قدومش کوه و صحرا پر ز مشك از فراست
 فخل امید وفای دوست در باغ امل
 گرچه خوش قامت بود اما نهال بی بر است
 نیست موزون نسبت قدش به شمشاد چمن
 عاشقان را زهت خاطر جمال دلبر است

(۷) امشب - ن .

(۶) از عالم اندر بزم - ن .

نیست مارا ای حریفان میل با سرو و چمن
آری آری سرو ناز باغ جان سیمین براست

طرهء سنبل پریشان در گلستان از صبا
درهم و پیچیده هم چون پیچ و تاب خاطراست

ایکه در وهمی ز اعجاز خلیل ما بین
سنبل زلفش پریشان بر رخ چون آذراست

بانگ قمری ، نالهء بلبل تو گویی در چمن
نمرهء دیوانگان کوی شیخ اکبراست

شیخ عثمان کوه تمکین ، محرم اسرار حق
آنکه گردون ولایت را چو مهر انوراست

وهم کی بر کنگر کاخ کمالش میرسد
زانکه اول پایه اش از کاخ کیوان بر تراست

شاه اورنگ بقا ، قیوم عالم آنکه او
خاندان خواجهء مشکل گشارا زیوراست

ماه برج مکرمت ، خورشید اوج معرفت
وارث عثمان هفتان ، نایب پیغمبراست

جامع علم لدنی ، ناشر احکام دین
شمع جمع اهل ملت ، راهدان و رهبراست

شیعه و سنی به عهدش متفق با یکدیگر
جمله میگویند عثمان را شرف بر حیدراست

گر به سلك خاكروبان منسلک گردد (وفا)^(۸)
 عار و ننگش ز افسر خاقان و تاج قیصر است
 بختیارا آن شهنشاهی تو در ملك وجود
 چون قضا امر تو فرمان قدر را مظهر است^(۹)
 شهریار کشور عدلی تو ، این مسکین زار
 ز استافت دادخواه از ظلم نفس کافراست
 بنده چون من ز لطف چون تو شاه دادگر
 گر ز بیداد و ستم یابد نجاتی در خوراست
 تا ز خورشید عطای حق بود روشن جهان
 تا ز ابر مکرمت صحن چمن سبز و تراست
 باد خورشید وجود و ابر جودت پایدار
 این دعا آسایش اهل جهان را مصدراست

(۱۴)

بازم امشب ای حریفان شور دیگر در سراست
 در دماغم بوی عود آید مگر دل مجمر است
 در سرم سودای آن قامت قیامت جوش زد
 در دماغم این چنین سودا و شور محشر است
 ای که در وهمی ز اعجاز خلیل ما بین
 سنبل زلف پریشان بر رخ چون آذراست
 گوشواره عقد پروین و بناگوشش شفق
 ای عجب در روز روشن را درخشان اختراست

(۸) شد بوالوفا - ن .

(۹) مضمراست - ن .

چيست تدبير اى رفيقان يار نا پرواى من
 شمع هر جمع و ولى پروانه بى بال و پراست
 خار ناهموار در گلزار و بلبل بر کنار
 اين عجب تر ديدهء اميد عاشق بر دراست
 كارهاى باژگون است اى (وفا) اندر جهان
 بيش در كم ، عيش در غم ، نوش در سم مضمر است

(۱۵)

ابروى تو محراب دل اهل نياز است
 پيشانيت اى مهر جبين مهر نماز است (۱۰)
 عقل از سر (۱۱) سودات به جان آمد و دل (۱۲) نيز
 جان ز (۱۳) آتش هجران تو در سوز و گداز است
 چون خار به جز شعله خريدار ندارم (۱۴)
 اين هم اثر گرمى آن عشوه و ناز است
 در ملك جفا والى درد و الم من
 اندوه و غم و غصه مرا محرم راز است
 آشفته و سودازده در كوه (۱۵) و بيابان
 (القصه) كه كار من ديوانه به ساز است
 پرسيدم از آشفته گى زلفش و گفتا
 کوتاه كن اين قصه سر رشته دراز است (۱۶)

-
(۱۰) نياز است - ن .	(۱۱) دل از كف - ن .
(۱۲) جان - ن .	(۱۳) تن در - ن .
(۱۴) نديدم - ن .	(۱۵) شهر - ن .
(۱۶) كه سر رشتهء راز است - ن .	

فریاد ز بیداد بتان رسم وفا نیست
زین (۱۷) طول شکایت غرضم عرض نیاز است

(۱۶)

عمریست که دل را سر زلف تو مقام است
دیریست که بی دانه چنین بستهء دام است
بی دوست گشایش نبود در چمن دهر
جان بی رخ جانانه به عشاق حرام است
دل دست ز دامان جنون باز ندارد
دیوانه ز ناکامی خود طرفه به کام است
بی شربت وصل تو رود زندگی از دست
باز آی که کار من بیمار تمام است
پابست (وفا) نیست دل غم زده جانا
از دانهء خال تو در افتادهء دام است

(۱۷)

بازم دل سودازده اندر هیجان است
آتشکدهء سینه ز نو شعله ز فغان است
در بادیهء هجر تو همواره جرس و ش
در دل هوس ناله و فریاد و فغان است
ره سوی غمت داد تمنای وصال
سودی که ز سودای تو کردیم زیان است

گاهی رسدم پیک تو از سوزن مژگان
پیوسته نگه دوخته بر ره نگران است
ضعف از غم آلام فراق تو به حدی است
پیوسته دل خسته (وفا) در غشیان است

(۱۸)

ز دست غصه چه گویم که حال دل چو ناست
مثال مردم چشمم نشسته در خون است
نبود طالب لیلی به جز که مجنونی
ترا که بسته به هر تاری صد چو مجنون است
چو تیر عشق تو جا کرده است در جگرم
عجب مدار سرشکم اگر جگر گون است
مپرس محتسب از حالت من و بگذر
خمار من نه ز تاثیر خمر گلگون است
ز اشتیاق تو خون دلم ز دیده رود
بلی ز سر رود آن می ز ساغر افزون است
به هیچ رام نگردد دل رمیده من
برو به کار خود ای واعظ این چه افسون است
مزن ز روی جفا طعنه بر (وفا) زاهد
چو چنگ ناله دل ز اختیار بیرون است

(۱۹)

ای شهسوار حسن دل و جان فدای تست
آفاق جمله زیر سم باد پای تست
چیزی سر عنان سمندت کشیده دار
آهسته رو ، هزار دل اندر قفای تست
يك جلوه نمودی و دل بردی دیگرک (۱۸)
بخرام نیز جان عزیزم برای (۱۹) تست
دل مرغ پر شکسته سودای عشق تو
جان صید پای بسته مهر و وفای تست
عشق تو با وجود من افتاد سازگار
کو در ازل سرشته آب و هوای تست
جانا (وفا) ز راه وفای تو خاك شد
اما هنوز در طلب يك لقای تست

(۲۰)

از فراق تو چنان دیده خون بار گریست
که دل سنگ به حال دل من زار گریست
اشك سرخ شفق از دامن گردون بچکید
بر سیه روزی من بسکه شب تار گریست
شب هجران توام مرگ بیالین آمد
تا سحر بهر من خسته بیمار گریست

(۱۹) فدای - ن .

(۱۸) بردیم بناز - ن .

بر سر مزرع بختم چو گذر کرد سحاب
خشك لب دید ، دلش خون شد و بسیار گریست

عقد دندان تو در خاطر زارم بگذشت
دیده من همه شب گوهر شهوار گریست

تیر مژگان ترا دید چو دل باز نمود
زخم خمیازه و بر خنده سو فار گریست

خطه مصر محبت به وفا معمور است
زانکه نیلی است به هر گوشه که یکبار گریست

(۲۱)

حسرتا فریاد و آه و ناله را تأثیر نیست
آه کاب دیده ما بیدلان دل گیر نیست

نه همین دل مبتلا گشته است در دام بلا
کیست کو پابند آن گیسوی چون زنجیر نیست

درخور درد دل ما نیست قانون شفا
چون علم زد شعله دیگر قابل تدبیر نیست

مهلتی ای باغبان کامد بهار و گل رسید
کشتن ما ببلان را آفت از تاخیر نیست

آنکه می رسید از بی تابی ما چون (وفا)
حالتی داریم جانا درخور تقریر نیست

(۲۲)

با حریفان سخنی دوش ز هجران میرفت
اشک خون از مژه چون جوی ز دامان میرفت
رفت ازان نو گل خندان به اشارت سخنی
اشکم از دیده گریان چو بهاران میرفت
جمعی آشفته بدیدم ز میانشان سخنی
از سر زلف خم اندر خم جانان میرفت *
شام گیسوی ترا دید مگر باد صبا
که سحر بی خبر از خویش پریشان میرفت
سخت جان تو (وفا) در دم جان سوز وداع
چون نمردی عجا کز بر تو جان میرفت

— د —

(۲۳)

به غیر دام محبت دلم اسیر مباد
به غیر آب مودت گلم خمیر مباد
مباد غیر می عشق در پیاله من
به غیر آه و فغان همدم صغیر مباد
به مهر مهر نشان باد حقه دل من
به جز هوای بتان هیچ در ضمیر مباد
عجب خوش است مذاقم ز ذوق محنت عشق
مریض عشق آلهی دواپذیر مباد

فلك چو دید به کف تیغ کین او گفتا
 به خون ناحق کس این چنین دلیر مباد
 اگر نشتن قصر آرزو کند خسرو
 به جوی عشق جز از خون به جای شیر مباد
 دل (وفا) اگر از جور یار شکوه کند
 به فیض صیقلی عشق مستنیر مباد

(۲۴)

زان روز که شور توام ای مه به سر افتاد
 هوش و خرد و صبر و قرارم به در افتاد
 چون باد صبا بوی ازان نافهء مشکین
 آورد بسی خون عزیزان هدر افتاد
 تا دل به خیال خط و خال تو سپردم
 عقل و دل و دین و ورعم در بدر افتاد
 چون چشم سیاه و لب میگون تو دیدم
 خوبان جهانم همگی از نظر افتاد
 حور و پری این شیوه ندارند که اول
 این قرعه و اقبال به نام بشر افتاد
 سرو سهی از رشك قدت ماند ز رفتار
 از حسرت آن روی کلف در قمر افتاد
 دانست (وفا) دادن جان سود ندارد
 جان دید چو در کوی تو بر یکدیگر افتاد

(۲۵)

دل آهنگ حریم کوی آن گل پیرهن دارد
بلی پیوسته بلبل میل دل سوی چمن دارد
توان فهمید بر دل باز شست تازه پر خورده
ازین خونا بهء خوش کز گلی زخم کهن دارد
شکنج و پیچ و تاب چین ز عقد زلف مشکینش
به هر تاری دوصد تا تار و صد مشک ختن دارد
ز درد بی وفایها (وفا) آسوده نتوان شد
که بیم از اضطراب دل ز خوبان در کهن دارد

(۲۶)

بی روی تو ای دوست کجا صبر توان کرد
وین آتش عشقت به ته سینه نهان کرد
مشتاق وصال تو به مرگش فرسد دست
ورنه ز فراق نتوان صبر به جان کرد
گر چشم تو خون دل من خورد چه باشد
ترکی است که اندر بچگی خوی چنان کرد
چون منکر مهر من و حسن تو ترا دید
شرمنده شد از گفت خود و مهر دهان کرد
گویند (وفا) توبه کن از عشق و آدب باش (۲۰)
من توبه کنم لیک عبث دل نتوان کرد

(۲۰) کن - ن .

(۲۷)

بکش خنجر بکش دیوانه خود را که دل باشد
رهاکن جان ما زین فتنه خون او بجل باشد
فدای دست برد آن کمان ابروی سرمستم
که تیر غمزه اش در جان عاشق متصل باشد
سرم بادا فدای پای جانبازی که چون فرهاد
کند در کار شیرین جان شیرین و خجل باشد
صفا دارد به کام دل شدن در صحن گلزاری
که ساقی و می و معشوقه پیمان گسل باشد
اگر شیرین تر از شکر نبذ زهر غم عشقش
(وفا) از همت مردانه خود منفعل باشد

(۲۸)

دل از بی داد یار نازنینم زار مینالد
چو طنبور دو تار از چنگ روز تار مینالد
به سر شور غریب از خط گرد آن زنج دارم
ازان شورش دلم چون کبک در کهسار مینالد
مرنج از ناله زار دل من در دل شبها
پرستاران نمیرنجد اگر بیمار مینالد
ز شور آن لب شیرین عجب نبود اگر جانم
چو جان کوهکن در بیستون فی وار مینالد

نه دیوانه ، نه رنجورم ، ولی در ناله معذورم
 که دل همچون جرس از شوق آن رفتار مینالد
 نفس چون میزنم از ضعف صد جا بگسلد بندش
 ز جنب شوق تست ار هر دمی صد بار مینالد
 (وفا) در کلبهء احزان مثال پیر کنعانی
 ز بهر یوسف گم گشته خود زار مینالد

(۲۹)

هلا ای نو گرفتاران که یار غمگسار آمد
 نهال آرزو بر حسب خواه دل به بار آمد
 نماند از کاوش مژگان دلی شکفته باقی
 بهار ما دل افکاران عجائب سازگار آمد
 چنان خوش بو ازین شهری غزالان شد ز نو عالم
 چو صحرای ختن هر سر زمینی مشکبار آمد
 فضای سینهء مارا ندانی از چه مشکین است
 لگد کوب رم آهوی صحرای قنار آمد
 (وفا) هر گل زمینی را کند گل گون ز خون دل
 به هر جا بگذرد یکدم تو گویی نو بهار آمد

(۳۰)

طفل دل باز ای حریفان بی قراری میکند
 بهر جانان ناله و فریاد و زاری میکند
 هر کجا سروی به طرف جویباری دید دل
 سیل اشک از دیده بر یاد تو جاری میکند

باغبان در بر رخ ما نو گرفتاران مبند
ابر چشم ما چمن را آبیاری میکند
دور باش غمزه مارا از پرستش مانع است
ناز چشمان ترا بیمار داری میکند
آن جراحت کز تغافل کرد بر جان (وفا)
در مصاف جنگ کی شمشیر کاری میکند

(۳۱)

دلم به جز تو کسی در جهان نمیخواهد
چه جای ملک جهان ، نقد جان نمیخواهد
به برق عشق دلی دادم ام که چون باران
به فرق باردش ار تیر امان نمیخواهد
چو دود سینهء عاشق ز چرخ میگدزد
بیان عشق زبان و فغان نمیخواهد
به زیر کوه بلا این تن چو کاهم چند
اجل کجاست که تیر این کمان نمیخواهد
قسم به مهر و وفایت که بی تو در عالم
(وفا) صفا نکند ، این و آن نمیخواهد

(۳۲)

به زلفش دادم دل را قرار ی تا چه پیش آید
مرا با بی قرار یهاست کاری تا چه پیش آید

وفای بی حسابم را تلافی گر کنی زبید
 اگر داری جفای بی شماری تا چه پیش آید
 به زلف جلوه فرمای ادا فهمش کند ایما
 که بر بندد به هر تاری شکاری تا چه پیش آید
 فراپوشیدن اندوه هجران مشکل است اما
 به سر خواهیم بردن روزگاری تا چه پیش آید
 خورد گر غمزه چشم سیه مستش به دل والی
 به نرد عشق کی بازی قماری تا چه پیش آید
 به جهد خود میسر نیست وصل او (وفا) خود را
 فروبندم به فتراک سواری تا چه پیش آید (۲۱)

(۳۳)

به جان هر گه ز جانان ناولک بی داد می آید
 ز هر عضوم فغان و ناله و فریاد می آید

(۲۱) حاجی شیخ عبدالرهمان ثم پارچه شیرهی بهر ابر بهم پارچه
 شیرهی خواره و هی ثمانوللا خانی والی وتووه :

پی آرام دل دادم قراری تا چه پیش آید
 که دست آرم سر زلف نگاری تا چه پیش آید
 دل خود رهن دادن در بهای دانه خالی
 به نرد عشق میبازم قماری تا چه پیش آید
 بر اینم چون وصالت نیست ممکن بر من بیدل
 به یادت بگذرانم روزگاری تا چه پیش آید
 به عالم غیر ازین کامی نخواهم گر به دست افتد
 کناری با تو از مردم کناری تا چه پیش آید
 نیستم طرفی از زهد و برینم زین سپس (والی)
 کنم جهدی که باید کرد کاری تا چه پیش آید

نباشد دام گلشن باعث بی‌تابی بلبل
 ولیکن وحشت از بی‌رحمی صیاد می‌آید
 ز درد کوه کاهت در دلم ای خسرو خوبان
 خیال شور شیرین و غم فرهاد می‌آید
 ز وحشت دل به جان آمد ، دریغا ، حسرتا ، دردا
 که بهر کشتن ما دیر آن جلاد می‌آید
 به هر گلشن (وفا) چون غنچهء نشکفته می‌بینم
 دل نگشودهء خونین خویشم یاد می‌آید

(۳۴)

صبحی که مهم از طرف بام براید
 از شرم رخس مهر مگر شام براید
 گر بوسه زند بر (حجر الاسود) خالش
 حاجی به ره کعبه ز احرام براید
 با بخت بد خویش و دل سخت تو جانا
 دانم که محال است مرا کام براید
 شوقم به وصال تو چنان است میندار
 تسکین دل از نامه و پیغام براید
 از طور تجلی گذر از عاشق فوری
 موسی وشت آنکه به (وفا) نام براید

(۳۵)

گر از تظلمت از چاک سینه آه براید
به صدر هم ز تف آه دادخواه براید
کسی به خلوت وصلت توان رسید که هر دم
به هر قدم به غم نو ز عرض راه براید
به زلف چهره میوشان که تا عیان همه کس را
تفاوت مه و روی تو ز اشتباه براید
چگونه بر صف مژگان دلم زند که ندارد
تحملی که تواند به یک سپاه براید
کسی ز فقر و فنا دم زند (وفا) که به کلی
ز ننگ افسر نام و ز عار جاه براید

(۳۶)

بر نیاید کام از وصل دلارام هنوز
زارزوی شهد آن لب زهر آشام هنوز
تا به بزم پختگان عشق او جایم دهند
ساقیا رطل گرانم ده که من خامم هنوز
روز اول ساقی باقی به من جامی بداد
سالها بر من گذشت و مست آن جامم هنوز
زخم ناسورم به مرهم به نگردد ای طیب
خسته مژگان آن کافور اندامم هنوز
گفتم اندر دام زلفش بلکه آرامی بود
ماندم اندر دام سخت و نیست آرامم هنوز

گفت نام نيك خواهی در گذر از نام و ننگ.
دین و دل را باد دادم لیک بدنامم هنوز
با (وفا)ی خسته گفתי جان بده کامت دهم
در وفایت جان بدادم لیک فاکامم هنوز

— س —

(۳۷)

بازم اندر جگر افتاد شراری که می‌رس
تازه شد داغ من از لاله عذاری که می‌رس
گشته دل باز لگد کوب سواری که مگوی
کرده هم غارت جان دیده خماری که می‌رس
تا به آن ناز و نزاکت به سفر شد چو جرس
من ز دل میشنوم ناله زاری که می‌رس
دل که آینه صفت صاف بد از هر صفتی
از غمش راه بدو یافت غباری که می‌رس
چون به تیرم زد و بر پاش فتادم گفتم
کردی امروز عجب طرفه شکاری که می‌رس
سرم از زمزمه مهر بتان خالی بود
پر شد از شورش سودای نگاری که می‌رس
ناصره ترك جفا کن که (وفا) صید تو نیست
شد دلش بسته فتراك سواری که می‌رس

(۳۸)

باز آی و تن خسته مارا تو روان باش
بر جان و دلم مرهم ناسور نهان باش
جامی بده از باده خمخانه عشقش
برهم شکن معرکه نام و نشان باش
ای دل تو چرا فاش کنی قصه عشقش
گو مخزن مهرش به همان مهر و نشان باش
در خرقة مکش جام و میوشان تو صراحی
در بزم درا صبحی کو عیب عیان باش
با بانگ نی و چنگ (وفا) رو به خرابات
از نام و نشان درگذر و زمزمه خوان باش

(۳۹)

خطی ز روی وفا بر حروف نسیان کش
به جستجوی اسیران سری به زندان کش
ز چنگ غصه هجران دلم به جان آمد
ببخش بر من و دستی به تیر مژگان کش
ز آه و ناله مرا منع کی توان کردن
کسی به چنگ نگوید که ناله پنهان کش

به بخت ما که زمانه بهانه جوی افتاد
چو غنچه باده گلگون ته گریبان کش
عزیز مصر صفائی تو از (وفا) بشنو
سری به کلبه احزان پیر کنعان کش

(۴۰)

مرا رها نکند هرگز آن چه ذقنش
که داد بوسه نستانم ز غنچه دهنش
لباس حسن قبائی است چست بر قد او
چو جامه ایست لطافت بریده بر بدنش
به گلستان چو خرامی تار پات کند
گل و بنفشه و ریحان و سنبل سمنش
سوی چمن بخرامی دمی اگر تو به ناز
بری تو جلوه سرو و صفای نسترش
معطراست دماغم به بوی یوسف مصری
مگر نسیم بیاورد بوی پیره نس
بدین خرام گذارت چو بر مزار افتد
عجب نباشد اگر مرده بر درد کفش
(وفا) تو دست به زلفش چه میزنی ، بگذر
هزار جان و دل آنجا است زیر هر شکنش

— ق —

(٤١)

باز دل شد هدف ناوڪ دل دوز فراق
شد برافروخته باز آتش جان سوز فراق
رفت با اشك روان خواب و شكیائی و صبر
ماند درد و الم و شوق غم آموز فراق
بس نبود این همه در دل الم و غصهء عشق
گشت افروخته اندر جگرم سوز فراق
روزم از هجر سیاهاست چو شام زلفش
شب دیجور بود در نظرم شام فراق
شكوه كم كن تو (وفا) روق كاشانهء دل
برد این مشعلهء نائره افروز فراق

— م —

(٤٢)

چو گل را در چمن با آن لطافت صبحدم دیدم
به یاد آن كف پای تواس بر دیده مالیدم
دوامی و ثبات سرخیء رنگ حنارا نیست (٢٢)
برای رنگ دست و پات خون خویش بخشیدم
به رغم ناصحان در بیستون سینه چون فرهاد
به ناخن شكل شیرینی برای خود تراشیدم

(٢٢) نه - ن .

چو آن صیادرا دیدم کمر بسته به قتل (۲۳) من
 چو مرغ نیم بسمل ساعتی از ذوق رقصیدم
 پیرسیدم ز رنگ سرخ گرد آن زنخ گفتا
 که خون کشتگانم از لب خونین تراویدم
 خوشم آمد ازان الفت میان زلف و بالایش
 به قد خود سیه روزی ز سر تا پای پیچیدم
 قباى (۲۴) سرخ در بر کردن و با ناز رقصیدن (۲۵)
 صفا دارد (وفا) من هم (۲۶) به خون خویش غلطیدم

(۴۳)

حریف تند خوی رو به کس ننمودهای دارم
 که از بی داد جورش چشتم خون آلودهای دارم
 چو گل زان جامهء جانرا گریبان چاک میخواهم
 پر از خون غنچه‌وش جانا دل نگشوده‌ای دارم
 من دیوانه‌را جز ناله و فریاد همدم نیست
 به کنج بی‌کسی از غم دل فرسوده‌ای دارم
 طبیبی رو که داغم را ز مرهم عار می‌آید
 که زخم بر لب پیکان جانان سودهای دارم
 (وفا) نازم خرابات محبت‌را که اندر وی
 دلی آزاده از غم ، خاطری آسوده‌ای دارم

(۲۳) قصد - ن . (۲۴) لباس - ن .
 (۲۵) خندیدن - ن . (۲۶) صفای (بوالوفا) دارد - ن .

(٤٤)

تو خود جان منی جا ، به جان خویش نستیزم
اگر میل جفا داری به جان تو که نگریم
ز روی مهوش چشم خوش لعل می آلودت
به دل آتش ، به جان شورش ، به دیده اشک میریزم
به رخسار چو ماهت کاش دیدی تا که دانستی
چه پروینها که شبها بر سر بالین میریزم
نظر موقوف کردم عمرها بر دانهء خالت
که شاید يك دمی در دام گیسویت درآوریم
تو ای شکر لب شیرین شمایل با صفا خوش باش
که من اندر جفا فرهادم و در عشق پرویزم
چو آن حسن و ملاحترا (وفا) دیدم به دل گفتم
یقین دادم کزان لبها به شورشها درآوریم

(٤٥)

چیست جانی که بدان طالب دیدار تو باشم
نیست تقدی دگرم تا که خریدار تو باشم
با چنین حال که از ذره فرومایه ترم
هرگز این وهم نبردم که طلبکار تو باشم
گرچه دادم که سزاوار وصال تو نیم ، لیک
تا دم مرگ درین راه هوادار تو باشم

گرچه دیوانه شدم عاقل فرزانهء عشقم
 گرچه ویرانه شدم مخزن اسرار تو باشم
 کو چنان بخت دمی با تو من خسته نشیند
 یا چنین طالع میمون که سزاوار تو باشم
 به جز آنم هوسی نیست که قربان تو گردم
 غیر ازینم هنری نیست که غمخوار تو باشم
 آن نیم من به جفا از سر کوی تو گریزم
 در (وفا)ی تو بمیرم که وفادار تو باشم

(۴۶)

تا رفته ز کف دامن اقبال وصالم
 پیوسته قرین غم و اندوه و ملالم
 تصویر نهال قد سیمین تو گویی
 موئی است برون آمده از چشم خیالم
 وصف تو به میزان بیانی که نسجد
 با آن چه توان گفت ؟ زبان بسته و لالم
 سر داد ز بس فکر در اندیشه زلفت
 بی تاب و سیه بخت و پریشان شده حالم
 گر داده (وفا) نسبت روی تو به خورشید
 کاهیده ازین غصه ز بس همچو ملالم

(٤٧)

از نگاه چشم مخمور تو مست افتاده‌ایم
سایه‌وش بر خاک درگاه تو پست افتاده‌ایم
تا ابد مارا ز هشیاری نباشد بهره
در ازل از باده حسن تو مست افتاده‌ایم
بی‌دلان را این طپیدن هر زمان بی‌وجه نیست
ماهی آسا ما ازین سودا به شصت افتاده‌ایم
نیست مارا راه رفتن یا امید زیستن
صیدوش در دام مهرت پای پست افتاده‌ایم
سیل اشک ما خرابات (وفا) معمور ساخت
وین عجب ما در درستی زین شکست افتاده‌ایم

(٤٨)

آمد و شد تا به بازار محبت کرده‌ایم
نقد جان را صرف در سودای محنت کرده‌ایم
در میان اهل حرمت گرچه گم‌نامیم ، لیک
در فن آوارگی چون چند شهرت کرده‌ایم
شمع‌وش مارا نظر زان می‌نیفتد در قدم
دیرگاهی با نگاهت مشق حیرت کرده‌ایم
آشنائی تا به آن ابرو کمان مارا فتاد
خویش را آماج گاه تیر محنت کرده‌ایم

ناصحا کم گو ملامت ، با سلامت درگذر
 عمرها ما خوشتنهارا ملامت کرده‌ایم
 تا رسد چون گرد گاهی دست ما بر دامت
 جان و تن را وقف بر خاک مذلت کرده‌ایم
 در طریق پاکبازی در جفای روزگار
 چون (وفا) اندر وفا خود را علامت کرده‌ایم

(۴۹)

تا سوی درت روی به راه آمده‌ایم
 با اشک نیاز عذرخواه آمده‌ایم
 از بهر شفاعتت به رسم هدیه
 با بار گناه و کوه گاه آمده‌ایم

(۵۰)

ما نگاه چشم آن خودکامهارا بنده‌ایم
 کبر و ناز و خشم چسپان جامه‌هارا بنده‌ایم
 کی شود گل در چمن هرگز پسند طبع ما
 آتشین رنگ گل رویء شمارا بنده‌ایم
 سرو دارد جلوهء اما نه چندان دل‌فریب
 ما خرام آن بت زرین قبارا بنده‌ایم
 تا که از عزت میان چشم بجایش داده‌ای
 سرمهء فرخندهء طور لقارا بنده‌ایم

لاف با ما کی تواند زد کسی از طرز شعر
شهریزیهای اشعار (وفا) را بندهایم

(۵۱)

دمی تو جلوه کن و موی غنبری بشکن
کلاه گوشهء شاهی و سروری بشکن
گهی به سحر بینداز شور در عالم
گهی به معجزه بازار سامری بشکن
نقاب دور کن از روی خویش حور صفت
به جلوهء که کنی روتق پری بشکن
گهی به زلف درازت بگو کمند بساز
گهی به طره که اشکنج دلبری بشکن
سحرگهی تو خرامان دمی به گوشهء ایام
برا و حرمت خورشید خاوری بشکن
چو ماه چارده يك شب نقاب روی بکش
رواج زهره ببر ، قدر مشتری بشکن
چو عندلیب چمن شد نوای سنج (وفا)
نوای او به همین لهجهء دری (۲۷) بشکن

(۵۲)

به ناز سوی رقیبان چنین گذار مکن
زیاد ازین دل مارا تو بی قرار مکن

(۲۷) لهجه آوری - ن .

دل از جفای تو خون گشت و جان به حلق رسید
ستم به کشته خود حین احتضار مکن
بسم حکایت دل با رقیب بدخو گو
فسانه غم ما نزد هر شرار مکن
مرو به سوی رقیب و نصیحتش مشنو
به جان تو همه مکر است ، اعتبار مکن
ترحمی ز وفا بر (وفا) ت کن ، یعنی (۲۸)
دلش به جور و جفا ، جان من ، فگار مکن

(۵۳)

گفتم که چیست مونس جان حزین من ؟
گفتا خیال چهره گل آتشین من
گفتم که از کجا به کف آرم سراغ دل ؟
گفتا ز چین زلف و خط عنبرین من
گفتم به ساغر طربم زهر غم که ریخت ؟
گفتا هوای لعل لب شکرتین من
گفتم که فیض چاک گریبان صبح چیست ؟
گفتا فروغ طلعت مهر جبین من
گفتم که گشت کام روا در طریق عشق ؟
گفت آنکه کرد بخت سعیدش قرین من
گفتم که نیست بی تو سر زیستن مرا
گفتا چه شد فدای سر نازنین من

گفتم جفای چرخ فزون یا (وفا)ی ما ؟
گفتا که فوج دل ز یسار و یمین من

— ی —

(۵۴)

خود نهان و شور و غوغا در جهان افکنده‌ای
آتش سودا به جان انس و جان افکنده‌ای
نه بشر آگاه گشت از سر عشقت نه ملک
گرچه نامی بر زبان ^(۲۹) این و آن افکنده‌ای
ابرواست آن ^(۳۰) بر رخ زیبات ، یا قوس قضا ^(۳۱)
یا به قصد عاشقان زه در کمان افکنده‌ای
سر به خالك آستانت می‌نهم با صد طرب
گرچه سرهارا بسی در آستان افکنده‌ای
از کمر وا کن کمر بند این گره را برگشا
عالمی را زان میان اندر گمان افکنده‌ای
شد سراسر مشکلات ^(۳۲) نقطهء موهوم حل
در میان ما حدیثی در ^(۳۳) دهان افکنده‌ای
دیگران نادیده تعریفی به تخمین کرده‌اند
لیک از هیبت وفارا از زبان افکنده‌ای

(۲۹) غیر نامی در دهان — ن .
(۳۰) این — ن .
(۳۱) قوس و قزح — ن .
(۳۲) نقطه نقطه — ن .
(۳۳) از — ن .

حسرت از این است نادیده مصور نیست نقش
و آنکه دیدت چون (وفا) کلک از میان افکنده‌ای

زان سر زلف و خم ابرو هزاران داستان
در میان دوستان و دشمنان افکنده‌ای

گنبد گردون پر از جوش و خروش است ای عجب
زین تقاضا (بوالوفا) را در فغان افکنده‌ای

(۵۵)

از غم هجر به جان آمدم ، ای جان ، مددی !
گل‌رخان ، مغ‌بچه‌گان ، باده‌فروشان ، مددی !

جذبه عشق حرم میکشدم با غوغا
خضر توفیق ، رفیقی ! شه مردان ، مددی !

خالی از سجده روی تو نیابم سر موی
پیچ و تاب خم گیسوی پریشان ، مددی !

چو قنادیل حرم از تو مظاهر روشن
چشم مینا ، نظری ! دیده گریان ، مددی !

تشنه فیض تو و رو به ره آورد توام
عقل کل ، ماه چگل ، چشمه حیوان ، مددی !

سخت بگرفت دلم ساقی خوش لهجه کجا است
می‌خوران ، باده‌کشان ، محرم مستان ، مددی !

به جنون دل کشدم چاره زنجیر کنید
 حلقه سلسله طره پیچان ، مددی !
 درد ناکامی و ورد طربش کشت مرا
 بی دلان ، شیفته گان ، سوخته جانان ، مددی !
 آه اگر بنده نوازی نکند حضرت غوث
 مخزن معرفت حضرت یزدان ، مددی !
 از مقیمان درت چشم عنایت دارم
 ماه جان ، شمس جهان ، قبله پاکان ، مددی !
 دل به دریای معلائی تو دریوزه گراست
 شاه خوبان ، نظری ! قلزم عثمان ، مددی !
 منم آن کور که در خاک درت افتادم
 ید موسای نبی ، حکمت لقمان ، مددی !
 دل و جان باد فدای همه سکان درت
 بوالوفا ، شیر خدا ، مظهر رحمان ، مددی !
 زیب گردن دهم از طوق (وفا) ی سگ کوت
 زینتی بهتر ازین نیست ، حریفان ، مددی !

(۵۶)

ای مه برج نیکوی ، وی در درج دلبری
 چون تو بشر ندیده ام : ملکی تو و یا پری
 صیت کمال حسن تو روی زمین چنان گرفت
 میسزدت اگر زنی کوس شهی و سروری

صبحگاهی به صومعه جلوه‌کنان اگر روی
 از کف پارسا تو دل سهل به عشوه میری
 میگذری و در قفا لشکر جان و دل ولی
 عجب کجا گذاردت تا پس و پیش بنگری
 میروی و نمیروود از بر من خیال تو
 از نظر ار چه غائبی ، در دل و جان مصوری
 سکهء نقد دولتم داغ غلامی تو شد
 عار بود دگر مرا پادشهی و مهتری
 چون تو به تیغ دلبری شد دل و جان مسخرت
 گشت مسلم (وفا) مملکت قلندری

(۵۷)

یارم اندر دل وطن دارد همی
 سینه را رشك ختن دارد همی
 دل هوای دلبر پیمان گسل
 با می مینا شکن دارد همی
 عمرها بر گردن از زلفت دلم
 غل و زنجیر و رسن دارد همی
 کفر زلفش گر ره دینم زند
 شمع رویش مؤتمن دارد همی
 از لب و از روی و زلف سرکشش
 خون بهای صد چو من دارد همی

با لب لعلش نهانی (بوالوفا)
عمرها شد يك سخن دارد همی

(۵۸)

آن تبسم که تو داری و تکلم که تو دانی
نمک سینهء مجروحی و داغ دل و جانی
عالی والہ و حیران تو دیده برهند
که تو کی رخ بنمایی و تو در پرده نهانی
من ازان روز که روی و لب و چشم تو بدیدم
طمع از عقل بریدم ، دل و جان نیز تو دانی
تو خدا را دمکی نزد منی خستهء مهجور
بنشین تا کمکی آتش شوقم بنشانی
يك دم ای مایهء جان جلوه کنان گر بخرامی
بنشانند دل و جان به قدم تو جهانی
نه من دل شده رسوای هوای توام و بس
تو نمک پاش کباب دل مجموع جهانی
به وفایت که (وفا) را نبود هیچ تفاوت
به صفایش طلبی یا به جفایش تو برانی

(۵۹)

ایکه بیرون ز زمائی و مبرا ز مکانی
هم منزله ز خیالی و مقدس ز نشانی

همه کس را تو شناسی و ترا کس شناسد
 وین عجب عین عیانی و پس پرده نهانی
 هر گروهی به زبانی ز تو دارند نشانی
 تو نه اینی و نه آنی ، نه چنین و نه چنانی
 نه ز عرشی ، نه ز فرشی ، نه ز فوقی ، نه ز تحتی
 همه عالم به تو مشغول و تو بیرون ز میانی
 پس (وفا) از تو نشاید به جز این نکته که گوید
 گرچه در فهم نگنجی ، همه دم در جولانی

(۶۰)

به سحر چشم فتان از دل و جانم چه میخواهی
 به شصت ناز چندین ناله سنجانم چه میخواهی
 ز اشک سرخ چشمم چشمهء خاری چه میخواهی
 به درمانم نمیکوشی ، ز گریانم چه میخواهی
 ز خوبان این قدرها ای دل آزارم چه میجوئی
 لگد کوب رم شهر غزالانم چه میخواهی
 بنازم باز در آغاز قتلی و نمیدانم
 پس از قتل (وفا) ای جان جانانم چه میخواهی

یاری شیخ عومەر ضیائردینی کوری شیخ عثمان سیرابردین

له دایک بوون و پیگه یشتن و ئیرشاد کردنی شیخ عومەر ضیائوددین

ئهم ذاته له پیزی چوار کوره گه وره مورشیده که ی شیخ عثمان سیراجوددیندا کوری سیته میان و برای باو کو دایکی شیخ موحه ممه د بهائوددینه • له شهوی دووشه ممه ی ۲۶ ی جوماده لئوولای ۱۲۵۵ دا له دئی بیاره له دایک بووه و له شهوی دووشه ممه ی ۲۲ ی شه ووالی ۱۳۱۸ دا کۆچی دوایی کردوووه و له ژووورتکا له نزیك خانه قاوه له بیاره به خاک سپیراوه (۱) • مه لا حامیدی کاتبی باوکی به بۆنه ی له دایک بوونیه وه ئهم چه ند به یته ی وتوووه :

(۱) گه لی له زانایان و ئه دیبانی سه رده م پارچه شیعی جوانیان بۆ لاواندنه وه ی داناوه • به کیک له وانه (باکی) به که به کیک بووه له مه نسووبه دلسۆزه کانی و ههستی خۆی به بۆنه ی کۆچی دوایی شیخی مورشیده وه له م پارچه شیعه دا ده ربیره :

ای مسلمانان مگر این روز روز محشر است
خلق را بی لذت می شور مستی در سراسر است
این چه آتش بود کاند در جان مشتاقان فتاد
جمله دلهارا کباب و سینه ها چون مجمر است
این چه تیری بود کآمد بر دل مجروح ما
ای دریفا این مگر تیر فراق دلبر است
من نگویم شیخ اکبر رفت بیرون از جهان
این قدر دانه جهان مانند حشر اصفر است

قطب حق ، مرکز پرگار شرف
آنکه دین زواست قوی بنیادش

شیخ عثمان شه اورنگ بقا
یارب این ملک مبارک بادش

خنده زد نو گلی از باغ دلش
لطف حق کرد ز نو دلشادش

بیست و شش بود ز جمادی الأولى
شب دوشنبه که ایزد دادش

چونکه دین از شرفش یافت رواج
لاجرم نام (عمر) بنهادش

هم دران وقت که کردیم تثار
جان و دل بهر مبارک بادش

خانقاه و مدرسه پر ناله و فریاد شد
آه سرد حسرت و سوز دل و چشم تراست
لفظ (نایب) [۶۳] بود عمرش راست چون عمر منوب
ای بسا اسرار حق کاندلر وفاتش مضمر است
(نائب پیغمبر) [۱۳۱۸] آمد بهر تاریخ وفات
راست فرمود آنکه گفتا نائب پیغمبر است
روی ما و پای اولاد کرامش بعد ازین
هریکی در برج معنی همچو شمس انور است
(شیخ نجم الدین) که شد قطب زمانرا جانشین
حسن اوصافش ز وهم فکرت ما برتر است
دم مزین (باکی) ، برو بر حالت خود گریه کن
همچو تو سرگشته‌را آه و حسرت درخور است

بهر تاریخ بگفتیم « که ما
ز خدا میطلبیم اسعاش » (۲)

ثم ذاتہ کہ گہیشتووه ته ته مہنی فام کردنہ وہ لای مہلا مہحموودی
دشہیی باوکی مہلا عہ بدوللای دشہیی موفتیی سنہو ماموستانی مزگہوتی
دارولئحسان دەستی کردووه بہ خویندن کہ ماموستانی ہموو منالہکانی
شیخ عوثمان سیراجوددین بووہ • ہہروا لای مہلا حامیدی کاتبیش
خویندوویہ و پاشان کہ گہورہ بووہ بہ مہمری باوکی چووہ بۆ کہ رکوک بۆ
مالی شیخ عہ بدولرہ حمانی خالصی تالہ بانی کہ شیخی ئیرشاد بووہ لہ
کہ رکوک و لہوئی لہ گہل شیخ عہلیی کوری شیخ عہ بدولرہ حمان ماوہیہ ک
لہ مزگہوتی (بلاخ) لای سہیید موحمہمدی بلاخ خویندوویہ تی و پاشان
گہراوہ تہوہ بۆ ہہورامان وەک لہ یادی باوکیدا رابوورد (۳) •

پاش گہراوہوی بۆ ہہورامان لای خویان لہ بیارہ لای مہلاکانی ئہوئی
بہردہوام بووہ لہ خویندنداو لہ خزمہتی باوکیشیدا تہریقہتی وەرگرتووہ و
بہ فرمانی باوکی لہ خزمہتی شیخ موحمہمد بہ ہائوددینی برا گہورہیدا
خہریکی سولووکی ئادابی تہریقہت بووہ و پاشان ئیجازہی خہلافہت و
ئیرشادی ، ہہر بہ فرمانی باوکی ، لی وەرگرتووہ •

ئہمەش وینہی ئہو ئیجازہنامہیہ کہ شیخ موحمہمد بہ ہائوددین بۆ
شیخ عومەر ضیائوددینی برای نووسیوہ :

بسمہ سبحانہ و تعالی

الحمد لله الذي انزل على عبده الكتاب ، وهدى المؤمنين بارسال رسولہ
الکریم الیہم علی طریق الحق والصواب • وصلى الله على سيدنا ومولانا

(۲) بہ حسابی حہرفہکانی ئہبجہد ئہکاتہ ۱۲۵۵ •

(۳) بگہریرہوہ سہر لاہرہ ۲۹ ی ئہم کتیبہ •

حبیبه و خیر خلقه محمد وآله و صحبه الذین هم نجوم الهدی لأولی الألباب • اما بعد ، گزارش میرود از اینجا که فقیر بی بضاعت ، با وجود عجز و تقصیر ، حسب الامر و اجازه حضرت والد ماجد قدس سره ، مجاز و مأذون مطلق در طریقه علیه نقشبندیه بوده و هستم ، و به امر ظاهری و باطنی مشایخان کرام و اولیای عظام قدس الله اسرارهم بر سجاده ارشاد نشسته ام • طالبان این نعمت عظمی و غواصان بحر توفیق از عشق این جواهر نفیسه کبری که وصول به درجه حق الیقین است ، دست توسل به ذیل این خادم درویشان زده و میزنند ، و با هر یک به قدر استعداد خود معامله ظاهری و باطنی معمول شده و میشود ، لاسیما برادر والا گهر ، در دریای ارادت ، مصباح زجاجه سعادت ، مرکز دائره صداقت ، کوّه بصیرت ، و قوه بصر ، عزیز الوجود خجسته سیر شیخ عمر حفظه الله الملك الاکبر است ، که در عصر حضرت والد ماجد قدس سره مدت مدید بر سلوک استقامت داشته و تهذیب اخلاق نموده ، و استعدادا بر امثال و اقران خود بر مثال تفاوت شمس و سائر کواکب غالب گردیده ، و الحمد لله شرف نعمت بقای بعد از فنا یافته ، و مراتب و مقامات علیه را طی نموده ، و به خلعت اجازه حضرت ایشان و سائر مشایخان قدس سرهم بهره یاب گردیده •

علی هذا نظر رافت و شفقت حضرت پیر در حق وی بمنه کامل ، و نسبت اخوتش با فقیر به سه جهت حاصل است • یکی نسبی ، و یکی حسبی ، و یکی عهدی • فقیر نیز از کمال ادب و ارادت و صدق رضای خاطر عزیزش همواره مسرور بوده • اگرچه قبول خاطر بزرگان زودتر شده بود ، باز هم به نیابت مشایخان کرام قدس الله اسرارهم ، محض اتمام داب سعادت آن عزیز را از قبول نمودن مریدان و تعلیم طالبان و تبلیغ احکام شریعت و طریقت مجاز و مفوض نمودیم که بر وفق شریعت غرای حضرت سید الانام علیه و علی آله الف صلاة و سلام و آداب طریقت مشایخان

قدس الله اسرارهم به تربیت طالبان اوقاترا صرف نماید ، و طالبانرا از خلفا و مرید و محسوب و منسوب از صغار و کبار و ادنی و اعلی نیز وظیفه عین است که حسن ادب و اطاعت اوامر و نواهی و قبول نصایح مشفقانه آن عزیز را آویزه گوش هوش داشته صحبت و شرف خدمتش غنیمت وقت خود شمروند ، و از عجز در بخش خاطرش پرهیزند ، چنانچه از زهر قاتل پرهیزند که رد و قبولش رد و قبول حضرت حقیر و حضرت پیر دستگیر و سائر مشایخ عظام و اولیای کرام است •

ز يك شاخيم اگر شیرين اگر تلخ
ز يك بزميم اگر هشيار اگر مست

(ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء ، والله ذو الفضل العظيم • اللهم اجعله للمتقين اماما ، ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم • وصلى الله على سيدنا محمد و آله وصحبه اجمعين • وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين •

• ذی القعدة ۱۲۹۴ هـ

[جیکه‌ی مؤری]

محمد العثماني النقشبندی

فقیر در درون دل شیخ عمر سلمه الله در دنیا و عقبی قبول نمودم ، بل در میان جان جای داده‌ایم • همین نوشته سنداست • حق سبحانه و تعالی قبول فرماید •

[نیمزای]

محمد العثماني

ژن و منالی شیخ عومەر ضیائوددین

ئەوێ بۆم ساغ بوو، ئەوێ شیخ عومەر ضیائوددین دوازدە ژنی
 هێناوە • یەکەم : کچی شیخ ڕەشیدی بیارەیی بوو، کە خەلیفەیی باوکی
 بوو • دووھەم : ناوی خاتو فاطمە و کچی میران ئاغا، تەوێلەیی و ئامۆزای
 خۆی بوو • سێھەم : ناوی سەلما خان و کچی مەحموود بەگی، ساجیقرانی
 سولەیمانی بوو • چوارەم : شەکرە خانمی کچی کوێخا موصطفای
 ئەمینداری دارایی شیخ بوو، کە خەلکی (ژاوەرۆ) بوو • پێنجەم : ژنی
 بوو، لە سەیدەکانی سۆمەیدە لە نزیکی خانەقی • شەشەم : ژنی
 کەیمەیی بوو، کە پاشا مردنی مێردە کەیی هێناویەتی • حەوتەم : باجی
 عیصەت ناو، کە لە ئاغا زادەکانی سە بوو • هەشتەم : ژنی لە سەیدەکانی
 دیواندەرە، وازانم ناوی صفیە بوو • نۆھەم : فاطمە خانم پوورزای
 شیخ حەسەنی قەرەچێوار • دەیھەم : عالیە خانم کچی میرزا عەبدوللای
 (سەولای) کۆری شیخ موحەممەد صادقی وەزیری • یازدەھەم : خاتو
 ئافتاوی، کچی موصطفای خانم قوبادی • دوازدەھەم : ژنی کە تا سەر
 لە گەلی نەژاوە و تەلای داوە •

شیخ عومەر ضیائوددین قو کۆریشی بوو • یەکەم شیخ موحییەدین
 کە کۆرە گەورە بوو، لە کچە کەیی شیخ ڕەشیدی بیارەیی • لە
 دەور و بەری ١٢٧٨ی هێجرەتدا لە دایک بوو، لە دەور و بەری ١٣٤٢دا
 مردوو • دووھەم : شیخ عەلاؤددین کە لە خاتو فاطمەیی کچی میران ئاغا
 تەوێلەیی، و پاشا بەدریژی باسی ئەکەین • سێھەم : شیخ نەجموددین کە
 لە سەلما خانم کچی مەحموود بەگی ساجیقران و پاشا بەدریژی باسی
 ئەکەین • چوارەم : نێظاموددین کە لە دەور و بەری ١٢٩٩دا لە بیارە
 لە دایک بوو، لە دەور و بەری ١٣٥٠دا لە دێی (پێژا) لە نزیکی (زەھاو)

کوچی دوايي کردووو له قه برستاني نه بوودو جانهي نه صحابهی ناوداری
پیغه مبر له ریزاو تیزراوه . نه م کورهي له نه سیدیه سومه یدمعی به که به تی .

پینجه م : سه عدوددین که له ۱۲۹۴ دا له بیاره له دایک بووو کوریکي
زور هه لکه وتوو بووو ، له ۱۳۱۵ دا هر له بیاره کوچی دوايي کردووو
باوکی به مردنی زور دلگران بووو پارچه شیعیکی بو لاوانده وهی
داناوه . بوم ساغ نه بوته وه نه م کورهي له کام خیزانی شیخی باوکیه تی ،
به لام بیستوووه له دیکي تریه تی غیری نه دوازه نه ی باسم کردنو ، له
سیدمکانی خانه گای لای پاوه بووه .

شه شم : شیخ نه نور که له ۱۳۰۰ دا له خانه قی له دایک بووو له
دمور و بهری ۱۳۶۰ دا له دبی (گومه) له و بهری سیروان کوچی دوايي کردووو .
حه و ته م : شیخ جه میل که له ۱۳۰۸ دا له بیاره له دایک بووو له
(قادر که ره م) کوچی دوايي کردووو . نه م ذاته سه فیری زوری کردووو
سه فیریکی نه سه موولیشی بووه ، له وی به ناوی پوست نشینی خانه قای
بیاویله وه مه عاشیکی بو پراوته وه ماوه یه که له بیاویله دانیشتووو .

هه شته م : شیخ کامیل که له ۱۳۱۵ دا له بیاره له دایک بووو پاش
کوچی دوايي باوکی ماوه یه که له بیاویله دانیشتووو پاشان چووو بو ناو
خیلی باوه جانی و کچی موحه مه د به گی مه شهوور به نه میر نه سه دی هیناوه
له دبی (بانی پاریاو) دانیشتووو پاشان نه که ی مردووو خویشی
گه پراوته وه بو هورامان و له ویوه چووو بو ناوچه ی تالش له باکووری
ئیران و له ۱۳۹۶ دا له وی کوچی دوايي کردووو . نه م سئ کوری شه شم و
حه و ته م هه شته مه ی شیخ عومر ضیا ئوددین له فاطمه خانی خوشکه زای
شیخ حه سه نی قهره چیتوارن .

توه م : شیخ تایب که له ۱۳۱۶ دا له بیاره له دایک بووو له ۱۳۸۳ دا له

تاران له ژیر عه مه لیاتا کۆچی دوایی کردووه • ئەم کورپی شیخ له ژنه سه ییده دیواندەرەیی یه که یه تی و له سه ره تادا له بهینی بیاره و (شاوه یس و باوه یس) ی شارەزوور ئەژیا و پاشان کۆچی کرد بو خانەقی و له وی له سه ر خانەقا که ی خۆیان دانیشت •

شیخ عومەر ضیائوددین چه ند کچیشی بووه یه کیکیان (عه دله) ناو بووه که له دایکی شیخ عه لائوددین بووه و شووی کردووه به حاجی شیخ موصطه فای جوانرۆیی که پاشان له سه قز دانیشتوووه به سه قزی مه شهوور بووه و له پیتشا موریدی شیخ عوتمان سیراجوددین بووه و پاشان بووه به خه لیفه ی • یه کیکی تریان ناوی فاطمه بووه که شووی کردووه یه مه لا قادری موده پرپرسی بیاره و کورپه کانی مه لا هه موو له من • یه کیکی تریان ناوی ئەنی یه بووه که شووی کردووه به کاکه شیخی کورپی شیخ موحه مه د به هائوددین • یه کیکی تریان ناوی عه طی یه بووه که له فاطمه خانی خوشکه زای شیخ حه سه نی قه ره چیاره و شووی کردووه به شیخ عارفی کورپی شیخ فه تاحی کورپی حه مه خانی برای مه ولانا خالید و پاش مردنی ئەم شووه ی شووی کردووه به سه یید عه بدولقادی کورپی حاجی سه یید حه سه نی چۆری •

ئەمه ئەو ئەندازه یه بوو له خیزان و کورپو کچی شیخ عومەر ضیائوددین که بۆم ساغ بوه ته وه • له شیخ عه لائوددینم بیستوووه ئەیوت باوکم نزیکه ی چل منال و مناله زای خۆی به دهستی خۆی به خاك سپاردوووه •

خانەقا کانی شیخ عومەر ضیائوددین

شیخ عومەر ضیائوددین گه لێ خانەقای له و ناوچانه دا دروست کردووه که موریدو مه نسووبی تیا یاندا بووه •

خانه قای به که می له شاری خانه قین دروست کردووه له شوئینکی خوشدا •
 ئەم خانه قایه له سالی ۱۳۰۱ دا دروست کراوه و بیریکی ئاوی له حه وشه کهیدا
 بۆ هه لکه نراوه و چه ند حو جره یشی له پالدا دروست کراوه له گه ل چایخانه که و
 خانویه که بۆ موته وه للی که وه قمی سه ر خانه قاکه کراون •

شیخ ضیا ئو ددین که ئەم خانه قایه ی دروست کردووه ، خه لیفه عه بدی
 با پیری عه بدو له زیز خولو و صیی له سه ر دانا وه ، ئادابی طه رقه تی تیا نیشانی
 خه لک بدا و خه تم و ته ه لیله یان پێ بکا • پاش ئه و یش حاجی مه لا مو حه مه دی
 جوانرۆیی له سه ر دانیش تو وه له م سالانه ی دوا یشدا شیخ تایی کوری
 شیخی له سه ر بو و تا کوچی دوا یی کرد •

له سالی ۱۳۰۳ یشدا خانه قایه کی له قزرا بات (قزرباط = السعدیه)
 دروست کرد و شیخ عارفی کوری شیخ حوسه یی کوری شیخ مو حه مه دی
 هۆرینی له سه ر دانا • پاش وه فاتی شیخ عارف شیخ مه عصومی کوری
 له سه ر خانه قاکه دانیش تو و تا له م سالانه ی دوا یدا کوچی دوا یی کرد هه ر
 له سه ری بو و •

له سالی ۱۳۰۶ یشدا خانه قایه کی له که ربی دروست کردووه •
 ئە گێر نه وه که شیخ ویستوویه ئەم خانه قایه بکاته وه ، ئە سپیکی بووه
 فرۆشتوویه به چل لیره بۆ ئە وه ی پارچه زه وی به کی پێ بکړی خانه قاکه ی
 تیا بکاته وه • پارچه زه وی به که هیی مه جید پاشای بابان بووه ، که به
 خه یاله که ی شیخی زانیوه به خۆ رای پێ به خشیوه • شیخیش به یارمه تی
 مو صطفا پێژی ناو که کار به ده ستیکی ناودار بووه و به هه ره وه زی خه لکی
 که ربی خانه قاکه ی کردووه ته وه • پاشان له ۱۳۱۲ دا نامه یه کی نووسیوه بۆ
 سو لتان عه بدو له حه مید بۆ دا وای یارمه تی بۆ کردنه وه ی مزگه و تیکیش هه ر
 له و شوئنه دا • ئه و یش سیصه د لیره ی بۆ نار دووه و مزگه و ته که به ناوی
 سو لتانه وه کراوه ته وه •

به ئەمری شیخ ، مەلا ئەحمەدی کانی کەوایی خزمی مەلا عوسمانی کانی کەوایی خەلیفەی شیخ عوتمان سیراجووددین لەسەر خانەقayı کفری داغەنیشی بۆ پیشنویزی و بۆ خەتم و تەهلێلە کردنیش بە خەلک و ، سولتانی عوتمانیش مانگانەی بۆ ئەپێتەوه .

خانەقayı بیارەیشی لە ۱۳۰۷دا دروست کردوووە لە قەراخ چەمی بیارەو لە داوێنی ئاواپی یەووە . وەستای دروست کردنی ئەم خانەقایە وەستا رحیم فاوی بیارەیی بووە . شیخ خۆشی وەك شاگرد لە بەردەستیا کاری کردوووە . بەرەبەر دالانی خانەقايش دوو ژووری دروست کردوووە ، یەکیان هێی دانێشتنی خۆی بوووە ئەوێ پشتهویشیان هێی مامۆستا شیخ حەیدەر بوووە کە تا کۆچی دوايي لە ۱۳۵۳دا تیا نیشتهجێ بوووە . لەسەر دالانی خانەقايش چوار ژووری دروست کردوووە ، یەکیان بۆ مەلای گەورە (بۆ دەرس و تەنەو) و دوانیان بۆ فەقێ . ئەوی تریان ژوورێکی بچووکە هەر بەشی یەك کەس ئەکا . لە پۆزاوای خانەقايشەووە ژوورێکی درێژی دروست کردوووە پاشان کراوە بە ئارامگای شیخ خۆی و هەندێ لە کۆرەکانی .

خانەقایە کیشی لە بیایۆلە دروست کردوووە ، نازانم لە چ سالیکیدا دروستی کردوووە ، بەلام وام بۆ دەرنەگەوتی لە دەورووبەری ۱۳۱۰دا دروستی کردبێ . میژووی دروست کردنی خانەقayı سەردەشتیشی نازانم ، بەلام وای بۆ ئەچم ئەمیشی لە دەورووبەری ۱۳۱۴دا دروست کردبێ .

هەلوێستی شیخ عومەر ضیائووددین بەرانبەر بە خوێندن و مەلاو فەقی

شیخ عومەر ضیائووددین پاش کۆچی دوايي شیخ موحمەد بەهائوودینی کاکی لە بیارە دەست ئەکا بە ئێرشاد و پێنموونی کردنی

موسولمانانو هەر لهو سهرده مه دا سه فه رێکی به غداو که ره به لاو نه جه ف نه کا
 بۆ زیاره تی نهو لیاو ئیما مه کانو ، پاش گه پانه وهی لهو سه فه ره له سالی
 ۱۳۰۱ دا خانو وه کانی قه راخی چه می بیاره دروست نه کاو له ۱۳۰۷ یشا خانه قاو
 حوجه کانی فه قی و میوانیش دروست نه کاو ، نه تیرئ مه لا قادری کانی که وه ییی
 بازایانی که له دبی (کوچک چه رموو) ی لای سنه مه لای (امین السادات)
 بووه . نه یه تئ نه یکا به مامۆستای خویندنگای بیاره و کچی خۆی لی ماره
 نه برئ . ئیتر لهو وه خته وه خویندنگای بیاره (۴) نه بچ به مه لبه ندیکی گه و ره ی
 خویندنو خوینده واری له هه موو کوردستانو له هه موو لایه که وه فه قی
 پرووی تئ نه که نو هه میشه ده یان فه قی له هه موو پله و پایه یه که تیا نه بچ و هه موو
 زانسته ئیسلامی به کانی هه ر له نه حوو صه رف و شه رع و مه نطیق و به لاغه و
 ئادابی به حث و موناظه ره وه تا ئوصوولی فیه و ئوصولی دین و ته فسیرو
 هه دث و ریاضیات و فه له کیات و باب ته کانی تری به ریکو پیکی تیا نه و تری ته وه .

له سه رده می شیخ عومه ر ضیا ئو ددین و له سه ر ده ستی مه لا قادری
 مامۆستای خویندنگای بیاره دا که به (مه لای گه و ره) ئاوو بانگی ده رکرد بوو ،
 مه لای گه و ره گه و ره ی وه که مه لا عه بدوللای عه بابیه لی و مه لا موصطه فای
 خورمالی و مه لا به هائو ددین و مه لا زه ینو لعابیدین و مه لا عه بدولر محیمی
 چروستانی و مه لا فه تاحی خه تی و مه لا عه زیزی رۆغزایی و شیخ بابره سوولی
 یێدنی (عه بابیه لی) و مه لا قادری صۆفی و مه لا مه حمودی به رلووت و مه لا
 موحه مه دی جوانرۆبی و شیخ قاسمو لقه سیی به غدایی و گه لیکێ تر له
 خویندنگای بیاره دا خویندوویانه و خویندنیان ته و او کردووه و ئیجاره یان
 وه رگرتوو و زۆریشیان له سه ر ده ستی شیخدا ته ریه تیان وه رگرتوو .

(۴) تا کردنه وه ی خانه قای بیاره و حوجه کانی ده وروپشتی ، شیخ هه ر له
 مزگه وتی ناودئ - که مزگه وتیکی زۆر کۆنه و وا باوه له سه ره تای
 داگیرکردنی نه و ناوچه په دا له لایهن له شکری ئیسلامه وه دروست کراوه -
 ئیرشادی کردووه و فه قیکانیش هه ر له وئ ژباون و خویندوویانه .

شیخ عومەر ضیائوددین ھەولێکی زۆری داوہ بۆ کوکردنەوہی کتییی عیلم و شەرع بۆ خۆتەنگای بیارەو بەوچەشنە کتیبخانەییەکی گەورەیی بۆ پیکەوہ ناو ھەر کتیبییکی دەسگیر ئەبوو وەققی ئەکردە سەر خۆتەنگاو مۆری وەققی خۆی لێ ئەدا . لە کتیبخانەیی خۆتەنگای بیارەدا صەدان دانە لە ھەموو جۆرە کتیبییکی پتووست بە چاپ و بە خەت و گەلێ کتییی نایابیش ھەبوو .

بێستوومە پۆژیکیان شیخ لەسەر بەردەنویژەکانی ھەوزی خانەقا ئەبێ ، پۆستەییەکی لە مووسلەوہ بۆ دێ ، ئەیکاتەوہ ئەبینێ کتیبە بەدیاری بۆیان ناردووە . ھەر لەو یادا بەرمالەکی پائەخا و سوجدەییەکی شوکر ئەبا . لێ ئەپرسن لە شوکرانەیی چیدا ئەو سوجدەییە برد ؟ ئەویش لە وەلا ما ئەفەر مویت : لەسەر ئەوہ کہ خوای گەورە کتییی دینم بۆ ئەنێرێ خزمەتی دینی پێ بکەم ، ئەگینا ئەگەر کەسێک بوومایە تانجی یان بەدیاری بۆ بناردمایە راوی پێ بکەم ، چیم ئەکرد !

لەو کتیبە بەنرخانەیی لە کتیبخانەیی خۆتەنگای بیارەدا ھەبوون تەفسیری بەیضاوی بوو بە دەسخەتییکی زۆر جوان ، توحفەیی ئینووحەجەر لە چوار بەرگدا بە خەتی مەلا حامیدی کاتب ، حاشیەیی مەلا یەحیای مزووری لەسەر بەرگی یەکەمی توحفە کہ تا باسی نوێژی جەماعەت ھاتبوو ، حاشیەیی عەبدولحەکیمی سەیالە کووتی لەسەر شەرحی شەمسە بە دەسخەت ، نوسخەییەکی (سراج الطالبین) ی مەلا ئەبووبە کری موصەنیف لە عیلمی تەسەووفدا ، مەکتووباتی ئیمامی رەبیانی بە دەسخەتییکی زۆر جوان ، دوو دانە ئوستورلاب کہ یەکیکیان وەستایەکی تەویلەیی دروستی کردبوو ، نوسخەتییکی زۆر نایاب و کۆنی زیجی ئولوغ ییگ کہ بە شیوہییەکی یەجگار زۆر جوان و ھونەر مەندانە نووسرابووە ، ھەروا گەلێ کتیبیی تر ھەبوون کہ ئیستا ئاویانم لە یاد نییە .

شیخ عومەر ضیائو ددین عاده تی وا بووه هەرچه ند خه بهریان بدایه تی وا
 چه ند فهقی بهك بهر یوهن ، نریك بوونه ته وه ، هاتوون بۆ بیاره بۆ خویندن ،
 جلی خۆی ئه گۆری تا نه یناسنه وه ئه چوو به پیریانه وه بوخچه و کۆله کانیانی
 له گه له هه له گرتن تا ئه یگه یاننده خانه قا • له شیخ عه لائو ددینی کوریم
 بیستوه وتی له خزمه تی باوکما بووین له دئی (گومه) له وه بری سیروان ،
 خه بهریان دایم وا کومه لێ مه لاو فهقی هاتن بۆ زیاره تی شیخ ، که ئه مه ی
 بیست ده سته جی هه ستایه سه ر پێ ، که وشێ له پێ نه کردو کلاوه کی
 سه ریشی لابر دو به پیتی په تی و سه ری پروونه وه چوو به پیری ئه و مه لاو
 فهقی یانه وه • منیش عه رزم کرد : قوربان تو به شی ئیمه ت نه هیسته وه • ئه گه ر
 تو هه ر سه رت پرووت بکر دایه ، ئیمه پێشمان په تی ئه کرد • ئیستا که تو
 سه ریشت پرووت و پێشیت په تی کردو وه ، ئیمه مه گه ر جله کانیشمان
 دا که نین • فه رمووی : پۆله ! ئه مه واجبی شه خصی منه ، ئیوه هه قتان
 به سه ره وه فی به •

شیخ عومەر ضیائو ددین فهقی و مه لای هه میشه پێشی خه لیفه و
 موریده کانی خستوه • جاریکیان هه ندی سو فی له دهنگی ده ور کردنه وه ی
 فهقی کان فار هه ت ئه بن و ئه یانه و ئی نه هیلن له خانه قا ده ور بکه نه وه • شیخ
 ئه فه رمو ئی سو فی به کان هه موو کۆ ئه که نه وه ، پێیان ئه لێ کێ به دهنگی
 ده ور کردنه وه ی فهقی سولووکی لێ تیک ئه چن ، خوا حافیظی بێ پروا لێره
 نه مینێ • مه لاو فهقی به کاری پێ نموونی کردنی موسولمانان دین و قازانجیان
 بۆ هه موانه ، به لام ئیوه قازانجیان هه ر بۆ خۆ تانه •

شیخ عومەر ضیائو ددین زۆر جار به پاره ی خۆی جلا و به رگی بۆ فهقی
 کریو مو فه رموویه تی خێزانه کانی جله کانیان بۆ بشۆن • زۆر جاریش شتی وای
 کردو وه که خه لك زانیویه مه به سته له وه حورمه ت گرتنی مه لاو فهقی به •
 بۆ نموونه گه لێ جار پێلاوی له ناو قه ره با لعدا بۆ مه لای گه و ره دانا وه ،

له گهل ئهوه شدا كه زاواى كه سيك وەك ئهولادى ئهوكه سه وایه و مهلاى
گه وره يش زاواى شیخ بووه ، هەر بۆ ئهوه خه لكیش چاو لهو بسكه نو
حورمه تی مهلاو فهقی بگرن .

له مهلا قادری صوفیم بیست وتی : له حوجره كه ی به را ئبه ری خانه قا
داغه ئیشتن له بیاره ، فهقی ئیكمان هه بوو هه موو شه وئ میزی ئه كرد
به خۆیداو ئیمه يش چاوپۆشیمان لی ئه كرد تا به پۆژ وشکی ئه كرده وه .
پۆژ ئیکیان به رله وه ی جیگه ی ئه و فهقی به وشك بیته وه شیخ هاته
حوجره كه مان و له سه ر جیگه كه ی ئه و فهقی به دانیشته . ئیمه يش عه ر زمان كرد
یا شیخ ته شریف له ویا دانه نیشی ، فه رمووی قهید ناكا . یهك دوو جار
دوو باره مان كرده وه ، فه رمووی قسه مه كه ن من پێم وتراوه له م شوینه دا
دابیشم . ئیتر ئیمه یی ده نگ بووین .

شیخ عومه ر ضیا ئو ددین ته نانه ت جارو بار به پیتی ئاره زووی فه قیك انیش
جوو لا وه ته وه . كه زانیویه فلا نه شه و ئاره زوویان لی به پۆنه سه ری هكی
له باخه به ئیجاره دراوه كانی خانه قا بۆ تری دزی ، خۆی لی گۆرپو نو
چو وه ته ناویان وتوویه من ئه زانم كام دره خت تری زۆرو چاکی پتویه ،
له گهل ئان دیم بۆ ئان داغه گرم ، ئه وانیش بی ئه وه ی بیناسنه وه له گهل خۆیان
بر دوویانه ، له ناو باخه كه دا به داره كه دا هه لگه را وه تری به کی زۆری بۆ
كردو وه ته وه و هیناویه ته وه له گه لیان بۆ حوجره . پاشانیش سه به ته كه ی
خستوه ته ناو حه وزه كه و به ردیكی تی خستوه بۆ ئه وه ی بنیشی و كه س پیریان
نه زانی . بۆ سه بیتی كه كا برای باخه وان زانیویه سه به ته كه ی دزرا وه تری
له دره خته كانی كرا وه ته وه ، هاتو وه بۆ خانه قا بۆ شكات بۆ لای شیخ .
شیخیش پیتی فه رمو وه مه یكه به هه را چه ئندیان زه ره ر لی داوی خۆم بۆت
ئه بژیره وه و با پروانین به لكو سه به ته كه یشتیان خستیه ناو حه وزه كه و
چو ونه ته سه ر حه وزه كه دیویانه سه به ته كه له بنیایه تی ، ده ریان هینا وه

زمره‌ری دزی به‌که‌ی بۆ کابرای باخه‌وان بژاردوو ته‌وه‌و کابرایش پۆیشتوو
به پۆی خۆیه‌وه .

له مه‌لا په‌حمیمی برای مه‌لا سلیمانی وشقوبه‌ییم بیستوو ته‌یوت
هه‌ژده هه‌تیو بووین له‌ خانه‌قا نه‌مانخویندو شه‌و سه‌رو جاجمه‌ دراو‌مان
هه‌بوو خۆمان پین داغه‌پۆشی . گه‌لین جار شیخ به‌ نیوه‌شه‌و نه‌هاته‌ سه‌رمان،
سه‌ماوه‌ری ئاوی گه‌رم و هه‌ندی شه‌کری له‌ گه‌ل خۆی نه‌هیتا ، یه‌کن
قه‌نداخکی نه‌داین و داینه‌پۆشینه‌وه‌و نه‌پۆی .

هه‌روا له‌ مه‌لا په‌حمیم بیست وتی شه‌ویکیان له‌شم زۆر ئالۆشی
نه‌کرد ، چووم بۆ نانه‌واخانه‌که‌ی خانه‌قا هه‌ندی ئاگر پینم جله‌کانم
تی‌وه‌شینم . که‌ گه‌یشتمه‌ نانه‌واخانه‌ نه‌بینم پیاویکی چوارشانه‌ به‌رمالیک
په‌شی به‌سه‌ره‌وه‌یه‌ کولیره‌ نه‌مخاته‌ کووره‌که‌ . که‌ چاوی پینم که‌وت وتی ها
پۆله‌ ئاگرت نه‌وی ؟ وتم به‌لین . نه‌ویش هه‌ندی ئاگری بۆ ده‌ردام و بۆ
خۆشی هات له‌ولاه جله‌کانی بۆ تی‌وه‌شاندم . پاشان خۆم پۆشته
کرده‌وه‌و چوومه‌وه‌ بۆ خانه‌قا . سه‌بی که‌ له‌ خو هه‌ستم دیم جامانه‌که‌م
دیار نه‌یه‌ . چوومه‌ بۆ نانه‌واخانه‌ . ته‌ماشام کرد پیاوه‌که‌ی ئیواره‌ کولیره‌ی
نه‌مخسته‌ کووره‌که‌ له‌وی‌یه‌ . پرسى ها پۆله‌ نه‌لینی چی ؟ وتم به‌خوا ئیمشه‌و
پیاوی لیره‌ جله‌کانی بۆ تی‌وه‌شاندم . ئیستا سه‌یر نه‌که‌م جامانه‌که‌م دیار
نه‌یه‌ . وتی پشتینه‌که‌ت بکه‌ره‌وه‌ ، بزانه‌ نه‌که‌وتوه‌ته‌ پشتت ؟ منیش
پشتینه‌که‌م کرده‌وه‌ ، ته‌مasha نه‌که‌م جامانه‌که‌م له‌به‌ینی کراسه‌که‌مو که‌واکه‌ما
له‌پشته‌وه‌ گیر بووه‌ . ده‌رمه‌یتاوه‌ به‌ستم به‌ سه‌رمه‌وه‌ . نه‌و پیاوه‌ شیخ
عومه‌ر ضیا ئوددین بوو .

شیخ عومه‌ر ضیا ئوددین وه‌ک خۆی خزمه‌تی مه‌لا و فه‌قیی کردوو ،
خه‌لکیشی هان داوه‌ خزمه‌تیان بکه‌ن . نه‌گیر نه‌وه‌ جارێکیان یه‌کن له‌ ئاغه‌کانی

پژدهر له بیاره نه بڼی عهرزی شیخ نه کا نه لئې : ناموژگاری په کم بکه به کارم بڼی .
 شیخیش پټی نه فهرمویت نه گهر دینت نه وئې خزمه تی فقه قی بکه بۆت نه بڼی
 به خپرو چاکه بۆ نه و دنیات . نه گهر دنیایشت نه وئې هر خزمه تی فقه قی بکه
 چونکه زور شوین نه گهر پڼو له هه موو شوینې به چاکه ناوت نه هینن .

نه گپړ نه وه جاریکیان شیخ عومهر ضیا ئوددین نه چپې بۆ مهربوان .
 له و سه رده مه دا خویندنگای ئایینی کم نه بڼی له و ناوچه په دا . که نه گاته
 دپې (کافی میران) نه پرسې نه م دپې خویندنگای تیایه ؟ نه لئې به لئې مزگوت و
 خویندنگامان ئاوه دانه و مه لا نه وړه حماني رهشانی مه لاما نه و چه ند فقه قی به کمان
 هه په . نه وه یش حوجره ی فقه قی کانه . که شیخ چاوی به حوجره ی فقه قی کان
 نه که وئې له ولاخه که ی دانه به زئې و به پڼی به ره و نه وئې نه روا . که نه یشگاته
 به ره وه نیو سه عاتیک به پتوه به رانه ری مزگوت و حوجره که رانه وه ستی ،
 تاخه لکه که ناره حه ت نه بڼ . په کڼی له موریده کان عهرزی نه کا یا شیخ عاله مه که
 ماندوون ، له بهر نه و هه تاوه دا وه ستاون . شیخیش نه روا ته ناو مزگوته که و
 خویندنگاکه . نه نه نجامی نه وه وه دانیشتووانی دتهاتی نه و ده ورو به ره ،
 هه موو ده ست نه ده نه مزگوت و حوجره کردنه وه مه لا و فقه قی بۆ خوینان
 رانه گرن .

شیخ عومهر ضیا ئوددین نه وه ندم خزمه تی عیلم و مه لا و فقه قی مه به ست
 بووه ، وهك بلیتی طهریقه ته که ی هر نه و بوو بڼ . هه روه کوو له بیاره
 خویندنگاو مه لا و فقه قی بووه ، له خانه قای (بیایله) یش بوویه تی و مه لای
 خویندنگاکه ی نه و پتی شیخ عه بدولپرحیمی کوری شیخ موحه مه د نه مینی
 ده لووجه ی قهره داغ بووه که مه لایه کی گه وره بووه و گه لئې فقه قی بووه ،
 ته نانه ت شیخ ویستوویه وهك چۆن کچی خوی له مه لای بیاره ماره بریوه
 کچیکیشی له م ماره بیرئ ، به لام نه م زوری پڼی نه چوه به گه نجی مردووه .

ئەدەبىياتى شەيخ عومەر ضىائوددىن

شەيخ عومەر ضىائوددىن گەلىش شىئىرى ناسك و پەخشانى بەرزى ھەيە •
 پەخشانە كانى ھەموو لە شىئەي نامەدان كە بۆ ئەم و ئەوى نووسىو • نازناوى
 شىئىرى (فەوزى) بوو ، بەلام جار جار نازناوى تىشى داناو • شىئىرى بە
 كوردى (گۆرانى و كرمانجى) و فارسى و عەرەبى ھەيە • من خۆم گەلىش
 نامەيم ديو ، بەلام بەداخووە ئەوكاتە گویم بە كۆكردنەووە ھەلگرتنى ئەم
 جۆرە شتانە ئەدا • يەكەن لەو نامانەي ديو من نامەيەكى بوو لە خانەقینەووە
 بۆ مەلاقارى مەلای يارەي نووسىو ، ھەوالى فەقەيكانىشى تيا پرسىو •
 نامەيەكى تىرى بۆ حاجى شەيخ عەلىي كورى شەيخ موھەممەد صادقى وەزىرى
 نووسىو لە دىيى (تەرخان ئاوا) • نامەيەكى تىرى بۆ (آصف الديوان) ي
 نووسىو لە سەنە سەرزەنشتى تيا كوردبوو كە بۆچى لەجىياتى ئەو مەسەفە
 بىسوودەي بۆ گەلىش شتى وەك بەربەرەكائىي ھەندى خزم و كەس و كارى
 خۆي ئەكا ، نايەت پەواقىكى گەورە لە مەككەو مەدینە دوستبكا بىي
 بە ماواو مەنزل بۆ ھەسانەوہى حاجىيانى ئەم ولاتە كە ئەچن بۆ ھەج •
 نامەيەكى تىرى بۆ بەگزادەكانى (ولەژىرى) مەريوانى نووسىو گلەيى تيا
 لى كوردبون لەسەر ئەو كە بۆچى بەگوێزەي فەرموودەي خواو پىغەمبەر
 مامەلە لەگەل ئەوكەسانە ناكەن كە توھمەتى دىي و دەسپىسيان ئەدەنە
 پالو ، لەجىياتى ئەو داوا لە شەيخ و مەشاىخ ئەكەن بە كەشف و كرامەت
 راستى و درۆيى ئەو جۆرە كەسانەيان بۆ دەرخەنو ، پىيان ئەللى قسەي ئەو
 شەيخانە بەرانبەر بە ھوكمى شەرع قىمەتى چىيە ؟

لەم سالانەي دوايدا كە ئارەزووي كۆكردنەوہى كەلەپوورى كۆنى
 مەردانى ئەم ولاتەم كەوتە دل ، توانيم چەند پارچە شىئىرىكى شەيخ عومەر
 ضىائوددىنش ، وەك ھىي كەسانى تر كۆبكەمەووە • ھەروەھا گەلىش نامەيشيم

دهس كهوت كهوا هه موویان له م كتیبه دا بلاوئه كه مه وه و دهسه و دامینی
 كه سانی تریش ئه بم كهوا له كو كردنه وه و بلاو كردنه وهی ئه م چه شنه بابه تانه
 كه مته رخه می نه كه نو ، هه رچۆن بن هه ر شتیکی له م جۆره بو سه ریتیکی ژبانی
 پوشن بیری و كومه لایه تیمان كه لكی هه یه .

وا له پیشا به ریز شیعه كوردی و فارسی و عه ره بی به كانی بلاوئه كه مه وه و
 پاشانیش دیمه سه ر نامه كانی :

چهند پارچه شیعریتی به دیالیتی تۆرانی

(۱)

قیله وهرده نم . . قیله وهرده نم
 جه و ساوه ژاراو دووریت وهرده نم
 چهنی دل و گیان شهرتی كه رده نم
 مه یل نه ده و وه كهس تا پۆی مه رده نم
 دل یه ند مه ینه تان مصیبت كیشان
 تای تامل ، ئازیز ، جه دهستش بریان
 پای سه برش هالا شكست ئا وهرده نم
 پهوكه شه و تا پۆ ویردش ئه ی فهرده نم :
 « فلهك داخ وه دل جهسته مدا بهردی
 ژاراو دووربی ئازیز پیم وهردی »

(۲)

قیله م ها بهردم . . قیله م ها بهردم . .
 داغ دووربی تو وه گلکو بهردم

وه مهیل تۆوه یوو وه چۆل کهردم
 ژار دووریی دهره هيجران گشت وهردم
 يانی نازیزم عهشق تۆم نه سهر
 وه عهشق تۆوه ها شیم وه مهحشر
 تۆ بۆ بهو وه فاو مهیل وهرينت
 بنمانه جار جار وه من جهمینت
 بنمانه قامهت وهی زامهت وهرده
 پهڕی ئهوه قامهت داخ وه گل بهرده
 تا جهو یۆ دهم دهم وه بێ ملارا
 (قد قامت) وچوون ههر سات نهو سارا
 چونکه ذیکر تۆن مایهی حهیاتم
 وهشی و شادی و شهوق مایهی ئیشاطم
 جه مه ماته دا با تۆم جه یاد بۆ
 جهو عالمه دا دل وه تۆ شاد بۆ

(۳)

وهشا نازاری لاونا دلان
 چه ومخت خهزان ، چه فهصل گولان
 دلان وهششان جه نازارانن
 وهشپهنگیی گولان نهمو وارانن
 بولبول نالهشان خهیلیی وهسۆزن
 نیگای نازاران چاک دل دۆزن

ئەو وەشى و ئەو پەنگ ، ئىند نالەى سەحەر
 گردىن بان وە فىداى نىم نىگای دلبەر
 قىياتم ، قووتم ، زىندە گىم ، شادىم
 وەشىم ، وەش كەيفىم ، جەژنو ئازادىم
 ئەوسان كە ئازىز لاوتۆمەو
 وە نىم نىگای ناز تاوتۆمەو
 ئەودەم ئارەزووم كاملەن يەقین
 فانى بۆ جەلام جەمە ئافىلىن
 تەنىاي تاك ماقۇ پاسە ئەوسا بى
 غەير پىسەى ئەوسا عەدەم ماوا بى

چەند پارچە شىعەرىكى بە دىئالېكتى كىرمانجىي خواروو

(۱)

فەقىهى مەدرەسەى تەوھىدىم ئىمىرۆ
 فەرىدى دائىرەى تەفرىدىم ئىمىرۆ
 رەزا نابىم كە ئەغيار بىنە مەجلىس
 كە چەوگانى قەضای تەبەىدىم ئىمىرۆ
 ئىيە بۆ ئەو نىشانە تا بناسرى
 بە خۆى من دافىعى تەردىدىم ئىمىرۆ
 لە تەنزىها نىيە هىچكەس رەفىقم
 چىراى كاروانى پىي تەجرىدىم ئىمىرۆ

چلۆن کا ھەمدى باقى ھەبدى فانى
 بە عىصيان. ماوھ رېتى تەحمىدم ئىمىرۆ
 ھەلايق دەردى بىچ دەرمائە (فەوزى)
 پەئىسى ھەسكەرى تەجىرىدم ئىمىرۆ

(۲)

لەپى بەردى ئەجەل بۆ شىشەيى عومرم نەکا بىچ زوو
 فیداتىم دەست و بردى ، ساقىيا ، جامى شەرابىچ زوو
 چى بە دنیا ؟ ئۆيىكە ھەر شەوئى سىك پىر بە ھەد فیتتە
 سەبەنىچ زوو بە خوئىنى جەرگى ئەھلى دىل ئەکا پىتزوو
 نەکوو دەرىچى لە دەس فرسەت ھەتا ماوم موغەنى دەى
 دەفنى لىدە بە کەف چاوم لە گەل ئالەى روبا بىچ زوو
 پىئالەى چاوى مەستى تۆ بە دەستى دىل کە ئەینۆشم
 مەزە فرمىسكى خوئىنى دىل ، ھەتیو پىننە کەبابىچ زوو
 گىيائى ئومىتیدى من وشكە لە ئۆزى خاکی تەمەننادا
 دەئالەى پەعدى دىل ھەر شەو لە بۆ شۆرى سەحابىچ زوو
 ھەيات شىر ئىننى بۆ باغچەى وىصالى جانى جانانم
 پەفىق ئامان لە بۆم پىننە لە زولفى يار طەئابىچ زوو
 کە دىم قەوسى برۆى لەيلا وتم ھاوار يەقین بوو لىتم
 وەکوو مەجنونى خىلى ھەى دەکەومە ناو سەرابىچ زوو
 لە دەرگای ھەشتى تۆ کە وتم کە تىفکرىم لە عومرى خۆم
 مروورى دەھرو ئەييامى فەنا چوو وەك حوبا بىچ زوو

دلڻ صهیدی گوروفتاره به داوی دمردی هیجرات
 خه لاصم که به خیری خۆت نه جهل ناگاه نه کا بن زوو
 دمسا لاده شهوی زولفت بکم سیری هه تاوی پرووت
 دهمی مردنمه ناخ قوربان بکه ئیحیای نهوابن زوو
 له له علی لیوی له یلا لاله مه جنوونی پهریشان حال
 مه که مه نمی له پیی هه قدا که نادا نهو جوابن زوو
 له سه ر بالینی غم که وتووم ، دهلیل سا بن ته ماشات کهم
 که هاتی رامه وهسته ، چاوه کهم ، فهرموو خیطابن زوو
 دلڻ خوینه له هیجری تو ، ته مه نناي خالی لای لیوه
 ده خیلتم بم خه لاصی که له پیندایه سه رابن زوو
 له فهرقی فهرقه دهمین بالاتره (فهوزی) هه وای عاشق
 نه گهر یاری شکاری خوی بکا گاهی عیتابن زوو

(۳)

کولاهی صیحه تم ناوی که عیله ت تاجی ذیلله تمه
 که وای عیززه ت له بهرنا کهم که قیللمت بهرگی رحمه تمه
 له عیش و نوشی هه یوانی نه من چیکهم که ئینسانم
 خه یالی بن به قا بوچی که ذیکری یار خیلله تمه
 به شهر نه سلن نه بوو ناوی ، مه له ک پیگهی نه بوو قه طعن
 له عهرشی و محدده تا و ابو که رحمه ت جیی مه هه بیه تمه
 عیاده ت بو که سنج چاکه گوروفتاری طه بیعت بن
 که من مه فتوونی جانانم چه باکی دهر دو عیله تمه

ئەگەر دولبەر، بلاوتىنى ھەموو دەردو بەلا ۋۆشە
 خودا ناکەردە مەيلى نا ، چە فەرقى سوقم و صىحھەتمە
 كە دىم ۋۆتەن جارى يە ئەمىرۆ لە جەرگۆ دىل وەكۆو سىلاب
 و تەم ئەم شاھىدە كافىيى حىساباتى قىامەتمە
 مەلەن (فەوزى) لە فەھمى ۋۆت مەكە فەكرى بەتال ھەرگىز
 ئەوھى تۆ تەدەگەى چاوم ئىشاراتى لە خىللەتمە

(۴)

لە ئەشەنەى فەيىزى عىشقى فەخرى عالم دىل موصەفقاىە
 لە ژەنگى مەعصىيەت شۆراوھ سىنەم پىر تەجەللایە
 لەدەس تەزۋىرى نەفس و مەكرى شەيطانى لەعین دەرچووم
 عەجەب بالایە روتبەى عىشقەم و نەفسەم تەوھللایە
 مەقامى عارىفان بىن زەھمەت و رەنج و مەشەققەت دىم
 لە زومرەى عاشقانم بۆيە عالم لىم تەبەرپرايە
 لە ھەرچى پەروودەكەم وەك پۆژ عەيانە چى پەرووزاتە
 لەطایف سەربەسەر مۇستەغرىقى ذىكرى (ھو اللہ) يە
 لە بامى عەرشەم پەردەى حىجابم لادرا يەكسەر
 پەرووزاتى ھەقاىق شوعلەبەخشە ، دىل تەسەللایە
 لە مەيخانەى ھەقىقەت بووم بە ساقىي مەجلىسى رەندان
 لە ھەلقەى دائىرەى عىشقا لە بەس چىگەم موعەللایە
 كەسەن شوغلى مەحبەبەت بىن ئەبىن وەصلى بە ھەق تەحقيق
 سەراھەت پىتەدەلیم خالى لە ھەر نوكتەو موعەممایە

له موژدهی ئەم خه لاته خوا به تۆی دا موذنیی پروورهش
ده بێ رۆح که ی فیدای شوباکێ رموضه ی ئەو شه هه نشایه

(٥)

له سایه ی نه خلی میجنه تدا شه رابی عهیشی من کوانی
له نه ختی خیلله تی جانان خودا ته قدری وا هانی

ئه وابه هه رچی تۆ ده یکه ی ، عیقابه هه رچی من کردم
به لوطفی ئەقدهست باقی بیۆشه کرده یی فانی

عه طاو لوطف و که رم هیی تۆ ، خه طای بێ چاو و راو لای من
به خۆت یه کیان بکه یاره ب به حه ققی شاهی گه یلانی

له ده ردی فیره تی یاران و سه ختی پۆژی هیجرانی
چلۆن صه رعێ نه بوو و شه یدا ، فه قیری ده رکێ عو ثمان

له خیطه ی عه شقه دا زانیا نویساوه به خه ططی غه م
عیلاجی ده ردی دل نا کا که سی و مک له علی رومانی

به حه ققی شاهه که ی نه قشی ، به میهری خالیدو عو ثمان
به فارووقی غیمام و باقی یانی جه معی پیرانی

به ته و به ی طاعه ت و ته و فیک ، هه تا لای دائیره ی ته حقیق
نیشانم ده ی ، نه جاتم ده ی له گشت خود لانو حه یرانی

مه ده نیسه بت ئەتۆ (تائیب) له یار ئەم زحمه ت و ده رده
که تۆ خۆت موسته حه ققی ئەم هه موو ده رده و یه ریشانیی

(٦)

دهمیکه کاغزت نائیتته لامان (٥)
عهجېب سستنی له په یغامو سه لامان
(جھلی) دائیم ده بی جیلوهی دیار بی
له ټیو گیتراوی شهت بی یا که فار بی
(عومه ر) عومریکه بو تو ئینتظاره
له شهوقی تو وه کو ئاو بی قه راره
چه ئینصافیکه گاهې ناوی نابهی
چه فیکریکت هه یه بی باکی تا که ی
حه یاتی من به یادی تو مه نو و طه
نه وازش چاوه کم لایق به خو ته
ده بوو بو خاطری ته فریحی یاران
بکه ی سه یرو صفا ومختی به هاران
بینی شاره زووری بی زهرو زور
بچیته کینوی هه ورامانی پر نوور
شه وئ تا فهجری صادق دابنیشی
به ئوممیدی وه فا پی رابکیئشی
وه کو ئه و عالمانه مل به حه ق دهی
هزار نادان ئه پیشی شه قق و له ق دهی
ئیحازه ی خه رقه وو تاج و موصه للا
بسیننی بو ره واجی کاری دنیا

(٥) شیخ نهم پارچه شیمره ی بو حاجی مه لاهه بدوللای جھلی نووسیوه .

له عوقبا گهر بلین بۆچی ومهات کرد
 بلی دهفعی فسادم بۆ دوها ت (٦) کرد

منیش بۆ دهفمی ئهو مه نهیی قه ییحه
ته لاشم کرد به ئه لفاظی فه صیحه

له ئەصلی دین و ئیمان بێخەبەر بوون
له هه‌ی هه‌ی قال و قوول و پڕخه‌طه‌ر بوون

به صیہ تیان نہ بوو تا حق بزانی
حق و باطل جوئ کهن یا بزانی

وہ ٹیلا عالم و عامی و مہشایخ

هه موو موحتاج بهون هه م طيفلو پراسيخ (۷)

(٦) به دوهاتیشو به دیهاتیش نه‌خوینریتته‌وه .
(٧) شیخ ضیاوددین هم پارچه شیعره‌ی له‌گه‌ل نامه‌یه‌کدا به مه‌لا
مه‌بدولصمه‌دی گوجی شیواشانیدا که یه‌کیک بووه له موریده‌کانی‌و
خزمی مه‌لا مه‌بدوللای جه‌لیش بووه — بو مه‌لا مه‌بدوللا ناردووه .
نه‌ویش به‌م پارچه شیعره‌ی بنه‌وه وه‌لامی داوه‌ته‌وه :

نہر نامہت بہ دہستی گوجی موخلیص
گہیشته دہستی سستی عہدی موفلیس

له پاش بږيډه نو بږسيډه نى تام
نيامه سهر سهر و سهر چاو به ئيکرام

نیگاهم کرد همو و لطف و عیتاب بو
به هم نامتزشی قیشرو لوباب بو

سهلامی من چی به بۆ تۆی بنێرم
نه تۆی عهذب و فورات من تال و سوێرم
جهای ئیسسم ، خهفی په سسم ، دو پهنگی
میشالی مه سه لهی کافووو زهنگی

سوها بیتجاره قوربان چۆن دیاره
له وه ختی شه عشه عهی (شمس النهار)ه

(عومەر) عومریکه گەر مه یلی له لامة
 نه دی بۆچ مه رکه زی ده ردو به لامة
 نه تۆی بێ رهحم و بێ ئینصاف و بێ باک
 وه ئیلا من له بهر پیتام وه کوو خاک
 حه یاتی من له دووری تو ممانه
 مه جاییب به سته ییک و ئیر تباطه
 هه موو عومرم به پایز چوو له هيجران
 به هارم هيج نه دی بۆ گه شت و سه یران
 به قوربان شاره زووری چۆن ببینم
 زه رو زۆرم نیره شاقاو هه آینم
 له باتی کتوی هه ورامانی پێ نوور
 له ژیر کتوی غه مان که وتوومه وه ک موور
 نه گەر لوطفت بێی پێ راده کیشم
 له قافلای مه طله بێ هه رده م له پیتشم
 نه وی رۆژی که تۆم دیوه له به غدا
 ملم داوه به حق وه لالا وه بیللا
 وه لێ تو ده رحه قم بێ ئیلتیفات
 نیره په روا ت به ئیستیحقاقی ذاتی
 « به ظاهر از سوی الله در محاشی »
 به باطین نه جمه دینی شیخ تراشی
 له بۆنه ی به عضیکی نادانی بێ فام
 له جیتی من بهر شه قی ده م نه و بهر له قه ی دام
 ئیجازه ی خه رقه وو تاج و موصه للا
 بستیتم بۆ ره واجی کاری دنیا
 فره خۆشه ، گه لێ خاسه ، به جچی به
 وه لێ گەر حمز بکه ی ئیره یش نه وئیه
 له لای تو قورب و بوعد هه ردوو به کیکه
 بلێ هه مبانه بگره ئاردی تی که
 له بهر شیخان نه گه رچی دین بر او ه
 به تینی تو زوبانی من بر او ه

له دهستی لیوی له علت چاوه که من جان خه لاص ناکه
به روح مهر جان بکه من زنجیر له حهلقه ی زولفی تاتارت

چهند پارچه شیعیکی به زمانی فارسی

(۱)

مکن در جسم و جان منزل که آن دوناست و این والا
قدم زین هردو بیرون نه ، نه اینجا باش و نه آنجا

عجب نبود که از قرآن نصیبی نیست جر نقشی
که از خورشید جز گرمی نیابد چشم نابینا

جمال حضرت قرآن تقاب آنگه براندازد
که دار الملك معنی را مجرد بیند از غوغا

بمیر ای دوست پیش از مرگ اگر هی زندگی خواهی
که ادیس از چنین مردن بهشتی گشت در دنیا

هموویان قاطیعی ریگهن به همددی
نهون میصدافی نیاهی (لا یهدی)

ولهی بۆ خاطری تۆ بهنده یانم
زوبان ده گرم له حهقیان تا بتوانم

له پاشی تۆ خودا بۆ خۆی مه لیمه
له کهرکوکی دو عاگۆی (شیخ عهلی) مه

له نامه که ی شیخ ضیا ئودین و وهلامه که ی مهلا عهبدو لکلاوه بهناشکرا
دیاره که شیخ بهشانازی یهوه داوا له مهلا نهکا بیج به موریدی و بجی بۆ
لای بۆ ههوارامان و ، نه میش عوزر بهوه دینیتتهوه که مه نسووی شیخ
عهلیی تاله بانی یهوه سه ره رای نهوه شیخانی راسته قینه ی وهک شیخ
عومهر و شیخ عهلیی لی ده رکه ی ، زۆر حمزی له هاویری یه تی شیخان
نی یه .

به حرص ار جرعهء خوردم مگیر از من که بد کردم
 بیابان بود و تابستان و آب سرد و استسقا
 به خلوت از چمن تا کی ، به فکر خویش در اندیش
 به یاد غزنوی با من بیا یکدم سوی صحرا
 به دام آرزو بودن عبودیت کجا باشد
 بری از دام خودبینی برد بر بام (او آدنی)
 به فکر موسیء گستاخ در کاخ فنا دعوی
 بمیر و بازپرس اول کجا بودی برو آنجا
 بیرون از کشتی هستی چو هستی اصلی آنجا است
 یکی بینی ، یکی دانی ، نه دعوی هست و نه غوغا
 جمال آفتاب صنع قدرت را نبیند کس
 مگر در پردهء ابرش بخواهد عاقل و دانا
 ولی را در کمال خویش جستن کار دانا نیست
 بشر مظهر بود جانا براه مظهر آ جویا
 چو چشم منکرانرا حسن او دیدن نشد امکان
 عجب نبود که نور آن بود پوشیده از اعمی

(۲)

خرقه را در گرو مهر تو دادن اولی
 بسته در را به وفای تو گشادن اولی
 سبجه و شانه و اسباب نباید به نظر
 جان و دل را به ره یار نهادن اولی

آنچه از خلق رسد جمله چو فانی و فناست
جان و دل دادن و مهر تو ستادن اولی
در نعیم ار نبود جا و مقامی جانا
بر در عشق تو چون خاك فتادن اولی
گر نه مقصود بدی مهر و وفا در عالم
(فوزیا) از شکم دهر نژادن اولی

(۳)

رخم چو برگ خزان از غم بتان زرداست
همیشه عارض من از غبار غم گرداست
بود غذای دل عاشقان ز خون جگر
که مال و نعمت دنیا نصیب بی درداست
کسی که اهل محبت بود درین عالم
ز عیش و عشرت دنیا همیشه دل سرداست

(۴)

فیض جنون به نشاء صها برابر است
يك خون دل به لعل مصفی برابر است
بی درد عشق هیچ کسی قرب حق نیافت
يك ذره غم به جمله اشیا برابر است
يك قطره اشك ار چكد از چشم عاشقان
میدان یقین به گوهر یكتا برابر است

يك لحظه توجه خاطر به اهل حق
 با فیض صبح و با شب یلدا برابر است
 مردن به درد عشق ز هجر پری و شان
 با زندگیء خضر و مسیحا برابر است

(۵)

چو میرم بر همه قائم مقام است
 ندیش طالع بخت و سلام است
 به انصاف و به عدل و دادخواهی
 کمینه خادمش آن شاه عام است
 چو فوشیروان به درگاهش همیشه
 دوصد بالاتر از زرین غلام است
 خودش محمود و طالع یار و محمود
 (بحمد الله) که محمودش مقام است (۸)

(۶)

هرکجا خاری است آنجا فرش دیبای من است
 هرکجا زاری است و فاله جا و ماوای من است

(۸) شیخ ضیاءالدین ثم پارچه شیمره‌ی بو محمود پاشای جاف نووسیوه
 بو پیرزبایی لن کردنی به قایمقام بوونی. محمود پاشا ثم شیمرانه‌ی
 له سالی ۱۲۸۴دا له کهشکوله کهیدا نووسیوه تهوه که ئیستا له کتیبخانه‌ی
 خوالی خوش بوو حسن به گی عه‌لی به گدایه. له کهشکوله کهدا نووسراوه
 شیخ کاتب ناردوویه که پاشا له مه‌نزلی سمر (سووره جو) بووه له
 شاره‌زوور.

گوش کن تا قوس را آنجا که ناموسی نبود
نالهاش هر دم ز ضرب دست الای من است

هر کجا دردی بود در عالم عرفان بلی
آن همه از غلغل صهبا و مینای من است
بنده آزاده را (فوزی) کسی گویند کو
با خبر از لذت فقر و تمنای من است

(۷)

بی هوشیم از دست دل زار و زبوناست
گه عاقل و گه مست و گهی شور جنوناست (۹)

از داغ فراق قد دلدار جفا جو
الف قد عشاق مثال خم نوناست
از حسرت لعل لب میگون تو جانا
هر ساعت از چشم روان چشمه خوناست
عشقت ز کفم رشته تدبیر پرون کرد
دل بسته به تقدیر و ندانیم که چوناست
مرغ دل کوکب ز دل سینه نالان
فریاد و فغانش ز فلك رفته بیروناست

(۸)

کرد دل زین دیار میل خروج
همچو روحی بوجد میل عروج

(۹) لهم غزه لهدا نیوه یه که می بهیته کان هیی شیخ ضیانوددین و نیوه ی
دووه میان هیی نهجموددینی کوریه تی .

سد نموده است شه ره اطراف
همت پیر داده راه بروج
(فوزیا) از نظر ندانی و راه
رو بخوان (والسماء ذات بروج)

(۹)

همت پیرت همه جا یار باد
لطف خدا یار و مددکار باد
من ز همه بی خبر و غافل
گر سخنی هست به سرکار باد
رشته که جز مهر و وفای تو است
بر سر و گردن به مثل مار باد
دل که اگر بر سر زلف تو نیست
گردن او بسته به زنار باد
نشتر فولاد به چشم از زنی
گر نه خوشم در گل و دل خار باد
(فوزی) اگر عشق نه از راحتی است
گلشن زلفت ز برم مار باد (۱۰)

(۱۰)

عمر با مصطفی دائم وفا کرد
ازان بطلان حق از یک جدا کرد

(۱۰) شیخ ضیاءالدین هم چند شیعره‌ی بزم محمود پاشای جاف نویسیه .
له پودی که شکوله‌ی پاشا نویسیومه تهوه .

هرآنکو حق بود حق گو بود او
یقین در هر دو عالم خوش صفا کرد
مخالف چون مخالف بود کارش
به چاه حسرت و ذلت جفا کرد

(۱۱)

از حسن طالع اثری دستگیر شد
چندانکه خانه دل ویران منیر شد
سیبی به من رسید ز لطف لطیف یار
کافرا لطائف دل سینه ام اسیر شد
بویش دل فسرده مرا حیات داد
حسرت دهنده قهجات عیر شد

(۱۲)

هر جا که دویدیم همه درد و الم بود
هر سو که شنیدیم خبر ماتم و غم بود
بردار جفا داد مرا جاه و فایت
افسوس که بر کوی غمت راه به یم بود
هشیار خبردار ز بی هوشی ما شد
زان رو همه دم یار هواخواه عدم بود
ترك سر و جان و دل و آسایش کوفتین
در راه تمناست نخستین قدم بود

هر زخمی که از تیر غمت بر دل من شد
در دار بقا بهر من آن خط قلم بود
آزرا که بود روی به کوی تو نگارا
کی رو به سوی تخت کی و میل به جم بود
زالایش امکان چه کند طالب دلدار
این حادثه‌اش نفس به بازار قدم بود

(۱۳)

بزرگانرا بود معتاد و دستور
که نماید سلیمان ظلم بر مور
بلی باشد به مجنون چشم لیلی
که مستان شیشه‌گر دارند منظور
گدا و شاهرا با هم بود کار
که بوده این روش معلوم و مشهور

(۱۴)

دور ز خسرو زمان لشکر غم کشیده صف
کرده به تیغ و تیر نی سینه و دوش و دل هدف
دست فراقرا نبست آه یل وصال ما
داد شکست عاقبت لعل امیدرا خرف
قطره مهر و خال رو ای مه مهربان من
هست در یتیم دل جای قرار چون صدف

تا که وفات یافتم ، جان به جفات باختم
 یافت ز چاه راهرا یوسف مصر پر اسف
 افعی زلف تاز ده حلقه به دور خال و رو
 گفت حیات و ظلمت این ماه به عقرب آن طرف
 روی امید سوی تو مانده به آرزوی تو
 گشته قدم چو موی تو داده ز کف غم سلف
 دید رخ تو مانی او گشت ز شوق فانی او
 سینه خود نموده دف ، میزندش به کف به کف
 سیصد و ده ازان ما ، داغ غمت به جان ما
 مانده ز رتبهء رسی تا که (عمر) به سه شرف
 حال (عمر) خراب شد ، زاتش دل کباب شد
 منفعل از تو آفتاب ، ای به غمت نهان شغف

(۱۵)

نه طالبم به جاه و جلال و منال و مال
 نه شایقم به زیور و زلف و به خط و خال
 نه طالبم به قامت سروی که در چمن
 نه راغبم به الفت خوش خوی مه جمال
 فانی ز عشق را چه هوای دگر بود
 نفس ورا هوا و تمنی کجا مجال
 نبود به سر هوا و ندارم خیال هیچ
 جز بندگی پیر نکوکار بی همال

گر دست میرسد به غلامی حضرتش
 باشم کمین غلام سگانش به جان و مال
 مرد ره اطاعت و جان بر کف طلب
 دل بر رضای دوست شب و روز و ماه و سال
 صدر جهان کمینه غلام است مرا
 آن دم که جای پای سگانش کنم مجال
 روی وفای دوست به سویم اگر بود
 گویم جواب منکر رویت به يك تعال
 این آن سعادت است که (فوزی) بحسرتش
 دائم دلش شکسته و لب خشك و شور حال

(۱۶)

داد مرا چرخ بسی گوشمال
 با دل و جان هست مرا زو ملال (۱۱)
 پایهء شادیم خراب از وی است
 شمس صفارا بود از وی زوال
 جوهر امید کند پر عرض
 از مرض عشق رخ و زلف و خال
 زد ز جفا سنگ به مینای عشق
 کرد به غل گردن عیشم و بال

(۱۱) شیخ ضیائوددین ثم پارچه شیعه‌ی بۆ لاواندنه‌وه‌ی یه‌کێ له خێزانه‌کانی
 وتوووه ، لام‌وابێ دایکی شیخ نه‌جموددین بووین .

سوخته از آتش غم جان من
 مرغ وفا ریخته زو پر و بال
 شکوه برم پیش کدامین طبیب
 یا که توان گفت همی درد حال
 کیست ستاند ستم از وی که تا
 شرح دهم درد دل حالِ بال
 داد مرا تاج کرامت ز عشق
 لیک به سر داغ نهاد از خیال
 داد مرا دلبرکی نازک
 دل ده و دانا به همه حال و قال
 سرو چمن پای به گل زو خجل
 گفته بنفشه تو به حالش بنال
 سنبل و فندق چو گل بسته کبک
 داغ ذقن ، روی دهن ، موی خال
 گل چو ریاحین دگر صبح و شام
 چشم به راه اثر ذی‌الجلال
 سبزه به شب نم شده شب‌بو که صبح
 روی چو خورشید برارد جمال
 داغ فلک نیست یکی تا بود
 صبر به دل ایکه تو گویی منال
 در شب شنبه به صفر هشتمین
 کرد قضا از قدرم پای‌مال

برد به خاك آن دل و آن جان من
 داد مرا حسرت آن خوش خصال
 ریخت به دل خار غم از فراق
 نیست مجال دیگر ای دل بنال
 صبر کجا تا شوم دله‌فواز
 فکر کجا تا دهم يك مجال
 داد فقیران که ستافد ز چرخ
 کیست کند دعوی بی دست و بال
 گشت کمان قامت الفم چو نون
 پشت فرح از غم هجران چو دال
 هرچه کند خالق دیو و پری
 هست زبان در همه بس کند و لال
 وصل و فراق و غم و شادی و شوق
 جمله بود خلق به حق آن دوال
 گرچه به ظاهر همه ضد همد
 ليك همه در همه پیدا به حال
 یعنی عدم مایه اصل وجود
 هم عدم از وی طلبد این خصال
 باغ عدم داد شمارا وجود
 چشم وجود است به آن ماه و سال
 موت کجا دید کسی بی حیات
 چشم حیات است به سوی زوال

ارمه غم تا کننت فرق فرق
 غرق کند خویش به لوح مثال
 مایه شادی غم و صحت ، فرح
 نیک نگر حق بود ای ذالکمال
 هجر نوید انکه که وصلش بر است
 چشمکهایش به هوای وصال
 باش به غم شاد و بگو با سرور
 « کلّ لسانی بنعوت الجلال »
 هست بقا آیت ذات خدا
 غیر خدا بر سر راه زوال
 گفت قلم با خرد ای بی خرد
 (حی غفور)^(۱۲) است بگو رمز سال

(۱۷)

ترك فرما جمله اوهام و خیال
 سعی کن با شرع در تحصیل حال
 حال را با قال باشد همسری
 او بود رهرو کند این رهبری
 تا مقال و حرف را باشد مقام
 هست عرفان را بدو گفت و کلام

(۱۲) به حیسابی حرفه‌کافی نه‌بجهد نه‌کاته ۱۳۰۴ .

چون مقام حرف جمله شد خراب
رو ز درگاه حقایق بر متاب
گر حقیقت یار باشد ای رفیق
نبودت کاهش به اصحاب طریق
جمله را یکسر همی دانی به دل
جمله را خوش بو همی خوانی چو گل

(۱۸)

دیوانه نیستم که به دنیا کنم غرور
شیدا ز حرص نه که به میدان زنم دهل
عامی خیال نه که شوم شادمان به هیچ
ناسی خویش و جاهل و طالب به روی گل
از صدق گویم این دو سخن ای مراد خلق
درویشم و سزای جفایم ز جزء و کل

(۱۹)

ز دشت بیخودی میآیم ، از وضع ادب دورم
جنونی گر کنم ای شهریان عقل معذورم^(۱۳)
به سر دارد هوای کوی جانان این دل بیدل
نباشد زین سفر دیگر مطالب هیچ منظورم

(۱۳) شیخ نهم پارچه شیعه‌ری له‌وکاته‌دا وتووه که گه‌بشتووه‌ته شاری سنه
له سالی ۱۳۱۲ ی هیجره‌تدا .

کسانرا کز عروج روح باشد بهجت و شادی
 خروج از عالم کثرت به وحدت داشت سرورم
 دل شوریده مارا نشاید بستگی با کس
 که شاه بیدلان آری چنین فرمود دستورم
 ندارد حالت معلوم در دیوان اهل دل
 ز غیرت حضرت مولا ز عالم کرد مستورم
 گدای درگاه یارم ، امین سر هر کارم
 اسیر قید افکارم ، ز لطف شاه منصورم
 به بازی نامدم بر در ، نباشد شاهیم بر سر
 بقایی یافتم مطلب ، فنا فرمود مجبورم
 فتاده در ره دل ، برفشانده خالک ره بر سر
 به صورت گرچه ویرانم ، به معنی بیت معبورم
 نبوده ذره در عالم ، ندیدم آدم و خاتم
 تجلای جمال مهر جانان کرد مشهورم
 فدای ساقی و صہبا نموده غیر مولارا
 تشکر میکنم ، واللہ نشاید گفت معذورم
 وفا داری بہارا جو ، (ضیا) از خویشتن میگو
 نعیم جنۃ الفردوس زین ره هست میسورم

(۲۰)

گلشن شوق بی وجود نسیم
 گلخن محنت است و نار جحیم

بر در محنت ار نسیم وزد
ارم جنت است و جای نعیم
(فوزی) از قیل و قال صرفه ندید
ای خوشا قلقل سبوی قدیم

(۲۱)

(دار الاحسان) از من بیدل خراب
(الامان) از زحمت ما (الامان)

خلق از حسن نهاد خویشتن
خوانده مارا اهل خیر و غیب دان
لیک خود دائم سگ از من بهتراست
در وفا بهر شکسته استخوان
نه وفا دارم نه وصف خوش نهاد
چشم پوشیده ز خود بهر دو فان
عیب خود را (فوزیا) اصلاح کن
وا مکن چشمت به عیب دیگران

(۲۲)

جانا مگو و بشنو حرفی ز قلقل می
تا کامیاب گردی از شغل می پرستان
ئینجا سخن نباشد حرف و بیان نباشد
بی هوش و بی زبان آی تا خود شوی ز مستان

اختر به بزم رندان ساقی گرو نباشد
کی می حیات بخشد از دست غیر مستان (۱۴)

(۲۳)

ای یاد تو مونس دل من
ذکر تو ضیای محفل من

فریاد و فغان و اشک خونین
در دهر جفاست حاصل من

با چشم سیاه و تیر مژگان
هستی به یقین تو قاتل من

صد یار کشی و خون بریزی
در بار وفاست حاصل من

(فوزی) چه کنی فغان که حل شد
از تیغ نگار مشکل من

(۱۴) شیخ ضیاؤددین ثم چند به یتهی له وه لأمی ثم چند به یتهی تری بنه وه دا
نوو سیوه که حاجی ئیکرام ناوی بوخارایی که یه کیک له مه نسووبه کانی
بووه - بۆی نوو سیوه :

ای طاق ابروانت آرامگاه مستان
وی خاله آستانت ماوای بت پرستان
ما خود به درج لعلت بستیم دل ولیکن
کی زان و هان براید مقصود تنگ دستان
کس بی جراحت دل زان لب نیافت کامی
هرگز طبیب ندهد شربت به تند دستان

(۲۴)

پیر پیران شیخ عثمان قطب دین
شاهباز آشیان اوج دین
پادشاه تخت تمکین و رضا
یافت زو عالم همه نور یقین
عهد او وسواس در مانده خجل
باشد (الخناس) خود خوار و حزین
ذره ذره ملت و امت همی
سوده بر درگاه اخلاصش جبین
شیعه و سنی به صدقش متفق
جمله گفتندی کسی نبود چنین
گر همی خواهی مقام و مسکنش
در (نبی) خوان آیهء (والصالحین)
گر نجات از دیو شیطان بایست
خاک درگاهش به سر کن خوش نشین
بر فلک خیل ملک با غبطه زو
محرم اسرار حق با مرسلین
بر سما جولان روحش با فتوح
با جسد شمس است لیکن بر زمین
بی (وفا) نبود (ضیا) ، نور (بها)
ماه و مهرند از یسار و از یمین

جذبهء عشق مرا کشت ، حریفان مددی
شاهد فتنهء فتان جیبیان مددی

من در این دامگه نیست خلاصی اصلا
پیچ و تاب شکن زلف پریشان مددی

ناوڪ چشم کند قتل من خسته بیا
ای بهای دیهء خون شهیدان مددی

تفسرا باز هوا کرد گرفتار هوس
قبلهء شام غریبان ، شه گیلان مددی

دل نهان سرّ عیان از که عیان جوید باز
نور اخفی مددی ، روح بزرگان مددی

آدم و نوح و براهیم نبی با عیسی
همچو موسی به درت خواسته نالان مددی

خفته بختم چه کنم شیفته و سرگردان
جان من ، غوث زمان ، قبلهء جانان مددی

روز بی مهر رخت همچو شب دیجوراست
شمس رو ، ماه جبین ، مخزن عرفان مددی

بر لب جوی سرشکم قد دلجوی تو کو
سر دمن ، نخل چمن ، گلشن مستان مددی

بادهء وصل تو م کرد به جان سودائی
شاه دین ، ماه جبین ، مظهر جانان مددی

زلف در راه صبا در چمن حسن بیا
 قوس ابرو مددی ، ناولك مژگان مددی
 خال بر کنج لب ت حال مرا واژون کرد
 شربت صحبت جان ، چاه ز فندان مددی
 پرورش گر نکند شاه بخارا چکنم
 شه گیلان مددی ، حضرت عثمان مددی
 جان به لب آمده از هجر تو ای مصر مکان
 ای تجلای خدا ، یوسف کنعان مددی
 معرفت گر نبود راه نه بر مقصود است
 ای دلیل کرم و خضر غریبان مددی
 (فوزی) ار نیست به خود راست ولی هست به تو
 چشمه رحمت و امید مریدان مددی

(۲۶)

مرا چون مصطفی باشد صفای جان و دل جانا
 جفا جو نبود آن ذاتی کند با مصطفی یاری
 خدایا شاد کن عبده و وفایش پیشه اش فرما
 وفا شرط کمال دین و ایمان است از باری
 برو تو آیه (او فوا) بخوان اندر کلام حق
 بیا تا اهل دل باشد مدد کارت به ستاری
 مرا نبود مرا می جز وفا با مصطفی جانا
 کند خلقم اگر لومی ، زند گر طعنه اغیاری

به (فوزی) مهرور زین طریقت معرفت باشد
که باشد گاه و بی‌گاه در خیال و ذکر غفاری

(۲۷)

خر ویسی کجا بریدم دست
بر ویسی بگو برید که هست
هست را کس به دل به نیست نکرد
نفس را پرس کو که چیست نکرد
نفس پیر گر قبول بود
نفس را زان بسی ملول بود
باکی از حال و مال باکی نیست
آن کسی را خیال پاکی نیست
من دعا میکنم و غا نکنم
بهر تو ترك مدعی نکنم

(۲۸)

چون شوی منسلک به زنده دلان
بشکفتد غنچه‌ات چو روی گلان
ای خوش آنکس که مست باستان
در خرابات گشت همدستان
در ره خدمت خلا جویان
کرده جان را فدای حق گویان

دست در دامن صداقت کار
چون سنگ صبح کشف تا در غار

(۲۹)

بوبکر و عمر ، علی و عثمان
از صدق و وفا شدند جانان
دو نان به دو نان شده گرفتار
مانده خجل و شده ستمکار
روزی به شما حواله باشد
کی کس به امید خاله باشد
رزا ق یکی است در دو عالم
حی است و حکیم ، قدیر و عالم
(فوزی) تو کجا و حد توحید
علمی است برون ز قید تجدید
بردار تو حائل اضافات
تا غم نخوری برای ما فات

رباعیات

احد به تاج محمد کمر چو بسته نمود
به اربعین نبوت نهاد سر به سجود
مرا به یاد وی آن دم سرور بود به دل
قصور و حور به فکر و خیال هیچ نبود

★ ★ ★

قمری دل همچو بلبل از فراقت بی قرار
نه به سروش جا و نه در گلشنش راه گذار
خاطرش آسوده از الفت به غیر آن نگار
همچو کشته گشته دامانش به خون لاله زار

★ ★ ★

چون عود نبود چوب بید آوردم
روی سیه و موی سفید آوردم
فرموده ای خود که ناامیدی کمر است
فرمان تو بردم و امید آوردم

★ ★ ★

چون شوی منسلک به زنده دلان
بشکفتد غنچه ات چو روی گلان
ای خوش آنکه که مست باستان
در خرابات گشت همدستان

★ ★ ★

رسم عاشق بود وفا کردن
جان به صدق و صفا فدا کردن
جان و دل ، عقل و هوش صبر و خرد
همه را در رضا فدا کردن

★ ★ ★

ای بخت ولی نه یاور من
ای تاج ولی نه بر سر من
من خاك ولی نه بر در تو
تو روح ولی نه در بر من

★ ★ ★

به آب کوثرم دادند ره (روزی) ولی ناگه
به نار فرستم دست قضا انداخت ناچاری
گله از دوست کی دارم که تاج کی به سر بنهاد
دهد جامم ، فشاند خاك بر جمعی به عیاری

★ ★ ★

ز من بشنو عزیز من که آگهدار کارانم
پی آن تند خو مگریز با او هم سفرخیزی
به تدبیر من بیدل همان بهتر که بگریزی
ازان چابك سوار غم که دارد میل خوریزی

★ ★ ★

ای زلف یار دانست از چه مشوشی
زان رو مشوشی که معلق بر آتشی
ایمان و دین ، روان و خرد ، صبر و اختیار
در يك نفس به يك حرکت خصم هر ششی

★ ★ ★

کاش در جمع سگان آستانش بودمی
تا به دل پای سگانش بر رخ خود سودمی
گر بود نامم به جای پای سگهای درش
جنت و فردوس از شوق و شغف بخشودمی

فرد

دیوانه شود هر که ببیند دل مارا
آری نتوان دید در آینه خدارا

★ ★ ★

باشدش روتق ز (شیخ اسلام) او
باد از لطف خدائی در امان

چهند پارچه شیعیگی به زمانی عمره‌بی

(۱)

عینی تراکم^۱ اهل^۲ ودّی^۳ بالوفا
قلبی یری^۴ مِنْ جَبَّكُم^۵ عَيْنُ الْجَفَا
الْعَدْرُ^۶ لِي مِنْكُمْ شِفَاءُ^۷ فاغدرُوا
والهجر^۸ وصل^۹ والقلی^{۱۰} عین^{۱۱} الصَّفا
یا لائمی^{۱۲} فی العشق^{۱۳} عش فی لومنا
ان^{۱۴} الفوآد عن جفاکم قد^{۱۵} عفا
قد ذاب^{۱۶} جسمی فی الهوی لأخِلَّتْني
هذا الذي ألقاه موجود^{۱۷} الوفا
لا تَسْقِنِي من ماءٍ غيرِ آسن^{۱۸}
ان^{۱۹} الحريقَ بالدِّمِوعِ اكْتَفَى
مالي وللطب^{۲۰} اذا أمرَضْتَنِي
السَّثَمُ^{۲۱} مِنْكُمْ للجوى عین^{۲۲} الشِّفا
لا تَحْسَبُوا العشاقَ مَوْتى حَوْلَكُمْ
من^{۲۳} ماتَ جَبًّا في هواكم قد كَفَى

(۲)

قد^{۲۴} لاح^{۲۵} لي الآن^{۲۶} من اللوح^{۲۷} کتابی
ما فصل^{۲۸} لي کُلَّ کتاب^{۲۹} وخطاب^{۳۰}

ما لاح لنا سره كلام أزلي
 باهلي به من كان قمينا لكتاب
 لو بؤت بحرف لأبى العالم طرا
 عن فهم معانيه وهم عنه كآب
 صبح الأزل منه بدا قبل وجود الـ
 كونيّن ولا الكون رأى لون ضباب
 باء به لي حضرة من تاه لوصف
 من آب اليه بثواب وعقاب
 وصفان هما قد حكيا بعض معان
 من ذين يثرى كل سؤال وجواب
 ما نحن سوى مظهر معنى بمعان
 ان ادخل عداة ولئن شاء عقابي
 لا يصلح للعبد لدى السيّد امر
 فالامر له كل عذاب وعذاب
 النار لمن كان عصيا بخطايا
 ان جاء مطيعا فله حسن مأب
 ان فاز بفوز الأدب قال يقينا
 ان جاز عن الحق له شر مأب
 من ذاق من الحب فلا عيش يطيب
 من كأس رحيق له أو شرب شراب
 من يعش عن الذكر فقد عاش شقيا
 والذاكر سعد بأباب و ذهاب

لا تجفُ صديقي فهمُ في كنتي
صدقٌ بولاءٍ ولهم عزٌ جنابِ
لا يعرفهم غيرُ خليلٍ بخصالِ
لا أنسَ لهم بالمثلِ مثلَ حُبابِ
فلهم قلبٌ كسيرٍ ولهم عينٌ خبيرٍ
ولكم مثلٌ نصيرٍ ومن الكلِّ عِجابِ

(٣)

ولم أرَ في الآفاقِ مأوىً خلا الهوى
وتنسي به ربَّتْ ، وفيه تزكَّتْ
وما قامتِ الأكوانُ الا بنوره
وأطيارُ فكرِ القومِ فيه تربَّتْ
فما بال قومٍ ادَّعوه من الهوى
ومن لم يكن فيه صديقا فقل مت
إذا كانَ ذاكَ عبدَ صدقٍ فقل له
تقدِّم أخِي واحس كأسَ مودتي
فلا غرو أن لو عنه مالت نفوسنا
لأنَّ الجبالَ لو تراه لكدَّكتْ
فلا ضيرَ من ضرِّ تراه بذكره
ولا خيرَ في نفسٍ عن الحبِّ وكَّتْ
فما تاه من باهى به بين حبيته
وما ضلَّ من دلَّتْ عليه أحبَّتِي

فان لامني قومي فلا أسمع لهم
 احين الى ذات عن الوصف جئت
 لقد سار روعي سير سر سر
 الى ما فلا ما استفاد ولا التي
 فلا كيف ، لا أين هناك ولا هنا
 ولا وده لا ان ولا لا بصنعتي
 وان شئت أن تلقاه فاترك سوى الهوى
 وخض في بحار الحب خوض الأجل
 وما خاض من يهوى هواه للذة
 وجنات عدن بالكاره حقت
 فمن خاض من دعوى فقد خاض بالملا
 اذا ارتاض مرتاض ليأتي بخلوة
 فلمّا دنا روعي الى روح ذكره
 تدلى بما أدناه من فوق فیرقي
 ولولاه والاه بما لا تواله
 قلوب الأحباء لفارقت حبتي
 ولذة ذل كان لي من الهوى
 وعزّة من أهواه في حال شدتي
 وعهد وميثاق وحب مع الوفا
 وصفوة من بابك بالاء محنتي
 ونور السرور عند ذكر جفائكم
 وصدقي فيكم في بداية نشوتي

لأتم مثنى قصدي ومالي سواكم
وأقصى المنايا في اتباع شريعتي

(٤)

له من صفاتٍ لو ألوحَ بذكرها
أنارَ السَّمَاوَاتِ وكلَّ البريّةِ
له العرشُ فرشٌ والمكانُ مطاهرٌ
به قد بدا للكون أحسنُ هيئةٍ
به قد سرى نور السّرورِ لصدرنا
ومنه القلوبُ في الصدورِ تصفّتِ
ولو سمعَ البكمُ اسمَ حيٍّ بها الهوى
لعاد فصيحاً بادياً بالحكايةِ
صفاءٌ وصدقٌ ثم صبرٌ لعابري
طريقِ الهوى من بعدِ فقدِ الطبيعةِ
وفاءٌ وودٌّ ثم وردٌ لنازلي
خيامِ الهوى من عندِ اهلِ الحقيقةِ
فناءٌ وفقرٌ ثم فكرٌ تأوه
إذا ما دنى منه طمّيلُ الطريقةِ

(٥)

تفسي وقعتُ في مَخْمَصَةٍ
من حبٍّ فتىً ذي محمدَةٍ

قد تحرقها نيران هوى
 في هجرته في مقربة
 ما مال من العزة من قد
 ذل بهوى ذي متربة
 ديف ولالى أدمعه
 تجرى كغمام منطرة
 ياليت أرى ليلي ليلي
 تحظى شفتي من ذي الشفة

(٦)

يا سليم القلب في وادي الوداد
 كم اناديك خفياً بالوداد (١٥)
 لاتدع ود الودود التائه
 علته ينجيك في يوم التناد
 ود اهل الود في دار الفنا
 ذخرا اهل الصدق في يوم المحاد
 ما قلاك القلب آنا يا أخى
 منذ آخاك لدى اهل الرشاد
 ان ذا فضل من الله العلي
 قد علا قدرى بفقرى في العباد

(١٥) شيخ ضياؤددین. ثم پارچه شیعره ی بؤ شیخ سهلیمی مهردوخی
 ستهیی موریدی نووسیوه .

ما انصرف عن عدليه قطه (عمر)
انه بالفوز ساد القوم ساد

(٧)

وصل يا رب على من اسمه
محمد وأحمد محمود

وذاك في الكونين بدر زاهر
ومثله في العالم مفقود

شمس أنارت أفق الايمان
وفي الوجود شخصه مقصود

وآله واغفر لنا بجاهه
من لم يكن في ظلم مطرود

(٨)

يا خالق العرش والأملك والقلم
يا فالق الحب ، يا مولى لذي النعم
يا عالماً بعيداً الرمل في الدائم
« يا من يحب أفين العبد في التدم
يا من لديه دواء الداء والسقم » (١٦)

★ ★ ★

(١٦) ثم پینج خسته کمره شیخ ضیائوددین لسهار پارچه شیعیکی
حه زده تی عومره . شیعه کانی هه زده تی عومر خراونه ته نار دوو
کهوان لکه وه .

يا مَنْ لَدَيْهِ خَفَايا الْخَلْقِ ظَاهِرَةٌ
قَمِي عَلَى غِيْنِهَا الْغَفَالُ قَاهِرَةٌ
عَيْنِي لِأَحْزَانِهَا بِالْدمْعِ مَطْهَرَةٌ
« نَامَ الْعَيُونُ وَعَيْنُ الْعَبْدِ سَاهِرَةٌ »
تَبْكِي عَلَى الْبَابِ وَسَطَ اللَّيْلِ فِي الظُّلَمِ «

★ ★ ★

مَا مِنْ مَخَازِيٍ إِلَّا قَدْ وَصَفْتُ بِهَا
وَلَا مَسَاوِيٍ إِلَّا اعْتَرَفْتُ بِهَا
وَلَا مَنَاهِيٍ إِلَّا قَدْ اخَذْتُ بِهَا
« أَذْنِبْتُ كُلَّ ذَنْبٍ فَاعْتَرَفْتُ بِهَا
لَكِنْ عَرَفْتُكَ بِالتَّوْحِيدِ وَالشِّيمِ »

★ ★ ★

يَا حَبِّدَا لَوْ أَتَى مَوْلَايَ فِي مَدَدِي
بِالْعَفْوِ عَنْ سَهْوِيٍّ وَالصَّغْرِ عَنْ عَمَدِي
أَنْتَ الْكَرِيمُ ، فَفِي الْأَسْرَاءِ خَذِ بِيَدِي
« لَا تَقْطَعَنَّ رَجَائِي فِيكَ يَا سَنَدِي
يَا غَافِرَ الذَّنْبِ لِلرَّاجِينَ بِالْكَرَمِ »

★ ★ ★

عَذَّبْتُ بِعَفْوِكَ يَا غَفَّارَ عَنْ عَمَلِي
اكَرِّمْ نَزِيلَكَ لِاتَّبِيقِهِ فِي خَذَلِ
أَنَّ الدَّمْعَ سَرَّتْ لِيلاً عَلَى طَلَلِ
« اِرْحَمْ بِفَضْلِكَ يَا مَوْلَايَ مِنْ ذَلِكَ
أَنَّ الْكَرِيمَ كَثِيرُ الْعَفْوِ عَنْ خَدَمِ »

★ ★ ★

(٩)

يا غيرۃَ اللہِ اني كنتُ في العدمِ
من الوجودِ وما والاہ في الصممِ
اوجدتني متقناً في الصنعِ والحِکمِ
ارجو رضاكَ لنا يا منتهی الهممِ
« يا منْ یُحِبُّ انینَ العبدِ في الندمِ
يا منْ لَدِیْهِ دواءُ الداءِ والسَّقمِ » (١٧)

★ ★ ★

يا منْ مكارمُهُ في الناسِ ظاہِرۃٌ
نفسی علی حالِہا الفُئالِ قاہِرۃٌ
ان ولتِ النَفْسُ من جودِک فظاسِرۃٌ
عینی لاجزائِہا بالدمعِ مَظہِرۃٌ
« فامِ العیونُ وعینُ العبدِ ساہِرۃٌ
تبکی ببابِک وسطَ اللیل فی الظلمِ »

★ ★ ★

ما کانتْ اسواءُ اِلا قدْ اسأتْ بہا
ولا ذنوبٌ جَرَّتْ اِلا اعترفتْ بہا
و ما من اہواءٍ اِلا قدْ اخذتْ بہا
ما منْ قبائحٍ اِلا اتصفتْ بہا
« اذنبتْ کلَّ ذنوبٍ فاعترفتْ بہا
لکنْ عرفتکَ بالتوحیدِ والشَّیمِ »

★ ★ ★

(١٧) ہم شہس خشتہ کی یہ شی ہو لہم ہر پارچہ پیشوودہ کی حمزہ کی
عومرہ .

يا حبذا الحال لو مولاي في مَددي
وغافراً لذنوبي سهوي أو عَمدي
أحسِّنْ بظَنِّي يا غَفَّارُ خُذْ بيدي
اطفيء بعفوك نَارَ الخوفِ في كبدي
« لا تقطعن رجائي فيك ياسندي
يا غافِرَ الذنبِ للراجين بالكرم »

★ ★ ★

يا رب عفوك عندي عروّة الأمل
عُذْتُ بفضلِكَ يا مولاي من عَملي
اكرِّم نزيلك ، لا تجعله في خذل
فتب عليّ الهي واعف عن خللي
« ارحم بفضلِكَ لا تنظرْ الى ذللي
انّ الكريم كثيرُ العفو عن خُدَمِه »

(١٠)

أدارَ الكأسَ شيخُ العهدِ مولى الخلقِ أبقاه
فأحيانا بروحِ الودِّ ربُّ الخلقِ أحياه
أذاقَ السرَّ والروحَ كمالُ الروحِ والوجدِ
ووالانا بما أغناه مولاه وولاه

لأهلِ الوجدِ من لحظِ أباحِ الفضلِ والقربا
فواسانا بما آتاه مولاه وأدناه

جزاه الله ربُّ الخلقِ عنا خيرَ انعام
فلا ملجأ ولا منجى لعبدٍ منه الا هو

فربيُّ ربِّي فضلاً وكنْ لي دائماً ربِّي
 ولي وليّاً كانَ ربُّ الفضلِ ربّاه
 فصيحٌ في مقالاتٍ ، صحيحٌ في كراماتٍ
 هوَيْنَا المشرَبَ مَشْيَا الهُ الخلقِ أعلاه
 سليمٌ الطبعِ في الباطنِ ، حلیمُ الخلقِ في الظاهر
 عظیمُ الخلقِ من صبرِ الهُ الخلقِ أعطاه

(١١)

انا مذنِبٌ ، انا خاطيءٌ ، انا عاصي
 هو راحِمٌ ، هو غافِرٌ ، هو كافٍ
 قابلتُ منه ثلاثةٌ بثلاثةٍ
 اذ غالبتُ أوصافهُ أوصافي

(١٢)

تأريخُ فوتِ ولدي مطلوبٌ
 وذاك عندَ العالمِ محبوبٌ (١٨)
 من الوفا ذكرُ اجلِكَ الصفا
 دفعا لآلامِ القلوبِ والجفا
 قد تهتُ ليلَ الفكرِ بانتظارِ
 اشارةٍ من حَبِّي الاخيرِ

(١٨) شيخ ضيائوددين نهم پارچه شيعرهی بۆ لاواندنهوهی سهدوددینی کوری داناه .

مستخبراً فهم الخليل الزاهد
 رمزاً له يكون مثل الشاهد
 قال البشير فيهم اهل الوفا
 (غفر له^(۱۹)) يكفي لدى اهل الصفا
 الحمد لله الذي اغناه
 بفضله عن كل من سواه
 طوبى لكم يا اهل ودي حيوا
 من رحمة الباري الاله المعفو
 من كان يرجو منكم ذا نائلة
 أمته رحمة الاله الشاملة
 الى متى التسويف منكم (عمر)
 هل جبك بالرحمة قد ستروا
 مكارم الاخلاق حب الله
 في قلب عبد ذاكر لا الاهي
 واغفر له والديه ربنا
 وآت به بالرسول ما وعدتنا
 وصل يا رب على من أرسلنا
 بالرحمة على الأنام فضلا
 سلم عليه ربنا وكرّم
 وآله كرام اهل الكرم

(۱۹) به حسابی حریفه کانی نهجهد نه کاته ۱۳۱۵ که سالی کوچ کردنیته می .

شَفَّعْهُ فِينَا رَبَّنَا مَوْلَانَا
 واحسرتا لو لم يكن مولا نا
 افعل° بنا ما انت° اهلته° ولا
 تفعل° بنا ما نحن° له اهل° ، فلا
 ينفع° ذا لنا وذاك° انفع°
 ان تفعلن° فمن° هناك° يمنع°
 ينفع° ذا لنا لدى الكريم
 شَتَان° من كريم الى اللئيم

سَیِّ نَاهِیْلکَهِی شَیْخ عَومَهر ضِیائُوددین

رسالهء در بیان لطائف جهت دفع اشکال مسلمانان

بِسْمِ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ ، وَسَلامٌ عَلٰی عِبَادِهِ الذِّیْنَ اصْطَفٰی • محض تسلیهء
 خاطر دوستان که دماغ ارادتشان از گلستان صداقت بوستان است ، بعد از
 استدعای توفیق و پس از تمنای وصول به درجهء تحقیق و تفریق تصدیق ،
 بیان میدارد که بعضی از احباب عبارات بزرگان باصفا و اشارات سربلندان
 مجالس وفارا کز مباحث فنای لطائف و عناصر عالمین امر و خلق محرر
 فرموده اند و دیده اند ، و از مبتدیان بر یک معنی از آنها فهمیده ، گویا دماغ
 فهمشان بویی از گلستان نشمیده ، و پای عزمشان آن جاها نرسیده ، و این
 فتره مایهء تصورات نوعیهء بعض کم خردان گردیده ، یمین و یسار خودشان
 نشناخته اند ، و با حالت فقد نقد سعی در تفریق فریق اهل تحقیق باخته اند ،
 و قول خود را جای اعتبار و خیال به مثال بر آمال جاهلان محک عیار
 ساخته اند ، ندانسته اند که حلقهء عبارت را وسعت در حق تعالی نیست ، و آن

دقایق مدارك از باب حال اند و خارج عمارات عبارات ، و بعید از قیل و قال اند و متصور عقل عادی هر پر خلل نمیشود *

باری که فقیر که پای تحقیرش بسته زنجیر تقصیر است ، مظهر نادانی ، و مرکز عجز و سرگردانی ، با کمال جهل و نقصان ، رمزی را از کنوز رموز آن بزرگان به سلك تحریر در میدارد که فائده اش عائد فهیمان ، و قاعده اش قائد مستقیمان کوی تعلم (بیت) :

گر ندارم از شکر جز نام بهر
این بسی خوشتر که اندر کام زهر

آری لطایف عالم امریه در صحبت و جوار لطائف خلقیه اند * اصل خویش را فراموش و منسی نموده اند ، و به آنهای دگر که در تنزلات منازل عدیده دارند گرویده و تابع شده اند ، کأنه ملوك و محكوم و مظلوم مانده * طالب که مقتدارا یافت ، و گردن اختیار خود را بسته فتراك اراده او نموده اند ، به دائره قبول محسوب شد ، و به سلوك مأمور گردید ، و صادقانه کوشید ، از یمن توجه معنویه مقتدای خود غبار غفلت و جهالت مرتفع شد ، و فی الجمله لطائف عالم امر مصفی شد و رشتهء تعلق علم بشری از علائق صوریه کوتاه میگردد ، و علم را جهت تجرد به اعتبار صفت ذاتیه خود پیدا میشود * سالک دران وقت معلوم خارجه ندارد ، لکن بالضروره علم به وجود خود دارد ، مادام قائد عنایت او را کفالت گردید ، آن علم را به طرف ذی شرف حق میکشد ، اما چون قابلیت یافت آن ندارد ، و خود را هم منسی کرده ، صورت فنائی که معبر به نسیان ماسوی باشد حاصل نموده ، لکن فنا نیست بلکه آثار فنا هم ندارد ، بلکه علم معطل ، و معلومات خود را مجهول داشته *

بعد ازان که توجه معنویه شیخ بر او غالب گردید ، چیزی فوق

استعداد حالیه خود را که به مآل مرجو و متوقع باشد ، در خود مشاهده میکند ، چون آثار توحید افعالی و صفاتی و ذاتی شهودی یا وجودی با وجود هیچ کدام را نیافته ، و شامه اخلاصش ازان گلشن اختصاص رائجه نشمیده است (بیت) :

کوزه گر در بحر شد بحرش مگو
چون کنار آری ورا شد بحر جو

باری تمام فنا در ختام کار است ، و آن منوط به لطف پروردگار (ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء ، والله ذو الفضل العظیم) *

فنا ی که در عبارت ارباب اشارت مذکور است از آن است که کلیه سالک در سیر الی الله و جمیع عالم با سرها در علم سالک منتفی میگردد ، حتی علم را به علم خود نیست . اگر به عمر دنیا دران حال باشد خطرء واحد از جزء تا کل وارد قلب ناید . ولکن هر وقت ، به هوش آید به اخلاق حسنه میآید . ذمایم را وصولش منسی ، و در خود مندفع میبیند ، چون دیوانه که افاقه یابد و اگر فنارا از نسیان عبارت داندن خوا بیده مطالبات عرفیه در خاطر ندارد و مولود حالت رحم فراموش نموده ، و بالغ حالت طفولیت مجهول کرده (سبحان الله هذا بهتان عظیم) . آن باحاثان به ذکر و فکر کوشند (احسن) و (ادب) را ورزند برای سعادت این است که در آخر اعمال را با میزان اقوال بسنجند ، و مراتب قبول به اعتبار تصدیق شریعت است ، و درجات آن (لایعلمها الا هو والله بکل شیء علیم) *

و فنا ی اتم عبارت از فنا ی لطائف عشره است که بعد ازان داخل زمره مخلصین است ، و راه شیطان نیست که داخل وجود او شود (ان عبادی لیس لك علیهم سلطان) . و بعضی که از ذکر فتوحی ندارند علت کم جهدی است و الا جهد بر فتوح مقرر است . (والذین جاهدوا فینا لنهینهم سبلنا) که

باب فتوح بر مجاهد مفتوح و مرصود خواهد بود ، و بر کاسل مسدود است (یا یحیی خذ الكتاب بقوة) . فنای که مقبول و مصطلح اصحاب کشف وصول است ، فنائی است که فانی بعد از افاقه متخلق به اخلاق شریعت است ، و آن سعادت شایسته کاملان است . (الفانی لایرد) مراد از و است که بر ذمائم رجوع ندارند ، والا به عکوس ارواح طیبه غیبت حاصل شود ، فانی نیست غائب است . فرق غائب و فانی نکرده که در تحقیق بر اوها بسته شده .

(ربنا لا تؤاخذنا ان نسينا او اخطانا . ربنا ولا تحمل علينا اصرا کما حملته على الذين من قبلنا . ربنا ولا تحملنا مالا طاقة لنا به ، واعف عنا و اغفر لنا وارحمنا ، انت مولينا ، فانصرنا على القوم الکافرين) . والسلام .

عمر العثماني

نامیلکه یملک

له وهلامی نامه‌ی هندی له مهلا گهوره گاندا

بؤ لیک دانموی هندی ئادابی پیوانی خودا

بسم الله الذي يعلم السر وأخفى ، والصلوة والسلام على سيدنا محمد المصطفى ، صلى الله عليه وعلى صحبه أهل الوفا ، وعلى التابعين بالصدق والصفاء .

اما بعد ، فقد بين لي حبيبي وسيدي السعيد ادامہ الله بخير الدنيا والعقبى من الاحباب ماينافي آداب الاصحاب في مقام التقوى ، ولا يحمل قولهم الا على الخير على رغم اهل الظاهر ومايرى في تلك المباحث لنا خير في الاول والاخر ، شكر الله سعيهم ، وصرف الى الخير رأيهم .

ولكن للفقير الخادم من كلمات الاخيار امام ، ومن آداب الابرار الكرام في باب التسليم مقام ، ومن حشمة الاحرار لحسن الختام مقصود ومرام .

من رفع رأسه من سجدة قبل الامام ، او قام من ركوعه وارتفع الى القيام ، يوشك ان يتغير وجهه وتتبدل صورته ، بقدرة الذي لا تأخذه سنة ولا نوم • اولئك الأحرار قوم لا يخافون من اللوم ولا ينظرون الى اليوم ، نفعا الله بهم ، فالمرجو من حما يدكم قبول قولهم بين الاقوال واقتفاء آثارهم لسعادة الحال في الحال والمآل ، وتحسين حركاتهم في الافعال • انهم امراء اليقين ، ووزراء ممالك التمكين ، ورؤساء جيش التلوين ، جعلنا الله من محسوبيهم ، وشفعنا باقطار الطافهم ومحبتهم ، واحيانا باقتباسهم القدسية ، وفجأنا من الرين بهمهم العلية ، وايدنا بامداداتهم كل بكرة وعشية ، بجاء خير البرية صلى الله عليه وسلم •

فها انا ابين الكلمات التي جعلتها لي اماما ، وهي لدى المنصف كآليات ، وللسائل علامات كالنجوم الزاهرات •

استمع ماذا يقول العنديل
حيث يروى من احاديث الحبيب

قال بعض الاصفياء الأولياء قدس سرهم نصيحة للمريدين وتربية للسالكون : يجب على كل عبد ان يدخل نفسه في كل شيء نعيمها وبؤسها حتى ترجع مطيعة ، فانها في الحقيقة تمنع ان تعبد الله الحق وتوجه العبد الى ماسواه •

وما دام لها حركة لا يصفو الوقت ، وما دام لها خاطر لا يصفو الذكر من لقاء النفس ، وهي التي صعبت على العلماء الاخلاص ، وبعدهم عن درجة الاختصاص في تعليمهم بين العام والخاص • فان النفس اذا استولت على القلوب أسرتها وصارت الولاية لها ، فان تحركت تحرك القلب ، وان سكنت سكن من اجلها ، وجب الدنيا والرياسة لا يخرج قط من القلب مع وجودها ، فكيف يدعى عاقل حالا بينه وبين الله عز وجل مع استيلائها ، ام كيف يصح

لعباد ان يخلص في عبادته وهو غير عالم بأفاقها ، فان الهوى روحها من الشيطان خادما ، والشرك مركز في طبعها ، ومنازعة الحق والاعتراض عليه مجبول في خلقها ، وسوء الظن وما ينتج من الكبر والحسد والدعوى وقلة الاحترام وطول الامل وما والاها من شيمها ، ومحبة الصيت والاشتهار حياتها ، ويكثر تعداد آفاتنا نجانا الله منها • وهي التي تحب ان تعبد كما يعبد مولاها ، وتعظم كما يعظم ربها ، فكيف يقرب عبد مع بقائها ، ام كيف يصدق في الاحوال مع مصالحته اياها ، ومن اشفق عليها لايفلح ابدا • فيجب على الصادق ان يترك كل ما ومقته النفوس •

ويقبل من الذامين ذمهم فيه • ويقول للمادحين ما مدحتموه من وراء حجاب ، ويقول لنفسه في كل نفس لا قرب الله مرادك وأبعد مرامك • نعوذ بالله من أرض تنبت فيها نزاهة النفوس ، فان من لمح نزاهتها ورأى لها قدرا وعلم ان في الوجود اخس من نفسه فما عرف نفسه ، فكيف ينزهها أو يغضب لها أو يؤذي مسلما لأجلها ؟ فيجب اجتنابها كالسم • وما دامت هي فليس في وجه القلب خير لانها ترس في وجهه • وكلما قربت على القلب زاد شره ونقص خيره • وما بقى منها بقية فالشيطان لاينزل عنها • والخواطر المذمومة لاينقطع منها • قد أفلح من زكيها ، وقد خاب من دسيها •

واعلم انه يجب على سالك طريق القوم ان لا يشتغل بالكلية بمقاومة نفسه ، فان اشتغل بمقاومتها بكمال الجهد أوقفته • كما ان من اهلها ركبت بل يخدعها بان يطيعها راحة دون راحة ثم ينتقل الى غير ذلك • ومن قاومها وصار خصمها شغلته • ومن اخذها بالخدع ولم يتابعها تبعته •

ومن آداب السالك في المعاملة معها انه اذا لبست النفس على مريد حالها وادعت الترك للدنيا ، وان علمها وتعلمها وعملها خالص لله تعالى جل جلاله ، فيجب عليه ان يزنها بالميزان الذي لاينخرم والميعار الذي لاينظم ، وتصوير ذمها بعد مدحها وردها بعد قبولها والاعراض عنها بعد الاقبال عليها

وذلها بعد عزها واهانتها بعد اكرامها • فان وجد عندها التغير والانعصار فقد بقى عليه من نفسه بقية يجب عليه مجاهدتها ولايجوز له الاسترسال معها • وليعلم حين التغير انه واقف مع نفسه عايد حيرتها على حصول آفاتهما • وصاحب هذا الحال بعيد من الله تعالى • وقد علمت يا حبيبي بعد التأمل الكامل ان نصيحة الناصح امر بعيد من مطلب الفقراء وقريب من عادة الامراء، وانه لم يكن متفكرا في آية (انما المؤمنون اخوة) • فليس من المروءة ترك الاخ بل يأنثم التارك ما لم يكن لموجب شرعي او اصلاح في الدين مرعي • وقال الله تعالى جل جلاله (وما آتاكم الرسول فخذوه وما نهاكم عنه فانتهوا) • وقال صلى الله عليه وسلم (صل من قطعك ، وأعط من حرمك ، واعف عمن ظلمك) ، وليس امر الناصح كان الله لنا وله من تلك المصالح ولا له شهادة من ذوى عدل وهما الكتاب والسنة ، لان تحقيق الامور عند القوم بهما اعنى عدول اصحاب صفة تصديق الطريق والتوفيق لدى اهل التصديق من فريق التحقيق وما لنا الحكم بغيرهما • الحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدي لولا ان هدانا الله • ان ربنا لغفور شكور •

واعلم ان اجلة الكلمات كلمات الاجلة ، فان اكرم المعاملات معاملات الكرام • فمن اين يوجد احد اكرم من رسول الله صلى الله عليه وسلم واعز منه عند الله • فاقتد به في الحركات والسكنات وخل سبيلنا • ونحن قوم في وادى اللوم صان الله من اعاننا واعان من صاننا • وعلى الله توكلنا وهو حسبنا ومالنا ان لا نتوكل على الله وقد هدانا سبلنا • الا الى الله تصير الأمور • وصلى الله على سيدنا ومولانا محمد وآله وصحبه وسلم تسليمًا كثيرًا • ولذكر الله اكبر •

جان عزيزم ! در فرمايشات احباب معذورند كه به اختيار عادت مسرورند • اگر فقير چنان كنم مغدورم كه ملعبهء غرور ميشوم • اعاذنا

الله سبحانه من الغرور لاسيما به واسطه عيوب خود خبر از احوال خلق
ندارم .

رباعی :

از هیچ کسی نه وز خوشتن باخبرم

از هیچ سگی به نیم الا بترم

هرچند به حال خویش مینگرم

يك جبه نیرزد از قدم تا به سرم

علی الخصوص خدا یکی است اوست ضار و نافع . اوست معز و مذل
و معطی و مانع . به همه عملهای من از من دانا تر است . نشر و حشر با
اوست . وانكس که به عیب من دانا گردد این صفات ندارد تا از نجات یا
شمتام بازدارد . اگر آشناست ان شاء الله اصلاح میکند .
اگر بیگانه است چه باك که ناگفته میگوید و نادیده میجوید .
اگر دنیا جوئیم یا عقبی خواهیم به خالق است ، دگر چرا عبدرا بیازارم ،
و نام خودرا در چه بازار آرم .

اگر کسی تعریفی به دروغ کرد ، چراغ رجای من چه فروغی حاصل
دارد . و اگر خلاقی گفت چرا در اعتساف شوم . (من عمل صالحا فلنفسه ،
ومن اساء فعليها) . علی الخصوص کرام الکاتبین در دو روز دفتر مرا به
حضور پیغمبر صلی الله علیه وسلم عرض میکنند . لازم شد که آن دوستان
امر قهرمانند که نقصی رساند (ربنا لا تؤاخذنا ان نسينا او اخطأنا) .
والسلام علیکم ورحمة الله وبركاته .

ناميلكه يمهك

بو شيخ نه جهود ديني كوري نووسيوه

لهبارهي باس كردي (لهطائفي خهمسه)وه

بسم الله الرحمن الرحيم

يا من انت مني بمنزلة هارون من موسى ، ولو كنت آنسا احدا غير
ذكر الله ، لاتخذتك في الدارين انيسا • اسأل الله لى ولك الفتوح •

اعلم ان لكل لطيفة من اللطائف المودعة في الوجود فوق العرش اصلا
مسعودا ومقاما محمودا ، وليس تحصيل الفناء لها من غير وصولها اليه بواسطة
طلب السالك وعمله تحت يد اهل •

مثلا أصل القلب تجلى الأفعال ، وأصل الروح الصفات الثبوتية ، وأصل
السر شؤونات الذات ، وأصل الخفي الصفات السلبية ، وأصل الأخفى الشأن
الجامع • وبملاحظته الاصول يراقب في المراقبات المعلومة ، وللنفس الفانية
كذلك اصل من تلك الأصول • يعنى اصل النفس اصل القلب ، وأصل الهواء
اصل الروح ، وأصل الماء أصل السر ، وأصل النار أصل الخفى ، وأصل
التراب أصل الأخفى • ولكل واحد من هؤلاء نور باللون ممتاز • نور القلب
اصفر ، ونور الروح احمر ، ونور السر ابيض ، ونور الخفى اسود ، ونور
الخفي اخضر ، ونور النفس ليس له لون من تلك الالوان المفضلة ، وذلك بعد
التزكية يدرك لا قبلها ، ولا يلقيها الا ذو حظ عظيم •

اعلم ان المراقبة اذا كانت بملاحظة تلك الاصول ، توجب الوصول الى
درجة القبول وتنتج الترقى والتخلق بالشرعة حقيقة كما هو المأمول •

وتفصيلها انك تصور شخص النبي صلى الله عليه وسلم وتقابل بقلبك
قلبه الشريف وتعرض في مقام التضرع لربك جل جلاله رجاءك فيض تجلسي

الافعال الذي من قلب حبييك • هذا ان كنت من اهل المكاشفة • والا تقول
من قلب حبييك محمد صلى الله عليه وسلم وصل الى قلب سيدنا آدم عليه
السلام • ولما حصل الفناء للقلب نسيت الافعال منك ومن الخلق في ظرك و
علمك وتصورك وتقول صادقا (كل من عند الله) • بل ليس يدري من كان
عنده غلبة هذا الحال خلافا للقال ولا يشاهد شيئا الا من الله على قدر
استعداده ، وهو الفاعل الحقيقي للافعال لدى اهل التحقيق ، وهذه الولاية
الصغرى تسمى ولاية آدم عليه السلام • ومن وصل الى هذه الولاية فهو
آدمي مشربا •

وكذلك الروح • تقابل روحك روحه الشريفة وتعرض لتجلى الصفات
الثبوتية الذي ورد من روح سيد البشر صلى الله عليه وسلم الى روح نوح
وابراهيم عليهما السلام ثم الى روحك • والواصل في هذه الدائرة يقال
له ابراهيمي المشرب فانه الى الخلطة انسب • وعلامة الصدق انه ليس ينسب
الصفات باثرها الى من لا اثر له وبعين الصدق يرى ويعتقد ويقول ما يرضى
الرب وأن لا يشخص شيئا من الاشياء لاحسا ولا نفسا ولا انسا وهكذا في
السر والمقابلة ولكن يعرض فيض شؤون الذات الذي هو من سر كاشف
الاسرار صلى الله عليه وسلم ورد الى سر موسى عليه السلام • والواصل
الى هذا المقام موسى المشرب والصادق في هذا الحال يرى ذاته مستهلكا في
ذاته تعالى •

وكذلك الخفي وقابله بلطفية النبي صلى الله عليه وسلم وتعرض
بالتعرض الى ربك وترجو فيض الصفات السلبية الذي ورد من خفي النبي
صلى الله عليه وسلم الى خفي عيسى عليهما السلام والواصل فيها عيسوي
المشرب • وتجريد الرب وتقريده في هذه المراقبة على السالك وارد لا يرى
ولا يعلم الا من الواحد بعلم الواحد وليس في علمه الا الواحد •

وفي الاخفى تقابلها الى اللطيفة الاخفى الذي في صدر سيدنا سيد
 الورى صلى الله عليه وسلم متعرضا الى رب الشعرى للشأن الجامع الذي في
 اخفى حبيبه الذي اوفى والمسعود فيها محمدي المشرب والتخلق باخلاقه فيها
 اقرب . ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء والسير فيها لايعين الا بلا تعين ، ولكل
 من تلك المراقبات محو وصحو اذا غلب المحو يسكر واذا عاد الصحو يشعر ،
 وكلما غلب المحو فالصحو ارغب يعني مادام المحو اصفى من الكدورات
 البشرية ، واذا غلب الصحو يكون اصفى الى الاحكام الشرعية ، والاعتبار
 بالاستقامة مع الشريعة اولا وآخرا باطنا وظاهرا لأنها هي المنهج القويم
 والصرائط المستقيم بالقرآن العظيم . فطوبى لمن ترك الغير وتوجه بالكلية
 الى الخير . رزقنا الله واياكم ، وما ذلك على الله بعزيز . وليس الكلام واسعا
 لبيان المرام . والله اعلم بالصواب (٢٠) .

عمر العثماني

نامه گانی شیخ عومهر ضیائوددین

دیاره پیاوئیکی خاوهن پایه و ری و شوئی گهوره ی ثایینی وهک شیخ
 هومهر ضیائوددین ، له هه موولایه که وه ، له موریدو مه نسووییه وه ، له
 پیاوانی دین و دیاو وه بۆ پرس و پا پین کردن ، یا داوای ثاموژگاری لی کردن ،
 یا به نیازی دوعای خیر ، یا بۆ داوای چاک کردنی یتوان موسولمانان ، یا بۆ
 هه مه بهستیکی تر نامه ی بۆ هاتوو وه وه لامی داووته وه . زۆر جار وایش بو وه
 هه خۆی راسته وخۆ له باره ی یه کنی له م بابتهاته وه نامه ی بۆ خهک نووسیوه .
 به داخه وه هه نامه وه وه لاماته ی که میان نه بچ کۆنه کراوته ته وه . منیش له و
 که مه که می نه بچ ده سگیرم نه بو وه . هه رچۆن بن که له هیچ باشته ، بۆیه
 وایتره دا هه نه ندازه ناماته بلاوته که مه وه که ده سگیرم بوون و هینوام وایه

(٢٠) مهلا قادری گهوره ی بیاره به نامه یه وه لامی نه نامه یه شیخی
 ضیائوددینی داووته وه ، له باسی مهلا قادر خۆیدا نهینووسینه وه .

لهمه وپاش زیاترو گه لیککی تریشم لهم بابه ته چنگ بکه وئ و بتوانم پیشکشی
خوینده وارانی گازیزیان بکه م .

نامه‌ی یه‌که‌م

بۆ شیخ نه‌جموددینی کوری نووسیوه

فرزندی نجم‌الدین ، در آمان ایزد حضرت رب العالمین باد ، و با محبت
حضرت فخر المرسلین صلی الله علیه وسلم مشرف و مزین باد .

وبعد ، دلم با تو الفتی دارد که غیرا راهی نمانده . ای کاشکی تو
هم غبار غیرت به دل راه نبودی . ان‌شاءالله وقت آمدن آن طرف
قریباست ، زخمهای دوری را به مرهم نزدیکی تسکین دهیم . والسلام .

عمر العثماني

نامه‌ی دووه‌م

ديسان بۆ شیخ نه‌جموددینی کوری نووسیوه

فرزند! وفقك الله تعالى على البر والتقوى . عجا تا این درجه
دوری را بر بزم حضور ترجیح داده ، از آمدن نکول ورزیدند . برخیز و بیا
و معرفت حاصل کن . مجال تعلل را محال دیده ، علی‌الخصوص فقیر بنویسم
بیایند . در هر صورت آمدنت ضروراست .

يك زمانى صحبتت با اوليا
بهرتر از صد سال بودن در تقى

والسلام (۲۱) .

عمر العثماني

(۲۱) وهك بیستومه شیخ نه‌جموددین له خانه‌قای (گومه) بووه له‌وبه‌ری
سیروان و شیخی باوکی ویستویه‌تی بیتته‌وه .

نامه‌ی سیّهم

همر بق شیخ نه‌جوددینی کوری نووسیوه

فرزندی نجم‌الدین ، به سعادت قرین باد . بعد حالات را پرسند ، شب
شنبه الحمد لله به سلامتی عودت به محل مألوف شد . بحر اشتیاق شما
ممرش دل باوفای فقراست . نار آرزوی بالهب مایهء بی‌قراری این دل
فگارااست . عنان ارادت را به امید وصول به درجهء سعادت باید به طرف ما
معطوف دارند ، و یعقوب محزون ایام مهجوری را یوسف‌وار مشغوف
نمایند . بیا ، بیا که نمانده‌است تاب هجرانم . والسلام . الهی بجاهم عندک
ارحم حالی .

عمر العثماني

نامه‌ی چواره‌م

همر بق شیخ نه‌جوددینی کوری نووسیوه

فرزند ارشد محمد نجم‌الدین ، تلویناش به نور یقین ، واسطهء مقام
تمکین باد . بعد از چشم بوسی خبرات را خواهش نمایند ، به یادت مؤنس
میباشم .

عید رمضان به هجرات در حرمان ماندیم . عید اضحی را به امید
دیدارینی میدانستیم . آمد و رفت از فازنین آداب دلنوازی نرسید ، و رسم
رحمت واضح نگردید . و نظر انتظار پیوسته به راه آن دلدار حیران مانده .
ای وای از محرومی دیدار و دگر هیچ . باری دل در آرزویت در مشقت
مانده ، بخصوصه مبادرت به احضار شد . گل به دست دارید مبویید .
گیل به دامن دارید مشوید . بی‌حالت خودگیری برخاسته و آمده که
ضرورت کلیه اقتضا به آمدن شما مینماید .

باز آی که باز آید عمر شده حافظ
هرچند که نیاید پس تیری که بشد از شصت

والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی پینجم

همر بق شیخ نه‌جموددینی کوری نووسیوه

فرزندی فجم‌الدین ، کوکب سعادتش از برج یقین طالع ، و نور
ارادتش بر بیابان صداقت ساطع و پرتو آفتاب ادبش بر خدمت فقرا ان شاء
الله الاعم باد •

اولا برخورداریت از خدا به خاطر انبیا و اولیا رجادارم • ثانیاً جناب
سعادت‌مند ملا محمد کستانی که راغب ملاقات شما بود آنجا آمد • محبت
علما و صلح‌آرا به دنیا و ما فیها (الا ذکر الله) نباید داد • فرصت الفت
ایشان را غنیمت باید شمرد • خصوصاً جناب معزی الیه که حقیقه از محبوبان
این فقیر مستمنداست تا در آنجااست هشیار خدمتش یاش •

نقل‌است یکی از مجذوبان از طلوع آفتاب تا غروب روی به آفتاب
نموده و میگفت آیا دراین گردش یکی را دیده‌ام که از خود رسته و به حق
پیوسته باد • دگر اشاره کافی‌است اگر طالب اهل‌است کار سهل‌است ،
والا کوشش جهل • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی شه‌شهم

همر بق شېخ نه‌جموددینی کوری نووسیوه

پسرم ، نور بصرم ! از خون دل چون گل نکات ادب را مایه رفع تعب
این زحمت دیده نموده بودید ، رسید . در آن لحظه و مابعدا موجب لحظات
التفات گردیدند . صبر که نصف ایمان است ، به سهل و آسان نتوان یافت .
تا دیده ارادت به سوی غیر است نیت و قول و فعل موجب برکات تامه و خیر
نخواهد شد . ضرر و تقع به ضار و نافع است ، و منع و عطا از معطی و مانع
دیده . در نظر اهل معرفت دیده به غیر سوی او گشودن خطا است ، و گوش
به حرف نامحرمان به حرم خارج دائره صدق و صفاست . گل و دل را بخار
هوای اغیار زدن ناسزا است . (ان السمع والبصر والفؤاد کل اولئک کان عنه
مسئولا) . ان شاء الله به توسط اهل همت با خدا باشی ، و به تیشه
استمداد از متکیان اریکه امداد که اصحاب کف اتحاد بین العبادند نقش
تعلق غیر را از لوح خاطر بتراش .

آنچه بر تو باید این است دلت به حق بگراید تا گره از کار بسته
بگشاید ، و الا سنگلاخ به راه وصول در نظر ارباب قبول که سختیها دارد ،
بی اینها مشکل است و سهل نخواهد شد . دارالمحنة و استراحت مگر در
تصور اهل اباحت باشد .

نصیحت گوش کن جانا که از جان دوستتر داند
جوانان سعادتمند پند پیر دانارا

چون عاطفت دیده ملاطفت به ظرف آن فرزند ناظر است به این اشارت
اکتفا گردید .

بیا تا تاج را چون در یکتا به سر داریم بر تخت ارادت
والسلام .

عمر العثماني

نامه‌ی هفتم

همر بۆ شېخ نه‌جموددینی کوری نووسیوه

دل‌م به داغ و فایت صبور و رنجوراست
که یادگار ازان کوکب زمن دوراست

فرزندی نجم‌الدین سلمه الله تعالى درد فراق‌را تحریر ضرور نیست
که از ارباب اشتیاق نه مستوراست • حدیث آرزومندی را بیان نمایم که به
طومار در نمی‌گنجد • اگر دل داری دل‌داری را میدانی و آدابش‌را در میان
اعیان با نشان و برهان‌است • باری گله از من نباید و رنجش از من نشاید
که من ستم‌دیده با ریش سفید به کجا روم که هر طرف مستحق تذکار و هر
یک منتظر و در دائره انتظارند • کوکب بخت مرا هیچ منجم نشناخت ، که
فرزندان هر یک در جایی با هوایی و فقیر با فقرا تنها مانده • خدا رحمی دهد
صیاد مارا • باری حالات‌را جويا باشند ، عمرتان بادا دراز ای ساقیان بزم
جم • به انتظار اخبار سلامتی شما و امثالت بهر طرف نگرانم گویا چهار
چشم ماندمام • حق تعالی کچی برایتان نیاورد • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی هشتم

همر بۆ شېخ نه‌جموددینی کوری نووسیوه

ای غائب از نظر که توی همنشین دل
من بینمت عیان و دعا میفرستم

فرزند باتمکین ، نور چشم تمکین نجم‌الدین به نور یقین محفوظ از
مزلات راه تلوین و محظوظ به الطاف حضرت رب العالمین و سربلند به
محبت خاتم النبیین صلی الله علیه وسلم باد •

بعد از طی سجد اشتیاق ، و پس از بسط بساط اشواق بیان میدارد از
 اینجا که خدا راه صلاح و اصلاح را برای ارباب فلاح موجب رستگاری قرار
 داده ، اسباب قوت جناح سبک سیران اوقات مساء و صباح است . درین
 صورت در بین عباد به همت شاهان تخت ارشاد ، اگر فرصت خیرخواهی
 و خیرگویی غنیمت گردید ، جهاد است ، باید کوشید و بلکه شربت زحمت را
 هم دران مقام نوشیدن رحمت است .

باری جناب پاشا در فقره قتل مرحوم مظلوم محمود بگ که امیدوارم
 در ظل قبول صاحب مقام محمود صلی الله علیه وسلم مورد رحمت حضرت
 ودود مسعود باد ، مکتوبی به فقیر اظهار نموده این است لفاً روانه شد ،
 ملاحظه نمایند . بعدازان با سرکار خالو عزیز بگ ملاقات محرمانه بنمایند ،
 و مکنونات خاطرش مکشوف دارند . آن وقت به تدبیر او پای عزیمت را به
 دائره مطلب نهید ، شاید کاری سامان گیرد که غبار پریشانی ازان جمعیت
 برخیزد . و صلی الله علی خیر الوری وآله وصحبه اهل المغفرة والتقوی .
 والسلام .

عمر العثماني

نامه‌ی نهم

همر بق شبتخ نه جموددینی کوپی نووسیوه

فرزند سعادت قرین نجم‌الدین ، از برکات کامله حسن آداب و ارادت
 انشاءالله به سعادت دنیا و آخرت نائل و در هر عید سعید و آزاد ، و در
 طریقت تا حقیقت بر وفق شریعت برخوردار باد .

کاغذت به ملاحظه رسید . مالش را حالی گردیدم . جوابهارا اگر
 تاخیر انجامیدند بر حسب تقدیر بود . آنچه عقلاً صلاح دیدم نوشتم . وقت
 فراغت و حصول نعمت صحت انشاءالله وفا به مضمون مکتوب خواهد

شد • زیاده مقدرات را در ازل زیر پا شده ایم ، تغیر نباید کرد که طناب قضا در گردن است و قلاب قدر به سوی ما اراد الله تعالی جلاب است •

از چه کند جنبش بی جا که هست
آهوی بی چاره به گردن اسیر

فرزندی معین الدین را چشم بوسم • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی دهه‌م

هر بق شیخ نه‌جموددینی کوری نووسپوه

فرزند دل‌بندم ، عزیز ارجمندم ، نجم‌الدین ، همت شاهان تخت تمکینش
تمیمه بازوی یقین ، و دعای زنده دلان باتحسینش مددکار راه تلوین باد •
وبعد ،

از رفتن جان از بدن ، گویند هر نوعی سخن
من خود به چشم خویشتن دیدم که جانم می‌رود

باری تو رفتی ، خدا همراهت • هر جا هستی خدایت به سلامت از
ملاط محفوظ و در کمال سعادت محفوظ دارند بمنه ، اگر چه میدانم که
شرمسارم و جای رجای روی ندارم • مدد یا روح شاه نقشبند و غوث
گیلانی قدس سرهما • و به ملا عبدالقادر گفتمام بیاید در گمه بنشیند ،
صاحب‌داری او را در خصوص تعدی خلق لازم دارند ، و اگر زراعتکاری
بنماید باز چشم‌داریش در زمین و غیره ان شاء الله میکنند • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی یازدهم

همر بۆ شېخ نه‌جموددینی کوری نووسیوه

در نعیم ار نبود جا و مقامی جانا
بر در عشق تو چون خاک فتادن اولی

مدد یا روح شاه نقشبند و غوث گیلانی • فرزندا ! بمنه تعالی ابر
رحمت و لطف خداوندی عز اسمہ از باران انظار حضرات مقدسه پیران
نقشبندی قدس الله تعالی اسرارهم گلزار ارادت آن ارجمند دلبندرا ریّان
و سیراب فرماید •

لطف حق باد به هر وقت مددکار ترا
همت حضرت عثمان بودت یارو ندیم

بعد ، آنچه از کسالت فقیر استماعاً دستگیر شده دروغ نبوده ، ولی
چراغ امیدواری به صحت له المنه علی الظاهر درین هفته فروغی فراهم
آورده و صحت علت‌را دور کرده‌است ، اما چه فائده که تنها در زحمت
تنها مانده‌ام •

طالب راه هدی را می‌نگرم شاکرم • تکالیف اراجیف را نظر آرم
شاکرم که پنبهء تصبر را بر داغ دوری شما و امثال شما نهاده ، به انتظار
ظهور آثار اخیار لیل و نهار را به حسرت به سر می‌برم • وجود را در شیشهء
اندیشه چو مربای زنجبیل در خاک دلیل به حلوائی تمنا در مقام رضا با غسل
مصفاۃی لقای اهل لقای ایزد حضرت اجلّ جل جلاله دارم ، و حرف ملال را
له المنه ازین عالم یاد ندارم که دائم با غیر او تفرقه‌است با او جمعیت • معلوم
که تفرقه در نظر فریق اصحاب صنفه تحقیق به تصدیق پیر میخانهء طریق
توفیق غیر مستحسن ، و بدو و ختمش دائر به کمال محض است •

هرچه جز ذکر خدای احسن است
گر شکر خوردن بود جان‌کننده است

باری انجیر رسید • پیرت مددکار و دستگیر باد بمنه • روز چهارشنبه
گذشته جوانو اسپ را با رضا روانه کردیم ، و در اصطبل تغافلش مدارید • به
چشم ملاحظه باشد که خیلی اسپ مناسب به نظر می‌آید ان شاء الله قدمش
خیر خواهد بود •

فرزندی محمد و خواهرش را چشم بوسم • حالات را علی الظاهر پرسند
جزئی اشتغال داریم • ان شاء الله عنقریب خلاص میشود ، و به اشتیاق دیدار
تا بر و بحر طی خواهد شد • ان شاء الله • ان شاء الله • مدد پا پیر پیران •
والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی دوازدهم

هر بؤ شیخ نهجه و دینی کوری نووسیوه

به هر منزل که جانان من آنجا است
تم اینجا ، دل و جان من آنجا است

فرزندا ، ارجمندا ! أعزك الله بمنه و أيدك بجنود لم تروها بالعين ، و
جدد لك اليقين ، و أوصلك الى مقام التمكين ، ونجاك من التلوين ، بجاء
اوليائه المتقين •

بعد ، آن وقت کاغذت رسید مجال جواب نبود تا بنویسم ، و همیشه
به یادت شاد بوده‌ام و با غمت در الم • این دو سه روزه نورچشمی
عبدالرحمن را معطل کردم که هر وقت او را ببینم به یادت بنشینم • سبحان الله

عجب مذکری بود که نزدیک رحم و قریب ملحوظ مییاشد . و هر وقت
دعای شفای صادق را کرده ام حفظه الله .

الحال که صبح پنجشنبه در حضور جناب مستطاب حاج سید حسن
دامت سعادت نشسته و با جناب سعادت مآثر حبیبی شیخ قادر همزانو هستیم
احوال پیرسان شدیم ، ان شاء الله احوال حال و استقبال خیر مآل باد ،
و خاطر عزیزت با جمعیت و وجود به صحت در طاعت حضرت معبود ودود
خواهد بود که نعمت عظمی و سعادت کبری را دلیل و قبول بزرگان کوچه
فقرا برهان مدلل مییاشد . زیاده را بر حسنی خوان که در قرآن مجید
معلوم بر سعید است .

عمر

نامه‌ی سیازدهم

همر بؤ شبتخ نهموددینی کووی نووسیوه

فرزندی نجم‌الدین را چشم بوسم . خبرات را پرسند غباری که بر دل
دوری آن سعادت گل است که زخم صبوری را مرهم آمده است ، ان شاء الله
سلامت و محفوظ و محظوظند .

خالویان هر دورا با صوفی علی سلام رسانم . محل تابستان که به خانه
خالویان نزدیک و از شر و شور تریک است هر وقت به قبالان آمدند بفرستید
خودم نیز آنجا می‌آیم و این تابستان در آنجا می‌اشم . حکما جایی دیگر
صلاح نیست به هر عبارت بوده . اگر کسی خوف از گمه داشته باشد
اطمنانش داده . گمه و هرچه در گمه است فدای چشم انور باد . والسلام .

عمر العثماني

نامه‌ی چوارده‌هم

بؤ شېخ علاؤددینی کوری نووسیوه

که لهوکانه‌دا له دئی (تازاوا)ی (سالان) بووه

پسرم ، نور بصرم ! اگر به قلم رقم اشتیاق سیم علم دشت فراق کنم
شاید ، واگر بیاض صفحه‌ء نامه‌را به مداد خامه‌ء چون بخت خود سواد نماید
عجب نباید که بعد از مدت تربیت فرقت‌را مایه‌ء فرحت دانستید ، و پس
از ایام زحمت هجرت‌را رحمت فهمیدید ، ندانستم از من چه حرفی شنیدی،
و از برف چه شگرفی‌را دیدی . گرمی ما چه ضرری داشت که سردی او را
به دل گرفتی . مگر دنیا عزیز بود ، یا اصحاب خانقاه بی‌تمیز ؟

عمرتان با‌دا زیاد ای ساقیان بزم جم
گرچه جام ما نشد پر می به دوران شما

باری هرگاه درانجا عمر را ضایع نداری و اوقات‌را به موانع ندهی ،
باز حمد خدا میکنم که مطلب اعظم اتباع سرور عالم است صلی الله علیه
وسلم . جز آن امری نیست که سرآمد سعادت سرمدی باشد . من شمارا
برای خدا میخواهم نه برای دنیا . سعادت حقیقی مقصود است نه زبید دار
فنا . الآن اگر من بمیرم تو به من چه ، و اگر تو بروی من به تو چه ؟ ولی
خدا هر جا بلا کیف حاضراست (و هو معکم اینما کنتم) . اگر ما هم باشیم ،
مادام با خدا نباشیم سودی ازان مقصود نمی‌بخشد و جان‌را سروری نیست .

الهی ما را از خدی بستان ، و از دام علایق برهان ، به فضل و کرم خود
برسان ، که تا خود بار دوش خودیم هوش نداریم ، و گوش استماع در سماع
اقوال متناع است . دشمن در بین دو پهلوی پهلوان فتن گردیده . (اللهم
اصلحنا ولا تکلنا الی انفسنا طرفة عین یا ارحم الراحمین) .

خبرات این طرف‌را اگر بررسی خبر دادند که پادشاه بغداد رفته و به

خلعت فاخره عفو سر بلند گردیده ، و قشون تاخیر شده • خبری دگر نیست •
تا چه زاید شب که شب آبستن است •

و فقره سرگت بر وفق فرمان معهود • مجرد ظاهرا از کف مدعیان
خارجه بیرون رفته بر قرار خوداست ، و به صاحبان خودش بی‌پاره
واگذاراست •

فقیّر و اهل خانقاه به امید رحمت خدا سر ارادت را به گریبان تمنا
فرورده‌ایم ، و فکری اگر باشد غم ایام فائنه غفلت است • حق تعالی به
دست رحمت خود خط عفو بر ماجرای خطایمان کشیده دارد (انه عفو
يجب العفو) •

و اهل بیت و صغیر و کبیر لله المنه سلامتی ظاهر داریم • سلامت باطن را
به سعادت مقرون از خداوند عالم رجاداریم • (ربنا تقبل دعاء) • فرزنده
نورجان دعارسانم • فاطمه را چشم بوسم • خواندن (۲۲)
مهمل ندارید ، و طاعت خدا را مجمل نشمارید • اوقات را ضایع ننمائید •
البته شیخ محمود را برایم روانه میدارید ، با او شغل ضرور دارم • باقی
مخلصان آنجا را وکیل سلام باش • والسلام علیکم •

برادر طریق عهد سعادت شیخ محمدر را سلام رسانم • دعای خیر را هم
منتظر • شیخ عبدالله كذلك • سید امین برایم بفرست • به کلی تأخیر نباید •
فرزندى علاءالدین ! ان شاء الله قرار آنجا هر طور بود ، در وقت
عزیمت شهر اطلاع به فقیر بدهید ، چه از قرار آنجا چه از صورت رفتن ،
چه از نام قریه‌ها • باقی حوالهء صدق محبت شماست ، بعد از فضل خدا
و همت پیران •

شب سه‌شنبه • صفر ۱۳۱۴ بدوح

(۲۲) له نه‌سله‌کدها ناته‌واو بوو •

نامه‌ی پازده‌هه‌م

بۆ خه‌لیفه‌ی خۆی شیخ ماری نیرگسه‌جاری نووسیوه

اخ‌ی وحبیبی فی الدنیا معروف • جان عزیزم ! مریدان حاضر از جای ذکر و فکر و حالات طریقت مشغولند به بیانات احوال شیوخ که شیخ ما فلان کرامت دارد و شیخ ما فلان معامله‌را کرد ، و آنچه لازم حال ایشان است معلوم است • (قد ضاقت حیلتي • ادرکنی یا رسول الله) •

جان عزیزم ! کسی برهه (شەلو ۲۳) را دزدیده • تو میدانی و من میدانم • به او بگو برهه‌را به صاحبش اعاده دهد ، والا ازو قبول نمیشود •

نورچشمی سید احمدرا دیده بوسم • والسلام •

عمر العثمانی

نامه‌ی سازده‌هه‌م

دیشان بۆ شیخ ماری نیرگسه‌جاری نووسیوه

عزیزی معروف ! فلان که طلب دعا از ما کرده ، کیم من تا دعا کنم ؟ چیم من تا پای به میدان تمنا فهم ؟ خفته شکلی بی‌ادب ، و لنگ‌لوکی از دست نفس اماره در زحمت و تعب • اگر اهل احسان دعای نجاتم کرد جزاه الله ، والا الحکم لله ، تا بدانم چه آید درین راه • لا اله الا الله •

عمر العثمانی

نامه‌ی هه‌هه‌هه‌م

له وه‌لامی نامه‌ی شیخ معرووفی نیرگسه‌جاریدا نووسیوه

جان عزیزم شیخ معروف است • آن‌آنکه در مقام خود صاحب دستند،

(۲۳) ناوی به‌کیک بووه له عه‌ره‌به‌کانی دواوانی زه‌کم و تانجه‌رو له شاره‌زوور.

در دائره توحيد به باده استفاده از مظهر اتم صلى الله عليه وسلم مستند •
 باخبر از کون و هر درمانده را عوئند • سر خود حرفی نگویند • بی رخصت
 راهی نپویند ، و به هوای خود مطلبی نجویند • مأمورند در حرکات و
 سکنت • اگر خارج عادت باشند معذورند • چشم صداقت بینان ازیشان عیبی
 نبیند • گوش هوشداران لغوی نشنود ، و خیال خوشحالان بدی برایشان
 نخواهد • خدا آنچه خواهد به ایشان میکند ، و ایشانرا چون دام بر سر راه
 بدکاران میتند • دوست به اوها آلوده دارد و طالب را آسوده مینماید •
 بیگانه ازیشان میگریزد ، و با اوها میستیزد • سرکار پروردگار است ،
 و رشته انکار حواله قبضه اختیار اختیار است • حسبنا الله و نعم الوکیل •
 جناب سعادت ندیم شیخ عبدالرحیم را عرض سلام دارم • از من عرض
 بنما اگر حقیقت ظاهر شود طریقت و شریعت معطل میباشد ، اگرچه شریعت
 معبر طریقت است و ممسك حقیقت است • خیالاترا به دل راه دادن علت
 مزمنه است •

ترك فرما جمله اوهام و خیال
 سعی کن با شرع در تحصیل حال

حالا با قال باشد همسری
 او بود رهرو کند این رهبری

تا مقام حرف را باشد مقام
 هست عرفانرا به او گفت و کلام

چون مقام حرف جمله شد خراب
 روز درگاه (۲۴) برمتاب

گر حقیقت یار باشد ای رفیق
 نبودت کاهش به اصحاب طریق

(۲۴) له نه سله کهدا ناته او بوو • په نکه (حقیقت) یخ •

جمله را یکسو همیدانی به دل
جمله را خوشبو همیخوانی چو گل

والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی هژده‌هه‌م

بۆ حاجی شیخ عارفی قزلباتی نووسیوه

فرزندی شیخ عارف سلمه الله تعالى به همت مشایخان میسپارم • بعد
فقیر شمارا به اولاد دنیا و آخرت قبول نمودمام • در اشتغال به ذکر و فکر
خودتان باشند و مآذون باشند برای ادعیه نوشتن ، و در وقت توجه نمودن
استمداد از ارواح مشایخان بکنند ، و از بابت دختر درویش حسین هم
مبارک‌است مصلحت‌است • اگرچه فقیر ارادت داشتم زن برایت بیارم •
الآن همان دختر را نیز به اولاد خود قبول نمودم • مبارک باشد • زیاده لازم
به تفصیل نیست • امانت خودتان و دینداری خودتان •

و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه اجمعین • افقر الوری ،
خادم الفقراء :

عمر العثماني
ضیاءالدین العثماني النقشبندی

نامه‌ی نوزده‌هه‌م

هه‌ر بۆ حاجی شیخ عارفی قزلباتی نووسیوه

نور چشمی شیخ عارف ، وفقه الله بالمعارف • بقزرباط رفته‌اند
و مشغول ختم و توجه و نصایح دین هستند • الحمد لله • خدا توفیق
دهد بی‌طاقت نباشید •

آن شاء الله خودم بعد از عید به آن طرفها میآیم و امور دینیها بر وفق رضای حق به توفیق حق مطلق تسویه میکنیم • و جمیع مخلصانرا سلام رسانم • فرق قادری و نقشبندی نیست • تهلیل و ختم و توجه بنمایند • هرکسی فرق کند نشانهء شامت دارد ، فقط در طریق خداپرستی صدق نیت و عمل به اخلاص و اجتناب از خلاف شریعت قولا و فعلا و قلبا لازم حال مریداست • که يك گناه بعد از توبه از هفتاد گناه قبل از توبه شدیدتر است • والسلام علی عباده الصالحین بحسن الختام • خادم الفقراء النقشبندية والقادرية :

ضیاءالدین العثماني الخالدي

حاجی حسین و نجیب افندی و صوفی عبدالله و باقی برادران دینی را سلام رسانم •

نامه‌ی بیستم

همر بؤ حاجی شیخ عارفی قزلباتی نووسیوه

نور دیدهء معارف شیخ محمد عارف وفقه الله تعالی واعانه بمنه • مدتی بود حالات سلامتی را مطلع نبودم تا که صوفی محمد عرب آمد ، حالات سلامتی شمارا بیان کرد مسرور شدم •

عزیز من ! (من كان لله فقد كان الله له) • یکی از بزرگان گفته (حبیب الله فی الدنيا غریب) • امانت خودت و خدا • دگر :

هرچه جز ذکر خدای احسن است
گر شکر خوردن بود جان‌کننده است

جمیع اهل بلده را سلام رسانم کلا ، علی الخصوص صالح افندی ، امین

افندی صالح افندی ، درویش حسین ، محمد صالح ، سید خورشید و سایر
محبان و اهل ختم و تهلیل و جماعات •

بعضی کس تغیر پیدا کرده اند پشیمان میشوند • حضرت شاه و حضرت
غوث قبول نمیکند • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی بیست و یه‌کم

بق شیخ حمسه‌نی قمره‌چتواری نووسیوه

پیر منیر ، حضرت دستگیر ، روح الکمل فداه !

بعد امیداست ان شاء الله از ذروء کوه فیوضات ، قطره از توجهات
بر مزرعه خشکیده ارواح ماها چاکران برافشانند ، و گاه‌گاهی چون از
باغ ملکوت و کوه جبروت بازآمدند ، به عنوان تسکین خاطر مریدان ،
و تنویر افنده فقیران ، گل نور و ضیمران سرور مرحمت و احسان فرمایند ،
و سپاس بی‌قیاس مر خداوند حقیقی را سزاست که ارشاد همگی را به آن
حضرت منحصر ، و چشم دوران در راه زیارت منتظر گردیده • لله در من
قال :

من رام ان لن یهلکن ، فلیصرفن

بکله او جلّه نحو الحسن

والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی بیست و دوهم

له وه‌لامی حاجی مه‌لا عبداللای جلی‌دا نووسیویه

عمری است عمر خادم جلی است ، و عهدی است بر درجه چهارم

علی وار به تصدیق چار یار ، فارق آشنا و اغیار ، و شایق رفع غبار انکسار
اغیار ، طالب تذکار یار و راغب اذکار به کمال افکار با انکسار ، جامع
و مانع چون تعریف قواعد یا فوائد ، و دادرا تکرار مینماید ، و راه صدق را
به ظن رضا با اسباب وفا در سنگ جفا می پیماید .

بالک از تیغ بی دریغ هجران ندارد که به جسم اگرچه دوراست ، جانش
در حضوراست . جای ملاقات ندارد ، (ولا تأسوا علی ما فات) میخواند .
اگر سرگردان باشد دوستانرا به سر نگرداند . می پرستی نماید ، در خود
پر نمی گشاید . آن است که جان افشان دوستان است ، همان است که دماغ
جان هوشیاران از گلشن بیداریش بوستان است . چنان است که از جانان
دلستاند ، یعنی خاکی است بر درت ، چنانکه تو تاجی بر سرم . غلامی است
جوینده علام ، نه عبدی مایه زحمت انام . بنده ایست شایق نه شرمنده آبق .
غریبی است بی کس ، تمنای نصیب از فریادرس دارد . اگر می پرست را دیدم
قدح به دستم . اگر گل را بینم بلبلم . اگر گلخن نشینم آتشم . با یار
اگر باشم همکار و همقطار و سرخوشم . دوستم (و قولوا للناس حسنا)
فرموده . فرستاده ام (واصبر نفسك مع الذین یلعون ربهم) گفت . صاحب کارم
(کما صبر اولوا العزم من الرسل) اشارت داد . و قادرم در پایه ارادت نهاد ،
و درگاه را به روی خود گشاد ، و عزت و حیات و رزق را در کف قدرت ،
و منع و عطای خود معلوم و مقسوم کرده ، دگر به دونان برای دو نان
دویدن چه فایده ، و از یار به اغیار گرویدن چ قاعده .

بوبکر و عمر ، علی و عثمان
از صدق و وفا شدند جانان

دونان به دو نان شده گرفتار
مانده خجل و شده ستمکار

روزی به شما حواله باشد
کی کس به امید فاله باشد

رزا ق یکی است در دو عالم
حی است و قدیر ، حکیم و عالم

(فوزی) تو کجا و حد توحید
علمی است برون ز قید تحدید

بردار تو حائل اضافات
تا غم نخوری برای ما فات

پای لنگ مرا راه وصول به مقام بی رنگی نیست تا در اینجا با تو بی زبان
بیان دارم دیگر معاش تلخ نباشد ، و غره ماه را سلخ نخواهم که غنای من
مستغنی از حلال و مقام من دور از حرام است . ذره ام خفی ، طالب پرتو
آفتاب جلی . جسارتم خسارت مگو ، جسور صبور است . ما فی الضمیر
دستگیر است . قلم بر رقم برگردان ، و خط داخل خط انس و جان . والی
جنان محتاج نطق و بیان . چند دفعه (دوله) کردند ، و من به حسرت و کالة
خوردم ، لذت نبردم . یسر الله لنا شرف التشریف . فرزند ارجمند روشنی
بخش مدرسه امید محمد بهاء الدین را زین الله به العلوم و صانه من الجهول
واعانه بهمه اصحاب صفة القبول به فرزند ارجمند خود قبول کردم . دگر
نوشته روانه شده . ربنا تقبل منا انک انت السميع العليم . ولذکر الله اکبر .

عمر الشمتانی

نامه‌ی بیست و سیه‌م

بۆ ئەمینولساداتی نووسیوه له دبی (کوچک چهرموو)
له وهلامی نامه‌یه‌کی گله‌یی ئامێز یا له‌سه‌ر بانگ‌کردنی
مه‌لا قادری کانی که‌وه‌یی بۆ ده‌رس و تنه‌وه له بیاره

یا علی مدد !

جناب مستطاب ، سید سند ، و سرور امجد ، دام مجده الأسنی ، امین
السادات عالی درجات ، صورت وفارا به عین صفا ملاحظه فرماید ، و ستر
ابواب جفارا با دست هوا بنماید ، که با هواخواهان هواداری ممنوع است ،
و دست قوت آرزو دران مقطوع • پای بی‌وفایی در گل و خار جفا در
بارگاه اشتباه خلیده بر دل است •

نامه‌که‌ت یاوا په‌ی ساکنیی ده‌رد
ئاما و خاس وانام ، سه‌فاییش ئاو ده‌رد
فه‌رماییت وه‌ خه‌ط پر چه‌ ئیشاره‌ت
که‌رده‌ییت زنجیر نه‌ تۆی عیباره‌ت
که‌ من بی‌وه‌فام چه‌ عه‌هد وه‌رین
بی‌شه‌رطو شوئم گۆیا من چه‌ کین
حاشا و که‌للا من بی‌وه‌فا بوو
یاخۆ چه‌ سه‌فا من ته‌وه‌للا بوو
عه‌هدم ئه‌وه‌ عه‌ه‌ده‌ن فه‌رامۆش که‌ردی
مۆبه‌تم ئاده‌ن تو چه‌ یاد به‌ردی
ئه‌مما چیش که‌روون ، پیش‌ده‌ستی که‌ردی
باده‌ی ئیلتیفات چه‌ مه‌ستی وه‌ردی

سهیید ئهحمده پهری بههانه ئاری
جه کۆ بۆ سهیید بههانه کاری

امین السادات که لقب مبارک است ان شاء الله مافات را تدارک خواهید
فرمود • صلاح سادات عالی درجات هرچه باشد معلوم چنان خواهی نمود •

باس قدرت وه یاد ئاوه ردهن
قهدر قدرت فهرامۆش که ردهن

من که قادر نیم وه هیچ طهرفدا
جه کۆ باروو بهر دور جه صهدهفدا

قادر قودرهتش پاسه نمانا
وه رنه من تیغم وه پرووی کئی شاننا

غولام و بهنده و خاکسار تۆم
که مترین موشتاق بن قهرار تۆم

ئهر بهندهم وانی جه رای سهروهی
وهر خاکم زانی جه پرووی میهتهری

تۆ حهساوهنی وه ههرچیم وانی
ئومیدم ئادهن تۆ ویت مزانی

عوثمایی یارای عینادش فیهن
دائیم سهر نه رای عیطاغت بیهن

مادام سهیید ئهحمده رهضاش جه لای تۆن
صهفاش باقی بۆ وهسهن جه ههر کۆن

(الحمد لله) دهرگای غهم و نیا
نامه کهت یاوا وه مؤبهت و نیا

جهی دما ئیتر به هانه نه بۆ
یاداوهریمان بهی نیشانه بۆ

جميع سادات کرام دام سعدهم داعی و مستدعیم (۲۵) • (یا عمر) •

خادم الفقراء النقشیه والقادریه
عمر ضیاءالدین العثماني

(۲۵) بۆ پروون کردنه وهی هۆی گلهیی ئه مینولسادات له شیخو وه لامدانه وهی شیخ بهم نامهیه ، به کج له کوره کانی ئه مینولسادات ئه م پهراویزه ی خواره وهی نووسیه :

محترمین اطلاع دارند که مدرسه والی کردستان (دار الاحسان) در تاریخ ۱۲۳۰ هزار و دو صد و سی باتمام رسید ، لکن مدرسه علوم دینییه اسلامییه آباء و اجداد این جانب سید احمد ستوده در قریه (سنگ سفید) در سال ۱۲۱۴ هزار و دو صد و چهارده یعنی شانزده سال قبل از مدرسه والی همواره جای علمای اعلام و محصلین کرام بوده ، و صدها فقهائ عظام ازان مدرسه تحویل جامعه اسلامیت شده که در اکثر نقاط به تعالیم شریعت مطهره و نشر علوم پرداخته اند . رحمهم الله اجمعین .

در این اواخر مرحوم ملا قادر کانی کبودی مشهور به (ملا قادر بیاره) مدرس زمان پدرم سید سعدالدین امین السادات بوده است که طلاب آن ایام مرحومین ملا حسن پسر ملا علی ترجان و ملا عبدالرحمن پسر قاضی بانه و شیخ حسین سردشتی و سید عبدالرحمن نظام الاسلام و شیخ عبدالله هزارکانیان و غیرهم بوده اند .

القصة . مرحوم مبرور شیخ عمر ضیاءالدین قدس سره به کردستان تشریف آورده ★ با قوه معنوی و نیروی باطن قلب ملا عبدالقادرا جذب و تصرف مینماید که ملا عبدالقادر از سنگ سفید منتقل و در بیاره مستقر میشود و مرحوم سید احمد پسر سید حامد که از سادات بنی اعمام قاری قرآن و اهل طاعت بوده و لحن و آواز بسیار خوب داشته ، مرحوم ملا عبدالقادر به شیخ ضیاءالدین میگوید که حسن صوت سید احمد برای مؤذن و مترجم خانقاه بیاره خوب است . شیخ ضیاءالدین نامه به سید احمد مینویسد دعوتش برای بیاره مینماید . پدرم قصه را میشنود ، مانع از عزیمت سید احمد میشود ، و نامه پر معنی با عبارات لطیفه و خط زیبای خودش به عنوان گله مندی و اندوه

نامه‌ی بیست و چهارم

له وهلامی حاجی مه‌لا عه‌بدولسه‌لامی بانه‌ییدا نووسیه

بدست محبت آن جناب قواعد عقاید بر حنجره فوائد نهاده گردیده بود ، شرف وقت ارباب دقت بخشید . معلوم که اساس استیناس بر سبجه تقوی اولی ، و مرصوص برصاص اختصاص خواص بود احری است . ولی تا صرف نظر از نفع و ضرر ننماید و نحو و منطق را کلیه در محو نگرداند ، هیئت مقصود را در بیان بزبان نتوان گفت ، و در " حکمت دبستان لسان نخواهد سفت .

کلام وقتی مفید است که تام باشد ، والا مختصر اگر مایه تفصیل مطول نیست چه تقعی به جز ضرر دارد ، و باری (علیکم بالبلاغ) که حق آن بر امثال چنان صاحب افضال مسلم و معلوم علما و جهال است .

بی سر و پا قدری ندارد که حبوب قدر و معرفت را گنجانند ، و قوتی که مایه قوت باشد بدست بیاورد .

تا به نور بصیرت حق را نداند ، دل پر غل و بصر نایینا و گوش ناشنوارا کجا راه تفقد و تبصر و استماع است . (أولئك كالانعام بل هم اضل) در سوره انعام صورشان مشکل و بانشان است .

از رفتن ملا عبدالقادر به شیخ ضیاءالدین نوشته میگوید :

شین فرهادم ته‌مام نه‌کرده‌ن
ده‌ین خوسره‌وم ماری نه‌کرده‌ن

هنوز من حسرت ملا عبدالقادر را فراموش نکرده‌ام که می‌خواهند سید احمد را از من جدا نمایند ، و شیخ ضیاءالدین نامه ذیل [فوق] را در جواب پدرم نوشته .

[★ راسته‌که‌ی ، وه‌ک بۆم ساغ بوه‌ته‌وه ، نه‌وه‌یه شیخ خۆی ته‌شریفی نه‌چوه بۆ سنه بۆ هیتانی جه‌نابی مه‌لا بۆ بیاره ، مه‌لا عه‌بدوللای په‌سوؤ مه‌لا عومهری واشه‌مه‌زینی ناردوه به‌دوایا هیتاویانه — عه‌بدولکه‌ریم] .

و امثال آن جناب که در حضور و غیاب مستطاب ، و بر آداب اصحاب محل خطاب ، و دست معرفتشان به حنای تخلق باخضاب است از برکات سنت و کتاب با مظهر صدق و صواب و با عروة الوثقی فصل الخطابی خدای ناخواسته مورد عتاب باشند که تاج ورثه را بر فرق در بین فرق دارند ، زجاجه تصدیق را به مصباح تصدیق بیارای ، و کوکب دری مطلب را در پشت سر امتحان ملاحظه بفرمای . امثال این گدلا را به کعبه رهبر شوان شاء الله تعالی ببری اجر دوصد بنده که نازاد کنی ، والا من کیم تا دعا کنم ؟ چه کسم تا پای بمیدان تمنا نهم . خفته شکلی هستم بی ادب . لنگ و لوک از دست نفس اماره بزحمت و تعب . اگر اهل احسانی دعای نجاتم کرد جزاه الله ، واگر فراموشم کرد الحکم لله . تا چه پیش آید ازین راه . لا اله الا الله محمد رسول الله . والسلام .

عمر العثماني

نامه‌ی بیست و پنجم

بۆ شیخ غیاثوددینی ئەنصاریی تالشیی نووسیوه

جناب سعادتمند ارجمند احباب بهره‌مند از آداب اصحاب . غرهء جباه یکە تازان میادین شک و یقین . قره باصره متحاین صبر و تمکین . حبیبی شیخ غیاث‌الدین است .

بعد از تشیید بازوی محبت به آیات صداقت ، و پس تاکید بر اتباع شریعت که مناهج شهبازان قلهء قاف ابتهاج است یادآور به تذکار آداب اخیار ابرار میگردد .

امیدوارم به لطف پروردگار که پایهء استیناس استحکام از اقتباس بانوار کرام دارد ، و بحرز حصین یقین گلشن تمکین مصور از باد خزان تلوین است .

اسباب صداقت را غیر از صدق ندیدم ، آن هم مشید بتوحید
و استقامت (ان الذين قالوا ربنا الله ثم استقاموا تتنزل عليهم الملائكة الا
تخافوا ولا تحزنوا وابشروا بالجنة التي كنتم توعدون) •

اساس قبول در اتباع است (قل ان كنتم تحبون الله فاتبعوني يحببكم
الله) • آیه اخلاص کسی راست که با شریعت راست آید • اما در دایره
دعوت نه در مقام ادعا • اختیار ذلت و انكسار و قلت و اضطبار در زاویه
علت لازمه ظهور آثار محبت تواند شد ، و قبول محنت موجب رضای امنای
طریق وحدت است •

عجبا کاغذت نمی آید که دل ازو بگشاید • خدایت مددکار ، و یارت
سید ابرار ، و صاحب مهاجر و انصار باد بمنه • والسلام •

خادم الفقراء
عمر العثماني

نامه‌ی بیست و ششم

بؤ زاناو ئمدی بی بهناوبانگ شیخ سهلیمی ممدوخیی سنهیی نووسیوه

یا سلیم القلب فی وادی الوداد
کم انادیك خفیا بالفوآد

لا تدع ودّ الودود التائه
علّه ینجیک فی یوم التناد

ود اهل الود فی دار الفنا
ذخر اهل الصدق فی یوم المعاد

ما قلاک القلب آنا یا اخی
منذ آخاک لدی اهل الرشاد

انّ ذا الفضل من الله العلي
 قد علا قدری بفقری فی العباد
 ما انصرف عن عدله قط عمر
 انه بالفوز ساد القوم ساد

و بعد از سلام چشمان آن عزیز با صدق و تمیزا میوسم و مینویسم:
 شکر خدا لازم است که بنده خود را راه فقر نشان داد و صحبت و خدمت
 و غلامی فقر را خلعت امیدواری و تاج فقر فخر فرمود • (الحمد لله ثم و ثم
 الی ابد الآبدین) •

امیدوارم دوستان مارا عموما و خصوصا آن عزیزا تمیز مقام صبر و
 شکر کرامت فرماید و آلوده به رنگ دنیا ننماید ، و استقامت طاعت بر سجاده
 توحید آسوده گرداند • (انه بعباده رءوف) •

خاله قدم فقر را به تاج مرصع امرا مقابله نباید • ایشان عیال مذکورند،
 و اینان به مال بازوال سرور • و شتان ماینهما • دعا کن که همیشه
 پیشانی ارادتم به خاکپای فقرای خدا بانشان باد • سعادت جاویدانرا
 بهاست • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی بیست و هفتم

بؤ شیتخ شه مسوددینی سه قزی نووسیوه

ای شمس روز سرور محبت مهجور ! اگر من و تو تابع و طالب کنز
 مطلبم صلی الله علیه وسلم نشویم ، و داخل زمره راغبانش نباشیم ، از ما
 بدتر چیست یا کیست ؟ و اگر در زمره جماعتش محشور شویم چه ازان
 خوشتر ؟ ! (اولئك مع الذين انعم الله) شاهد و مرغ طالق صادق است •

حق را خواهی استرضای روتقرا داخل ملاهی دان و غیر از ضرورات
 دینی را علما و عملا ، ظاهرا و باطنا از خود دور دار (من حسن اسلام المرء
 ترکه ما لا یعنیه) . در امر حق خلق را داخل مکن (الا لله الدین الخالص) .
 در طاعت موحد باش . گوش به خالق هوش ده (ان الله یأمرکم ان تؤدوا
 الامانات الی اهلها) و نهی (لاتکنن الا مؤمنان) فراموش منمای ، و جوارح
 و قوای تو امانت شد برای عمل به امانت .

اگر غافل و کاهل و کاسل مانند متحمل قرآن نمیشوند و به روز جزا
 چه خودشان و چه کلام قدیم عارض و شاکی میشوند و کیفیات را حاکی
 میباشند خدا حاضراست (و هو معکم اینما کنتم) . مرگ در راه معطل حین
 اجل است (کل نفس ذائقة الموت) . جهنم در پیش (وان منکم الا واردها)
 میتوانی به احتساب و اکتساب گذرگاهی پیدا کن ، و الا دران مقر (این المفر)؟
 صدق موجب اخلاص و هردو قائد وصول به مقام اختصاص . اعتنا یا
 رحمن . والسلام .

عمر العثماني

نامه‌ی بیست و هشتم

بۆ شیخ مهلا عهبدولقادی دیوانه‌ی نووسیوه

دیوانه محبت دارد هزار محنت
 هر جا غمی که بیند یاری نماید آفت
 پروانه را چو دیدی در دور شمع گردان
 یاد آر ازین جفا جو نوازش و محبت
 دیرست ناپدید است آن مهتر وفا کیش
 مهجور از رواب ، دور از سرور صحبت

غم را به باد فرما ، مارا تو شاد فرما
تا باز بینمت من ای مایه ارادت

(فوزی) منال از غم ، شادی نما به ماتم
دلبر چو شاد گرددد بیند تو رو به حسرت

کتیبه دیوان ارادت محبت دیوانه صدافت مآثر فرزند معنوی
ملا عبدالقادر را مشتاقم . ان شاء الله تو با خدا باش ، هرکس طالب خدا است
رضا به همه جفا میشود ، و هر که نه بگذار ، و خاطر خود را میازار ، تا
مقدر چه باشد که بی اراده حق احدی طالب صدافت نمیشود . هر که آید
او میفرستد . نصیحت کن ، خیانت مکن . و هر که نمیآید باز به اراده
اوست ، تا خدا چه مقدر فرموده . والسلام .

(عمرم)

نامه‌ی بیست و نهم

بوی حمیب نه‌فهمندی خانه‌فینبی نووسیوه

که یه کبک بووه له خزمانی و له نموهی حوسه‌ین ناغا بووه

حبیب سعادت تصمیم ان شاء الله در ظل رأفت و عنایات حضرت قریب و
محفوظ از مکائد رقیب باد .

شکوه از ظهورات قدریه نباید که جهد در تغییر قضا هدر ، و عدم رضا
از اراده حق سراسر زندقه و ضراست . سعی در کسب رضا موجب تهوین
زحمات قضا است . مراد در اول کار تحقق صورت رضا و در آخر کار تحقق
حقیقت رضا است . باقی مرادت در دیوان اکابر طریقه مردودند ، چون خلاف
رضای معبودند . و آنچه را که دیده بیان واقع است ، لکن قلب شما هنوز
وسعت چنان حاصل نکرده . آنکه دیده عکس اهل وسعت بوده که در

خاطرت منعکس شده • امیداست که انشاءالله وسعت دهد که پرتو یار را
بگنجاند • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی سیه‌م

له وه‌لامی نامه‌ی سه‌یید موحه‌محمد نهمینی باینچویدنا نویسیویه

مخدوم سعادت قرین ، نور چشمی سید محمد امین ، وفقه الله واعانه
بکمال یقین ، بمنه • مکتوبت ملاحظه شد • من البدو الی الختم مفید آمد
و مستفید شدم •

جناب مستطاب ، سید فاضل سیادت مآب سید هدایت دام فضله
رؤیاهارا دیدماست • و اصل رؤیا داخل ظنیاتاست • دلیل عقاید باید از
یقینیات باشد • اگر مفید یقین میبود بشارت‌نامه بودی برای فقیر که شاهد
عقل فقیر میباشد • (خیر المواهب العقل) • ایمان به قدر عقل است • استدلال
به عقل میشود بر ایمان • در قیامت محفوظ میشدم از گفتن (لو کنا نسمع او
نعقل) ، و در قرآن (افلا یعقلون) متعدد مذکوراست •

و جناب مستطاب حضرت مدرس دامت برکاته و اعاد علینا من سعاداته
تشریف دارند الحمد لله ، لکن معلوم نیست از برکاتش مستفیدم یا نه • پس
از موت از ما معلوم خواهدشد • دولت دنیایم باشد یا نباشد همه خلق در
نفس الامر چون فقیراند • هرکسی رزقی مقسوم و معلوم دارد • فقط
امیدوارم که فقیر به آن مقسوم راضی باشم • و بر رازق به قدر خود متوکل •
حال دیگری اطلاع ندارم •

فقره تردید و انصرافش به جناب فاضل است ، او عالم است و من جاهل •
از فرائد عوائد طریقه خبردار نیست ، ازان جهت در کنار تردد و انحراف است •
ولی موافق شرع انور کسی کسی را حکم خود نمود عرضش به او ممکن است •

و قال و قيل عمری باطول و بی خوف مرگ میخواهد • (من عمل صالحا
فلنفسه ، ومن اساء فعلیها • و ما ربك بظلام للعبيد) •

یکی از علما ملا جواد نامی گفته فلانی کامل است ، اما مکمل نیست
(جزاه الله عنا خیرا) • من خود را مسلمان مقبول نمیدانم چه در ظاهر و چه
در باطن • که (المسلم من سلم المسلمون من یده ولسانه) • و در ایمان هم
ناقصم • (قال صلی الله علیه وسلم : لایؤمن ، والله لایؤمن ، والله لایؤمن •
قيل : من یا رسول الله ؟ قال : من لا یأمن جاره بوائقه) • من چه قدر زحمت
دستی و زبانی به عباد الله رسانیده ام و در حق همسایه زحمتهای داشته ام •
غفر الله لنا ولهم •

الحال جناب سید دام فضله فقیرا عاقل خواند ، یا دیگری ولی کامل،
خدا جزای خیرشان دهد • الحمد لله که به عیب ماها زیاده ازین قائل نیستند •
اگر عاقل باشم خلاف رفتار و گفتار ندارم و عقل منشأ هر خیر •

و در (احیاء) ملاحظه فرمایند تا بدانند عقل چیست و کدام است • دست
سید میوسم • جناب مدرس دعایشان میخواهم • باقی

هر که خواهد گویا و هر که خواهد گو برو
کبر و ناز و صاحب و دربان درین درگاه نیست
والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی سی و یه‌که‌م

بق حاجی موعتمه دولیسلامی سنه‌ی نووسیوه

الحمد لله الذی اذهب عنا الحزن •
باز آمد آن مهی که ندیدش فلك به خواب
آورد آتشی که نمیرد به هیچ آب

جناب مستطاب فضائل مآب ، فرج الانام حاجی معتمد الاسلام دامت
فواضله • الحمد لله که تشریف بردی ، و سعادت را به شیر و شکر خوردی ،
و دل دوستان را در عودت آباد کردی •

مضامین حقایق را شقایق آمدی • برکات تمکین را لایق شدی • حفظ
الغیب را از نور یقین یافتی و از تلویحات تغیر نکردی ، و گوی از میدان سعی
به صفا بردی ، و نور مروّت از مینای مروّه گرفتی ، و عرفات عرفان را به
رجم اجبار به رغم اغیار علم حکم شدی ، و بیت الله را به نیت خالصه
لله فی الله طواف فرمودی ، و لباس تقوی را به قد انصاف بریدی ، دل
بدخواهان را به تیغ زحمت دریدی ، و کالای رحمت بر بالای اصحاب صفه
ولا به صحت و عزت و غفو و عافیت بریدی • الحمد لله ملء المیزان و منتهی
العلم و مبلغ الرضا و زنة العرش ثم الحمد لله • حاجی بقارا و سائر رفقارا
تشکر باید که از برکت محبت به صحت فائز آمدند • کتاب موصل و بغداد
در مبدء و معاد رسیدند جزاك الله عنا خيرا والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی سی و دوهم

بۆ ره‌شید نه‌فمندی کوری موفتی زه‌هاویی نووسیوه

بسم الله حامداً و مصلّياً و مسلّماً

اما بعد ، مضت الاعوام ، وفیت الايام ، و خلت الدهور ، وترکت
الآبق المهجور ، والعبء ثقی بذلك عن السرور • یا من انت مهجتي ، وبك
بهجتي ، لماذا وعلى ماذا ؟ ان كانت الغفلة عن اصحاب صفة الذكر من
غلبة الفكر ، فعلينا الشکر بأن سعادتکم لله غفل عنا • وان كانت من كثرة
الاشتغال بتحصيل الآمال ، فليس التذکار مشوشا للبال ، وان كان بعد العبد

سببا لنسیان العهد ، فلم قيل : «گر در یمنی، چو با منی، پیش منی» ؟ وفیم
قال الناظم : «در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست» ؟

در هر صورت فقیر بی بضاعت ارادت را کسوت سعادت داند ، و درر
وفارا آیه صداقت خواند . روی دل را به سوی تو دارد ، و غنچه مراد را
به یاد کلمات تو میگشاید ، و جبهه صفارا به عتبه محبت تو میساید . ای
عجب ، آن عهد و آن سوگند کو ! بشارت صحتمندی ذات حمیده صفات
و فرزندان مفرح خاطر کاسراست . والسلام .

عمر العثماني

نامه‌ی سی و سیّه‌م

به تائبه‌تی بۆ یه‌کنی له مه‌نسووبه‌کانی نووسیوه ،

به‌لام مه‌به‌ستی له هه‌هوو مه‌نسووبانه

الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى . یا حبیبی فرصت مغتنم است .
باید که تمام عمر به امور لا طائل صرف نشود ، بلکه تماما به مرضیات حق
جل و علا صرف گردد .

فرائض خمسہ با جماعت و جمعیت با تعدیل ارکان باید که ادا باید ،
و نماز تهجد را از دست ندهند ، و استغفار اسحار را رایگانه و مفت
نگذرانند ، و به خواب خرگوش محظوظ نباشند ، و به حظوظ عاجله مغتر
نگردند ، و تذکر موت و احوال آخرت را نصب عین دانند ، بالجمله از دنیا
معرض و به آخرت مقبل باشند . به قدر ضرورت به دنیا پیردازند و سائر
اوقات را به اشتغال امور آخرت معمور دارند . حاصل کلام اینکه باید دل
از گرفتاری ماسوی آزاد باشد ، و ظاهر به احکام شرعیہ متحلی و مزین
شود . کار این است و غیر این همه هیچ .

نبهني الله واياكم من نومة الغافلين ، وحشركم تحت لوائه آمين • وصلى
الله على خير خلقه محمد صلى الله عليه و آله وصحبه وسلم ، ورحمنا بجاههم
آمين • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی سی و چواره‌م

بق یه کی له مهنسووبه کانی نووسیوه

صائب ار چه هیچ چیزی بی تأمل خوب نیست
بی تأمل آستین افشاندن از دنیا خوش است

فرزندا ! علاج آن کس که از درد تنهائی غمین است این است که در
حجرهء سینه گوشهء که قلبش نام است اختیار کند ، و چراغ صدق را روشن
نماید ، درگاه آن رو به طرف محبوب سازد تا نور جمال یار نیکو خصال
ظهور کند • بعد به چشم خیال که تصور بال آن صاحب حال است نظر بر
پیشانی یار جانی بدوزد ، و آتش محبت را برپا کند ، و ریشهء تعلق غیر را
به کلنگ بتر کند • به همان روش دل خوش دارد و با دلدار سعادت آثار
پیوندد • آن وقت نهال آمال برومند خواهد شد • زیاده برخوردار باش •
و اگر مقصود غیر است ، حوصله باید ترا تا بدهندت شراب • تا سینه بریان
نشود ، و چشم گریان نگرود ، یار مهر آثار پرده از رخسار بر نمیدارد • بر
اهل استقامت فیض نازل میشود مظهر • (اللهم ارزقنا الاستقامة بحرمة
المستقیمین) •

عمر العثماني

نامه‌ی سی و پینجه‌م

بق همدی سؤفی زنی نووسیوه

(مسلمات مؤمنات صالحات تاغبات) به طاعت و عصمت باشند •

شنیده‌ام در نواحی اورامان شهرت داده‌اند که از طرف فقیر عصمت
مآبه خاتون حبیه و شیخ رحیم خارج شده‌اند !

(عیاذا بالله) من خیالی چنین نکرده‌ام . هرکس این بهتان کرده‌است
کمک به شیطان لعین نموده ، چونکه پارسال ضعیفه‌های آن طرف میل طاعت
و ختم و ذکر میکردند و به عصمت و طاعت رغبت داشتند ، الخناس غماز
بود بدکاری پیدا کرد که آن آثار خیر قطع شود .

ان شاء الله لعنت بر شیطان لعین بکنید ، و کالاول به طاعت خدا
باشید . خاتون حبیه مأذون‌است برای ختم و نصیحت دینی شما ، خیال
تفرقه نمایند . الحمد لله مدت عمرش به طاعت و اخلاص بوده و همیشه
به ذکر و عبادت عمرش صرف کرده ، و سیده‌است . به شما هم توجه
باید بکند ، لکن سعی بکنند که آداب ایمان و اسلام خوب بدانند .

تا سید اسماعیل حاضراست رئیس تمام قوم‌است . هروقت او حاضر
نیست شیخ رحیم سر ختم و تهلیل باشد .

معلوم‌است شیخ رحیم و سید باتفاق سعی در نصیحت دینی مریدان
میکنند . خدا توفیقرا به همه رفیق دارد . والسلام .

خادم الفقراء النقشبندية والقادرية
ضیاءالدین العثماني الخالدي
(مؤر)

نامه‌ی سی و ششم

بؤ مودیری ناحیه‌ی قزرباتی نووسیوه

محبا ، مهربانا ! کاغذتان رسید . مالش معلوم گردید . شکر خدا
میکم که شمارا به این خیر و احسان توفیق داد . شکر خدا میکنم که
اسباب عبادت را بنا کردی . شکر خدا میکنم که رواج دین و طریقت شدی .

الحمد لله هزار هزار • الحمد لله • محض تمنای شما این است کاغذ را به جناب ملا عبدالرحمن نوشتم که مراجعت به آنجا بنماید •

فقیر نیز تدارك آمدن آنجا کرده‌ام • سعادت مدار محمود پاشا حقوق بسیار دارد • يك دو روز با او ملاقات میکنم ، دیگر حرکت به آن طرف مینمایم • این مدت کشف سبب تاخیر شدند • زیاده از حد من مشتاق شما هستم و به مخلصان آرزومندی دارم •

و امر کردم که نور چشمی شیخ محمد عارف در آنجا اقامت خانقاه بنماید و ختم برای مخلصان بکند • کاغذ مرا زود برای ملا عبدالرحمن بفرستند تا خودمان می‌آییم آنجا حاضر باشد • اگر او نیامد ، ازو لایقتر هست • الحمد لله مدیر امور را معطل نمیکند ان شاء الله •

نور چشم ارادت شیم شیخ محمد عارف موفق باد • طول لازم ندارد • ان شاء الله اراده خیانت با هیچ عبدی ندارم • صلاح تو این است در خانقاه قزلرباط امامت و ختم برای مریدان و مخلصان بکنی ، و تعلیم فاتحه و اصل و فرع دین ایشان بکنی • ان شاء الله خودم نیز به وعده قریب به دیدار مخلصان شاد میشوم • دیگر ظاهرا باعث و مانع نداریم • و کاغذ مرا برای جناب ملا عبدالرحمن^(۲۶) روانه بنمایید که زود بیاید و آنجا بنشیند • خودم و جناب ملا ان شاء الله تعالی عنقریب آنجا میرسیم • والسلام •

جناب صالح افندی و مدیر افندی و سلیمان آغا و خلیفه قادر و سید خلیل و جمیع مخلصان سلام رسانم • ان شاء الله از دعای خیرشان غافل نمیکنم ، و ایشان دعای خیر مرا فراموش ننمایند ، ان شاء الله •

(۲۶) وائمه‌زائم ثم ملا عه‌بدولر حمانه کوری مه‌لا موحه‌مه‌دی که‌وانه‌دولّی‌یه که‌له‌خانه‌قین دانیش‌تووه •

نامه‌ی سی و هفتم

بق به‌گزاده‌گانی هورامانی نووسیوه

عموما سلطان و بیگزاده‌های اورامان تخت سلام رسانم . ان شاء الله صاحب نجات و بخت باشند . حالات را پرسند خیال بد نداشته باشید . به امید کرم خدا و همت پیران بدی به راه رفیقان ما نمی‌آید و امید به همت مشایخ دارم . شما اهل و سهل باشید . همیشه دیوان برای شما انعام و الثفات و مواجب و خلعت کند و این دفعه ده خلعت به بیگزاده‌ها و سیدان و ملا جلال داده‌اند و سالار و مشیر و غیره نهایت مرحمت و لطف و نوازش معمول داشته‌اند .

وبعد از بابت خانه شهری هم سهل خواهد شد . هر دسته يك ماه می‌باشد . این دفعه وقت آمدن باید دسته دیگر از پسران تن بیاید ، و اینها باید باز آیند . مطلب این است از هر خصوص امیدواری و مرحمت بسیار است ، و ان شاء الله سعی در درستی مسأله مریوان هم میشود ، شاید ایشان هم باید خانه شهری داشته باشند ، و قراری بشود که ولایت امین باشد . والسلام .

خادم الفقراء
عمر العثماني

نامه‌ی سی و هشتم

له وه‌لامی کابرایه‌کی کیمیا‌گردا نووسیویه

که به‌خه‌یالی خوی باسی هونهرمه‌ندی خوی کردوه

علمی که به علم فقرا در گلشن وجود وجود از عدم آورده و برپا نموده‌اند این است جزء شباب را با جزئین ندم و تضرع به آب دموع خمیر نموده ، در بوتنه صدق کرده ، به زیر آتش محبت نهاده ، به آم رجا

دمیده ، تا همه یکسو شوند ، بعد از آن بیرون آورده • پس از گرمی مس
وجود به آتش طلب بی تعب ، يك ذره به آهن قلب متقلب چون پاشی اکسیر
عالم گیر میشود • ولی بی اجازه استاد کسی این در را نگشود ، دیگر نمیدانم
سرش چه و ترش چه بود غیر ازین (فاسألوا اهل الذکر ان کنتم لاتعلمون) •
از آن جور عملیات بسیارند ، نه هر که محرم اسرار ، و نه هر یک عاشق دیدار ،
و نه هر کس قابل محبت یاراست • مدد یا ستار و یا غفار • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی سی و نهم

بق شازاده فرمانفرمای حاکمی سنی نووسیوه

درر مکرره حمد و ثنا کز قعر بحر صدر پر صفای صدر نشینان (آلست)
به ظهور ، و یواقیت تمجید و شکر کز دینه سینه بی کینه ائمه جوامع
ذکر و فکر در مواقیت صباح و مساء مذکور باید ، ثار عتبه علیه بارگاه
رضای حضرت ایزد صمدی باد که ادنی ارض کردستانرا ممر موکب اجلال
موجب بندگان مستکان ارفع امجد حضرت والا دام مجده الأعلى فرمود •
(الحمد لله قبل کل کلام) ، و نوال صلاة و سلام بردوامرا برور لیالی وایام
در هر صبح و شام ، آویزه گوش هوش و سمع قبول حضرت ذی رفعت
بامنقبت فخر رسالت منیر الانام علیه و علی آله وصحبه الکرام الصلاة
والسلام ، و ترضیه مرضیه را هدیه بکره و عشیه خدمت جمیع آل و
اصحاب الی یوم القیام ، و در حال اضطرار ، و نهایت ذلت و قلت و انکسار
مینماید •

بعد از تقدیم ادعیه عبقریه تبریک قدوم خیر ملزوم مبارک موسوم ، و
پس از تمنای بقای ضیای اقمار عدل و مروت و اصناف درویشان به حضور
واقفان بزم عنایت دستور معمول میدارد که ان شاء الله سعادت مراجع ملوکانه

ملك و ملت چون نور ساطع بر أخص و أعم اتم ، و ظلمات زحمات و منافات محل و مضافات را دافع و مانع هر مشکل و غم باد .

و بعد ، از انجاییکه حضرت سبحان به حکمت بالغه به مفاد (کنت کنزا مخفيا فاحببت ان اعرف) این عالم را از آدم تا خاتم از عدم البسه وجود و شادی و غم پوشانید و جوهر نفیس (خیر المواهب العقل) ممیز را به ایشان کرامت فرموده و بخشید ، و شراب عطا و منع و رد و قبول و حب و بغض را به حیلۀ حلقوم هریک به تقطیر (و ما ننزله الا بقدر معلوم) ریزانید ، و لذت و رحمت هر امیر را به کام مرامشان چشانید ، اتمام دائره این عله غائیۀ بهمین اهتمام گردانید : (فخلقت الخلق لکی اعرف) .

اگر چنانچه صورت دیگر به غیر این صورت میبود ، تفصیل معارف چنین زیبا نمیگردید . آری (ولیس فی الامکان ابداع مما کان) از آثار جمله جمله که موجب ظهور حقایق مکملۀ کلیه اند نمایانست که ارباب فقر و فنار با اصحاب کف جلال و عزت به واسطه ماشطه منع و عطا نسب ضروریۀ حاصل است ، و از سلاسل اربعه عناصر و در اوصاف اتحاد باطنیه و ظاهریه مناسبه تامه دارند که همه مظاهر کامله اند .

آن یکی دارد تجلی از جمال
وان دگر هستش کمالات از جلال

بلکه در نظر ارباب بصر لازم و ملزومند ، اگرچه در نظر قاصرین این نکته نامعلوم است . درین صورت اگر فقیری چون من مستدعی آید شاید و بندگان مستطاب هرگاه بر حسب قضا قبول فرماید و یا بر وفق قدر رد نماید همه را زیبا مییابد گفت که دران سلسله پای علی و عمر مسلسل و هردو باصفا و بی کدرند (قل کل من عند الله) .

و چون نسبت سابقه را بالضرورة قرار دادیم ، باید پای تمنا ازان دائره

خارج نهميم • (و من يتعد حدود الله فاولئك هم الظالمون) • (رحم الله امرء عرف قدره ولم يتعد طوره) تا شيوه آداب سلوك كه در همه آداب مبروك است به آن واسطه زير پا و متروك نشود •

چند سال است كه از جانب سنى الجوانب اصدقاء دولت عليه محض جهت خدمت خانقاه سه چهار خانواده مرفه الحال و معاف داشته اند ، و هر ساله قبض دادنى ايشانرا به ملاحظه استوارى پايه احسان در مقام رأفت انعام فرموده اند • امروز له المنه كوكب اقبال بر تخت و طالع ملك و اهالى در بروز است • بيشتر از پيشتر ان شاء الله اميدواريم كه امروز را نوروز بايد خواند • هرگاه عنان عاطفت را براه رأفت معطوف فرمايند خاطر فقرائى كوچه دعارا مشغوف ميدارند ، و پايه احسانرا مایه استحكام تمام مياشد كه ملت را رعايت جانب درويشان شكسته شان بعون الله موجب رحمت است ، و تفصيل اصل و فرع مضمون كتاب در حديث بندگان عالى شرف الملك والى و خان معتمد دام اقبالها معلوم است • خدا ناخواسته اگر رافعرا مجهولا اعاده فرمايند ظاهر بنیان حمل بر تفریق فریقین مينمايند، و دريچه حديث على و عمر را به كدر ميگشايند ، و بهانه شين ميشود • ظل مستدام باد • والسلام •

عمر العثمانى

نامه‌ی چلو یه كه م

بق ناصه فولديوانى سته‌ی نووسيوه

نصيحتى كنمت بشنو و بهانه مگير

هر انچه ناصح مشفق بگويدت پذير

شنیده‌ام بيست و پنج هزار تومان حاضر کرده‌ای كه منصب مشيريرا

از ديوان براى خود بگيرى •

جان من ! عزیز من ! اگر خوب ملاحظه بفرمائی خیال چنان نمیکنی ،
 زیرا دوام خاندان جلیله سرکارمان از یمن اتفاق است • دانشمندان هوشمند
 کی پول دادمند تفاق بگیرند ؟ خردمندان کجا جویای خرابی دودمان عالی
 خود شده اند ؟ الحمد لله دولتی داری میل جمعیت طائفه بفرما • پریشانی چه
 حسنی داشته ؟ عشق منصب داری ایمان ابدی به دست آر (ولله العزة
 ولرسوله وللمؤمنین) •

پول به اهل دنیا دهی خسارت است ، و آخرش بی اعتباری • اگر میل
 داری پول صرف کنی هجده هزار تومانش نوش جان کن ، باقی را در کیسه
 دوخته حاضردار • فقیر سال آینده محض اتمام احسان شما ان شاء الله به
 مدینه منوره میروم و جناب عالی شیخ عبدالحمید را با خود میبرم به همان
 مبلغ که هفت هزار تومان باشد رواق با موقوفه به احسان شما درست
 مینمائیم ، که مقام در یمین فخر عالم صلی الله علیه وسلم به این جزئی به
 دست آری و مایه هزاران سرافرازی گردد چه از آن خوشتر است • چه فائده
 در تضييع مال در هوای دنیا ؟ مگر در قیامت خدا بفرااید (من این اکتسبت
 وفیم افقت) چه سان جواب دهی ؟

هر که این تدبیر برایت کرده دوست نبوده • از من میشنوی بنای
 اتفاقات خراب مکن • ریشه گلشن عقل را به تیشه هوا مزین • اساس
 اقبالان بر باد مده • لقمه فان خدا داد را زیر پا منه • خیلی کسان حسرت
 شمارا به خاک بردند ، این عشیرت خود را لباس حسرت پوشید • آب سرد
 نفاقرا منوشید که مشر قولنج و موجب رنج است • از من دل داده بشنو
 ساعت اول به کمال نیاز و دل بستگی و به عافیت و محبت و شایستگی
 خدمت بزرگ خود برو ، دست از کمرش وامکن • او هم به کمال ملاطفت
 دست محبت و مهربانیش در گردن تو اندازد ، و هر دو کمال اتفاق داشته

باشید • به رعایت رعیت و حمایت ملت و وقایت دعاگویان فقرا و توقیر علما و تفریح مشایخ کوشید •

آن ترقی از یمن شقاق و تفاق نبوده است ، و کس از تفاق نیاسوده •
طاقت طول نیست ، ملول شدم • این مختصر به خدمت همه نوشته ایم • حق ملاطفت دارند ، و حق دعاگوئی هر کدام به گوش هوش نشنوند ضرر میکنند •

مرادم خیر خواهی است ، و خودم شریک غم و سرورتان میباشم •
اصلم عرب است ، دخیل شدن برایم عیب نیست ، دخیل میشوم • آلوده به تفاق میشوید • هیچکس از تفاق نیاسوده است •
اصلح الله ذات بینکم • والسلام •

عمر العثماني

هەندێ نەمەیی بە عەرەبی

نەمەیی چل و دوو هەم

بۆ سولتان عەبدولحەمید خانی عوسمانیی نووسیوه

بۆ داوای گێڕانەوهی وه قهقهه کانی خانەقای مهولانا له سوله یمانی

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله خير الاسماء • الحمد لله الذي عمر ديار الاسلام بأشعة سيوف
حماية كفاية وقاية حضرة امام المسلمين في الأنام ، وأقام الأحكام العدلية
الشرعية بجود وجود امير المؤمنين من نيابة الاجلة الكرام ، خليفة الله في
العالم ، نائب صاحب المقام المحمود ، سيدنا محمد الخاتم صلى الله عليه وسلم
المصطفى القائم النبي الطاهر المكرم المكلل تاج عزه بسورة (ن • والقلم) ،
المدلل حديثه ب (علم الانسان ما لم يعلم) ، البشير المبشر بآية (وما ارسلناك

الا رحمة للعالمين) الذى قال : «ان اوليائي يوم القيامة المتقون» . اللهم صل على هذا النبي الكريم الذي شد عمامته بكريمة (انك لعلی خلق عظيم) ، صلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه اجمعين •

اما بعد ، فان التكية العالية والدركاه العلية الخالدية فى لواء سليمانىة المستندة بايادي استعداد امداد ارشاد (أفمن أسس بنيانه على تقوى من الله ورضوان) عند طلوع شمس حماية صاحب الطريقة النقشبية ، مروج الشريعة العرشية ، مظهر الحقيقة القدسية ، مولانا ضياء الدين ، الشيخ خالد ذي الجناحين قدس سره مد السنين ، واظنها مقرونة بعناية من له المنة ، معمورة بالذكر والفكر على وفق رضاء اصحاب صفة الحمد والشكر ، ويدعى فيها لدوام الدولة العلية كل بكرة وعشية • ربنا تقبل دعاء •

لكن بعدما انقطعت المرتبات فى تلك السنوات الماضية ، كادت ان تكون من الذاكار والافكار خالية ، وعن الدعوات راغبة ، والى الغفلات طالبة • والتكية المذكورة ومن فيها من اهل الذكر واصحاب الفكر والواردون بها من ارباب الصبر والشكر وجيرتها من حملة القرآن وقت الصبح والعصر ، ينظرون الى الايادي المبسوطة المكارم ، ومسترحمون من ذوى المراحم اما باعادة القرى المقطوعة عنها واما بفوائد عوائد الرحمة الشاملة لها ولسكانها ووارديها من الدراهم المعدودة فى المعيشة المقررة على الاملاك السنية ، فان ايادي الكرام بالكرم والاحسان معروفة ، وليست وجوه المسترحمين وقلوب المستضعفين من قبلة اللطاف مصروفة •

ولهذا الاسترحام من كعبة آمال الكرام ، قد توجه الخليفة الشيخ عارف القائم بخدمة التكية والفقراء ، واتبع مشاغل الطاف الاجلاء وصار سببا لادامة الذكر والدعاء كل صباح ومساء والتجأ الى باب السعادة العظمى ، راجيا من الصفة الفاروقية ان ينقلب الى اهله مسرورا ، كى يكون الاهل

على كرم الكريم شكورا • والمومى اليه من السلسلة الجليلة الخالدية حسبا
ونسبا وهو تعلم الادب وولد هذا العبد العاجز (ربنا تقبل منا) •

وارجو ان يكون اهل هذه السلسلة المباركة بقواعد الشريعة الغراء في
الدعاء للدولة العلية من الصادقين ، وفي خدمة الفقراء بكمال الجهد (لله الحمد
والثناء) من الخالصين ، ولنعمة ملاطقة الدولة العلية دامت شوكتها من
الشاكرين ، لان خلاصة آدابهم صدق وصبر وصفاء ، وفقر وفكر وفناء •
والامر برضى حضرات اولى الامر منوط ، اذ لولا الوسطة لذهب الموسوط ،
والسبب لجسارة العبد العاجز في الحضور هو انه قد تشرفت بحديقة التوفيق
في طريق التحقيق عند ظهور نور نير العهد السعيد الحميدي ادامه الله وانا
واخواني في الطريقة حقيقة بالظل الظليل مستظل • وعلى الله الغني متوكل ،
ومن بوارق أسياف المراحم الجليلة عن المكاره مكفوف ، وبالدعاء حسب
المدعى مشعوف •

اللهم اجعل اركان الدولة العلية محفوظة بالقرآن وأدم قواعد احكامها
الى مديد الزمان ، مؤيدة منصوره بجاه سيد ولد عدنان ، صلى الله عليه
وعلى آله وصحبه والتابعين له من بعده وسلم • وآخر دعوانا ان الحمد لله
رب العالمين •

نامه‌ی چلو سیتهم

له خانمقینه‌وه بۆ حاجی شیخ ئەحمەدی کاکای نووسیوه له تمویسکه

جیوش الأحزان من طریق هجرکم قربت ، وأقسام الأسقام الى اهل الغرام
توجهت ، وشمس السرور كورت ، ونجوم الجبور طمست ، وكواكب المواجهة
والموآلفة افلتت ، وفرق فیرق الوداد بسهام الوداد تفرعت ، وقوة الوصول
الى المأمول قلت ، وجماعة الاتحاد من قسورة البعد فرت ، وأنواع الآلام
علينا مرت ، لاجاء لشفاء الضياء كتاب ، ولا أرينا من سكان جبال الكمال

خطاب • أذلك عندكم حسن ، ام نجاة الهالك فى ألبرز المحن، وجبال الخيال
بوفاكم يسير سيرا ؟ فويل للقلب الحزين ان تركتموه كما تركتموه. ويا حسرتا
على هذا المسكين ، لولا ان وجد اخوان الدين في جنات نعيم الالفه فاكهين،
وبما آتاهم الله من النعمة الباقية فرحين • والذين حاروا في فضاء الرجاء
والتمنى داروا على انفسهم يكون • فما الذي يضركم ان بكتاب يفرحون ،
او باستخبار منكم يتفرجون • هل قطعتم جبل الوداد ، ام جعلتم السقاية
في رحل الاتحاد • فاختر من النسيان والتذكاري ما عندكم يحلو • ان الغرام
(٢٧) وجمال جمال الاحبة فى عين صدقهم يجلو • لاتحسبوني فى
الهوى متعسفا ، ان احسنتم الظن احسنتم ، وان اسأتم احب الاساءة منكم •
حسنات يذهبن السيئات ولست اهلا للحسنات ، بل انتم الاهل وانا بالخطايا
للسيئات مابقى لدي من نعمة غير نعم ، ومابقى مابقى عند الاكرم صاحب
الهمم • العهد باق لولا اهلكني الغم والوفاء ساق ان امهلي الهم • وان جاء
موتى فالسلام عليكم • وان استخبرتم من الامور فبعد وصول الجواب
تتوجه الى الصلاحية بالصلاح ، نرجو الدعاء فى المساء والصباح • وحياتكم
التي هي منى قلبي ، وجبكم الذي هو غاية مطلبي • ان البعد جعل وجودي
كالصرير • وما وجدت الوجود مذ فارقتكم كالسقيم • كان أن يكون
كأعجاز فخل خاوية ، فاقظر هل ترى من باقية • هاؤم اقرأوا كتابيه • اني لم
ادرك ما حسابيه • اسأل الله بقاءكم ولقاءكم ويكون لنا نعمة باقية • والسلام
عليكم آفاء الليل واطراف النهار •

نامهى چلو چوارهم

له وهلامى مهلا عمبولقادرى هودهرييسى بيارهدا نووسيويه

الحمد لله الذي علّم بالقلم ، الكريم الذي علم الانسان ما لم يعلم •

(٢٧) له نهسلهكهدا شوينهكهى به سپى بهتى هيترا بوه وه •

والصلوة والسلام على نبيه وحبيبه سيدنا محمد صلى الله عليه وسلم الذي
في فضله وشرفه جف القلم ، الذي هو أكمل الخلق لو علم الوري وأكرم ،
والذي لم يبت في بيته دينار ولا درهم ، وكان عنده صلى الله عليه وسلم
من كل شيء أحب وأعظم ، وهداية الناس الى معرفته علما وعملا مما في
الدنيا اهم . صلى الله عليه وعلى آله وصحبه اجمعين ، الى يوم الدين وسلم .

وبعد ، لقد تشرفنا بكتابكم الانور وتنوّر به بصر عمر ، كأنما اكتحل
بكحل مازاغ البصر ، رأينا حروفه لمدامة الوداد ظروفًا ، وكلماته المبشرة بأن
زام خيل جيش الفضلاء كان الينا عطوفاً ، وصار بتلك البشارة قلب خادمكم
مشعّوفاً ، فحمدت ربي على استقامتكم واستمددت لدوام افادتكم وارجو
الله مزيد سعادتكم .

يا من انت اولينا ان العلم مراد لدى العليم الخبير ، وله امر بالطاعة
في القليل والكثير . وفي كريمة (قل رب زدني علما) لتعظيمه اشارة . (وما
اوتيتم من العلم) تشير الى تكريمه . والعلم يدعيه من ليس فيه ، والجهل يتبرأ
منه من هو فيه .

نعم ان الانبياء لم يورثوا دينارا ولا درهما وانما أورثوا العلم . فمن
ظفر به وتعلّمه لما هو له فقد فازوا . ومن تعلمه وجهل قدره فقد أدخل نفسه
مع المجرمين في بئر (وامتازوا .) . حشرنا الله مع العلماء الراسخين ، آمين .

نامه‌ی چلو پی‌بنجه‌م

بقی مه‌لا فه‌تحو‌ل‌لای ری‌ژاوی نووسیوه

لقد هم قلبي بوداد اهل سعاد ، ولا منی علیه بعض الجیاد ، وانتقم منه
رب العباد ، فاهلكهم بالطاغية وأرسل عليهم صرصرا عاتية . نعم من حال باله
حب الحبيب ، وناله من الاعداء سهام المحن ولم يكن له قوة انتقام في البدن،
نصره الله واعزّه ونجاه وجعل الخير منقلبه ومشواه .

فاظفر يا صاحبي هل ترى لهم من باقية ؟ أما ترى كأنهم اعجاز نخل
 خاوية ؟ رحم الله اصحاب الالفه الذين ضربوا في ديار الكلفة وأسلفوا ما وجد
 في الايام الخالية ، وسلكوا سبيل النجاة ، ووصلوا الى الجنة العالية •
 وجوهم ناضرة الى ربها ناظرة • طوبى لهم وحسن مآب • افادوا واستفادوا
 واخذوا يمينهم الكتاب •

يا حبيبي لاتفتخر بالدنيا فانها دنية فانية ، والقلوب المائلة اليها قاسية ولنعم
 الله ناسية • ان كنت تريد عيشا دائما فكن في الليالي بالعبادة قائما ، وبالنهار
 ما امكنك صائما ، ولاتمل الى ما يغرك اليوم فانه يبتليك في يومك وتسمع
 من الملائكة اذا جاءت عليك اللوم ، يوم ترى اقواما في السرور ، وافواجا
 مستريحين بالحرور ، وافواجا يدورون في القصور ، وقوما يسعى بين ايديهم
 وايمانهم النور • (لا اقسم بيوم القيامة ، ولا اقسم بالنفس اللوامة) لا ينفك
 يومئذ الندم وآمنت بالله ربا وبالاسلام دينا وبالقرآن اماما وبمحمد صلى الله
 عليه وسلم نبيا ورسولا ، وكن مع الصادقين كي تكون مقبولا ، والآخرة
 خير وأبقى •

نامی چلو شمشم

بو خلیفهی خوئی له بهشدا

شیخ سعید نهفندی نایی فهزلی بهغدايي نووسیوه

بسم الله سبحانه وتعالى •

الا فاسقني خمرًا و قل لي هي الخمر

ولا تسقني سرا اذا امكن الجهر

وبشع باسم من تاهوا ودعني عن الكنى

فلا خير في اللذات من دونها ستر

الحمد لله الذي اعاد حبيبي السعيد بلطف الحميد الى مقام التذكير
والتحميد ، وجعل بقدومه ايامنا يوم العيد ، انه حميد مجيد • والصلوة
والسلام على سيدنا محمد النبي الاحيد وعلى آله واصحابه الذين زاهدوا
وجاهدوا واجتهدوا ودفعوا بسيف الغيرة كل كفار عنيد •

وبعد ، يا ويلتا من بسط يد الفراق من يياراة الى العراق • ويا لهفتى
من هجوم خيله ونجوم ليله واشتداد حبوب آلامه وامتداد سنابل ايامه وكثرة
اسقامه ووفرة أقسامه • الا ان الفراق هو المليك الجائر وعظم ملكه وسلطانه
هو الحاكم لا يعدل في رعيته ولا يسئل عن هيئته ولا يمكن الفرار من
حكومته • فهل للهارب من سبيل ، او للهائم من دليل • الويل حيث لا مفر
من أرضه ، ولا مفر من بغضه ، ولا طريق الى الخلاص ولات حين مناص •

يا حبيبي وفرحة قلبي اذا عطفتهم غنان السوآل الى معرفة الاحوال ،
فاعلم ان القلب بجبك متقلب ، والفؤاد بودادك متعذب ، والعين في جب
الحب تنتظرك مع حبك • الى متى تبقينا في بئر الحسرة ، والى اين ترغب
عنا بالهجرة ، وتترك اصحاب كهف الفكرة ؟ على م تنسانا وانا اليك منتظر •
وحق الحب والوداد انه مابقى قوة للبصر • لقد صار مقامي من الفراق وغلبة
الاشتياق كالشجى • حقيق علي ان اقول وايضت عيناى من الحزن • اين
شفقة الوداد • اما تخافن نار اتاوة خدام اهل الرشاد • ادام الله ايامك
واعانك بذكره في قعودك وقيامك وزين بك المقام في البدء والختام بحسن
القيادة وتربية العباد • وايدك بهمم العباد المتكئين على اريكة الارشاد •

واذا صح التوجه الينا فنعما هي وبشر ، والا فأشر ناقلا ماجرى في
السفر ، وكيفية الرجعى من باب السعادة الى الوصول والقبول مفصلا او
مختصرا ، ونرجو لك الحسنى وزيادة ، بجاه من التقوى زاده وزيادة ، وسلام
على عباده الذين اصطفى والتزموا متابعة المصطفى صلى الله عليه وسلم وعلى

آله وصحبه اهل المغفرة والتقوى وسلّم • وأسلم على من باء بالصدق عندكم
واهل العلم والمريدين •

نامی چلو حموتهم

له وهلامی سهید هیذایمت ناویکا نووسیویه

بسم الله حامدا ومصليا ومسلما •

اما بعد ، فقد تشرفت بالكتاب المستطاب ، وأفادت رؤيته فوائد
الخطاب • فلما تأملت في المعاني التي لاحت نواصيها في زوايا المباني اذا كلها
كالدر المنضود ومثله في الامثال مفقود ، والجواب لدى الخطاب موجود ،
كما هو رأى اصحاب الصدق والصواب • ولكن التحرير موجب تسويد
الصحائف من البدائع اللطائف ، فلايجاز اخرى واقع ، وامثال الامر أولى
ولدفع الهوى عند ذي النهى أعلى واقطع ان لم يكن استعداد في العباد لم
يكن الله يأمرهم بضرورياتهم في المبدء والمعاد •

من لم يكن متلذذا بذكر مولاه ، فهو في فكر هواه • «والذين جاهدوا
فينا لنهدينهم سبلنا» فان شئت ان تتحلى سعيدا والا فالغرام له اهل •

ومن لم يمت في حبه لم يفدّه
ودون اجتناء النحل صاحبة النحل

ومعلوم اهل المعرفة ان الرقيب بصير وان العليم خير ، وكيف يتصور
الجواب من المصور بين يدي الله المصور •

ترك التهوى في الهوى احسن وترك الارادة في الادارة ائمن ، فكن
كمن قام بالاستقامة وكمن توجه الى القيامة ، ودع الامارة اللوامة •

تمسك بأذيال الهوى واخلع الحيا
وخلّ سبيل الناسكين وان جلتوا

یقین که محبت صادقہ در خدمت دارم ، فقط. ظهور نور سرور اندک
اندک در ظهور خواهد بود . والسلام .

خلیفہ کانی شیخ عومہر ضیائوددین

شیخ ضیائوددین خلیفہی زوری بوہ کہ دہرجاتی سولووکیان
تہواو کردووہ و توانیویانہ تہربیہی مورید بکہن . ٹیمہ. ناوی ٹہم چہند
کہسانہ یانمان دہسگیر بوہ و لیرہ دا ٹہینوسین :

- ۱ — شیخ نہجمودینی کوری .
- ۲ — شیخ علائوددینی کوری .
- ۳ — شیخ تاجوددینی کوری حاجی شیخ عہبدولرحمان ٹہبولوہفای
برای .
- ۴ — مہلا قادری گہورہ (مہلای بیارہ) .
- ۵ — شیخ قادری عہبابہ یلی .
- ۶ — مہلا قادری عہبابہ یلی (باوکی مہلا عہبدوللا) .
- ۷ — مہلا موحمہدی کہستانہیی پڑدہری .
- ۸ — شیخ مارفی تیرگسہ جاپ .
- ۹ — مہلا رہسوولی حافظ .
- ۱۰ — مہلا رہسوولی کہچہل .
- ۱۱ — سہید عہبدوللائی بلہری .
- ۱۲ — سہید ٹہحمہدی کہلجی .
- ۱۳ — شیخ مہلاوہیسی پڑدہری .
- ۱۴ — شیخ مہلا خدر .
- ۱۵ — مہلا عہبدولرحمانی گہورہ .
- ۱۶ — مہلا عہبدولرحمانی بچووک (ٹہم دوو مہلا عہبدولرحمانہ
ہردوکیان خہلکی رانیہ بوون) .

- ۱۷- شیخ ئەمینی بیژوهی •
- ۱۸- شیخ مه‌لا قادری دیوانه •
- ۱۹- بابەشیخی سیری •
- ۲۰- حاجی سه‌یید عه‌لیی سه‌فاخانه •
- ۲۱- حاجی سه‌یید فه‌تحو‌للای کول •
- ۲۲- مه‌لا موحه‌مه‌دی بیژانی • = بیده‌نی
- ۲۳- شیخ موحه‌مه‌د ئەمینی بارام‌ئاوا •
- ۲۴- شیخ عه‌بدو‌للای ده‌یمه‌یه‌وی •
- ۲۵- خه‌لیفه ئە‌للآکه‌ره‌می وه‌سهنه‌یی •
- ۲۶- شیخ سه‌لیمی ته‌خته‌یی •
- ۲۷- شیخ عه‌لیی قه‌ره‌داخی •
- ۲۸- مه‌لا عه‌بدو‌لعه‌ظیمی سهنه‌یی •
- ۲۹- مه‌لا موحه‌مه‌دی سوننه‌ته‌یی •
- ۳۰- مه‌لا موحه‌مه‌د ئەمینی شه‌ریف‌ئاوایی •
- ۳۱- مه‌لا شیخ طاها‌ی بالیسانی •
- ۳۲- حاجی مه‌لا عه‌بدو‌للای په‌سوئ •
- ۳۳- شیخ شه‌مسو‌ددینی سه‌قزی •
- ۳۴- مه‌لا عوم‌ه‌ری واشه‌مه‌زینی •
- ۳۵- شیخ سه‌عیدی فه‌زلیی به‌غدا‌یی •
- ۳۶- شیخ ئە‌حمه‌دی ده‌یری •
- ۳۷- خه‌لیفه عه‌لیی که‌رکو‌وکی •
- ۳۸- حاجی شیخ عارفی قزرا‌باتی •
- ۳۹- خه‌لیفه عه‌بدیی خانه‌قینی •
- ۴۰- مه‌لا ئە‌حمه‌دی کانی که‌وه‌یی له‌ که‌ری •
- ۴۱- شیخ قاسمو‌لقه‌یسی له‌ به‌غدا •

یادی حاجی شیخ نهمردی کرپی شیخ عثمان سیرابوردین

ژیانی حاجی شیخ نهمرد

نهم ذاته له شه‌شی (جمادی الثانیه) ی سالی ۱۲۶۶دا له دتی بیاره له‌دایک‌بووه . دایکی ناوی نوورشمه‌ره‌فه له ئاغه‌کانی پژده‌رو له تیره‌ی میراوده‌لی . ههر بۆیه‌ش شیخانی بیاره به (خالق) بانگ ئه‌که‌نه ئاغه‌کانسی پژده‌رو قسه‌یان له‌گه‌لدا ئه‌که‌ن .

مه‌لا حامیدی کاتبی باوکی نهم غه‌زمله‌ی به‌بۆنه‌ی له‌دایک‌بوونی‌هوه داناهه :

دوش چه دم ؟ خوش دمی ، از چه ؟ ز سلطان صبح

دبدیه زد ، بر چه ؟ بر گنبد نیلوفری

شب ، چه شبی ؟ شنبه بود ، هفتم ماهی ، چه مه ؟

ماه جمادی که یافت مرتبه‌ء آخری

مژده رسید ، از که ؟ از بخت ، به که ؟ با جهان

کامدت از نو به ساز نوبت فرخ‌فری

جلوه نمود اختری ، از چه ؟ ز برج شرف

خنده زند ، بر که ؟ بر زهره و بر مشتری

ماه رخ‌داد حق ، برده ، چه برده ؟ سبق

شعشع‌ه‌اش از چه ؟ از مشعل‌ه‌ء خاوری

نام وی (احمد) نیکواست ، از چه ؟ ازین رو که اواست
داد ز بس دوست همنامی پیغمبری

معرفت و سروری هست چو در شان او
شد رقمش این دو لفظ (معرفت) و (سروری) (۱)

ثم ذاته له خزمه تی باوکیدا گه وره بووه و پیگه یشتووه . پاش فام
پیدا کردن نراو ته بهر خویندن . پاش خه تم کردنی قورئان و خویندنی کتیه
ورده کان له خزمه تی مه لا نه حمه دی توتشه یی و مه لا حامیدو مه وله ویدا
خویندو ویه تی . له ئوسوولی دیندا دهستی کی بالای بووه . (العقیده
المرضية) مه وله وپی له خزمه تی مه وله ویدا خویندووه و گه لی حاشیه شی له سهر
نوو سیوه که هه ندیکیان له گه ل عه قیده که دا چاپکراون (۲) . حاجی شیخ
نه حمه د ته ریفه تیشی له سهر دهستی باوکیدا وهر گرتووه و شیخ موحه ممه د
به هائوددینی برای له مروه ووه په روه رده ی کردووه و ، سهره نجام پله ی
خه لافه تی له باوکی وهر گرتووه و خه ریکی ئیرشاد کردنی موسولمانان بووه .
به جی هینانی سونه ته کانی پیغه مبه ری زور مه به ست بووه ، ته نانه ت نه گیر نه وه
له سه فیری حه جو نه سه ته موولیشدا شه ونوژی ته رک نه کردووه .

ثم ذاته له ژیانی باوکیدا ههر له ته ویله بووه و پاش کوچی دواویی
باوکی دبی (نه حمه د ئاوا) ی له قه راخ چه می (زه لم) و له بناری دهشتی
شاره زوورو داوینی چپای هه وراماندا ئاوا کردوه ته ووه و کردوویه به
نشینگی خوی .

ثم ذاته له سالی ۱۳۰۷ دا له نه حمه د ئاوا به نه خوشیی چاوه قووله کوچی

(۱) ثم وشانه به حیسابی حوروونی نه بجه د ۱۲۶۶ یان لی دهر نه چی که
سالی له دایک بوونی حاجی شیخ نه حمه د .

(۲) ته وای ثم حاشیانه له کتیبیکدا نووسراونه ته وه که ئیستا لای مه لا
خالیدی کوری مه لا عه بدوللای موفتی به له سنه .

دوایی کردووو براو تهوه بو تهوئله ، لهوئ له كه ناری چه می تهوئله دا
له بهرانبه ری ئارامگای باوکیه وه به خاك سپیرواوه .

ئه ولادی حاجی شیخ ئه حمهد

ئه م ذاته چوار کوری له پاش به جی ماوه . یه که م : شیخ هیدایه ت که
پاش کۆچی دوایی باوکی چوو بو هه ورامانی ئه و دیو له (خانه گای)
بهرانبه ری (ره زاو) نیشته جی بووه . دووه م : شیخ عه بدوللا که ئه میش پاش
کۆچی دوایی باوکی چوو بو هه ورامان و هه ندیکێ دئی (ئیزل) ی کریوه و
لهوئ دانیشتوووه . سیهه م : شیخ حه بیب و چوارمیش شیخ حه سه نی ناو
بووه . ئه م شیخ حه سه نه یان له سه رده می ره زاشادا له گه ل ئه و کوردا نه دا که
ره زاشا گرتی ، گیراوه له مه شه د له ناوچه ی خوراسان له به ندیخانه دا
مردوووه . ئه م کورانه ی حاجی شیخ ئه حمهد له کاتی کۆچی دوایی باوکیاندا
مندال بوون و شیخی ضیا ئو ددین سه ره پرشتی کردوون و پئی گه یاندوون .

سه فه ری حاجی شیخ ئه حمهد بو ئه سه ته موول و بو حه ج

حاجی شیخ ئه حمهد پاش کۆچی شیخ موحه مه د به ها ئو ددینی برای له
ده ورو به ری ۱۲۹۹ دا سه فه ریکێ ئه سه ته موولی کردوووه و ماوه یه ک لهوئ
ماوه ته وه ئیرشادی کردوووه . له و ماوه یه دا که لهوئ بووه سولتان
عه بدولحه میدی عوسمانی زۆر ریزی لی گرتوووه ، که گه راوه ته وه بو
کوردستان قورئا ئیکێ پیرۆزو چه ند ته ل مووی ریشی پیرۆزی حه زره تی
پینعه مبه ر^(۳) ی به خه لات پین به خشیوه و فه رمانی تا پۆی چه ند پارچه زه وی و

(۳) پاش کۆچی دوایی حاجی شیخ ئه حمهد ، به هۆی ئه وه وه که ئه حمه د ناوا
دئی یه کی بچووک بووه کورده کانی حاجی شیخ ئه حمه دیش هه موو منال
بوون ، ئه م ته که مووه پیرۆزانه که له ناو شووشه یه کی بچووکدان و

جۆگای ئاوی داوه تی بۆ خۆراک دانی ههزارانی موسولمانان که پشت جۆگهی (دهلین) و بهرجۆگهی (دهیمه جۆ) ی پستی (ئهحمه داوا) و جۆگهی (بهشارهت) و (شهشک) له شاره زوور له مانه ن • ههروا چه ند پارچه زهوی یهکی دهوری دێی (پریس) یش که داو نی به به گزاده ی جاف • جۆگهی شهشک و بهشاره تیشی داوه به شیخ عومه ر ضیائوددین ، به لام ئهم نه یو یستوو و چونکه مه لاکان شوبه یان له دروستیی ئهو به خشین و تاپۆ کردنه ی سولتاندا بووه وهک پێشتر باسمان کرد •

حاجی شیخ ئهحمه د له سالی ۱۳۰۲ یشدا سه فهری حه جی کردوو و پاش تهواو کردنی حه ج به چه ند مانگێ گه راوه تهوه بۆ هه ورامان • مه لا حامیدی مامۆستای به م چوار خشته کی به پیشوازیی گه رانه وه ی له م سه فهره لی کردوو :

بر گوی به من ای فلك شعبده باز
تا زین دو کدام باز گردیده به ناز
خورشید قوی مهر تو از مشرق چین
یا بدر جمال احمد از صوب حجاز

شووشه کهش له سندووقیکی پۆلادایه ، به قه درو حورمه تیکی زۆره وه گوێز راونه ته وه بۆ بیاره و له ژووری تایبه تی شیخ عومه ر ضیائوددیندا له تاقیکدا دانراون • ئهم مووه پیرۆزانه به (مه حاسینی شهریف) به ناووبانگن و ئیستاش ئهم سندووقی مه حاسینه هه ر له شوینی خۆیدایه تی • ئهم ژوره ئیستا ئارامگای شیخی ضیائوددین و شیخ نه جموددین و شیخ عه لائوددینیشی تیا به • له و کاته وه کراوه به عاده ت هه رکاتێ بێ بارانی یهک بێ یا هه راو مسیبه تی رووبدا سندووقی مه حاسین له شوینی خویه وه ئه هیننه ده ره وه له سه ر به رده نوێژه کانی خانه قا له که ناری حموزه که دا دای ئه نین و مه لاو فه قی و خه لکی تر سه له واتی مونجی به یا قه سیده ی بوردی به ی به ده وردا ئه خوێننه وه و ته ماشای ئه که ن و ماچی ئه که ن و له خوا ئه پارێنه وه که بۆ خاتری حمزه تی پێغه مبه ر ئهو بێ بارانی به یا ئهو هه راو مسیبه ته هه لبگری .

پاش گه پراڼه وهی حاجی شیخ احمد له سه فہری حج و جیگیر بوونی
 له ټهمه داوا ټه و نارہمہ تی و ناخوشی به ټه ماوه که پیشان له ناودا بووه •
 شیخ علی حیسامو ددینی کوری شیخی به هائوددین له ته وټکه له جیی
 باوکی جیگیر بووه و شیخی ضیائوددینش له بیاره بووه و حاجی شیخ
 ټهمه دیش بو خوی له ټهمه داوا گیرساوہ ته وه و بهم جوړه هه موویان به
 جی به جی کردنی ټهرکی ټایینی و کاروباری خو یا نه وه خه ریک بوون ••

نامه یه کی حاجی شیخ ټهمه د که له مه که وه بو شیخ عومهر ضیائوددینی نووسیوه

خدا کناد که یک بار دیگرت بینم
 چو دیده بازکنم در برابرت بینم
 چو صید مرده پس از مرگ دیده ام بازاست
 بدان امید که یک بار دیگرت بینم
 سرور ملاطفت گستر خود را فلا می شوم •

اولا :

به عالم غیر ازین کامی نخواهم گر به دست افتد
 گذاری با تو ، وز مردم کناری تا چه پیش آید

ثانی ، حالات گر ملتفت شوی له المنه به سلامتی و صحت واصل کعبه
 مقصود شدیم ، و درین مقام محمود تمنای صحت آن وجود ذی جود را از هر
 مرامها گزیدیم •

حین تحریر که پنجشنبه ۲۳ شهر ذی الحجة الحرام می باشد عزم طرف
 مدینه را علی ساکنها آلاف صلاة و سلام و تحیه جزم کردم • دو روز دگر

(علی برکة الله) راهی میشویم • ان شاء الله التفات آن حضرت باشد تا زمستان نزدیک آن آستان میشوم ، و تفرافرا وقت نزدیک شدن مینویسم •

آری به همت تا حال همه آمال حسب الخواه بوده است • عجائب کار و بار است که غالب اوقات بلکه در همه ساعات در خوابها به خدمت رسیده و هر دمی به نوعی معاملات را میدیدیم و عرض میکردیم • عاشقم بر قهر و بر لطفت به جد • باقی مگر در شرف تلاقی تفصیل را عرض داریم •

جناب مستطاب سید حسن ^(۴) سلمه الله حاضر و بر التفات غائبانه آن حضرت ناظر است • خودت میدانی که خودش به خط خورد عادت عرض عرائض ندارد ، والا که معلوم که : سراپا در جبین میغلطد از یاد سراپایت •

حاضران بزم حضور را خصوصا نورچشمان ارجمند طول الله بهم هم یادآور و داعی طول عمر بر سعادت و صلاحتم ، و به نامه دیگر غیر از این نامه تفصیلا مصدع شده ام • یقین رسیده • به هر حال غرض یادآوریست • در دل دوست به هر حيله ره می باید کرد •

زیاده ازین چه زحمت دهد •

الداعی
احمد

(۴) سهید حسینی چۆری ، له نهوهی مهلا ئه بووبه کری موصه نیفو مهلابه کی گه وره و موریدی بنه ماله ی شیخانی تهوینه بووه . له م سه فهری جهجهدا له سه ر دهستی حاجی شیخ ئه حمهددا تهریقته تی وه رگرتووه .

بادی شیخ نهجموددینی کرپی شیخ عومر ضیائوددین

ژیانی شیخ نهجموددین

شیخ نهجموددین له ۱۲۸۰ی هجره تدا له تهویلک له دایک بووه . دایکی سهلا خانې کچی مه محمود به گي صاحبقرانه که له پیاوماقوولانی بابانو خه لکی سوله یمانی بووه . پاش فام په یدا کردن لای مهلا حامید دهستی کردووه به خویندنو و هر له دموری هرزه کاریدا له گهل شیخ علائوددینی برای لای شیخ موحه مهد به هائوددینی مامی ته مه سوکیان کردووه و ته ریفه تیان و هر گرتووه . له پاش کوچی دوايي مامی که باوکی مالی گواستوه ته وه بو یار ، له خدمت باوکیدا خه ربکی سولووک بووه تا به پایهی غیرشاد گه یشتووه و غیرشادی دراوه تی .

له ژیانی باوکیدا زوړتر له دتی گومه و پشته له و بهری سیروان رایبواردووه . هه ندی و هختیش له خدمتی باوکیدا بووه له بیارمه و خه ربکی غیرشادکردنی موریدان بووه . پاش کوچی دوايي باوکی له ۱۳۱۸دا ، له شویتی باوکیا دامه زراوه و بووه به مورشید ، هه رچه ند به ته مه ن له شیخ علائوددینی برایشی بچو و کتر بووه . هم دامه زراکه ی شیخ نهجموددین له جی باوکی به پریاری خه لیفه کانی باوکی و پاله سه ربوونی جه نابی مهلا عه بدولقادی موده پرسی و له حوزووری عوسمان پاشای جافدا بووه که فرمانره وای قه زای هه له بجه بووه .

شیخ نهجموددین له سه رتهای مانگی موحه پرده می ۱۳۳۷دا
 نهخوش که وتوووه و پاش چهند پوژئی (وابزانم له ۹ ی مانگدا) کوچی دواایی
 کردوووه له ژووری ئارامگای باوکیدا له پشت نهوهوه به خاک سپیراوه .

ژیانی و ژانهای شیخ نهجموددین

شیخ نهجموددین له پاش دامه زرائی له سهر بهرمالی ری پيشانندانى
 موسولمانان ، له سهر شتیهی باوکی رويشتوووه و زور خزمه تی مهلاو فهقیی
 کردوووه و تا توانویه خوی له دنیا دوور راگرتوووه . بیستوووه زیاتری
 دانیشتی له گهل مهلايانی گه وره بووه و مهجلیسی مهجلیسی نهدهبو و یقار
 بووه . زیاتر له گهل کهسانی وهك مهلا عهبدولقادری موده پرپس و مهلا قادری
 مهلا مؤمن و مهلا قادری صوفی و مهلا موصطه فای خورمالی و مهلا ئاغا
 موحه ممدی کوری سهید حهسه نی چۆری و شیخ باباره سوولی بیذنی و نه
 چۆره کهسانه رایبواردوووه ، ههرچه ند دهسیان خالی بووبی و کاریک
 نه بووبی پی یهوه خهريک بن به یه کن له مهلاکانی فهرمووه کتیبی وه کو (احیاء
 علوم الدین) ی غه زالی و (الحکم) ی عه طائوللای سکه ندهری و (الابریز) ی
 شیخ عه بدولعه زیزی ده بیاغ و (مکتوبات) ی ئیمامی ره بیانی و دیوانی (بیدل)
 بخوینیتته وه ، نه گهر مه سه له یه کی گران له ئارادا بووبی لیی کولیونه ته وه .
 چاوپۆشیی زور بووه له ههلهی فهقیکان ، ته نانهت زور جار به هوی شه ره
 به فر کردنیانه وه شووشه ی په نجه ره ی ژوو ره که ی شکاوه ، به لام هیچ دهنگی
 نه کردوووه . نه گیر نه وه جارێکیان شیخ له طیفی ته کیه یی که له بیاره فهقی
 بووه له گهل شیخ موحه ممد نهمین ناوی کیسه داری شیخدا نه بی به هه رایان .
 شیخ له طیف به په نامه کی هه ره شه له شیخ موحه ممد نهمین نه کا ، نه ویش
 له ترسا نه روا لای شیخ شکاتی لی نه کا . شیخ بانگ نه کاته شیخ له طیف و
 پی نه لی نه وه چیت به سهر شیخ موحه ممد نهمین وه چیت پی وتوووه ؟

ئەوئىش ئەلى : بەخۇيا شىيخ ھىچم لىن نە كىردوۋە ، تەنيا چەيتىكىم بۇ كىردوۋە .
شىيخىش زەردەخە ئەيەك ئەيگىرى و ھىچ ئالىي . .

دوورىي شىيخ نەجموددىن لە دىئاو دىئاپەرستى

بىستۈمە زۆر جار دەۋلەتى عوسمانى ويستۈيەنى مانگاتە بۇ شىيخ
نەجموددىن بېرىتتەۋە بە ئاۋى ئان داني ھەزارانى موسولمانانەۋە ، بەلام ئەۋ
ھەر نەيويستۈۋە وتوۋيەنى ئەم خەلكە كە دىن بۇ بيارە ، ئەگەر لەبەر
پەزاي خوا دىن ، خوا پەكيان ناخاۋ پاروۋە ئاتىك ھەر ئەيىن بىخۇن . ئەگەر
بۇ پەزاي خواش نايەن ، ئىمە بۇ زىيانان بۇ بدەين لە بەيتولمالى موسولمانان .
با حوكومەت پارەي خۆي لە پىويستىيەكى خۇيا خەرج بكا باشتەرە . بەلام
سەرەنجام دەست و پىۋەندە لىي ئەگەر اۋون و مۆرە كەيان لىن وەرگرتوۋە .
حوكومەت شى مانگى سى لىرە مەعاشى بۇ ئاردوۋە . شىيخ دوو مانگ ئەم
مانگانەيەي وەرگرتوۋە دابەشى كىردوۋە بەسەر سەربازانى عوسمانىدا كە
لە قەلاكەي ملەگاي چنار بوون لە بيارە يا بەسەر ھەزارانى ئاۋايدا . پاش
ئەۋ دوو مانگە وازى لىن ھىناۋە ئىتر وەرى ئەگرتوۋە .

ھەروا بىستۈمە جارىكيان ميۋانى عەلى بەگى كۆرى مەحمود پاشاي
جاف ئەيى . عەلى بەگ لە كاتىكا كە لەگەل شىخدا تەنيا ئەبى پىي ئەلى
ۋەختى خۆي مەحمود پاشاي باۋكەم جۆگەي چۆلمەكى داۋە بە خانەقاۋ
تائىستا بەرۋوبوۋە كەيتان سەرف كىردوۋە . من ئىستا ئەيىن مەسەف گران
بوۋە شىيخ منال و دەست و پىۋەندە زۆرە بيارە شوئىتىكى دوور لە
بەرۋوبوۋە . ھەزەكەم ئەۋ جۆگەيە تاپۇ بىكەم لەسەر شىيخ تا خۆي لە
ئىئاندايە سەرفى بكا بۇ خانەقاۋ پاش خۆيشى منال و خىزانى سوۋدى لىن
ۋەربىگرن . ئەۋئىش پىي ئەفەرمۇيت : عەلى بەگ ! باۋكى تۆ ئەۋ جۆگەيەي

داوه به باوکی من چونکه باوهری وا بووه. پیاوی خودایه • تویش ئیستا
 ئەم میهره بانی به ئەکە ی چونکه باوهرت وایه من پیاویکی باشم • ئەگەر
 له پاش من و تویش ئەولاده کانم پیاوی باش بن خوا دلێ ئەولاده کانی توین
 بۆ نهرم ئەکا • ئەگەر ږوو له خوایش نه بن ، بۆچی مالی ئیویه یان بدریت و
 هەر بۆ ئەولادی خۆت باشترو تا پۆکه ی ناوی •

شیخ نهجموددین له ژبانی خۆیدا سامان و مالیکی ئەوتوی نه بومه
 پاش کوچی دوايشی تهنا سێ دهست خانووی له بیاره له پاش به جی ماوه •
 یه کهم ئەو خانوانه ی نووساون به خانه قاوه که باوکی دروستی کردوون و به
 میرات بۆی ماونه تهوه • دووهه م : خانوه کانی باخچه ی به رابه ر به خانه قاو
 سیهه م خانوه کانی سه ربرج که خۆی کردوونیه تهوه •

ژن و مندالی شیخ نهجموددین

ئەم ذاته چەند ژنی هیناوه • یه کهم : خاتوون ناوی کچی حەمه که ریمی
 کوری شیخ رهشیدی خهلیفه ی باپیری • دووهه م : عه تیبه ی کچی شیخ
 موحه مەدی قه ره داغی • سیهه م : خاتو ره عنای کچی عه زیز خانی دزلی •
 چواره م : کافیه خان که ئەمیش هەر کچی عه زیز خانه و پاش مردنی خاتو
 ره عنا هیناویه • پینجه م : خاتو خاوه ری کچی موصله فا خانی قوبادی •
 شه شه م : کافیه خانی کچی شیخ موحه مەدی عه بابە یلی • حه وته م : خاتو
 فاطمه ی کچی شیخ موحه مەدی قه ره داغی (خوشکی عه تیبه خان هەر له
 باوکه وه) • هه شته م : خاتو تووبای کچی مه فاخیر و لمولکی سەهی • شیخ
 نهجموددین ئەم ژنه ی پاش دوو سال ناردوه تهوه بۆ مالی باوکی و
 دهست بهرداری بووه (۱) •

(۱) له بهر ږووناکی خوږه و شتی شیخ نهجموددیندا من باوهرم وایه شیخ
 ئەم ژنانه ی بۆیه هیناوه ، که زوربه یان کچه به گزاده و دهسه لاتدارن ، تا له

شیخ نهجموددین یازده کوریشی بووه : له ژنی یه که می موحه ممه د(۲) .

پښتای لیج نریک که و تنه وه یانه وه جه ورو سته میان که م بکاته وه و بتوانی
نه گهر داموئی په نای پښ هینا یزگاری بکا . هه روه ها بۆنه وه ی نه و ناغاو
به گزادانه له په وشتی موسولمانه تی نریک بختا وه و ، من خۆم ناساری
هاوړی به تی شیخ نهجموددینم له که سو کاری نه و ژنانه بیدا به دی کردو وه .
(۲) نه م کوریه ی شیخ نهجموددین به گهنجی کوچی دواپی کردو وه . شاعریکی
ناسک بووه و نازناوی شیمری (نهجمی) به . نه م دوو پارچه شیعره یم
ده سگیر بووه ، وا لیره دا نه یان نووسمه وه :

- ۱ -

به دار الملك غم امشب دلم سلطان دوران است
خدا آباد گرداند عجب صحرای ویران است
دل امشب باز میخواند حکایات محبت را
کز اینها چون دهد یارم سراسر دیده طوفان است
محبت فتنه انگیزد چه آب و آتش آمیزد
چه نسبت آب با آتش ؟ ازین هر عقل حیران است
به بزم شورش مجنون سر سودازده دارم
میان بزم عشاقان دلم طفل دبستان است
ز رنگ اشک گلگونم همه دامان من گل شد
بهاری بس خوش است اینجا که سر تا پا گلستان است
به ابرویت نگه کردم گمان کردم کمان باشد
غلط کردم کمان نبود هلال عید قربان است
ز چین زلف پر چینت گره کم بر دل ما زن
که خود بی چین زلف اشک جهان یکسر چو زندان است
ازان دم دیده وا کردم سر گیسوی او دیدم
تفهمیدم که مشک است آن مگر یا سنبلستان است
چو پرتو بر مه اندازی ز حسرت ماه گم گردد
بلی چون خور شود پیدا جبین ماه نقصان است
من از تیر و کمان او خلاصی نبودم هرگز
خلاصی یافتم خود را علاجم تیر باران است

ز بندابند گفتارت نیستان شکر خیزد
چه شیرین است گفتارت سراسر شکرستان است
ز وصف آن لب و دندان جز اینها من نمیدانم
عقیق و گوهر و یاقوت و در و لعل و مرجان است
دلم شوریده ، کامم شور و چشمانم سراسر شور
همه این شور و شورشها ازان گرد نمکدان است
ز هجر قاتلت دیدم قیامت آشکارا من
چو رفتی در کنار من به جایت مرگ مهمان است
بباید زار نالیدن برین بی طالعی (نجمی)
که از هر باب و هر بابت سرانجام تو حرمان است

- ۲ -

نخواهم سیر گل دیگر نباشد
به صحرا یاسمین عبهر نباشد
نروید سبزه یارب بر لب جوی
خدایا هر گیاه تر نباشد
نخواهد سرکشد سرو از لب جو
الهی بر لب کوثر نباشد
نمیمانده به چشمش نرگس تر
چو زلفش نیز هم عنبر نباشد
خطش هر سبزه را نشأت فزا شد
بلی کز خلد خود کمتر نباشد
کشد مژگان او چون خنجر تیز
ولی مژگان او خنجر نباشد
نمیدانم چه شورا است آنکه دارم
عجب دارم که این محشر نباشد
چشانیدی مرا يك لذت خوش
که آتراً شیر با شکر نباشد
(معاذ الله) چو تو خونخواره نه
که جلاد این چنین خونخور نباشد

له ژنی دووهمی نووروددین و^(۳) زهینوددین و که مالوددین و موحه ممد
عوثمان . له ژنی چوارهمی موحه ممد صاحب و سهیفوددین . له ژنی
پینجه می عهینوددین . له ژنی ششمی کاکه غممد . له ژنی ههوتمی
مهحمود و حهیده ر .

چهند نموونه یه کی شیعری شیخ نهجموددین

شیخ نهجموددین شاعرو خوښ نووس و خاوهن ههست بووه .
نازناوی شیعری (کوکب) ه . و لیره دا چهند پارچه شیعری کی
بلاوئه کینه وه . به داخه وه هر ئه مه نده مان دهسگیر بوو ، به لام به پله ی
شیعره کانی دا دیاره که ئه بن زیاتری بووبی .

— ۱ —

ز جور ماه رویان دیده خواهد خون فشانی را
که نبود در جهان ایام فرصت کامرانی را
بهرجا بهره مندانت از وصل و من بی دل
ندیدم لذتی در عمر خود ذوق جوانی را

به بحر فکر بردم غوطه چندی
به سان آن پری پیکر نباشد
من آن تاثیر عشق از تو دیدم
که هرگز در زر احمر نباشد
من آن آبی که باشد در کلامت
نباشد در در و گوهر نباشد
خط و ربط کلام دلکش است آه
ولیکن چون خط دلبر نباشد

(۳) ئه م ذاته پاش کوچی دواپی باوکی ماوه یه که له بیاره شیختیتی کردووه و
پاشان کوچی دواپی کردووه .

الهی محض فضل از ذات پاکت جویم و خواهم
 ترحم کن دل غم دیده عشاق جانی را
 چو در گلزار خوبی نشاء از حسن او دیدم
 به دل ناچار کردم طی امید زنده گانی را
 هلال ابرو را زاهد اندر خواب اگر بیند
 به صحن خاطرش صورت نبندد نقش مانی را
 گر از عناب جان بخشش تبسم بهره مند آید
 کجا ماند سکونت در کمین لعل یمانی را
 به آب دیده و خون جگر چندانکه غلطیدم
 مگر در خواب بینم نشاءهای شادمانی را
 به عارف گر نماید نشاء از جلوه حسنش
 شود فارغ ز ترتیب رموز نکته دانی را
 به رمز و عشوه ابرو و چشمش جز دل عاشق
 کجا واقف شود علم زمانی و مکانی را
 به اوج کبریا جا دارد از سایم کلاه فخر
 که باشم کمترین بندگان فاروق ثانی را
 چه پروا هست (کوکب) را ز خونریزی فتانش
 که گیرد از لب لعلش حیات جاودانی را

— ۲ —

(درویش) که حرف او به صورت پنج است
 هریک به مثابه که بیش از بیش است

(دال) است دلیل آفکه با درد بسازم
 گر بر تن تو هر سر مو صد نیش است
 (ری) روی^۱ ریا مکن کین روی^۲ ریا
 رسوائی بیگانه و رنج خویش است
 (واو) است وداع غیر مولی کردن
 این کار چنین منافعش با خویش است
 (یا) یکدل و یکتا شدن اندر ره عشق
 یکتا نشود هر آنکه او با خویش است
 (شین) آفکه شکوه و شکایت نکند
 با اینکه هزاران الم اندر پیش است
 هر کس که چنین پنج خصائل دارد
 دریاب وزو گزیر کو درویش است

— ۳ —

باز دلم اندر کف شاهین هوایت
 پر ریخته در قید مسلسل به هوایت
 از نیش فراق دل مشتاق پر از خون
 لبهای به هم بسته چه گوید ز ثنایت^۱
 ای روز فراق شب دیجور غریبان
 ای صبح سعادت شب دیجور لقایت
 از خوشی وصلت همه اجزای وجودم
 لب ریز حلاوت شده نازم به هوایت

— ۴ —

حسن ترا ای نگار ماه ندارد
ماه فلک گیسوی سیاه ندارد
فوج حبش صف زده از یمین و یسارت
هیچ شهی این قدر سپاه ندارد
قتل مرا به غمزه ابروان بنمودی
کشته عشق توم گناه ندارد
ناوک دلدوز تو نشسته به سینه
عاشق دل خسته داد خواه ندارد
گوشه عزلت گزیده ام به خیالت
تکیه گهم هیچ پادشاه ندارد
خالی از اغیار است منزلک دل
هیچ کسی غیر دوست راه ندارد
چون به تو دادم عنان دین و دلم را
غیر تو دیگر کسی نگاه ندارد
جور و جفای رقیب شوم بدر کن
قلب چو آینه راه آه ندارد
(کوکب) دل خسته را پناه به یار است
غیر تو ای دوست او پناه ندارد

— ۵ —

از حسن طالع اثری دستگیر شد
چندانکه خانه دل ویران منیر شد

سییی به من رسید ز لطف لطیف یار
کانرا لطائف دل و سینه‌م اسیر شد
بویش دل فسرده ما را حیات داد
حسرت دهنده تفحات عبیر شد

— ۶ —

مسلمانان چه حال است این ز کار خویش حیرانم
گهی فرزانه دهرم ، گهی مجنون دورانم
گهی در عقل و دین فردم ، گهی از هردو بیگانه
گهی جاهل ، گهی عالم ، گهی از خود جدا مانم
گهی با خلق در کارم ، گهی از غیر بیزارم
گهی واجد ، گهی فاقد ، گهی از خود پریشانم
نه راه شرع می‌یوم ، نه از اغیار می‌گویم
خراب باده اویم ، نه معمورم نه ویرانم
به نقد و نسیه دوران نه شادانم نه محزونم
ذلیل غیرت خویشم که بی دلبر چرا مانم
دل خود را نمی‌بینم مگر در عقد گیسویش
ازان رو از پریشانی ازین عالم گریزانم
صفای سینه پیران برین معنی گواهی داد
که من خود را نمیدانم مگر آن جان جانانم
ضعیف و بی‌کس و خوارجم به چشم دشمن بدخو
به عالمهای معنی بین که همراز دلیرانم

گهی درویش بی‌جایم ، گهی مجنون رسوایم
 نه از آبم ، نه از آتش ، نه چون خورشید تابانم
 گهی چون سایه بر عالم ، گهی بی‌مایه از عالم
 گهی شادم ، گهی ماتم ، گهی چون ماه تابانم
 گهی سیار ناسوتم ، گهی طیار لاهوتم
 گهی چون گنج مستورم ، چو مه‌گه پرتو افشانم
 گهی در مرکز خاکم ، گهی در اوج افلاکم
 گهی بر خاک می‌یایم ، گهی بر فرق کیوانم
 گهی نارم ، گهی نورم ، گهی چون شمع کافورم
 گهی خورشید تابانم ، گهی لعل بدخشانم
 منم آن (کوکب) دری کواکب‌را چو میرانم
 منم مست جمال او که دایم مست و حیرانم

— ۷ —

خواهر شرع و طریقت فاطمه
 شادمان بادا به حسن خاتمه
 کرده از روی صفائی نیتش
 با فقیران عهدهای خاتمه
 از خدا خواهیم در هر دو جهان
 باشد از امداد پیران غانمه
 خواهر ما باشد و فرزند پیر
 باد یارب در جوار فاطمه

باشدش نجم هدایت راه بر
 در امان بادا ز نفس ظالمه
 در قیامت همچو دنیا باد او
 در مراتب اسوهء هر خانمه
 با (ید) او محکم بدارد رشته را
 تا شود از هر مصیبت سالمه (۴)

چوارخشته کی

— ۱ —

ای آنکه مهر تو به دل دل مقرر است
 نقشست میان مردم چشم مصور است
 خواهم ز لطف حق که سعادات بایدت
 منظور خویش اگر خوانمت مکرر است (۵)

— ۲ —

گر به دل داری تمنا وصل جانان (سالمه)
 با تمنای وصال سالمی مشکل شود

- (۴) شیخ نهجموددین ثم چند به بتهی بق فاطمه خانی خه سووی نووسیوه و
 وشه ی (ید) یش له دوا به بتدا ئیشاره ته بق (یدوللا خان) ی کوری .
 بویه وشه ی (باید) به (با ید) یش و (باید) یش نه خوینر یته وه .
- (۵) شیخ نهجموددین ثم چوارخشته کی به ی له وه لامی شیخ نوروددینی
 کوریدا نووسیوه که ثم به بتهی بق نووسیوه :
 شاها ! چرا نظر به گدایان نمیکنی
 شاید خبر نداری ز احوال چاکران

رو به صحرای جنون و نقد جان و دل به کف
يك لقا جو يك لقا جو ، وصل بس مشکل بود (۶)

— ۳ —

ای ز تو نشأ و نمای شجر ایمانم
بی وصال تو بود حذف حروف جانم
دامن وصل تو گر دست دهد واصل شد
اگر از دست دهم مرگ شود مهمانم (۷)

دو چوارینه‌ی شیخ نهجموددین
مهلا موصطه‌های خورمائی گردوونی به پینج‌خشته‌کی

زان روز که دل به یاد حسنت بستم
اوراق ز غیر شوق ذات شستم
از کون و مکان و جمله عالم رستم

(۶) شیخ نهجموددین ثم چوارینه‌ی له وهلامی ثم چوارینه‌ی سالی سنه‌یی
(شیخ سه‌لیمی سنه‌یی) دا نووسیوه :

(کوکب) لقبی ، مه صفتی ، راحت جانی
بیمارکن (سالم) و آرام‌ستانی

برده زمن دل شده صبر و خرد و هوش
ای کاش به وصلش شدمی شاد زمانی

(۷) شیخ نهجموددین ثم چوارینه‌ی بۆ باوکی نووسیوه . باوکیشی بهم
چوارینه‌یه وهلامی داوه‌تهوه :

ای ز تو راست قد همچو خم چوگانم
بی تو چون زلف سراپای به خود پیچانم
ناز بر چرخ برین میکنم آن دم که دمی
از درم آیی و گویی که منت مهمانم

« از شور محبت تو چندان مستم
سر رشته اختیار در شده از دستم »

★ ★ ★

آنها که نه طالب رضای اویند
راضی ز خودند و عیب مردم جویند
بنگر که چه نوع عالمی بد خویند
« گه نام مرا به نیک و گه بد گویند
من دانم و دوست هر چه هستم هستم »

★ ★ ★

آنها که به یاد و ذکر حق معمورند
از باده وحدت و فنا مخمورند
در عالم ملک از نظر مستورند
« در عالم جان به نیستی مشهورند
وز ذلت و انکسار خود به جان مسرورند »

★ ★ ★

آنها ز هوای نفس سرکش دورند
اندر ملکوت ناظر و منظورند
با آن همه انتصار کی مغرورند
« مردان خدا ز خودپرستی دورند
وز درد غرور و کبر و هستی دورند »

چهند به بیتیکی شیخ نه جهوددین

— ۱ —

(کوکب) به خاکساری خود ناز میکند
ای در غبار دل ز خیالت دینه‌ها

— ۲ —

زمان بی‌مهر و عالم در تلاطم ، یار مستغنی
مرا بر آرزوهای دل خود خنده می‌آید (۸)

— ۳ —

(کوکب) بخت مرا هیچ منجم نشناخت
یا رب از مادر گیتی به چه طالع زادم (۹)

به‌یتبکی شیخ نه‌جموددین به عمره‌بی

القلب تنور نارٍ والمدامع طو
فان" ، سمعنا بماءٍ فار من نار (۱۰)

چند نامه‌ی کی شیخ نه‌جموددین

چند نامه‌ی کی شیخ نه‌جموددینم ده‌سگیر بووه که بۆ هه‌ندی له موریدو
مه‌نسووبانی نووسیوه ، وا لێره‌دا بلأویان ئە‌که‌مه‌وه :

(۸) شیخ نه‌جموددین ئە‌م به‌یته‌ی له وه‌لامی نامه‌ی مه‌حموود پاشادا نووسیوه
که له‌پیش جه‌نگی یه‌که‌می جیهاندا ویستویه بچی بۆ جه‌ج و شیخیش
له‌گه‌ل خۆی به‌ری .

(۹) دوا به‌یتی غه‌زه‌لیکیه‌تی ده‌سگیر نه‌بووه .

(۱۰) شیخ نه‌جموددین ئە‌م به‌یته‌ی بۆ به‌ربه‌ره‌کانی ئە‌م به‌یته‌ی (ابن الفارض)
داناهه :

ماء المدامع نار الوجد تحدرها
فهل سمعتم بماء فاض من نار ؟

نامه‌ی یه‌که‌م

بِق حاجی بابای تالشیی نووسیوه

بابای خودرا سپرده دست باطن بابای خود نموده‌ام . ان شاء الله در ایاب و ذهاب و سفر و حضر بی‌خطر باد . دست پیر از غائبان کوتاه نیست . اجازه شما که به ضمانت است امیداست ان شاء الله طالبان‌زا مفید باد ، و آن قدر از خود بی‌امید مباش . بازوی خودرا منگر . اقتدار معنوی پیران مارا ببین . ان‌شاءالله به سلامتی وارد وطن خود شوند . از صحبت اهل انکار خودرا دور دار . میزان شریعت مطهره‌را در حرکه و سکنه و اکل و شرب و قول و فعل از دست ندهند ، و اختیار قضاوت نمایند و با ارباب دنیا بی‌ضرورت شرعی اختلاط نباید کرد و از مجاوره و مصاحبه ایشان احتیاط باید نمود (ولا تتركوا الى الذين ظلموا فتمسکم النار) . قناعت پیشه باش تا محتاج نباشی .

در اوقات توجه صورت مثالیه رابطه‌را در بین خود و مرید قرار داده و نفی وجود خود نموده ، یعنی خودرا قابل افاده مشمار و منتظر باش که از طرف قلب رابطه یا جمیع لطایف رابطه فیوضات و برکات به قلب خودت و قلب مرید وارد شود . اکثر افادات از طرف ناقص به ضمانت کامل شامل حال مسترشدان میشود . از ما و شما بهانه بر ساخته‌اند ، والا کاروبار با اراده حق و عنایات خاصان حق است . امیدوار باشند . والسلام علیکم .

نجم‌الدین العمری

نامه‌ی دووه‌م

بِق حاجی شیخ عارفی قزرباتی نووسیوه

ای دل جهان به کام تو شد ، شد نشد ، چه شد
دولت اگر به نام تو شد ، شد ، نشد ، چه شد

ای عزیز مطلب اگر عمر و حیات است ، کریمه (اذا جاء اجلهم) آنرا ختم فرموده . و اگر رزق است ، آیه (نحن قسمنا) کافی است . و اگر عزت است مضمون شریف (ولله العزة ولرسوله وللمؤمنین) ناصحی است بی نظیر . (کفای بالموت واعظا) یا عارف . والسلام .

نجم الدین

نامه‌ی سیّهم

دیسان بۆ حاجی شیخ عارفی قزلباتی نووسیوه

بسمه سبحانه وتعالی

برادر طریق صفا ، نور چشم ارجمند سعادت قرین ، حاجی شیخ عارف،
 واصل به مقام تمکین و محفوظ از مزلات تلوین باد . چندی است از حالات
 شما اطلاع کامل نیست ، تا اینکه حاج حسین انطاکیه رسید و در مکتوب
 نورچشمی ملا سعدالدین شرح حالات شما را یافتیم. از نوید صحت و استقامت
 بر آداب مبروکه بزرگان خیلی خوش وقت شدم . فحمدا له ثم حمدا له .
 ان شاء الله این فقیر شما را فراموش ندارم . در راه عشق مرحله قرب و بعد
 نیست . چو با منی ، در یمنی ، پیش منی .

امانت خودت و مراقبت و مواظبت بر ختم و تهلیل و رواج دین
 و نصائح طالبان و ترغیب و تشویق برادران طریق بر آداب معموله بزرگان،
 و محبت و مهربانی با اخوان طریق . کار این است و غیر این همه هیچ .

عموم برادران و احباب را سلام مخصوص میرسانم ، خصوص صوفی
 مجید و حاجی رشید . وفقنا الله وایاکم آمین .

غلام عمر
 نجم الدین

۱۳۱۷

نامه‌ی چواره‌م

دیسان بۆ حاجی شیخ عارفی نووسیوه

برادر طریق صدق و صفا حاجی شیخ عارف ، کان الله له و صانه
و علی حقیقه التقوی أعانه •

ان شاء الله سلامتند ، و بر اتباع آداب بزرگان دین در استقامتند •
زحمات و مصائب روزگار کفارت معاصی هستند ، مادام اساس دین و ایمان
مختل نباشد •

از زحمات و ضرر دنیوی ملول نباید شد • آیه کریمه (ولنبلونکم
بشیء من الخوف والجوع) را تا آخر آیه ملاحظه نمایند ، و به کارهای
حق سبحانه دل خود را راضی و خوشنود باید کرد ، و اوقات را به ذکر و یاد
حق سبحانه معمور ، و خاطر را به نعمت ایمان و اسلام مسرور باید داشت •
بلایی کز حبیب آید هزارش مرحبا گویم • عموم اخوان و دوستان را عرض
سلام دارم • منسی خاطر نیستند • (ولاتکونوا کالذین نسوا الله) • لا اله
الا الله محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم • نوید صحت و چگونگی
احوال را مرقوم دارند ، و حاجی قدوری و حاجی رشید را سلام رسانم ،
و صوفی مجید را کذلک • والسلام علیکم ، وقلبی الیکم •

نجم الدین العمری

سرکار عالی میر مهربان جمیل بگرا صانه الله عرض سلام دارم •
ترتیب نفی و اثبات چنین است : حرف (لا) از ناف به پیشانی که محل
لطیفه نفس است کشیده ، وهم (اله) را از لطیفه نفس به کتف راست کشیده ،
و (الا الله) را از کتف راست بر سر لطیفه قلب آورده •

نامه‌ی پینجه‌م

لمبارهی حاجی شیخ عارفهوه بق موریدانی قزرباتی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته • در خدمت عموم دوستان و مریدان قزرباط و اطراف قزرباط عرض سلام و دعای توفیق بر اتباع سنن سنیه حضرت خیر الانام صلی الله علیه وسلم دارم •

برادر طریق حاجی شیخ عارف از طرف حضرت پیر قدس سره و از جانب فقیر مأمور و متولی خانقاه قزرباط است •

هرکس از دوستان تقویت و کمک او را در خدمت خانقاه قزرباط بنماید موجب خوشنودی ارواح مقدسه پیران کبار و باعث مسروری و رضامندی این فقیر است • والسلام علیکم وقلبی الیکم •

خادم الفقراء
نجم‌الدین

۱۳۱۷

نامه‌ی ششم

دیسان بق حاجی شیخ عارفو موریدانی قزرباتی نووسیوه

جناب سعادت‌مند برادر طریق صفا حاجی شیخ عارف سلمه الله و سائر اخوان طریق توفیق را به سلام و دعای توفیق طاعت یاد میداریم •

جناب فاضل سعادت مآثر ملا عبدالقادر به تصویب این فقیر و امر جناب جلالت‌مآب محمود پاشا برای تدریس مدرسه محمودیه متوجه آنجا شد (۱۱) • (من کل الوجوه) خدمت و احترام و ترضیه خاطر عزیزش موجب

(۱۱) له ناموه دهرئه‌کهوئی که مهلا قادری مهلا مؤمن به ثمری شیخ له دئی پریسی ژوورووه کوچی کردووه بق قزربات • وادیاره ثمه له ده‌روبه‌ری ۱۳۲۳ی هجریدا بووه • له لاواندنه‌وه‌کهی مهلا نه‌حمه‌دی فه‌قن عه‌لی‌یه‌وه دهرئه‌کهوئی که‌وا مهلا قادر له ۱۳۲۶ی هجریدا له قزربات کوچی دوایی کردووه •

مسروريت اين فقيراست چون ظاهرا و باطنا نسبت كامل با فقير دارد • تعجيز
و تفریح او واسطهء عجز و فرح فقير و پيران ماست • (و من نكث فانما
ينكث على نفسه) •

والسلام عليكم •

غلام عمرم
نجم الدين

۱۳۱۷

نامه‌ی هموتم

بۆ به كنى له دۆستانى نووسيوه بۆ پرسه

تو خود دانی که طغرانویس ازل نام بقای جاودانی بر نامهء زندگانی
هیچ آفریدهء رقم نهموده ، و نقاش صور موجودات نقش حیات بر صفحات
ممکنات جز به قلم (کل شیء هالك الا وجهه) ثبت ننموده ، و خیاط کارخانهء
قدم جامهء وجود هیچ موجودی بی طراز عدم ندوخته ، و فراش سراچهء قدرت
شمع ظرافت بی تندباد آفت نیفروخته • فنعم ما قیل :

تا فلك معمار این معموره شد بی خار غم
يك گل شادی به باغ زندگانی کس نیافت

گلستان عمر را در مرغزار روزگار
نوبهار خالی از باد خزانى کس نیافت

این شربتى است همرا چشیدنى ، و بار محنتى است جمله را کشیدنى •
مرهم این زخم جز صبوری نیست ، و علاج این مرض جز شکیبائی ضرورى
نه ، صبوری ضرورى است کاین درد دل را به غیر از صبوری دواى ندارد •
والسلام •

نجم الدين

نامه‌ی هه‌شتم

بۆ مه‌حموود ئه‌دیب ئه‌شه‌ندی نووسیوه له خاتنه‌قین

أحب الأجاب ، سعادت مآب ، برادر طریق صدق و یقین ، محمود
أدیب افندی ، سلمه الله و زاده ، و جعل التقوی زاده ، و رزقه الحسنی
و زیاده .

چندی است از حالات شما اطلاع کامل نیست . دارنده صحیفه
صوفی محمد صالح عازم آن صوب گردید ، استعلام نوید صحت
و استقامت را بر آداب بزرگان لازم شمرده ، ان شاء الله سلامتند ، و بر
آداب ذکر و فکر و اتباع سنن سینه علی صاحبها آلاف الصلوة والسلام
والتحیة ساعی و جاهد باشند ، و بصحبت ارباب غفلت اوقات خود را ضایع
نکنند ، و جیفه دنیای دنیه شمارا فریب ندهد و مغرور ننماید .

و ما هی الا جیفه مستحیلة

علیها کلاب همهن اجتذابها

فان تجتنبها کنت سلما لاهلها

وان تجتذبها نازعتک کلابها

جناب حق جل جلاله فرموده «ألا بذكر الله تطمئنُّ القلوب» . ساعی
باشند که ظاهر خود را به اتباع شریعت غرا آراسته ، و باطن خود را به ذکر
خدا و یاد شیخ مقتدا که واسطه حصول معرفت الله است پیراسته نموده ،
و اخوان طریقت را به محبت و صفا مهربانی کرده ، و از محرّمات قوی و فعلی
جدا اجتناب نموده ، تا مقصود حقیقی شما از شما مجتنب نباشد .

جناب دوست قدیمی و مقبول با صدق و صفا جعفر افندی را سلمه
الله سلام مخصوص میرسانم ، ان شاء الله از طرف فقیر فراموش نمیشوند .

تصورات نوعیه مردم چنان است که بعد از رحلت حضرت پیر کامل
والد ماجد قدس الله سره الأقدس دکان معرفت برچیده شده ، و نور
هدایت برخاسته گردیده ، و طریق سیر و سلوک به کلی متروک مانده ،
و مراتب و کمالات بزرگان سلف را در استعداد خلف اساسی نمانده ، به
آن واسطه طریق یأس را پیش گرفته ، و رسته طلب گسسته ، از برکت پیران
محروم مانده اید .

الحمد لله نور هدایت بی نهایت ، و دکان معرفت پر از جواهر نفیسه
صداقت ، و اعانه و امداد ارواح طویه بزرگان بر وفق تمنای دوستان است .
فحمدا له ثم حمدا له . والسلام التام والتحية والاکرام علی النبی العربی
سیدنا محمد و آله وصحبه العظام آمین .

غلام عمر
نجم الدین

نامه ی نوه م

دیسان بۆ محمود ئه‌دیپ ئه‌فمنندی نووسیوه

برادر طریقت سعادت‌مندی ، أحب الأحباب مهربان جناب محمود افندی ،
سپرده همت آدیبان آستان حضرت سبحان باد که لطائف عالمین امر و خلقشرا
به توجهات معنویه مشفقانه مورد واردات محبت ذات خداوند یگانه
فرمایند ، و طلوع کوکب سعادت دارینشرا از افق استقامت بر وفق تمنای
فقرای زاویه ارادت گرداند که در زمره راستکاران میدان صداقت رستگار
باد . یارب دعای خسته دلان مستجاب کن . آمین بجاء سید المرسلین
صلوات الله وسلامه علیه وعلیهم اجمعین .

غلام عمر

نامه‌ی ده‌ه‌م

نازاتم بق کبی نووسیوه

نبوت امری است معین و مکشوف مراتب جمال ، و ولایت حقیقتی است مبهم و مستتر پرده جلال . پس فهم بر هرچه معین است تأویل نپسندد ، و درك آنچه مبهم است بی تأمل صورت نبندد (فاسألوا اهل الذکر ان کنتم لاتعلمون) .

نکته : آدمی به علت افسون امل در جمیع احوال دشمن آسایش خودش است . اگر در منزل است به هوای سفر و سیر صحرا دوری از وطن میدارد . و اگر در سفر است خار خار سودای وطن دامنش را نمیگذارد . نه در صورت سفری بهره‌یاب کیفیت سفر ، و نه در حالت وطنی از جمعیت وطن باخبر .

خوشا به حال از خود رستگان و به حق پیوستگان که استشمام رائحه ریاحین الفت از ساز کلام معرفت ختامشان قوت جان بیداران است ، نه همنشینی جهلاء و عمر و زید که نقود اوقات را قولا و فعلا مصروف مکر و کید میدارند ، و همیشه از نشأه فارغ البالی و مرفه الحالی بی‌خبر و از دولت استغراق شهود و حضور بی‌نصیب و مهجورند .

حضرت واهب عطیات حضور جمعیتی که اهم مرام است کرامت فرماید و چشم منتظران به لمعات پرتو دیدار روشن نماید . ان شاء الله کدورت شبهای فرقت و انتظار به طلوع صبح حضور و آفتاب انوار دیدار مرتفع باد ، بمنه . والسلام .

نجم‌الدین

نامه‌ی یازدهم

بق نووروددینی کوری نووسیوه

پسرم ، نور بصرم ! سعادت را خواهی ، عادت را نخواهی • عزت را طالبی ، ادب و قناعت را پیشه کن • طالب علم شو که گوهر شاهوار حدیث (مرحبا بطالب العلم) در تاج افتخارت شود • از صحبت نادان بگریز و مصاحب اهل فضل و دانش باش (الفضل بالعلم والادب ، لا بالاصل والنسب) • برخوردار باش • والسلام •

نجم‌الدین العمری

وه‌سیبه‌تی شیخ نه‌جموددین

بق نووروددینی کوری نووسیوه

بسم الله خير الاسماء •

یا ولدی و فلذة کبدی ! وفقنی الله وایاکم علی مرضاته آمین ، بجاه سید المرسلین ، صلوات الله وسلامه علیهم اجمعین •

فرزند ! مسلمان مکلف است به اتباع شریعت محمدی علی صاحبها الصلوة والسلام در التزام اوامر واجتناب مناهی به درجه ساعی و جاهد باشد که ظاهر و باطن شریعت غرا ازو راضی باشد • و این نعمت عظمی و سعادت کبری در صحبت علمای عاملین و ارباب معرفت و اهل ذکر و فکر باید طلبد • از صحبت جهله و ظلمه و اهل غفلت پرهیز کلی باید کرد که مصاحبه آنها برای طالبان حق شراست • آیه (واصبر نفسك مع الذين يدعون ربهم بالغلاة والعشي یريدون وجهه) بر این معنی نص قاطع است •

ای فرزند حتی الامکان ترك جماعت مكن و تأخير نماز را از اول وقت منما
كه ثواب اختيار نصيب اختيار است •

زبان خود را به دروغ و بهتان و دشنام و خلاف گفتن مستوجب آتش
مگردان ، و حفظ چشم و گوش از منهيات فراموش مكن ، و بغض و حسد را
درباره عباد الله به دل خود راه مده كه زبان كلّی دارد (ان السمع والبصر
والفؤاد كل اولئك كان عنه مسئولا) • علم حق به جزئیات و کلیات افعال
و اقوال عموم مخلوق متيقن است •

ای فرزند ! از قهر و غضب حضرت حق جل و علا بیندیش ، و حب
دنیا را به دل خود راه مده كه حب دنیا سر همهء خطاهاست (حب الدنيا رأس
كل خطيئة) حدیث صحیح است • ای فرزند در كسب كمال كوش كه انسان
بی علم و فضل از حیوانات جدا نیست • (الفضل بالعلم والأدب ، لا بالأصل
والنسب) • (بهنی الله وایاکم من نومة الغافلین ، وحشرنا تحت لواء سید
المرسلین ، صلى الله علیه وعلی آله وصحبه اجمعین) •

نجم الدین

تب و تاب موج باید ز غرور بحر دیدن
چه رسد به حالم آنكس كه ترا ندیده باشد

چه بلندی و چه پستی ، چه عدم ، چه ملك هستی
نشنیده ایم جایی كه كس آرمیده باشد

روز و شب چون روز و شب با غبار عالم بی اختیاری ساخته ایم ،
و سال و ماه چون سال و ماه به گردش رنگ تحیر پرداخته ایم • بی شائبه
شك و ریب خواب راستكاران عالم رستگاری يك پرده روشن تر از مضمون

بیداری ، و مستی آن طایفه ده مرتبه رساتر از دماغ هشیاری است • ذلك
فضل الله يؤتیه من یشاء •

هنيئاً لأرباب النعيم نعيمهم
وللعاشق المسكين ما يتجرّع
(و ماذلك على الله بعزیز) • والسلام •

نجم‌الدین

یادی شیخ عه لائودینی کوری شیخ عومر ضیائوددین

ژیانی شیخ عه لائوددین

ئەم ذاتە کوری شیخ عومەر ضیائوددینە ، دایکی ناوی (خاتو ئەسما)ی کچی میران ئاغای برازای شیخ عوسمانی باپیریەتی ، لە ڕۆژی جومعە ١٢ی ڕەبیعوڵئەووەلی سالی ١٢٨٠دا ھاتوووە تە دنیاووە . پاش فامپەیدا کردن لای مەلا ھامیدی کاتب نزاووە تە بەر خۆتندنو لە گەڵ شیخ ھەجمووددینی برای پیکەووە قورئان و کتیبە وردە کانیان خۆتندوووە ، ئەوجا دەستی داووە تە خۆتندنی ھەو و سەرف و تا سیووی گەشتوووە . ھەندێ کتیبی شەرعیشی خۆتندوووە کە لەو قۆناغدا ئەخوێنرێن .

لە تەمەنی دوازدە و سیازدە سالانیشا ھەر لە گەڵ شیخ ھەجمووددینی برای تەریقەتیان لە سەر دەستی شیخ موحەممەد بە ھائوددینی مامیاندا وەرگرتوووە و خەریکی سولووک بوون . بەمچەشنە تا گەشتووونە تە ھەژدە سالان لە سەر دەستی مامیاندا سولووکیان کردوووە . لەو میژوووەدا مامیان کۆچی دوایی کردوووە و ئەمایش بۆ کاروباری تەریقەت و ئادابی سولووک ھاتووونە تەووە خزمەتی باوکیان .

تا کۆچی دوایی مامیان مالی باوکیان لە تەوێڵە بوووە . پاش ئەووە گواستووینە تەووە بۆ بیارەو تا خانەقayı بیارە کراووە تەووە لە مزگەوتی کۆنی ناودێی سولووکیان کردوووە . لەم ماوہیەدا بە شیوہیەکی زۆر زاھیدانە

ژیان و • تهانهت شیخ علاؤددین گپراویه تهوه کهوا به خوی و شیخ
تهجموددین عابیه کیان بووه ، هه رکامیان له مزگهوت ده رچووه داویه
به سه ریاو زۆر جاریش به ههردوکیان جووتی پیلایان بووه به تۆبه له پینان
کردووه •

له دهو ربه ری سالی ۱۳۰۸ ی کۆچیدا شیخی باوکی نووری جان خانمی
کچی میرزا عهبدوللاخان کوری شیخ موحه مهه د صادقی وه زیری بۆ ماره
بریوه که له دئی (سهولاوا) دانیشهوه له ناوچهی سنه و ، بۆ
گواستوه تهوه بۆ بیاره • پیتیش باوکی ، عالیه خانی کچی ئەم میرزا
عهبدوللاخانە بۆ خوی ماره کردووه گواستویه تهوه بۆ بیاره • شیخ
علاؤددین له ۱۳۱۱ دا له گهڵ باوکی سهفه ریکی سنه ی کردووه ماوهیه ک
لهوئ ماوه تهوه • پاش گه پانه وهی به ماوهیه کی کهم ، به فرهمانی باوکی ،
مالی له بیاره وه گواستوه تهوه بۆ (سهفی ئاوا) له ناوچهی جوانرۆ که مولکی
خانه قای بیاره بووه لهوئ نیشته جی بووه دهستی کردووه به ئیرشاد •
چار پینج سال لهم دئی به ماوه تهوه شیخ عثمانی کوری له ۱۳۱۴ و شیخ
خالیدی کوری له ۱۳۱۵ دا لهم دئی به له دایک بوون له نووری جان خانم •
پاشان هه ر به فرهمانی باوکی مالی هاتوه تهوه بیاره و لهوئیه چووه بۆ
(تازاوا) و (سۆفی بله) له ناوچهی (سالال) لهوئ نیشته جی بووه • دوو
سالیس لهوئ بووه دیسانه وه هاتوه تهوه بۆ بیاره و تا باوکی له ۱۳۱۸ دا
کۆچی دواپی کردووه هه ر لهوئ بووه • پاشان گواستویه تهوه بۆ
(ده ره شیشی سهروو) له تیوان بیاره و هه له بجه داو سالیک و چه ند مانگیش
لهوئ بووه له ۱۳۲۰ دا لهوئیشه وه گواستویه تهوه بۆ (سهولاوا) له
هه ورامانی ئەودیو • پاش سالی به گزاده ی مسته فاسانی که له (رهزاو) بوون
هاتوون بۆلای و دئی (دوو پرووه) یان داوه تی بۆ خوی • ئەویش ئە گوژی ته وه

بۆ ئەوئى و لەوئى خانەقاو حوجرەى ميان و خانوو بۆ مال و منالى خۆى
دروست ئەكاو ئەحەسیتەو .

لەماوەیەدا کە لە سەولاًوا بوو مەلا شەمسوددینی کۆری مەلا حامیدی
کاتب بۆ کاروبارى نامەنوسى و خەتم و تەهلیله و تەریقەت دادانى مۆرىدو
مەنسووب ، مەلا یوسف ناوی خەلکى (گەبە) و (گولجە) ى سوورداش
کە مۆرىدى شیخی باوکى بوو و شاعیر و ئەدیب بوو ، بە مەلایەتى لای
بوون ، بەلام مەلا یوسف پاش ماوەیەك ئەپراو ھەر مەلا شەمسوددین
ئەمینیتەو تا سالى ۱۳۲۶ . لەوسالەدا مەلا موخەممەدى حاجى شیخ قادری
(رەشەدئى) ى کە مەلایەكى باش بوو و مەلای دى (بالک) بوو لە مەریوان
ھیناوە بۆ خانەقاي دووروو کردوو بە مەلا لای خۆى و فەقى بۆ
پاگرتوو . بەھۆى ھاتنى ئەم مەلا موخەممەدەو شەمسوددین بارئەكاو
ئەپرا بۆ دى (نې) لە مەریوان . شیخیش مەلا عارفى کۆری مەلا
عەبدولصەمەد ، کە ذاتىكى زۆر خەتخۆش بوو ، ئەھىتى بۆ ئىمامەت و
خەتم و تەهلیله . بەوچەشنە لەوکاتەو دووروو ئەبى بە مەركەزى گەورەى
ئىرشاد و دەرزووتەو و ناوبانگى شیخ عەلاؤددین دەرئەكەوئ .

لەماوەیەدا بۆى ھەلئەكەوئ چەند دىیەك ئەكړئ لەو دەورو پشنى
دووروو و داو بۆخۆى لەوئە سەرپەرشتىيان ئەكا . ئەو دىھاتانە ئەمانەن :
(سوورەتوو) و دەوروبەرى ، نیوہى دىى (ژئین) و (ئارىان) و دىى
(سوورکەوئ) و تىوہى دىى (قەلاجوق) و دەوروبەرى و ھەندى وردە
مولكى تىرش کە لە دواسالەکانى ژياندا بەپى سەند لەتوان کۆرەکانیدا
دابەشى کردوون .

لە ۱۳۳۸دا کە پاش وەفاتی شیخ نەجموددینی براى ، شیخ
نووروددینی کۆری شیخ نەجموددین و مەلا قادری گەورەش کوچى دواى

ئەكەن ، خانەقاي ييارە چۆلئەبىن و سەرپەرشتى كەرى نامىنى . شىيخ
 ەلائوددىن لەم سالەدا دىتەو ە بۆ ييارەو لەوئى نىشتەجىن ئەبىن .

بيارە لە سەردەمى شىيخ ەلائوددىندا

بە ھاتنەو ەى شىيخ بۆ ييارە ، وەزعى خانەقا چالەبوو ە . مەلا حوسەينى
 كورى مەلاى گەورە (مەلاقادر) ئەكرئى بە مودەپرېس بە مەرجىن كە مەيدانى
 ئەو ە بدا مامۇستا شىيخ بابەرەسوولى يىكەنى كە مەلايەكى باش بوو ە مورىدى
 شىيخ نەجموددىن بوو ە يىت ئەوئىش ھەر بىن بە مودەپرېس و دەرز بە
 فەقىكان بلى . شىيخ بابەرەسوول دئى بۆ ييارەو ئەبىن بە مودەپرېس ، بەلام
 پاش چەند مانگى لە ترسى پەيدا بوونى ھەراو ئاژاو ە ييارە بەجى دىلى . پاش
 ئەو لە ۱۳۳۹دا شىيخ ، مەلا ئەحمەدى رەش ئەكا بە مودەپرېس و دئى
 دائەمەزرى و ھەندئى فەقىشى لە دەور كۆئەيتتەو ە كە من خۆم يەككىيان
 بووم و شەرح ەقايدى مەلا سەعدى تەفتازانىم لە باسى سىفەتى تەكوئىنەو ە
 تا دوايى لا خويندو دەستم كرد بە موختەصرى موطەو وەل و لەوئىش تا
 ئەحوالى موسنەدوئىلەيھىم خويند . بەلام بۆ پايز مەلا ئەحمەدىش ھەر
 لە ترسى ئاژاو ە ييارەى بەجى ھىشت و منىش لە گەلى رۆيشتم بۆ سولەيمانى .
 لەوئى لە يەك جوئى بووئىنەو ە ، ئەو بوو بە مەلاى دئى (گەلائە) لای ەباس
 ئاغاي پژدەر و منىش لە خانەقاي مەولانا لە سولەيمانى دامەزرام لە خزمەتى
 مامۇستا شىيخ عومەرى مەشھور بە (ابن القرەداغى) دا .

لەو سالەو ە ييارە بىن مەلاى مودەپرېس مايەو ە تا سالى ۱۳۴۶ . لەو
 سالەدا شىيخ مەلا طاھاي باليسانى بە فەرمانى شىيخ ھاتە ييارەو بوو بە
 مودەپرېس ، بەلام ئەوئىش لە بەھارى سالى داھاتوودا گەرايەو ە بۆ
 خوشناو . پاش رۆيشتى ئەو ، ھەر لە سالى ۱۳۴۷دا من بە فەرمانى شىيخ

بووم به موده پرسی بیاره و خوا مووه فقهی کردم بتوانم ماوهی ۲۴ سال
لهوئ بینهوه ته دیرس بکهم •

لهو ماوه یه دا که من له بیاره موده پرسی بووم شیخ زور به گرمی
خز مه تی خوتندن و فقهیانی نه کردو هه میسه بیاره ۲۰ - ۵۰ و به لکو زیاتر
فهقی له هه موولایه کی کوردستانه وه ، به لکو جار جار فهقی عه رب و تورک و
تالشیشی تیا بو • من خوم دهرزم به (موسه عید) مکان نهوت که نهوانه
بوون زوریان نه ما بوو ئیجازه و هربگرن و بین به مهلا ، نهوانیش دهرزیان
به فهقی مام ناو هندی یه کان و نهوانیش دهرزیان به فهقی سه ره تای یه کان نهوت
که پیریان نه لین (سوخته) • بیاره ی نهو سه رده مه بهش به حالی نهو کوردستانی
عیراقه نیمچه دانشگاهه ک بوو • له بهیانی یه وه تا یه ک دوو سه عات
پاش نوژی مه غریب دهنگی دهرزو دهوری فهقی له خانه قاو حو جره کان و
سه ربانه کان نه نه برا ، له وه پاشیش تا درهنگی به بی دهنگی موتالای کتیب
نه کرا • خانه قای بیاره چند هه زار بهرگ کتیبی وه قهی چاپ و ده سنووسی
بۆ فهقیان تیدا بوو •

لهو ماوه یه دا پتر له ۵۰ فهقی زیرمک و خوتنده وار ئیجازه ی مه لایه تی یان
لای من و مرگرتو وه و گه راونه ته وه بۆ ناوچه ی خو یان و بوون به مه لا و
خز مه تی عیلم و ئایینیان کردو وه •

له سه رده می شیخ علاؤددیندا بیاره زورتری و مخت پربوو له مه لای
گه و ره گه و ره و له موریدو مه نسوب که له زور شوینه وه نه هاتن • زور جار
مه لایانی ناوچه ی ده و روبه ر و مک خوالی خوش بووان ماموستا مه لا قادری
سوفی ، شیخ عه بدولکه ریمی نه حمه دپرنده ، مه لا عزیزی پریس ، شیخ
په سوول و شیخ عومه ری هه له بجه ، ماموستا شیخ بابهره سوولی عه بابهلای
(بیتنی) ، مه لا عابیدی بیاوئله ، مه لا عه ولای دهره شیش و مه لایانی تر نه هاتن

بۆ ييارمو ماوهيهك لهوئى ئەمانەو مو پاشان ئەگەرپانەو . ھەروا مەلایانى
 ناوچەى سەقز ، بانە ، سنە ، ھەورامان ، مەريوان ، سولەيمانى ، موکریان ،
 خۆشناوەتى ، پەواندز ، پێژدەر ھەموو سالىخ دەستە دەستە ئەھاتن بۆ ييارە .
 لە بەشى زۆرى سەردەمى شىيخ عەلائوددیندا لە ييارە مامۆستا مەلا
 بەھا ئىمامى خانەقاو سەرحەلقەى خەتم و تەھلىلە ، سەيید مەظھەر کاتبى
 شىيخ ، مەلا طاھىرى مەلا حوسەين خادىمى مەرقەد ، سەيید نىظام موعتەمەدى
 شىيخ ، میرزا ئەحمەد بەردەستى شىيخ ، مەلا صدیق بانگ دەرو سەلاکەر
 بوون . من خۆشیم ، کە مودەپرېس بووم ، خوطبەى نوێزى جومعەشم
 ئەخوێندم .

سەفەرەکانى شىيخ عەلائوددین

ئەم ذاتە لە سەردەمى ژيانى باوکيا گەلنى سەفەرى بۆ بانەو سەقزو
 مەريوان و سنەو جوافرۆو شويتانى تری دەورو بەر بوو . پاش کۆچى دوايى
 باوکيشى لە ١٣٤٠دا سەفەرىکى مەريوانى بوو . بۆ ئاشت کردنەوى
 سەيدەکانى چۆر لە گەل بە گزادەى فەتالى بەگى کە لە سەر ئال و گۆرى دوو
 پارچە مولک فاکوکىيان بوو . لە ١٣٤١يشدا سەفەرى بەغدا و دەرووزوور
 حەلەبى بوو و چوو تە گەلنى شويتى تریش لە پێگایدا . لەو سەفەرەیدا
 خاتوو رايىمەى کچى شىيخ ئەحمەدى خەلیفەى لە دەرووزوور مارە کردوو .
 لە ١٣٤٤دا سەفەرىکى کردوو بۆ سولەيمانى و لە ١٣٤٨دا
 سەفەرىکى تری کردوو بۆ بەغدا . ئەم سەفەرەى شەش مانگى خایاندوو .
 لەم سەفەرەیدا شىيخ عەبدولکەرىمى ئەحمەد پێندەى لە گەل بوو .

لە ١٣٥٠دا سەفەرىکى تری بەغداى کردوو . لەم سەفەرەیدا شىيخ
 بابەرە سوولى عەبابەيلی و شىيخ موحمەدى قزىلجى و شىيخ عوثمانى کورى و

سهید مهظه‌ری کاتبی و سهید نظام‌ودین و میرزا محمد دو منی له گهل بووین • ئەم سەفەرە ی له فەسلێ پایزو له ۱۸ ی شەعباندا دەست پێ کرد • من و شیخ بابەر سول پاش ڕەمەزان گەڕاینەووە ، بەلام شیخ پاش دوو مانگی تر هاتەووە •

له ۱۳۵۶ یشدا سەفەریکی تری کردووە بۆ بەغدا • هەروا له ۱۳۵۸ دا سەفەریکی تری بەغدا ی کرد • له گەڕاوەیدا هەوایی کۆچی دوایی شیخ حوسام‌ودینی پێ گەشت و چوو بۆ پرسی •

پاش ئەم سەفەرە ی تا کۆچی دوایی کرد ، له ورده سەفەری هەلەبجەو شارەزور بەولاووە سەفەری نەکرد •

ژن و منالی شیخ عەلاؤددین

ئەم ذاتە گەلی ژنی هیناوە • من لێردا تەنها باسی ئەوانەیان ئەکەم که منالیان لێ کهوتوووەتەووە •

یەكەمین ژنی بێتەژنی مەلاحەكیم ناویکی ژاوەرۆیی بوووە که له بیارە بوووە له‌وێ مردوووە شیخ ژنەكە ی ماره کردوووە بۆ خۆی • لەم ژنە کچیکێ بوووە شووی کردوووە بە شیخ موحمەد سەعیدی کوری شیخ موحمەدی کوری مەوله‌وی •

دووهمین ژنی نووری جان خانی کچی میرزا عەبدوللا خانی سەولوا بوووە که شیخ عثمان و شیخ خالدو پێنج کچی لێ بوووە •

سێهەمین ژنی زوبەیدە خانی کچی مصطفی خانی باوەجانی بوووە که عیززوددین و زاھیدو موختارو نووری و سێ کچی لێ بوووە •

چوارەمین ژنی کچی مەلای ژرێژە بوووە که کورێکی لێ بوووە ناوی موحمەدە •

ژنی پېنجه می خاتو و رابعه می کچی شیخ محمد دی د پروزووړ بووه
که نه مین و ثابت و مظهر و کچیکي لڼ بووه .

ژنی ششمه می ناهیده خانی کچی علی خانی شهره فیه یانی بووه که
ناجی و عه بدولحه میدو سڼ کچی لڼ بووه .

کوچی دوايي شیخ عه لاود دین

هم ذاته له پژوی په کښه مبه له مانگی په جبهی سالی ۱۳۷۳ ی کوچیدا
کوچی دوايي کردو له به رده می قه بری باوکیه وه له بیاره به خاک
سیټرا (۱) و پاش ټو شیخ عثمانی کوری له جی دانیشت (۲) .

(۱) گهلڼ له خوینده وارانې سرده م به شیمر لاواندو ویا نه ته وه و مهرنی په بیان
بۆ نووسیوه . منیش مهرنی په کم بۆ نووسیوه به م دوو بهیته دوايي
هاتوه :

روز یکشنبه رجب ماه به نوروز دری
بلبل داغ زده کرد فغانی اثری
گفتمش : چیست همین ناله ؟ بگفتا : ای وای
« گم شد از باغ محبت گل باغ عمری »

که به حسابی حور وونی ټه بجه د نیوه بهیته دوايي ټه کاته ۱۳۷۳ و ټه وهش
سالی کوچی دوايي شیخه خوا لیتی خوش بڼ .

(۲) شیخ عثمان له پاش کوچی دوايي باوکی به پتی بیرو پای ټو موریدو
مه نسو ویا نه ی هاتوون بۆ پرسه له جی باوکی دانراو بوو به پۆست نشین و
پاش چند مانگی کیش ټه نجومه نی میلمی له ټه وقافی سلیمانی ټیمتیحانی
کردو فرمانی شاهانه ی بۆ پۆست نشینی بۆ درجوو . شیخ عثمان
له سالی ۱۹۵۸ هه بیاره ی به جی هیشت و مالی گواسته وه بۆ هه ورامانی
ټه و دیو له (دووړوه) دانیشت و خانه قاکه ی ټه وپی ټاوه دان کرده وه و
باره گایه کی گموره ی له وئ بۆ خوی پیکه وه ناو تا ټم سالانی دوايي په له وئ
مایه وه . له سالی ۱۹۷۹ دا دیسانه وه گه رایه وه بۆ عیراق و
ماوه به له بیاره دانیشت و پاشان مالی هاته به قدا .

وهسیه تی شیخ علاؤددین

خوالی خوش بوو شیخ علاؤددین به شایه تی من و ماموستا مه لا بهای ئیمامی خانه قاو سهید مهظه ری کاتبی و سهید نظاموددینی باوه رپین کراوی و شیخ عثمانی شیخ ماری تیرگسه جارو عومهر مسته فای عهره بی دواوانی شاره زوور له بیستی مانگی رهجه بی سالی ۱۳۶۳ی کۆچیدا ئەم وهسیه تهی کردوو ه :

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين ، والصلوة والسلام على سيدنا محمد وآله وصحبه اجمعين .

اما بعد ، به شه هاده تی خودای تهعالاو مه لایکی موقهره بینو پیغه مبه رانی خودا ئەم وهسیه ته ئەکم : وهسیه ته ئەکم که سئیه کی عومومی مالی مه ملو وکی خۆم بۆ عومومی موسولمانان بن له ساکنانی خانه قای بیاره و نه وانه ی به عزمی زیاره ت دین بۆ بیاره یا به میوانی وارید ئەبن که به هه موو شیوه یه کی عاده تی ئیستیفاده له مالی من بکه ن ، خواه به دانیشن و نوستن و هاتوچۆ به خانوو کانا یا به خواردن و خواردنه و می ئەوه ی عائیدی منه ، خواه نان و ئاو و چیش و چایی و میوه و غیری ئەمانه ، وه به به کارهینانی قاپ و قاچاخ و لینه و سه رین و فهرش و که لو په لی مال به قه ده ر پتوستان .

ئەم وهسیه ته م شامیله بۆ ههر مولکیکی شه رعیم هه بی چ له بیاره یا له باقی دیهاتی عیراق یا له دیهاتی مولکی ئیران و له باقی شوئنه کان ، خواه ئەوه ی ئیسته هه مه یا ئەوه ی له مه ولا په یلدا ئەبن . بۆ ته وضیح : مه قصد له م وهسیه ته بردنی عهینی ماله کم ئی به بۆ خویان ، به لکو ئیستیفاده یه به

خواردن و خواردنه وه و غه یری ئەمانه له وجوهی ئیستیفاده فمێ بدلهی بعد
ما سمعها فعليه الوزر • وصلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه وسلم
تسليما • وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين •

الموصى

خادم الطريقة النقشبندية والقادرية

علاء الدين العمري العثماني

٢٠ رجب ١٣٦٣

پیشہ

ئىجازنامە يەككى خەلافەت لەلەيەن شەيخ عوتمان سىراجوددینەو بۆيەككى لە خەلىفەكانى

ئەمە ئىجازنامە يەككى خەلافەت شەيخ عوتمان سىراجوددین بۆيەككى لە خەلىفەكانى نووسىو . ئەم خەلىفە يە ، وەككى لە ئىجازنامە كەدا ناوى ھاتوو ، ناوى مەلەئەھمەد . ئىمە لە خەلىفەكانى شەيخ عوتمان سىراجوددیندا دوو مەلەئەھمەد ناو ئەناسىن : حاجى مەلەئەھمەدى تۆتەشەيى و مەلەئەھمەدى شاورى . شەيخ لە ئىجازنامە كەدا تەئەرىفىكى زۆرى مەلەئەھمەدە ئىجازەدراو كەي كەدەو . ئىمەش شارەزاي مېژووى ژيانى مەلەئەھمەدى شاورى نىن ، بەلام عىلم و فەزلى حاجى مەلەئەھمەدى تۆتەشەيى لە ناوچەي بابان و ھەورامان و ئەردەلاندا زۆر بەناووبانگە ، بۆيەككى وای بۆئەچىن ئىجازنامە كە ئىجازنامە يە خەلافەتى ئەو بىن .

بەداخەو ئەم ئىجازنامە يەمان پلش و مەخت دەسكىر بوو ، بۆيەككى نەكەوتە ناو باسى شەيخ عوتمان سىراجوددینەو و لایرەدا بلاوى ئەكەينەو :

بسمە سبحانە و تعالى

احمد الله على ما أنعم ، واصلى واسلم على النبى الأكرم .

وبعد ، حقير خادم طریقە مبارکە عثمان خالدی مجددی نقشبندی ، عفی الله عنه وعن أسلافه واخلافه ، گذارش می نماید که چون جمیع طرق موصلة الى الله سبحانہ سیما طریقہ علیہ نقشبندیہ مؤسس بر اساس سنن سنیه حضرت مصطفویہ است صلى الله على مصدرها وسلم ، لاجرم هرکەرا مراعات آداب شرعیہ بیشتراست ، قدمش در سلوک طریق مسلوك بیشتراست ، و از جمله سعادت مندانی که باین دولت ممتازند و در بین اقراں مختار و سرافراز ، برادر اعز امجد ملا احمد است که بعد از آنکە مدتی از

عمر شریف را در اکتساب علوم شرعی صرف نمود و حق سبحانه در گه فتوح علوم الهیه را بروی وی گشود ، حسن نیت و نهاد و پاکی طینت و اعتقادش از قوه بظهور آمده بقصد سلوک طریقه نقشبندیه قدس الله اسرار سادتها نزد حقیر آمد و بیعت طریقه مبارکه و اذکار و اوراد مقررء این خانواده علیار گرفت ، و الحق شرایط و آداب سلوک را کمابغی مراعات نمود ، و بر اذکار و مراقبات موظفه مواظبت کرد ، و با حسن ادب و اعتقاد مدتی در صحبت فقرا بسربرد ، تا الحمد لله بمصدق (الحکمة ضالة المؤمن) مورد واردات و تجلیات گشت ، و دریچه فیض و فتوح بر قلب و روح و سایر لطایفش مفتوح شد ، از کمال طریقه بتکمیل آن روی نهاد . لذا حقیر که بترجمانی سادات علیة الدرجات معروف است ، و بخادمی فقرای طریقه انیقه موصوف ، اورا بارشاد طریقه علیه نقشبندیه مأذون و مجاز ، و در بین همگان بخلعت خلافت مشرف و سرافراز نمود . دست او در قبول بیعت و تلقین اذکار و مراقبات دست حقیراست ، و نفسش در تربیت معهوده و نظرش در توجهات معموله نفس و نظر فقیراست . طالبان سلوک طریقه نسبت با وی معتقد و مخلص باشند ، و تخم ارادت و اعتقاد را در مزرع استعداد خویش پاشند . و برادر مشارالیه نیز با طالبان حسن تربیت و از جاده شرعیه اجتناب را از خود و مریدان خود قبول نماید ، و از بدعت مهما ممکن اگرچه بدعت حسنه هم باشد متجنب باشند .

جعلہ الله وایانا من المتمسکین بالسنة ، المتجنبین عن البدعة . و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم و باریک و کرم .

والسلام علی من اتبع الهدی ^(۱) .

عثمان الخالدي الجدي النقشبندی
(تیزا)

(۱) له یووی فوؤوی دهست ختی مهلا حامید نووسراوه ته وه .

چەند پارچە شیعریکی تری حاجی شیخ عەبدولرەحمان ئەبولوفا

کاتی که له چاپکردنی ئەم کتیبەدا گەشتبووینە شیعەرەکانی حاجی شیخ عەبدولرەحمان ئەبولوفا ، له ڕێگای دۆستی دلسۆزم شیخ ئەمینى نەقشبەندى یەوہ کوّمەلێک شیعری ئەبولوفا دەسگیر بوو که بە خەتێ ئەدیى خوش نووس ، دۆستی بەڕێزم سەید طاھیری ھاشمی دەولەتاوایی نووسرابوہ . ئەوکاتە — وەک له شوێنی خویشیدا ئیشارەتم بۆ کردوہ — لەبەرئەوہ که ڕۆژەکان کرابوون بە فۆرمە و ئامادەکراوون بۆ چاپ ، ھەر ئەوہ نەم پێ کرا بەراوردێک لەتێوان ئەو چەند پارچە شیعرا نەدا بکەم کہ لە لاى خویشم و لە نوسخەکەى شیخ ئەمینشدا ھەبوون و ھەلە و ناتەواوی یەکانى نوسخەکەى خۆم لە ڕووی نوسخەکەى ئەو راست بکەمەوہ .

بەلام نوسخەکەى شیخ ئەمین چەند پارچە شیعریشی تیاوو کہ لە لاى من نەبوون . جا بۆئەوہ کہ ئەو پارچە شیعەر زیادانەش بکەو نە بەرچاوى خویندەواران و ئەو بەرھەمانەى ئەبولوفا لە مەترسیی لەناوچوون پیاڕێزم ، وا لە دواى ئەم بەشى یەکەمەى کتیبەکەمەوہ بڵاویان ئەکەمەوہ .

— ۱ —

(۱)

نسبت خودرا بە یار خویش میدانیم ما
ھمچو گیسویش ز سرتا پا پڕیشانیم ما

یا چو آن خال سیه بر عارضش در بین زلف
 برزخی جامع میان کهر و ایوانیم ما
 ابرواست آن برزخ زیبات ، یا قوس قضا ،
 یا دم شمشیر تقدیراست ؟ حیرانیم ما !
 نیست مارا الفتی با سیر صحرای ختن
 بهر این شهری غزالان سینه بریانیم ما
 حیرتی دارم که این فواره‌های دیده‌گان
 از چه میجوشد ؟ مگر تنور طوفانیم ما !
 روز اول آتش عشقش به جان ما فتاد
 تا ابد زان آتش جان‌سوز سوزانیم ما
 شورش و غوغای طفلان پیش و پس خوش عالمی‌است
 چون (وفا) از دولت عشق تو سلطانیم ما

(۲)

ای ز حسن جلومات آینه‌ها را صد جلا
 چهره‌ات زاب لطافت میزند موج صفا
 شعلهء حسنت به گلها آتش خجلت زند
 سرمهء حیرت کشد خالت به چشم مدعا
 تا نهال سرو سیم‌اندام او بالا کشد
 در دل ما بی‌نویان میکشد بالا بلا
 لعل جان‌بخشش گر از جوش تبسم دم‌زند
 خنده‌ها ریزد به فرق چشمهء آب بقا

بی تو چندان دیده امیدواری جوش زد
 پای نومیدی به خون اشک ما بندد حنا
 درد هجرش را کجا تدبیر درمانی کنیم
 بعد ازین دست امید ما و دامن دعا
 جای شبنم مردمک از دیده‌ها پالد (وفا)
 زاب و تاب چهره چون آفتاب (بوالبها)

(۳)

الحمد لمبدع البدایع
 والشکر لخالق البرایا

در روز دوم صباح جمعه
 ساعت ز دو بود نه به بالا
 از ماه رجب که مشعل مهر
 (من مطلقه اذا تجلّی)

شیپور سرور و کوس بهجت
 در زد به جهان خروش و غوغا
 ناگاه به گوش من سروشی
 (من حضرة قدسه تعالى)

در داد یکی نوید و گفتا
 ای خاص به فیض و فضل مولا
 چو يك زن بام تو سکندر
 در کوی تو هندویست دارا

ای مهبط واردات غیبی
 درویش خرابه گرد و شیدا
 باز از سر نو نوازش حق
 بر کام تو گشت جلوه فرما
 دادت پسری که مهر چهری است
 رخشنده چو لؤلؤئیست لالا
 شد بخت به یمن او مباحی
 هم توأم توست سعد کبری
 در کسوت فضل صدر أبنا
 در خلعت فقر فخر آبا
 گردید به نام پیر أحرار
 مخصوص تقوًلا به أسما
 در عالم غیب تاج دادند
 او را لقب از جناب مولا
 یا رب به کمال فضل و رحمت
 این اختر عزت و شرف را
 با علم و عمل قرین دولت
 توفیق رفیق و عقل برجا
 مقرون به صفا و طول مدت
 مسعود و سعید و سعد فرما
 تاریخ ظهور این کرامت
 جستم ز خرد ، به ناز گفتا :

« لا نرغب » ثم قلت « فارغب »

« الصبح به اذا تجلّی »

گفتا که بگوی (بوالوفا) را :

« بشراك وحبذا وأهلا » ^(۱)

— ت —

(٤)

تا به ما آن لب یاقوت تو خندان شده است

حالت سینهء صد چاک نمایان شده است

جمع گردید حریفان به تماشا کامشب

کوی ما از شرر آه چراغان شده است

تا دلم بسته آن گیسوی مشک افشان شد

چمن سینه لگدکوب غزالان شده است

ز آتش سنگ ^(۲) شده گلخن ما گلشن ناز

شکر طقلان که شب هجر چراغان شده است

تیره ایام چنانست (وفا) در غم عشق

همچو زلف تو سرپاش پریشان شده است

(۱) دیاره ئه بولوه فائهم پارچه شیمره ی به بۆنه ی له دایک بوونی شیخ تاجوددینی کوریه وه وتوه . وشه کانی ناو هه رکام له که وانۆلکه کانی دوو بهیتی دواپی به حوروونی ئه بجه د ئه که نه ۱۲۸۳ که سالی له دایک بوونی شیخ تاجوددینه .

(۲) اشک — (ن) .

(۵)

تا گل روی ترا دیدم به بازار آمده‌است
هر که در عالم به چشم نقش دیوار آمده‌است
تا سحر از بیم چشم فتنه‌خوی رهنفت
در دو چشم کاروان خواب بیدار آمده‌است
هیچ نقاشی چنین صورت نبسته بر خیال
فکر مانی هم در این سودا چو پرگار آمده‌است
کاش دیگر در چمن میدیدم آن گل پیرهن
تا شدی حل عقدهء مشکل که در کار آمده‌است
حوری است آن یا فرشته یا بشر یا خود پری
کی چنین در عالم اظهار دیار آمده‌است
در لطافت شیوهء حور و ملک دارد ولی
طبع و خویش در دل آشوبی پری‌وار آمده‌است
ناله و فریاد و افغان (وفا) بی درد نیست
فتنه‌ئی بهر بلای جان پدیدار آمده‌است

(۶)

تا به آن بالا بلا دل (۳) آشنا گردیده‌است
رشتهء مهر و وفارا از جهان بیریده‌است
دل که تیغ ابروی خونریز آن جلاد دید
مرغ سان در خون خود شادی کنان رقصیده‌است

(۳) دل ما - ن .

تن به رقص آمد ز شادی جان همی پرد ز شوق
 گوئیا کان شاه خوبان نام ما پرسیده‌است
 چرخ دولابی یقین گردد به کامم بعد ازین
 چون به نام من زبان دلستان گردیده‌است
 پای پیک یار من افسرد و از رفتار ماند (۴)
 آنقدر عاشق به روی دیده‌اش مالیده‌است
 رحم بر من آیدش باز آن نگار نازنین
 گوئیا آه و فغان و ناله‌ام بشنیده‌است
 با حریفان آشنا و با رفیقان سرخوش‌است
 از من مسکین عجب چون بی‌سبب رنجیده‌است
 شیوه مهر و (وفا) معدوم شد با (بوالبها)
 گر کسی دعوی کند از یار ما دزدیده‌است

(۷)

— ن —

مطرب نوای چنگ به آهنگ ساز کن
 ساقی تو نیز درگه میخانه باز کن
 ساقی میار جام و ، صراحی به کار نیست
 در ده یکی سبو و مرا سرفراز کن
 عیداست و موسم طرب‌است و زمان عیش
 بخرام سوی گلشن و آهنگ ناز کن

(۴) فرسود از رفتار من — ن .

می بر کف است و کف به دف و گوش بر غزل
 از در درای و مجلس مارا بساز کن
 گل در کنار و سبزه و صحرا و لاله زار
 باز آی و تاز عشق بر اهل نیاز کن
 ساقی و شاهد و می و مهتاب و بذله گوی
 یا رب شبی چنین تو به لطفش دراز کن
 بزم است و چنگ و جام می است و نوای نی
 مطرب تو ساز زمزمه های حجاز کن
 رنگ حنا ثبات ندارد عزیز من
 انگشتها به خون دل ما طراز کن
 قربانی توام من و آن شکر لب
 نه در دهانم و سرم از حلق باز کن
 رسم است روز عید که عیدانه میدهند
 يك بوسه با (وفا)ی جفاکش نیاز کن

(۸)

کند افکنده بر رخ زلف را ، لیل و نهار است این
 فروزان کرده در شب آفتابی را ، عذار است این
 به تیر غمزه ام چشم سیه مستش زد و گفتا
 ز ما از گلشن ناز و نزاکت یادگار است این
 بخرابم روی زیبا نیز ننماید گهی ، آری
 که مزد گریه های دیده شب زنده دار است این

به هنگام وداعت ناله در هر استخوان من
 چو بهلول دل از کف داده گویی نی سواراست این
 مرنج از دل به چین زلف بی هنگام اگر ناله
 که بس بیمار و بی تاب و پریشان روزگاراست این
 حریف بزم وصلش باوجود غیر نتوان شد
 مزاج نازک ما بیدلانرا زهر ماراست این
 نمی آید ز فرط حیرتم مژگان بهم آری
 به قانون نامهء مجنون دلیل انتظاراست این
 فریب عشوه های چشم فتانش مخور ای دل
 که جادوکار عیار و محیل و پر قماراست این
 چو بینم خندهء گل را همه خون گریم از حسرت
 نشانی از تبسمهای لعل آبداراست این
 به عیاری برد دل ، باز چون میجویمش ، گوید :
 کجا ؟ چون ؟ کی ؟ چرا ؟ برگو ، دروغ آشکاراست این
 فروغ از دل فراگیرد چراغ خاندان عشق
 که هم نوراست و هم ناراست و هم عین شراراست این
 گل افشان شست تازش چون کند بر بیدلان گوید
 به طرز خودنمائیها که به به لاله زاراست این
 حدیث کشمکشها برمخوان تیر و کمانش را
 فرایادم دهی دل را کمال اضطرااست این
 ز بیداد محبت بسکه چشم چشمه خیز آید
 ز جیب هر بن مژگان یکی صد چشمه ساراست این

خدا زافت نگهدارد خرابات محبت را
(وفا) دارالامان نوگرفتاران زاراست این

چوارینه

اگر دل ز یاد تو غافل نشیند
خدنگ بلا بر دل دل نشیند
اگر دل خلاصی ز زلف تو خواهد
به زنجیر و قید و سلاسل نشیند

— ۲ —

تا سوی درت روی به راه آمده ایم
با اشك نیاز عذرخواه آمده ایم
از بهر شفاعتت به رسم هدیه
با بار گناه کوه گاه آمده ایم

تالک

— ۱ —

چشم و رخ نیکوی او ، پیچ و خم گیسوی او
مانند مل ، مانند گل ، مانند سنبل بر قفا

— ۲ —

اشکم روان ، آهم دوان ، سوی بیاره رهنان
فریادگو ، افغان کنان (یا لیتی کنت تراب)

— ۳ —

من دیوانه چو زلف تو رها میکردم
هیچ لایقترم از حلقه زنجیر نبود

— ۴ —

طالبان راه حق را شرط باشد ، والیا
پاس شرع مصطفی و حب عثمان داشتن^(۵)

(۵) دیاره نه بولوه فا لهم به یتدا قسه له گمل غولام شا خانی مه شهوور به
نماتوللا خانی والی نه کا که بووبوو به شیعه .

دوو نامه‌ی تری شیخ عومهر ضیائوددین

ئه‌مه‌ش دوو نامه‌ی تری شیخ عومهر ضیائوددینه ، پاش لی بوونه‌وه له چاپکردنی نامه‌کانی تری ده‌سگیرمان بوو . وا لی‌ره‌دا بلاویان ئه‌که‌ینه‌وه :

نامه‌ی یه‌که‌م

بۆ موزه‌فهروددین شای قاجاری نووسیوه

بسم الله خير الأسماء .

نیر اشرف اکرم اعظم طالع همایون مطالع سلطنت منافع ، اعلیحضرت سلیمان حشمت قدر قدرت ، ذات حماید صفات ، شاهنشہ تخت شہریاری دامت شوکتہ کہ از مطلع ارفع اثنع لطاف مواهب ایزد اقدس أجل مالک الملك ملک الملوك أحد صمد باری جل جلاله بر أفق أعلى ظفر نصرت قدرت مسند آرای آرایک سلطنت ، و زینت افزای تخت و بخت شہریاری ، و سعادت بخش ملک و ملت و رونق‌ده لشکری و کشوری از مه تا بماهی ، الحمد لله چون نور ساطع گردید ، ذرات مستعدہ عالم ارادت‌را از جمیع جهات بتدارک مافات جامع ، و لمعات پرتو کواکب مراحم شاهانه حبال حبل اغیار و بیگانه‌را قاطع ، و ظلمات دیاجی دعاگویان‌را در آفاق جهان رافع ، و جبال افکار مختال فخوررا با طالبان فجور له المنة قانع آمد . از جمله ارادتمندان صدیقت همراه حامل ادعیه‌نامه‌را با کمال جان‌نثاری کہ کمر یقین‌را بآیین ارباب تمکین بسته ، از قعر بئر دوری بفیضای باصفای حضور مبارک آیات کشیده ، و در بزم سعادت رزمش بدستور مقبولان داخل دوایر

افتخار سرور گردانید • (ان فی ذلك لذكری لمن كان له قلب او القی السمع وهو شهید) • درین بهار فرخنده نهار که اشجار بساتین یقین امیدواران بقطرات امطار رحمت ، و گلزار آمال خیریه هواداران از انهار بحار مکرمت آثار شهریار در حیات تازه باظهار انواع شکوفه و ازهار تذرو تمنایش را گویا نوروز ، و دیجور جفایش را روشن روز ، و شب استدعایش از یمن بدر منیر دعای زنده دلان شب زنده دار ضیای باوفا رسید و کوکب در بروز آمد سر ارادت را به کمال صداقت در میدان اخلاص به تمنای سعادت اختصاص گوی چوگان الطاف و انصاف ملازمان خواص در بارگاه کیوان پناه اعلیحضرت خلافت اکتناه پادشاه جمجاه دامت شوکته داشت •

سعادت آن کسی دارد که شه باشد پناه او

چو شه باشد پناه او فلك شد تکیه گاه او

(معلوم) کز خیر محض جز مکارم ناید • دیگری هرچه از دور عرضه دارد جای هدر خواهد بود که شاهان تخت و بخت و شوکت بر جمیع مصالح ملك آگاهند که از آثار افعال ایزد فعال ستار مظهر تجلیات (آناء اللیل والنهار) و مصدر ظهور افکار و ملهم از فضل رب پروردگارند و اظهار دعاگویی درویشانۀ فقیرانه در نظر سعادت کیشان صداقت اندیش داخل فضولی و خارج دائره قبول اصحاب صفه عقول که در گلشن نیستی به گلخن هستی دویدن مشکل و تنگنای قصور انانیت و وجود و وجود بر غرفه نشینان (جنات عدن) تا جمیع حورش سراپا جفا و محن می نماید در زاویه زهدیه بهیئت فقریه بهر بکره و عشیه بأدعیه عبقریه مددکار ارکان دولت علیه بودن اولی ، و أمور را همه تفویض بحضرت مولا نمودن احسن و پای از کلیم بیرون نیاوردن از همه زیباست •

(حافظ) وظیفه تو دعا گفتن است و بس

در بند آن مباش که نشنید یا شنید

همینکه عباد الله در ظل ظلیل اعلی حضرت ظل الله اید الله ملکه
استراحت نمایند ، فقیر در جمع عباد شکور مبتهج و شلد و سروراست •
(وسلام علی عبادہ الذین اصطفی) • وصلى الله على خير الوری ، والآخرة
خير و أبقی •

۶ صفر ۱۳۱۵

نامه‌ی دووهم

له وهلامی به حیای معرفه‌تدا نووسیویه

(یا حیی خذ الكتاب بقوة) واشرب ماء الحب ممزوجا بحبوب الطاعة ،
مغلى بنار الصدق فى قدر الاخلاص ، تحصل لك العافية عند الاختصاص ،
ولكن الاستقامة على اعتاب الاوامر شرط للذاكر ، والارادة مع اهلها فى
الباطن والظاهر تؤيدك فى الاول والآخر •

و ان شئت أن تحبى سعيدا فست به
شهيدا ، والا فالغرام له أهل

نصحتك علما بالهوى والذى أرى
مخالفتى فاختر لنفسك ما يخلو

ان أخذته بالقوة تصل مقام اهل الفتوة • ودون اجتناء النحل ما جنت
النحل (۱) •

عمر العثماني

(۱) نامه‌ش نامه‌ک‌ه‌ی به حیای معرفه‌ت‌ه که بو شیخ عومر ضیائوددینی
نووسیوه . نامه وهلام هردوو له یووی فوژوی خه‌تی خو‌شی به حیای
معرفه‌ت خو‌ی نووسراونه‌ته‌وه .

با وجود باوجودت ز من آواز نیاید که منم ، ولی

من خالك كف پای سگ کوی کسی‌ام
کو خالك كف پای سگ کوی تو باشد

بدیهی‌است که طایفه ما فدویان غریق میاه این سلسله جلیله

نیجازه نامه یه کی خه لافسه ت له لایه ن شیخ عومه ر ضیائوددینه وه بو یه کی له خه لیفه کانی

ئه مه یش ئیجازه نامه یه کی خه لافسه ته شیخ عومه ر ضیائوددین بو یه کی له
خه لیفه کانی نووسیوه که ناوی شیخ مه لا موحه مه مد ئه مینه . ئیکمه له ناو

ودودمان علیه نبیله ابدها الله تعالی الی مدید الزمان وافتراق الفرقان،
بوده و هستیم ، و بارها مخمر خمیر اخلاص تخمیر فدوی این بوده که
شرفیاب بزم مینورزم حضور سراسر نور شود ، باینکه کعبه فقررا بانی
و زمزم اضطراررا اسماعیل ثانییم ، سر قدم ساخته که ماه تیره بدن
خودرا بدان وتیره از محاق دوری و احتراق مهجوری باستقبال آن
شمس سماء اجلال و آفتاب آسمان افضال رسانم ، تا ماه رخشنده و بدر
درخشنده گردم . درین اوقات بحمد الله تعالی آنچه در دلم بود از درم
فرازآمد ، و توقع است ان شاء الله از حضیض نکبات باوج سماوات
حصول مهمات برایم ، لهذا بعرض میرسانم .

قربان محرمان کعبه حضور و واقفان قبله مهر ظهورت گردم !
مدتی است نیر توفیق تحصیل علوم این فدوی در عقده ذنب توقیف
و تعطیل منکسف گردیده ، و شاه طاقت و اشتیاق بر صفحه شطرنج
سعی و اهتمام در میدان عدم طاقتی و اشتیاق مات و طاق مانده ،
و مرض باغرض ضعف قوه بی تابی ، با مزاج بی ابتهاج قوه ضعف
تابش و توان در بحران است . دیگر لقمان را حکمت آموختن عین حرمان،
بمدلول :

چو رسی بکوی دلبر (ارنی) بگوی و مگذر
شنوی ز دوست حرفی بود ارچه (لن ترانی)

محض افتخار بدستخط مبارک عالی در جواب خود فدوی حاضر
نبوده . بعون الله همگی اوقات را من بعد در سلک عتبه بوسان منسلک کرده
و خواهم کرد . مستدعی است علاوه استمداد همت باطنی ، نسخه دوی
این درد و دستور العمل این علت را در گوشه عریضه دستخط فرمایند
که پیغمبر از کبر نیامده . والسلام .

الاقول :

یعنی

خليفة كانى شيخ عومر ضياؤود دينا سى ئەمىن ناو ئەناسىن : شيخ ئەمىنى
 يېژوھىي و مەلا موخەممەد ئەمىنى شەرىف ئاوايى و شيخ موخەممەد ئەمىنى
 بارام ئاوا • لەبەرئەوھە كە ناوى خەليفە كە ، وەك لە ئىجازەنامە كەدا ھاتووە ،
 لەو سى خەليفە يەدا لە ناوى شيخ ئەمىنى يېژوھە نزيكترە لەو دوانە كەو ،
 لەبەرئەوھىش كە شيخ ئەمىن وەك خواناسىكى ديار بوو ، مەلایەكى گەورەيش
 بوو ، لامانوايە ئىجازەنامە كە ھىي ئەوھ •

الحمد لله الذي أحيا قلوب العارفين بنور الصدق واليقين ، والصلوة
 والسلام على سيد المرسلين وامام المتقين محمد وآله وصحبه اجمعين •

اما بعد ، فان الطريقة هي الأخذ بالشرعة والتخلق بها الحقيقة ، فمن لا
 شرعة له لا طريقة له في الحقيقة ، وأولها تعلم الاحكام بعد تحصيل الايمان ،
 ثم الجهد بالاسلام ، ثم الوصول الى أعلى مدارج الاحسان وهو أن تعبد الله
 كأنك تراه فان لم تكن تراه فانه يراك • وفي المضمون اشارة الى كمال
 المشاهدة والفناء • فكلما يكون الفناء أدوم كان البقاء أتم ، ولا يلقيها الا ذو
 حظ عظيم • ونحن خدام صفة أهل الصفوة لسنا قائلين بالرؤية في الدار
 ونختار في تحقيق المشاهدة ما اختاره الاخيار ، ان الصوفي هو الذي تحقق
 فيه صدق و صبر و صفاء ، ود و ورد و وفاء ، و فرد و فناء • من لم يكن
 بهذه الاوصاف وادعى انه صوفي ، فاعلم انه مكور ، وغير معذور في الادعاء ،
 فلا يليق بالصحبة لدى أصحاب كهف الصحة ، ولا بالالفة لأهل الصفوة ،
 لأنه يوجب الكلفة على أرباب الفناء • ولا يخفى أن شجرة الطريقة على حسب
 الشرعة في الحقيقة أصلها ثابت و فرعها في السماء ، و منبتها أرض الزهد ،
 وسقيها من عين الورع ، وأغصانها الشرع ، وأوراقها التقوى ، واثمارها
 الوصول الى درجة القبول في الحقيقة ، وهي ما كان عليها النبي والأصحاب
 كما شهد به السنة والكتاب • وقال من هو أهل الحال ما حاصله : الأعمال

بذوى عدل ، فكل باطن يخالف الظاهر فهو باطل ، فماذا بعد الحق
الا الضلال ؟

وموجب بسط الكلام أن الأخ العزيز مع السعادة قرين ، جناب الشيخ
ملا محمد أمين ، على حسن ظنه وكمال يقينه أخذ الطريقة العلية النقشبية على
يد الفقير الحقير الكسير الذي ليس له يد في القليل والكثير ، عمر العثماني
الشهير بعلام محمد ، كان الله له و ستره بمفوه في الدنيا والآخرة ، و سلك
طريق آدابها في التعلم و التعليم ، واستنار بانوار اذكراها على حد استعداده
القديم ، ووصل الى مقام الغيبة الناشئة منها الفناء ، و صار لايقا بتعلم ما
تعلم ، و سايقا الى مابه الانسان يكرم . فقد اجزناه في تعليم الطالبين ،
و أمرناه على ما ظهر لنا من الاشارة المعنوية بأخذ المريدين . فاللايق بالمخلصين
أن يتأدبوا معه كي ينتفعوا به كل وقت وحين ، فمن لا أدب له لا صدق له .
والمرجو من الشيخ المذكور ادخال السرور في صدور الأحباب بالرفق و الحلم
و المحبة و تقليل التكاليف على الناس ، و الانس بالشرعة ظاهرا و باطنا ،
والأمر بالمعروف و النهي عن المنكر على تلك الحالة موصوف ، وان لا يرى
لنفسه مكانة عند الخلق ، وأن يصاحب الخلق بالحق للحق ولا يبعد عنهم أكثر
مما هو لازم . ربنا تقبل منا انك أنت الحكيم الودود .

وصلى الله على سيدنا محمد و آله وسلم .

تمناى قبولش دارم و دائم كه نااهلم . مدديا روح شاه نقشبند و غوث
گيلاني . والسلام (١)

عمر العثماني النقشبندی

(تيمزا)

(١) له يروى فؤتوى ئملى نامه كه نووسراوده ته وه .

بہشی دووہم

ہندیٰ لہ موریدو منسووبہ دیارہ کانی
شیخہ نقشبندیہ کانی ہورامان

یادی مهلا حامیدی کاتب

کورپی مهلا عهلیی بیسارانییه ، له دهووروبه‌ری ۱۲۲۵ی هه‌جره‌تدا له‌دایک‌بووه . پاش ته‌واو‌کردنی خویندن به‌پیتی داب و نه‌ریتی ئه‌و سه‌رده‌مه هاتوو ته‌لای شیخ عثمان سیراجوددین بۆ وه‌رگرتنی ته‌ریقه‌ت له‌سه‌ر ده‌ستیا .

به‌پیتی نووسینی خۆی له ۱۲۵۰دا به‌ره‌هنموونی شیخ موحه‌مه‌د صادقی خه‌لکی (مازی‌بن) له‌ ناوچه‌ی ژاوهرۆ له‌ هه‌ورامانی ئیران هاتوو ته‌لای شیخ عثمان و ته‌ریقه‌تی لا وه‌رگرتوو له‌لای ماوه‌ته‌وه‌و کاری (کاتبی) شیخیشی له‌ئه‌ستۆ گرتوو له‌وه‌وه‌ به‌ (کاتب) ناووبانگی ده‌رکردوو .

که‌ شیخ سیراجوددین به‌ فه‌رمانی ئه‌حمه‌د پاشای بابان له‌ بیاره‌وه‌ ئه‌گوێزێته‌وه‌ بۆ سوله‌یمانی و له‌ خانه‌قای مه‌ولانا دائه‌مه‌زری ، مه‌لا حامیدیش له‌گه‌ل خۆی ئه‌با . له‌وکاته‌وه‌ هه‌رچه‌ند شیخ به‌ سه‌فه‌ر چووبی بۆ شوێنی مه‌لا حامیدی له‌جێی خۆی داناوه‌و ئه‌و کاروباری مری‌دو مه‌نسووبه‌کانی به‌پێوه‌بردوو .

شیخ سیراجوددین مه‌لا حامیدی زۆر خوش‌ویستوووه‌ و برا‌زیه‌کی مه‌ولانا خالیدی بۆ هه‌یناوه‌ که‌ ژن‌خوشکی خۆی بووه‌ . مه‌لا حامید له‌م ژنه‌ دوو کۆر و چه‌ند کچی بووه‌ .

مه‌لا حامید تا کۆچی دوا‌یی شیخ سیراجوددین هه‌ر لای بووه‌و پاش ئه‌ویش لای شیخ موحه‌مه‌د به‌هائوددین و ئه‌وسا لای شیخ عومه‌ر ضیاءوددین

بووه له دهوړوبه‌ری ۱۳۱۰دا له بیاره کوچی دوايي کردووه له گورستاني
(مله‌گای چنار) به خاك سپی‌راوه .

مه‌لا حامید هه‌رچه‌ند صیفه‌تی دهرس‌وته‌وه‌ی نه‌بوه ، گه‌لې جار چ له
ته‌ویل‌ه‌و چ له بیاره دهرسی به فه‌قې وتوه‌ته‌وه‌و زور که‌س لای خویندوویانه .
هه‌رچه‌ندیش کاتبی شیخه‌کان بووه ، گه‌لې شتیشی بۆ خوی نووسیوه‌ته‌وه
ومك چوار روبه‌هی (تحفة ابن حجر) به حاشیه‌کانی مه‌لا یه‌حیای مزووریشه‌وه
تا باسی نو‌تیزی جه‌ماعت . ئەم‌نوسخه‌یه له کتیبخانه‌ی خانه‌قای بیاره‌دا
بوو . ئەب‌ن‌ئ‌یستا له کتیبخانه‌ی ئە‌وقوف ب‌ن له سوله‌ی‌مانی . مه‌لا حامید خه‌نی
زور خو‌ش بووه .

مه‌لا حامید گه‌لې ته‌ئلیفاتیشی هه‌یه ، وا لی‌ره‌دا باسیان ئە‌که‌م :

(۱) عه‌قیده‌ی ئیمان و ئیسلام به هه‌ورامی‌بانه . ئە‌مه‌ ئە‌وه‌یه که‌ من
کردوومه به کوردی سۆرائی و له‌چاپم‌داوه .

(۲) شهرحی مه‌ئنه‌ویی مه‌ولانا جه‌لال‌وددینی رۆمی به فارسی له س‌ی
به‌رگدا . له شیخ عه‌لا‌ئوددینم بیستووه فه‌رمووی مه‌لا حامید ئە‌م‌شهرحی
له‌سه‌ر ته‌قریری شیخ موحه‌مه‌د به‌ه‌ا‌ئوددین نووسیوه . ئە‌م‌کتیبه‌لای
کوره‌زاکانی مه‌لا حامید بوو ، له دهوړوبه‌ری ۱۳۶۰دا که‌وته‌دهستی مه‌لا
عه‌زیزی پ‌ریس ، جا نازانم ک‌ری‌بووی لی‌یان یا به‌ئ‌ه‌مانه‌ت لی‌ی وه‌رگرت‌بوون .
ئ‌یستاش لای حاجی مه‌لا عو‌ثمانی ک‌وری مه‌لا عه‌زیزه له هه‌له‌بجه .

(۳) حاشیه‌ی له‌سه‌ر (گلشن‌راز)ی مه‌حموودی شه‌ب‌وسته‌ری ته‌بریزی
له عیلمی ته‌سه‌وفدا . ئە‌م‌کتیبه‌ ئ‌یستا لای منه له‌لایه‌ن نه‌وه‌کانیه‌وه
دهستم که‌وتووه .

(۴) شهرحی مه‌ظ‌وومه‌ی (الزبدہ) له فیه‌ی شافعی‌دا که به فارسی
نووسیویه . ئە‌م‌کتیبه له کتیبخانه‌ی خانه‌قای بیاره‌دا بوو .

(۵) شهر حی مه‌ظوومه‌ی (ذات الشفا) ی ئینولحاجی جیشانه‌یی •
 ئەم شهرحەیش به فارسی‌یه • نوسخه‌که‌شی له کتیبخانه‌ی خانه‌قای بیاره‌دا
 بوو •

(۶) (ریاض المشتاقین) که باسی مه‌ولانا خالیدو شیخ عثمان
 سیراجوددین ئەکا •

ئەم کتیبانه‌ی که ناوم هێنان خۆم دیومن •
 مه‌لا حامید شاعیریکی وردو ناسکیش بووه • پیشتر له باسی هه‌رکام
 له شیخ عثمان سیراجوددین و کورپه‌کانیدا چه‌ند قه‌سیده‌یه‌کیان نووسی‌یه‌وه،
 وایتره‌شدا هه‌ندیکی‌تر له شیعره‌کانی ئەخه‌ینه پیش‌چاو :

قه‌سیده‌ی یه‌که‌می به‌بۆنه‌ی هاتنی فه‌ره‌اد میرزای مامی ناصروددین
 شای قاجاره‌وه بۆ سه‌ر هه‌وره‌امان و شکست خواردنی (۱) وتووێه :

به سال (فور) (۲) پس از الف روز یکشنبه
 که بود سلخ محرم قریب ماه صفر

بیان واقعه میرزا پلنگ اورامی
 که هست کاتب دیوان و قاضی عسکر

علی‌البديه همین قطعه کرده‌است انشا
 به فتح‌نامه شهزاده بلند اختر

(۱) له باسی «پرووداویک له‌نیوان شیخ محممه‌د به‌هائوددین و فه‌ره‌اد
 میرزای مامی ناصروددین شای قاجاردا» دا باسی یازی ئەم هێرشه
 بخوێنه‌ره‌وه •

(۲) له‌گه‌ل (الف) هه‌کدا که هه‌زاره ، ئەکاته ۱۲۸۶ •

جناب معتمد الدوله شیر ایرانی
که هست در همه عالم علم به علم و هنر
سنخنورانی که در مناقبش خوانند
زهی چو رستم دستان تهمتن و صفدر
زهی ز شوق و غایبی قرار چون کشتی
زهی به معرکه صاحب ثبات چون لنگر
صلا زد از پی تسخیر سد اورامان
به هیبتی که بدی رشک روح اسکندر
چو تیغ قهر کشیده ، قبای صبر درید
به نیتی که کند محو نامش از دفتر
نهاد روی به راه و سپاه در عقبش
به هیبتی که زدی طعنه بر شه سنجر
خروش و ش به خروش و سحاب و ش در جوش
ز شوق اخذ غنیمت سپاه و سرلشکر
شیبی که راه همایون بر این قرار گرفت
که بهر ساعت آسودگی ز رنج سفر
(هزارخانی) و (انجمنه) گشت جای موبک او
هزار خان همه انجم صفت دران سنگر
به گرد خیمه آن مه چو هاله حلقه زدند
به صورتی که به جز باد را نبود گذر
ز احتیاط مبادا که چشم زخم رسد
ولی ز حکم قضا و قدر به وقت سحر

بران سپه دو سه گربه به هول مو کردند
ازان نهیب یلان را پرید هوش ز سر

خزید حضرت شهزاده در یکی سوراخ
شدند عسکر شاهانه جمله زیر و زبر

به باد شد بنه و بارخانه و خرگاه
ز یاد شد یدک و اسپ و تازی و استر

گرفت حق گذشته ز وارث بهمن
زهی تهمتن ثانی گرفت خون پدر

بلی ، فرار ز مالایطاق هم هنری است
ضرور نیست زدن مشت بر سر نشتر

چه لازم است فتد ماکیان به چنگ شغال
خلاف عقل بود چنگ پشه با مرمر

مسلم است چو سر هست قحط نیست کلاه
فدای سر همه اسباب شاهی و افسر

نه میش قه سیده به کی تری له لاوانده وهی شیخ عه بدولر حمافی
خالصی تاله بانیدا :

شیخ آفاق که در معرفت علم عکَم بود
مخزن فکرت و گنجینه اسرار حکم بود

طلعتش مطلع انوار و دلش منبع اسرار
سینه او به مثل لوح و زبانش چو قلم بود

بصرش مائل بالا ، خبرش مائل مینا
ظرش گرچه به صورت همه دم زیر قدم بود

زمره اهل صفارا به درش روی ارادت
 جرگه اهل وفارا به سرش جمله قسم بود
 غلغل کوره ذکرش نمک شور محبت
 قلقل کوزه فکرش همه انوار قیدم بود
 کاشف سر طریقت ، در دریای حقیقت
 سند اهل شریعت ، شرف اهل هم بود
 رحمتش ترجمه رحمت رحمان صیتش
 منتشر در صفحات عرب و روم و عجم بود
 عبد رحمن علم و فخر زمان بد لقب او
 (خالص)ش گاه تخلص ز پی نظم رقم بود
 از همه بود به معنی چو الف صفر مجرد
 گرچه بر مسند عزت شه با خیل و حشم بود
 دم ز حکمش چه زنم خالک نشین سر کوش
 عارش از تخت فریدون و کی و حشمت جم بود
 برجهید از قفس تنگ جهان بلبل جانش
 عمرها بود چو دستان زن گلزار عدم بود
 ماند اندوه و درینغ و غم و حسرت پی عالم
 زانکه او سد سکندر پی یا جوج ستم بود
 سفره بود مهیا ز پی مؤمن و کافر
 خوان یغمای کرم بود پر الوان نعم بود
 گوهری بود به دریا به کنار آمد و باز
 شد به دریا و درین جلوه دوصد گونه حکم بود

غره ماه جمادی ، چه جمادی ؟ مه اولی
 شب سه‌شنبه آن اول این ماتم بود
 دل کرین وحشت عظمی و ازین صدمت کبری
 پر ز اندوه و غم و ولوله و درد و الم بود
 خواست تاریخ وفاتش (ز غم و کرب) نوید
 ناگهان گفت سروشی که بگو (باغ کرم) ^(۲) بود

نه‌میش قه‌سیده‌یه‌کی‌تری له سالی ۱۲۹۴ دا وتوویه بۆ به‌خیره‌اتنه‌وه‌ی
 موحه‌مه‌د پاشای جاف له ولاتی ئیرانه‌وه بۆ ولاتی عوسمانی :

آمدی و آمدنت بس خوش‌است
 رفتن و بازآمدنت مه‌وش‌است
 جاذب دولت به خودت میکشد
 شاهد اقبال عجب دلکش‌است
 ای شه میدان کرم رخ متاب
 اسپ طربرا به جهان دوشش‌است
 بخت بهرجا که روی مسند‌است
 تخت بهرجا که شوی مفرش‌است
 حال خودش دشمن بدخواه تو
 حال خس و دشمنی آتش‌است
 عصمت حق هست ترا دور باش
 غیرت مردان خدا چاوش‌است

جلوه کن ای سرو خرامان به ناز
 زانکه ترا غایت کش و فش است
 فش چه بود ؟ دست فشاندن به جود
 جستن دلهای عزیزان کش است
 جمع شد از بهر تو این دم دو عید
 نوش کن این جام صفا بی غش است
 جائزه چشنی و عیدانه است
 اینکه نویسی که دماغم خوش است

هم قه سیده یه شی له به هاری سالی ۱۲۹۲ دا بۆ به خیرهاتنه وهی مه محمود
 پاشای کوری موحه ممد پاشای جاف له سه فهری به غدا ، نووسیوه :

مژده ای دل که بهار آمد و دلدار آمد
 ساغر عیش پر از باده سرشار آمد
 چمن از غائله زاغ زغن فارغ شد
 بلبل نغمه سرا باز به گلزار آمد
 سحر از لطف هوا غالیه سا گشت صبا
 گویی از طرف چمن آهوی تاتار آمد
 بلبل رفت ازین جانب و شهباز آمد
 باز گردید کنون طالب اشکار آمد
 این خبر کز اثرش غنچه صفت دل بشگفت
 مرهم سینه مجروح و دل زار آمد
 خاطر اهل صفا تازه تر از گلشن شد
 لیک در دیده ارباب جفا خار آمد

ای ایاز از غم و اندیشه مکروه زمان
دل به پرواز که محمود جهاندار آمد
زبده اهل کرم ، مفخر ارباب عجم
عمده اهل صفا ، نادره کردار آمد
بخت هم عاشق دیدار تو باشد همه روز
از پی دیدن رخسار تو صد بار آمد
قوهء نطق ز تقریر ثنایت خجل است
زانکه وصف بدر از حیظهء گفتار آمد
این قدر بس که وجودت اثر لطف حق است
سطوت ترجمهء سطوت قهار آمد
دل ز اندیشه نگهدار به هر جا که توی
همت اهل حق و لطف حقت یار آمد

باری حاجی مەلا ئەحمەدی ئۆدشەبی

حاجی مەلا ئەحمەدی کۆری مەلا عەبدولرەحمانی ئۆدشەبی زیاتر لە بیست پشتی دانیشتووی دتی ئۆدشە بوون لە ھەورامانی لوھۆن و ھەموو مەلای گەورە بوون و گەلێ پیاوی بە زانست و ئاین پەرورەریان تیا ھەلکەوتوو ، بەتایبەتی خۆی و باوکی •

مەلا عەبدولرەحمان چوار کۆری بوو : موھەممەد و ئەحمەد و فەزلو ددین و جەلالو ددین • موھەممەدیان بە منالی مردوو • کۆرەکانی تر گەورە بوون و ژنیان ھێناو و نەویان لێ کەوتوو و تەو •

مەلا ئەحمەد لە ١٢٢٨ی ھێجرەتدا لەدایک بوو و (١) ھەر بە منالی لای باوکی دەستی کردوو بە خویندن و قورئانی تەواو کردوو و کتیبە وردەکانی خویندوو و بوو بە فەقی • ماوەیەکی لای باوکی ماوەتەو ، پاشان بە ئوسوولی ئەو سەردەمە چوو بە خویندن و زۆر لای کوردستان گەراو • سەرەنجام لای مەلا موھەممەدی خەتێ مەلای میری گەورە پەواندز ئیجازە مەلایەتی وەرگرتوو •

مەلا عەبدولرەحمانی باوکی مەلا ئەحمەد پاش چوونی مەلا ئەحمەدی

(١) سالی لەدایک بوونی حاجی مەلا ئەحمەد بە حەرفەکانی ئەبجد لەم بەیتەدا دبیری کراوە کە نیو بەیتی دووھەمی ئەکاتە ١٢٢٨ :
 ھاتفی از سر الھام بە تاریخش گفٹ :
 « بود احمد خلف امجد عبدالرحمن »

کورپی بۆ فەقێ بەتێ ، دلی له ئۆدشه ههڵه که نرێ و ئهچێ بۆ سه . میره کانی
 ئهرده لان لای خۆیان ئهیکه به موده پرپرس . پاش ئیجازه وه رگرتنی مهلا
 ئهممه دی کورپی له سنهیش نامینێ و دی بۆ سوله یمانی و له مزگهوتی
 (مه لکه ندی) ئه بێ به مامۆستا و پێش نوێژ . پاشان ئهشکرێ به موفتی
 سوله یمانی و تا کۆچی دوا یی کردوو له ۱۲۶۴دا ، هه ر موفتی بووه . قه بری
 حاجی مهلا عه بدولر حمان له گردی سه یوانه .

ئه م دیاری کردنی سالی وه فاتی مهلا عه بدولر حمانه له سه ر ئه وه یه
 که شیخ موحه ممه دی سمیرانی له (بارقات) دا نووسیویه ئه لێ ^{کۆچی} حاجی مهلا
 عه بدولر حمان له ^{سه ر پاشا} سه رده می موته سه ر یفی به تیی موحه ممه د مونیب پاشا دا
 بووه که ئه ویش پاش ته و او بوونی چه رخی بابانه کان ها تووه که ریکه وتی
 ئه و ساله ئه کا .

ههروه ها شیخ موحه ممه دی سمیرانی ئه لێ حاجی مهلا ئهممه د پاش
 وه فاتی باوکی به یارمه تیی موحه ممه د مونیب پاشا ئه کرێ به موفتی له جیتی
 باوکی و پاش ئه و موحه ممه د مونیب پاشا نه قل ئه کرێ بۆ مووسل و موصله فا
 پاشا ناوێک دیته جیتی . ئه م موصله فا پاشایه ش ئینسا ئیکی سالم و باش
 بووه و زۆر حورمه تی حاجی مهلا ئهممه دی گرتوووه و ده رزی سه حیحی
 بوخاریی له خزمه تیدا خوێندوووه . به عاده تی هه میشه پاش ماوه یه ک هه ندێ
 که س ده ستیان کردوووه به مونا فه سه ی حاجی مهلا ئهممه دو به م مه به سه
 ها تووچۆیه کی زۆری لای موصله فا پاشایان کردوووه و عه رزو حالیان داوه بۆ
 داوای عه زل کردنی حاجی مهلا ئهممه د تا فه رمانی عه زلی له ئه سه ته موو له وه
 دی ، به لام موصله فا پاشا له به ر په وشت به رزی خۆی رووی نایه ت فه رمانه که
 پیشانی حاجی مهلا ئهممه د بدا ، پتی ئه لێ پرۆ بۆ به غدا به لکو به هۆی موفتی
 زه هاوی یه وه فه رمانی موفتی به تی به که ت بۆ دوو باره بیته وه . حاجی مهلا
 ئهممه دیش ئه چێ بۆ به غدا و به میوانی لای موفتی دا ئه به زێ . موفتی

ههولیکى زۆرى بۆ ئەدا تا دووبارە ئەمرى موفتى بەتیبى بۆ دەرئەچیتەو ،
 بەلام حاجى مەلا ئەحمەد بەھۆى هەندى خالەتى ئەفسى خۆیەو پەشیمان
 ئەیتەو و ناچیتەو سەر وەزىفە کە .

یستوو مەھر لە وەرژەدا کە ئەمرى دانانەو ەى حاجى مەلا ئەحمەد
 گەشتوو تە دەستى موفتیبى زەهاوى ، حاجى مەلا ئەحمەد بە خزمەتى موفتى
 ئەگا و موفتىش مژدەى بە موفتى کرانەو کەى پێ ئەگەینى . حاجى مەلا
 ئەحمەدیش پاش سوپاسى زۆر بەیانى مەمنوونى بەتى لە موفتى عەرزى ئەکا
 کەوا بریارى داوە ئیتر موفتى بەتى ئەکا . موفتى زەهاوى لەمە زۆر دلگران
 ئەبێ و بە حاجى مەلا ئەحمەد ئەلێ بەھۆى ئەم مەسەلە یەو گەلێ لە
 پیاو و ماقولانى سولهیمانى لێم دلگران بوون ، کەچى وائىستە تۆیش
 وەزىفە کەت ناوێ ، بەلام حاجى مەلا ئەحمەد لە بریارى خۆى پاشگەزاییتەو و
 ئەگەریتەو بۆ سولهیمانى و لە سولهیمانىش بار ئەکا و ئەچیتەو بۆ
 تۆدشەى هەورامان و لەوێ دەست ئەکاتەو بە دەرزو تەو ەى فەقى و
 پێش نوێژى کردنى موسولمانان . بەپێى هەندى بەلگە ئەبێ ئەم پرووداوانە
 لە ۱۲۶۸ى هجرەتدا پروویان دا بێ .

لەگەل ئەوەشدا کە حاجى مەلا ئەحمەد بەھۆى پایەى بەرزى مەلایەتیبى
 خۆى و بە یارمەتیبى موحمەد مونیب پاشا ، پاش کۆچى دواى باوکى بوو
 بە موفتیبى سولهیمانى و پاش موحمەد مونیب پاشا موصطفەفا پاشایش زۆر
 قەدر و حورمەتى گرتوو ، بەھۆى کردارى بەدى هەندى کەسەو گەلێ جار
 تووشى دلگرانى بوو چونکە ئەوانە وىستوویانە بيشکین و بەدناوى
 بکەن . یستوو مە پۆژى لە مەجلیسێکى گەورەدا مەلای شونیسێکى لە
 (ابن حجر) نشان داو و داواى لێ کردوو مەعناى لێ بداتەو ، بەلام ئەو
 شوینە لەو نوسخەیدا هەلەیکى تیا بوو ، حاجى مەلا ئەحمەدیش پاش
 تەماشاکردنى شوینە کە بە خەتى خۆى رستەیکە ئەنوسى و ئەلێ ئەم شوینە

به بئ ئەم زیادەى منە مەعنای نایەت ، که پاشان نوسخەى بئ هەلەى (ابن حجر) دئین ، تەماشائەکن هەمان زیادەى تیاپە که حاجی مەلا ئەحمەد نووسیوی تەنها حەرفێکی (و) نەبئ . ئەمە لەناو خەلکدا دەنگ ئەداتەووە و ئەبئ بەهۆی بەرزتربوونەووەى پایەى حاجی مەلا ئەحمەد لە کۆمەلدا ، بەلام ناخەزانو بەدکاران بەووەش داناکەون و دەس لە بەدکاریى خۆیان هەلناگرن .

هەر لەو سەردەمەدا که حاجی مەلا ئەحمەد موفتیی سولهیمانی بوووە گەلێ جار مەلایانی سولهیمانی بەر بەرەکانیان کردووە ، وەک ئەووە که لە مەسئەلەى شەرتی تەعلیقی و ئیلازامیدا پرووی داووە ، کاتێ که موفتی فتوای بە کەوتنی تەلّاقی کابرایەک داووە ، مەلایکانی تر هەریەکە لە ئاستی خۆیەووە نووسینیکی دوورو درێژی لەسەر نە کەوتنی ئەو تەلّاقە نووسیوە ، حاجی مەلا ئەحمەدیش بە پێی پێویستی وەزیفەکەى خۆی که موفتی بەنى بوووە ، بۆ ئیسپات کردنی راستیی فتواکەى نووسینیکی لە بەرپەرچدانەووەى ئەواندا نووسیوە . هەموو ئەو نووسینانەم لە بەرگی سیپهەمى (جواهر الفتاوى) کەمدا لە چاپ داووە . هەرکەسێ ئەندازەیکە مەلایەتیی هەبئ و بئ ئینساف نەبئ ئەزانئ فتواکەى حاجی مەلا ئەحمەد راستەو ئەوانی تر لە ڕێگەى راست لایان داووە .

حاجی مەلا ئەحمەدی تۆدشی هەلیکی لەبارى بۆ هەلکەوتووە بۆ خۆئندن . لە خزمەتی باوکى و لە خزمەتی مەلا گەورەکانى ئەو سەردەمەى کوردستانی خواروودا خۆئندووێتە . لە عولوومی عەقلى و ئەقلیدا سەرامەد بوووە . لە ڕیازیاتدا دەستیکی بالای بوووە . ئیجازەى مەلایەتیی لای زانای گەورەى کوردستان مەلا موحەممەدی خەتئ وەرگرتووە . که گەراوێشەتەووە بۆ سولهیمانی تەدریسیکی باشی کردووە و فەقێ بەقابیلەت و تیگەشتووی بوووە . یەکن لەوانە مەلا عەبدولرحمانى مەشهور بە مەلای پێنجوێتى بوووە که هەر بە حاجی مامۆستا ناوی بردووە . هەروەها مەلا قادری کانى کەووەییش

که به مه‌لای گه‌وره و مه‌لای بیاره به‌ناووبانگ بووه ، لای نهم ئیجازی
وهر گرتووه .

له ده‌ورو به‌ری ۱۲۹۰ی هیجره‌ندا مه‌لا عه‌لیی قزلجی که مه‌لایه‌کی
به‌ناووبانگ بووه و له تورجان موده‌پرپس بووه ، به‌سه‌فر هاتووه بۆ
هه‌ورامان و له خانه‌قای ته‌ویله له‌گه‌ل حاجی مه‌لا ئه‌حمده ئه‌که‌ونه گفتوگۆ
له‌باره‌ی وشه‌ی (ته‌لاقم) وه که له‌ناو کوردانا باوه ، ئاخۆ صهریحه بۆ
ته‌لاق دانی ژنو ته‌لاقی پێ ئه‌که‌وی ، یا کینایه‌یه و ئه‌بێ نیازی ته‌لاقی له‌گه‌لدا
بێ ئه‌گینا ته‌لاقی پێ ناکه‌وی ؟ مه‌لا عه‌لی لای وابوو کینایه‌یه و حاجی مه‌لا
ئه‌حمده به‌ صهریچی داناوه . پاش گفتوگۆیه‌کی زۆر مه‌لا عه‌لی هاتووه‌ته‌ سه‌ر
پراکه‌ی حاجی مه‌لا ئه‌حمده و جاری داوه که‌وا له پراکه‌ی خۆی په‌شیمان
مه‌لا عه‌لی که ئه‌گه‌ر پێته‌وه بۆ موکریان ، به‌ مه‌ریوانا گه‌راوته‌وه . له‌ پێ
لانه‌داته‌ لای حاجی سه‌یید سه‌نه‌نی چۆری که ئیجازی له‌ سه‌ر ده‌ستی مه‌لا
عه‌لیدا وهر گرتووه ، له‌گه‌ل ئه‌ویش ئه‌که‌ویته‌ گفتوگۆ له‌وباره‌یه‌وه و پێی ئه‌لی
که‌وا له پراکه‌ی خۆی په‌شیمان بووه‌ته‌وه و چووه‌ته‌ سه‌ر پراکه‌ی حاجی مه‌لا
ئه‌حمده . حاجی سه‌یید سه‌نه‌نی پێی ئه‌لی : قوربان ! ئێمه چهند ساڵه له‌ سه‌ر
پراکه‌ی توین و به‌وه فتوا ئه‌ده‌ین ، ئێسته تو چۆن به‌ سه‌عاتێ له پراکه‌ی خۆت
پاشگه‌ز بوویته‌وه و چوویته‌ سه‌ر رای حاجی مه‌لا ئه‌حمده ؟ مه‌لا عه‌لییش
وه‌لامی ئه‌داته‌وه ئه‌لی : حاجی سه‌یید سه‌نه‌نی ئینساف زۆر خۆشه .
باوه‌ر بکه که حاجی مه‌لا ئه‌حمده که‌وته‌ ته‌قریری مه‌عنای عیباره‌تی ئینوچه‌جهر ،
وای لێک ئه‌دایه‌وه که ئینوچه‌جهر خۆشی هه‌ر وای ئه‌زانی .

جاریکیان له‌باره‌ی پایه‌ی مه‌لایه‌تی حاجی مه‌لا ئه‌حمده‌وه له‌ مه‌وله‌وی
ئه‌پرسن ، ئه‌ویش ئه‌لی : به‌راستی پایه‌ی عیلمی حاجی مه‌لا ئه‌حمده بۆ من
دیاری ناکرێ ، به‌لام ئه‌وه‌نده ئه‌زانه له‌ سه‌رده‌می خۆیدا تاقانه‌ بوو :
جاریکیان حاجی مه‌لا ئه‌حمده له‌ سه‌نه‌ بوو ، منیش له‌ خزمه‌تیا بووم ،

ئاخوونىكى زۆر گەورەو بەناووبانگى ئىرانى ھاتبو بۆسنە ، بەبوئەنەوۈ
 گەلىن لە ئەعیانى شارو زانا يانى ولات كۆبوونەوۈ ، ئاخوونىش ھات •
 ئىمەيش لەو كۆبوونەوۈدا بەشدار بووين • لە كۆبوونەوۈدە مەسلەيەك
 ھاتە پىشەوۈ • ئاخوونو حاجى مەلا ئەحمەد كەوتنە قسە • تاماويەك قسەي
 ھەردوولا بەجۆرى بوو ھەموو مەلا بەشدارەكان لىيى ھالى ئەبوون ، پاش
 ئەوۈ وا بەرزبووۈ تىگەشتە ھەلى مەجلىس ھىچى لى تىناگەنو تەنھا
 حاجى مەلاو ئاخوون لەيەك ئەگەن • پاش ماوۈيەكى تر وای لى ھات زانىم
 ئاخوونىش سەرسام بووۈ ھەر (بەلى) كەردنى بۆ ماوۈتەوۈ • سەرەنجام
 بەتەواوى كپو بىدەنگ بوو •

ئەگىرنەوۈ لە سالى ۱۲۹۰ى ھىجرەتدا حاجى مەلا ئەحمەد لەگەل شىخ
 موھەممەد بەھائوددىن ئەچى بۆ ھەج • كە ئەگەنە بەغدا بە مىوانى لای
 موفتى زەھاوى دائەبەزن • پاش نانخواردنى شەو مەلاى تۆدشەيى
 شوتىنىكى حاشىيە عەبدولجەكىم لەسەر شەرحشەمسى لە موفتى ئەپرسى ،
 موفتىش وەلامى ئەداتەوۈ • مەلاى تۆدشەيى رەخنە لە وەلامەكى موفتى
 ئەگرى • دىسانەوۈ موفتى وەلامى ئەداتەوۈ ئىتر ھەر بەمچەشنە رەخنەو
 وەلام درىژە ئەكىشى تا خزمەتكارەكى موفتى دى ئەلى : «مولانا ! طلع
 الصباح » ، واتە بەوباسەوۈ شەو رۆژ ئەكەنەوۈ • ئەمەش ئەوۈ ئەگەنەن كە
 ھەردوولا چەند خويندەوارو ورد بوونو چۆن عىبارەتى حاشىيەكەيان
 لىكداوۈتەوۈ قسەيان لەسەر كەردوۈ ، ئەگىنا گىتوگۆ لەبارەي
 باسىكى واوۈ ئەوۈندەي بىناوئى شەوى بى رۆژ بىكرىتەوۈ •

ئەگىرنەوۈ ھەر لەو سەفەرى ھەجەدا ئەشچەنە مىسر • لەوئى مەلايەك
 گەلىن پىرسىارو رەخنە ئامادە ئەكا لە حاجى مەلا ئەحمەدى بگرى • كە ئەكەنە
 قسەوۈ ماوۈيەكى زۆر قسە ئەكەن • لەئەنجاما مەلاكە ەرزى حاجى مەلا
 ئەحمەد ئەكا : قوربان ! بە شىوۈى بەلگە ھىنانەوۈ ، بەلگەم نەماوۈ

قه ناعه تم به قسه کاتتان کردووه ، به لام هیشتا دلم ئاوی نه خوار دوه ته وه
 ههروه کوو ئهوسا وام . جا حاجی مهلا ئه حمه د عهرزی شیخ موحه ممه د
 به ها ئود دین ئه کا ئه لیخ : قوربان ! ئیتر له مه ولا مهیدانی ته ئییری رۆحانی به و
 من له و مهیدانه دا دهستم ناروا . تو پیت ئه کری چاریکی ئه م داماو به که
 زۆر خیره .

له کورتی بیڕینه وه حاجی مهلا ئه حمه دی تۆد شه یی یه کیك بووه له
 مهلا هه لکه و تو وه کانی سه رده می خۆی . ئه م ذاته گه لیخ فتوای به قیمه تی
 نووسیوه ، من هه ندیکیانم ده سگیر بووه و له به رگی سیهمی (جواهر
 الفتاوی) که مدا نووسیومنه ته وه و بلاوم کردووه ته وه . هه ندیکیشانم
 به داخوه ده سگیر نه بوو . حاشیه ی له سه ر کیتابی نیکاح و صیdaq و خولع و
 ته لاقی توحفه ی ئینوچه جه ره هه یه دهستم نه که و تون . ئه و نوسخه ی
 ئینوچه جه ره که ئه و حاشیانه ی له سه ر نووسراوه ته وه ، لای نه وه کانی هه یه ،
 ئه گه ر که سه ی بۆی هه لکه و ئی بیان نووسیته وه و له چاپیان بدا خز مه تیکی
 گه و ره به فیهی ئیسلامی ئه کا (۲) .

(۲) مهلا کانی کوردستان دهستیکی بالایان له حاشیه لی کردن و لیکۆلینه وه ی
 توحفه ی ئینوچه جه ردا بووه ، به لام به هۆی نه بوونی چاپه وه له و
 سه رده مه دا له کوردستان و به هۆی گوئ نه دانی خوینده واران ئه مرۆوه
 به م جۆره باب ته نه ، به ره می ئه و مه لایانه به ده گمه ن ده ست نه که ون و
 له وانه شه بفه وتین ، له گه ل ئه وه شا که بلاو کرد نه وه ی ئه و حاشیانه
 به شداری یه کی گه و ره یه له ژيانده وه ی به شداری مه لایانی کوردستان دا
 بۆ په ره پێدانی فیهی ئیسلامی .

بۆ نموونه بیستوومه یۆسفی ئه صم که مه لایه کی گه و ره ی ناوچه ی
 بالهک بووه موده وه نه یه کی له سه ر توحفه هه یه تا باسی په هن گه یشتوه ،
 نوسخه یه کی لای شیخ موحه ممه دی خال هه بوو له گه ل ده سنو سه کانی
 کتیبخانه کهیدا به خشیی به کتیبخانه ی ئه و قافی سوله یمانی . مهلا
 موحه ممه دی ئیبنو لحاجی جیشانه ییش موده وه نه یه کی له سه ر هه مو
 توحفه هه یه ، نوسخه یه کیم دیوه له کاغه زی په نگا و په نگ نووسرا بووه

بیستوومه پیاویکی نهخویندهوار بووه خزمه تی حاجی مهلا ئەحمەدی کردووه . حاجی مهلا ئەحمەد له وهختی پرسی شهرعی لی کردندا ئەوهنده پیتیوتووه فلان کتیبم بۆ بینه و فلانه شوینی بکهروهو و کابرایش زۆر ورد بووه، وای لی هاتووه فیروبووه کام باسی شهرعی له کام شوینی کام کتیبدايه، پاش کۆچی دوايي حاجی مهلا ئەحمەد هەر کاتی مهلایان له مالی ئەودا کۆبووبنهوه بۆ کۆلینهوه له باسیکی شهرعی، لهو کابرایهیان پرسیهو فلانه باس له کام کتیبدا ههیه بۆمان بینه و ئەویش هیناویهو تهماشایان کردووهو مهسهله کهیان لیکداوهتهوه . ئەم پیاوه نهخویندهواره لهناو مهلایاندا به (مهلاي دهیمی) ناووبانگی دهرکردووه .

حاجی مهلا ئەحمەد له تهصه و فیشدا پایهیهکی بالایی بووه . لهسەر دهستی شیخ عثمان سیراجوددیندا تهههسسوکی کردووهو سولووکی کردووه . که له سولهیمانییهوه گهراوهتهوه بۆ نۆدشه، بهشیکی وهختی له بیاره بهسهربردووهو له خزمه تی شیخ عثمان سیراجوددیندا خهریکی خۆپهروهرده کردن بووه . پاش وهفاتی شیخ عثمانیش بووه به موریدی شیخ موحههمهده ههائوددین و له دواوایی ژیا نی ئەودا له بهر بهدره وشتیی کۆیخایهکی نۆدشه دلی لهوئ ههلهکهزروهو کۆچی کردووه بۆ سنه و ئەعیانی سنه پیشوازییهکی گهرمیان لی کردووهو بنهمالهی موغتهمهده لهسەر مزگهوتیکی خۆیان دایان مهزرا ندووهو دئییهکیان که ناوی (عیساوا)یه بۆ

له کتیبخانهی مزگهوتی گهورهی سولهیمانیدا . بیستوومه نوسخهیهکی تریشی ههیه لای حاجی مهلا ماری خاوی له قهره داغ .

مهلا بهجای مزووری پش حاشیهی تا باسی نوژی جهماعهت لهسەر توحفه نووسیوه، نوسخهیهکی له کتیبخانهی خانهقای بیارهدا ههبوو، ئەبێ ئیستا له کتیبخانهی ئەوقافی سولهیمانیدا بێ . له مهلا عهبدو لهعظیمی موخته هیدی سنه ییشم بیستووه که مهلا بهجیا مودهوودنه ی لهسەر هه موو توحفه ههیه، بهلام خۆم نهمدیوه .

خوړاځ پېدانی فقهی و ژبانی خوۍ و مال و مندالی پې به خشیوه تا بتوانی به
 ږمحه تی نه رکۍ ئایینی سهرشانی خوۍ جی به جی بکا . به م جوړه حاجی مه لا
 نه حمده به قه درو حورمه ته وه له سنه ژباوه و ، وهك یستوومه له ۱۳۰۲ ی
 هیجره ندا کوچی دوايي کردووه .

حاجی مه لا نه حمده ی نودشه یی دوو کورۍ بووه . یه که م عارف که له
 بیاره له دایک بووه . نه م کورۍ له خزمه تی باوکیا خویندوویه تا ئیجازه ی
 وهرگرتووه و له پاش کوچی دوايي باوکی بووه به جی نشینی و دهرزی
 وتوه ته وه . کورۍ دووه م زمینولعا ییدین . نه م کورۍ شی لای مه لا کانی
 ناوچه که خویندوویه تی و سهره نجام لای مه لا عه بدولقادی بیاره خویندنی
 ته و او کردووه و ئیجازه ی وهرگرتووه .

حاجی مه لا نه حمده دهستی شیعریشی بووه و نازناوی شیعی (فانی)
 بووه . به داخه وه من ته نها به یتیکی چه کامه یه کی که بؤ شیخ عثمان
 سیراجوددینی نووسیوه و ، پارچه شیعیرئیکیم ، ده سگیر بووه که لیره دا بلاویان
 نه که مه وه .

نه مه تاقه به یته که ی چه کامه که :

قطع راه هفت خوان قتل این دیو سفید
 از سراج الدین طلب (فانی) ، تهمتن همت است

نه مه ش پارچه شیعه که ی :

آن شیرین یار من دارد همی
 صد چو شیرین کوهکن دارد همی
 کوژپشت است این زلیخای فلک
 یوسف کنعان وطن دارد همی

ور عرق شد برگ گل عین گلاب
 شرم از آن فازك بدن دارد همی
 بوستان محض باشد دلستان
 سنبل و سرو و چمن دارد همی
 ظلمت کفر از دو زلفش برنخاست
 دوستی با اهرمن دارد همی
 در عبای تن لطائف در سلوك
 شیوه زان پنج تن دارد همی
 زنده دل هرگز نمیرد (فانیا)
 ننگ از قید کفن دارد همی

يادی سهید عبدالرحیم مشهور به مهولهوی

ژیانی مهولهوی

سهید عبدالرحیم نازناو (مهعدوومی) و به ناووبانگ به (مهولهوی)، کوری مهلا سهیدی تاوه گۆزی و له نهوهی مهلا یوسف جانی کوری مهلا ئه بووبه کری چۆری به که به (موصه نیف) مه شهوور بووه ، رشتهی پشتیان ئه چیتته وه سهر خواناسی ناودار سهید موحه ممه د زاهیدی کوری سهید مه محمودی مه دهنی که به (پیر خدری شاهۆ) ناسراوه ، له نهوهی هه زره تی حوسه نی کوری هه زره تی عه لیی کوری ئه بوو طالیب و فاطیمه ی زه هرایه خویان لێ پازی بن .

مهولهوی له سالی ۱۲۲۱ی هه جره تدا له دێی (سه رشاته) ی ناوچه ی تاوه گۆزی که ئه که وێته به ری باشووری رووباری سیروان ، له دایک بووه . هه یشتا منداڵ بووه مآلی باوکی ناوچه ی تاوه گۆزی یان به جی هه یشتوووه و له دێی (بیتراوه) جیگیر بوون و ، له وێ لای باوکی قورئانی پیرۆزو کتیه ورده کانی خویندوووه فیتری نووسین بووه .

پاشان به پیتی داب و نه ریتی فه قیتی ولاتی کوردستان رویشتوووه بۆ هه له بجه و له وێ دهستی کردوووه به خویندن . هه رووه ها له مه درسه کانی ده وروپشتی هه له بجه وه ک خه رپانی و خورمال و بیارمه ته وێ له یش خویندوووه تی و پاش ئه وه چوووه بۆ پاوه و ماوه یه کیش له وێ خویندوووه تی و پاش ئه وه رویشتوووه بۆ چۆر له مه ریوان که مه له بندی کۆنی خویان بووه ،

پاش ماوه یه کیش خویندن لهوئی ، چووه بۆ شاری سنه و لهوئی له مزگهوتی
 ومزیر دامه زراوه . ئەو سهرده مه سهرده می فه رمانی وایبی ئەمانوللآخانی
 گه وره بووه که یه کچی بووه له پیاوه به ناووبانگه کانی ئەرده لانی و مزگهوتی
 دارولئحسان ئەو دروستی کردووه . پاش ماوه یه کیش له سنه و
 پۆشتوووه بۆ بانه و لهویشه ووه پاشتر هاتوووه بۆ سوله یمانی و له سهرده می
 ژبانی شیخ معرووفی تۆدیدا به فقهی بهتی له مزگهوتی گه وره دامه زراوه .

پاش ماوه یه کمانه ووه له سوله یمانی ، لهویشه ووه چووه ته ووه بۆ هه له بجه و
 له مه دره سه ی شیخ عه بدوللای خه رپانی له مزگهوتی جامعیه دامه زراوه و لای
 مه لا صادقی ته وئله یی خویندوو به تی . ئەم مه لا صادقه ییش یه کچی بووه له
 موسته عیده کانی شیخ عه بدوللای خۆی .

بیستوو مه له م سهرده مه دا باوکی مه وله وی کۆچی دوا یسی کردووه و
 مه وله وی ماوه یه کپه کی خویندنی که وتوووه و خه ریکی به خێو کردنی برا و
 خوشکه کانی بووه . پاشان دهستی کردووه ته ووه به خویندن و چووه بۆ
 قه لای جوانپۆ بۆ لای مه لا موحه ممه دی قازی و ماوه یه ک لهوئی ش
 خویندوو به تی ، جا بۆ جاری دووه م چووه ته ووه بو سنه و له مزگهوتی
 دارولئحسان دامه زراوه . له م چه رখে دا شیخ موحه ممه د سه عیدی باوکی
 شیخ عه بدولقادی موهاجیر موده رپرسی دارولئحسان بووه . مه وله وی
 ئەم جاره زیاتر له جاری پێشو و له سنه ماوه ته ووه و پاشان دیسانه ووه هاتوووه
 بۆ سوله یمانی و له خزمه تی مه لا عه بدولپه حمانی تۆدشه ییدا که موده رپرسی
 مه دره سه ی مه لکه ندی بووه ، خویندوو به تی و لای ئەو ته وای کردووه و
 ئیجازه ی مه لایه تیشی لای ئەو وه رگرتوووه .

بیستوو مه پاش ئیجازه وه رگرتنی مه وله وی ، به پێی داب و نه ریتی
 پاشا کانی بابان که هه ر فقهی به ک له سوله یمانی ئیجازه ی وه رگرتایه یه کچی له

پاشا زادە كان فەقى ئىجازەتەىرگرتوۋەكەو كۆمەلەن مەلاو فەقىنى شارو كۆمەلەن دەستەو دائىرەى خۆى لەگەل خۆى ھەلئەگرتو ئەچوون بۆ سەيران بۆ سەرچنار ، ئەحمەد پاشاى بابائىش كە ميانەى دۆستايەتەى لەگەل مەولەوى زۆر بوۋە ، مەولەوى و كۆمەلەن مەلاو فەقى لەگەل خۆى ئەبا بۆ سەيران . لە پىنگەدا فەلاحيك سەرى رىيان لى ئەگرى و دەست ئەكا بە سكالائى حالى خۆى لاي ئەحمەد پاشا و ئەلەن پارچە بەراۋىكەم ھەيە ھەموو سالى ئەيكەم بە تەرەكەل و پىي ئەزىم ، ئەمسال يەكەن لە پياۋەكانى تۆ لىي داگىر كىر دووم و زۆرىش لى ئەكا بە جوۋتى خۆم يىكىلم و يىكەم بە تەرەكەل بۆ مالى پاشا . مەولەوى دىتە پىشەۋە خۆى لە كابرەى فەلاح توۋرە ئەكاو ناھىلەن ئەحمەد پاشا ۋەلامى بدائەۋە . كابرەى فەلاح سەرسام ئەبى و بە مەولەوى ئەلەن : مەلا ! تۆ لاي خۆت مەلاو پياۋى ئايىنى ، كە تەكايەكەم لاي پاشا بۆ ناكەى ، بۆ وا لىم توۋرە ئەبى ؟ مەولەوى ىش پىي ئەلەن : كابرە ! مردووت مرى . . . من لەبەر بىنەقلى تۆ توۋرە بووم لىت . ئاخىر تۆ نەتەستوۋە دىيا كىلگەى قىامەتە ؟ جا ئەگەر پاشا ئىستا بە جوۋنى يىگارى زەۋبى داگىر كراۋ نەكىلى و نەيكە بە تەرەكەل بۆ مالى خۆى ، دىياى چۆن بۆ ئەبى بە كىلگەى قىامەت ؟ ئەحمەد پاشا كە ئەم قەسەيەى مەولەوى ئەبىسى ، شەرم ئەيگىرى و بە مەولەوى ئەلەن تەكەم ئەتر بەس ! كابرە تۆىش پىز زەۋبى خۆت بۆ خۆت و ھەركەس ھات بەنەزىكتا لىت داگىر بكاۋ زۆرت لى بكا ، گوئى مەدەرى و لە كەس مەترسە .

مەولەوى پاش ئىجازەتەىرگرتى ئەروا لە دىي چروستانە كە دىيەكە لە نەزىكى ھەلەبجەۋە ، ئەبى بە مەلاو مزگەۋىكى تيا ئەكاتەۋە چەند فەقى بەك رانەگىرى و دەست ئەكا بە دەرەپى و تىيان . شوئەكەى زۆر پىن خۆش ئەبى تەنانەت باغىكىشى تيا دائەن . بەلام پاش ماۋىيەك ئەگوئىتەۋە بۆ دىي گونە [گونەم] لە ناۋچەى نەۋرۆلى لە نەزىكى چروستانەۋە . لەۋىش

مزگه وتیک دروست نه کاو فه قی رانه گری و حویره یان بو نه کاته وه به
پی خوتندی نه وان و ئاموژگاری کردنی موسولمانانه وه چهند سالیکیش
له وی رانه بویری .

پاشان له ویشه وه نه گوژیته وه بو کانی که وه له ناوچه ی شه میران که
نیشتمانی هۆزی (یه زدان به خشی) یه . له و سه رده مه دا سه رپه رشتی کردنی نه و
ناوچه یه به ده ست شیخ عه لی عه بابهلایی به وه بووه که زور دوستی مه وله وی
بووه و ختری گرتووه و خزمه تی کردووه . پاشان موحه مه د پاشای جاف
ناوچه کی له سه ر خۆی تاپۆ کردووه و به ژیوه بردنی له شیخ عه لی
سه ندووه ته وه و داویه ته ده ستی عوسمانی خاله که پیاومو ناسی یه زدان به خشی
بووه . پاش نه مه مه وله وی کانی که وه به جی نه هیلی و نه گه ریته وه بو
سه رشاته ی زی دو نیشتمانی کۆنی خۆی .

که موحه مه د پاشای جاف له مه ئاگادار نه بی نامه یه کی گله یی ئامیز بو
مه وله وی نه نووسی . مه وله وی یش له وه لامدا نامه یه کی بو نه نووسی و بۆی
باس نه کا که له پاش ده رچوونی شیخ عه لی به وه له شه میران ، وه زعی
عه شره ته کی وه ئه وسا نه ماوه و بۆیه ناچار بووه له بهر نه وان بار بکاو ،
ئهم چهند به یته شی بو نه نووسی :

وزان سوی وطن هجرت نمودم

خلافت از علی دانسته بودم

به تاثیر محمد پیر اکمل

خلافت چون به عثمان شد محول

دل خویشان مارا پر ز خون کرد

به خویشانوند خود نعمت فزون کرد

ئيتىر لەگەل ئەوەشا كە ناوچەى تاوۋەگۈزى زۆر كووپو دېم بووۋە
 ژيانى تيا گران بوو ، مەولەوى ھەر لەوى ماوۋەتەوۋە نەجۈوللاوۋە بە
 ھەرچۆر بووۋە ژيانى بەسەربردوۋە ، تا لە ۱۳۰۰ى ھىجرەتدا كۆچى دوايى
 كىردوۋە لە گۆرستانى مەشھور بە گۆرستانى ئەسحابە لە دېنى (سەرشاتە)
 لەسەر بەرزايىيەك بە خاك سپىراوۋە . مەلا ھامىدى كاتىبى شىخ عثمان
 سىراجوددىن ئەم چەند شىعرەى لە لاواندەنەوۋەيا داناوۋە :

آسمان گر خون بيارد بر وفات مولوى
 زيبداىر برگ سىه پوشنداىل دنيوى
 مجمع علم و عبادت مخزن صدق و صفا
 مظهر عقل و درايت مير ملك معنوى
 پيرو شرع محمد شيخ اولاد حسين
 سالك راه طريقت در طريق اخروى
 فارس نظم و قصايد در حقيقت ، در مجاز
 ريزهچين خوان جودش صداىمير دهلوى
 بھر تاريخ وفاتش آنقدر كرديم فكر
 كاسمان (غش) كرد بر مرگ جناب مولوى

مەولەوى لە دواسالەكانى ژيانىا كۆيىر بووۋە ھەوت سالى بە كۆيىرى
 بەسەربردوۋە لە ژيانى خۆيا كەپرەكەى ئاگرى تىنچوۋە كىيىھەكانى
 سووتاونو خۆيشى لە پارچە شىعەركىيا ئىشارەت بۆ ئەو پووداۋە ئەكا كە
 چۆن شىعەركانى تيا سووتاۋە . لەمەوۋە دەرئەكەوئى كە ئەبى مەولەوى
 شىعەرى زۆرى فەوتابى . راستەكەشى قەوارەى بچووكى دىوانەكەى نە
 لەگەل ژيانى دريژى پىر لە خۆشى و لە دەردو مەينەتى و نە لەگەل دەستى بالاي
 لە شىعەردا رىتك ناكەوئى .

ئەو كىتەبىنەى مەولەوى دايىان

ئەم ئاتە لەبەرئەوۋە كە شۆيىتىكى مۇناسىبى ئەبۇە تيا بەسەيتەوۋە
 رىگىيەكى شەك ئەبۇدوۋە گوزەرانو ژيانى خۆى بە رىگىيەكى لىوۋە
 دايىن بىكاو زۆر وەختى ژيانى لە گواستەوۋەدا بوۋە لە شۆيىتىكەوۋە بۆ
 شۆيىتىكى تر ، ئەبوۋ ھىچ نووسراۋىكى لەپاش بەجى ئەمايە ، كەچى لەگەل
 ئەوۋەشدا گەلنى كىتەبى بەزخى نووسىۋە ھەموۋيان ماۋنو ، دىۋايتىكى
 شىعەرىشى لەپاش بەجى ماۋە كە نۇسخەى زۆرى لى نووسراۋەتەوۋە بە
 گەلنى ناۋچەى كوردستانا بىلاۋبوۋەتەوۋە . ئەم دىۋانە شىعەرى يەكەمجار
 لە سالى ۱۹۳۵دا بە دوۋ بەرگە لەگەل ۋە رىگىيانا بە شىعەر بۆ دىۋايتىكى
 كرمانجى خواروۋ لەلايەن پىرەمىردەوۋە بىلاۋكرائەتەوۋە ، جارى دوۋەمىش
 لە ۱۹۶۱دا بە لىككەنەوۋە لەلايەن مەوۋە لەچاپ دراۋە (۱) .

كىتەبە دانراۋەكانى مەولەوى ، جگە لە دىۋانەكەى ئەمانەن : يەكەم —
 كىتەبىكى كوردى بە شىعەر لەبارەى عەقىدەۋى پىرو باۋەرى ئىسلامەوۋە . ئەم
 كىتەبە ھىشتا چاپ نەكرائە . مەن خۆم نۇسخەيەكىم لايە (۲) .

-
- (۱) لەپاش ئەو چاپەى دىۋانى مەولەوى يەوۋە تائىتەستە گەلنى نۇسخەى تىرمان
 دەسكىر بوۋە كە بەراۋەردىنەن لەگەل نۇسخە چاپەكە پىۋىستە . بۆيە
 بەدەستمانەوۋە ، خوا رىگىيە ، لە ھەلىكا چاپىتىكى تىر دىۋانى مەولەوى
 بىكەنەوۋە ئەنجامى بەراۋەردى ئەو نۇسخە تازە دەستكەۋەتۋانەشى
 تىبابى . نىزامان ۋايە لەم چاپە تازەبەدا لە داۋىنى شىعەرەكانەوۋە تەنھا مەنە
 گشتى يەكەيان بىنۇسىنەوۋە مەنەى ۋەشەكان ھەلگىرىن ۋە لەجىياتى ئەوۋە
 لە داۋىندا فەرھەنگىكى تىكرائىبى بەپىتى تىپەكانى ئەلفوبى بۆ بىكەن .
 ھەروا ئەشمانەوۋى پارچە شىعەرەكان بەگۆيرەى بابەتەيان رىگىيە بىخەن .
- (۲) مەن خۆم لە سالى ۱۳۳۹ھىجرەتدا ئەم كىتەبەم لاي مامۇستا مەلا
 ئەحمەدى پاش بەردى مەشھور بە مەلا ئەحمەدى رەش خۆيىندوۋە . لە
 رىگىيە ئەم كىتەبەوۋە پىۋەندى رۆجىم لەگەل مەولەوى پەيداكرىدو عاشقى
 شىۋەى شىعەر نووسىنى بوۋم .

دوووهم — کتییکی تری کوردی به شیعر به ناوی (العقيدة المرضية) وه له باره ی عهقیده ی فیرقه ی شهعهری یه وه که له دوو هزار بهیت زۆرتره و له وپه یری جوانی و په وانیدایه . ئەم کتیبه زۆر به سووده و مهولهوی خۆی حاشیه ی زۆری لێ کردوو و ههروا حاجی شیخ ئەحمه دی کوری شیخ عثمان سیراجو ددینیش گه لێ حاشیه ی لێ کردوو . وادیاره به دهرزیش لای مهولهوی خۆی خوتندوو به کاتی که مهولهوی له تهوێله بووه لای شیخی باوکی سولووکی کردوو . نوسخه ی تهواوی ئەم کتیبه لای حاجی مهلا خالیدی کوری مهلا عهبدوللای موفتیی سنه و لای حاجی مهلا سعیدی ساداوی هیه .

سێههه — کتییکی به فارسی به شیعر له باره ی عهقیده و بیروباوه یری موسولمانانه وه که ناوی (الفوائج) ه واته شته بۆن خوشه کان یا بۆنی خوش گه یینه کان . ئەم کتیبه ش له هزار بهیت زیاتره .

ئهم دوو کتیبه پیکه وه له سالی ۱۳۵۲ ههجره ندا له میسر له لایه ن خوالی خوش بوو (محی الدین صبری النعیمی الکافی مشکانی) یه وه له چاپ دراو . له م سالانه ی دوايشدا له پرووی ئەو چاپه وه به ئۆفست له چاپ دراو نه ته وه .

چوارهم — نامیلکه یه کی له باره ی ئیسیات کردنی دروستی (رابطه) وه که یه کینکه له ئادابی ته ریه ته نه قشبه ندی . ئەم نامیلکه یه به فارسی یه ، نوسخه یه کی لای شیخ ههیده ری کوری شیخ جهغه ره یه که له دێ یه کی نزیک له سه یید صادقی شاره زووره وه دائه نیشی . ئەم نامیلکه یه تائیس تا له چاپ نه درا وه .

پنجههه — کتییکی شیعی ری په جهزه به عه ره بی ناوی (الفضيلة) یه ۲۰۳۱ شیعره له باره ی زانستی ئوسوولی دینه وه . ئەم کتیبه کتییکی زۆر

بایه خداره ، مهوله وی به فرمانی شیخ موحه ممه د به ها ئود دین دایاوه و
له سهرده می ژیا نی خویدا زۆر خوینراوه • منیش له سایه ی خواوه
له سالانی ۱۳۷۶ - ۱۳۷۷ دا شهرچیکی باشم به پیتی توانای خۆم لێ کردووه
به ناوی (الوسيلة فی شرح الفضيلة) و له سالی ۱۳۹۲ ی هيجره ت
(۱۹۷۳ ی.ز) دا له چاپم داوه و ۸۱۹ لاپه رمه و به گه لێ ولاتی موسولمانان و
زۆر لای کوردستانا بلا بووه ته وه • نوسخه یه کی نایابی ئەم (الفضيلة) یه م
لایه به خه یتیکی زۆر جوان نووسراوه ته وه ، حاشیه ی زۆری مهوله وی خۆی و
مه لا فه تاحی پاوه یی و خه تی مهوله وی خۆیشی پتویه •

له خوالی خۆش بوو سه یید عه بدولر حمانی عازهبانیم بیستووه
ئه یفه رموو : له بیاره له خزمه تی شیخ نه جمود دیندا کتیییکم دی ناوی
(خاطراتی مهوله وی) بوو گه لێ شتی به سوودی له باره ی مهوله وی یه وه
تیابوو • ئەبێ ئەم کتیبه فه وتا بێ وا شوینه واری له هه یچ لایه که وه دیارنی به •
هه روا بیستووه حاجی سه یید عه لی مه لای (لۆن) دیوا یتیکی مهوله وی
لایه مونسه به تی دانانی پارچه شیعه کانی تیا نووسراوه و له پرووی نوسخه ی
مه لا ئەسه مدی پایگه لان نووسیویه ته وه •

ئاخ ، مهوله وی ! خۆزگه به و سۆزو عه شق و تینکۆشینه له ولاتی کدا
ئه بووی هه رچیت ئەنووسی وه رئه گیراو له چاپ ئەدرا ، تا جیهانی کوردستان
به لکو هه موو جیهانی موسولمانان به ته ئلیفات و ئاسارو ئەشعارت پرووناک
بیوایه ته وه ، تا هه موو دنیا بیزانیاه ییشه ی کوردستان چ جۆره شیریکی
تیدا بووه ، مزگه وته بێ ئەوقاف و بێ نازه کانی زانای گه وره و به رزو پیاوانی
خاوه ن به هره ی ئەده بیی چۆنیان پێ گه یاندووه • له شاعیرانا که سانی وه ک
مهوله وی و مه لاخدری نالی و عه بدولر حمان به گی سالم و مسته فا به گی
کوردی و مه لا موحه ممه دی مه حوی و شیخ ره زای تاله بانی و مه لا مسته فای
بیسارانی و سه ییدی هه ورامی و وه لی دیوانه و موحه ممه د ئاغای ده ربه ند

فەقەرەو خانای قوبادی و مەلکەى مرادوەیس و حاجى قادرى کۆیى و مەلا
 عومەرى پەنجوورى و ، لە زانایاندا کەسانى وەك ئىبنولسەلاحى شارەزوورى و
 کەمالوددىنى ئەربىلى و ئىبنولحاجبى سەئىدى و سەیفوددىنى ئامودى و فاضىل
 موحەممەد ئەفەندى گۆرانى و ئىبنو خەلەکان و مەلا عەبدوللای یتووشى و
 کەسانى تریش پەرورەدەى سووچى ئەم مزگەوتانە بوون .

هەر بژی ناوی نامى مەولهوى
 لە ریزی سەعدى و جامى و دیهلەوى
 بژین زانایان لە پرووى جیهانا
 لە زانای عىلمى ماددى و مەعنەوى
 حەشرمان بکا خودا بە کەرەم
 لە ژیر سەى ئالای بەرزى نەبەوى

سەفەرى مەولهوى بۆ ئەملاو ئەولا

مەولهوى زیاد لە وردە سەفەرەکانى بۆ دیدەنى کردنى دۆستان و
 برادرانى لە تاوێ گۆزى و جوانپۆو زەهاوو ، بۆ ناو عەشایرى قوبادى و
 باوەجانی و وەلەدبەگى و جاف و شەرفبەیانى و ، بۆ شارەزوورو ، بۆ
 هەورامان بۆ زیارەتى شیخ سیراجوددین و بەهاووددین و ، بۆ سولهیمانى بۆ
 زیارەتى کاک ئەحمەدى شیخ و بۆ سەنە بۆ خزمەتى شیخ عەبدولقادری
 موهاجیر کە لەوێ مامۆستای بوو ، چەند سەفەرى تایبەتیی تریشى بوو
 کە پۆژگار پێویستى کردوون لەسەرى . وا کورتەیکە باسى هەندێ لەو
 سەفەرەکانى ئەنوسینەو بۆ ئاگادارى و بۆ یادگار .

یەكێ لەو سەفەرەکانى سەفەریکیەتى بۆ سەنە کە بە فەرمانى شیخ عثمان
 سیراجوددین بوو لە ١٢٧١ى هەجرەتدا لە خزمەتى مەلا ئەحمەدى

تۆدشه‌یی و شیخ عه‌بدولرحمان ئەبولوهمفای کۆری شیخدا بۆ لای ئەمانوللا
خانی والیی کۆری خوسره‌وخانی ئەرده‌لان که له‌قه‌بی (غولام‌شا خان) بووه‌.

ئهم سه‌فه‌ره‌ له‌سه‌ر داوا و پێشنیه‌ادی مه‌لایان و پیاوماقوولانی سنه‌ بووه‌
لای شیخ سیراجووددین که یه‌کن له‌ کۆره‌کانی له‌گه‌ڵ کۆمه‌ڵی له‌ مه‌لا
گه‌وره‌کانا بنێری بۆ لای غولام‌شا خان ئامۆژگاریی بکه‌ن به‌لکو له‌
یروباوه‌ری شیعه‌یه‌تی په‌شیمان بێته‌وه‌و بێته‌وه‌ سه‌ر ئایینی خه‌لکی
کوردستان و ، ئەگه‌ر هه‌ر وازیش ناهێنێ ، هیچ نه‌بێ واز له‌وه‌ به‌یانی که
حاجی که‌ریم خانی موخته‌هیدی هه‌مه‌دانی بێنی بۆ سنه‌و به‌ زۆر به‌سه‌ر
خه‌لکه‌که‌یدا به‌پێنی تا شیعه‌یه‌تی له‌ناویانا بلۆبکاته‌وه‌ .

شیخیش ، شیخ عه‌بدولرحمان ئەبولوهمفای کۆری و حاجی مه‌لا
ئه‌حمه‌دی تۆدشه‌یی و مه‌وله‌وی بۆ ئهم مه‌سه‌له‌یه‌ ئەتیری بۆ سنه‌ . خه‌لکی
سنه‌ پێشوازی یه‌کی گه‌رم له‌م میوانانه‌ ئەکه‌ن . ئەمانیش چه‌ند پۆژ له‌ سنه‌
ئه‌مێته‌وه‌و له‌م چه‌ند پۆژهدا چه‌ند جار چاویان به‌ غولام‌شا خان ئەکه‌وی و
گه‌ڵی گفتوگۆی له‌گه‌ڵ ئەکه‌ن ، به‌لام هه‌مووی بێسوود ئەبێ و غولام‌شا
خان له‌سه‌ر حاڵی خۆی ئەمێته‌وه‌و ، ئەمانیش ناچار به‌ دلگرانی یه‌وه
ئه‌گه‌رێته‌وه‌ بۆ هه‌ورامان (۳) .

سه‌فه‌ریکی تری مه‌وله‌وی بۆ سابلاخ بووه‌ که ئێسته‌ به‌ (مه‌هاباد)
به‌ناووبانگه‌ . مه‌وله‌وی له‌ ڕێی مه‌ریوانه‌وه‌ چووه‌ بۆ ئهم سه‌فه‌رمه‌و له‌ ڕێ
لای زانای گه‌وره‌ سه‌یید سه‌نه‌نی چۆری لای داوه‌ ، که ئەویش به‌ پشت
ئه‌چێته‌وه‌ سه‌ر مه‌لا ئەبووبه‌کری موخته‌نیفی باپیره‌ گه‌وره‌ی مه‌وله‌وی .

(۳) له‌ ئه‌نجامی ئهم مه‌سه‌له‌یه‌دا هه‌رایه‌کی گه‌وره‌ له‌ سنه‌ قه‌وماوه‌ که به‌
(واقیعاتی کاروانسه‌را) به‌ناووبانگه‌و چه‌ندکه‌سی تیا کوژراوه‌ . له‌ باسی
(دۆستانی مه‌وله‌وی)دا ئەگه‌رێینه‌وه‌ بۆ ئهم مه‌سه‌له‌یه‌ .

بیستوومه مهولهوی له م سهفهردها فهرهنجی بهکی درېژی له بهردابووه
له وانهی له ناو قوبادی و باوه جانیدا له بهریان نه کهن . له مه لا نه وړه حماني
چوپړیم بیستووه که ژن برای سهید حهسن بوو نه یوت مهولهوی له گهل
نه وه شدا که رېتوارو ماندوو بوو ، شewan پاش نه وه که میوانداره کانی
به جی یان نه هیشت که میک نه نووست ، ئیتر پاشان هله ساییه وه بو
شه و نوژی و دواي نه وه روومو قبیله دائه نیشت خه ریکی ذیکرو فیکری خوا
به جی هینانی ئادابی ته ریقه ت نه بوو و به و جوړه روژی نه کرده وه .

مهولهوی که نه گاته سابلآخ مه لاکانی نه وئ پیشوازی به کی گهرمی لئ
نه کهن ، به لام تاقمی مالی سهید نظامی له گهل نه وه یش که چوپړی و خرمی
مهولهوی بوون گوئی ناده نئ ، تا سه رمنجام به هوی یه کتری دیتن و
گوئی گرتن له مو ناه شاتی عیلمی مهولهوی یه وه له پایه وړی و شوینی
نه گهن و بانگی نه کهن بو مالی خویان و قه درو حورمه تی نه گرن .

سه فهریکی تری مهولهوی بو که رکوک بووه له سه رده می ژیانی شیخ
عه بدولر حماني خالصی تاله بانیدا . مهولهوی هم سه فهری له زه مانی
شیخ عثمان سیراجو دیندا کردووه . شیخ عه بدولر حماني تاله بانی له م
سه فهرمی مهولهویدا زوری حورمه ت گرتووه . بیستوومه مهولهوی به شه و
گه یشتوه ته که رکوک و یه کسر چووه بو لای شیخ عه بدولر حمان و ، دیو یه
هه رچهنه خه لک هه موو نووستوون نه و به خه بهرمو خه ریکی عیاده ته ، هم
به یتهی به سهره نه خوینیته وه :

شه وهن ، خه لومتهن ، مال بی نه غیارهن

ئاله م گرد وتهن ، دؤس خه بهردارهن

نه ویش به م به یته وه لامی نه داته وه :

نیازم ناله ن بهی که لپوسه وه

شه و نالین وه شهن وه لای دؤسه وه

مەولەۋى لەم سەفەرەدا ماۋىيەك لە تەكىيە ئەمىنىيەتەۋە ، جا ئەگەر ئىتەۋە •

سەفەرىكى تىرىشى ھەروا بۆ كەركوك بوۋە ، بەلام پاش كۆچى دوايىي
شىيخ سىراجوددىن و شىيخ عەبدولرەحمانى تالەبانى و ، لە سەردەمى شىيخ
بەھائوددىن و شىيخ عەلى تالەبانىدا • برادەرىك لە زمانى سەيىد
موحەممەدى كورمزاى مەولەۋىيەۋە بۆى گىپراۋىيەتەۋە كەۋا ئەم چوۋنەى
مەولەۋى بۆ كەركوك جۆرە تۆراتىك بوۋە لەبەر دىل عاجزى ، ھەرچەند
نەيئەزانى ھۆى ئەم دىل عاجزىيەى چى بوۋە •

مەولەۋى لەم سەفەرەيدا چەند مانگىك لە كەركوك ئەمىنىيەتەۋە ،
پاشان بە فەرمانى شىيخ بەھائوددىن ، شىيخ ضىئوددىنى براى لەگەل چەند
سوارىك ئەچن بۆ لاي بۆ كەركوك بەلكو ئاشتى بكنەۋەو يىھىنەۋە ،
بەلام مەولەۋى بەگوتيان ناكا • پاش ئەۋەى ئەوان سوار ئەبن و ئەكەۋنەرى
بگەرئىنەۋە بە دوو سى سەعاتىك ، مەولەۋى ئەكەۋىتە ھالىكى ئاتەيىعى ۋەك
جەزبەۋە • شىيخ عەلى بەۋە ئەزانى پىي ئەلى : مەولەۋى ! ۋائەزانم ئارمىزوت
لىيە بگەرئىتەۋە ؟ چەند سوارىك ئەخاتە تەكى ، لەگەلى ئەرۆن تا
ئەگەنەۋە بە شىيخ ضىئوددىندا ، مەولەۋى لەگەل ئەوان ئەگەرئىتەۋە
سوارەكانىش ئەگەرئىنەۋە دواۋە بۆ كەركوك •

ھەروا يىستۈۋە لە زمانى سەيىد موحەممەدەۋە گىپراۋىيەتەۋە مەولەۋى
ئەۋ پارچە شىعرەى كە بەم بەيتە دەس پى ئەكا :

ۋەخىلافەۋەن ، ياران سەرمەس

تەقازاى زاتىي تەبعم ھەرچى ھەس

بەھۆى ئەۋ تەبىئەت تىكچوۋنەيەۋە وتوۋىەتى كە ئەۋەبوۋە قسەى
شىيخ بەھائوددىنى شكاندوۋە شىيخ ضىئوددىنى ھەروا گىپراۋەتەۋە ،
پاشان ئەۋ ھالەتە دەروۋنىيە تۈندەى بەسەرا ھاتوۋەۋ ئەۋ پارچە شىعرەى

وتوووه ، له گه‌ل پیاوه کانی شیخ عه‌لیدا که‌وتوووه‌ته‌ړئ تا گه‌یشتوووه‌ته‌وه
به شیخ ضیا‌ئوددین و له گه‌لی گه‌راوه‌ته‌وه بۆ هه‌ورامان (٤) .

سه‌فه‌ریکی تری مه‌وله‌وی به نیازی هه‌ج بووه . له‌م سه‌فه‌ره‌یدا تا
به‌غدا دی . پاش چه‌ند ږوژ مانه‌وه له به‌غدا هاو‌پ‌یکه‌ی ږی که له‌گه‌لی
هاتوووه له‌ږیدا خزمه‌تی بکاو هه‌رچی پا‌ره‌ی مه‌سره‌فی ږی‌یان بووه لای ئه‌و
بووه ، هه‌لدی و پا‌ره‌که‌یش ئه‌دزی و له‌گه‌ل خۆی ئه‌ییاو ئه‌گه‌ږیته‌وه بۆ
تاوه‌گوزی و له‌ناو هۆزدا بلاوی ئه‌کاته‌وه که‌وا مه‌وله‌وی له به‌غدا مردوووه
کو‌ږه‌کانی پرسه‌ی بۆ دا‌ئه‌تین .

مه‌وله‌وی‌یش که بچی که‌س و بچی مه‌سره‌ف ئه‌مینیتیه‌وه ، ناچار ئه‌ب‌ئ
بگه‌ږیته‌وه بۆ ما‌ن . که ئه‌گاته به‌رموه ئه‌یینی هاو‌پ‌یکه‌ی له‌وی‌یه‌و خزم
عه‌ش‌رت هه‌موو به‌هۆی هه‌والی درۆی مردنی ئه‌وه‌وه که ئه‌و کا‌برا پ‌تی
گه‌یاند بوون ، په‌ریشانی ، به‌لام ئه‌م له‌جیاتیی ئه‌وه‌ی لۆمه‌و سه‌رزه‌نشتی کا‌برا
بکا پ‌تی ئه‌ل‌ئ به‌خوا قه‌سه‌م بمزانی‌ی‌ایه‌ هاتوو‌یته‌وه بۆ ئی‌زه ، تا تو له‌م ولا‌ته‌دا
بوا‌یه‌ی پ‌یم تی نه‌ئا بۆ ئه‌وه‌ی شه‌رمه‌زار نه‌بی (٥) .

وتمان مه‌وله‌وی زۆر جار بۆ زیاره‌تی کاک ئه‌حمه‌دی شیخ و شیخ
عه‌بدولقادری موهاجیری مامۆستای چوووه بۆ سوله‌یمانی . له‌یه‌ک‌ئ له‌م

(٤) له دیوانی مه‌وله‌وی‌دا و توومانه مه‌وله‌وی ئه‌م پا‌رچه شیعه‌ری له وه‌لامی
نامه‌یه‌کی شیخ سیراجوددیندا و‌توووه . ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌ی به زمانی سه‌ه‌ید
موحه‌مه‌دی کو‌ږه‌زای مه‌وله‌وی‌یه‌وه گ‌ی‌راوه‌ته‌وه ، راست بی ، ئه‌بی
ئو‌ه‌ی ئه‌وی هه‌له‌ بی . به‌لام تیک‌را به پا‌رچه شیعه‌ره‌که‌دا دیاره که نامه‌یه‌ک
له مه‌یدانا‌یه‌و مادمه ئه‌مه‌ی سه‌ه‌ید موحه‌مه‌د گ‌ی‌راوه‌ته‌وه راست بی ، ئه‌بی
نامه‌که ه‌بی شیخ به‌ها‌ئوددین بو‌وبی و به شیخ ضیا‌ئوددیندا بۆی نا‌رد‌بی .

(٥) ئه‌بی ئه‌م کا‌برا کا‌برا‌یه‌کی ب‌ی‌گانه له هۆزو عه‌شه‌رتی مه‌وله‌وی بو‌وبی ،
چونکه پیاوی عه‌شه‌رت ږووی نایه کاری‌وا نا‌پیا‌وانه بکاو بشکه‌ږیته‌وه
ناو عه‌شه‌رت .

سەفەرەنەیدا كاك ئەحمەد پىي ئەلى مەولەوى ئامۇزگارى يەكەم بىكە •
 مەولەوى ىش وەلامى ناداتەو • كاك ئەحمەد قسەكەى لى دووبارە ئەكاتەو •
 مەولەوى ەر وەلامى ناداتەو • كاك ئەحمەد بۆ جارى سىيەمىش داواى لى
 ئەكاتەو ، ئەم جارە مەولەوى ئەلى : لە جارى يەكەمدا كە پىت وىم ، تەماشام
 كەرد ەيچ واجبو سونەتەك نى يە تۆ تەركت كەردىن و مىن ەرزت بىكەم بىكە •
 لە جارى دوو ەمىشدا تەماشام كەرد ەيچ ەرام و مەكروو ەيك نى يە
 كەردىنت ، تا پىت بلىم تەركىان بىكە • ئىستا ەر ئەو ەندەت ەر زەكەم
 شەتان خۆى ملاس داو ەوت ، ئاگات لە خۆت بى تەفەرت نەداو لە خۆت
 بابى نەكا • جا كاك ئەحمەد گەلى فرمىسك بەچاوا دىتە خوار •

خوالى خۆش بوو سەيد ئەحمەدى غازەبانى بۆى گىرامەو وى :
 سەيد ەسەنى موفتى داواى ەببە خانى كچى شىخ ەلى ەبابەلى ئەكاو
 ئەيدەنى • جا كە لە سولەيمانى يەو ئەرۆن بۆ ەبابەلى بەشوىن بووكدا ،
 شىخ ەلى باوكى بووك بە مەولەوى ئەلى مەولەوى مىن كەسم نى يە لەگەل
 ەببە بىتىرم بۆ سولەيمانى و لە تۆ مەرم تر نى يە بە مالى ئىمە ، لەگەلى
 برۆ ، ئەو ىش لەگەل بووك ئەروا •

لە رىگادا بە عادەتى برازاوا دەست ئەكەن بە گۆرانى وى • يەكلى لەو
 كۆمەلە كە ناوى (ەمەى ئامىن) بوو ، دەنگى زۆر خۆش بوو • دەس ئەكا
 بە (قەتار) و (ئائى) وى بە شىعى مەولەوى يەو • مەولەوى بەسوارى
 ولاخەو لەبەر خۆشى دەنگى ەمەى ئامىن جەزبە ئەىگرى و بەجۆرى لە
 حالى تەبىعى دەر ئەچى ئەكە وىتە خوارەو • خەلكە كە داۋەبەزىن و راستى
 ئەكەنەو سوارى ولاخەكەى ئەكەنەو لە ەمەى ئامىنىش توورە ئەبن
 ئەلىن خەتائى تۆ بوو و مەولەوى كەوتە خوارەو • ەمەى ئامىنىش دى
 بەلاى مەولەوى يەو پىي ئەلى قوربان بۆچى وات پى ەات ، خۆ مىن ەر

شيعره كانى خۆتم ئوخويندەوہ ؟ ئەوئش ئەلئى كورە كەى شيعرى من ئەوہندە
خۆش و بەتەئسیرە ؟ بەخوا خەتای ئاوازەكەى تۆ بوو .

پۆھەندى رۆحىي مەولەوى

سەرەتای پۆھەندى رۆحىي مەولەوى ، وەك مەنسووينكى تەرىقەتسى
نەقشبەندى ، بە شىخ عوئمان سىراجوددینەوہ بووہ . پاش كۆچى دوايىسى
ئەو بووہ بە مەنسووبى شىخ موحەممەد بەھائوددینى كورپى و زۆرى باوہر
پى بووہ بە (ئايىنەى كامل) واتە ئاوينەى تەواوو پىگەيشتوو ناوى بردووہ ،
واتە ھەموو سىفەتە بەرزەكانى باوكى رەنگيان لەمىشا داوہتەوہ .

مەولەوى بە نامەى بەرزو شيعرى پرسۆز ھەستى پاك و خاوينى خۆى
بەرابەر بەم دوو ڤاتە ھەمىشە دەربريوتە . لىرەدا بۆنموونە ئەو پارچە شيعرەى
ئەنوسىنەوہ كە بەبۆنەى ھاتنەوہى شىخ بەھائوددینەوہ لە سەفەرى حەج
دايناوہ و بۆى ئاردووہ :

ئايىنەى كامل ! ئازىزەكەى فەرد !
فیدای ئامات بىم صەفايىت ئاوەرد !
خەيلىن گەرد پات نە دیدەم دوور بى
يانەى چەم ويران تەمام خاپوور بى
خاس بى تەشرىفت ھەم ئاوەردەوہ
گەرد پات وەتەن ئاواكەردەوہ
ساقى ، ئىنە بەزم وەصل يارانەن
چەرخىچ ھەر ئەو چەرخ ھەردە جارائەن

دهورئ دهر وه بهزم وه پيالوه
ژهنگ دل وه زاخ مهى بمالوه

جاميمان جه دهرس تو هم سه نده بو
فرسه تهن نصيو نهك نه مه نده بو (٦)

چهردهيهك له باره‌ی ژيانی کۆمه‌لایه‌تیی مه‌وله‌وی یه‌وه

له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا كه مه‌وله‌وی له‌باره‌ی ئابووری یه‌وه هه‌رگیز ژيانئیکى
خۆشى پانه‌بواردووه ، هه‌رگیز ئاماده نه‌بوه له‌پیناوی ژيانی دنیادا دهرس له
عیززه‌تی نه‌فسی خۆی هه‌لگرئ . له‌نامه‌کانی مه‌وله‌ويدا كه ده‌سگيرمان
بوونو هه‌روه‌ها له‌و ده‌نگوباسانه‌یه‌وه كه ده‌م‌به‌ده‌م ئه‌گپه‌رینه‌وه ، بۆمان
ده‌رئه‌كه‌وی كه زۆرجاریش فه‌رمانه‌ه‌وايانی ناوخۆی ناوچه‌كه به‌وجۆره‌ی
كه شایانی كه‌سیكى وهك مه‌وله‌وی بچ له‌گه‌لی نه‌جولاونه‌ته‌وه‌و قه‌دریان
نه‌زانیه‌وه . كه‌چی فه‌رمانه‌ه‌وايانی قاجاری و ئه‌رده‌لانی گه‌لێ جار بانگیان
کردووه‌ته‌لای خۆیان و دێهات و مولکیان داوه‌تی ، به‌لام ئه‌و قوبوولی
نه‌کردوومه‌و هه‌رگیز نه‌یویستوه خزم و كه‌س و كارمه‌کانی و ناوچه‌ی كپینسی
تاوه‌گۆزی به‌جێی بێ و به‌مولکی دنیاى ئه‌گۆریونه‌ته‌وه . بۆنموونه‌ فه‌ره‌اد
میزای مامی ناصروددین شا داواى لێ کردووه‌ پڕوا بۆ ئێران و هه‌ر مولکی
دلی ئه‌یگرئ هه‌لی بژیرئ بۆ خۆی . غولام‌شا خانى ئه‌رده‌لانی داواى لێ
کردووه‌ بچ بۆ ناوچه‌ی سنه‌و دبی (زه‌لان) وه‌ربگرئ بۆ خۆی ، به‌لام

(٦) له‌دیوانی مه‌وله‌ويدا نووسیومه‌ كه‌وا مه‌وله‌وی ئهم پارچه‌ شیعهری له
پیشوازی لێ کردنی شیخ به‌هائوددیندا وتوو كه چوو به‌ سهرلێدانی ،
به‌لام پاشان بۆم ده‌ركه‌وت ئه‌وه هه‌له‌یه‌و به‌بۆنه‌ی هاتنه‌وه‌ی شیخه‌وه له
سه‌فه‌ری حه‌ج دايناوه .

مهوله‌وی هەر ئه‌وه‌ی پێ باش بووه هه‌رچۆن بووه له (سه‌رشاته) کڕینه‌که‌ی
خۆی بمی‌نێته‌وه .

مهوله‌وی تا ساڵی ۱۲۹۳ی هه‌جری ، وانه تا ده ساڵ پاش کۆچی دوا‌یی
شیخ سیراجوددین ، بێ‌ده‌ردو مه‌ینه‌ت رای‌یواردوو ، به‌لام له‌و سا‌له‌وه ئیتر
که‌وتوو‌ته به‌ر تیری گه‌ردوون . مردنی عه‌به‌ر خاتوونی ژنی و ، پاش ئه‌وه
کو‌یربوونی خۆی و ، ئه‌نجا سووتانی ما‌له‌که‌ی که‌ کێی‌خانه‌که‌شی تیا
سووتاوه ، پاشتر کۆچی دوا‌یی شیخی به‌هائوددین و ئه‌و که‌لینه‌ پۆچی‌یه
گه‌وره‌یه‌ی به‌و پ‌ووداوه که‌وتوو‌ته ژیا‌نی و، پاش ئه‌وانه‌ش له‌ و‌لا‌خ
که‌وته‌خوارو پشت شکانی ، هه‌موو ئه‌مانه‌ دوا‌سه‌له‌کانی ژیا‌نی‌یان لێ
تال‌کردوو‌و ئیتر تا سه‌ری یه‌که‌جاری ناوه‌ته‌وه به‌ده‌م ده‌ردو ئازاری د‌ل‌و
ده‌روونه‌وه ت‌لا‌وه‌ته‌وه .

خێزان و منای مهوله‌وی

ئه‌وه‌ی له‌ پاشماوه‌ی به‌ماله‌ی مهوله‌ویمان بیستوو‌ه ئه‌وه‌یه که‌ مهوله‌وی
تاقه ژینکی هه‌یناوه‌و ئه‌و ژنه‌یش (عه‌به‌ر خاتوون)ی خوشکی (ئه‌که‌رم) ناوی
ئه‌فغانی بووه که‌ یه‌کێ بووه له‌ چه‌ند ئه‌فغانی له‌ و‌لا‌تی خۆیا‌نه‌وه کۆچیان
کردوو‌ه بۆ کوردستانی بابان و له‌ په‌نای پاشای بابانا خۆیان گرتوو‌ه‌ته‌وه .
له‌ناو ئه‌مانه‌دا ئه‌که‌رم زۆر دیارو سه‌ربه‌ده‌ره‌وه‌بوو بووه .

مهوله‌وی عومریکی باش و خۆش و پ‌رخۆشه‌ویستی له‌گه‌ڵ عه‌به‌ر
خاتوون به‌سه‌ربردوو . ئه‌مه‌ش به‌وه‌دا ده‌رئه‌که‌وتی که‌ به‌ مردنی عه‌به‌ر
خاتوون دنیا له‌ پێش‌چاوی مهوله‌ویدا تاریک بووه‌و ، گه‌لێ پارچه‌ شیعی
ناسکی پرسۆزی له‌ لا‌وانده‌وه‌یا وتوو‌ه که‌ به‌رزترین نمونه‌ی شیعی
خۆشه‌ویستی و لا‌وانده‌وه‌ن له‌ ئه‌ده‌بی کوردیدا .

مهولهوی له عه نهر خاتوون چه ند کور و کچی بووه • کور په کانی
 نه مانه ن : (۱) سه یید موحه مه د که گه وره بووه و ژنی هیناوه ، به لام له ژیانی
 مهولهوی خویدا به گه نجی مردووه له دئی (گونده) به خاك سپیراوه •
 نه گپ نه وه له کاتی نه خویشی مردنی نه م کور په مهوله ویدا باوکی له ته وئله
 بووه لای شیخ سیراجو ددین • نه تیرن به دوا یا بگه پته وه • که دیتته وه له پشت
 دئی (عه نه ب) هوه دمس ته کا به گریان • لئی نه پرسن بوچی نه گری ؟ نه ویش
 نه لئ چون نه گریم ! حه زره تی به عقوب بونی کراسه که ی یوسفی کوری
 به لووتا هات پی شادمان بوو، من بونی کفنی موحه مه دی کورم دیتته لووت و
 دلم نه برژی ! که نه گاته وه مال نه یینی موحه مه دی کوری مردووه و
 شور راوه و پیچراوه له کفنه که ی و چاوه روانی گه رانه وه ی باوکی نی • نه م
 سه یید موحه مه ده تاقه کور یکی بووه که ناوی موحه مه د سه یید بووه و
 وه چه ی لئ که وتوو ته وه •

(۲) شیخ موحه مه د که نه میش گه وره بووه و ژنی هیناوه ، به لام به
 گه نجی مردووه و کور یکی لئ به جی ماوه که ناوی عه لی بووه • نه میش هه روا
 وه چه ی لئ که وتوو ته وه •

(۳) سه یید عه بدوللا که زور ژیاوه و چه ند ژنی هیناوه و گه لئ وه چه ی
 لئ که وتوو ته وه •

(۴) هیدایت که به گه نجی به ر له ژنه یان مردووه • بیستوومه شیخ
 به هائوددین به بونه ی مردنی نه م کور په ووه چووه بۆ دلدا نه وه ی مهولهوی و
 سه رخوشی لئ کردنی • مهولهوی به هاتنه ی شیخ نه وه نده شادمان بووه
 وتوویه خوزگه چه ند کورم نه بوو یه ک له پاش یه ک نه مردن به مه رجی تو بۆ
 پرسه ی هه ر کامیان به م جوړه نه هاتی بۆ لام •

نه وه ی مهولهوی هه موو ئینسانی ره وشت به رزو به شه رف بوون و

تيكه لىيان له گهڻ بڼه مالەى شېخ سىراجوددين بووه و هاتوچو شېخ ضياؤوددين شيان كړدووه ، ته نانت څه ونډه له گهڻ مالى شېخ تيكه لىبون هرچند هاتوونه ته بياره څه ونډه خويى بوون و څه ونډه ماونه ته وه ، زور كسى نه شمارزا و ايان زانيوه كوراني شېخن له دهره وه هاتوونه ته وه بو مالى باوكيان . څه مانه زور به قه ناعت و بورده بارى له ديهاتى عه شرتى خويانا ، ومك (مورتهكه) و (زارتن) و (سهرشاته) رايان بواردووه ، له گهڻ څه وش هميشه ميوانيان بوومو خه لك لايان داووته لايان و ماليان و مك كاروانسهره بووه بو رپيوارانى څه و ناوچه يه .

دوستانى مهولهوى

كه سيكى څه ديب و نو كته زانو و سوفي و مه لاي گه وره و ومك مهولهوى ، له ماوه و هشتا سالى ژيانا به ته بيه تى حال څه بڼ دوست و برادرى كى زورى بوو بڼ . څيمه ليرده باسى هه ندى له به ناو و بانگه كاني څه وانه څه نو و سينه وه . يه كڼ له و دوستانه و مهولهوى څه حمده پاشاى (۷) كورى سولهيمان

(۷) څه حمده پاشا خوښى له عولوومى دينى دا پايه بهرز بووه . من خوم نوسخه يه مك كتيبي كه مالى شهر حى شافيه م له لايهن ماموستام شېخ عومهرى ئيبنو لقهره داغى يه وه ده سگر بوو له ئاخريه وه نو و سرابو و به ده ستى څه حمده و كورى سولهيمانى بابان نو و سراوه ته وه و سالى نو و سينه وه كه ي به هيجرى و ميلادى و عبرى و قبطى ديارى كړد بوو . به داخه وه پاشان څه و كتيبه م له ده ست دهرچو .

له سهرده مى ته دريس كړد نيشما له نيرگسه جار له ۱۳۴۴ى هيجره تدا لاپه روى يه كه مى كتيبيكى ته فسرى به يضاويم له ناو كتيبه كاني كتيبخانه و مده رسه و نيرگسه جاردا دى به خه تى څه حمده پاشاى بابان لى نو و سرابو و څه م ته فسرى به يضاوى يه م وه قف كړد له سهيده عه بدولر هجيمى مهولهوى . دياره كتيبه كه پاش مردنى مهولهوى كه و تووه ته څه وى و به ده ستى فقه و دپاوه و هر څه و پهره يه ماوه .

پاشای بابانه که هر له سهرده می فقهی به تپی مهوله وی یه وه دوستی بووه و
پیشتیش باسیکم گیرایه وه که پاش ئیجازه وه رگرتنی مهوله وی سهرایتیکی
بو ریگخستووه بو سهرچنار •

یه کیکی تر له دۆستانی مهوله وی موحه ممه د پاشای جاف بووه که
سه روکی هه موو خیلێ جاف بووه • پاشان خوا یار بێ ئه و نامه بێ نوخته یه
ئه نووسینه وه که مهوله وی بو ی نووسیوه •

یه کیکی تر له دۆستانی مهوله وی مهحمود پاشای جاف و یه کیکی تر یان
عثمان پاشای برای مهحمود پاشا بووه •

دۆستیکی تری مهحمود به گی خزمی مهحمود پاشا بووه که زۆر
دۆستی بووه و به شیعو په خشان نامه له بهینیا نا هاتووه و چوو • یه کێ له و
نامه ئه م پارچه شیعه یه که ئه م مهحمود به گه بو مهوله ویی ناردوووه :

شمالا عمر افزائی و جان بخش
که هستی چون دم عیسی روان بخش

سیه ابر از تو چون سیماب گردد
ز فرت کوه برفین آب گردد

که دارم عرضه ای ای دل نوازم
تحمل کن که بنده عرض سازم

مهمی هست مارا از شمیران
ز روی لطف آنجا اسپ میران

مترس آنجا اگرچه جای بیم است
مقام مرشدم مولی (رحیم) است

ز آشوب زمان و چرخ غدار
 ز شومی (عمر پاشای سردار)
 یزید ثانی آن سردار افخم
 ولایت شد ز بیدادش پر از غم
 (اذلّه) را نموده اهل عزت
 که مولای من از او کرده هجرت
 (چرستانه) بزد آتش به یک بار
 گزیده جای خود دامان کهسار
 میان (قلعه) و دشت (ولوبر)
 سیا چادر زده چادر به چادر
 ورا (عثمان خاله) و (کاکه یونس)
 ندیمان یمین هستند و مونس
 یسارش را (خضر بگ) با (فتاح) است
 به همراهیش آنها ذو جناح است
 شرفیاب حضورش باش از من
 تو از من دست آویزش به دامن
 ز حال بنده میپرسد که چون است
 بگو دیدم که در گرداب خون است
 که از خیل مهین بانوی ارمن
 لرستان را قدیمه کرده موطن
 ز قصر از بیم شیرویه گریزان
 به (مخمل کو) شدند افتان و خیزان

یکی مه پاره از نسل شیرین
 بت شکر شکن بازوی رنگین
 رخس ماه دو هفته کرده محبوس
 لقب شیرین ثانی نام طاووس
 پی تفریح قلب و خواهش دل
 سرای میر مارا کرده منزل
 نه بتواند قلم و صفش نوشتن
 به خود دارد همی بیم شکستن
 مه دو هفته در وی دید ناگاه
 مقابل چون نشد با روی آن ماه
 اشارت کرد تار هردو گیسو
 مه دو هفته را آرند بر رو
 خبردار است البت سرور ما
 ز حبس ماه و حکم دلبر ما
 خرامان رفت روزی سوی صحرا
 شود سر سبز ازو گلهای حمرا
 ز (شیروان تپه) تا دامان (شاکل)
 گروه آهوان بد گلّه در گل
 نظر افتادشان بر چشم جادو
 سراسر چشم آهو گشت آهو
 غزالان جمله صف صف ایستادند
 اطاعت را همه گردن نهادند

من مهجور طاقت رفته از دست
 ربنده جان و دل آن نرگس مست
 گریزان گشته عقل و هوش هر سو
 معلق روح مانده دست زانو
 ولی او از بدن کرده کناره
 بفرما ، سرورا ، تا چیست چاره ؟

بۆ روشن کردنه وەمی مەبەست لەم پارچە شیعەرە ئەلێن کەوا مەوله وەمی ،
 وەك پێشتریش باسمان کرد ، پاش ئیجازە وەرگرتنی هاتووە لە دێی
 چروستانە ی نزیك هەلەبجە دانێشتوو وە مالی موحمەد پاشای جاف و
 خزمایشی لە هەلەبجە و دەوروپشتی هەلەبجە بوون و گەلی جار هاتوون بۆ
 دیدەنی مەوله وەمی و مەوله وەمی شەری لەوان داو . لەو سەردەمەدا
 دموڵەتی عوسمانی ئەیهوئ چەك لە موحمەد پاشا و خێلەکی وەرگری و
 بێچەکیان بکا ، بەم نیازە (عومەر پاشای سەردار) بە سوپاوە ئەیرێتە
 سەریان . ئەوانیش ناچار ئەبن شارەزوور بەجێ دێن و ئەگوێزنەو بۆ ئەو
 چایانە ی بنار . مەوله وەمی شەری کە مالی لە چروستانە ئەبێ بار ئەکا ئەچێ بۆ
 پشتی کانی کەوێ شەمیران و لە شوێتیکدا کە ناوی (وڵبەر) نێشتەجێ
 ئەبێ . عومەر پاشایش گەلی لە دێهاتی شارەزوور ئەسووتینێ کە هێی دەستە و
 دائیرە ی موحمەد پاشا ئەبن و چروستانە ی کێ ئەبێ لەو دێهاتانە . ئەم
 کارەساتە لە ١٢٧٦ هجری تەدا رووی داو . عومەر پاشا کە سەرناکەوئ بە
 مەرامی خۆی بگا و عەشایری جاف چەك دامالراو بکا و موحمەد پاشا
 بگری ، ئەگەرێتەو بۆ مووسل . بەگزاو و خەلکی کوچ کردوویش
 ئەگەرێتەو بۆ ئەم بەری سێروان و لەم کاتەدا موحمەد پاشایش زەماوێند بۆ
 مەحمود پاشای کۆری ئەکا و ژێکی دەنگ خۆشی (تاوس) ناو لەو زەماوێندەدا

گۆرانی ئەلن • ئەو سەردەمە هیشتا مالی مەولهوی ھەر لەوبەرەو بوو و
هیشتا نەگەرپراوەتەو بۆ چروستانە خانوو لەوئ بۆ خۆی دروست بکاتەو و
لەگەڵ موخەمەد پاشای دۆستی بەیەك بگەنەو •

مەحمود بەگ ئەم پارچە شیعری لەم بارەو بۆ مەولهوی نووسیوە و
لە سەرەتایەو باسی ئازاوەی عومەر پاشای سەردار و سووتاندنی چروستانەو
بارکردنی مەولهوی لەگەڵ خەلکی دەورو بەردا بۆ شەمیران و دەوارەلدانیان
لە (وڵبەر) ئەکا • پاشافیش دیتە سەر باسی زەماوەندەکەو گۆرانی وتنی
تاوس و جوانیی ئەم تاوس ناو • دیارە مەولهوی یش وەلامی ئەم نامەیی
داوەتەو و ئەبێ بە پارچە شیعریکی جوانی — دوور نی بە پر لە ھەستی
نەتەویی و داکۆکی کردن لە ولات — یش وەلامی داییتەو ، بەلام سەد داخ
ئیمە تائیتا ئەم وەلامەیمان دەسگیر نەبوو و ئاگادار نین ئەبێ لە کوئی و لای
کێ بێ !

دوانی تر لە دۆستانی مەولهوی رەزاقولی خان و غولام شا خانی کورانی
خوسرەو خانی کورپی ئەمانوللا خانی ئەردەلان (۸) •

(۸) رەزاقولی خان و غولام شا خان ئەدیو بنوس بوون ، بەتایبەتی غولام شا
خانیان ئەدیو شاعیریکی بەرز بوو و شیعری بە دیالیکتی گۆران و تووو و
لێرەدا چەند پارچە شیعری بلاوئەکەینەو :

(۱)

میرزام زام حەیی .. میرزام زام حەیی ..
دانایان دەور ، دانش کەردە تەیی ..
ئەفلاتوون فامان ، حەکیمان حەیی
پەیی ئازار دل نیشان دان دوو بەیی
ھۆرێزام دەردەم شاران کەردم تەیی
ناگا دیم دوو بەیی نە سەر شاخەیی نەیی
بەیی چ بەیی ؟ ئەمەر نەونەمام نەیی
خۆلاسەو خۆش بۆ ، خۆش مەزە چۆن مەیی

نه فوق به یدا جفتی سیا حه
 موسته حفیظ مدران نه دهوران بهی
 ته واسیامه وه ، مه خفی بیم جه حه
 ته رسام ، نه بهردم دهس پهی بنه ی بهی
 مهر هم بای شه مال پیاوۆ پهی پهی
 جه هم جیا کا حه ی و بهی و نه ی
 وهر نه نه ی طیفله طیفل ناسای خود په ی
 په نجه مپیکۆ نه قولابه ی بهی
 حه ی و بهی و نه ی جهرگم که رده ن بهی
 زینده گیم په ی چی ؟ وه ی وه یانهم وه ی !
 قهومان و خویشان کی دی یه ن ، کی ، که ی ؟
 بهی میوه ی نه ی بۆ ، حه ی نه دهور بهی ؟
 گیسوو چون عه قه رب پیچ پیچهن چون حه ی
 لوولهن چون لاولو پای نهمام نه ی
 به حوکم قادر عه لا کوللی شه ی
 وه به بیان به بیان مه قسه د که رده تیه ی
 (غولام) به شق نهو شا لامه کان که رده تیه ی
 بی ده رس ، عولوم حاصل بی یهش په ی
 وهس بشۆ نه فیکر ئینتیظار به ی
 سه ودای به ی په نگت زهرد که رۆ چون خۆی

(۲)

راس دل مه یژه (والی) ئهر شا بی
 واجبه بۆ دز پا له حاشا بی
 بهل ئهمه خوداس حه پس ته قدیر بی
 دهس وه دوو شاخه ی زولف زنجیر بی
 حوسن بی بایان زولف په ریشان
 زنجیره که ی دل ، تازیانه که ی گیان
 زولفو کا کۆلی دوو دهرد ته وئهم
 ئهم عوقده ی موشکول ، نهو بهند مه حکم

شیت به بهو زنجیر ، بهو دهشت و درد !
 نمجار نوبه ته بدهی وه سهردا
 سهرتاپام قوربان پا تا سهرت بئ
 دهوله ته که ی حوسن ههر تا سهرت بئ
 لهو باده بده ساقی بئ میثال
 ذهوقئ وهك هیجران ، شهوقئ وهك ویصال
 فارغ کا له قهید سوودو زیانم
 نه سوودو زیان هتتا نه زانم
 مهستم یا هوشیار ، بیتدارم یا خهو
 یارم یا نه غیار ، من منم یا نهو
 نه زانی بئ میسر به عزیزه که ی
 خه لاص بیم نه دهس توره حیزه که ی
 یاره ب به یعقوب یوسف وه سهری
 هقم بسینی ، هقوستین نه مرئ
 به یه کئ وهك خوی دهسهویه خه ی کا
 نیمه شهو دوچار چفه چفه ی کا
 وهك چاوئیشه دار ئیش و گلی بئ
 نمجاره نوبه ی تلاوتلی بئ
 به دهرد عیشقو دهوا دهوا کا
 بدا وه سهردا ، خودا خودا کا

(۳)

مادده موسته عید وهقت نهشته ره
 وه لیکن خوقئ سه ختم له به ره
 سهراپام مهملوو له مهبل له یله
 وجوودم نه جام حیات که یله
 فساد بئ خه بهر نه که ین و به ینئ
 ئیش نیش وه مهبل له یلی نه گه ینئ
 لهو وه خته نه فهس که وته شوماره
 دیده وه هسرهت نیگای دووباره

ناله‌ی بولبولی بۆ لائوبالی
 (والی) نه بولبول خاستر دهنالی
 وه لاله‌ی صیدقه نه وقاتت تاله
 مصیبت زه‌ده‌ی ، حالت به‌دحاله
 لهو زه‌خمه‌ دهرهات وه بن گویچکیدا
 دهرچوو ، خاس دهرچوو ، وه‌لای دۆچکیدا
 نه‌گهر وه‌ک جارن نه‌یتلینیتتهو
 قه‌درئ وه‌نه‌ده‌ب نه‌یکولینیتتهو
 له‌بهر ئیش و نیش خدیم زاری‌یه
 زه‌خم (نه‌ورام) ان خه‌یلن کاری‌یه
 لهو حالته‌تیشدا فه‌رامۆش نه‌بووی
 ئافه‌رین (والی) بازی‌گۆش نه‌بووی
 ثابت قه‌ده‌م بووی ، دل دله‌ نه‌بووی
 سیر نیکادیر بووی ، ده‌مه‌له‌ نه‌بووی
 مونیس و نه‌نیس شه‌و تارم بووی
 گاه‌گۆل ، گاه‌ بولبول ، گاه‌ی خارم بووی (★)

ئەم غولام‌شا خانە و پەزاقولی خانە بۆ چەند جار بەهۆی
 ناحەزی کردنیانەوه‌ لەگەڵ یەکترو پەنابردن بە حوکمرانی تاران ، لە
 حوکمرانی ئەردەلان لابران و لەسەری دانراونەوه‌ . سەرەنجام حوکمرانی
 بۆ غولام‌شا خان جێگیر بوو و لەسەری ماوەتەوه‌ تا کۆچی دوا‌ی کردوو .
 هەندیکیش ئەکین دەرمان‌خوارد کراوه‌ . ئەکین ئەم ذاتە بوو بە
 جەعفەری و گەلج‌جار لەسەر هەندئ شت هەراو ئا‌زاوه‌ لە ولاتە‌که‌یا
 پەیدا‌بوو . جاریکیان مەوله‌وی پشت بە دۆستایەتی کۆن نامە‌یه‌کی
 بۆ نووسیوه‌ لەبارە‌ی هەندئ شتەوه‌ ئامۆ‌گاری تیا کردوو . ئەو نامە‌یه‌م
 بە‌داخ‌وه‌ نەدیوه‌ ، بە‌لام وه‌لامە‌که‌ی غولام‌شا خانم دەسگیر بوو ، ئەوا
 لێره‌دا ئەینوو‌سمەوه‌ :

(★) ئەم سێ پارچە شیعرەم لە یووی کەشکۆله‌که‌ی خوالی‌خۆش‌بوو
 مەحمود پاشای جاف نووسیوه‌تەوه‌ ، له‌وئ تەنها لە پارچە‌ی یە‌که‌میان
 نووسرا‌بوو هێی (غولام‌شا خان) ، له‌و دوانە‌که‌یان نووسرا‌بوو هێی
 (والی) ، بە‌لام وا مەشهوره‌ (والی) نازناوی شیعیری غولام‌شا خانە .

« نازم به خرابات که اهلش اهل است
چون نیک نظر کنی بدش هم سهل است
یک اهل دل از مدرسه نامد بیرون
ویران شود این مدرسه دارالجهل است

نامه نامی و خطاب مستطاب گرامی سامی بتمامی ، من البدء الی
الختم اولاً و لفظاً ، و من الختم الی البدء ثانیاً و معنی ، بنظری از شائبه
دوربینی محفوظ ، و خاطری از رسیدن نصف المواصله محفوظ ،
ملحوظ گردید .

غمت را در دلم کرد آشکارا زخم پیکانت
فغان در پرده نگذارد یکی راز نهانی را

فدای التفاتهای نهانی و عیانیت را شوم . مطلب طریقتی و بلکه پاره
از نکات شریعتی را بحکم حدیث «استر مذهبک» مستور و دائماً غیر
مستور داشته‌ام . ولی در این مقام که موقع بیشتر از پیشتر خفا
واخفاست ، اگر عرض نکنم روحانیان دور نیست ارباب هوای نفس و
غرض شمارند (و لا حول و لا قوة الا بالله) .

در اوائل عمر عزیز که بهار نوشتن و بریز بریز بود ، با عدم سلوک
و غلبه نهایت شکوک و استطاعه حالی و مالی ابناء ولایه
و ملوک متذکر شدم (ما للعب خلقنا) . حتی المقدور ، از نزدیک و دور
ظاهراً احکام شرع مقدس را تابع ، و نفس اماره بسوءاً بمقاد (لا یسقط
المیسور بالمیسور) از مناهی و ملاهی مانع گشتیم . بعد از چندی
و گرفتاری بکنده و کمندی خستگی دلبستگی بهم رسید متذکر گردیدیم
که اولوالالباب را حضرت دوست محض این قشر و پوست نساخته است .
اگرچه هرچه از دوست میرسد نکواست بخیال وصال افتادم ، و دیده
دل براه دیدن آن جمال را گشادم ، من جانب الله اخذ طریقه علیه
نعمت اللهی را از سالک مسالک و منجی هر مهالك مرحوم کلاب علی شاه
که منسوب بشاه علی رضا شاهی بود نمود و مدتها طریق این طریقت
علیه را پیمود .

و در ثانی در دارالخلافه تهران در خدمت مستان معرفت جناب
مستان شاه هندی تکمیل بقدر استعداد شد . و بعد در خدمت مرشد
هندی رحمه الله اخذ طریقه علیه قادریه کرده بود ، و در خدمت
سراسر سعادت مرحوم مولانا ملا عبدالله تهمتائی طائی طاب ثراه اخذ

طریقهء علیهء نقشبندیه کرد ، و مدتی در خدمت کعبهء ایشان و مرحوم ملا احمد کولهساره رحمه الله تعالى بسربرد تا الی یومنا هذا که محض فضل حضرت رحیم بشرف صحبت ناشرالدین والامان جناب شیخ عبدالرحمن سلمه الله تجدید عهد نمود ، و بلسان قلب استدعای گشودن باب رحمت کرد . امیداست از ذکر (یا من هو بمن ترجاه کریم) حسن خاتمه نصیب گردد .

چه کار داشتی که نگذاشتی دردم
نهان و خلق در حقم بی گمان باشند

بعد ازین تفصیلات زحمت میدهد آن جناب در املاکات من مختارند هر جا میل داشته باشند سکونت نمایند ، بخصوص در قریهء (زلان) ملك من مادام حیات من و شما ، آن شماست ، و بعد از من تو از بازماندگان من خوشحال صریح میباشید ، و اخلاف شما اهل شما باشند حسبما قرر و حرر آنها برقرار دارند . من که طاقت وداع ندارم خدا حافظ . (ان الذی فرض علیک القرآن لرادک الی معاد . وصلى الله على محمد وآله الطاهرين اجمعین) .

له رسته کانی دواایی ثم وه لامه ی غولام شا خانه وه وا ده رنه که وئ مهوله وی له سه فزیککی سنهیدا ، پیش گهرانه وه ی بۆ کوردستانی عوسمانی نامه که ی بۆ نووسیوه و ئه ویش وه لامی داوه ته وه ، بۆیه داوای لی ئه کا له دئی (زه لان) ی مولکی ئه ودا دانیش و ، ئه بئ پیشانیش له م پرووه وه قسه ی له گه ل کرد بۆ و ، هه روا ئه بئ مهوله وی مالاوایی لی کرد بۆ ، بۆیه ئه ویش ئایه تی (ان الذی فرض علیک القرآن لرادک الی معاد) ی بۆ نووسیوه .

ثم غولام شا خانه و ره زاقولی خانی برای کوری خوسره و خانی ناکمن و دایکیان ناوی (خوسنی جیهان خان) و کچی فه تحه لی شای قاجار بووه و به وه ی دایکیانه وه بارو دۆخی ناو خانه دانیان گۆراوه له سوننی به تی به وه بوون به جه عفه ری و به تایبه تی به که میان به ته وای بووه به جه عفه ری ، به لام دووه میان ئه لئین له سه ری و شوینی سوننی به تی ماوه ته وه .

خوسره و خانی باوکیان کوری ئه مانوللا خانی گه وریه که مزگه وئی دارولئیحسانی سنه ی دروست کردوه . باوکیان وه ک دایکی ئه مان زنی بووه ، میژدی (مه ستوره) ی شاعیری به ناو بانگیشه که دیوانی له چاپ دراوی هیه . بنه ماله ی ئه مانه مه شه ووره به (ئه رده لانی) و ئه لئین

باپیره گه وره یان ناوی (ئاردل) بووه واته (ئاگردل) واته چوست و چالاک و
نازاو پالەوان .

ئەم بئەمالەیه لە سەرەتای موسولمان بوونی کوردستانەو سەریان
هەڵداوە و لە دەرباری وەزیرەکانی (بەنی موهەللەب) و (ئەبو موسلیمی
خوراسانی) دا بوون و پاش ماوەیەک بوون بە سەرۆک و فەرمان بەدەست و
میرنشینیان بۆ خۆیان پێکەوتە ناوە . لە سەر دەمی موغولی یەکاندا
(قوباد) ناوی ئەر دەلانی کە هاوچەرخی (پەشموت) ی کۆری ھولاکۆ بوو ،
دەسەلات بەدەست بوو و خۆی لە گەم موغولەکانا سازاندوو . ئەم
بئەمالەیه سەدە ها سال حوکمرانی ناوچەی کوردستانی ناوەراست بوون
(کە پاشان بە ناوچەی ئەر دەلان و بابان ناسراوە) ، ھەرچەند گەلێ جار
ئەم حوکمرانی یەیان کشاوەتەووە کەم دەرتان بوو و گەلێ جاریش
پەرەیی سەندوو و زۆر لای گرتوو تەووە . لە سەرەتادا ماوەیەکی زۆر
پێتەختیان لە (پالنگان) بوو لە ھەورامانی ئەودیو لە داوینیی کیوی
شاھۆووە . تا ئەم دوایی بەش مزگەوتی ئەو دێیە کە ئەلێن لە سەرەتای
ھاتنی موسولماناندا کراوە بە مزگەوت ، ھەر ماوو و کۆلە کەکانی
بە پێتەبوون (✱) . ماوەیەکی ش پێتەختیان (قەلای مەریوان) بوو .
ماوەیەکی تریش لە (قەلای زەلم) ەو حوکمرانی یان کردوو ، جا
گواستوو یانەتەووە بۆ دێی (حەسەن ئاوا) کە بە ناوی حەسەن خانی
ئەر دەلانەووە دروست کراوە و ئەوسا گواستوو یانەتەووە . بۆ قەلای
(سینەدژ) کە ئێستا مەشھوورە بە (سنە) .

(✱) مەشھوورە مەولانای جامی لە سەفەری حەجازیا رێی کەوتوو تە ئەو
مزگەوتە . لە و کاتەدا مەلایەک دەرزێ جامی (الفوائد الضیائیة) ی بە
فەقێ یەک و تەو تەووە ، شوێنە کە باسی (ئەمری دائیر) بوو ، مەلایەک باش
نەیزانیو جێتویکی داو بەوێ کتێبە کە داناو کە مەولانای جامی بەو
لە مەجلسە کەدا حازر بوو ، بەلام مەلایەک نەیناسیووە . کە مامۆستار
فەقێ ھەلساون و مەجلسە کەیان بە جێ ھێشتوو ، مەولانا حاشیە بەکی
لە سەر ئەو شوێنە نووسیووە لە کتێبە کەداو بۆی روون کردوو نەتەو تەیا .
دوعایەکی شەڕیشی لە ئەوێ ئەو مەلایە کردوو کە ھەر کامیان کتێبی
جامی بخوینێ تەواوی نەکا . ئێستا بئەمالە ی مەردۆخی جامی ناخوین
چونکە لە ئەوێ ئەو مەلایەن و گوا یە ئەترسن دوعاکە ی مەولانیان لێ
گیرا بێ .

مهولهوی له ماوهی بوونی دووهه جاریا له سنه بۆ خویندن له مزگوتی دارولشیحسان له گه‌ل ئهم دوو شازادیه بووه به براده‌رو زۆر جار پیکه‌وه رایان‌بواردوووه نوکته‌ی خوشیان له‌تواندا وتراوه . ئه‌گێڕنه‌وه جاریکیان په‌زا‌قولی خان به مهولهوی ئه‌لێ : مهولهوی ! راسته ئه‌لێن فه‌قیکان له‌گه‌ل خانمه‌کان میانه دائه‌مه‌زینن و ئه‌گه‌ر ئاره‌زوو بکه‌ن ماچیشان ئه‌که‌ن ؟ مهولهوی‌یش له وه‌لامدا ئه‌لێ : جا ، والی قه‌یدی چی‌یه ئه‌گه‌ر خانم په‌زا بێ ؟ ئهم وه‌لامه‌ی مهولهوی زۆر ناسکه‌و دوو مه‌عنا هه‌له‌گرێ . یه‌که‌م ئه‌وه‌یه : قه‌یدی چی‌یه فه‌قی خانم ماچ‌بکه‌ن ئه‌گه‌ر خانم خۆی پیتی‌خۆش‌بێ ؟ دووه‌مه‌یش ئه‌وه‌یه : قه‌یدی چی‌یه فه‌قی خانم ماچ‌بکه‌ن ئه‌گه‌ر خانم خانمی په‌زا‌قولی خان بێ ، واته ژنی ئه‌و بێ ؟

یه‌کیکی‌تر له دۆستانی مهولهوی مه‌لا موحه‌مه‌د صالحی فه‌خرولعوله‌مایه (٩) که له بنه‌ماله‌ی مه‌ردۆخی‌یه‌کانه له لق‌ی ناوچه‌ی (بێله‌وار)یانو ، له‌و تاقمه‌ شیخانه‌یه که له‌ دیتی (ده‌ژن) دانیشتون .

(٩) ئهم مه‌لا موحه‌مه‌د صالحه‌ کوری شیخ موحه‌مه‌دی کوری شیخ ئیمامی کوری شیخ موحه‌مه‌دی کوری شیخ قه‌سیمی کوری شیخ مه‌حمودی کوری شیخ ئه‌حمه‌دی ته‌خته‌یی‌یه که به شیخ ئه‌حمه‌دی عه‌للامه به‌ناووبانگ بووه . باوک و باپیری ئهم ذاته له شیخ مه‌حمود به‌ره‌وخواریانه‌وه ولاتی خۆیان‌یان به‌جێ‌هێشتوووه له‌ دیتی (ده‌ژن) له نزیک (بالنگان) نیشته‌جێ بوون . ئهم ذاته پاش ئیجازه وه‌رگرتن له سنه نیشته‌جێ بووه ، خه‌ریکی ته‌دریس بووه . شیع‌ریشی هه‌یه ، چه‌ند پارچه‌یه‌کیم له‌که‌شکو‌له‌که‌ی مه‌حمود پاشای جافدا به‌رچاو که‌وتوووه ، وا لێ‌رده‌دا ئه‌یاننووسمه‌وه :

- ١ -

نازک ساراو ده‌شت ، شیرین کۆساری
سه‌فای به‌هه‌شتی تێدا ئه‌واری
گۆل شێوه‌ی روخسار نازیز ده‌نوینێ
بو‌لبۆل وه‌روویدا وه‌ک من ده‌خوینێ

لاله کهم کهم چاو بلاو ده کاتو
 ده ویتزی مهستو شهراب ده خواتو
 وه شنوی نه سیم چنور نه لهرزی
 دیماودیم ده کا هر تهل وه تهرزی
 شه تاو وه فرمیتسک چاوم نه دا جوش
 گولاو ههروه که خون دل هاتو خوروش
 ناخ بو دل خوشی قهراری نه وی
 غوصصه ی بین مه یلی نازداری نه وی
 دهس به که بگرن ههروه که له گهل یار
 سهیر به هار کهن دیاره و دیار
 نه که چون من هر یه ند خه م لیم بوو که کو
 گول فیتشته زام ماوه رو نه و سو
 سا ، نه ی چی ، ده ی ، نه ی ! سا ، ده رویش ، ده فح !
 قهزای په نجه تان له گیانم که فح !
 تو وه صه دای ده ف ، نه و وه ناله ی نه ی
 جهرگم له تله ت کهن ، پیشه ی دل کهن به ی
 بهل وه ها که م زام ساکن بو
 ساتیکچ دنیا وه کام من بو
 نه موت پیشه ی عیشق خاری شیر گیره
 چله ی چهنکه لی قولابه ی تیره
 چنکی له ناودل هر کهس مه حکم کرد
 ده سی هه لنه گرت پیشه ی ده رهاورد

(۲)

منعت باره ویم !
 نه ی موسولمانان منعت باره ویم !
 زه ده ی زام سهخت تیر خاره ویم !
 مه جروح بین هوش ، گوروفتاره ویم !
 هیجری هیجران کیش ، هیجران باره ویم !
 جه یاران بریای بین قهراره ویم !

خەم کیش خەمبار خەم خەلەتە وێم !
 جە زامن بێریای دوور ولەتە وێم !
 سەر تاپا سفتە ی کۆی زوخالە وێم !
 غەریب شاران وێران مائە وێم !
 تەن پارە پارە ، لەت لەت جەرگە وێم !
 بێ وادە یاوان وادە ی مەرگە وێم !
 تا وە پۆی مەردەن دڵ ناشادە وێم !
 هە ی داد هە ی بێ داد ، رەنج وە بادە وێم !
 حەسەت یاران نە خالک بەردە وێم !
 وێڵ سەرگەردان هەردە ی هەردە وێم !
 تا (یوم المحشر) گەرفتارە وێم !
 زە لیل زە بوون بێ غەمخوارە وێم !
 جە گۆشە ی شاران ئەرماندە وێم !
 جە لای نازداران ددان کەندە وێم !
 شاباز بێ پەر ، بێ پەر وازە وێم !
 بێ کەس ، بێ رە فێق ، بێ هامرازە وێم !
 جە دنیای فانی نا ئومێدە وێم !
 مە ئیووس مە جرووح ، دوور جە زێدە وێم !
 حەیف ، صەد حەیف بە ی فەصل وە هاران وێم
 بە ی سە یرو شکار هەر جاران وێم
 بە ی گۆل و گۆلزار سەر مەیدان وێم
 بە ی نیم نیگای یار گشت رە فێقان وێم
 واوە یلا پەرئ نوور دیدە ی وێم
 بە ی نوور دیدە ی بەرگوزیدە ی وێم
 بە ی فەصل هامن هەواران وێم
 پەرئ نشینگە ی نازداران وێم
 بە ی زە وق و زینەت مەجلیسان وێم
 بە ی ئێل و عە شرەت گشت کەسان وێم
 بە ی فەصل پایز رە زانان وێم
 پەرئ نە مامان خە زانان وێم

پهی شمع فانوس چراخان ویم
 پهی زه مزه مهی بهزم دیواخان ویم
 پهی شهونشینگی هامسهران ویم
 پهی ره فاقهت دلبران ویم
 پهی سهرچه دگری ولاتان ویم
 پهی هه یو وگری ولاتان ویم
 یاران ، هامسهران قهومان و خویشان
 سرتاپا تهن لیم بین هراسان ..

(۳)

نازیزم بهستن .. نازیزم بهستن ..
 جه وساو نه رات زوننارم بهستن
 شیشه ی نام و نهنگ ته قوام شکستن
 نهزام جه باده ی مهیل تو مهستن
 ئاذانم صهدای سهودای بالاتهن
 (قد قامت) م ذیکر بالای ئالاتهن
 تا وه زولفو پرووی تو تماشامهن
 نه دای نمای فهرز صوبحو عیشامهن
 سه ججادهم وه هوون زامت رهنگ کهردهن
 سوجددهم وه میحراب ئه برۆی تو بهردهن
 نه دای زه کاتم نیشار پوچهن
 وه خاکبای توام هزار فوتووحهن
 حه ججم ، طه وافم ئهر شهوون ئهر پوون
 هه وای گهشت ده ور ئاسانه که ی توون
 ته پل رسواییم وه ههرجا ئنیا
 نامه ی بهدنامیم پهی ههرکس ونیا
 په رده ی ئابرووم صهد جار دریاوه
 تاسم نه بازار عالم زیریاوه
 هوونم چ حاکم چ قاضی چه شیخ
 واجب مزانان بریزان وه تیخ

ئازیز سا وه پهغم قهول خاصو عام
 جه تاو تانهی مهردم ئه پیام
 شهرط بۆ ، کامین شهرط ؟ شهرط هر جاران
 شهرط عاشقان جانفیدای یاران
 تا زه پریی جه تن مانۆم نه فهستی
 گۆش نه دهه وه حهرف واتهی هیچ کهستی
 تا پۆی په ستاخیز ساعه تم نه بۆ
 غهیر جه دین تو طاعه تم نه بۆ
 کهی مهیل ، کهی مۆبهت ، کهی سۆزش دل
 هر پۆز زیاد کهم تا سای سهرای گل
 حهرفین واتهنم ، عه هدین کهردهنم
 شهرطن وه فای ویم وه گل بهردهنم
 ئهر عالم تهمام وهنم بیران جهم
 بهند بهند ئه عضام جیا کهن جه هم
 په گه په گه بمپیکان وه قه ناره وه
 ئاو یزانم کهن وه سیداره وه
 جاری بدهن وه ناو کووچهی شاراندا
 وه عیبره تم کهن وه بازاراندا
 شهرط بۆ هر ساعهت مهیلت زیاد کهم
 خاطر هر وه عه شق بالا کهت شاد کهم
 تهرک وه فاو مهیل جینن و به شهر کهم
 وه مهیل تۆوه پوو ئهو مه حشر کهم
 سا ئازیز ، قوربان ، دیده و حه یاتم
 بتم ، باده کهم ، لاتم ، مه ناتم
 پۆحه کهم ، حوورم ، باغم ، به هه شتم
 ئاره زووی دنیا و قیامهت گشتم
 قوربان تۆیج به عه شق ئه وهل جارینت
 به شق سۆز عه شق گهرم پارینت
 بزبان گیانفیدام ، ئیمتیحان تا کهی !
 وینهی من عاشق سهرگردان تا کهی !

دۆستیکی تری مهولهوی مهلا مهحموودی دشهیی به . ئهم ذاته
ئینسایتیکی زۆر پیاوچالو خواپهرست و دهستله دنیا داشۆردوو بووه . ههر
له بهر ئهم سیفه تانهی بووه شیخ عثمان سیراجوددین کردوویه به مامۆستای
گه له کۆره کانی (۱۰) .

عاشق جه پای دۆس مه یلش جانی بۆ
حه یفه ن دۆس مه یلش وه زوبانی بۆ
عه رض حال و یم وه لات ئاوه رده ن
ده رد جه حه کیمان کن په نهان که رده ن
وه رنه جه فای تۆ واته ی به دکاران
زوو یتیم مناسان ماوای مه زاران
نه زووخ زامهت رهنگ گرتنه که فنه
تۆیج جوانه نی سه د ئاره زووت هه ن
سه رحه لقه نشین به زم مه یخانه م
ته رسا په رسم ، کلیسا یانه م .
ئهمه ش پارچه شیریکیه تی به فارسی :

کشت مرا تغافل دی چو شدی دچار من
یافته ای که عاشقم ، وای به روزگار من
دید قرار زلف تاب از دل بی قرار من
حلقه به حلقه ، مو به مو ، زد گره ی به کار من
من که به اختیار خود دل به تو داده ام ولی
دل بر بود جبر تو از کف اختیار من
کیست که فرق میکند جبر ز اختیار ، کو
جبر شده است در ازل علت اختیار من

(۱۰) ئهم مهلا مهحمووده کورپکی بووه ناوی مهلا عهبدو لالا بووه مهلا یه کی زۆر
خاوه نه هره بووه ، لای حاجی مهلا عومه ر ئه فەندی باوکی مهلا ئه بووبه کر
ئەفەندی مه شهوور به مهلا ئه فەندی له هه ولیر ئیجازه ی وه رگرتووه .
له مه نطیق و ئوصوولی فیه و ئوصوولی دین و ریاضیات و فه له کیاتدا زۆر
به رز بووه . پاش ته واکردنی خویندن له مزگه وتی دارولئیحسانی سنه

دامه زراوه و کراویشه به موفتی . ئەم ذاته له ١٣٤١ ی هیجره تدا له سنه
کوچی دواویی کردوه .

ئەم ذاته شیعرێ جوانیشی به کوردی و به فارسی ههیه ، وا بۆنموونه
چهند شیعرێکی له باسی قهزاوقه دهردا ئه نووسمه وه له کتییکی جوانی
بچکۆله ییم وهرگرتوه له باسی عه قیده ی ئیسلامیدا دایناوه :

جه و دما باوه به قهزاو قهدهر
یانێ جه عهرسه ی ئیمكان سه راسه ر
هه رچی مه وجود بۆ ئه زه ل تا ئه به د
جه خێرو جه شه ر ، جه نێك و جه به د
خواه جه کرده وه ی ئیختیاری بۆ
خواه هه ر وه قودره ت ذات باری بۆ
گرد جه پۆی ئه زه ل حه ق مه علوم که رده ن
یه کسه ر وه پشته ی ته حریر ئاوه رده ن
وه ر جه کائینات قه له م بی مه ئموور
جه (لوح المحفوظ) که رده نش مه سطوور
بێ قهزاوقه ده ر ، بێ ته قدر حه ق
مومکین نێن نه سیم بجمنۆ وه ره ق
نه و اچی وه ختێ گرد وه ته قدر بۆ
مشێ ئیختیار به سته ی زنجیر بۆ
ته کلێف وه عه بدی فائیده ش نی یه ن
هه رچی وه که رۆ موقه دده ر بی یه ن
چونکه جوابت پێسه مداوه
زه مانه نی یه ن وه لای خوداوه
ئه زه ل تا ئه به د مه علوم بی یه ن لێش
کائینات یه کسه ر هه ر کام نه جای وێش
جه میعش زانان ، جه لاش ویه رده ن
جه دمای زانا ته قدرش که رده ن
عیلمش مو حیطه ن یوه ن پوودادی
نه جه به رنه به ی وێش نه به ی عیبادی

چواری تر له دۆستانی مهولهوی شیخ عهبدولقادی موهاجیرو شیخ
جهسیم و شیخ نهسیم و شیخ وهسیمی کورانی (۱۱) شیخ موحههمهده سهعیدی

مزانۆ ههركهس فكرش مهجمووعه
عیلم تابیعهن ، عههل مهتبووعه
زهمان مهتبووع ئهر صهه لایق بۆ
واجبهن (بالذات) ههر ئهو سابیق بۆ
ئینه کافی یه نههل و فامی
شه رحه گه ره كه نه عیلمو كه لامی

(۱۱) ئهم ذاتانه له مهلا گه وه ره کانی کوردستان بوون و له مزگهوتی دارولئیحسانی
سنه پێگه یشتوون . شیخ عهبدولقادر سێ شهرحی له سه ره کتیبی
(تهذیب الکلام) نووسیوه كه به (شه رحی قه دیدم و جه دیدو ئه جه ده)
مه شهوورن . تا ئهم دوا یی به له خوێندنگا کانی کوردستانا هه ره سێ
شه رحه كه ئه خوێنران . هه روا ریساله یه کی له عه قایددا هه یه مامۆستام
شیخ عومه ری ئیبنولقه ره داغی شه رحی له سه ره کردووه . حاشیه یه کیشی
له سه ره حاشیه ی لاری له سه ره قاضی میر هه یه له عیلمی حیکمه تا . شیخ
وه سیمیش حاشیه ی به سه ره شه رحی ته هذیبه که ی شیخ عهبدولقاده وه
هه یه . ئهم بنه ماله یه خزمه تیکی زۆری عولوومی ئیسلامی یان کردووه .

له سالی ۱۲۷۱ی هه جره تدا له سه رده می خو کمرانی والی غولام شا
خانی کوری خوسره و خانی ناکامدا به هۆی ئاژاوه گیریی خو کوومه تی
قاجاری و ده ست تێ وه ردانیه وه له کاروباری ئایینی موسو لماناندا ،
هه رایه که له سنه ئه قه ومی گه لی که سی تیا ئه کوژری . ژبانی گه لی
که سیشی تیا ئه که وێته مه ترسی یه وه . به بۆ نه ی ئه و روودا وه وه شیخ
عهبدولقادی موهاجیرو شیخ نه سیمی برای سنه به جی ئه هیلان و
رو و ئه که نه هه ورامانی ته خت و پاش چه ند پۆژی له وێشیه وه ئه پۆن بۆ
سوله یمانی . شیخ عهبدولقادر له سوله یمانی له مزگهوتی مه شهوور به
مزگهوتی (عه لی نیظامی) دائه مه زری و ، شیخ نه سیمی برایشی له
خورمال (*) دائه مه زری و تا مردن خه ریکی ته دریس و خزمه ت کردنی

(*) وا مه شهووره مزگهوتی خورمال له سه رده می هاوړی یانی پێغه مبه ره
(د) دا دروست کراوه که ها توون کوردستانیان گرتووه . له سه رده می
سو لتان سه لیمی عوسمانیشدا تازه کراوه ته وه . هه روا له سه رده می

زانست و ثابین ثمن . شیخ عابدولقادر له بهری پوژاواى گردی سهیوان
له سولهیمانی و ، شیخ نهسیم له خورمال به خالك سپیتراون . شیخ
عابدولقادر له سالی ۱۲۱۵ دا له دایك بووه له سالی ۱۳۰۵ دا كوچی
دوايی كردووه .

مه شهووره كه شیخ عابدولقادر و شیخ نهسیم نهگه نه هورامان ، پاش
چهند پوژیتك هه سانه وه شیخ عابدولقادر به دابی جاران دیوانی خواجه
حافظی شیرازی نه گریته وه بزانی چن دیته ریو چی بكا باشه ؟ ئهم
بهیته ی نه كه ویتته بهرچاو :

دلم از وحشت زندان سكندر بگرفت
رخت بر بندم تا ملك سلیمان بروم

زۆر بهمه شادمان نه بیو و پوونه كاته سولهیمانی . نه گیتنه وه پاش
نه وه ی نه گاته سولهیمانی موته سه پیری ئه و سه رده مه ی سولهیمانی

== سلیمان پاشای باباندا مووسابه گی قایمقامی له وئ ، جاریکی تر تازه ی
كردووه ته وه و ئهم چهند بهیته شی له سه ر به رده مه پمه پیتك هه لكه ندووه و
له دیواری مزگوته كه ی قایم كردووه :

والی ملك جود و كهف عباد
آن (سلیمان) تخت عزت و داد
ید بیضا نمود (موسا) را
حکم گلنبرش بلطف بداد
در بناهای خیر شد سامی
بهر اجر و ثواب روز معاد
مسجد كهنه سال شاه (سلیم)
دید گشته است جای قدر و رماد
از كرم چند بدره در تعمیر
صرف كرد و بیافت اجر مراد
این اشارت ز غیب شد تاریخ
(بوده مسجد بذکر حق آباد)

ئهم نیوه بهیته ی دوايی به حیسابی حوروونی نه بجه د نه كاته ۱۱۶۲ كه
سالی تازه كردنه وه ی مزگوته كه یه به سالی هیجری .

تهخته یی موده پریسی مه دره سهی دارولیحسانی سنه ن که کوری شیخ
 نه حمه دی کوری شیخ مه حمودی کوری شیخ نه حمه دی عهلامه ی کوری
 شیخ موصطه فای کوری شیخ شه مسوددینی کوری شیخ عه بدولغه ففاری
 کوری مه لا گوشایشی کوری شیخ موحه مه د مه ردوخی به ، که به گویره ی
 شه جهره ی نه سه بیان که پیوانی به ناو و بانگی نه و سه درمه مؤریان کردووه
 نه چنه وه سه ر ئیمام حه سه نی کوری حه زرته نی عه لی .

کاتب که مه وه وی له مزگه وتی دارولیحسانی سنه فقهی بووه له
 سه فهری دووه مه یا بۆ سه بۆ خویندن ، بووه به هاوړی و دوستی ئهم
 برایانه و دوستانه تی یان تا دواپی هه ر به رده وام بووه .

رپوړت نه دا به نه ستموول و نوسخه په کیش له شهرحی (تهذیب الکلام) ی
 شیخ عبدالقادر له گه ل رپوړته که ی نه نیری بۆ لای سولتان عه بدولمه جید
 خان و باسی پایه و شوینی شیخ عه بدولقادی بۆ نه نووسی . نه مه له
 سالی ۱۲۷۲ ی هجره تدا بووه . سولتانیش له وهلامی نه مه دا نامه به ک
 بۆ شیخ عه بدولقادر نه نووسی ، نه مه ی تیا نه نووسی : « بعد السلام
 علیکم ، قد ظهر فضلکم من اثرکم ، ونحن تفاءلنا بیوم قدومکم المصادف
 لیوم دخول عساکرنا المنصورة بلدة (سواستبول) . فها قد خصصنا لکم
 شهرية تکفی معیشتکم . فان لم تکف فاکتبوا لنا بعد فراغنا من غوائل
 الحرب ، ولاتنسونا من الدعاء . والسلام علیکم » .

باش وه فاتی شیخ عه بدولقادر شیخ عه بدولکه ریسی کوری له جیی
 دانیشتووه و ته درسی کردووه . نه م ذاته پاشان مزگه و ټیکی کردووه ته وه و
 گواستوو په ته وه نه وی . نه م مزگه وته ئیستا به ناوی شیخ له طیفی
 کورپه وه نه ناسری .

بیستوومه شیخ نه سیم زور ناسک و قسه خویش بووه ، به لام نه گه ر
 سوخته به ک [سوخته فقهی پله ی سه ره تاییی خویندنه] کاریکی
 بڼه قلانه ی بگردایه زور لپی تووړه نه بوو . که لڼ یان نه برسی بۆ وا له و
 سوخته به تووړه نه بی ، نه بوت : سوخته ی بڼه قل نه بڼ به موسته عیدی
 بڼه قل و موسته عیدی بڼه قلیش نه بڼ به مه لای بڼه قل و دنیا و ټیران
 نه کا . که واته هه ر له ئیسته وه جاری بڼه قلی به که ی بکری چاکتره .

مهولهوی به بۆنه‌ی کوژبوونیه‌وه که ئیتر توانای خویندنه‌وه‌ی کتییی
 نه‌ماوه‌و کاری کردووه‌ته‌ سه‌ر ده‌رزوتنه‌وه‌ی به‌ فه‌قیحانی ، پارچه‌ شیعیکی
 به‌سۆزی بۆ شیخ موحه‌مه‌د جه‌سیم نووسیوه ، زۆر به‌قه‌دره‌وه‌ ئیشاره‌تی
 بۆ پایه‌ی شیخ عه‌بدولقادرو شیخ جه‌سیم و شیخ نه‌سیم تیا کردووه ، لی‌ره‌دا
 ئه‌م چهند به‌یتیه‌ی لێ ئه‌نووسینه‌وه :

ته‌دریس و ته‌قدیس ، ته‌مجید ، بێ‌ده‌نگه‌ن
 هه‌ساره‌ی ته‌قریر ته‌وحید بێ‌په‌نگه‌ن

پارچه‌ی ته‌ئلیفات شیخ موهاجیر
 گرانه‌ن ، نی‌یه‌ن مشتته‌ری و تاجیر

(کشف الغطا)ی سه‌در (موحه‌مه‌د جه‌سیم)
 غونچه‌ی نه‌شکفته‌ن بێ سنۆی (نه‌سیم) (١٢)

بێ‌نازه‌ن کیتاب (عه‌طا)ی (ده‌وله‌ته‌ین)
 یه‌ند رێزان قه‌تره‌ی خوم جه‌ه‌ین عه‌ین

ته‌فاوت نی‌یه‌ن تیشدا جه‌ما به‌ین
 شوبه‌ه‌ی شین و سین می‌ثل عه‌ین و غه‌ین

بال نه‌مه‌دۆ ته‌یر ته‌حریر وه‌هه‌مدا
 گا وه‌ رووی رۆمدا ، گا وه‌ عه‌جه‌مدا

یه‌کیکی‌تر له‌ دۆستانی مه‌وله‌وی حاجی مه‌لا ئه‌حمه‌دی تۆشه‌یی به‌ که
 پیشان باسیکی تایبه‌تیمان بۆ ته‌رخان کرد . مه‌وله‌وی هه‌رچه‌ند به‌ته‌مه‌ن
 چهند ساڵ له‌ حاجی مه‌لا ئه‌حمه‌د گه‌وره‌تر بووه ، هه‌روه‌کوو عه‌لامه‌ی

(١٢) له‌وانه‌یه‌ له‌ کاتی نووسینی ئه‌م پارچه‌ شیعه‌ی مه‌وله‌ویدا (شیخ وه‌سیم)
 له‌دنیدا نه‌بووب ، بۆیه‌ ئیشاره‌تی بۆ ناوی ئه‌و نه‌کردووه .

سه رده مو مورشیدی خوی ته ماشای کردووه • مه شهووره مهولهوی له
مه دره سهی شیخ عه بدوللای خه پانیدا له هه له بجه که ئیسته مزگه وتی
جامیعهی پین ئه لێن دهرزی خویندووه • بۆ دهرخستنی پایهی بلندی حاجی
مه لانه حمدهی ئۆتشییی ، ئه وه به سه ئهم چه ند به یتهی مهولهوی بنووسینه وه
که به شیکن له (جفنه) ی به که می (مشرعه) ی به که می کتییی (الفضیله) که ی :

و من علا صفته و رسمه

انه کان دائما کاسمه

جوهره مجموعا او مشوشا

بحمده و مدحه منقشا

فلم یقع فی عین عقده قذی

بذاك احمد ، و مادم بذنا

أروی هواء جریه من غطش

أروی الوری بوریه من عطش

من من شذاه کل عطر ینتشی

حضرة مولای المصنفی النودشی

یه کیکی تر له دۆستانی مهولهوی شیخ عه زیزی جانه وه ره یی به (۱۳) •
ئهم ذاته کوری شیخ موحه مه دهی کوری شیخ مه حموودی کوری شیخ
ضیا ئوددینی کوری شیخ هه یده ری برای شیخ حه سه نی مه ولانا وایه (۱۴) واته
له بنه ماله ی شیخانی (بست) و (مه ولانا وایه) •

(۱۳) جانه وه ره دئی به که له ناوچهی (که لاتهرزان) له نیتوان مه ریوان و سنه دا .
(۱۴) ئهم ذاته له خانه دانیکی عیلم و فه زله له شیخانی (بست) و (مه ولانا وایه) که
پیای گه وه ری زۆریان تیا هه لکه وتوووه . له مه نسووبه کانی شیخانی

شیخ عزیز ذاتیککی شاعیر و خوش نووس و ^(۱۵) هه لکه وتوو بووه . له
سه رده می فقه به تیدا له سنه ناسیاوی له گه ل مه وله وی پهیدا کردووو بووه
به دوستی . مه وله وی گه ل پ ارچه شیعی بو شیخ عزیز نووسیوه که ئیمه
چهند پارچه په کیانمان له دیوانه کهیدا بلاو کردووو ته وه ^(۱۶) .

(کاکوزه که ریا) به وه له ۱۱۳۶ ی هجره تدا کوچی دواپی کردووو پرسته ی
(شیخ حسن حق) یان کردووو به ماده ته تریخی وه فاتی . مه ولاناوا
دی به که له ناوچه ی (خوړخوړه) ی سهر به شاری (سه قز) .

(۱۵) له باره ی خوش نووسی شیخ عزیز وه مه شهووره مه وله وی وتو به تی :
شیعی من شایانی نه وه به شیخ عزیز به خه ته خوشه که ی
بینووسیته وه ، ناوی ده نگ خوشتیکی تو داری یسی هیناوه که ئیمه
له یادمان نه ماوه ، وتوو به نویش به گورانی بیل .

(۱۶) شیخ عزیز برایه کیسی بووه ناوی شیخ عه بدولې رحمان بووه . ئهم شیخ
عه بدولې رحمانه سهرگوزشته به کی هه به وا لیتره دا ئه ی نووسیته وه :

له سه رده می شیخ عزیزدا جاف گهرمیان و کویتستانیان کردووو
هاوینان بو هاوینه خوړی گه یشتوونه ته نریکی جانه وهره . له جافانه
عه شره تی که ره م وه پسی له گه ل مالی شیخ عزیز بوون به ناشناو هاتو چوی
په کیان کردوو . ئهم که ره م وه پسی بانه ژنیکیان تیا بووه (ئامان) ناو
شیخ عه بدولې رحمانی برای شیخ عزیز دلی لپی چوه . که قسه که
بلاو ئه بیته وه به رگوئی که ره م وه پسی به کان نه که ویتسه وه ، له بهر پایوه
ری و شوینی مالی شیخ عزیز به ناشکرا هیچ ناکین ، به لام ئه یانه وی
به فیل شیخ عه بدولې رحمان له ناو بهرن . ئه سپیکی شیتی سهرکیشی بو
زین لئ نه که نو بوی نه هینن که پیشتر که س نه یوانیوه سواری ببی ،
به لکو ئه مه خوابه که سواری بو هه لی گری و فرپی داته خوارو ملی
بشکی . که شیخ عه بدولې رحمان سواری ئه سپه که ئه بچ ، ئه سپ ئه داته
غارو به ره و وورو به ره و خوار کردن و نیو سعات پتر به شوینی خوش و
ناخوشا غار ئه کا ، به لام نایخته خوار ، ناخری ماندوو ئه بچ و له خو به وه
را ئه وه ستی و شیخ عه بدولې رحمانیش دائه به زئ . که ره م وه پسی به کان
ئهم به که رامه ت دائه نین بو شیخ عه بدولې رحمان و ده س بهرداری ئه بن .
ژنه که یش پاش ماوه به ک ئه مرئ و مه سه له که به و جوړه ئه بریته وه .

ئهم شیخ عه بدولې رحمانه دیوانیکی شیعی هه به دهستی ئیمه
نه که وتوو ، لای شیخه کانی خزمیه تی ، به لام چهند پارچه په کیان به هو ی

شیخ عەبدولرەحمان ناوێکی خزمیەوێ دەسگیر بوو ، وا لێردا
بلاویان ئەکەینەوێ :

ئازیز ئەر پەرسی چۆنەن ئیلاخان
داخان داخانەن ، زاخان نە داخان
ئەو هەرد ، ئەو هەلەت ئەوسا پێوێ بیت
ئەو شەوق ئەو زینەت ئەوسا کە تۆ دیت
ئیسە جە دووریت پۆشان سیانەم
هاژەوی قەلۆەزان بێدەنگەن ماتەم
ئەو ئەر خەوانان نە گوێ شەتاوان
ئەو تەوق سەولان نە پای گۆل ئاوان
دەنگەن نە داخ دووری دیدەوی تۆ
وەرس مەزلگای دەرەوی (تەنگەکو)
(تاویل بەگ) نە داخ بۆتەوی فیراقت
تەوێن تاونەن نە ئیشتیاق
پشت (بەردەپەش) ، پال (هەردەسگا)
(قەجە) و (گۆل جەپە) و هەردەوی (کەلەبا)
(کەس نەزان) هەر یەند ئەسرینان پێزان
تاف قەلۆەزەوی (هەپ جاپان) بێزان
(کەلەبا) وە بای هەناسان سەرد
کەللەش چون کەللەوی مە بێ یەن وە گەرد
(مێرەش) رەشپۆشەن ، (ساتیار) ئازبەت بار
(قەجە) زاریشەن ، (بەردەپەش) زگار
(سەرپەوان) نە چەم رەوان کەردەن سەیل
(کاوان) گۆلاوان (هەردە) کەردەن کەیل
(سوڵتان ئەغزەتوو) ، (مێرەش) و (ساتیار)
مناڵۆن وە سۆز بێگەوی مۆسیقار
پای (تۆراخ تەپە) چەنی (میشەل واز)
هەریەک وە نەوعی لێش مە یۆ ئاواز
(ترشکەدار) خەمین ، (بارگە) زاریشەن
ئەویش وێنەوی مە دەرە کاریشەن

(توووه په شکه) مه لولول ، (توووه سووران) سوورهن
 پهی تو (توراخ تهپ) ماتو مه هجوورهن
 (دهشت میل) زه لیل ، (چنار) خه فته تبار
 (نه شکوهت) شینشه نه جه هیجران یار (★)
 کراسه که ی خه مه نه که نه وه بهردا
 بهرگه نازیته تبار نه دهن وه سهردا
 به (په حمان) واتهن دهروون پر جه دهرد
 گرد نه هیجرانان (نامان) گهردن زهرد

له مالاوایی لی کردنی براده ریکیشیا وتوویه :
 دیدم ، دیسان چهرخ چه واشه ی به دخو
 سازان فیل په ی وه وصل به ی من و توو
 ناخوتم نصیب عهزم کام ولاتشه نه
 هم زام خه دهنک کی خه لاتشه نه
 هم جار وه تافیق دووری تو سهردان
 دووریت وینه ی قه یس کرده نه سهرگردان
 هه نی من وه کی خاطر که روو شاد
 وه بونه ی کتیه غم بدهم وه باد
 حه یفه نه ، راز نه رم کی نه گوتم بو
 شه وان دهست کی نه ناغوتم بو
 سا با بنا لووم من وه ی زامه وه
 وه ی زام کاری بی ده وامه وه
 پال بدهم وه ئیش زام سهخته وه
 وه ی زام کاری شوومیی بهخته وه
 شه لالا رو ی نه زه ل دیدم کور بیا
 دیدم تا ، دیده ، دیده ی تو نه دیا
 نه وینام وه چه م لادی خال تو
 نه بوسام سهرخه د لیموی کال تو

(★) وشه کانی ناو دوو که وانه کان ناوی شوین .

نه گيلام چهنيت شهوان كهرووم راز
سهرم جه سهودات نه بيان سه رنه فراز
چون وهى تهوور ته قدیر كهردش هه واله
ههنى ديدهنیى بالات مه حاله

نازاد كهر گهردهن ، ناخر لواهن
كوچ نه وه دل نه وه نامامهن
من خودا حافيظ ، تویش بنیش وه شاد
داخ بهردم وه گل ، منیش چون فهرهاد

نهم پارچه ییشی به بونهی گه رانه وهی كوچ و باری (نامان) وه له كوستانه وه
بو گهرمیان داناوه :

ديسان سه ره هردان جه نو گرتن ته
سو پای گولالان پیريان وه هم
شنوی بای پایز وه شوومه ی سزا
وه لگ دره ختان بین واده پیرزا
بی وه گهرده لول كه لله ی كلاوان
ماتهم بی سه دای هاژه ی وه فراوان
گهرمیش كه م كهردهن ، سه ردهن سه ره هردان
وه كه سه ردیى مژهت شای گهردن زهردان
كوچ كهرد سیامال چول بی وه رزاخان
به شیتو كهرد زینعت زهوق له بلاخان
سه بزیی چه مه نان ته بدیل بی وه زهره
له بهرزان پهزان پیران ههرده وه هرد
بین داخ وه پهرداخ كوچ كهرد نه له یلاح
پرداخ بی ده ماخ شی وه كو ی ناخ ناخ
په م په م ناھوان ، كه ل گه ل گه له خان
مهیل كه ردهن نهو زید خاك گهرمیان
نومالان وینه ی غه زالان به پ
گهرمه سیر خیر هم ناوهرده وه فه پ

دیده مهسته که ی جه یران ئاساکه
 سهرده لیله که ی هه ره م جیا که
 هیمای چون ئیلان ها نه په ردا خدا
 بۆی پایز نه دان بۆش وه ده ما خدا
 شه مال شو (★) گیسو و ئاسا
 نم زهرد ئه شک ، هه رس سهیل ئاسا
 نم بدهر وه رووی تاش زاخه دا
 زهردیی وه لگ نه په نگ دار باخه دا
 مه په رسو جه رووی گهرمی مه یله وه
 چوونه نه هسه که ی وه دوجه یله وه
 وچه سهراپاش سۆزان نه فته نه
 هه رده وه هه رده شه نه ، ساتی نه سه رده فته نه
 به ند خه یال تۆش ها نه ده رووندا
 که فته نه وه رووی ئیش ده رد مه جنووندا
 جه زایفی ویش هه رده م مدا پیچ
 شنۆی بای هه جران وه نه ش مدا گنج
 گنج مداو موات وه ده م ده رده وه
 وه سۆز ته ئیر ئه م چه ند فه رده وه
 فیدات بام ئازیز ، شوخ شیرین په نگ
 چه م سیای بووم زهرد ، شوخ شه یدای شه نگ
 په م په م ئاهوان چه مه رای پاته نه
 ئینتیظار وه دین گه رده که ی پاته نه
 تا به یان وه دین دبه دت ئاهووان
 ئاماره جه سۆنگ تۆ وه گهرمیان
 ئه م پارچه یه شی به بۆنه ی کوچی دواپی ئامانه وه داناوه :
 فه لکه په ی شوومی تاله ی سیای من
 جۆش دا به کووره ی ده ردان دیوای من

(★) له ئه سه له که دا شوینه که ی به بۆشی هه ترا بوه وه .

پهي بهختو تالهي وه بهد سوروشتم
 سهنگ دا نه پرووی جام بهخت بهرگه شتم
 کوس کوس نۆم جه نۆ ژنیاوه
 بارووت نه پرووی زام تازه شنياوه
 بهخه می مهینه تم داوه وه سهردا
 بهرگه نازیه تیم هم کهرد وه بهردا
 ههرهس هه پگاو لیو شهتاوان
 دیسان هم جه می نه پرووی کلوان
 تاو گهرمی می مهیل نیهانی یاران
 سهرد می چون سهردی بهفر نزاران
 خوصوص قیبله کهی رشته دوودیده
 ئهرواحه کهی تن منته کهشیده
 دهوای ئیش دهر دلهی پهنجوورم
 مهله هم نه پرووی زام سفتهی ناسوورم
 تاقهت دهر وه جیسیم خهستهی خهم کیشم
 تهفریح خاطر وه خهمان پیشم
 دلسۆز نازکیش ، جای نیازه کهم
 باعیت شادی و ، زهوق سازه کهم
 ناگا می وه تیر قهزای بهخته وه
 وه بهدی دیدهی سزای سهخته وه
 پیکیا وه په یکان نادیارپوه
 پیچیا وه کالای نازیته بارپوه

ئه مهش به شیکه له پارچه شیریکی . ههروا به ناتهواوی دهسگیرم
 بووه . دیاره به هاریک وتویه ، له چاوه روانی گهیشتنی کوچ و باری
 مالی یارا له گهرمیانوه :

نامه نامانن ، رای هات ماتن
 خهیمه می گولان چه مه رای راتن
 بهر له گشت گولێ (نهوژزه) ی پهل دیز
 بهخه دامنه سیا ، دیده سورمه پیز

یەکیکی تر له دۆستانی مهولهوی ئەحمەد بەگی کۆماسی بە (۱۷) کە
 مهولهوی جارجار بە (خاڵۆی کۆماسی) و جارجاریش بە (خاڵۆی ناوئەبا .
 ئەحمەد بەگی کۆماسی دیوانتیکى شیعی ههیه به لههجهی گۆران ،
 له چاپنه دراوه به لام له ناو عهشره ته که یا دهسگیر ئه بێ . ئەحمەد بەگ و
 مهولهوی گهلی جار به شیعر نامه یان بۆ یهک نووسیوه وهک له دیوانی
 مهولهوی یهوه به ئاشکرا دهر ئه کهوئ و ، ئەمیش نموونه یه کی .

ئەحمەد بەگ بۆ مهولهوی نووسیوه :

ئەر بۆ پرووی وه مه لاله وه

یاوان وه لای تو جه شه ماله وه

ئانه بۆ پرووز سفته ی جه رگمهن

مالوومهن ، معدووم ، واده ی مهرگمهن

مهولهوی یش له وه لاما بۆی نووسیوه :

ئاره زوی ئامای مهرگ ویت که ردهن

گۆیا خه لاصیت وه دل ئاوه ردهن

ئهی په ی تو نه بۆ دۆسه که ی گیانی

چه ند بۆ پرووز بۆ تو ههر بمانی

له گه ل (گه زیه) ههر رۆپۆیانه

له تۆی په رده وه ته مای تۆیانه

نه ورۆزه و گولان باقی خه مبارهن

هه موو به ته مای دیدار یارهن

(۱۷) کۆماسی ناوچه یه کی سهر به مهربوانه له نیوان مهربوان و که لاتهرزاندنا ،
 زمانی خه لکه که ی شتیه یه کی تایبه تی هه یه . عه شره تی کۆماسی یش
 عه شره تیکى دلیر و لێ هاتوون .

مهولهوی گه لای جاریش شیعی ئه حمه د به گی ته ضمینی شیعی خوی
کردوو ، واته خستوو یه تیه ناو شیعی خویه وه ، وهك ئه وه كه ئه لای :

بوله ند کهر مه قام دلسۆز پاسی
ته نزیلهش فەردگه ل خالۆی کوماسی

« پۆی وه صلت هەر ییم ئه ی پرووه پیم بی
جه و بۆتۆ دائیم پۆپۆ خدیم بی »

یه کیکی تر له دۆستانی مهولهوی مه لا نیظام ناویکه كه ئه م سنج به یتیه
بۆ مهولهوی نووسیوه :

دلێ دیوانه م هیمه تش واسته ن
ئامان ها ئامان ، ته ن وه جا ئاسته ن
چون كهفته کاران دل ئه و شۆن تۆن
به ند وه تایی پرشته ی وه ی وه هوون تۆن
ته ن چون سیاسه ئگ نه هه وارانن
پا شکسته ی دهر د دمای یارانن

مهولهوی یش به پارچه شیعیکی تۆ به یتی وهلامی داوه ته وه ئه مه
سه ره تا که یه تی :

هه ی نیظام ، نه زام نامه ت تۆ لا به رد
ئای ئای سزاش داو قیامه تش که رد

یه کیکی تر له دۆستانی مهولهوی شیخ یۆسفی نۆسه یی به ^(۱۸) که له
شیعرا ئه میش ، وهك ئه حمه د به گی کوماسی ، به (خالۆ) ناو ئه با • وادیاره

(۱۸) نۆسه دێ به که له ناوچه ی پاوه له کوردستانی ئێران .

ئەم شېخ يۆسفە زۆر دەست راست بوو ، چونكە مەولەوى لە پارچە
شيعريکيا بەم جۆرە باسى راوکردنى ئەکا :

من خۆ دوور جە تۆ چون مەردە مەردە
هەر هام ئە خەيال سأل و يەردە

ئەساسەى نەچپىر ماوەردم پەرىت
وێت تەيار مەكەرد ، چون كى ؟ هەر چون وێت
مەوينای پەزن مادەنى كانى
مانى وە صەنعەت سەلىقەى (مانى)

صوب نە جاسووسگەى ملان سەربەرزان
چون سۆماى خورشيد شۆلە كەرد هەرزان

مشانای وە پيئل لولەى دوور مەنزل
موسەويى سەرتەل کارخانەى مووسل

لە ديوانەكەى مەولەويدا چەند پارچە شيعر هەيه كە بۆ ئەم شېخ
يۆسفەى نووسيون •

يەككى تر لە دۆستانى مەولەوى مەلا عەبدولرەحيمى نجارى يە (١٩) •
مەولەوى پارچە شيعريکى بۆ ئەم مەلا عەبدولرەحيمە نووسيوى سەرەتاكەى
بەم بەيتە دەست پى ئەکا :

تەختەى مۆبەت تاش نەجار دل تەنگ
گير گنج دام کلافەى شەوپرەنگ

دوستيکى ترى مەولەوى شېخ عەبدوللای داخى يە كە شاعيرىکى
بەرز بوو و هەرچەند بە باشى بۆم ساغ نەبوو تەووە كى يە ، بە هەندى نیشانەدا

(١٩) نجار دى يەكە لەوبەرى سىروان لە نزىكى پاوه وە .

وادیاره شیخ عهبدووللای مرادوهیسی خالۆزای مهولهوی بی . به نیشانهی
 نهوهشا که مهولهوی گهلی پارچه شیعی خۆیی بۆ ئەم نووسیوه ، ئەبێ
 ئەمیش شیعی زۆری بۆ ئەو نووسییی (۲۰) .

(۲۰) له کهشکۆلهکهی خوالی خوشبوو مهحمود پاشای جافدا چوار پارچه
 شیعی ئەم ذاته ههیه ، وا لێره دا سیانیان بلاونهکهینهوه . ئەوی تریان
 له دیوانی مهولهویدا بلاوکرارهتهوه .

- ۱ -

دله با وهس بۆ
 هوشیار بهر ، وادهی مهستیت با وهس بۆ
 زهمامت با وهس وه دهس ههوهس بۆ
 وهس فامت نه فکر کردهی عهبهس بۆ
 با وهس خهیاالت خهیاال خال بۆ
 وهس حالت پهی زولف زوخال بهدحال بۆ
 وهس وه تهمای وهصل نازك نهوهالان
 سهرمایهیی عومرت بدەر وه تالان
 وهس جۆیای دیدار دیدهی خاسان بهر
 وهس مهدح جهمال مودبیرباسان کهر
 بدیه هامفهردان ، هامدهرد ، هاممهشق
 نازك خهیاالان ، دهروون دهریای عهشق
 گردین وهو خهیاال نازك کهردهوه
 وه بار فیراق ئەندۆو دهردهوه
 ههر یهك وه تهمای نهوهالیکهوه
 وه پهژارهی خال بووم لاییکهوه
 مهزهی بادهی ناب حهقیقهت چهشتن
 نهی وارگهی پر شۆر وه ناکام وهشتن
 خالی بی یاگهی نازك خهیاالان
 بی مهدداح مهندن نهونوختهی خالان
 مهیخاته خالی ، مهیخۆران بی شهوق
 بادهکەش ماتههه ، بادهنۆش بی ذهوق

زیاد جه گردین شای سینه سافان
مه خدوومی (مه عدووم) مه ولهوی جافان (★)

جادار ره ویهی (بیسارانی) وی
صاحیب تهریکهی (هادی) و (ثانی) وی
ئه بیات (یوسف) ، ئه شعار (خانا)
جه خه یال خاسیش وه هیچ منمانا
فهرد وهش مه ضموون (مه لالا) کهی گوران
ئه بیات (تهرکه) ی مه دداح بۆران
دانهی (داخی) وهند ، (خانه) ی داخه مین
فه رموده ی (شه فیج) دهروون ماته مین
ئه فکار ئه بکار (صالحی) کهرده
ئه بیات بهنات (ئه جه ف) پهروه رده
ئه شعار ره نگین (دیوانه) کهی شه م
گوفته ی (ره نجووری) دهروون ده ریای خه م
بین خود جه لای خه یال خاسش بی
بین وجود جه فکر خاسان باسش بی
واده ی مونا جات (قاضی الحاجات)
وه کزه ی دهروون صیدق دل هه ر سات
ئه ی دانه ی نه فیس شه فافتهر جه لال
مسفت وه قه لهم سهر نووک خه یال :
« یا جه گونای من که ره م ئاوان تهر ! »
« ره حمهت جه تاوان من فراوان تهر ! »
« هه ر تۆنی وه تاق داناو توانا »
« تۆم هه نی ، هه نی وه کیم بۆ هانا »
نه فه صل فیراق به سه د زاری و دهر د
ئه ی لافه نه گه نیچ خاطر بهرماوه رد :

(★) ئیمه وای بۆ ئه چین داخی ئه م پارچه شیعره ی به بۆنه ی کۆچی دوایی
مه ولهوی به وه ، بۆ لاواندنه وه ی وتب .

« وه ورده زامدا دل تاقت بئزا »
 « هرچی بيم يه كسهر وه چه مدا پئزا »
 « تاقت بي وه هوون جه سهختي زامان »
 « تك تك چهنی هه رس پئزا وه دامان »
 واده ی ته مه نناي ويصال ياران
 وهخت ئاره زووی دیده ی نازداران (★)
 مه جنوون ئاني کوی دوجه يل ماوا
 پورت دل وه ئيل مه يل له يل ئاوا
 سهردار سهر تپ سوپای دل ريشان
 (محبوب القلوب) جه رگه ی ده رویشان
 ليتويای ليتوه ی لال ، لال ليتو لالان
 شيتويای شيتوه ی شوخ شای شیرين خالان
 ئينشای سهر به سته ی به سته ی سهر خامهت
 يانی نامه که ی ميشکين خيتامهت
 ياوا وه سهر وهخت دل خار خاران
 مه حرووم دیده ی دیده خوماران
 دل شاد بي وه شاد ، دلشاد بي وه شاد
 کو کو کوی خه رمان خه مان دا وه باد
 فه رماييت جه رووی رهويه ی غه مخواری :
 نه حوالهت چونه ن ؟ چهنی مه وياری ؟
 چيش عه رض بو نه حوال به دحاليی حالم !
 دوور جه تو نه حسی و چه فتیی نه حوالم
 جه به دبه ختی ویم هه رکه س وانام له يل
 دیر صولج بي و زو جه نگ ، که مه فاو بي مه يل
 مه علوم جه ته قسيم ئالم بالا
 کالای خه مانم به ريان وه بالا

(★) هه رچه ند له که شکوله که ی مه حموود به شادا ئهم پارچه شيعره
 به م جوړه يه ، به لام ئيمه وای بو ئه چين ئه گه ر هيی تری به دمه وه بي ليره وه
 فه وتاين و ئهمه ی پاشه وه ی پارچه يه کی تری (داخی) بي .

- ۲ -

لهیل وه نیکاوه ..
 دیدهی فیتنهجۆش ها وه نیکاوه
 پیتل وه ههی تاران ئه فعی نماوه
 مهر کهمهند وه شان فهریدوون شاوه
 حاجیب وه هه یبهت قهوس قهزاوه
 مهر قهوس و قهزهح وه یووی سهماوه
 بینی وه وه شهیمیم پهیم ئیجیاوه
 ئیجازه دارۆ جه مهسیحاوه
 لهب گول غونچهی باخ وه نهو شکاوه
 خال وه نهوه شهی دێز پای ههردهی کاوه
 تۆپ تهلای زنج سه یقهل ئه یساوه
 یا نارنج باغ خاصه ی دالتاوه
 دانهی خال وه جید جهیران ئاساوه
 منمانۆ چون نه قش وه یووی میناوه
 مه م وه تهخت صدر پر جه سه فاوه
 ئه مه ره ی سیدره ن وه مونته هاوه
 نه رمیی لیف وه یووی کافوور نماوه
 مهر قاقوم وه یووی کاتبی شاوه
 یان وه په وانیی په وان ئه فزاوه
 ساق سفید چون ئه لیج پای ههردهی کاوه
 یا شا تا زه مین ها وه بشت گاوه
 بهمانۆ وه حوسن نازدار باوه
 (داخی) ها جه داخ ئه وه په نجه و پاوه
 سه ر نی یا وه سه ر ئه لحه د سه راوه

- ۳ -

له وه لامی پارچه شیریکی کاک ئه حمه دی خوسره و چاوه شیشدا
 نووسیویه :

سه رمه ست باده ی به خشنده ی ته و فیق
 مه جدووب جه ذبه ی مه مشووقه ی حه قیق

پیسوای سووق زوهد شه‌حنه‌ی شه‌ر عشق
 جورعه‌نۆش به‌زم زومره‌ی مه‌ینه‌ت مه‌شق
 دیتوانه‌ی چه‌یران واده‌ی مه‌حروومی
 سه‌رگه‌شته‌ی پای کۆی نه‌جد مه‌عدوومی
 به‌دنام چه‌رگه‌ی طاعت فروشان
 لای خوار خه‌رقه‌ی مه‌ی چه‌قیقی نۆشان
 سوار نه‌یجه‌ی بالوول دانا
 دیتوانه‌ی وه‌ عیلم چه‌قیقه‌ت زانا
 توول دل مه‌صرووف عیلم صه‌رف و نه‌حو
 ثانی نه‌ لیکای ذات بیتچوون مه‌حو
 شکار چه‌نگال صاحیب جه‌ناچه‌ین
 گیرۆده‌ی که‌مه‌ند سه‌می (ذی‌النورین)
 سه‌ردار سه‌ر دار ، چه‌للاج ثانی
 گۆبای (انا الحق) ، دانای سوبحانی
 جبه‌ی ته‌ن خالی نه‌ ماسیوای چه‌ق
 هووه‌یدا مه‌ملوو جه‌ ذات موطله‌ق
 نیشه‌ی یووی مه‌سهند شای نه‌قشبه‌ندان
 جای مه‌لجه‌و ئومید ئیقبال بوکه‌ندان
 نامه‌ی پی جه‌ په‌مز عیلم چه‌قیقه‌ت
 ئینشاکه‌رده‌ی نووک خامه‌ی طه‌ریقه‌ت
 ضیا دا وه‌ عه‌ین پی تو پی‌نوورم
 شیفا دا وه‌ ئیش دله‌ی په‌نجوورم
 حالی بیم یه‌که‌ یه‌که‌ گله‌بی که‌رده‌ت
 ظه‌ن سه‌رد مه‌یلی وه‌ یاران به‌رده‌ت
 وه‌ مه‌رگت دل یه‌ند جه‌ مه‌یلت که‌یله‌ن
 زه‌ری زینده‌گیم ئه‌ر بۆ ، به‌و مه‌یله‌ن
 به‌لام تو عالم عولوی ماواته‌ن
 که‌رده‌نه‌ی سه‌ربه‌رز مه‌له‌کووت جاته‌ن

یه کیکی تر له دۆستانی مهولهوی شیخ ههسه فی سازانی بووه که
نازناوی شیعریی (بولبول)ه و شاعیریکی باش بووه . ئەم ذاته له خزمهتی
مهولهویدا خویندووویهتی و ههزی له کچیکی کردوووه له دلشیا بووه که

نه سایه ی ئه لطف صیدق صیددیقی
ویردتهن وه فخر (هزا طریق)

من گیرۆده ی چای گونای هارووتیم
وتهن نه ماوای سوفلای ناسووتیم
تهرسوون ئهر خامه ی وه خهم شهق وهردهم
تهحریر کهرۆ راز مهخفی تۆی پهردهم
ناپاکیم ههر په ند نه هه د ئه ودهر بۆ
په ی سه فای خاطر پاکان کهدهر بۆ
ئهر ته نیای بی فهر د فهر د گشت فهر دان
یه حمش کهرد وه حال جهسته ی سه رگهردان
پیم یاوان وه شه هه لوظف هه لاوه ت
سه یقه ل دا وه زه نگ زه هر قه ساوه ت
ئه وسا ئهر ههر رۆ ، ههر سات ، جه نۆوه
شه مامه ی نامه م نامات وه بۆوه
بزان سه رده فته ر دل بی دهردانم
عه بهس نه پای ههر د دهرد سه رگهردانم
سا بۆ به شق شای نه قشبه ندان گشت
نه فهس چون شمشیر میصری نه برشت
نالات جه داوه ر په ی حال من بۆ
لالات په ی ئه حوال مه لال من بۆ
به ل ئه ی حال ته بدیل وه حال خاص بۆ
شیشه ی دل نه زه نگ عیسیان خه لاص بۆ
(داخی)م دل وه زه نگ عیسیان خال خالم
موحه ووهل وه لوظف ته حویل خالم

پارچه شیمره که ی کاک ئه حمه دیش پاشان له باسی خۆیدا
بلاوئه که نه وه .

داوای بکا ، بهلام دهنگی نه کردووہ تا مهولهوی کچه کهی داوه به شوو ،
ئهوجا به پارچه شیعرێک گلهیی له مهولهوی کردووہ که سه ره تاکه ی
ئه م به یتیه :

نیشانه ی ناوک نیگای نازاران
یانئ سهرده فتهر سوپای خه مباران

مهولهوی یش زۆری پئ ناخۆش ئه پئ که به م ئاره زووہی ئهوی نه زانیوه
تا بۆی جئ به جئ بکاو پارچه شیعرێکی زۆر ناسکی له وهلاما بۆ ئه نووسی
که سه ره تاکه ی ئه م به یتیه :

چێشه ن په شیویم ؟ ماته میی دله ن ،
یا کزه ی ئامای نامه ی بولبوله ن ؟

بولبولیش به رابه ر به م ههسته ی مهولهوی پارچه شیعرێکی تری بۆ
ئه نووسی ، بهلام له میشا هه ر دلگرایی خۆی له به نسیب نه بوونی کچه که
ده ر ئه برئ و به م به یتیه دوایی دینئ :

ئه ما حه یف (بولبول) جه ویت هه راس که رد
په ی ته نیا گولئ ویت که س نه ناس که رد (٢١)

یه کیکی تر له دوستانی مهولهوی شیخ مؤمنی سازانی به که خه لیفه ی
شیخ موحه ممه د به هائوددین بووه و مهولهوی زۆری ریز لئ گرتوووه و له
سه ره تای پارچه شیعرێکیا به م جوړه قسه ی له گه ل ئه کا :

نه تیجه ی پاک دین شیخ سازانی
خاس وه ته ن نه تۆی ده روون سازانی

(٢١) ئه م سئ پارچه شیعره ی بولبول و مهولهویمان له دیوانی مهولهویدا
بلاو کردوو ته وه .

دوستیکي تریشی مه لا یوونس ناوټک بووه بوم ساغ نه بوه ته وه کټی په و
خه لکی کوټی په • مه وله وی له پارچه شیعیکیا بهم جوړه پرووی دهمی
تڼی نه کا :

لوقمه که ی ماساو قوول دهریای مه یل
لوخت سای کوله ی سارای دووریی له یل

یه کیکی تر له دوستانی مه وله وی سه یید عه بدولصه مه دی خانه گایی بووه
که پاش ته و او کردنی خویندنو وهر گرتنی ئیجازه ی مه لایه تی نه که ویته ری
بو کرماشان ته داره کی ژن هینان بکا ، له ری دا له نزیکی ده وله تاوا مار
پتوه ی نه داو نه مری و له ده وله تاوا به خاکی نه سپرن • مه وله وی به پارچه
شیعیکی به سوز نه م ذاته ی لا واندووه ته وه • سه رمای نه و پارچه شیعره
به م به ته ده ست پی نه کا :

پای شادیم دیسان ماران گهسته وه
نه پیاله ی چه م ژار تو بهسته وه

یه کیکی تر له دوستانی مه وله وی حاجی مه محمودی یاروه یسه که
وه کیل و مه سرفداری مه محمود پاشای جاف بووه (۲۲) •

دوستایه تی مه وله وی و حاجی مه محمودی یاروه یس دوستایه تی په کی
زور به هیژ بووه • هر له مه یسه وه یه که عه بدولرحمانی کوری حاجی
مه محمودی یاروه یس به گولله ی وټل پیکراوه و مردووه ، مه وله وی به چه ند

(۲۲) نه م حاجی مه محمود له نه سلا له عه شره تی (کلاشی) په ، وه ختی خوی
کوچیان کردووه له عه شره ت جوئ بوونه ته وه و هاتوونه ته شاره زور له
ئاوایی به کانی (ته په کوپه) و (ته پی سه فا) و (به شاره ت) نیشه جی بوون •
حاجی مه محمود پیایکی کارامه و لی هاتو بووه له ناو به گزاده ی جافا
زور به حورمه ت بووه و پتوه ندی روچی یشی به شیخانی ته وټله و بیاره وه
زور پته و بووه •

پارچه شیعیری پرسۆز لاواندوویه یته وه که یه کیکیان ئه وه یه بهم چهند به یته
خه مگینه دهست پئی ئه کا :

ئای کئی بی هه وائ لوای تو ئاوه رد
بهختش بهرگهشت بو هوشم وهحشی که رد

مدیا ئه و شۆنت دل نه په نهاندا
چون ئیسم (په حیم) وهشۆن (په حمان) دا

کوتره که ی ئازاد هه ریم دل بیت
دانه ی مۆبهت چین په ی ویت غافل بیت

سه ییاد چه پگه رد ئاخر فرسه ت سه ند
ناکاو دوور ئه نداز دووریت وه دل شه ند

یه کیکی تر له دۆستانی مه ولهوی مه لا فه تاحی جهباری بووه که ئه میش
شاعیریکی ناسکی له هجه ی گۆران بووه (۲۳) •

(۲۳) وا لیره دا ئهم به هارنامه یه ی مه لا فه تاح بلاوئه که ی نه وه :

ساقی ، سا (ده ی) شی ، وه هار ئاماوه
گولان سه رکیشان نه تو ی ساراوه

هه وای دل گو شای نه رووی به هه شته ن
فه ی وه رووی سه حرای گه رمه سیڕ وه شته ن

واده ی باده ی ناب سه یر وه هاره ن
سه رزه مین مه ظه ر لیتای دیداره ن

زهمزه مه ی فیراق دل ئه فگارانه ن
سه دای ته پل تیپ ده رده دارانه ن

وهخت نو شانۆش سه بووی قه رقه فه ن
دهنگ زیلو بهم دائیره ی ده فه ن

دره ختن ، سه بزهن ، شنۆی شه تاوهن
 نه ورۆزه ، گۆلن ، هه وای پای کاوهن
 مه یهن ، مه عشو و قهن ، مۆبه تهن ، مه یلن
 خومهن له بریزهن ، پیالهن که یلن
 شۆرهن ، شۆرشهن ، غه و غاو غریوهن
 وهر جیلوهی جهمال دلان فریوهن
 نه گشت دیاری ته جه لالی طوورهن
 نه فحهی گیرودار قه تل مه نصوورهن
 فهنا فیلاهان مه ست دل ناگاه
 بی بک مو اچان (انی انا الله)
 په ندان سه رمه ست جان فیدای جانان
 (انا الحق) چون ذیکر زاهید موانان
 بۆ تا بگێڕین خوسره وی به زمی
 چه نی ههستیمان بکهڕین په زمی
 به زمی چون مه جلیس به ههمه وه کام بۆ
 گا چه دیت جهم ، گا باس جام بۆ
 ئهی ساقی ده خیل من وهی زامه وه
 ئیلتیفاتێ کهر تۆ وه لامه وه
 عیلاجی پێم دهه سوودمه ندیم بۆ
 باعیت چه یات قه یدمه ندیم بۆ
 په ستگارم کهر لهم به ند دامه
 قه دهه په نجان کهر وادهه ته مامه
 ته شریف باوه ره وه سه بو ته وه
 وه پیاله ی گۆل په نگ چون یاقو ته وه
 وه سینیی سیمین ظهرف زه په وه
 وه جام گۆل فام بۆعه نبه ره وه
 هه رکهس بگێلۆ نه جام په ی کامی
 ده رمان بۆ په ی ئیش هه ر ده ردو زامی
 وه مۆسیقه ی مه شق سه د قانونه وه
 ده م وه سه دای ساز ئه رغه نوونه وه

نامه کانی مهولهوی

مهولهوی وهك مهلايه كي گه وره و شاعیريكي بالاو پیاويكي كۆمه لایه تیی
خاوه ن پئی وشوین و وهك مه نسوویيكي دل پیر له سۆزی شیخانی نه قشبه ندیی
ته ویلوه ، هه روا وهك یه کچی لهو بلیمهت و هه لکه وتووانه ی چهرخی
پۆژگاره که یان له ئاستی بلیمه تی و هه لکه وتووپی ئەواندا نه بوه ، گه لئی
نامه ی له پاش به جی ماوه و هه ر به وه شا که ئەو نامانه گه لئی له وه که مترن که
له گه ل پایه ی له گه لئی سه ره وه به رزی مه وله ویدا بگوئجین — دیاره چه ند
ئه وه نده شیان فه وتاوه یا هه ر هیچ نه بی زۆریان هیشتا له ژیر باری تۆزی
گه ردووندا شارراونه ته وه .

ئیمه به بالاو کردنه وه ی ئەم ئەندازه به رده ست که وتوووه ی نامه کانی
مه وله وی ده رگایه کی گه وره بۆ ئەوانه ئەخهینه سه رپشت که عه ودالی
ناسینی چاتری مه وله وین و ئەیانهوئی له درزی دهروونی خۆیه وه لئی
بکولنه وه و هه لی سه نگین . هیواشمان ئەوه یه ئەو دلسۆزانه ی نامه ی تری
مه وله وی یان لا هه یه پیشانمانی بدن ، به لکو ئەمه خواجه بتوانین له
به ره مه کانی له مه وپاشماندا بی یانخه ی نه پروو و نه هیلین وهك هه زاران
به ره مه ی تری هه لکه وتوووه کانی کوردو کوردستان بفه وتین .

موطریب تۆیش وه چه نگ دلنه وازه وه

وه سۆز سه متوور سه دای سازه وه

مه ر واچان (مه لا) جه هه ستیی ویش ره ست

بی وه کاسه لیس مه ستان (الس ت)

ئهم مه لا فه تاحه پتوه ندی یه کی به تینی له گه ل به گزاده ی جافی گه رمیان
بووه و هاتوچۆی لای موحه ممه د پاشاو مه جموود پاشای جافی زۆر
کردوه . جارێکیشیان میوانی مالی قادر به گی ناوی جاف ئەبی له
(بانه بۆر) ، ئەمنه خانی ژنی قادر به گ پیتی ئەلی : مه لا بی لای ئیمه دانیشه
بانه بۆرت ئەده نیی بۆ خۆت بیکێکه . ئەویش ئەلی : به خودا ئەمنه خان
بانه بۆری ئیوه هه ر بۆ قادر به گ باشه ، به من ناکیلریت ! ..

نامه‌ی یه‌که‌م

بۆ شیخ عثمان سیراجوددینی نووسیوه

مخدوم مطاع مهربان ، و قطب دائره حق‌شناسان ، و ضیابخش دل ناتوان ، و روشنی‌ده دیده‌پیر و جوان ، اعنی به شیخ عثمان که حدیث (الحیاء شعبه من الایمان) در شأن او جویان‌است ، به قادر منان می‌سپارم تا مدید الزمان در امان خود نگه‌دارد .

و از جانب آن مرکز دائره امن و امان ، و از کلك درر سلك دبیر عطار نشان ، نامه‌عبرفشان به یادآوری مخلص آستان رواه فرموده بودند ، در اسعد زمان و امجد اوان چون وحی آسمان مقوی عقیده ایمان گردید . و از خصوص عزای ما ایمائی رفته‌بود ، به موافق آیه (انا لله و انا الیه راجعون) ، دیده‌را نوری و جان‌را سروری و دل غمدیده‌را صبوری حاصل شده (۲۴) .

و باقی بنده اخلاص کیش و معتقد عقیده اندیش اخلاص زیاد از حد و بیش از بیش‌است . والسلام ختام .

المعوم

نامه‌ی دووه‌م

بۆ شیخ موحه‌ممد به‌هائوددینی کوری شیخ عثمان سیراجوددینی

نووسیوه له وه‌لامی نامه‌ی‌دا

تمیمه بازوی حیات درویشان ، و تتمه نیروی ثبات دل‌یشان ، اعنی نتایج افکار ابکار منشیان ایشان ، به سروقت فقرای بی‌مراد و سرافرازی

(۲۴) مه‌وله‌وی له سه‌رده‌می شیخ عثمان سیراجوددیندا مالی له دئی (گونه) بووه . له و سه‌رده‌مدا کوریکی سه‌ید موحه‌ممد ناوی مردووه . وادیاره شیخ سیراجوددین ئه‌م نامه‌یه‌ی بۆ پرسه به‌بۆنه‌ی مهرگی ئه‌و کوریه‌وه بۆ نووسیوه .

حقرای خلوصیت نهاد رسید • شمایم بوی گلهای فقراتش بوی بساتین عهد
قدیمه به مشام رسانید ، پیر جانرا به جوانی جاودانی مشرف گردانید •
آنچه از شفقت اظهار فرموده بودند عکس پرتو اخلاص بیدلانا است • بلی

عشق هرچند بین بین آید

میل کلی ز جانبین آید

(رفع الله حجاب الاثنینة من البین ، وأدام الطرفين للطرفین) • ازینکه
فراقرا به تمنای وصال دوستتر داشتم یقین
هجری که بود مرا ز دلبر
از وصل هزار بار خوشتر

علاوه برآنکه اگر تعلق روحانی که عبارت از مرحمت سرکار و عقیده
این شرمساراست ، تلاقی جسمانی را چه فائده که : گر در یمنی چو با منی ،
پیش منی ، والا

چو پیوندی نباشد آب و گلرا
چه خیزد از ملاقات آب و گلرا

بهر صورت

گر بمانیم زنده ، بردوزیم
جامه کز فراق چاک شده

ور بمیریم ، عذر ما بپذیر
ای بسا آرزو که خاک شده

حاصل ملاقات عدم فراموشی یکدیگراست ، نه از ما فتوری ، و نه
از شما قصوری • (رزقنا الله وایاکم الاستقامة و شرفنا معکم بحسن الختام
والسلام) •

المعدوم

نامه‌ی سیم

بِق شَیخِ هُوَجه‌مهد به‌هائوددینی نووسیوه
له وه‌لامی نامه‌یه‌کیا

تتمه‌ی اعتقاد درویشان ، و تیمه‌ی بازوی اعتضاد ایشان ، یعنی سرافرازنامه‌ی سامی ، و مفاوضه‌ی واجب الاعزاز گرامی از جانب آن مظهر کلام خدائی و نوازنده‌ی نوای آشنایی بسروقت دل‌ریشان رسید ، موجب تذکر عهد قدیم گردید . اظهار از بابت کثرت شفقت خود فرموده بودید . راست‌است استیلای خلوصیت و اشتیاقی که از طرف فقیران‌است (شاهد صدق علی ذلك الحال و اصدق دلیل علی هذا المقال) . آری :

عشق هرچند بین بین آید

میل جزئی ز جانبین آید

(رب المشرقین والمغربین) طرفین را بجهت طرفین نگهداری فرماید ، و آینه‌ی یکدیگر را برای انعکاس محبت یکدیگر مصیقل نماید (والحمد لله رب العالمین) .

نهاده داغ بر دل همچو لاله

کند جان از درون نی چو ناله

چو از دل برکشد ناگه نوائی

جدا برخیزد از هر نی صدائی

ز مضمونش هراکس واقف آید

دعاگویت مستنبط نماید

که حق تعالی ظاهرت را به زینت احکام شرع انور و باطنت را به زیب رویه‌ی صالحان فیوضات گستر قدس الله سرهم الاظهر آرایش دهد ، و نبض عمل صحت دایما در بازوی اعتدال تام برجهد .

خصوصاً عمر فرزندان نامیش
مفضل دار ز اخلاق گرامیش

پیش کسان کس دعا همین است و بس که انسان بی انصاف بظاهر
و باطن بصورت انسان است ، و ظاهر بی باطن و باطن بی ظاهر وجود و عدمش
یکسان است . دولت دیویه بالمره (هباء منثورا) و اهل معرفت از هباء
منثور دور و تصور و مذهب را اثبات به رب غفور و شکور ضرور . والسلام .
عبدالرحیم الحسینی

نامه‌ی چوارم

بِق شَیخِ عَمَلی حوساموددینی نویسیوه

یا علیّ الاعلیّ و یا اباالحسن ! عرض میشود که بنده پیرا در طاق
رواق فراموشی گذاشتند ، و در مصیبت امسال و پارسال بخانه خاموش
گماشتند . اگرچه لایق آنم ، چونکه نافرمانم ، همیشه درین ضیقت بمانم ،
لکن رحمت و حمیت علی امری است آشکار و جلی . همان رحمت را چه
شد و آن حمیت شهزاده آزادگیت کجا رفت ؟ امثال امر :

نادِ علیاً مظهرِ العجائبِ
تجدّه عوناً لك فی النوائِبِ

را بجا آوردم ، و فرزندی عبدالله را بهمت علی سپردم که آگاهی اگر
کاسنی تلخ است از بوستان است ، و اگر عبدالله مجرم است از بوستان است .
زیاده ازین چه عرض شود . (مشکله شارحها أبو الحسن) . مختارند . والسلام .

نامه‌ی پینجم

بِق کاکه نه‌حممدی شَیخی نویسیوه

سلامی باصفا تر از تفحات نافهء تاتار ، و تحیاتی خوش‌نماتر از رواج

گل‌های بهار ، و دعواتی سوزناک‌تر از نعمات عنادل گلزار ، بران روشنی‌بخش دیده‌اشکبار ، و آن مایه زندگی و حیات روزگار ، و آن نونهال حدیقه حیدر کرار ، و آن نظر کرده الطاف حضرت پروردگار ، و آن والا برگزیده احمد مختار ، و آن در طریق حق پاینده و برقرار ، و آن صفا بخش قلوب جمیع ابرار ، و آن در میان خاص و عام چون زر کامل العیار ، و آن ملاذ وملجأ عبید و أحرار مبعوث و اصدار میگردد •

وبعد از طی مراسم دعا و شرح شوقمندی بمد منتها ، مشهود رأی بیضا ضیای شمعش پیرای آن بزرگوار کامگار نامدار وفادار کامل العیار میدارد •

حالات را جویا شوند ، خدا شاهد حال است و گواه (ما فی البال) و بینه صدق مقال است ، شب و روز دست تمنا به درگاه قادر بی‌همتا از جهت دعای خیر برای ذات بابرکات کامل الصفات آن منبع جود و حسنات برداشته‌ام • امید به خدای غفار و قادر مختار و خالق لیل و نهار چنان دارم از حوادث روزگار و نوائب فلك كچرفتار و مصائب زمانه غدار نگهدارد • مرجواست که من بعد رویه مخلص نوازی را به‌جا آورند ، و دورافتادگان درمانده‌را از گوشه ضمیر منیر مرحمت تخمیر فرونگذارند • والسلام •

المعدوم : عبدالرحیم

نامه‌ی ششم

بۆ شیخ عزیزى جانم‌وده‌یى نووسیوه

برادر عزیزم ، تشنگان و تاریك نشینان دوری‌را به آب حیات عبارات نامه به صحبت خضر سیراب فرمودند • کرم کردی ، (جزاك الله خیرا) • بدین شکسته بسته مصدع :

دیدم ، نه ونه مام ، نه وتوول ساوا . . الخ

پرتو آفتاب بر ذره نایاب افتاد ، هی شادی ! نسیم روح پرور گل در
باغ (۲۵) بلبل در دام افتاده بند مشکل را طراوتی داد ، ای آزادی !

من که باشم که بران خاطر عاطر گذرم
لطفها میکنی ای خاك درت تاج سرم

حق تعالی آن نوگل باغ لطافت را هرگز پژمردگی نآورد ، و بران
بهارستان گذر سردی خزان نبرد . عذر نفرستادن تحفه آورده بودند ،
تصدیعی را زیاده بر خاطر نازك افزوده اند ، و گرنه یادآوری ایشان عین
هدیه است . همان التفات هر زخمی را دوا است ، و همان مرحمت هر زاری را
شفا . همیشه این شیوه را مراعات و پیشه فرمایند . دلدادگان را به گوشه
چشم مرحمت خوشه نمایند . والسلام .

المعصوم

نامه‌ی حموتهم

بۆ مه‌لا موحه‌مه‌مد صالحی فه‌خرو لعلوله‌مای نووسیوه (۲۶)

من من ، بلکه خرمن خرمن ، به انجمن کمالات مکنم فخر زمن ، ز من
افتاده زمن ، عرض سلام و دعای حسن ختام رسیده باد .

(۲۵) له ده‌سنووسه‌که‌ی سه‌یید طاهیری هاشمی‌دا نووسراوه : (دماغ) .
(۲۶) له شیوه‌ی ئەم نامه‌وه وادیاره هه‌رچه‌ند مه‌وله‌وی یووی ده‌می له
فه‌خرو لعلوله‌ما کردووه تیایا ، له راستیدا یووی ده‌می له شیخ یوسفی
موده‌پرسی دارولئیحسانه‌و وه‌لامی ئەو ئەداته‌وه . ئەم شیخ یوسفه ،
پاش کاره‌ساتی (کاروان‌سه‌را) ی سنه‌و ناچاربوونی شیخ عه‌بدولقادری
موهاجیرو شیخ نه‌سیمی برای بۆ کوچ‌کردن بۆ ولاتی بابان ، به‌فرمانی
غولام شا خان کراوه به‌موده‌پرسی دارولئیحسان ، چونکه به‌پیتی
مه‌ش‌ره‌بو و ئاره‌زووی ئەو ژیاوه . پاش مردنی غولام‌شا خانیس که فه‌ره‌اد

وبعد ، مجتهدین ما در کتب فقهیه از اتقاس متبرکه‌ء نبویه این حدیث را آورده‌اند و انذار علمارا به او کرده‌اند که « اذا ظهرت البدع و سب أصحابی ، فليظهر العالم علمه ، فمن لم يفعل ذلك فعليه لعنة الله والملائكة والناس اجمعين . لا يقبل الله له صرفا و لا عدلا » .

پس چاره چیست اگر نگوییم ، و دادرس کیست اگر نجویم ؟ سلسله

میرزای مامی ناصیروددین شا ئه‌بن به فرمانروای سیه ، ئه‌م هه‌ر له‌سه‌ر مزگه‌وتی دارولیحسان ئه‌مینیتته‌وه ، چونکه له‌گه‌ل ئه‌میش جو‌ر بو‌وه .

هه‌روا له‌ خو‌پندنه‌وه‌ی نامه‌که‌وه ده‌رئه‌که‌وئ که مه‌وله‌وی نامه‌یه‌کی بۆ فه‌ره‌اد میرزا نووسیوه به‌ه‌وئ فه‌خرولعوله‌ماوه بۆی ناردووه نه‌بویستووه که‌سی‌تر له‌وه ئاگادار بی‌ی ، به‌لام شیخ یوسف پتی‌ئه‌زانی و فه‌خرولعوله‌مایش دانی بۆ پیا ئه‌نی که نامه‌ی مه‌وله‌وی به . هه‌روا دیاره که شیخ یوسف له‌جیاتیی ئه‌وه‌ی وه‌ک مه‌لایه‌کی به‌راستی مه‌لا داکوکی له‌ ر‌ی‌بازی ئایینی خۆی بکا ، به‌لای ر‌ی‌بازی ئایینی فه‌ره‌اد میرزایدا شکاندووه فه‌خرولعوله‌مایش له‌م مه‌یدانه‌دا به‌ر‌به‌رچی نه‌داوه‌ته‌وه . شیخ یوسف که له‌ نامه‌که‌ی مه‌وله‌وی و باب‌ه‌تی نامه‌که‌ ئاگادار بو‌وه ، نامه‌یه‌کی پ له‌ تانه‌و ته‌شه‌رو له‌ر‌ی‌گالادانی بۆ مه‌وله‌وی نووسیوه . به‌لام مه‌وله‌وی نه‌بویستووه ر‌استه‌وخۆ وه‌لامی بداته‌وه ، له‌ که‌لینی فه‌خرولعوله‌ماوه وه‌لامی داوه‌ته‌وه . ئه‌مه‌ ئه‌و نامه‌یه‌و به‌ناشکرا ئه‌و باب‌ه‌تانه‌ی لیه‌ ده‌رئه‌که‌وئ که شیخ یوسف له‌ نامه‌که‌یدا نووسیونی . هه‌روا له‌م نامه‌یه‌وه ده‌رئه‌که‌وئ که مه‌وله‌وی بۆ داکوکی‌کردن له‌ بیروباوه‌ری خۆی چهند ئازاو نه‌ترس بو‌وه ، وه‌ک چۆن ئه‌وه‌ش ده‌رئه‌که‌وئ که له‌م کیشه‌دا فه‌ره‌اد میرزای حوکمران و ر‌ی‌بازی ئایینی له‌ ر‌ی‌بازی ئایینی مه‌وله‌وی جیاواز ، گه‌ل له‌ شیخ یوسفی به‌دیمه‌ن هاو‌ر‌ی‌بازی مه‌وله‌وی ، به‌لام له‌راستیدا خۆ به‌ده‌ست حوکمرانانه‌وه داو ، نه‌رم‌ترو گونجاوترو سنگ فراوانتر بو‌وه !

شایانی وتنه فه‌خرولعوله‌مایش و شیخ یوسفیش ، وه‌ک شیخ عه‌بدولقادری موهاجیر له‌ بنه‌ماله‌ی مه‌ردوخین و خزمی به‌کن و باش چهند پشت ئه‌گه‌نمه‌ به‌ یه‌ک . له‌ باسی (دۆستانی مه‌وله‌وی) دا چه‌رده‌یه‌ک له‌باره‌ی فه‌خرولعوله‌مایش و شیخ عه‌بدولقادرو براکانیشیه‌وه قسه‌مان کرد .

علیه فخر العلماء به علم و فضل مشهورند • بایستی که نگذارید جناب مدرس مقدمات لطایل بنویسد ، چرا که در حضور حضرت شیخ ما قدس سره اغلب اوقات اجله اعزه مثل ملا احمد نوتشی و ملا علی طالشی و ملا عثمان اهل سلیمانی و ملا عبدالله داغستانی و ملا حامد اورامانی که هر يك در علم و معرفت و صلاحیت بی نظیر و بیان مناقیشان خارج از دائره تحریر است ، هستند • مکتوب همچنانرا دیدند ، شهرت سلسله ایشان در رتبه آحاد همی نمی ماند • انسان در پیش عوام هر طرز باشد چ ضرر ولی ثبوت بی دانشی در خدمت خواص (فیه خطر و خطر ، آی خطر و خطر) •

زیرکان اندر یسار و در کمین

وز پی رد و قبول اندر یمین

و از هرجانب صدای :

ای مگس عرصه سیمرخ نه جولانگه تست

عرض خود میری و زحمت ما میداری

به گوش مدرس خواهد رسید • ازان جهت روی خطاب به سرکار شما نمودم ، از علم و عقلت ایمن بودم • در خصوص فرموده بود : گفتم این عریضه چلیپایی نوشته شده از کیست ؟ فخرالعلماء به تبسم به تکلم به خموشی به نگاه فرمود از معدوم است • پس تو اگر اشاره به شیرینی عبارات عریضه و مضمون آن کرده ، و مدرس حالی نشده خوب ، والا تو چه جرئتی کرده ای خودرا در پریشانی عبارت و کتابت اشاره که ابلغ از صریح است شریک مدرس ساخته و به دام مخالفه حق انداخته ، عریضه مجمله سابقه با این عریضه مفصله لاحق هر دورا ملحوظ فرموده فرمایند ، پس حالت مرقومه مدرس را که در جواب ما نوشته است منظور نمایند ، والا در خصوص مدح و ثنای جواب والا آیده الله تعالی هر چه فرموده زحمت کشیده ، چرا که :

مدح و تعریف است تخریق حجاب
فارغ است از مدح و تعریف آفتاب

مدح او حیف است با زندانیان
گویم اندر مجمع روحانیان

آنچه در ضبط و ربط و عدالت و معرفت نواب والا اعانه الله نوشته
شده ، دانه از چند انبار و قطره از چند بحار است و بس .

کمال روح اعظم زین چه باشد
به جز ذم وی این تحسین چه باشد

صد چندانۀ جناب مدرس و مفتی زهابی (۲۷) اخلاص داریم بلکه
مدح و ثنای فقیر در میان امنای دولت عثمانیه به نواب والا مشهور است ،
و نفس مبارك والا خودش میداند که وقتی تشریف به کردستان آوردند اول
کسی که از دعاگویان دولتین و برزخ مابین عریضه نوشت و دلالت خادم
و استمالت خائن و التیام دادن بائن و ترغیب مستقیم بودن کائن نمود من
بودم ، و حالا نسبت به نواب والا همچنان هستم ، و بعد ازین ان شاء الله
همچنان خواهم بود . و نواب والا حفظه الله تعالی هم هرچه عرض نموده‌ام
از رعایت علما و صلحا دریغ نرموده ، و در تعمیر و تسخیر ملک و
رعیت پروری ساعی بوده ، و موافق (هل جزاء الاحسان الا الاحسان)
با خادمان به لطف و مرحمت و مطابق (وجزاء السيئة سيئة بمثلها) با خائنان
در عنف و نقتم بوده‌اند . دیگر افراط و غلو در علو رتبه زیاده ازین
نمیخواهد ، و هر آنیه اخلاص ما زیادتر است چرا که خارج دولتیم ، و این

(۲۷) سید طاهیری هاشمی له ده سنووسه که‌ی خۆیدا له سهر ئهم شوینهی
نووسیوه : وادیاره فه‌ره‌اد میرزاو مفتی زه‌ه‌وی پیوه‌ندی دۆستانه‌یان
له‌نیواندا بووه .

قدر نعمت جناب والا در حق جناب مدرس بوده در حق ما نبوده • بایستی که جناب مدرس چنانکه نبوت و وحی آمدن را برای والی مرحوم رحمه الله که غلام شاه (۲۸) و چاکر نواب والا بود ثابت مینمود ، و اهل سنه اغلب شهادت بر آن میدادند برای نواب والا که صد پایه از والی زیادتر است ، میبود الوهیت را ثابت نماید • عجبم میآید که به محض تعریف نسبت به نواب والا و به مجرد مدح اکتفا نموده •

و ثانیاً خِلَعِ ملوک در پیش اصحاب صف و ارباب سلوک ، کلی باشد یا جزئی ، مرغوب و محبوب القلوب است • کتاب قاموس به سرافرازی این اخلاص مانوس نه مجدول بود و نه مذهب ، از وجه کرم و لطف عجب شرف ورود بخشود • حمد خدا را بهجا آوردیم ، شکرانه انعام نواب والا را به منظوق (من لم یشکر الناس لم یشکر الله) به دل و زبان کردیم ، بر هردو دیده اش نهادیم و فرستاده را تبرک درویشانه دادیم • همان تفاوت بین کلی و جزئی را مگر جناب مدرس بفرماید : کار پاکان را قیاس از خود مگیر • علت مشترکه بین الاصل والفرع در اینجا نیست ، قیاس مع الفارق است ، بلکه در نزد علما کلی جزئی است و جزئی کل ، و لکن انعام کتاب سبط ابن الجوزی را به فحوای (زین عصا تا آن عصا فرقی است ژرف) حیثیتی جدا و جهت دیگر است ، چونکه ایماء و اقتضاء و صراحة مشتمل در جاهای متعدده بر سب و لعن و طعن اصحاب کرام است (رضی الله عنهم اجمعین) •

ازان جمله در مبحث (ذکر ماجری له بعد وفات امیر المؤمنین کرم الله وجهه) تماشاکن چه در مدونه و چه در حاشیه چه کرده است ، و نقل از زمخشری نموده که معتزلی بدعقیده و مخالف اهل حق در اصول و فروع بوده و توبه اش در آخر عمر هم معلوم نیست و کلامش را جهت شبهه

(۲۸) غلام شا خان : همانوللا خانی والی ، پیشان له بآسی (دوستانی مولهوی) دا ناومان هینا •

و ضلالت به جا گذاشته • والحق علامهء بیضاوی علیه الرحمه در تفسیر مثل سایر علما در کتب کلامیه در رد و ابطال مذهب زمخشری و تجرید و تزییف و تضعیف ادلهء سائر اهل اعتزال کوشیده و داد سخن داده اند •

بنا بران میگویم مبدا چونکه مختوم به مهر نواب والا در چند جا است علما و امنای دولت عثمانیه بینند خدا ناخواسته چنانکه در بغداد در خصوص امثال آن کتاب در این چند سال نزدیک آن همه همه پیدا شد نقصی یا طعنی به بارگاه نواب والا برسد از آن جهت گستاخی نموده بلا تشبیه (لا مناقشة فی المثال) بسان واقعهء (و اذ قال ربك للملائكة انی جاعل فی الارض خلیفة ، قالوا أتجعل فیها .. الى آخر الآیة) سؤال از حکمت فرستادن آن کتاب کردیم نه رخنه از رب عالم یا غیبت حضرت آدم صلی الله علی نبینا وعلیه وسلم باشد •

پس نواب والا وفقه الله جواب حکیمانهء با نوازش و التفات را موافق اصول شرعیه و قانون دولتی نوشتند و صادر فرمودند ، به قوهء دراکه یافته بود که این فقیر را چه مطلب است جزاء الله تعالی ، ولی جناب مدرس درک نکرده بود متصدی عبارات پریشان شده اند ، از جمله آن عبارت است «محرک سلسلهء تبدیل وفاق دولتین به تفاق ذات البین بود» • انتهى • الحمد لله دولتین متفقند و کس در تدبیر خلاف اصول مابین نیست •

سؤال و جواب علماء و مناظره دگراست و افساد و اصلاح مابین و دخل امور ملکین چیزی دگر • سؤال علما چنانکه در عصر قدیم و جدید بوده و هست از تحقیق مسائل است و افساد و اصلاح خائن و خادم در امور ملک و عزل و نصب و تبدیل و خاك و آب و بغی و عصیان و تفرقگی رعایا و برابری است • جناب مدرس را چه حالت است که پی نبرده • این ره که تو میروی به ترکستان است •

و ثالثا فرموده بود که :

ساقی مگر وظیفهء حافظ زیاده داد
کاشفته گشت طرهء دستار مولوی

خوشم ازان لسان الغیب شیرازی علیه الرحمة آمد • آری راست
فرموده از نشأهء صهبای شیخ خود قدس سره که پیر میخانهء سعادت اولوی
و اخروی است ، آشفته شدن طرهء دستار مولوی سبب جمعیت و باعث
هزار فیض صوری و معنوی است • بلی :

تا ابد بوی محبت به مشامش نرسد
هر که خاك در میخانه به رخساره نرفت

لكن ای مستولی بر مدرسهء پروسوسه ، و ای متولی اوقاف ،
نشینده :

فقیه مدرسه دی مست بود و فتوی داد
که می حرام ، ولی به ز مال اوقاف است

مدرس و گفتگوی مناسب بدین مقام حاشا و کلا • مولوی باور
ندارد این کلام •

و رابعا فرموده بودند : کتاب سبط ابن جوزی نسخهء آنرا از علمای
اعلام اهل سنت گرفته • انتهى • ازین عبارت مفهوم است که مجموع آن
کتاب ارآن علماء مأخوذ است ، چرا که از طرف ثبوت وجود مجموع به
وجود اجزاء است ، ولی ندانسته است که در جانب نفی انتقای مجموع به
انتقای بعضی اجزا هم میشود • ما نمیگوییم اگر فرضا از سبط
ابن جوزی است مجموعش از علمای اهل سنت نیست ، اما آنچه از فضایل
و مناقب در آن کتاب است مسلم است • و فرموده است که احادیث منقولہ

مجتمع در آنجا را متفرقا میتوان در مؤلفات خبر و مصنفات سیر پیدا نمود .
 انتهی . بلی در مؤلفات خبر اهل حق و در مصنفات سیریکه حلال و حرام
 و راست و دروغش آمیخته نباشد میتوان یافت ، لکن فضایل و مناقب نه
 سب و طعن چنانکه در آن کتاب است . و فرموده است : نقل اقوال میکند
 و بیان گفته رجال مینماید . انتهی . آری نقل اقوال میکند ، اما مختلط
 به صحیح و ضعیف شدید الضعف که (لایعمل به فی الفضائل فضلا عن
 اعماله فی السب والطعن والردایل) . و بیان گفته رجال مینماید ، بلی ،
 اما نحو من و مدرس که نه مجتهدیم و نه متبحر در مذهب ، بلکه عامی غیر
 متأهل للنظر و مقلد محضیم ، و خبر از تمیز حدیث صحیح از غیر صحیح
 و آگاهی از اتصال سند و اطلاع از احوال رجال رواة نداریم و عالم بالتمام
 به آیات ناسخه و منسوخه و خاص و عام مثلا نیستیم و مطلع ناقص به
 اسباب نزول هستیم ، برای ما عمل به امثال آن کتاب و یا به آیات
 و احادیث مسکوت عنها احتجاج کردن چه گونه جایز است (کما فی فتح المبین
 الذی نقل المدرس عنه فی بحث التقیة) ؟

پس از تقیه بیا بحث کنیم . ماهیت مقسم مشترك بین الاقسام است ،
 ولی امتیاز اقسام از یکدیگر به انضمام قیود متباینه یا متخالفه است . از
 تقی قسمی تقی قسمی دیگر لازم نیاید . مثلا ماهیت مشاعه بین غبطه
 و حسد ، و حقیقت مشترکه میان مداراة و تقیه هست ، لکن امتیاز بین
 اقسامشان به حیثیات است . آنچه این فقیر از مذهب اهل حق و از اصحاب
 کرام رضی الله عنهم تقی کرده ام حسد مذموم و تقیه مشؤومه است نه مداراة
 محموده و غبطه معلومه ، چنانکه از عریضه لاحقه موافق کتاب صواعق
 کالصاعق مستفاد میشود .

جناب مدرس را بعد اربعین ادراک بوی فتح المبین شرح اربعین مگر به
 دماغش برسد . فرموده بود که تجرید که حاشیه جدیده و قدیمه اش از عالم

ربانی جلال دوانی است خلاف بسیار دارد ، مطاعن زیاد می‌شمارد • انتهى •
 نعم صدق المدرس و صدقه الفقیر ، ولی ندانسته است من گفته ام که سبب
 و طعن در کتب اهل سنت نیست ، و او تا حال حالی نشده است که صاحب
 تجرید کیست ، و آن همه رد و ابطال در حاشیه اش بهر چیست •
 و فرموده است که از سوء سلوک صاحب کرم از کرم پشیمان و دست
 زبردستان از احسان کوتاه و روزگارشان تباه آید • انتهى • اول سوء
 سلوک این است که تقیّه مشؤومه را بکنی و کتمان حق را بنمائی • حاکم
 ادباً موافق (و شاورهم فی الامر) مشورت به شما میفرماید ، و شما جرئت
 آن نداشته باشید که فتوای حق را اظهار کنید • حاکم مشمول طعن
 و خودتانرا مطابق حدیث مورد لعن نمایند • فقیر از سلسله رسولم ، و از
 صلب مرتضی و ترائب بتول • غایتش این است که زهرم بدهند یا شهیدم
 بکنند و سرم بر سر نیزه نهند ، از کس ترسم و از حق پرسم • وثانی اگر
 چنانچه مدرس کم ظرف و زودرنج است نواب اشرف والا خدا ناخواسته
 همچنان است راست است ، والا ای فخر من مثل نواب والا ظل الله است يك
 نهج در حق مطیع و طاعی و نسبت به منقاد و باغی نوازش میفرماید ، رزق را
 به گناه از کس باز نمیگیرد ، و به سبب قدرتی که دارد آینه حلمش غباری
 نپذیرد و باز آن کس که نعمت خواره نواب والا است اگر نواب والا را به
 خالق و رازق میداند ، عشقبازان چنین مستحق هجرانند ، بگذار معذب
 باشند • و اگر به سبب اعادیش میخوانند و در حمایت ظاهریه وی آسایش
 میجویند هرگاه که نواب والا یکی از اسباب است بی التفاتی فرمود حضرت
 مسبب الاسباب جل جلاله و عم نواله البته سبب دیگر را خواهد ساخت •

بی مگس هرگز نماند عنکبوت

رزق را روزی رسان پر میدهد

عجب عقیده مدرس دارد ، ومع ذلك چنانکه پیشتر گذشت کسی سوء

ادبی از وی صادر نشده ، بلکه هر که مثل این فقیر گستاخی بکند محض نصیحت و ادای غیرت است که میگویم مبدا خدا نخواستہ زبان نقص گفتن بگشاید ، و اگر نه در امور ملکیه و حکومت نه کسی حد سوء ادب دارد و نه احدی را گله از نواب والا هست •

ناید از وی چنان معامله ای
که کسی را رسد دران گله ای
نیست از وی به جز گله گله مند
زانکه لطف ویش ز بیخ بکند

و خامساً جناب مدرس به قرینهء رقم پریشانش و هم برده این فقیر رجا کرده ام نواب والا وفقه الله دارالاحسان را به جناب صاحبی شیخ محمد جسیم کرم فرماید • اولاً این فقیر هرگز این خیال به خاطر نیاورده ام • بلی بی التفاتی را شنیدم نواب والا نسبت به وی دارد ، عرض نمودم که بی التفاتی فرماید ، فضل وی را مشاهده نموده ، معاش وی را منتظم نماید • نواب والا انعم الله علیه رقم عنبر شیم صادر فرموده بودند که امر معاش او و اولادش را به ذمت همت گرفتیم و توجیه جواب را فرمودند • دیگر نه بحث دارالاحسان و نه گفتگوی عزل و نصب در میان بوده • وثانیاً با مرحمت نواب والا جناب صاحبی شیخ محمد جسیم در هر زاویه در هر شهر بنشینند اگر چه حاده باشد برای او منفرجه و دارالاحسان است که (شرف المکان بالمکین) نه (فضل المکین بالمکان) است • اما چه فایده قضا و قدر اغلب در پی ضیق اهل فضل است • باز (نقول فيه حقه بحق اليقين ، فالحمد لله والشكر لله على شعار الصالحين) •

فرقه استهزاء به وی میکنند (الله يستهزى بهم ويمدهم فى طغيانهم يعمهون) • گروهی سفیهش میخوانند (الا انهم هم السفهاء ولكن لا يعلمون) •

و ثلثه دیگر پر مکر و فنون (يقولون أفترى على الله كذبا ، ام به جنة ؟ قل لهم : لا ، والله ما صاحبكم بمجنون) بلکه در این زمانه به یقین سلطان مبین و حجة الله على العالمين والعالمين است ، ولكن ذات اورا يك صنعت نقص است و ازان نقصم خیلی بیم است که میگوید خدا يك است و بر آن گفتن مستقیم است •

مدرس گفته است : عقل بگذار کان عقيله تست • انتهى • شکر بکند که وی آن عقيله را هم ندارد و از اکثرين اهل جنت است انشاء الله • فرموده است : سراسر مضمونش معجونیست از حب و بغض سرشته • انتهى • ای فخر من ! ای فقر من ! جناب مدرس متشخص باز مثل مداراة تقيه مشؤومه ماهیت حب لله ، و حب لغیر الله ، و بغض لله ، و بغض لغیر الله را ندانسته که در ضمن کدام قسم ممدوخذ و در ضمن کدام مذموم • حب ما برای ترویج شریعت و بغض به جهت اخفای سنت و ظهور بدعت است • سادسا ، از بیانی که من در تحقیق احوال مذهب حق کرده ام ، چنان دانسته است که من ذم مذهب دیگر کرده ام و ظن بد دورادور به مسلمین برده ام •

اولا من ظن بد دورادور نبرده ام ، بلکه نزدیک نزدیک سب و طعن اصحاب کرام را در آن کتاب دیده ام • و ثانی مذهب اهل حق هر وقت چهره منوره خود را گشاید ، بذاته و بنفسه خودش ذم و رد و ابطال مذاهب دیگر است ، نه به تحریر و بیان و تقریر و به تحسین و تبیین این فقیر است ، چه کله گله بر سر این فقیر است •

ز عشق ناتمام ما جمال یار مستغنی است

به آب و رنگ و خال و خط چه حاجت روی زیبارا

و سابعاً ، به منظوق (وبیننا فوقکم سبعاً شدادا) بی ادبی میشود : اول

در مناظره ، چونکه (اظهارا للصواب) است ، غباری را به خاطر راه ندهید ، و از طرایف عبارات است و لطایف اشارات موافق شریعت بی کم و کاست ، چنانکه شیوه مشارب خوش طبعان گذشته است از جای تهجید و تقلید . و ثانی المعروض این است امثال ما و شما که از مراتب معلومه که اجتهاد به مجرد و تقلید است معلوم است غیر از رتبه تقلید نداریم ، پس اگر مقلدین و مجتهدین اهل سنت و جماعت هستیم باید به دست و زبان در دفع تغییر منکر کوشیم ، و هرگاه به دست و زبان ممکن نشد باید غمناک شویم و حسرت کشیم ، و این عاجزی قلبی و حسرت کشیدن را بانی شریعت صلی الله علیه وسلم (اضعف الایمان) نامیده . هوش داشته باشیم هرگاه به دل عاجز نشویم ، بلکه سهل است به مدلول (ودوا لو تدهن فیدهنون) مداهنه کنیم و خنده نماییم و کیف خوش باشیم چه خاك پر سر باشیم ، (اضعف الایمان) هم نمیاند (نعوذ بالله) ، یکه تاز شرك و كفر فرصت آورده دواسپه اسپرا بر سرمان میدواند (انا لله و انا الیه راجعون) .

تو هرگاه در دین خود متین و پا برجا ، و از (احکم الحاکمین) و (مالک یوم الدین) ادب و حیا و خوف و خشیت داشته باشید البته حاکم عصر هم ادب و حیا از تو میکند و میداند که چنانکه اخلاص و عقیده در راه خدای خود داری ، در دعاگویی و رضاجویی و مصلحت اندیشی حاکم عصر هم راستی ، و اگر در شدت رضا با خدای مضطرب بودی البته میداند با حاکم عصر همچنان هستی اگرچه به ظاهر نوازشت بفرماید ، اما به دل منافقت میداند و خوشش از تو نیاید ، و اگر خارج اهل سنتیم و همه بندگان خسرو پرست در زیر بار منتیم ، پس حدیث است که (اذا لم تستح فاصنع ما شئت) . بعد از آن کار اهل تشیع طی شدن و شرع اهل سنت نمودن آن حواله امام الزمان ایشان که از سرداب (سرمن رأی) سر بیرون آورد ، و این مفوض به نزول حضرت عیسی بر منارهء بیضا پرهای ورود را فروگذارد ، و محول به

جناب مهدی که از جانب بطحا علم خروج را برپا آرد ، والا ای فخر من به
فصاحت و بلاغت من و تو درست شود ، حاشا و کلا !

چو دریای قدر جنبش نماید
ز بانگ غول بی سامان چه آید

(ما شاء الله ، لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظيم) •

نامه‌ی هشتهم

بق شیخ موحه‌ممد جهسیمی ممدوخی نویسیوه

عنوان :

عریضة بلغت في الحقيقة أقصاها بل كتاب لا يغادر صغيرة ولا كبيرة الا
أحصاها • فبلغها ولا تفتقر • فمن شاء فليؤمن ، ومن شاء فليكفر • ولا تخف
كلالة القلب وملالته ، فان لم تفعل فما بلغت رسالته •

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي تجلى بتجليه في المظهر الأتم سيدنا محمد الجسيم عليه
أفضل الصلوة والتسليم على جهة التعظيم ، وعلى آله وأصحابه الذين تخلقوا
بخلقه العظيم •

وبعد ، فأقول : يا أيها الصحيفة المزبورة في طيكِ قصة الوری

مسطورة

زینهار که آوری مرا پیش نظر

لو صرت بنظرة الرضى منظورة

چون خه یال وه ماچ پاش وهش حال مبی ،

کاش ، جه کون ئهو بهخت ، لهب خه یال مبی !

[تم العنوان] •

بسم الله الرحمن الرحيم

مثلى وصنعة لبوس ثنائك السديد ، و لو أعين داودى وألين له الحديد ،
وقدر تقديرا في السرد • لا ، اذ بلغت في الكمال نهاية صرت نوعا منحصرافا في
الفرد • حرفة حدادى ° نظمى ° حدى ورسمي وافادة تلك الهدية ، كلا !
فاليأس احدى الراحتين • ان أرم عدم الأذية ، هل من عارف لك غير غارف
من معرفة نفسه ، وسوى من مئن عليه من من ° كون غده أعلى (٢٩) من
أمسه • يا من أولاه مولاه أجلّ الاله ، وجعل أخراه أولى من أولاه ، فبم
المديح بعد الاخبار بما في طي انشاء دعاك ، فيم أنا من ذكراك ، الى ربك
منتهاك ؟ ألسنت أنت الوسيم بمحمد الجسيم ، فعليك وعلى لاثنى نعليك
سلام قولاً من رب رحيم •

وبعد ، فقد قال بعض الأجلة ، أنّ أن ساق بعض الأدلة ، علة العدم
عدم العلة • فبلغ سلام اعتراضى اليه وان كان كبر عليه بأن عدمى من
وجودك () (٣٠) تحققك علي ° وجودك ، وأسنده أنا الي ، و ما أحس
بحقيقة الأمر مع ذلك الوضوح • فيا لعرفان وتبصر يأتني الي من أهل الفتوح •
ثم قل للقائل في ظل مرية ، والقائل بالظعن فيك فرية ، هل سبب خفائي الا
الظهور ؟ لا ترَبِّي ، لم تر بي غير ما هو من خواص نور النور ! أو
هل ترى (٣١) في نقصا ، بيد أن زدت في الكمال الي الا فزته بما
بما وسعته منه طينتي ، وانعكس في مرآة طويتي ؟ لا والذي أفاض
ما شاء كما شاء على من شاء في أزل الآزال ! يا يار دوزبان دوزباني
بهتر است • تازی اگرچه والاگهراست ، پارسى را نیز لذنى دگراست •

(٢٩) له نهسله كهدا (اعلم اعلى) نووسراوه ، بهلام دياره هه كيه .

(٣٠) له نهسله كهدا ليره دوا وشهيه كه هيه كوژاوه هوه .

(٣١) له نهسله كهدا (هل تر) نووسراوه ، بهلام دياره هه كيه .

ترکان پارسی گو بخشندگان عمرند
ساقی بشارتی ده پیران پارسارا

ولی نه چون من پیری عمر ضایعی آمال پارسارا *

جانم نقصی که در تست جز از کمال ندیده‌ام ، و جفائی که سبب جفای سرت است غیر از غایت ظهور سرت نپسندیدم ، و بهر طریقه ساخته‌اند دگرگون نخواهی شد . (و مایدل القول لدی) را مبدل چون خواهی گشت ! (یمحو الله مایشاء و یثبت) را دانسته از (وعنده علم الکتاب) چرا در گوشه اغماض نشستهای ؟ و حکمی که از قوانین منطقیه شاهیه بر کلیات مطالب ، و حملی که از قواعد الهیه بر عموم موضوعات مقاصد جاری میشود ، بتو سرایت نمیکند ، ازان جهت است که اگرچه کلیات بیچاره در افراد فرضیه متساویند ، ترا عارفان قوانین اصولیه که امنای دولتی‌هاند ، از جزئیات فرضیه آن کلیات و از افراد تقدیریه آن موضوعات هم نمیدانند . و ازینکه خطا بر قلم صنع نمی‌رود ، خطا بر بزرگان گرفتن خطاست . خداوند پست و بلند ، و سایه‌های پاک خداوند (۳۲) از ناشایسته مقدسند و ارحم از همه کس ، ولی زیردستان ایشان اغلب بدنس مخالفه مدسند و آلوده به خار و خس ، مصلحت خاصه نفس خود را بمیان آورده ، و مصلحت عامه را پامال ، و آمر را مشتبه کرده ، عرض ظل الله و سرکار والا ایدهما الله تعالی مینمایند که :

در ایام عدل تو ای شهریار
ندارد شکایت کس از روزگار

پس اگر قبله عالم مثلاً یا نواب والا غیر از اینکه الحمد لله بگویند ، چه بگویند ؟ از انرو متوجهان کعبه‌وايه از آنانکه و کفّاء عرفه معرفتند

(۳۲) مهبست فرمانروای سهردهمه .

یکسر ، و آفتابزدگان مایل بسایه از اهل هنر یا بی هنر از لقب قبله عالمی
و ظل اللهی همان میبایند که مذاق بنده مسکین از شنیدن اسم شکر .

احرام چه بندیم که آن قبله نه اینجا است
در سعی چه کوشیم که از مروه صفا رفت

پس اگر برین توانای که محل نقص () (۳۳) و از لطافت بروی
و داخل کثافت و آشکارا شوی و دگرگون نهاد گشته ، و از جمله آن
جزئیات و افراد میگردی ، بسم الله الفرد بیا ، برو ، بشو ، بگرد ، هرچه
باید کرد . این همه زخم نهان است و مجال آه نیست . علی الخصوص با
فهم اغلب قوم که اظهار حق را بی ادبی ، و تحقیق مسئله را ذم و غیبت و لؤم
میدانند . ازان علت (فما لهؤلاء القوم لا یکادون یفقهون حدیثا) ورد اهل
حق گشته ، و دهن ذهن ادبشان بتردد بگویم و نگویم آغشته است . بلی
چون غالب کس تمیز آه از نفس ، و عشق از هوس ، و باز از کرگس ،
و هدهد از مگس ، و گوهر اشرف را از شبه سرخس نمیکند ، پس از
برای حق ، و بسی بی باک از هر خس فی سالب بلب نای نهاده ، با این نوا
هم نفس خواهم آمد .

اگرچه این کلمات طبیات مساعد است نوشته بر صدر که در صدر
اهل قدر (کالقمر لیلة البدر) پرتو افکن و لمعات اجمالشان بسان تفصیل
ضیا افروز ابنیه عامره از هر خوضه روزناست . ولی ازانجا که طویت
اکثر حوادث است و طبیعت اکثر کائنات (بطرف خفی) نگران بطرف آیات
بینات است ، اطالت باعث المالاتی ، بل مورثة الخجالتی نسبت بمن باین
بی حالتی لازم است . منها بلند مثلا مبدء تو که یکی است معین از صفات
کامله ازلیه که در یکی از اسمای حسنی علیه که در یکی از اعیان ثابته

(۳۳) لیره دا وشه یه که هیه بزمان نه خوینرایه وه .

که در یکی از اشیای از اصل جبهه کریمه نایبه که وجود عینی خارجی
تست و غیر آن نخواهد جست ، جلوه نموده •

نکو رو تاب مستوری ندارد
ببندی در ز روزن سر برآرد

اعنی تجلی مهر آن مبدء آینه افروز چاره از بروز روز بروز جهت
ظهور مردودی و مقبولی (فی حضرة بعد حضرة) در مراتب قوس نزولی از
حضرات کلیه خمس یا سته تا آخرین نسخه حقیقیه جامعه تو رسیده
نداشته •

و اگر راه هواپویی تمنایی کرده میگویي بایستی که من متجلی آن
صفت دگر باشم نه مجلای این تا آن چنان بودی نه این چنین • جان من
این نمیشود تا تو هم آینه آن بوده باشی نه مظهر این • محبوب حقیقی با
جلا و استجلا ، آینه بالانمایش جدا ، و آینه این حسنش از آینه این
حسنش ، چون این حسنش ازان حسنش جداست • (وان لم تکن صفاته
عین ذاته ولا غیره ، کهنه الصفة مع ذهی ، فاعرف المذاهب ومشب اهل
السير • فلأجل ذلك قالوا قلب الحقایق محال ، و ما تعین اللاتعین الا لهذا
العرفان یا اصحاب الصفا والاحوال) • هی مرا چو با تو میلی است چه خوش
فرموده بودی که هی حق بطرف لیلی است • بگو مدعی را بگذار انکار را
درین کار که پروردگار در هر کار بیدار است ، (لا بل اعلم وصاحب علم ،
و ید قضائه الصحف والقلم ، وقد رفعت الاقلام وجفت الصحف ، وتم
فی ذه الحیثیه الکلام • واما فی حیثیه اخری فانشد انشادا اخری) •

آن خیالاتی که دام اولیا است
عکس مهرویان بستان خدا است

زلف او خال است و خالش دانه آن دام و من
بر امید دانه افتاده ام در دام دوست

پس سر این سلسله تعلق نابگسلیده تو و استاد بی گونیاو^(۳۴)
اسباب و بنای این قصر بی استعداد مشیده تو در چه جا و کیست • وی
ترا چو با من با مقوله من محبت مکنون است میمویم و میگویم که هی حق
بطرف مجنون است •

لب و دندان خوبان خطارا
بدین خوبی نایست آفریدن
ومنھا • • (۳۵)

نامه‌ی نۆهم

بق فەرهاد میرزای والی سنه‌ی نووسیوه

(ربنا اغفر لنا ولاخواننا الذین سبقونا بالایمان ، ولا تجعل فی قلوبنا
غلا للذین آمنوا • ربنا انک غفور رحیم) •

وبعد ، در مطلع سخن ، از منظوق این آیه نصیحت مایه ، که حق
تعالی تعلیم مارا بدان فرموده ، سخن من تمام شد • ولی تکرار را در کلمات
حق چند بار باید تأسیس بکار نیاید جهت تاکید لازم دیده بیشتر از بن بیشتر
با جناب میرزا ربیع که بلکه بوساطت جناب منیع حضرت فخر العلماء سلمه
الله بنظر نواب والا اولاده الله آلاه مشرف شود ، عرضی را نوشتیم ، ضیف

(۳۴) له نه‌سکه‌دا نووسراوه (کونیا) به‌لام وشه‌که له فەرهنکه فارسی‌یه‌کانا
(گونیا) به ، که‌وا نه (د) که‌یش (و) ی عه‌طفه •

(۳۵) ئهم نامه‌یهم به قوت‌و‌کراوی یا له جه‌نابی سه‌ید طاهیری هاشمی یا له
جه‌نابی عه‌بدو‌لحه‌میدی حوسه‌ینی‌یه‌وه بۆه‌اتووه ، له یادم نه‌ماوه •
نه‌سکه‌که‌ی خه‌تیک‌ی خوشی تاراده‌یه‌که کونه • به‌داخه‌وه له‌مشوینه‌دا
بچراوه‌وه دوا‌یی‌به‌که‌ی نی‌یه •

صیف آمد و رفت ، بزم حریف خریف عرش و فرش را زرافشان کرد و گذشت ، شتاب شتابانواع شتی نوبتش رسید ، نسیم جواب ربیع از جهت اشرف الجهات نواب والا ایده الله تعالى نوزید . اگر رسیده است و ملتفت بجواب نگشته اند ، از دو صورت بیرون نیست : یا گویا جواب جاهلان خاموشی است ، پس (اعوذ بالله ان اکون من الجاهلین ، فلیسألوا حتی تأتی بیان مبین رفعا لتشابههم وایصالا الی الحق الیقین) ، و یا سکوت را در محل مناظره و سواآل اختیار فرموده اند . پس دراین مقام بوی الزام به مشام اهل افهام و افهام میرسد . و اگر هنوز نرسیده است ، مضمون آن عریضه معروضه مجمله پسندیده ، به دیبای زیبای این عبارت پیچیده است ، که کتاب را منسوب به مؤلفین شافعیه فرموده ، و تحفه به حضور باهرالنور حضرت شیخ ^(۳۶) ما قدس سره و دام برکته و بره مبعوث نموده بودند ، دیدیم و بین الدفتین آنرا ملاحظه کردیم . مضمونش معجونی بود مرکب از فضایل و محبت حضرت علی و باقی ائمه اطهار و توابع آن خاندان عالی شان رضی الله عنهم اجمعین ، و ممتزج از طعن و بغض بعضی اصحاب کرام و مذمت ایشان (حاشاهم الله من ذلك ورضی الله تعالی عنهم هناك وهنالک) .

این معجون برای بدن دین اسلام به ضرر مقرون ، و امزجه معتدله اهل حق که مذهب فرقه ناجیه اسلامیة سنت و جماعت است نه در میان انبیا علی نبینا وعلیهم الصلوٰة والسلام و نه در بین اصحاب کرام رضی الله عنهم اجمعین تفرقه نمیکند . ایمان به بعضی شیمه اهل سنت و جماعت نبوده و نیست و نخواهد بود . مجموع انبیارا اجمالا و تفصیلا مصدقند و تمام اصحاب کرام را هکذا معتقدند . چنانکه انبیارا بر غیر انبیا تفضیل میدهند ، اصحاب را بر غیر اصحاب از اولیاء مفضل میدانند و هیچ احدی را از اصحاب و سایر اولیا نموذ بالله بر هیچکدام از انبیا تفضیل نمیدهند ،

(۳۶) مهبهستی له شیخ موحه ممد به هائوددینی ته ویکله .

و همگی اصحاب را کلام اجماعین مجتهد و عادل و مصیبتشان را به دو اجر یا ده اجر و مخطئشان به یک اجر مأجور و معذور و غیر مأزور می‌شمارند .
 احدی را از اهل قبله بی برهان مثل (الشمس مشرقه) تکفیر نمیکنند و لعن هیچ شخصی را بخصوصه بی دلیل قاطع — چونکه حسن خاتمه مجهول و قوه و اهمه غلط لازمه و روایات کاذبه غیر مقبول است — جائز نمیدارند . و به فرض محال اگر کفر آن شخص به ادلهء ثابتۀ ساطعه ثابت شود ، غایتش این است مثل کفر ابلیس مجمع علیه باشد ، حق تعالی لعن ابلیس را به جزء عمل مقرر فرموده که بفرماید «العنوا الشیطان» .

دل و زبان را حق تعالی برای ذکر و تسبیح خود خلق فرموده ، چه فائده معتدبها در مشغول کردن جوارح ظاهریه و باطنیه به لعن شیطان متصور است ، بلکه شیطان فرصت را برای شغل مسلمانان به فعل عبث جهت غفلت انسان غنیمت می‌شمارد و اگرچه لعن شیطان باشد ، خصوصا کسی را که اصل ایمانش ثابت و کفرش که عارضی موهومی و مشکوکی بل دروغ محض باشد . لعن کردن شرعا یا عقلا چه گونه جائز است ، و یا ابلیس یا کافر دیگر را همیشه رابطه کردن و صورت او را به خاطر آوردن و دل را به لعن او پروردن و اعمال قبیحه او را در خیال جای نمودن ، به علت انعکاس خباثت و شامت او بر ظلمت درون افزون ، و آینهء خاطر را به رنگ زنگ هزار فضیحت آلودن است .

یاد خدا و رسول (صلی الله علیه وسلم) باید ، و نام خدا و رسول (صلی الله علیه وسلم) شاید ، نه یادکردن کافر ملعون یا نام بردن اشخاص و افرادی به کفر حقانیت مقرون که با یاد گل گلشنی و با تصور زبل و سرگین گلخنی . پس سب و طعن و لعن مطلق نه مطابق حکم ظاهر شرع ، و نه موافق کشفیات و وجدانیات اهل باطن و ورع است .

(ثم نقول) منظور نواب والا در ارسال این کتاب اگر اینست که گویا ما از فضایل حضرت علی (کرم الله وجهه) آگاهی نداریم ، و او را (استغفر الله) مستحق خلافت و امامت نمیشماریم ، بدان کتاب متنبه شویم ، حاشا و کلا که ما بری ازین تهمتیم ، و از خاکساران عتبه علیه و تربت عترتیم . و فضایل علیه و مناقب جلیله که ثبت جریده آن کتاب است ، بالمضاعف آن در کتب معتبره صحیحه ما هست ، (بحمد الله) به آنها معترف ، و از دریای مودتشان به قدر غرفه استعداد مغترفیم ، و حضرت امیررا اسدالله غالب و مجتهد و مقتدر دانیم نه روباه مغلوب جبان جاهل عاجز متحیر ، و وی را (کرم الله وجهه) مستحق خلافت و امامت میخوانیم به دلیل ساطع لکن نه بی موقع بل در موقع رابع ، و هیچکس از اصحاب بی رأی و مصلحت وی خلیفه نشده چرا که علماً مجتهد و آگاه از همه نصوص بوده ، و شوکه و قدره و اختیاراً آماده از هر خصوص ، و صاحب عشیرتی مثل بنی هاشم (کأنهم بنیان مرصوص) بوده اند .

از کس ترسیده ، چرا که زیاده بران شوکت که شنیدی ، تقیه در مذهب اصحاب کرام چنانکه در غزوات و نزاعات و زخم آوردن و مشقت کشیدن و شهد شهادت چشیدن ایشان تا به حضرت حسین (رضی الله عنهما) میرسد معلوم است نبوده ، و از تقلید نمودن به کسی نپرسیده ، چه که علم و فهم و اجتهاد وی رضی الله عنه مشهور ، و در نزد اهل تشیع خصوصاً به (عالم بماکان و مایکون) مذکور است .

و تعظیم و توقیر اصحاب نسبت به حضرت امیر و تعظیم و توقیر امیر در حق اصحاب در کتب معتبره اهل حق ثابت است . مخالفه و اختلافی که در بین ایشان بوده موافق (اختلاف امتی رحمة) مخالفه اجتهادی بوده نه عداوتیه ، که در بین عداوت و مخالفه عموم و خصوص است نه مساواة ، همه عداوتی مخالفه است نه همه مخالفه ای عداوت ، چنانکه اقتضای انعکاس

قضیه کلیه است • مخالفه فروعیه اجتهادیه فرضا اگر هم به نزاع بکشد ، غیر از ثواب عقابی ندارد ، و از محبت قرابت و مودت اسلامی و اخوت دینی قلبا بیرون نمیشوند • در عدم هوای نفسانی و وجود حمیت مسلمانی ، و در حق بینی و اصول دینی همگی متفق و با عزم صمیم صدیق حمیم یکدیگر بوده اند •

و مدح و تعظیم و توقیری را که حضرت امیر نسبت به اصحاب کرام خاصه در خلفای ثلاثه به جا آورده ، بنا بر دلیل سابق از وجه تقیه نبوده ، که شیر حق و صاحب اقتداری همچنان و تقیه فرمودن (معاذ الله) ! باری بنا بر زعم مدعی فرضا در حالت حیاتشان اگر تقیه مسلم باشد بعد از مماتشان که از میت میترسد ؟ بارها بعد از وفات اصحاب و خلفای ثلاثه در خلوه و به کرات در جلوه به مدح و ثنای اصحاب و ذکر مناقب خلفای ثلاثه زبان بلاغت بیان را میگشود • و از خصوص باغیانی که بنا بر اجتهاد و تأویل محاربه با وی (کرم الله وجهه) مینمودند ، میفرمودند (اخوانا بغوا علینا) ، و از سب و لعن آنها زجر و تهدید و تشدید میکردند •

و نزاعی را که ام المؤمنین (رضی الله عنها) و خال المؤمنین (رضی الله عنه) با امیر المؤمنین (کرم الله وجهه) کردند ، نه بر سر خلافت و امامت بوده • هر روایتی که مخالف این تقریر مروی شده یا کذب و افترای محض است یا به تأویل صحیح به قرینه حالیه احسن المحل وارد و بلکه بر سر به دست آوردن قتله حضرت عثمان رضی الله عنه بود ازان موافق اجتهاد تقدیم قصاص را از قاتلان واجب میشمرند ، و از طرف امیر المؤمنین باز اجتهادا به علت عدم استقرار امر خلافت و کثرت توابع و اعوان قتله مذکوره تأخیر و تحمل را تا وقت استقرار و فرصت یافتن حیدر کرار لازم دانستند تا به سبب حيله و خوف و تحریک فرقه قتله أجلاف و اوباش عرب نزاع را برپا کردند ، و طرفین مجتهدین اصحاب با یکدیگر فرصت مناظره و اظهار

حق را نیاوردند • پس غایت آن نزاع که طرف امیر دو اجر یا ده اجرا چنانکه گذشت - برده ، و آن طرف به يك اجر مأجور بوده باشند (فلا اجتهد للطرفین جنة ، فلا یؤثر فیهم سهام مطاعن ارباب جنة ، قاتلهم و قتلهم لذلك الاجتهاد من أصحاب الجنة) •

و اگر منظور نواب والا ایده الله این است که بنا بر آن فضایل و مناقب ، خلافت بلافاصله حضرت علی را ثابت نماید ، چنانکه از منطوق عبارات آن کتاب که میگوید : (هذا نص صریح فی امامته) مستفاد میشود ، آن مدعی البته بسر نمی رود ، چرا که اولاً امامت نزد اهل تشیع از اصول دین است ، و مطالب اصول دینی به بالاتفاق براهین یقینی می خواهد • ادله ظنی برای مطالب فروعیه که (الفقه من باب الظنون) خواهد آمد • وثانیاً اگر ازان عبارت مؤلف را اراده این است که (هذا نص علی استحقاقه الامامة و کونه اماماً فی موقعه الذي هو المرتبة الرابعة) كما وقع واستمر ، فنحن لانکره كما مر ، فنعم الوفاق و مرجحاً بالاتفاق) • و اگر اراده آن نموده که (هذا نص فی امامته فی المرتبة الاولى بلافاصله) ، این اراده کردن معنی نص را ندانستن است ، زیرا که از ادله که در آن کتاب یا در کتب ما است نصی که منطوقش همان مضمون باشد موجود نیست •

فرض کردیم مثلاً که لفظ (مولى) در امثال (من كنت مولاه • الخ) یا لفظ (ولي) در نحو (انما ولیکم الله • الآية) متواتر باشد ولی ندانسته است معنی (مولى) و (ولي) بدان مقصودی که مراد او است متواتر نیست ، بلکه نه بعرف لغوی و نه بعرف شرعی بمعنی امام اول بلافاصله بلکه بمعنی امام نیامده اند •

این تحریر برکنار • فرض کرده باشد که فضایل حضرت حیدر کرار در صحت و متانت و کثرت اشتها بمشابه معجزات سید کائنات (علیه و علی

آله واصحابه الصلوات والتسليمات) رسید ، آیا آن معجزات دلالت بر نبوت دارند یا بر خاتمیت ؟ بی نص (ولکن رسول الله وخاتم النبیین) عدم ثبوت خاتمیت یقین است ، پس فضایل حضرت علی دلالت بر فضیلت وی دارند نه بر خلافت اولیه بلافاصله یا بر افضلیت و عصمت او ، بلکه نص همچنین میخواهد که (علی هو المعصوم و افضل البشر بعد النبیین و خلیفتی اولا بلافاصله بعدی) • بین تفاوت راه از کجاست تا به کجا •

وخصوص بر زعم عدم جواز تقدیم مفضول از افضل ، ثابت شدن افضلیت امری است مشکل و معضل ، چرا ؟ که افضلیت به معنی زیادت قرب معنوی به حق تعالی و کثرت ثواب است (کما هو المقصود ههنا) و این معنی را سوای حق تعالی و رسول وی صلی الله علیه وسلم به ایحاء و الهام حق تعالی کس نمیداند ، بلکه علم کرام الکاتبین هم به آن نخواهد رسید که میداند حسنات آن چند و حسنات این چه قدر ، و قرب آن تا چه درجه و قرب این تا چه مرتبه است ، و دلایل ظاهریه بین الجانبین متعارضند ، و لازمه تعارض تساقط و توقفاست ، و لاسیما این افضلیت و استحقاق اولیت خلافت مختلفیه است ، و وقوع خلاف بدین ترتیب واقع متفق علیه است • آنرا گذاشته ، بر متفق علیه موافق قاعده اصولیه متفق علیها بیابیم •

پس غایتش این است که مدعی به زعم خود دلیل را بر ابطال این وقوع مرتب بیارد ، چنانکه گفتیم دلیل یقینی از او مطلوب است که بر نفی و بطلان وقوع کذائی و بر اثبات امامت اولیت حضرت امیر بیارد تا بشنویم ، (وطلبا للثواب و اظهارا للصواب) مکالمه بکنیم ، و بیخ مکابره را به مناظره اهل حق بکنیم •

علاوه بر این علمای ما (شکر الله سعمیم) خوارج ضاله را دیدند که

(نعوذ بالله) تکفیر و طعن و لعن حضرت امیر را میکنند ، و باعث بداعتقادی مردم در حق امیر شده‌اند ، سعی کردند که از آیات و احادیث آنچه دلالت بر فضیلت حضرت علی امیر میکند فراهم آوردند ، چنانکه اهل تشیع را دیدند که سب خلفای ثلاثه و ام‌المؤمنین و سایر اصحاب کرام را مینمایند ، آنچه دستگیرشان شد از آیات و احادیث در فضایل ایشان جمع نمودند ، و منظورشان آن بود که خلق را نسبت به اصحاب عقیده فاسد نشود ، و همگی را صاحب فضیلت و منقبت بدانند ، و تمامی را بری از طعن و لعن و تهمت و عری از نقص و بغض و مسبت خوانند ، نه برای افضلیت در بین ایشان اثبات کردن و معصومی و خیریت یکی را بر یکی به خاطر آوردن بود ، بلکه برای آن بود که آنچه خارجی نسبت به حضرت علی یا شیعه نسبت به خلفای ثلاثه و سایر اصحاب میگویند و بافته میکنند ، اهل حق همچنان نگویند و نکنند ، و بغض اصحاب کرام را که با ایمان در هیچ دلی جمع نمیشود به دل راه ندهند ، همگی را مبشر به دخول و خلود جنت و مشرف به بشارت و رضای رب‌العهزة دانند •

علمای شیعه ، خدا انصافشان بدهد ، آن فضایل علی را که علمای ما جمع نمودند ، به دلیل افضلیت و خلافت اولیت و معصومیت حضرت علی کردند • از ما آموخته و خریده و باز به ما فروختند ، و زعمات بی‌اصل و بی‌جهت را در انبار ضمیر خود اندوختند • و اگر نه ظنیر این افضلیت از که پنهان است ؟ حق تعالی بنا بر قلت فهم مکلفان میفرماید (تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض) الآیه • نمیفرماید که آن رسول معین بر این رسول معین افضل است ، بلکه به مبهم اشاره فرموده ، یعنی ایمان به نبوت شرط است که میسور است ، نه به افضلیت یکیشان بر یکی مقصور است • پس نه دانستن افضلیت پیغمبری بر پیغمبری ، و نه معرفت خیریت امامی بر امامی ، هیچ کدام از واجبات عقاید نیستند ، بلکه تابع اجماع سلف و خلف اهل حق بودن و به

ظاهر حکم ایشان به هرچه فرموده اند معتقد نمودن لازم است که یقین بی سند حکم نکرده اند ، و مقلدرا دانستن سند مقلد چه ضرور است •

و بودن آن کتاب مرسل از تصنیفات علمای شافعیة مسلم نیست ، زیرا که مخالف هر چهار مذهب است • کسی از مجتهدین مذاهب اربعه ما از متبحرین یا از مقلدین ایشان بغض و طعن هیچ یکی از اصحاب رسول الله (صلی الله علیه وسلم) نه روایة و نه درایة جائز نداشته اند • و اگر فرضا مصنفه یکی از علمای شافعیه بنا بر دلیل سابق البتہ موافق (خلطوا حلالها بحرامها) روایات واهی و اقاویل ضعیفه و حکایات کاذبه مختلفه را دران افزوده اند ، از اثبات مطالب یقینیه دورند ، و از ثبوت مدعی مهجور و محجور •

پس عادت ظل اللهی و بزرگی مثل نواب والا حفظه الله تعالی این بوده که به انتظام امور حکومت مشغول شود ، و جمیع برایا و رعایا از علما و صلحا و شرفا و فقرا هریکی را در حد ذات خود ملحوظ داشته فرماید و تفاوت برابر پرورده کردن پشه و عنقا ننماید •

ز يك شاخيم اگر شیرين اگرتلخ
ز يك بزيميم اگر هشيار اگرمست

و بعد ازان ، بر ما فقیران و سائر منسوبان شکرگذاری لازم آید •

حالا که نواب والا لباس مجتهدی در بر ، و برای امر به معروف و نهی از منکر حسب العقیده خود بر در ، و جهت دعوت خلق به سوی آیین دین تشیع بر رهگذراست ، علمای اهل حق را واجب است که علم خود را اظهار • و قرارا در مناظره بر فرار ایثار نمایند •

رجای آن داریم که آینهء خاطر عاظررا به غبار انکدار آلوده نفرمایند ،

و جوابرا بنویسید و بفرستید ، تا دوباره به موقف عرض اندر آییم و سلّمنائی
یا منعنائی را معروض نماییم .

چونکه مصدع گردیدیم ، ختم عریضه بدین مقوله مناسب دیدیم که :

غیر ازین نکته که حافظ ز تو ناخوشنوداست
در سراپای وجودت هنری نیست که نیست

اما ناخوشنودی حافظ ازان جهت است که مطولا عرض نمودیم . و اما
هنرهای عجیبهات این است که در معرفت و بینش نظیرت کم ، و در ادای
ضبط و ربط امورت قلم ابکم ، و در دفع و رفع اهل ناهموار میکوشید ،
واز پیاله باصفای درك تعمیر مملکت مینوشید . سخاوت و کرم را به
اندازه ، و باغ حکومت را به آبیاری مرحمت تازه دارید . (وفقکم الله
تعالی لخير عقباکم ، وما ضر ما نسمعه من القاء الفرق بین الفرق بسعادة
دینکم ودنیاکم . آمین . والحمد لله رب العالمین . والصلوة والسلام علی سیدنا
محمد وآله وصحبه اجمعین (۳۷) .

(۳۷) بهراستی پتویسته ئینسان به چاوی ئینساف تهماشای ئهم نامهیهی
مهولهوی بکا که بۆ فهرهاد میرزای نووسیوه ، تا حالئیبی ئهم زاناو
ئهدیه جهوانمهرده چند مهردی و نازایهتبی بهکارهیناودو چون توانویه
بهراهر شازادهیهکی خاوهن خامه و نامه و لات و دهسهلات که مامی
ناصروددین شای قاجارو حوکرانی سنه بووه ، بهم جۆره قسه بکاو
نامهیهکی چند موافیقی حهقیقهتی بۆ نووسیودو کهم زۆر له بهراهریا
ترسو دودلئی نشان نه داوه و به جۆری که به گوێردی ئابین و عه قل بی
له گه لی داوه .

وهك له دووتوی ئهم نامهوه ده رنه كهوی ، مهولهوی له ولامی
نامهیهکی فهرهاد میرزادا نووسیویه که دیاره ویستویه ئهوهی تیا بۆ
ئیسپات بکا که پتیاژی ئابینی ئهو راسته و کتیبیکیشی به به لگه بۆ
ئهم مه بهستهی بۆ ناردووه و خه لکیشی تیا بانگ کردووه که بچنه سه
پتیاکهی ئهو ، مهولهوی یش بهم نامهیه ولامی داوه تهوه . وهك بۆم
دهرکه وتووه فهرهاد میرزایش وهلامیکی ناسکی وهلامه کهی مهولهوی

نامه‌ی دههم

بق موعته مودولدهوله فهرهاد میرزای نووسیوه

قدوم میمنت لزوم نواب والا حفظه الله تعالی سعادت مقرون ،
و تشریفش بر برایا از علما و سادات و سائر فقرا و رعایا میمون ، و منزل
عدالت موئلس مبارک ، و تاج معتمد الدولتیش بر تارک باد .

وبعد ، رقم عنبر شیم ^(۳۸) در جواب این مخلص خلوصیت توأم شرف
ورود بخشود ^(۳۹) . درویشانرا ارادت و صداقت زیادتیر فرمود . هر
سوآلی که از نواب والا ایده الله تعالی شده بود ، جوابشرا مطابق و موافق

داودهتوهو مهولهوییش دووباره نامه‌یه‌کی‌تری بق ناردووه ، به‌لام
به‌داخه‌وه لهو همموو نامانه تنها ئه‌مهمان ده‌سگیر بوو . دوورنر، به‌ئو
نامانه له دژلابه ره‌سمی‌یه‌کانی سنه و تارانا مابن . هه‌روا زانیومه
پاش‌ئوه‌دی ئه‌م نامه‌یه‌ی مهوله‌وی ئه‌گاته ده‌ستی فهرهاد میرزا ، شیخ
یوسفی موده‌پریمی مزگه‌وتی دارولحیسان نامه‌یه‌کی توندو تیژو
ناپه‌سه‌ند بق مهوله‌وی ئه‌نووسیو له‌سه‌ر فهرهاد میرزا ئه‌کاته‌وه له
نامه‌کیدا . به‌لام مهوله‌وی وه‌لامی ناداته‌وه له‌باردی بابته‌ی نامه‌که‌یه‌وه
بق فخرولعوله‌ما ئه‌نووسیو و ئه‌و نووسراوه‌یش هه‌ر له‌م به‌شه‌ی باسی
مهوله‌ویدا بلاوکراره‌توه .

به‌بۆنه‌ی ئه‌م نامه‌ی مهوله‌وی‌یه‌وه بق فهرهاد میرزا ، جیتی خۆیه‌تی
لییره‌دا ئه‌وه بلییم فهرهاد میرزا شیعری مهوله‌ویی زۆر به‌رز
هه‌کسه‌نگاندووه به (آغای باله‌خانه‌ی چم) یووی ده‌می کردووه‌ته
مهوله‌وی ، چونکه ئه‌م چوارینه‌ی مهوله‌ویی زۆر پچ جوان بووه که
سه‌ره‌تاکه‌ی به‌ وشه‌ی (باله‌خانه‌ی‌چم) ده‌س‌پێ ئه‌کا :

باله‌خانه‌ی چم دل دێوانه‌کەت

بانەناو وه خاک رای ئاسانه‌کەت

تکەش عاجز کەرد خەیاڵت تیشدا

ئازیز بق جاری پا بنیه‌ پێشدا

(۳۸) له ده‌سنووسه‌که‌ی خۆماندا (شمیم) نووسراوه .

(۳۹) له ده‌سنووسه‌که‌ی خۆماندا (بخشید) نووسراوه .

اصول شرعیه و قانون دولتی ، و هر توجیهی را از هر خصوص فرموده بود
موجه و با شاهد مایح و صحیح مشاهده نموده • آری :

سخنهای شه کز دل پاک خاست
قبول است ، شاه سخنهای ماست

براین نکته باشد دلیل تمام
(کلام الملوك ملوك الكلام)

چونکه حضرت عالی همت شیخ ما قدس الله اسرارہ و افاض علینا برکة
انوارہ ، نواب اشرف اقدس والارا طال بقاؤه ، در امکانہ مستطابہ و آزمنه
مستجابہ بدعای خیر مذکور ، و خلفا و منسوبان خود را در اوقات ذکر
و فکر باستدعای طول عمر و دولت ایشان مأمور میفرماید • بموافق (الناس
علی دین ملوکهم) بر سر همگی تابعین وی لازم است که بهمان راه سلوک
نمایند •

جواب عبارات جناب شیخ مدرس مدرسه ، سبب به واسطه عزل
و نصب پر وسوسه (علمه الله ما لم يعلم) به یقین به نظر کیمیا اثر خواهد
رسید •

زیاده بقای نواب و الارا از کرم حق تعالی مرام ، و شنیدن خبر صحت
ذات پسندیده صفاتشان مقصود است • والسلام •

المعلوم

نامه‌ی یازدهم

له وه لامي حوسامولسه لتهنه دا نووسیویه (٤٠)

برکت حرکت نواب اقدس ، بر هر کس و ناکس ، و بر عامه هر نوگل

(٤٠) حوسامولسه لتهنه برای فہرہاد میرزاو مامی ناصیردوددین شاو له قہبی

و خار و خس ، جهت گس و نوگل باعث نشسته و نما ، و درحق ناکس و خار
و خس سبب فنا باد . دعای بقای بزرگان ناصردین و استدعای لقای مراد
بر جمیع مؤمنین لازم است (تقبل الله لهم دعاءهم آمین) .

بیشتر بیشتر درین زمان پریشان آیین در انجمن عدالت مکن فرهادی،
در زیر این طاق بیستون بوضع شیرین اوقات را چندی بسربردیم ، لکن
دولت مستعجل بود ، سرکشی گلگون گردون عنان آن دولتم را از دست
ربود ، حالا بدین دل شادم که دعاگوی خالص و طالب مرادم .

نیست ذاتم همچو ذات مولوی

یا کلامم چون کلام مثنوی

لیک گویم با امید بس قوی

بهر درویشان حسام الدین توی

باوجود شرف الملك در خاکپای مبارك دوزبانی چون خامه و روسیاهی
چون نامه نامحرم است .

والسلام علیکم و قلبی بدلا عن قلبی لدیکم بین یدیکم .

المعوم

مراد میرزا بووه ، له ۱۲۹۳ی هجری بووه تا ۱۲۹۵ حوکرانی ناوچهی
کرماشان و سنه و ده و روبه ر بووه . ئەمیش وهك فهرهاد میرزای برای
زاناو ئەدیو بنووس بووه . له گهه مهولهوی زۆر جار نامه یان بۆ
یه کتری نووسیوه . نامه یه کی بۆ مهولهوی نووسیوه ، ئەم دوو به یته ی
بۆ تیا نووسیوه :

ای تو ذاتت همچو ذات مولوی

وی کلامت چون کلام مثنوی

سلطنت را گر شدستم چون حسام

اندرین دوران حسام الدین توی

مهولهوی یش به نامه ی سه ره وه وه لامی داوه ته وه .

نامه‌ی دوازدهم

بۆ عملی نه کبهر خانی شمیره فولولکی نووسیوه

ز غواصان این بحر فلك فلك ، جواهر دعای بقا و ارتقای دینی و دنیوی
عاید سرکار عالی شرف‌الملک باد •

وبعد ، علاوه هجوم مصایب دقیقه‌ء از دیده‌ء آشوب زمانه غایب نیستم •

هر بلای کز آسمان خیزد
گرچه از بهر دیگری باشد

نارسیده زمین همی‌پرسد
خانه‌ء (انوری) کجا باشد

از جهت آن‌است در نوشتن عرایض مقصریم • باری با ربط و تعلق
که باطنا با سرکاراست ، تعارف ظاهری‌را چه اعتباراست ؟ می‌بینمت عیان
و دعا می‌فرستمت ، خصوصا نایی مثل جناب خیر الحاج مولانا محمد نیری
غفر له داریم ، باوجود مسعود ایشان وجود خودرا معدوم می‌شماریم • در
أصل میل فقیر این‌است که در دعای خیر جهت سرکار تنها نباشیم که
(الجماعة رحمة) • هرچند رفیقم زیادت‌ر باشد بهتراست •

مورچگان‌را چو بود اتفاق
شیر ژیا‌ن‌را بدرانند پوست

خاصة اجماع علما و صلحا و منسویین نقشبندی قدس سرهم که همه‌ء
شیران جهان بسته‌ء این سلسله‌اند • روبه از حیلہ چه سان بگسلد این
سلسله‌را • ازان سبب وقتی شخصی عزیز الوجودی‌را مثل ملا محمد نایب
خواهم کرد و گاهی نفس زکیه‌ء باصلاح‌را بسان مخدوم ملا عبدالفتاح بمیان
خواهم آورد • زیاده براینکه خودش شخصی‌است عالم و عامل و صالح

و سالک • مثل این چهار صفت خودش از نقاط اخلاط اخلاق رویه
 پاك است • برادر نيك سیر مخدوم سعادت ملزوم ممجد شیخ محمد است
 که هردو ساکن قریه (آرندان) اند و از دعاگویان خاص آن خانداند ، دعای
 خیرشان غنیمت است ، و صحبت و رعایتشان گوهری است خارج از قیمت ،
 و علی الخصوص بشارتی داد که چونکه سرکار عالی شرف الملك است ملك
 آرندان مملوك سرکار شده •

ازین مژده گر جان فشانم روا است
 که این مژده آسایش جان ما است

این فقیر در همگی ماملک سرکار شریکم ، بلکه همگی را از خودم
 میدانم • جناب مخدوم ملا عبدالفتاح را وکیل خودم کرده ام که حاصل بخش
 و ملك من تسلیم او شود ، جفتی برای او مقرر بفرمایند و سعتی را در معیشت
 جهة وی حاصل نمایند ، بی خطر و فارغ بال در معیت مخدوم شیخ محمد
 برادرش بدعاگویی سرکار مشغول باشند ، و در استدعای خیر با این فقیر
 همچنان شوند •

ای شرف ملك دل من چند چیز را پیش از چند چیز جهت رضای
 خداوند مالك الملك غنیمت بخوان تا بعد ازان حسرت نکشی : دولتمندی را
 پیش از فقری ، و صحت را پیش از مرض ، و علت و فراغت را پیش از
 مشغلت ، و جوانی را پیش از پیری ، و حیات را پیش از ممات به فرصت
 بدان • کس نیاید ز پس تو پیش فرست • روز قیامت برای همه کس
 حسرت است • اگر بد عمل است حسرت میخورد که چرا کردم ، و اگر
 صاحب عمل صالح است حسرت میخورد که زیادتیر نکردم ، تا درجه ام بلندتر
 باشد •

زیاده تصدیع ندارد و مطلبی دیگر غیر از سلامتی سرکار و خبر دانستن مجاری احوال سرکار عالی نیست •

والسلام علیکم و قلبی لدیکم •

المعوم الحسینی

نامه‌ی سیازدهم

بِقَمْهُمُود پاشای جافی نویسیوه

بی‌عرض غرض ، و خالی از حرص عرض عرض مینماید که سرکارت از آفت و مرض محفوظ باد •

وبعد ، پس از ایامی سفارش بی‌نگارش دعا و سلامی با سید علی محمد که آمد رسید و رسانید ، در چه زمانی ؟ در زمانی که چشم انتظار بدیدن نگارش سرکار از جانب این روزه‌دار بی‌قرار و گوش صائم پراضطرار به شنیدن سفارش آن مرحمت شعار مشتاق‌تر به نداء و صدای (الله اکبر) افطار بود • خیلی به‌جا استدعای دعا فرموده و طلب همت از سالهای پیشتر بیشتر نموده‌اند ، چرا که اولاً ماه رمضان زمان استجاب است ، و این فقیر هم الحمد لله کمال صلاح و مسلمانی و ثوابم آماده‌تر از هر بابت است ، به چه سبب ؟ به سبب رفتن پارسال و مراجعتم این قدر غیبت و طعن و لعن از زبان و دل دوستان به طرف ما حواله شد که لیل و نهار بر قطار ثواب اجر شما عاید روزگارم گشته که به صد حج اکبر حاصل نمیشد • عدو شود سبب خیر گر خدا خواهد • ولی چون تو مرحمت‌مند قدیمی و با هر اهل کمال همدم و ندیم ، گاهی با آنان گفتگورا به میان آرند مناظره بفرمایند ، این حکایت‌را به آنها اظهار نمایند •

حکایت : درویشی در گذر راهش به خانه‌ی قصابی و خبازی و یک گیوه‌گر که همسایه یکدیگر بودند افتاد • از خانه‌ی قصاب قدری گوشت

و از خانه خباز بعضی نان گرفت. به در خانه گیوه گر رفت. درویش راهی شد برود، سگ هر سه خانه در پیش دویدند، غفمی کردند، رختش دریدند. درویش رو به سگ گیوه گر کرد و گفت: سگ قصاب گوشت از صاحبش گرفتم و سگ خباز نان، ای سگ گیوه گر تو به چه جهت؟

کسی که تعارفی کرده باشد عیبی ندارد اگر گفتگویی بکند، ولی آنانکه ضرری نکشیده اند اگر محض حسد و طعن و لعن نیست چرا چیزی بگویند؟ باوجود اینکه آنان که تعارف کرده اند اگر هم چیزی بگویند محض عوام کالانعامی است، چرا که آنکس حجرا واجب کرده است و میکند خدای تعالی است، سبب به اینکه تو چهار قران به هزار ناز و علی بدهی برای خاطر تو این حجرا بر سر من چرا واجب میفرماید، یا من چرا بر سر خودم بنا به خاطر آنکه تو بگویی فلان کس شخصی صالح است فرضش میکنم. من عبادت برای خدا میکنم و خدا استطاعه مالیه و بدنیه را شرط کرده است. فقیر علاوه اینکه استطاعه مالیه نداشتم از استطاعه بدنیه هم افتادم. اطاعه خدایم خوشتر آمد از مدح مخلوق.

عوام اگر مدح بکنند انسان ترقی نمیکند تا اگر ذم بکنند انسان تنزل بکند. اگر نیمه حکیمی که جانرا میبرد و یا نیمه ملایی که ایمانرا ببرد و نیاورد یا متشیخی که آگاهی از خود و مریدش ندارد و به غیر از (آغه بلی) چیزی بر زبان نمی آرد قصه بگوید اوهارا بگویند که معرکه علما به شما لایق نیست شمارا و گمراهی و گمراه کردن خلق گفته اند. اینگونه پریشان گفتن آنها از جهالت و حرارت تاب و تباست، والا با سلیمان چون براند آفکه مورث مرکب است.

اندرین عرصه چگونه دو کند
مه فشانند نور و سگ عوعو کند

چون خدا خواهد که پرده کس درد
میلش اندر طعنه پاکان برد

نکته چون تیغ پولاد است تیز
تو نداری چون سپر و پاس گریز

(الحمد لله ثم الحمد لله) پارسال بدان مال نصیب من نشد ، و خودم
به تقصیر خودم معترفم چرا که هرکس به غیر از حق تعالی از یکی دیگر
اعانه طلبید البته حق تعالی او را تأدیب میکند و مبتلایش خواهد نمود .
اگر همچنان نمیبود بدان آزار گرفتار نمیشدم .

گر به تقوی و قناعت اندری
چون مسیح از آسمان می بگذری

چونکه یوسف دید آن غیر معین
ماند اندر چاه در (بضع سنین)

آنها برکنار . اگر حق تعالی از حرکه و سکونم راضی است ، هرکس
هرچه بگوید پاک را باک نیست . و اگر ناراضی است هرکس هرچه بگوید
هنوز کم است . و در کناره گرفتیم هم تعجب نکنید . آن وقت که تمنای
آن بود بلکه رجای مسلمانی بشنوید ، هزار بدعت را برای احیای سنتی
و رجای فقری از امتی به گردن میگرفتم و آمد و شد میکردم . حالا شنیدن
فریاد زبردستان بسیار و نشنیدن عدل و داد زبردستان بی شمار . کناره از
همه سازگارتر است . هیچ نمائده است که نگوییم ، و هیچکس ندیدم
که بشنود . علی الخصوص اگر کسی گمراه و عاقبت شر نباشد ، بعد از
اینکه رفیقهایش همه رفتند و عمر عبثش به آخر رسید و ریشش سفید شد ،
چرا این قدر دنیا را به آغوش بگیرد ، و چنان بداند که نمی میرد . فقیر دگر
آلوده نشود بهتراست .

چون پرده ز روی کارها برخیزد
معلوم شود که در چه کاریم همه
ان شاء الله از دعای خیرت فراموش نکنم • والسلام •

المعلوم

نامه‌ی چوارده‌هفتم

بقیة محمود پاشای جافی نویسیوه

عرضه آنکه در بین محمودی تو و ایازی این فقیر ، گفته‌ام اهل عناد
و به قول فرقه فتنه و فساد ، فرزندی عبدالله مستأصل شد و دلگیر شد •

نه شه کاذب نه شیرین بیستون رو
خداوندا که هست این تهمت از نو

باری هزار دفعه مؤذن نبود و عابدان سحری ترك نماز صبح را ننمودند،
عاجزی و بهانه آسان است حتی از اطفال می‌آید • لکن بر سر رحمت آمدن
بزرگان را می‌شاید • فرزندی عبدالله را فراموش کردن عیب و نقص کلی بر
مرحمت ظاهری که داشتی آوردن است • بدنم ضعیف و کوفته راه بود ،
و از سایه تو پیاده بودم ، والا ملاقاتی حاصل و تصدیمی در مکالمه مینمودم •

گفتگو آیین درویشی نبود
ورنه با تو ماجراها داشتیم

تاروپود گله را نمی‌افتم و دیبای دل‌سردی را نمی‌ساختم • بیا این
داوریه‌ها را به پیش داور اندازیم •

هرچی دیت وه چه می‌شی وه سه‌فردا
هرچی موینی ها نه گوزهردا

که س حالی نه بی و هیچ که س نه فاما
نه و په ی چیش و یه رد ، ئید په ی چیش ئاما (۴۱)

اما صد بار سعی بکنیم و بیخ اهتمام را بکنیم ، چاره راه رفتن
و نصیبمان اگر باشد دو گز زمین و سه گز کفن است . نه عجز تو پایدار
و نه پریشانی ما برقرار . (لن الملك اليوم ؟ لله الواحد القهار) . والسلام .

فرزندی عبدالله با چند فقیری که عاصی نیستند و قدیمند و مرید
و منسوب آن سرکار و آن صاحبی هستند ، دخلی بمن ندارند . تو میدانی
و آنها . میماند بر سر من . اگر التفات نمودند اعانه دادند مبارک است .
و اگر بر سر عادت خودت بودی ، حجره و خانه نشین و گذرانی درویشی در
خدمت حضرت شیخ قدس سره برای من و فرزندى هدایت حاضراست ،
و بلکه حضرت شیخ بفرماید حاضر خواهد شد . مرا ز کنگره عرش میزنند
صفر . والسلام .

المعوم

نامه ی پازده هم

بۆ مه حموود پاشای جافی نووسیوه

عه رضه شاهیده ن خاس بدیه پیشدا

حه رف نوخته دار مه وینی تیشدا (۴۲)

اول هر کلام که همواره اهل کمال در سطور آرد ، و آکمل و أصح هر
طور أملح و سحر حلال که کلک درر سلک گهر مرسوم معدوم محروم محرر

(۴۱) ئاد و یه رد پهری جهزای کاروبار

ئید ئاما پهری سزای رۆزگار

(نامی)

(۴۲) مه بهستی نه وه به نه م نامه به همووی له پیتی بن نوخته پیکهاتووه .

و مسطور دارد ، حمد و مدح هر حامد و هر ماح ، در گروه هر مسلم
و در رهط هر ملحد کادح ، کرور در کرور ، در همه اعصار و دهور ، مر
درگاه عالم آرامگاه (لا اله الا الله) را ، و درود لامعدود و سلام لامحصور
و لامحدود عدد (کل داء و دواء مادام السمك والماء ، والسمك والسماء) ،
مر سالار ملك محدود و سردار محل محمود ، و کارگاه در علوم همه علماء
آگاه ، (محمد رسول الله) را ، و مر آل اعلام و اولاد اطهار الاسرار احرار را ،
و سائر اهل اسلام و گروه ضوالح الاطوار را ، حمد اله عالم حاصل ، و درود
و سلام رسول کامل آمد .

مرسول كالوصول را آماده، و طرح اهل وداد را در دل آورده، كه همراه
آه دل مكدر در هر مساء و سحر سرکار مكرم و سردار اكرم و اولوا الامر مكارم
و مراحم همه را ادام الله عمره طوعا و روحا مرسل رسائل دعا و سلام .

معلوم سرکار آمده كه ولد آدم و حواء ولد داود آسا اگر همه عالم
كالهواء محكوم امر و رام حكيم او گردد، در مال كار كر و كور، و محل او
گور، و همسر او مور گردد. غرر و سرو عمر همه كس صرصر عدم و اره
مرگ در راه دارد ، و حاصل محصول دوام هر احد را داس اعدام ملك
مالك الارواح در درو آرد . سرور هر رهرو دل در دارالسلام در گرو
راه آورد اعمال ضوالح آمد . حالا كه همدم روح و لاء عمل صلحاء در
كاردار كه (لو راح الروح ، وصار آدم كالمكروه المطروح ، لاطمع لعامل السوء
الا سوء الدار) ، ارحم همه رحماء و اكرم همه كرماء مرده هارا همه در
دارالسلام مع السلام همسر سور و سرور و حور و سرکار كرم مدار و اولاد
و اهل وداد را كام روا و دائما در آلاء سرمد و روح مدد هم اهل الله محروس
و مسلم و مسرور ، و اعداء او را در آلام ممد ملوم و مدحور دارد . ملول
دعا مدلول صعلوك در صدد سلوك راه وصال اعدل الملوكر در دل

ووصل سرکار اورا روحا مائل آمده رسائل رسائل ، اما هوا سرد و دل
آلوده درد و راه دور و کأس آمال مالا مال گرد . اصل اصول همه کامها
و آسای کل مأمول و مرام (الدعاء لکم و لأولادکم مادام الروح و وسعه
الحال ، والسلام والاکرام هو الموصل لكل موصول مدلول مرسول معدوم
ملول ومحمم ادراک سرکار آمر مکرم هم اسم محمد مکرم صل اللهم له
وسلم مادام العالم . والسلام) .

المعدوم

نامه‌ی شازده‌هم

بقو مه‌حموود پاشای جافی نووسیوه

افواهی از سفر بغدادتم آگاهی دادند ، از بیم دوری چنانکه از حله
به کوفه میرود ، آب سراپها از چشمه چشم با شتاب و تاب روان است .
اگر راست است اگرچه حسرتها خوردم ، لکن تدارک سفر خیریت
اثر ترا آماده‌ام . رو با خدا ، بی‌ناخدا ، سلامت روی و بازآیی . ختم
بجای مهر است و جفایت بجای مهر .

المعدوم

نامه‌ی هفتم

بقو مه‌حموود پاشای جافی نووسیوه

ته‌یاز هه‌مپراز نالهی داخو دوود
عه‌رزش هه‌ن وه خاگ ئاسانه‌ی مه‌حموود
هه‌ر نائیه‌ی تو ز مناکو جا که‌رد
دوودیی من نه چهرخ هه‌فته‌مین ویه‌رد

نه ر باوهړ ناکه‌ی له خودا بترس
خه‌به‌ر له دیده‌ی هه‌ساران پیرس

ولی چه باید کرد؟ دوری نه در قبضه سرکار ایشان، نه در قوه
اختیار درویشان است •

چرخ آواره به هر سو کندم میدانی
رشک می‌آیدش از صحبت جان‌پرور ما

در طی عبارت به بی‌اخلاصی فقیر اشارت فرموده بودند، بلی:

آنچه من می‌ایدم گفتن تو می‌گویی به من
شکر می‌گویم که این هم هست نوعی زاتحاد

در هر صورت اگر تقدیر مساعد تدبیر فقیر آمد، یقین است که به
خدمت مشرف می‌شوم •

ور نصیب ما نشد وصل حبیب
ما و درد بی‌نصیبی یا نصیب

جهت کتاب عقیده‌آزمایی رفته بود، فقیر حالا در خدمت سرکار
بندگان عالی سلمه الله هستم، اگر آدم آن صاحبی گذرش به کویه
درویشان که باغ سوخته‌است، افتاد، البته فرزندی عبدالله کتابش تسلیم
خواهد نمود. و اگر به مضمون (الناس علی دین ملوکهم) آدم آن صاحبی
مثل آن صاحبی راهش به خانه درویشان نیفتاد کوتاهی از من نیست •
آن وقت در دشت و صحرا بودند به دست نمی‌افتادند. حالا من صیاد پیر
افتاده و تو شاه‌باز آشیانه بر بالای کوه قرار داده، دام با چه طور ترا
باید بگیرد •

عنقا شکار کس نشود دام بار چین
کانجا همیشه باد به دست است دام‌را

باری آتش آن مرحمت دستور بر کوه زمناکو مثل کوه طور افروخته ،
و من هم از دور نگاه چشم بران دوحته ، به حسرت مینگرم و این بیت را به
خاطر می آورم :

آتشی می بینم ای یاران ز دور
گرم می آید به چشمم کوه طور

گر آستان بوسی محمودی شد فنعم المطلوب ، والا باسوز و نیاز
ایازی همرازی و دمسازی هست •
والسلام •

المعوم الحسینی

نامه‌ی ههژده‌هه‌م

بق حاجی مه‌حموودی یاروه‌یسی خه‌زنهداری مه‌حموود پاشای جافی نووسیوه
جناب مصرف ! همیشه نقد سعادت دارینش در کف ، و همت ارواح
اولیای بزرگوار پیرامون احوالش صف‌اندر صف باد •

اولا ، گوهری که من داشتم ، در صحبت بی‌معرفتانه گذاشتم ، و تسلیم
خریدار خودش نکردم ، و به بازار کسادیش آوردم • گله از خود دارم نه
از کس • حسرت بی‌فایده‌ی گذشته‌ی ما را کافی است • پس باز به همین فقره
صادقه خیلی دل‌خوشم ، و راضیم بدین بی‌حرمتی و دل‌شاد بدین کشاکش ،
که حق تعالی با آن عظمتی که دارد نیمه‌ی مخلوق از روس و مجوس اطاعه‌اش را
به جوی نمیشمارند ، و پیغمبری با آن همه معقولی از دست اغلب طوایف
خصوصا از اقارب کالعقارب خویش چند ملولی برسرش آمد • ومع ذلک
نه بر دامن جلال خدای غباری نشست ، و نه از تار و پود دیبای نبویه تاری
گسست • از ندیدن خفاش نور آفتاب‌را چه ضرر ، و از ندانستن عوام
و اوباش عارفانرا چه خطر •

و منظورم ازین تقریر و تحریر تحقیق مسأله است ، نه اینکه بفرمایند تزکیه نفس خودم باشد ، یا بفرمایند دلم در ولوله است ، چرا که حسن خاتمه مجهول است . چه گونه حتی خودم از گبر و یهود بهتر میدانم ، و خودم ازین دردسری که خودم و اولادم از بیگزارها دیدم ناراضمند نمیخوانم . هرچه از دوست حقیقی آید اگر مغز و اگر پوست ، همگی از او است و نکواست . اگر کدخدایان قدر مرا ندانند امیران میدانند ، و اگر امیران ندانند خوانین و سلاطین میدانند ، و اگر آنها هم ندانند پادشاهان میدانند ، و اگر مخلوق بی التفات باشند التفات خدا و رسول صلی الله علیه وسلم و اولیای کرام باعث حصول تمام مرام است . نه خودم و نه اولادم ضرری برای کس نداشته ایم ، و علم سرأیلی و رئیس عشایری برفیفراشته ایم . نه خداوند رعیت نه غلام شهریاریم ، بلکه به محض کرم حق تعالی امیدواریم .

فرزندی عبدالله با آن بی اقتداری و کم تجربگی و بی اختیاری قرض غله جو از رود و قرض سرکار محمود را ادا نمود ، حالا در کوشش رضامندی جناب شماست . البته ان شاء الله به نظرت خواهد رسید . چونکه سرکار شما بحمد الله صاحب معرفت و با صداقت و محبت هستی ، و به نشأ باده خیرخواهی و حق گفتن مستی ، از آن جهة این تقریر عرض نمودم و بر تصدیقت افزودم .

من ملك بودم و فردوس برین جایم بود
آدم انداخت دراین دیر خراب آبادم

سردی نخورم هرچه پیوشم ، و گرسنگی نکشم و تشنگی نچشم
هرچه بخورم و هرچه بنوشم . تدارك قیامت عمل خیر و دو گز زمین و سه گز کفن است . والسلام

المعلوم

نامه‌ی نوزده‌ه‌م

بق حاجی مه‌وه‌ودی یاروه‌یسی نووسیوه

عریضه این زخم‌زده هر طرف بخدمت سرکار محمود آقای مصرف امیداست که برسد . خامه بر روی نامه ملالت علامت خواهد نوشت جراحت وفات فرزانه فرزند سرکار ایشان چون زخم ممات جگرگوشت‌های این کمترین درویشان خطیر . نی نی چون آشنای معنوی ما بود ، اثرش در دل خطرتر مینمود . ولی ازینکه درمان زخم قضا غیر تسلیم و رضا چیزی دگر نیست ، و در دائره تنگ بی‌شکیبائی است ، (من لم یرض بقضائی ولم یصبر علی بلائی ، فلیخرج تحت سمائی ولیطلب ربا سوای) (۴۳) . از بدل آمدن برای تعزیه چند غزلی را در تأریخ وفات و مرثیه روانه خدمت کردیم و آخر عریضه را بدین دعا آوردیم : حق رحیم و غفور آن مرحوم را مغفور و سرکار ایشان را صبور و مأجور و مارا و سائر اصدقاء و احبارا بحسن خاتمه و عاقبت محمود مسرور و مجبور فرماید آمین .

گر بمانیم زنده بردوزیم
جامه کز فراق چاک شده

ور بمردیم عذر ما بپذیر
ای بسا آرزو که خاک شده

والسلام .

المعنوم

(۴۳) واته : ثم هدیته قودسی به به‌ر ابر به بن‌سه‌بره دل‌ته‌نگه‌کان وارید بووه ، که‌واته جومله‌ی هدیسه‌که ، به‌پیتی قه‌واعیدی نه‌حو ، به‌یعتیباری (هذه الجملة) موته‌دایه‌و عیبارته فارسی‌به‌که خه‌بره .

نامه‌ی بیستم

بۆ سه‌یید عه‌بدوللای کوری نووسیوه

نورچشما ! سلمك الله .

جواب سرکار عالی شرف‌الملک را سلمه الله تعالی فرستادم ، بخوانید . ساعت اول تحمل نکنید ، قیمت پنجاه تغار گندم باید حاضر باشد ، اینجا بیارید ، و همان صد تغار قرض باید تمسک بدهید و الاغ و آدمت زود بیایند . تمامی صد و پنجاه تغار گندم را بدست بگیرید و ببرید . اگر خودت چابک می‌روی برای نقد و کاروان برو ، و اگر آدم می‌فرستید بفرست . زود زود زود . هوا سرد و دیراست ، و خودت باید بعد از قیمت پنجاه تغار حاضر کردن اینجا بحضور خان حاکم ^(۴۴) سلمه‌الله بیائی قیمت را تسلیم

(۴۴) علی خان که له‌قه‌بی (حاکم) بووه و کوری علی‌خانی شهره‌فولولکه . ئەمانه سه‌روکی ولاتی جوانی‌وۆ بێله‌وارو مایده‌شت بوون . مه‌وله‌وی رویشتووه بۆلایان بۆ قهرزی گهنم و ، شهره‌فولولکه له‌وکاته‌دا له‌سه‌نه بووه ، نامه‌یان له‌م‌باره‌وه بۆ نووسیوه ، ئەویش وه‌لامی داوه‌ته‌وه که بیده‌نێ . جا مه‌وله‌وی بۆ سه‌یید عه‌بدوللای کوری نووسیوه که هه‌ندێ پاره بێنێ بۆ لای خان حاکم و گهنمه‌که وه‌رگرێ .

له‌م نامه‌وه ده‌رئه‌که‌وێ که‌وا مه‌وله‌وی دلگه‌رانی‌یه‌کی زۆری له‌ سه‌یید عه‌بدوللای کوری بووه . له‌م‌باره‌وه ئەمه‌وێ بلییم مه‌وله‌وی وه‌ک پیاوێکی به‌ناووبانگ و خاوه‌ن پێ و شوێن ، خه‌لکیکی زۆر ئامۆش‌بۆیان کردووه و هه‌میشه‌ می‌واندار بووه ، له‌گه‌ڵ ئەوه‌شا نه‌ له‌ ده‌وله‌ته‌وه ده‌رامه‌تێکی بووه و نه‌ شوێنه‌که‌شی بۆ ئەوه‌ شیاوه کاسبی‌یه‌کی ئەوتۆی تیا بکێ . بۆیه‌ زۆر جار مه‌جبوری ئەوه‌ بووه ده‌غڵ له‌ ولاتی (مایده‌شت) بکێ که ولاتیکی زۆر به‌پسته و ده‌غلی تیا هه‌رزان بووه و تا ئەم سالانه‌ی دوا‌یش هه‌رچه‌ند قاتی و قری‌یه‌ک له‌ ناوچه‌ی هه‌ورمان و شاره‌زوورو به‌ری سیروان و گه‌رمیان په‌یدا بوایه‌ ئەچوون بۆ مایده‌شت بۆ ده‌غڵ ، به‌لکو له‌به‌ر بێ‌ده‌سه‌لاتی زۆر جار ناردوویه له‌وێ ده‌غلی قه‌رزکردووه تا خوا ده‌ستی ئەدا پاره‌که‌ی ئەداته‌وه . دیاریشه‌ مه‌وله‌وی خۆی ئەم ئه‌رکه‌ی پێ جێ‌به‌جێ نه‌کراوه ، به‌لکو به‌ سه‌یید عه‌بدوللای کوره‌ گه‌وره‌ی سپاردووه و ئه‌رکه‌که‌ش ئاسان نه‌بوه چونکه له‌ ناوچه‌ی مایده‌شته‌وه تا

بکنی و حجت صد تفار دگرش بدهی ، و گندم را تمامی ببری . دگر بهانه
شما هیچ نمانده ، و فقیر هم از دست شما هراسان شده‌ام بلکه خلاص بشوم
هرچه میکنی زود باشد .

و سرکار صاحبی حبیب بگ (۴۵) اگر دران مابین و در آن آمد و شد
کرم بفرماید ، از خصوص آدم و الاغ و اعانه این سر و آن سر دریغ
نفرماید ، خیلی خوب است . خلاصه راه دور و هوا سرد و وقت دیراست ،
زود هرچه میکنی بکن . و خبر طرف ملا علی خان اگر آمده بفرستید .
آخر آن وقت بکرمایشان رفتی اگر اظهار مینمودی این قدر طول نمکشید .
کار تو همچنین است ، همیشه نمیدانی چه میکنی .
والسلام .

المصوم

سهرشاته مه‌سافیه‌کی زۆره و زۆرتری پێگاکه که‌ژو کیوه و نه و
سهرده‌مه‌یش نه‌بوو به که‌روبار ئهم ده‌غله بگوێزرێته‌وه .
له‌م لۆمه‌و سهرزه‌نشته‌ی مه‌وله‌وی‌یه‌وه که له‌م نامه‌دا ده‌رئه‌که‌وئ ،
به‌ناشکرا دیاره سه‌بید عه‌بدو‌للا به‌ باشی ئهم ئهرکانه‌ی رانه‌په‌راندووه .
به‌لکو خۆی به‌ راوکردن و هاتوچۆی شاره‌زوورو ناو عه‌شایری تاوه‌گۆزی و
قوبادی و باوه‌جانی‌یه‌وه خه‌ریک کردووه و زۆر جار بووه به‌ هۆی
دل‌نیشانی باوکی .

ئهم نامه‌و چه‌ند نامه‌یه‌کی‌تر چه‌رده‌یه‌کی باری ده‌روونی و دل‌ناره‌حه‌تی
مه‌وله‌ویمان له‌و زرووفی ژبانی سه‌ختی خۆیه‌ بۆ پوون‌ئه‌کاته‌وه ، وه‌ک
چۆن ئهمه‌ له‌ نامه‌یه‌کی‌شیه‌وه بۆ حاجی مه‌حموودی یاروه‌یس که له‌م
به‌شه‌ی ئهم کتێبه‌دا بلاو‌کراوه‌ته‌وه ، به‌ناشکرا ده‌رئه‌که‌وئ .

(۴۵) مه‌به‌ست هه‌بیو‌للاخانی قوبادی‌یه . مه‌لا علی خانیش یه‌کیکه‌ له‌ کۆمه‌لی
ئه‌کرمه‌ی ئه‌فغانی ژن‌برای .

نامه‌ی بیست و یه‌م

بۆ سه‌یید عه‌بدوڵلای کۆری نووسیوه

فرزندی عبدالله ، نورچشما سelmك الله •

سرکار بندگان عالی محمد پاشا سلمه الله چند سال است این فقیر را بخون جگر و برحمیت پرورده کرد و انواع نعمت کرم فرموده سرکار رئیس العشائر سلمه الله هزار کس مال پاشا را خورد ، برای صد تغار غله مرا به کاروان فرستاد و رحم از تو نکرد ، و حالا این است هم گرفتار کار شرف‌بادینی کافر گشته‌شده‌ام ، نمیدانم آخرش چه‌طور میشود •

باری آنچه رأی سرکار پاشا است همچنان عمل بکنید ، بلکه برحمیت قدیمی و جدیدی خودش عسرت و قرضداری تو درست شود • زیاده نمیدانم آخر کار شرف‌بادینی چگونه صورت پذیر میشود (۴۶) •

المعوم

عبدالرحیم الحسینی

نامه‌ی بیست و دوهم

بۆ حه‌بیبوڵلا خانی قوبادیی نووسیوه

بارها نوشته‌ام :

به عهد تو میبینم آرام خلق
پس از تو ندانم سرانجام خلق

سرکار بندگان عالی مشمول فیض متواتر و متوالی باد • حقوق نعمت

(۴۶) ئەم نامە یەو نامە ی پێشوو م لە رووی کەشکۆلە کە ی خوالی خوش بوو مەحمود پاشا نووسیووە تەووە کە لە بەر دەستخەتی مەولەوی خۆی نووسیووە تەووە • حەسەن بە گێ جاف لە پەرەوێزبانەووە نووسیووە : وائەزانم مەولەوی ئەم نامانە ی لە ۱۲۸۵ ی هێجریدا نووسیووە •

قدیمت در پیش چشم دلم هست • وفای این حقوق نمیگذارد که این فقیر از حقوق اولادت پریشانی بخاطر آرد • ان شاء الله وجود ذی جود بندگان مرحمت نشان عدالت سمات پرده پوش عیوب اولاد و بنده و متعلقات است • کسی اخلاص مند و دعاگوی بندگان عالی حفظه الله باشد ، لابد باید از خار آزار غیر روی دلش نخراشد ، چرا که آنکه سرکار عالی را شناخته است این فقیر است ، و بزرگی که فقیر را شناخته بندگان عالی مرحمت مصیر است ، و آنکه هردو را شناخته حضرت علیم و خیر است • کس قدر من ندانست غیر از تو ، و کس قدر تو ندانست غیر از من • نه تو از مرحمت دریغ بفرما و نه من از دعای خیر •

و أما يك حسرت دارم که صدقهء جاریه از مثل مسجدی و مدرسهء بعد از خودت بجا نگذاشتی ، و دائماً مثل این فقیر با عشرت بی غیرت و طائفهء بدملت پر علت مشغلت داشتی • هردو عمر را ضایع نمودیم ، و بر ضرر خودمان و نفع اغیاران افزودیم ، چه سود • اکنون که کار از دست رفته و زمام از دست رفته ، باری اگر اهل و عیال بگذارند فرزندی عبدالله بوجه مرحمت ملحوظ دارند (۴۷) • فالأمر الیکم ، والسلام علیکم •

المعدوم

نامه‌ی بیست و سی ویم

نازائم بؤ کبی نووسیوه

معرض میشود که از تقدیر باری ، بخل چرخ زنگاری یارای صحبت و ملاقات بیداری نمیدهد ، و باز از نارسائی طالع ناساز :

نایدم خواب مبادا که بخوابت بینم
دیده بخت مرا بین چه بخواب است امشب

(۴۷) ئیشاره‌یه بؤ خوازیتینی کچی حه‌یبوللا خان بؤ سه‌یید عه‌بدوللای کوری.

باری :

شرح این هجران و این سوز جگر
این زمان بگذار تا وقت دگر

و درین مدهء پر سوز و تاب ، بامیدواری يك عتاب آنجناب ، بمقام
سوال و خطاب برنیامدیم • ازان ترشی عتاب که ممزوج شیرینی عبارت
خوشاب باشد ، و اسکنجبین وار رشحه را بر حرارت صفرای حرمان ذی مرارت
باشد محروم گشتیم • لاعلاج از احوال سبطیان که محفوظ از آزار
قبطیان آسا شوند ، چون ارباب حاجت بکوه طور حضور سوال و مناجاتی
کردیم :

طور جان عاشق آمد صادقا
طور مست و (خرّ موسی صعقا)

آب نیل است این حدیثم خوش بیاب
سبطیان را قبطیان را خون باب

گر عجایب آیدت پیش نظر
کی ز شیء واحد آمد دو اثر

آنگین بین در مزاج معتدل
خوش مزه (فیه شفاء) قوت دل

طبع صفرائی ازان نفرت کند
پیش وی طعنه بحفظل میزند

چون ندانم قوت تقریر حال
مختصر بهتر ز تطویل مقال

گوش هوشم را چو پنبه اندراست
بر سر ظاهر بیایم خوشتر است

و در زمان شریف و سعید و اوان ظریف از اغیار بعید عبارات رسید •
اگر به عیدش میخوانیم و اگر به عیدش میدانستم بعید نبود • آری زینهار
ز تو آید چنینها تو کنی • اشارات آن ارجمند بسان عبارات حسامالدین ما
یعنی حسن نظری موجب شادمانی خاطر و خرسندی و باعث هشیاری
و بیداری •

به بی جنبش هوسپاری مجوید
بجنبانیدم اول ، پس بگوید

باوجود اینکه در حرکتیم برکتی نخواهم دید که در جنبش و خروشم
تحریر بجای نازک خواهد رسید •

مپرس از من حدیث زلف پر چین
مجنبانید زنجیر مجانین

بهر صورت دفع الوقتی ضرورت بود •

چند فردی را در تاریخ تولد فرزند فرزندی عبدالله سلمه الله بر زبان
نی خامه گذشته بود بخدمت فرستادم • عریضه را تهی از هدیه نمودن اگرچه
هدیه قابل نباشد خوش نما نیست •

پای ملخی نزد سلیمان بردن
عیب است ، ولیکن هنراست از موری

و آن هدیه این است :

کرم کرد داور بما یک پسر
سنای بصیرت ، ضیای بصر

تفاؤل بقول شفیع الانام
 بنام محمد نهادیم نام
 یدین عهد داده همان ذوالهم
 (وقد كان أوفى الوری بالذمم)
 عجب آید این فال پیش نظر
 ز همنامی این پسر با پدر
 ازان رو شنیدم باآواز نی
 (عجیب غریب) بتاریخ وی (۴۸)

نامه‌ی بیست و چواره‌م

نازائم بق کبی نویسیوه

در زمانی که گوش هوش اشتیاق آواز نی داشت ، و دیده فکرت
 نظر بر بیچونی چون نائی نی میگماشت ، ناگاه از صدای نوای نی ، و از
 ندای نائی بی نشان نشانی از بی نشانی بگوش هوش رسید . آری :

نی نشان از چون بیچونی دهد
 عاشقان را شور مجنونی دهد

و مذاق قومه استعداد را لذتی و کیفیتی چنان بخشید که زبان و دست
 و قلم مکیف از تقریر و تحریر و تصویر چگونگی ذوق آن ندا و صدا که
 بسته و خسته و شکسته ماند . بیت :

گرچه تقریر زبان روشن گراست
 لیک عشق بی زبان اولی تراست

(۴۸) رسته‌ی (عجیب غریب) به حسابی حوروونی نه بجهد نه کانه ۱۲۹۷ که
 سالی له دایک بوونی نهو کوره زایه‌ی مهوله‌وی به .

مصدق اهل احوال آمد • بنا بر این در زاویه خمبول گشاده ، و مهر
خاموش بر لب ، و سر بزائوی حیرانی نهاده • والسلام •

المعوم

نامه‌ی بیست و پنجم

نازائم بق کبئی نووسیوه

فقیر خلوصیت خصال ، مخدوم حسن الفعال را عرض مینماید که نامه
ننوشتنت اگر به علت نبودن کاغذ است ، الحمد لله کاغذ ارزان است • و اگر
به سبب عدم آمد و شد است از کثرت مرور قاصد راه دست نمی‌افتسد •
خلاصه به قدر فراموش کاری شما درویشان را اخلاص است •

چون خه‌یال وه ماچ پات وهش حال مبی
کاش جه کون ئه‌و بهخت لهب خه‌یال مبی

گرمیانی دل گرمی و ئیلاقی دل سردی آب‌وهوای ولایت شما
همچنین است • سردی مقتضای ذات ایشان است • گله‌را فائده نیست • ایزد
تعالی توفیق کامل و عمر دراز و علم و عمل را روزی فرماید • والسلام •

المعوم

نامه‌ی بیست و ششم

نازائم بق کبئی نووسیوه

برادر عزیزم ، ما و شما را تمنای مرگ چون خلاق راست هوای نمودن
سرگردانی حیرانی بر تو آورده • چاره جز این نیست اگر راضی شوی ،
و اگر ناراضی بسوزی و بسازی ، و آخر الامر اگر ممکن باشد جان بازی •
والسلام •

المعوم

نامه‌ی بیست و هفتم

نازائم بۆ کبی نووسیوه

برادر عزیزم ، ضیای دیده دلم • اگر ماهی را از آب دریا سیری است
مارا نیز از بلای دلبران سیرابی خواهد بود • از ایشان بلا و از درویشان (بلی) •
از ایشان جوشیدن و خروشیدن و گمان کشیدن ، از دل ریشان سرخوشی
و گردنکشی نوشیدن و چشیدن • والسلام •

المعوم

نامه‌ی بیست و هشتم

نازائم بۆ کبی نووسیوه

تا به سبب دیگران یادم کنید ، باز شکر • شمارا و آب سرد ییلاق و ،
مارا و کرسی و دل مشتاق • (الفراق • الفراق • الی یوم التلاق) •

مرا کم بود داغ بی نصیبی
فزون کردی بران درد غریبی

• والسلام •

المعوم

نامه‌ی بیست و نهم

نازائم بۆ کبی نووسیوه

جان عزیزم ! بعد از تماشای چشم قاصدت ، که این چشمی است کان
رخسار دیده است ، وبعد از بوسیدن پای پیکت ، که این پای است کاناها
رسیده است ، عرض خواهد شد که یا اول عهد نباید بستن ، یا در آخر نمیود
شکستن • اگر شما زمستان می آمدید البته ما هم تابستان بازدید می کردیم •
(هه ر بازه م وهی بهخت سیای و یمه وه) • چه حرکتی را در طبیعت من گمان
برده اید که تکلیف آمدن را فرموده اید • نظم :

چہم بی پھی دینت ، بینایش کہم بی
گوش بی مشنهفتش صہدات ، ماتہم بی
تہن بی بارکیشت ، خہستہی ہیجران بی
دل بی مہزلگہی مہیلت ، ویران بی

چہ دادی مدو خاکم و مسہر بو
ئیسہ ئارہزووی لای ئاسانہی تو

خلاصہ مضمون کلام جامی قدس سرہ السامی شامل حال این خاطر
پر ملال است •

عشق تو ای نگار فرزانه
آن چنان کرده در دلم لانه

کہ نمائندہ مجال گنجائی
بعد ازین خوشترم بہ تنہائی

ایزد تعالی شمارا سلامت بدارد و مارا تحملی مرحمت فرماید •
والسلام •

المعدوم

نامہی سیبہم

نمازاتم بو کتبی نووسیوہ

جان عزیزم !

مرا با غمت ~~مرا~~ تازہ عشقی
ترا ہر ساعتی حسنی دگر باد

وبعد ، پیش دلدادگان سرگردان وصل و فراق و قہر و لطف دلبران

یکسان است • اگر بخوانند جلوهء جمال ، و گر برانند جلوهء جلال است •
زمستان دوری چون بهار مشاهدهء حضوری است • آری :

در بهار کفر دو تا در بهار چین یکی است
حملهء مار خشین و لهجهء کبک دری

محبوبان را هم لازم است که آهرا از نفس و عشق را از هوس تفاوت
دانند ، تا سوز پروانه و آخ صادقانهء عاشقانه به نالهء گرسنهء شکم انبانه
مشتبه نشود • والسلام •

المعوم

نامه‌ی سی و یسه‌گم

نمازنام بق کبی نووسیوه

زخم تو بستهء درویشان دل ریش را به مشکین تحریرت تازه فرمودی ،
خدا خیرت دهد چه کاری کردی • به هر صورت شوقمندی ملاقات را اظهار
فرموده بودند علاقهء روحانی بدل تلاقی جسمانی است • آری : قرب جانی
چو بود بعد مکانی سهل است • امیداست تا دیده را از دیدنی نوری رسد
از ارسال روح افزا نامجات دریغی نرمایند •

ایزد تعالی جمیع دوستان را حسن خاتمه روزی فرماید • آمین ، یا رب
العالمین • والسلام •

المعوم

نامه‌ی سی و دووهم

نمازنام بق کبی نووسیوه

جان عزیزم ! به رسیدن عریضه آمدن را فریضه دانید • خیلی دل تنگ،
و ناله فرسنگ به فرسنگ ، و ساز عاجزیم در آهنگ ، و با بخت بد دل در
جنگ است • زود بیایند زود • دریغی نباید نمود • والسلام •

المعوم

نامه‌ی سی و سی و سه‌م

نازنام بق کبی نووسیوه

آه ، حسرتا ! از فراق یار ، و از نیرنگ زمانه غدار ، و از چرخ
دولابی کچرفتار ، این بیچاره‌را در چاه غم انداخته ، و جیش و جند محن
و اندوه و سپاه کینه بر سرم تاخته ، و مریخ و زحل سلحشور تیغ خونریز
بر سرم آخته . ناچار سینه‌را سپر بلا و دلرا هدف ناوک قضا ساخته‌ام .
حالاتم‌را جويا شوند ، اختر بدم از افق بدطالعی غروب کرده ، سهاوار در
زاویه تاریکی افتاده‌ام . آری . مگر آن شهاب ثاقب مددی کند سهارا .
بست سوگند از روزی که رفته‌اند روزم دیجور و چشم بی‌نور و دلم
رنجوراست . با دل داغدار و سینه افکار و جگر پر خار و تن بیمار و چشم
خون‌بار شب تا سحر در گریه و زارم . چرا گاهی بنوید فرح مزید مارا
یاد و شاد نمی‌فرمایند . باقی پروانه بی‌پروبال بهمراهی فلانی خجسته خصال
به آن دیار پرواز گرفت تا پروانه‌وار سوخته شمع دیدار گردد . والسلام .

المعوم

نامه‌ی سی و چواره‌م

نازنام له وهلامی کبنا نووسیوه

از طرف مخدوم بوصف حسن موصوف ، بصحابت قره‌العین کاکه
معروف ، سرورافزا نامه مشکین ختامه ، سرافرازی این خلوصیت علامه
رسید ، قوت جان و قوت ناتوان گردید . اگرچه بنا به اتحادی که عرض
شده به یک جواب تصدیق داده‌ایم ، بنا بصورت ظاهریه هم بدین عریضه
علی‌حده مصدع شدیم . آری چون شوقمندی نوع نوع داریم ، باید بهمه نوع
عریضه هم خودرا بخاطر عاطر آریم .

خبررا پرسیده بودند . از همت ایشان سلامتی قرین حال است

و آرزومندی ملاقات ایشان در بال • اگر گاه گاهی از نوشتن عرایض دریغی واقع شده آنرا از بی التفاتی ندانید ، و فقیر را کم اخلاص نخوانید ، چرا که کسیکه عرایض را برساند کمتر اتفاق می افتد • اگر نه فقیر همیشه مکاتبه را بخدمت ایشان مشتاقم • زیاده علاوه دعای خیر ، در وقت نوشیدن برف و آب گرمازدهه پر تب و تاب را فراموش نفرمایند • والسلام •

المعوم

نامه‌ی سی و پنجم

نازائم بق کبئی نووسیوه

عرض میشود : جوانمرد جهان حاضر و برقرار و پایدار و باقتدار ، و من که دعاگوی غائبم بدین مصیبت گرفتار روزگار غدار ناپایدار • غیرت جوانمردیت چرا بحرکت نمی آید ؟ ازین زیادتر فقیر عرض نمی نماید • خودت و غیرت • والسلام •

المعوم

عبدالرحیم الحسینی

نامه‌ی سی و ششم

نازائم له پرسه‌ی کبئلا بق کبئی نووسیوه

عرضه آنکه ، وصل و ازدواجی که با تعینات است و سبب آن همه شکایت و حکایت از جدائی است ، چرا اگر اظهار کمالات نباشد باشد ، و فصل و افتراقی که از مظاهرات است چونکه باعث رجعت است چرا نباشد • اشارت با اهل بشارت صراحت ، و زیاده ازین نسبت به آن حضرت که عین معرفت است ازین بی نوایان خلاف ادب و صباحت است • (الباقی للباقی حسن الخاتمه والتسلیمات الفاتحه ، والماضی المستقبل الی حاله الشریفه الفاتحه) • والسلام •

المعوم

نامهی سی و هفتم

نازنام بۆ کبئی نووسیوه

سلامی چو بوی خوش آشنایی

بدان مردم دیده روشنایی

وبعد ، دوستی کی آخر آمد ، دوستان را چه شد • نه سلامی ، نه
کلامی ، نه نگارش ، نه پیامی • پای در میدان بی التفاتی افشوده یا از غم
بی اسبابی افسرده • آن همگی شیرینی خطابت بر سر چه کوهی بجاماند ،
و آن همه سوآلهای باعتابت در چه صحرائی کرد پنهانی بر روی مرحمت
افشانی • چه تقدیری ازیشان روی داد ، یا چه تقصیری از درویشان نقاب
رخ گشاد • بگو هرچه میدانی ، بنویس آنچه میتوانی ، بلکه تفریحا بدو
فکر من هم رشته‌ای را بریسم ، و تفریحا لنفسکم در جوابت اگر توانستم
دوکلمه بنویسم •

اگر غم لشکر انگیزد که خون عاشقان ریزد
من و ساقی بهم سازیم و بنیادش براندازیم
آسمان آس مان است •

هر پاسه شادیش نینه نینه تش
بهل بینه قا بۆ سزاو بینه تش

والسلام •

المعدوم

نامهی سی و هشتم

نازنام بۆ کبئی نووسیوه

فقیر قاسی ، نسبت به سرکار اشکاغاسی از هیچ خصوص از دعای
خیر ناسی نیستم ، لکن نوشتن عریضجات از گردش و مشوشی خاطر ترک

نموده‌ایم ، و اعتماد بر ربط قلبی افزوده‌ایم ، و ازین عبارت که نوشته‌ایم
 البته سرکار رئیس العشائر سلمه الله هم فرصت میداند و توجیه نوشتن
 خودش را خواهد فرمود • آری از خودم می‌خرد و بخودم می‌فروشد •
 والسلام •

عبدالرحیم الحسینی
 المدوم

له پستی کتبی دوستی نویسیه

در پشت کتاب دوستان خط
 بنویس و به یادگار بگذار

بدان جهت کتابت را بر کتابت ترك كردم ، و شمارا در جواب یادآوردم
 که محبت با شما خیلی است ، و خلوصیت نسبت به شما کلی ، و بسد نه
 نوشتن دلالت بر محبت و نه نوشتن قرینه بر عدم مودت است • اگر بنویسم
 و گر نه همان مخلص قدیم و بر دوستان رحیم • و معلوم است که بدین صفت
 موصوفم و بدین اخلاص معروف • والسلام •

دو پارچه شیعی مهوله‌ی به فارسی

له لاواندموه‌ی شیخ عبدالرهمانی خالصی تالهبانیدا

- ۱ -

ضیائی کان برحمانی درین کون
 میان سالها ممتاز گردید

به فیضش هریک از اجزای عالم
 (علی استعداد) همراز گردید

مثالش چون ز رحمت مشتق آمد
 پی مصدر روان پرواز گردید

بتأريخش قلم زان سان رقم زد
(برحمت جان پاکش باز گردید) (۴۹)

— ۲ —

ریخت قطب جهان می ماتم
در گلوی جهانیان خم و غم
بگشادند از غم هجرش
چشمه‌ها ز اشک چشمها مردم
زین دو مصرع از آنچه با اشک است
نیست تاریخ فوتش از ما گم
(باد در جلوه کرم مسرور)
(رضی الله تعالی عنهم) (۵۰)

★ ★ ★

(۴۹) ئەم نپوه به‌یتە بە حیسابی حورووفی ئەبجەد ئەکاتە ۱۲۷۵ کە سالی
کوچی دواييی شتيخ عەبدولرەحماني خالصی تالەبانی یە .

(۵۰) ئەم بەیتەیش ، حەرفە نوختەدارەکانی لێ دەرکەین کە (ب) و (ج) و (ض) و
دو (ی) و (ت) و (ن) ، بە حیسابی ئەبجەد ئەکاتە ۱۲۷۵ کە وەک وتمان
سالی کوچی دواييی شتيخ عەبدولرەحماني خالصی یە .

تێبینی :

لە ئامادەکردنی ئەم باسە ی مەولەویدا کە لکێکی زۆرم لە هەندێ
دەسنووسی دۆستی بەرێزم سەید طاھیری هاشمی و ، ھەروەھا لە
فۆتۆی هەندێ رۆنوووس وەرگرتوو کە بەرێز عەبدولحەمیدی حوسەینی
بۆی ناردووین . سوپاسی گەرمی ھەردوکیان ئەکەم .

يادى ئەحمەد پرىسى

ئەحمەد پرىسى كۆرى خەسرەو چاۋەش و لە خىلى مكايللى جافەو
لە دىنى پرىس (۱) لە ئاۋ ھۆزى نەورۆلى دا دانىشتوۋە .

خەسرەو چاۋەشى باۋكى براپەكى بوۋە ئاۋى عەلى چاۋەش بوۋە .
ھەردو كيان لە سوپاي عوسمانىدا چاۋەش و كار بە دەست بوۋن . خەسرەو
چاۋەش سى كۆرۈ كچىكى بوۋە : ئەحمەدو مستەفاۋ كاكا ئۇللاۋ لە يلى .
عەلى چاۋەش شىش چۈار كۆرۈ كچىكى بوۋە : ئەحمەدو فەتاح و كەرىم و
ھەمەسوورو بەيجى . لە يلىتى خوشكى ئەحمەد پرىسى كچىكى جوان بوۋە ،
مەۋلەۋى ھەزىلى كىردوۋە ، ويستوۋىيە داۋاي بكا ، پيا نەگەشتوۋە داۋايانە
بە شوۋ بە ئەحمەدى كۆرى عەلى چاۋەشى ئامۇزاي . مەۋلەۋى ئەمجار
ئەيەۋى داۋاي بەيجى كچى عەلى چاۋەش بكا ، لەم پروۋەۋە بۆ ئەحمەد
پرىسى ئەنۋوسى :

قسەين ئەكەم ۋە پى و جى وئ :

كە لە يلى نەۋو ، با بەيجى وئ

ئەحمەدىش لە ۋە لا ما بۆى ئەنۋوسىتەۋە :

قسەين ئەكەى بى پى و جى وئ

تۆ كە مەجنۋونى ، چۆن بەيجى وئ !

(۱) پرىس : دىيەك بوۋ لە نىزىكى ھەلەبجە .

واته : تو ئەگەر راسته دلت به له یلێی خوشکمه وه بووه و مه جنوونی ئەو
 بویت ، ئیستا چۆن ئەبێ دڵ بگۆری و بیدهی به به یێجیی ئامۆزام ؟ ئەمیشیان
 نه داوه تیۆ داویانه به شیخ عه بدولر حمان ئەبولوه فا .

له شیخ عه لا ئوددینم بیست گیرایه وه وتی ئەحمەد پرسی له ته مه نسی
 چوارده سالیدا له گەڵ عه بدوللای مرادوه یس ، به فه قی بی ئەچن بۆ ئۆدشه .
 له پێگه دا له ته ویله لئه دهن ، له وی شه ئەچنه ناو حه لقه ی خه تمی
 موریده کانی شیخ سیراجوددینه وه ، ئەوانیش به بیانووی ئەوه که منالێ و
 داخلی ته ریه قه نه بوون ئەیانکه نه دهره وه . ئەمانیش غیره تیان قوبوول ناکا ،
 هه ر به وشه وه خه لیه یه که ئەدۆزه وه ته ریه قه تی له سه ر ده ستا وه ره گرن و
 ئادابی ته ریه قه تی لا فێر ئەبن و ئەچنه وه ناو حه لقه ی خه تم و ئەوه نده ی پس
 ناچی ئەحمەد بۆ یه که م جار جه زبه ئەیگرێ و ئیتر ورده ورده به جوړی له
 ته سه وفدا پیش ئەکه وی ئەلێن گه یشتووه ته پله ی (رجال الغیب) ی .
 له م باره وه مه وله وی ئەلێ :

پریا وه بالای کالای ره ئیسی
 (رجال الغیب) ئەحمەد پرسی

ئەحمەد پرسی له راده به دهر زۆر جه زبه ی لی هاتووه ، له به ره وه به
 (کاک ئەحمەدی مه جذووب) ناووبانگی دهر کردووه . ته نانه ت گه لی جاریش
 له سه ر هه راهه رای حاله تی جه زبه لای شیخ شکاتیان لی کردووه و جارێکیشیان
 شیخ دهری کردووه ، به لام ئەو هاتووه ته و بۆلای و به دهم جه زبه وه ئەم
 شیعه ی وتووه :

رشتهء در گردنم انداخت دوست
 می کشد هرجا که خاطرخواه اوست

ئەحمەد پرسی زۆر دۆستی مه وله وی یش بووه و هه موو جارێ به

شعیر بهر بهرە کانیان لە گەڵ یەک کردوو . بۆ نموونە بهرانبەر بهووە که مهولهوی له لاواندنهوی سهید عهبدولسه مهدی خانه گاییدا که مار پیتره ی داوهو مردوو ، له پارچه شعیریکیا وتووێه :

گولِ عادتِ شهنِ بی خار نمہ بؤ
گہنجِ رُہویہ شهنِ بی مار نمہ بؤ

٢٤م ، ٢٥م بهیتهی وتووہ :

نه نه نه و ماره هه ر مار غار بی
یه ی پابۆس پاش وه ئینتیزار بی

ټيټه چه ند چوارخسته كي و چه ند پارچه شيعريكي ټه حمده پريسيماں
دهسگر بووه ، وا لټرهدا بلاوان ټه كه نه وه :

۴۴۴ جوار خسته کی یہ کانی :

- 1 -

نه و سه تا چه پگرد راست مگرد که کم کم
پران و دببان پان منیشتین و ده هم
گیسه هر و مختی تاسهی تو مانه ن
و سه و دای نامه ناموشو مانه ن

- ٢ -

هر چه نى شاهين نيم نىگاش پرتاو
 بهست پهرى دلهى توى دىروون كه واو ،
 يانى چهرخيا نه ولام نه وه تاو ،
 وانام كه ليمى (نيمه لىنقىلاو) (۲)

(۲) خوالیج خوش بو و مه حمود یا شای جاف له باره ی ئەم چوار خشته کی به و

— ۳ —

هیچ چینه وهشتەر نیرنه نه ئافاق
وه فتوای جومهور مه‌عشره‌ی عوشاق
په‌ی که‌سی وه عیشق دل سه‌ودایی بۆ
دۆس نه به‌هانه‌ی خودنومایی بۆ

— ۴ —

ئه‌لمه‌جەب ، دیدهم ، عه‌جیته‌ر چیشه‌ن
چه‌ند ساله‌ن وه تیر عیشقت دل ریشه‌ن
قرچه‌و چۆقه‌ی جهرگ سه‌نگ نه به‌ر تاوان
هیمای پزیسکه‌ش وه تو ئه‌یاوان

— ۵ —

بینایی دیدهم ! ئه‌ر بشنه‌وان گۆل
گه‌نج ئاسا ته‌شریف به‌رده‌نی وه گۆل ،
پای وئی مکیشۆ جه دامانشان
نمه‌بۆ هه‌وه‌س به‌رامانشان (۲)
ئه‌مه‌ش پارچه‌ شیعره‌کانی :

— ۱ —

فه‌له‌ك وه ناسوور .. فه‌له‌ك وه ناسوور ..
ئای چه‌ن زامانت كه‌وته‌ن وه ناسوور ..

پارچه‌ شیعری سێ به‌یتی (ئهر پهرسی چه‌نیم ..) هه‌وه ، له‌ که‌شکۆله‌که‌یا
نووسبویه : له‌ به‌هاری ۱۲۸۲دا بۆ جۆمال و پاککردنه‌وه‌ی (ده‌لین) و
جۆگاکانی تری شاره‌زوور له‌ به‌کراوا بووم ، کاک ئه‌حمه‌دیش هاتبوو ئه‌م
پینچ شیعره‌ی وت .
(۳) کاک ئه‌حمه‌د ئه‌م چوارخشته‌کی به‌ی له‌ لاواندانه‌وه‌ی دوستیکی کۆچی
دوایی کردوودا وتوو .

هەر نه پړۆی (ئه له ست) تا وه نه فڅ صوور
 یانه ی کڅ وه دهس تو نه وی خاپوور
 په ی وه قولنگ قه تل چه نی دتوانه
 وه سل شیرینت که رد وه به هانه
 ئیسه کاریت که رد ئه وان شه رده وه
 دیسان (که له لا) ت تازه که رده وه
 ئه وه سه ر ئیل خاس جای سه رکلافان
 ئه وه ئیل به گی ئیل قه بیله ی جافان
 ئه وه صفای خاطر که مه ند وه پیلان
 ئه وه نازار خاس دوور جه په ویلان
 ئه وه قه لغان ده فع پړۆی قه زای ئافاق
 ئه وه پړۆسته م نه به ین ئیرانیان تاق
 ئه وه (سه عد) پړۆی به در جیهان ئارای نه وه
 ئه وه هەر خاصه ی ئه وه شه وه لغار شه وه
 تا به ردت وه سای سه نگ مه زاران
 شیونات نازان په عنا په فتاران
 کورپه ئه گریجان نازاران چین
 ورده پیروزان پرووی صفحه ی جه ین
 ئه وه پاچیان وه پاچ مه ودای دوور تیخ
 ئید وه صرف تیخ ناخوون هات جه بیخ (۴)

(۴) ئه حممد پریسی ئهم پارچه شیمره ی له بهرانبه ری پارچه شیمره که ی
 مهوله ویدا وتوو که بهم به یته دهس پښ نه کا :

نه سهر دیاری ۰۰ نه سهر دیاری ۰۰

نارو شه‌خصی دیم نه سهر دیاری

چون چه‌شمه‌ی حیات خال زه‌نه‌خ داری

چه‌رخ چه‌م چون باز که‌توون مه‌ی تاري

شه‌ونم نه پرووی به‌رگ گول باغ به‌هاری

صه‌یاد صه‌یدان چون من هه‌زاری

جه صه‌فحه‌ی جه‌بین ساکار سامانی

مه‌کتوب بی وه‌ئه‌مر شای لامه‌کانی

سهر‌ئیل ره‌وئل زولف کل‌افانی

شه‌م شیوه شیرین نه‌سل جافانی

دیم ده‌س وه‌سهر سهر که‌مان گرت مه‌حکمه

کیشا تا سهر سهر کیش سهر‌دان وه‌هم

خه‌میاو هه‌وادا عه‌له‌م که‌رد قامه‌ت

شه‌صت نه‌و که‌مان په‌ی که‌رده‌ی زامه‌ت

کام سارا صه‌د ره‌نگ نوور پیتدا وه‌شته‌ن

کشتش کشت ده‌شت هه‌ر هه‌شت به‌هه‌شته‌ن

ئه‌میش ، وه‌که‌ئه‌و ، بۆ لاوانده‌وه‌ی قادر به‌گی که‌یخه‌سره‌و به‌گی جافی
وتوه‌ه که‌ به‌ گولله‌ی وئل کوژراوه‌و له‌ گۆرستانی سه‌یید خه‌لیل نیژراوه
له‌ گهرمیان .

من ئهم پارچه‌ شیعهرم له‌ پرووی که‌شکۆله‌که‌ی خوالی‌خۆش‌بوو
مه‌حمود پاشای جاف نووسیوه‌ته‌وه‌ که‌ له‌ سالێ ۱۲۸۲ی هه‌جریدا
نووسیویه‌ته‌وه‌و نووسیویشیه‌ ئه‌لێ کاک ئه‌حمه‌د خۆی له‌به‌ر بۆی
خۆینده‌وه‌و منیش نووسیمه‌وه‌و وتیشی هه‌مووم له‌به‌ر نی‌یه‌ .

سه‌راسه‌ر سارای تهن وه هووناو وه‌رد
 په‌ره په‌ره‌ی جه‌رگ پران پران که‌رد
 تا چه‌رخ چه‌پگه‌رد مدران وه‌پاوه
 گل مده‌ون وه زام ناسۆر نماوه
 مه‌جذووبم جه‌زهل ، هه‌ر دوور نه‌ شادیم
 کوشتی سه‌ره‌ره‌وئل ئیئل مرادیم

— ۳ —

عه‌رزه‌ داشت به‌نده‌ی دل وه‌ خه‌م خارت
 سه‌وداییم که‌رده‌ن تاسه‌ی دیدارت
 زه‌لم و تانجه‌ره‌وی دیدی پر جه‌ هوون
 بین وه‌ په‌شكه‌ئه‌فزی فورات و جه‌یحوون
 یانی‌های دیدم یه‌ند زۆر ئاوه‌رده‌ن
 رای قوفه‌و که‌شتی و جیسرش به‌ند که‌رده‌ن
 جه‌ قه‌له‌زه‌ی هوون شه‌هیدان یه‌کسه‌ر
 بی‌جا کوشتی تیغ نیم نیگای دل‌به‌ر
 سارای شاره‌زوور ئینه‌ چهن به‌ینه‌ن
 وینه‌ی که‌له‌لای ئیمام حوسه‌ینه‌ن ..
 رای ئاماو لوای قاصید به‌ند بی‌یه‌ن
 په‌وکه‌ نامه‌مان ئاموشۆش نی‌یه‌ن

— ۴ —

خالق ظاهر بو وه‌ زه‌ین عارف
 خالی بو وه‌شان شیوه‌ی ته‌عارف

مشيا من وهى دهر د بئ سامانه وه
وهى صهفای ئامای صه د ئامانه وه

هه ی هوو ده مئ بئ ته شریف بوهر دام
دهس وهی زینده گیی عه به ث نه کهردام

به لام مالوومه ن شک نه داروو لئش
مه رهوونه ن ئوموور په ری وهخت وئش^(ه)

(ه) ئهحمه د پرسی براده ریکی ئهده ب دوستی بووه ناوی میرزا موحه ممه د
بووه ، له گه ل میرزا مهحمودی برای له دئی (میراوی) دانیشتون
له نزیك هه له بجه . برایه کی تریشی بووه میرزا عه بدوگلا ناو مه نسووبی
وه سمان پاشای جاف بووه . ئه مانه له وچه رخه دا دیاری بوون و دهوریان
بووه .

میرزا موحه ممه د کوپتیکی ئه مرئ ، ئهحمه د پرسی یش نامه ی پرسه و
سه رخۆشی لئ کردنی بۆ ئه نووسی ، ئه ویش به م پارچه شیعره وه لامی
ئهداته وه :

خالۆ ! وه دیدهی ئازیز خالۆت
وه ناله ی وه یاد دووری تو نالۆت
جه وساو ه خالۆت ئازیزش مه رده ن
پۆم جه شه و تار ته و فیر نه که رده ن
ظو کما ت بئ وه لام سه ر هه رد ئیلخ
هه م ها گه رمه سیتر بین وه (ئاخ و داخ)
(قه سر) و (بی شکان) صه فای سه ر بیره
سه یر سه یرانگه ی سه ر سه راو (دیره)
مه زه ی قه تاره ی قازان نه قه تار
گومه ته ی جه یران نه باغچه ی (حه سار)
سه یر هاژه ی تاف ساف (قۆره توو)
نیگای ناز نه عه ین ئاهووی سه ربه سوو
ته ماشای بینای (حه وش) خۆش بو نیاد
ته جره به ی ته صویر تاقه که ی فه ره اد

نهر په رسی : چه نیم چه نی په ژاران
نه لبت مالوومنه جه لای نازاران

تا جه لای جه بهی له یلخ هه رشپوهن
قهیس هه ر پړو ته رزی دیوانه و لیوهن

تا نیم نیگای عین دیدهی هه ویوهن
من مهرگم میوان ، دهر دم نصیوهن

سه یید به ندهی دل وه خه خهستت
عه بدوللای وه نهر حق که مهر بهستت

دانهی خه زانهی (لاریب) نه جی پاک
مه منوون خه لات فاخیرهی (لولاک)

په شحهی بهر نور چه شمهی وشکاوییز
گول غونچهی گولشه ن په وضهی صفاریز

خه طاط سه به شق عیشق نه وها لان
داخ دل خال خال خه یال خالان

نه سه ر ته ختانهی ته ن نه چه مهی چه م
ته وحید سه راییش مه یو صوفیی خه م

له ذیذبی شنوی شکارگهی (سهر نهفت)
لیم بی یه ن وه ژار مهندهی تاس ههفت
جا نه حمده پریسی نه و پارچه شیعهی بو نه نووسی که له سه ره وه
نوسیمان هه .

نه وپایز هیجر وه ویشوومه‌ی دهر د
وه لگ سووویل په ننگ شادیم به راوهر د

هر نه دهب جه یاد تو نه کهرده بی
سفته‌ی تن شه مال صد جار به رده بی

هر وړو دفته ردار پای (ما فی العدم)
خامه‌ی سهرنوشت دا نه پرووی ره قه م

هر کالای جه لاش وه من سپهرده ن
لیقاشان جه عیشق من په یدا کهرده ن

هالای نه ووهار لوطفت پیواره ن
جهو بی غونچه‌ی عیشق من نادیاره ن

هرامه نده‌ی بهخت به نده‌ی دل نه وگار
چ خاک وه سهر که م ، وه چینش که م مدار ^(۶)

سالی له دایک بوون و مردنی نه حمده پریسی نازانم • نه حمده پریسی له
دیی پریس دانیشتووه و هر له ویشش کوچی دواایی کردووه • له
گورستانه‌ک‌ی (مله‌ی مزار) له ژوور دی پریسه وه ، له لای راستی نه و
ریگاوه که له پریسه وه نه ریششت بو (نه ورؤللی پارچه) به خاک سپرراوه •

(۶) نه حمده پریسی نه م پارچه شیعه‌ی بو شیخ عه بدوللای داخی نووسیوه ،
له وهلامی پارچه شیعیکیا که له باسی (دوستانی مهوله‌وی) دا
بلاومان کرده وه .

باری شیخ عبداللای مرادوہی

ئەم ذاتە لە سەیدەکانی تاوہ گۆزییەو لە گەل مەولەوی خالۆزاو پوورزان^(۱) . پیاویکی پیاوانەو لێ هاتوو بوو . تەریقەتی لەسەر دەستی شیخ سیراجووددیندا وەرگرتوووە لە سەردەمی شیخ بەهائووددینیشدا ھەر بەردەوام بوووە لە سەردەمی شیخ ضیائووددینیشدا رێ و شوێنی ئێرادەت و دڵسۆزی تیک نەداوە . لە دینی (کیوہ ریی) مەشھوور بە (بەشی ئەحمەدبەگ) دانیشتوووە و خەریکی رێ بەدئی یی کردو ئامۆزگاری و پینگەیانندی موسولمانانی ناوچەی شەمیران و تاوہ گۆزی خوارو ژوور بوووە زۆر جاریش بۆ ئەم مەبەستە بە دیھاتی ئەو ناوچاندا گەراوە مریدی گرتوووە^(۲) ھیناونیەتیە

(۱) لە لاپەرە ۱۲- ۱۳ ی ئەم کتێبەدا ، لە باسی (دۆستانی مەولەوی) دا و تم : وای بۆ ئەچم (شیخ عەبدوڵلای داخی) ئەم (شیخ عەبدوڵلای مرادوہی) س .

(۲) یەکن لە مریدەکانی سۆفی یەك بوو فەتاحی ناو بوووە بە فەتاحە گورگە بەناووبانگ بوو . ئەم سۆفی یە زۆر جار جەزبە ی لێ هاتوووە بەشی زۆری وەختی بە کەژو کیو چۆکی یەو بوو . ئەلێن ئەوەندە لە کەژو کیو چۆکی ماوەتەو مەرو بزنە کیوی ئولفەتیاں لە گەل گرتوووە لێی نەسلەمیونەتەووە هاتوونەتە نزیک و ئەمیش ھەمیشە خوێی پێ بوووە خوێی داوونەتێ . پۆژێ لە پۆژان بە عادی تەکە ی خۆی ھەندێ خۆی لە گەل خۆی ھەلئەگرێ و ئەروا بۆ کیو . مەرو بزنە کیوی کۆئەبنەو لە دەوری ، ئەمیش خوێیاں بۆ دائەکا ، بەلام ئەوان نایەن خوێکە بخۆن و ئەسلەمێنەو . فەتاح زۆر لەمە سەری سوور ئەمێنێ ، نازانی بۆ وایە ؟ دەس ئەکوێ بۆ گیانی خۆی ئەبێنێ چەقۆیەك لە گیرفانیابە . تومەز حەبووانەکان بۆنی چەقۆکەیان کردوووە بۆیە نایەنە لایەووە خوێکە بخۆن . فەتاح چەقۆکە لە گیرفانی دەردیئێ و تا ھیزی تیا بە فری ئەدا ، جا حەبووانەکان دینە سەر

ریزی طهریقته ، تا له ۱۳۱۲ ی هجره تدا له (کیوه ری) کچی دواپی کردوو له گۆرستانی (کلاوسور) به خاک سپیراوه .

له ریزی ئه و کهرامه تانه دا که دراونه ته پال شیخ عه بدوللا ئه گپرنه وه کاتیج که مه محمود پاشای جاف له ئهسته موول دهس به سه رو خانه شاری بووه ، شیخ ضیا ئوددین به سه فهر ئه چپ بۆ شه میران . هه ندی له خرمانی پاشا ئه پۆن بۆ لای داوای لێ بکه ن دو عایه کی خیر بکا به لکو ئه مه خوایه گیرا بی و مه محمود پاشا بیته وه بۆ کوردستان . له و کاته دا که ئه مانه داوا که یان باس ئه که ن بۆ شیخ ، شیخ عه بدوللای مرادوه یسیش له مه جلیسی شیخدا ئه بچ . شیخ ضیا ئوددین وه لامیان ئه داته وه : تا چل رۆژی تر دیته وه . شیخ عه بدوللا به حالێ جه زبه وه راست ئه بیته وه ئه لێ : تا من مابم نابج بیته وه . قه زاقه دهر وانه بی شیخ عه بدوللا پاش مانگی له و قسانه کچی دواپی ئه کاو مه محمود پاشایش پێش ئه وه ی چل رۆژه که به سه ربچ و پاش مردنی شیخ عه بدوللا به چه ند رۆژی ئه گه ریته وه .

خوێکه وه هه مووی نه لیسته وه .

له شیخ عه لائوددینم بیستوه گپرایه وه وتی : فه تاحه گورگه هه رچه ند مریدی شیخ عه بدوللای مرادوه یس بووه ، به لام هه ر خۆی به مریدی شیخی باوکم (ضیا ئوددین) داناوه . شه وێکیان به هار ئه بچ ، ئه رخه وان سوور ، سیروان هاتوه ، فه تاح له مالی خۆیا له شه میران جه زبه ی لێ دئی و له مال دیته دهر ، ته ماشانه کا وا باوکم له خواری شه میرانه وه وه ستاوه ، فه تاح ئه روا بۆ لای . که ئه گاته ئه وێ ته ماشا ئه کا ، له وه ری سیروانه وه یه ، ئه نیشتیه سه ر سیروان و لێ ئه په ریته وه ئه م به ر . ته ماشانه کا ، له ویا ئیشا نه ماوه ، له دوا وه تره . هه ر به م جهۆره هه ر تاوێ شیخ له شوینی کا ئه بیست ، تا پاش رۆژ بوونه وه ئه گاته بیاره . شیخ عه لائوددین وتی : ته ماشامان کرد وا فه تاح به جه زبه وه خۆی کرد به حه وشێ خانه قادا . پیم وت : فه تاح ئه م هه راهه رایه ت له چیه ؟ وتی : لیم گه پێ ، برا ، برۆ له باوکت پیرسه ئیمشه و چه ردیکی داومه تی و له کوێه گه یاندوو میه ته ئیره !

یادی شیخ عبداللای قوطبی قهره داغی

ئەم ذاتە کۆری شیخ عەبدوللەطیفی کۆری شیخ عەبدوللای کۆری
 شیخ عوثماني کۆری شیخ عەبدوللەطیفی کۆری شیخ مەعرووفی ^(۱) کۆری
 شیخ موحمەد حەسەنی کۆری شیخ شەمسووددینی کۆری شیخ
 عەبدولغەففاری کۆری مەلا گوشارشی کۆری شیخ موحمەد مەردۆخە •
 بەمجۆرە دیارە کە ڕشتە نەسەبی ئەم ذاتە لە زانایانی خاوەن پایەیی بەرز
 بوون و بە بلۆکردنەوێ ئایین و زانست سەرزەوویی کوردستانی ئاوەدان
 کردوووەتەو •

شیخ عەبدوللای قوطب لە ١٢٣٤ی هجریدا لە زەردیاوای قەرەداغ
 لەدایک بووە و لە خزمەتی باوکیا خویندووێ و هەر لە سەرەتای تەمەنیا
 گەشتوووەتە پایەیی بەرز زانیاری و ئیجازەیی دەرس و تەنەوێ وەرگرتوو •
 هەر و لە شانزە سالییدا چوو بە خزمەتی شیخ عوثمان سیراجوودین و
 تەمەسسوکی پێ کردوو و مەشغوولی سولوکی تەریقەت بووە و لە ماوەیەکی
 کەمدا پێگەشتوو و ئیجازەیی ئیرشادی دراوەتی و ، ئەمیش ئێتر دەستی
 کردوو بە ئیرشاد و ڕێپیشانسانی موسولمانان ^(٢) •

(١) ئەم ذاتە لە گۆرستانی (دەرەقوولە)ی خوار چەمی بیارە بە خاک
 سپێراوە . و باوە کە لە سەفەردا بووە لەو شوێنەدا نەخۆش کەوتوو و
 کۆچی دوایی کردوو •

(٢) لەبارەیی ئیجازەیی خەلافەت وەرگرتنی ئەم ذاتە و شیخ موحمەدی

ئەم ذاتە ھەروا تەریقەتی قادری و سوھرەوہ رەدی و مەولەوی [تەریقەتی
مەولانا جەلالوددینی رۆمی] یشی وەرگرتووہ و بەم بۆنە یەوہ مۆریکی بۆ
خۆی ھەلکەندووہ لێی نووسیوہ (عبدالله النقشبندی القادری السھروردی
الجلالی) •

ئەم ذاتە لە ١٢٥٩ دا لە تەمەنی بیست و پینج سالیدا کۆچی دوایی
کردووہ •

برایەوہ ، بگەرێرەوہ بۆ باسی «ھاتنی شیخ عثمان بۆ خانەقای مەولانا
لە سولەیمانی بە تکای ئەحمەد پاشای بابان بۆ ماوہ یەك» لە لاپەرە ١٧ —
٢٠ ی ئەم کتێبەدا •

بادی سەبید شاكەرمی ئاوەگۆزی

ئەم ذاتە لەپشتا لە (سەبید پەجەب) دا لەگەڵ مەولەوی ئەگەنەو
بەیهك ، واتە ئەمیش لە نەوێ مەلا یوسف جانی كۆری مەلا ئەبووبەكری
موصەننەفە •

ئەم ذاتە هەرچەند نەخوێندەوار بوو ، بەلام لە پێگای تەسەوفەو
گەشتوو تە پلەیهکی بالایی دەروونپاکی و راستبێژی •

ئەگێڕنەو جارێکیان لە شوێنێك ئەبێ ، لۆتی لەو شوێنە خەریکی
زورنالیدان ئەبن ، ئەمیش باش گوێ بۆ زورناکیان شل ئەکا • پێی ئەلێن :
مامە شاكەرم بۆ گوێی لێ ئەگرێ ، زورنا حەرامە • ئەویش ئەلێ : پۆلە ،
بەقوربانی چاوەكەتان بێ ، چۆن دلتان دێ وا بێن ، بۆ نازان ئاخیری
ئاوازه‌كه‌ی دێتەو سەر (ئەللا) ؟!

جارێکیان لە تەوێلە لە جەماعەتا نوێژ ئەکا ، كە لێ ئەبنەو كەبرا
هاوشانی ، كە دیارە خوێندەوار بوو ، پێی ئەلێ : كۆرە كەبرا ! نوێژەكەت
هەمووی غەلەت بوو ، بۆ پەوانی ناكەي ؟ ئەمیش وەلامی ئەداتەو ، ئەلێ :
بەسەدەكەت بێ ! من عەوام ، زمانم لەمە زیاتر قابیلەتی نەبە ، بەلام ئەي
تۆ بۆ ناچی ئیمانەكەت پەوان بەكه‌ي ؟

سالی لەدايك بوونو كۆچی دوايي سەبید شاكەرم نازانم ، بەلام
ئاگام لێیە چەند كۆری لەپاش بەجی ماو ، یەكێکیان سەبید قادر ناوێك
بوو لە (گومە) دائەنشت •

باری شیخی بورهان

ئەم ذاتە ناوی یوسف و لەقەبی شەمسووددین و خەلکی دێی (بورهان) و
لە ھۆزی (بلباس) بوو • پاش ئەوەی لە خوێندندا ئەگاتە پلەو پایەیهکی
بەرز ، ئەروا بۆ ھەورامان و لەسەر دەستی شیخ عثمان سیراجووددیندا
تەمسسوک ئەکا و خەریکی ئادابی تەریقەت ئەبێ ، تا پاش ماوەیەکی ئیجازە
خەلافەت وەرئەگرێ و ئەگەر پێتەو بۆ ولاتی موکریان و دەست ئەکا بە
ئامۆژگاری کردن و پێشاندانی موسولمانان •

ئەم ذاتە یەكەمجار لە دێی (بورهان) و پاشان لە (شەرف کەندی) و
ئەوجا لە (سۆلاقان) ئیرشادی کردوو ، لەمە ی دواییاندا خانەقای
دروست کردوو •

ئەم ذاتە گەلێ سێفەتی پیاوانە ی تیا بوو وەك ئەو کە :

(١) لەسەر ھەموو موریدیکی پێویست کردوو ئەگەر نەخوێندەوار
بێ دەرزێ قورئان بخوێنێ بە تەجۋیدەو ھەموو پۆژێ بە گۆرە ی توانا
دەوری ھەندیکی بکاتەو •

(٢) ئەھمیت دانی بە سوننەتی پیغمبەر دروودی خوای لی بێ ،
بەتایبەتی لە ئادابی دەس نوێژ و نوێژ و پۆژوو و مەناسیکی ھەجدا •

(٣) بیریاری داو ھەسەر ھەموو مەنسوویکی کە نانی کاسبی و رەنجی

شانی خۆی بخوا ، مه گهر تووشی دهر دیککی وا بوو بچ که ریگای کاسبی کردنی
لین گرتب ، ئەووە ئەتوانی دانیشی و خەلک خزمەتی بکەن .

(٤) خۆیشی بوخۆی کاسبی کردووە و نانی خانەقayı له کەسبێ دەستی
خۆی داوە و سالانه ئەووەنده بهروبووی کاسبی و کشتوکالی بووه زەکانی
مالی به گەلی کەسی ههزارو که مدهسه لات داوه و دبی (ئاغه بلاخ) ی کپیوه و
وهقی کردووه بو ههزارانو کهسانی عیاده تکارو ریوارانی خانەقاهی .

(٥) که له ١٣٣٣ دا نهخۆش کهوتوو (١) وهسیهتی کردووه له کورانی
کهسیان جیتی نهگریتهوه ، چونکه کهسیان سولووکی تهریقەتی ئەبوه و
شایانی ئیرشاد کردن نهبوون . کاری وا له ههموو کهسیک ناوهشیتهوه و
نیشانهی پلهیهکی بهرزی راستگویی به له گەل خواو خۆو خەلکدا . بو
سه ره رشتی کردنی کاروباری ئەوقافی خانەقاهی ناوی دوازه کهسی
به پز هیناوه . ههروا بریاری داوه پاش مردنی ئەو دوازه کهسه ههموویان ،
ئههلی خانەقا خویان یه کیک ههلبیژیرنو بیکەن به سه ره رشتی کهری
کاروباری خانەقاو ئەوقافی خانەقا .

له ئەنجامی ئەم ره وشته بهرزانیهوه بووه شیخ موحهمەدی کوریشی
وا پهروه رده بووه کهوا له گەل ئەوهیش که مه لایه کی زاناو پایه بلند بووه
نهیهشتوو به ناوی شیخیه تی بهوه کهس دهسی ماچ کات .

شیخی بورهان به سه ر ته پۆلکه یه کی بهرزه وه له نزیکي خانەقاهی یا
به خاڤ سپرراوه .

(١) هه ر له و سالەدا به و نهخۆشی به کوچی دواپی کردووه .

باری حاجی شیخ ئەبووبە کری لەولێری

شیخ ئەبووبە کری کۆری مەلا موحەممەدی ھەرشەمی ھەولێری پیاویکی ھەلکەوتووی بەھرەمەندو خاوەنی پەشتو خویەکی بالا بوو • لای باوکی دەستی کردوو بە خۆتندنو تا بوو بە مەلاو ئیجازە ی وەرگرتوو ھەر لای ئەو بوو • پاشان ناووبانگی ئیرشادی شیخ عوتمان سیراجوودین رای کیشاوە بۆ تەویڵو تەمەسسوکی لا کردوو تا ئیجازە ی خەلافەتی وەرگرتوو خەریکی ئادابی تەریقەت بوو •

شیخ ئەبووبکر لەگەڵ خەریک بوونی ئیرشاددا دەرزیشی وتوو تەو ھەمیشە فەقێ چاکی بوو • مەشھوورە کەوا تەفسیری بەیضاوی زۆر باش زانیو ھەرچەند لە دەرزو تەو ھەبوو تەو تەزیک (استغفر الله) ی کردوو • لێیان پرسبوو ئەم تەزیکە ئیستیفارە ی ھەموو جارێ پاش وتەو ھەو دەرزی تەفسیری بەیضاوی لەبەر چی ی ؟ وتوو ی : لەوانە ی لە توانای دۆزینەو ھەو دەرختنی مەعنا وردەکانی تەفسیرە کەو تیگەیان دنی فەقێو تووشی خۆلێ بای بوونو خۆ بە زانا زانین بێو ئەو ھەو ش سەفەتێکی ناپەسەندەو ئەو ئیستیفارەم لەو یە تا خۆی گەورە بەھۆی ئەم سەفەتە ناپەسەندەو لە ئەوایی دەرزو تەو ھەو بێ بەشم نەکا •

بارى شېخ نەبى ماولىبى پەواندى

ئەم ئاتە مەلەيەكى گەورە زاناو مەلەيەكى بەھرەمەندو خوشنوسىكى
بەناووبانگ بوو • لەو سەردەمەدا كە ئەم لە خويىندن ئەيىتتەو و ئىجازە
وەرئەگرئ و ئەبى بە مەلا ، دەنگوباسى شېخ عثمان سىراجوددىنىش
بلاوئەيىتتەو ، ھەوالى ھەندى گوفتارو پەفتارى بە دلى ئەم ئابى • بۆئەو
بەراستى لە مەسەلەكە بگات پىگاي يىارە ئەگرىتتەبەر كە بارەگاي
سىراجوددىن لەودەمەدا لەوئ بوو • كە ئەگاتە يىارە يەكەم كەس دىتە پى
شېخ عەلى تەوئەلى بوو كە يەكئ بوو لە خەلىفەكانى شېخ عثمان
سىراجوددىن ، بەلام شېخ نەبى ناياناسى •

شېخ عەلى ، پاش ھەسانەو ئەپتى ئەپرسى بۆچى ھاتووە بۆ يىارە ؟
ئەوئش ئەلئ دەنگوباسى ئەم شېخ عثمانەو مەيدەكانىم بىستوو و لە زۆر
شت ئارەھەت و دلگرانم ، ھاتووم بزائىم راستى بەكەي چۆنە ؟

شېخ عەلىش ئەلئ : كاكە ! تۆ وەكە من ناياناسى ، ئەگىنا زۆرتەر
ئارەھەت ئەبووى •• ئەمانە گەلئ جار پۆژووى پەمەزان ئاگرن ، زۆر جار
لەجىياتى نوئىزى چوار پكاتى دوو پكات ئەكەن • وايش ئەبى لە پەنامەكىدا
كچى خەلكى ماچ ئەكەن ••• شېخ نەبى بى ئەوئى وردىيىتتەو مەعناي ئەم
قسانەي شېخ عەلى چىيە ، ئەوئەندەي تر تووپە ئەبى •

كە ھەلئەستن ئەچن بۆ مزگەوت بۆ نوئىز ، گەلئ لە مەيدەكان بە پۆژو
ھورمەت لئ گرتەو و بەپىرى شېخ نەبى بوو دىن • شېخ نەبى بەمە توئى

دلی ئەهه سیته وه و دێته وه سه ر خۆی • له و به چەدا له قسه و باسی خەلکه که وه شیخ علیش ئەناسی ، پرووی تی ئەکا لێی ئەپرسی ئەلێ بۆ خاتری خوا مادهم تۆ شیخ علیی تهوێلەیت بۆچی و چۆن ئەو قسانەت بۆ کەردم مه بهست چی بوو ؟ شیخ علیش وه لایمی ئەداته وه ئەلێ کاکه مه لا ، ماشه لالا تۆ ئەوه نده به عیلمه که ی خۆت ئەنازیت و له خۆت بایت ، ته نانهت ئەو شه ره عیش که به ده رز خوێندووته و به خەلکی ئەلێته وه فه رامۆشت کردو وه په فتاری پێ نا که ی ! جا پاش مه دح و ته عریف کردنی شیخ عثمان سیراجو ددین و مه نسو به کانی ، بۆی پروو ئەکاته وه که مه بهستی له پروو نه گرتنی جارو باریان ، کاتی که که نه خۆش بن یا به رێوه بن • مه بهستیشی له دوو رکات نوێژ کردیان له جیاتی نوێژی چوار رکاتی ، هه روا کاتی که که له سه فه ری درێژا بن • دیاره که ژنیش دینن ژنه کانیان کچی خەلکن و هه ر به نه ینیش ماچیان ئەکه ن ئەک له به رچاوی خەلکا • ئیتر شیخ نه بێ شه رم ئەیگرێ و به خۆیدا ئەچێته وه که چۆن له م (مه ته ل) هی شیخ علی تی نه گه یشتبوو و له خۆیه وه گومانی خراپی برده بو (۱) •

(۱) له م شیخ علییه ههروه ک خواناسیکی بێ درێغ بووه ، زۆر نوکته چییش بووه • ئەو سه رگوزه شته یه ی ئیستا گێرامانه وه ، ئەتوانرێ به نوکته یه کی خۆشیش دابنرێ • نوکته یه کی تری ئەوه یه پوژیکیان کۆیه کانی شیخ سیراجو ددین برسیان ئەبێ پێی ئەلێن کاکه علی قاوه لتی به کمان بو رێک بخه ، ئەویش ئەلێ فه رموون با له (یه کاوه) تیرتان بکه م • یه کاوه جۆره قوبلی یه کی برنجه له پێشا پۆن و پیازی بۆ داخ ئەکرێ و ئەوجا ئاوی به سه را ئەکرێ و که ئاوه که ها ته کو ل برنجه که یشی تی ئەکرێ ، ئیتر ئاوی تری به سه را نا کرێ • ئەوانیش له گه لی ئەپۆنه وه بۆ مال • ماوه به ک دانەنیشن ، پاشان شیخ علی جامی ئا و دینێ له به رده میانا دایه نێ و ئەلێ فه رموون بخۆن • ئەوانیش دانەمێنن و ئەلێن ئە ی برنجه که کوا ؟ شیخ علی ئەلێ : برنجی چی ؟ من گفتی (یه کاوه) م پێ دان ، ئەم ئاوه بیش به ک ئاوه ئاوی تری نه کراوه به سه را و له وه زیاتریش شک نا به م !

شیخ حه یده ری مه شه وور که له بیاره ژیاوه و له ۱۳۵۳ ی هجریدا له ته مه نی هه شتا سالیدا کۆچی دوا یی کردو وه ، کۆری ئەم شیخ

له كورتى بېرىنه وه شيخ نه بى پاش به خرمه ت گه یشتنى شيخ عثمان
 زورى نه چى به دلاو ته ريقه تى لا وەر نه گرى و پاشان نه یشبن به خليفه و
 ئىجازه و ئىرشاد كردنى موسولمانانى نه دريتى و نه گه ريته وه بو ولاتى خوى .
 شيخ نه بى به تاييه تى له زانينى شهر عدا ده ستىكى بالاى بو وه و گه لى جار
 له باره و مه سائىلى شهر عه وه له گه ل مه لايانى سهرده م كه وتو وه ته موجداه له و
 گفتو گو و له نه نجاما دهر كه وتو وه كه قسه وى نه م راست و موافيقى شهر عه .
 شيخ نه بى له ۱۳۰۱ ى هيجريدا كوچى دوايى كرد و وه .

عه لى يه يه . شيخ حه يدەر خوا به رستىكى به ناو و بانگ و شهرع زانتيكى
 كه م هاوتا بوو . خه تيشى ئىجگار خوش بوو . عومرى خوى به
 خوا به رستى و وتنه وه وى دهرزى شهرع و قورئان خوئندن نه برده سهر .
 له گورستانى (مله گاي چنار) له بياره به خاك سپى راوه .

باری حاجی شیخ ئه مینی خال

ئهم ذاته کوری شیخ موحه ممدی خالی کوری مهلا ئیسماعیلی کوری مهلا موصطه فای کوری مهلا شه مسوددینه که هاوچه رخی دروست کردنی شاری سوله یمانی بووه و ، ئه چیتته وه سهر مهلا ئه بووبه کری موصه نیفی چۆری •

ئهم ذاته له سالی ۱۲۵۹ی ههجره تدا له سوله یمانی له دایک بووه و پاش ئه وهی سهره تای خویندنی ته واو کردوه ، لای زانایانی به ناووبانگ مهلا موحه ممدی که وانه دۆلی و شیخ عه بدولقادی موهاجیری سنه یی بووه به فقهی تا ئیجازه ی مه لایه تی وهرگرتووه ، پاشان چووه ته ته ویله له سهر دهستی شیخ موحه ممد بهائوددین دا ته ریه تی نه قشبه ندیی وهرگرتووه و پاش چهند سال سولووک کردن ئیجازه ی خهلافه تی دراوه تی و ئیتر گه راوه ته وه بو سوله یمانی و دهستی کردوه به دهرزپی و تنی فقهی یان و به ری نسوونی کردنی موسولمانان •

ئهم ذاته دهستیکی بالایشی له زمانی کوردی و عهره بی و فارسیدا بووه و ئه و ههوت چامه یه ی له پیتی ههجا به فارسی و توونی ، نموونه یه کی به رزی ئه ده بی فارسین •

ئهم ذاته له ئاست ژبانی دنیا دا زۆر گوشه گیر بووه و ، چ له سهرده می عوسمانی و چ له سهرده می ئینگلیزو چ له پۆژانی فه رمان په وایی شیخ

مهحموودی ههفیدو چ له سهردهمی حو کوومه تی عیراقدا هیچ پایه و پله و
مانگانه یه کی له دهولت وهر نه گرتوو ه .

ئه م ذاته له ۱۳۵۰ دا کوچی دواایی کردوو ه و له گۆرستانی گردی
سه یوان به خاك سپیراوه (۱) .

(۱) ئه م ذاته باپیری جهنابی شیخ موحه ممه دی خاله که خاوه نی کومه لیک
دانراوی نایینی و ئه ده بی یه به کوردی و عهره بی .

باری مهلا ئیبراهیمی بیاره

مهلا ئیبراهیمی کوری مهلا ئیسماعیل که موده پریس بووه له دێی بیاره ، یه کێ بووه له مهلا گه وره کانی کوردستانی چه رخی خۆی • مهلا ئیسماعیلی باوکیشی هه روا مه لایه کی چاک بووه • ئه گێڕ نه وه کاتێ که کۆچی دوایی کردووه ، بیاره یی له ناو خۆیا نا ئه که و نه قسه کردن ، یه کیکیان به تانه وه ئه لێ : ئه رێ • • ئه رێ • • مهلا ئیبراهیم دهرز به فه قێکانی باوکی ئه لێ ! ئه م قسه یه زۆر کار ئه کاته دلی مهلا ئیبراهیم و له وه وه بیاره به جێ دێلێ بۆ خوێندنێ پتر • ئه چێته سوله یمانی لای زانای به ناو و بانگ سه یید عه بدولکه ریمی به رزنجه یی که سه رده سته ی مه لایانی ئه و پوژیه ی سوله یمانی بووه و له مزگه وتی ئه و په حمان پاشای بابان مامۆستا بووه که ئیستا به مزگه وتی شیخ بابه عه لی به ناو و بانگه — ده س ئه کاته وه به خوێندن • پاشان دێته وه بۆ بیاره و به یار مه تی پاشایانی بابان له جێی باوکی دا ئه مه زریته وه و ده س ئه کا به دهرز و تنه وه و گه لی فه قێی پایه به رز له سه ر ده ستیا ئه بن به مه لا •

ئه م ذاته به تایبه تی له عیلمی په وانبیژی (به لاغه) و عیلمی دانان (وه ضم) دا زۆر به ده سه لات بووه • ئه لێن له و سه رده مه دا (عصام الدینی وضع) لای هه یج مه لایه ک وه ک لای ئه و باش نه خوێنراوه •

له زوبانی مه لاه عه بدولقادی موده پریسی بیاره وه گێڕاوه ته وه که

فهرموویه تی باوڤو باپیری مه‌لا ئیبراهیم تا بیست و پینج پشت مه‌لای زاناو
گه‌وره بوون (۱) .

مه‌لا ئیبراهیم هاوچه‌پخی شیخ عه‌بدوللای خه‌رپانی و مه‌لا جه‌لالی
خورمالی بووه که له مه‌لا گه‌وره‌کانی کوردستانی سه‌رده‌می خۆیان بوون .

(۱) مزگه‌وتی ناودیتی بیاره که مه‌لا ئیبراهیم له‌وێ ده‌رزی وتوه‌ته‌وه و
مه‌شه‌وره له سه‌رده‌می داگیرکردنی کوردستانا له‌لایه‌ن له‌شکری
ئیسلامه‌وه دروست‌کراوه ، سه‌ردایتکی تیا به‌ چه‌ندین پله‌کانه ئه‌لێن
ئه‌چێته‌ خوار . له‌ناو بیاره‌یدا واباو که قه‌بری پیاوچاکێک له‌و
سه‌ردابه‌دایه‌و پره له‌ کتییی کۆن که به‌دریژایی سال تیی فری‌دراوه .
هه‌رچۆن بێ که‌س راستی و ناراستی ئه‌م قسه‌ باوه‌ی تاقی نه‌کردوه‌ته‌وه .

(۲) هه‌رچه‌ند مه‌لا ئیبراهیم مه‌نسووبی هیچ‌کام له‌وشیخانه نه‌بووه که له‌م
کتیبه‌دا ناومان هه‌تاون ، له‌به‌رئه‌وه‌ی مه‌لای بیاره بووه‌و بیاره‌یش
مه‌رکه‌زێکی گه‌وره‌ی شیخانی نه‌قشه‌بندی بووه ، به‌ پێویستمان زانی
باسی ئه‌میش بکه‌ین .

يادی حاجی سید حسنی جوړی

ټهم ذاته زانایه کی گهورمو به ناووبانگ بووه . له وهچې مهلا
 نه بووبه کری موصه نیفه که ټه چټه وه سهر سید موحه ممدی مهشهور به
 پیرخدری شاهو . وه کوو له نه وه کانی خویم بیستووه رشتی نه سبهی
 بهم جوړه یه : سید حسن کوری سید عه بدولقادی کوری سید
 ئیبراهیمی کوری سید عه بدولرهمانی کوری مهلا ئیبراهیمی مهشهور
 به مهلا میرزای کوری سید عه بدولغه فقاری کوری سید ئیبراهیمی کوری
 مهلا عه بدولکه ریمی کوری مهلا ټه بووبه کری موصه نیف ، خوا لی بان
 خوش بن .

وهك بیستوومه له فقهی به تیدا مهشهور بووه به زیره کی و له ناو
 هاوړی یانیا سهرامه د بووه . ناووبانگی مهلا عه لی قزلجی بیستووه که له
 دئی (تورجان) مودرپیس بووه ، چووه بۆ لای بۆ خویندنو چوار سال
 لای ماوه ته وه . یه کڼ لهو کټیانه ی لهو سهرده مهلا لای ټهو خویندوونی
 حاشیه ی عه بدولحه کیمی سیهاله کووتی بووه له سهر شهرحی شمسیه له
 عیلمی مه نطقدا که به یه کڼ له کټیه گرانو دره ننگ لی حالی بووه کان
 دائه نړی . مه لای قزلجی له بهر ټه وه ی که فقهی زوری لا بووه به ئاسانی پیا
 نه گه یشتووه هه مووړوژئی دهرز به هه موویان بلی ، روژی بۆ دیاری
 کردوونو روژانی یه کشه مهو چوارشه مه ی بۆ سید حسن
 تهرخان کردووه . سبه یان دسیان کردووه به دهرس تا نوژی نیوړو ، جا
 ټه گهر تا ټه وکاته لی بووبنه وه ، باشه ، ټه گینا پاش نوژی نیوړو

قاوه‌لتي کردن سەرله نوێ تێهه لچوونه تهوه تا لی بوونه تهوه • سهید حه‌سه‌ن
 ئەم چوار ساله به‌م‌جۆره لای مه‌لا‌عه‌لی قزلجی خوێندوووه و پاشان ئیجازه‌ی
 مه‌لا‌یه‌تی لا وه‌رگرتوووه و گه‌راوه‌تهوه بۆ چۆر^(۱) و ده‌سی کردوووه به
 ده‌رزینی وتنه‌وه‌ی فه‌قی و بلاو‌کردنه‌وه‌ی ئاین و زانست له‌و ده‌وروه‌به‌رداو
 بووه به‌مه‌رجه‌و په‌نا‌ی خوێنده‌واران و موسولمانان تیکرا و فه‌قی له
 هه‌موو‌لا‌یه‌که‌وه‌ پرویان تێ کردوووه ، ئه‌و‌یش هه‌ر خه‌ریکی ئه‌وه‌ بووه ،
 به‌چه‌شنی که‌ جگه‌ له‌ چه‌ند جارێ که‌ بۆ داوه‌ری سه‌نده‌وه‌ی به‌شه‌ مولکیکی
 له‌ دێی چۆر چوووه بۆ سه‌فه‌ر ، هه‌مووکاتی خۆی هه‌ر له‌ چۆر به
 خزمه‌ت‌کردنی زانسته‌وه‌ به‌سه‌ربردوووه •

سهید حه‌سه‌ن له‌گه‌ڵ به‌رده‌وامی بشیدا له‌ ده‌رس و تنه‌وه‌ به‌ فه‌قی‌ی‌اندا ،
 گه‌لی وه‌ختیشی به‌ کتیب‌دانانه‌وه‌ به‌سه‌ربردوووه • ئه‌مانه‌ ئه‌و کتیبانه‌ن که
 ئه‌و دایان و من پێیان ئه‌زانم :

- (۱) حاشیه‌ی له‌سه‌ر سه‌عدو‌للای بچووک •
- (۲) حاشیه‌ی له‌سه‌ر ته‌صریفی مه‌لا‌عه‌لی •
- (۳) حاشیه‌ی له‌سه‌ر فه‌ریده‌ی جه‌لال‌وددینی سیووطی •
- (۴) حاشیه‌ی له‌سه‌ر (ته‌ذیب‌المنطق) •
- (۵) حاشیه‌ی له‌سه‌ر جه‌لالی مه‌نطق •
- (۶) حاشیه‌ی له‌سه‌ر گه‌له‌نبه‌ویی بورهان •
- (۷) حاشیه‌ی له‌سه‌ر عه‌بدولحه‌کیمی شه‌رح‌شه‌سی •
- (۸) کتیبیکی به‌ ناوی (الرساله‌ الکلامیه) •
- (۹) حاشیه‌ی له‌سه‌ر ته‌فسیری به‌یضاوی • له‌م کتیبه‌یدا گه‌شته‌وه‌ته
 سووره‌تی (القیامه) و له‌ویدا کۆچی دوا‌یی کردوووه •

(۱) چۆر دێ‌یه‌که‌ له‌ ناوچه‌ی مه‌ریوان له‌ کوردستانی ئێران •

ئەم كىتايەنى سەيىد حەسەن لەناو مەلاو فەقئى ناوچەى مەريوانو
 ھەورامانا باونو دەسگىر ئەبن ، بەلام حاشىيەكەى لەسەر گەلەنبەوىي
 بورھان ، وەك يىستوو مە ، دوو نوسخەى ھەيە يەككىيان لای سەيىد
 عەمەتوئوللاى كۆرەزاي و يەككىيان لای سەيىد ئەحمەدى خەلكى چاولكانى
 نزىك سەنە .

سەيىد حەسەن لە ١٣٠٥دا لەگەل حاجى شەيخ ئەحمەدى كۆرى شەيخ
 سىراجوددىندا رۆيشتوو بۆ حەج و ھەر لەوسەفەرەدا تەرىقەتى لەسەر
 دەستى ئەودا وەرگرتوو . لەگەل ئەو شەدا زۆر دۆستو دلسۆزى شەيخ
 ضيائوددىن بوو و خانەقاى بيارەى لە فتوايەكيدا وا باس کردوو : « سماھا
 بعض المنصفين بسفينة نوح » . يىستوو جارێكىيان لەگەل ھەندى لە
 سەيىدەكانى خزمى لەسەر چەند پارچە مولكێك ناكۆك بوو ، ئەو سەيىدانە
 چوون بۆ بيارە كاغەزێك لە شەيخ ضيائوددىن بىيىن بۆ كاربەدەستى قەلاى
 مەريوان تا يارمەتىيان بدا . لە ھەمان كاتدا ھەندى كەسى ئازاوە گيريش
 چوونەتە لای سەيىد حەسەن و وایان تىگەياندوو كە شەيخ ضيائوددىن لەو
 ھەرايەدا لایەنى سەيىدەكان ئەگرئ . حاجى سەيىد حەسەن بەمە زۆر
 دلگران ئەبن و ھەوالەكەش ئەگاتوو بە شەيخ . شەيخیش دەسبەجئ لە
 بيارەو سوار ئەبن ئەچئ بۆ قەلاى مەريوان بۆ لای كاربەدەستەكەو نامەكەى
 خۆى لئ وەرئەگرئتوو ئەيىا بۆ سەيىد حەسەن و پيشانى ئەدا ئەلئ برا ! بزائە
 چيم بۆ نووسيو ، ئەويش كە ئەيخوئيتتوو ئەيىنى جگە لە داواى ھەولدان
 بۆ رێكخستيان ھىچى تيانى يە ، ھەندى مەعزەرت بۆ شەيخ ديتتوو و داواى
 لئ بووردنى لئ ئەكا .

حاجى سەيىد حەسەن لە سالى ١٣٢٣دا لە تەمەنى حەفتا سالىدا كوچى
 دوايى كردوو . مەليكولكەلامى سەنى بەمجۆرە لاواندوو يەتيەو :

ستوده سید فاضل حسن که در دانش
 ندیده است چو او دیده زمین و زمن
 زهی که بود ز هفتاد و اند سال فزون
 همیشه کار او احیای علم و شرع و سنن
 شد از دیار فنا شادمان بدار بقا
 بدان صفت که غریبی رود بسوی وطن
 نوشت از پی سال وفات او (مجدی)
 « بسوی دار بقا شد روان ، روان حسن » (۲)

حاجی سید حسن چوار کوری لی به جی ماوه که هموویان مهلا
 بوون : سید عبدالقادر سید عبدالکریم و سید حوسین و سید
 موحه مهلا که نه میان له هموویان مهلا چاکتر بووه ، به لام سید
 عبدالقادر کوری جی گرتووه ته وه بووه به شیخولئیسلام . سید
 موحه مدیشیان هروا خریکی دهرس وتنه وه بووه .

(۲) نه نیم نیوه شیمره به حیسابی حوروونی نه بجهد نه کاته ۱۳۲۳ که سالی
 کوچی دوایی نهو خوالی خوش بووه به .

باری مه لا عبدولقادرى موده پرسی بياره

ئەم ذاتە كۆرى شىخ عەبدولرحمانى كانى كەوھىيى بازىانى يەو ئەچىتەو
سەر مه لا مرادى بازىان كە لە ئەوھى مه لا ئەبووبەكرى موصەننىفى چۆرى و
لە ساداتى پىرخدرى يە • لە دەورووبەرى ١٢٨٥ ى ھىجرىدا لە كانى كەوھى
بازىان ھاتوو تە دىناو و لە سولەيمانى و دەوروپشتى خويندوو يەو يىستوو و
لاى مه لا عەبدولرحمانى پىنجوئىنىش خويندوو يە ، كاتى كە ئەو نرىكە
تەواو كردن و ئەم لە پلەى ناوەندىدا بوو •

مه لا عەبدولقادر بە نيازى خويندنى مەنطق و ئوسوولى فيقھ لە
خزمەتى مه لا ئەحمەدى تۆتشدە لە سولەيمانى يەو ئەروا بۆ ھەورامان •
لە پىدا لە تەوئىلە لەسەر دەستى شىخ بە ھاووددىندا تەرىقەتى نەقشبەندى
وەرئەگرئ • پىشتىرش لە سولەيمانى لەسەر دەستى كاك ئەحمەدى شىخدا
تەرىقەتى قادىرى وەرگرتوو • كە ئەگاتە تۆتشدە مەبەستەكەى خۆى بە
مەلاى تۆتشدە ئەلئ ، مه لا ئەلئ بارى سەختى گوزەرانى خۆى و فەقەكانى
كەسى تر ھەلناگرئ • بۆ پۆژى دوايى كە مەلاى تۆتشدە چاوى پى
ئەكەوئەو لە بارەى خويندنىو پىسارى لئ ئەكا كە چى ئەخوينئ و نيازى
خويندنى چى ھەيە • كە تئ ئەگا ھاتوو مەنطق و ئوسوولى فيقھى
لا بخوينئ و بەتايىبەتى كە ئەزانئ كىتىبى (گەلەنبەوى بورھان) ى پى يە كە ئەو
پىشتەر نەيدىو ، لە قسەكەى دوئىتى پەشىمان ئەيىتەو و جىئ ئەكاتەو •
بەم جۆرە مه لا عەبدولقادر لای مه لا ئەحمەدى تۆتشدە ئەمىيىتەو تا ئەبى بە
مەلاو ئىجازە وەرئەگرئ ، ھەرچەند نازانم ئاخۆ لە تۆتشدە ئىجازەى

وهرگرتووه ، يا له سنه پاش كوچ كردنى مهلا ئهحمده له توتشهوه بو ئهوي . بهلام زياتر بو ئهوه ئهچم كه له گهليا چووبن بو سنه لهوي ئيجازهي وهرگرتبي ، چونكه پاش ئيجازه وهرگرتنى بووه به مهلاي دتي (كوچك چهرمو) له نزيكي سنهوه لاي ئه مینولسادات • ئيترا تا گواستوو به تهوه بو بياره ههر له كوچك چهرموو بووه به دهرس پيوتنى فقه يانهوه خهريك بووه .

حاجي مهلا عهبدوللای پهسوئ خوا ليی خوش بي ، له بياره بوي گيترامهوه وتي : مه نسووبي ضيائوددين بووم ، هاتبووم بو بياره ، مهلا عومهری واشه مه زيني ش له سه رده شتهوه هاتبو بو بياره • پوژنيكيان شيخ پي فهرمووم مهلا عهبدوللای ئه م كاغه زهم نووسيوه بو مهلا عهبدولقادي موده پريسى كوچك چهرموو ، له گه ل مهلا عومهره را بوي بيه نو پتي ليتن به ناوونيشاني ئه و خه وه ي شه وي ٢٧ ي ره مه زان ديويه ، چي يان پي وتووه رهفتاري پي بكا • ئيمه يش روشتين و پاش چهند پوژ به زه حهت گه يشينه ئه وي و نامه كه مان دايه و خوئنديه وه • وتي من به بي ئيجازه ي حاجي ماموستاي توتشه يي هيچ ناكم • فهرموون با پوژين بو خزمه تي بو سنه بزاني ئه لي چي ؟ روشتين و عه رزي كرد ، فهرمووي : مهلا قادر تو ئيستبخاره بكه و منيش ئيستبخاره ئه كه م تا بزاني ئه نجام چو ئه بي • شه و نووستين • سه يني حاجي ماموستا هات فهرمووي من وام حالي بووه ههر كه س له گه ل شيخ عومهر بي قازانچ ئه كا • مهلا عهبدولقادرش وتي منيش ههر شتيكي وام حالي بووه و قه راري دا بي بو بياره ^(١) • جا ئيمه عه رزمان كرد خه وه كه ي ره مه زان ت چي بو ؟ وتي له خه وما له حه وشي خانه قاي ته وي له كوړي شه ربه ت خوړي بو ، شه ربه تيان ئه گيتر • منيش پرسيم ئه مه چي ده ؟ وتيان شه ربه تي ديارى كردنى مهلا عهبدولقادره بو موده پريسى مه درمه ي شيخ

(١) لهبارهي ئه م مه سه له وه بگه پيره وه سه ر لا به ره ٢٤٢ - ٢٤٥ ي ئه م كتيبه .

عومەر ضیائو ددین • جا ئیمه‌یش عه‌رزمان کرد وتمان ماده‌م ئه‌مه‌ت دیوه‌، ئه‌م
پرسیارو هاتوچۆته‌ بۆ کرد ؟ وتی ئاخ‌ر خه‌و نابج به‌ ده‌لیلی شه‌رعی وه‌کو
ئیسیتبخاره‌ •

پاش دامه‌زرانی مه‌لا عه‌بدولقادر له‌ بیاره‌ شیخ ضیائو ددین فاطمه‌ ناوی
کچی خۆی لی‌ ماره‌ ئه‌برێ بۆئه‌وه‌ی به‌ته‌واوی بین به‌ هاوبه‌ش و هاومالی
یه‌ک • به‌م خزمایه‌تی‌یه‌ مه‌لا عه‌بدولقادر چه‌ند قات دلی گه‌رمتر ئه‌بێ و
چالا‌کانه‌تر ئه‌که‌وێته‌ مه‌یدانی ده‌رس و ته‌وه‌و خزمه‌تی دین و پایه‌ی له‌ناو
کۆمه‌ڵیشدا به‌رزتر ئه‌بیته‌وه‌و فه‌قی له‌ هه‌موو لایه‌که‌وه‌ پرووئه‌که‌نه‌ بیاره‌و
مه‌دره‌سه‌ی بیاره‌ ئه‌بج به‌ مه‌لبه‌ندیکی گه‌وره‌ی خویندن •

مه‌لا عه‌بدولقادر پاش ئه‌وه‌ی که‌ دێته‌ بیاره‌و له‌وێ ئه‌بج به‌ مه‌لا ، بۆ
جاری سێهه‌م ته‌ریقه‌ت وه‌رئه‌گرێ و ئه‌مجاره‌ ئه‌بج به‌ مه‌نسووبی شیخ عومەر
ضیائو ددین و سه‌ره‌پای خه‌ریک بوونی به‌ ده‌رس پێ و تنی فه‌قی یانه‌وه‌ ،
بۆخۆشی خه‌ریکی سولووک ئه‌بج و له‌م مه‌یدانه‌شدا پله‌ی به‌رز ئه‌بیته‌وه‌ •

له‌ سه‌رده‌می مه‌لا عه‌بدولقادردا بیاره‌ مه‌لبه‌ندیکی گه‌وره‌ی خویندن
بووه‌ له‌ کوردستاناو له‌ هه‌موو لایه‌که‌وه‌ فه‌قی پروویان تی‌ کردووه‌و زۆرجار
فه‌قی (موتته‌هی) هاتوون له‌وێ ئیجازه‌یان وه‌رگرتووه‌ • وا لی‌ره‌دا ناوی
هه‌ندی له‌و مه‌لا گه‌ورانه‌ باس ئه‌که‌ین که‌ لای مه‌لا عه‌بدولقادر ئیجازه‌یان
وه‌رگرتووه‌ له‌ بیاره‌ :

١ — مه‌لا قادری مه‌لا مؤمن

٢ — مه‌لا عه‌بدولپه‌حیمی چروستانه‌یی

٣ — مه‌لا قادری صۆفی

٤ — مه‌لا عه‌بدوللای عه‌بابه‌یلێبی

٥ — مه‌لا موحه‌مه‌دی جوانپۆبی

- ۶ - مه لا ئیسحاقی هه جیجی
- ۷ - مه لا زهینولعابیدینی تۆتشییی
- ۸ - مه لا په جیمی هه وشاری
- ۹ - مه لا ناصیحی که رکو وکی
- ۱۰ - مه لا عه بدوللای په سوئ
- ۱۱ - مه لا عومه ری سه رده شتی
- ۱۲ - مه لا فه تاحی خه تین
- ۱۳ - مه لا عه زیزی رۆخزایی
- ۱۴ - مه لا موصطه فای خورمالی
- ۱۵ - مه لا سه لاهوددینی پاوه پی
- ۱۶ - مه لا به هائوددینی دزاوه ری
- ۱۷ - مه لا جه مه سه عیدی عه باب به یلی بی
- ۱۸ - شیخ بابا په سوولای بیده نی
- ۱۹ - شیخ موصطه فای موفتی
- ۲۰ - مه لا عه زیزی پریس

مه لاجاکی وه کوو مه لا عه بدوللای کانی سانانی و ، مه لا عه لیلی مه ریوانی و ،
مه لا عه بدولقادی ده گاگایی و ، مه لا سه عیدی خه یدهری سه قزی و ، شیخ
قاسمی قه یسی به غدا ییش له وانه ن که له و سه رده مه دا هاتوونه بیاره و لهوئ
خویندوو یانه •

مه لا عه بدولقادر چ له سه ده می شیخ عومه ر ضیائوددین و چ له سه رده می
شیخ نه جموددیندا یه کین بووه له پیاوه گه وره کانی خانه قای بیاره و ده ورکی
دیاری له به رپوه بردنی ئه و ده سگایه دا بووه •

مه لا عه بدولقادر بیست سالیس پاش کوچی دواایی شیخ ضیائوددین ،

تہدریسی کردووه و ئیتیر له ۱۸ ی شەشەلانی ۱۳۳۸دا کۆچی دواویی کردووه .
 مهلا عەبدولقادر له کچه که ی شیخ ضیائوددین سنی کورو کچی :
 حەسەن و (۲) حوسەین و عەبدولخالق و حومەیرای لی بەجی ماوه . پاش وەفاتی
 ئەو ژنەشی یەک لەدوای یەک دوو ژنی تری هیناوه .

✽ ✽ ✽

ئەمەش وەلام نامە یەکی مهلا عەبدولقادرە بۆ شیخ عومەر ضیائوددینی
 نووسیوه :

أعلى المنطق حمد منان نور نور رياض قلوب أصحاب الصفا بنور
 جمالكم ، وأولى الكلام شكر حنان يسر صعب أمور اصحاب الوفا بضياء
 خيالكم ، وأعلى البلاغة صرف العمر نحو تحصيل آداب السالكين في فروع
 وأصول آلائكم . اللهم اجعلنا من المنخرطين في سلك المتشبثين بأذيالكم ،
 واظمننا في سمط المقتبسين من نور جمالكم .

وبعد ما كنا في بوادي الفراق عطاشا ، قد اتانا ووردنا من معدن الفضل
 والايقان عبارات كلامها جمع الجوامع ، وغاية تهذيب الاخلاق ، ومنع الموانع
 لمن رضى بها وعمل بما فيها .

نعم قد لاح من اشاراتها انواع النور ، وفاح من رموزات عطورها فائحة
 الفرح والسرور ، الا انها شفاء لما في الصدور ، وغاية المأمول ونهاية المسؤول
 من حضرتكم أن لاتنسأنا من دعاء العمل بما في الكتاب ، واتخاذ سبيل من
 أناب ، والميل عن حاد عن طريق الحق والصواب . وان كنتم سائلين عنا فله
 الحمد نحن سالمون عن كدورة الصفاء ، ودائبون على دعاء دوامكم على احياء
 الشرع والسنن ، وامانة البدع والفتن . ربنا تقبل دعاء . والسلام .

(۲) حەسەن ، مهلا حەسەنی قازی یە که نازناوی (شاهۆ) یەو شاعیریکی
 باش بووه دیوانیکی لهچا پەرداوی هەیه .

یادی حاجی مهلا عبدوللای په سوئی

نهم ذاته خه لکی په سوئی ولاتی شنوو لاجانه • پیاوړکی زور
له خواترس و په کیك بوو له مهلا گه وره کانی کوردستان ، به تایه تی له
عولوومی ریاضیات و مه نظیق و که لام و حکمه تدا • هه روا له علمی
حورو و فیشدا دهستیکی بالای بوو • په کیکه له وانه ی له سه دهستی شیخ
عومه رضی الله عنه تدا ته مه سسوکیان کردووه ^(۱) • پاش ئیجازه وهرگرتن و
طهریقه ت وهرگرتن هه میسه کانی خوی له تیوان دهرس و تنه وه و به جی هینانی
ئادابی طهریقه ت و مولای دهرسی فقهی یان و شه و نو یزو حه سانه وه ی پیوستدا
دابهش نه کرد • پابواردنی عاده تی زور کهم بوو •

پاش ئیجازه وهرگرتن لای حاجی ئیلخانی له موکریان دانه مه زری و زور
به قه درو حورمه ت و مخته به سه رنه با • فقهی له زور ناوچه ی کوردستان وه
روویان تی کردووه بو که لك وهرگرتن له عیلم و فقه ضلی •

له ۱۳۴۹ ی هیجریدا که من دوو سال بوو هاتبووه بیاره ، حاجی مهلا
عبدوللای هات بوو ئه وی بو زیاره ت و مهلا موحه ممه د ئه مینی کوریشی له گهل
بوو که فقهی په کی زیره لك و به هر مه مند بوو و ئه وه نده ی نه مابوو ئیجازه
وهریگری • روژیکیان نهم کورپی پی و تم من ناویرم پرسیار له باو کم بکه م،
تو پرسیارم بو بکه مه عنای نهم دوو به یته ی نظامی چی به که ئه لی :

(۱) پیشتر له باسی مهلا عبدولقادری موده پررسی بیاره دا باسمان کرد که
شیخ رضی الله عنه دین نهم و حاجی مهلا عومهری و اشه مه زینی نار دووه بو
(کوچک چهرمو) مهلا عبدولقادریان له ویوه هیناوه بو بیاره •

الهی طول و عرض عالمی را

توانی در دل مور آفریدن

نه وسعت در درون مور آری

نه عالم را سر مویی بریدن

منیش پرسیاره که م لئ کرد • له وه لاما فهرمووی : به ظاهیر موساواتی
مه کان و موته مه ککین واجبه و عده مه که ی مه حاله ، که وایئ ئه م دوو به یته
له سه ر ئیعتیاری صووره تی عیلمی بینا کراون نه ک صووره تی عینی و ، به م
وه لاما ئیشکاله که حل بوو •

حاجی عه بدوللا له و سه رده مه دا که لای ئاغه واتی ئیلخانی مه لا بووه
سه فهری هه جیشی کردووه و ، پاش گه پانه وه له هه ج له جاران گه رمتر
خهریکی ته دریس و خزمهت کردنی ئایین بووه •

حاجی مه لا عه بدوللا له ۱۳۵۶ یا ۱۳۵۷ دا - باش ئاگادار نیم - کۆچی
دوایی کردووه و سن کوری مه لای له پاش به جئ ماوه که دوانیان مه لا چاک
بوون : مه لا علی مه لای دئی هه مامیان و مه لا موحه مه د ئه مین • کوری
سیته میشیان ناوی مه لا عه بدولر محماته • ئاگادار نیم ئیستا وه زعیان چۆنه •

يادى مەلا قادىرى مەلا مۆمىن

ئەم ذاتە لە عەشرەتى جافەو مەلا مۆمىنى باوكى مامۆستاي مەحموود پاشاۋ عوثمان پاشاي كوراني موحەممەد پاشاي جاف بوو •

ئەم ذاتە لە مندايدا لاي باوكى خويندوو يەتىۋ پاشان چوۋە بۆ خويندن بۆ مەدرەسەكانى دەوروپشتى ھەلەبجەو لاي مەلا عەبدولرحمانى پىنجوينىش خويندوو يە • ھەر لە سەردەمى فەقىيەتيدا بوو بە مەنسۋوبى شىيخ عومەر ضيائوددين و پاشانىش بوو بە مەنسۋوبى شىيخ نەجموددينى كورى •

وہك بىستوو مەلا قادر لە زۆر شوين تەدرىسى كردوو • يەكەم جار لاي شىيخ حوسەينى چرچەقەلا بوو و پاشان ھاتوو تە پريس و ماو يەكى زۆر لەوئ بوو و ئەوجا بە فەرمانى مەحموود پاشاي جاف و بە مەسلەھەت زانىنى شىيخ نەجموددين چوۋە تە قزرا بات و تا كۆچى دوايى كردوو لەوئ بوو • بەلام چ لەو سەردەمەدا كە لە چرچەقەلا بوو و چ لەو سەردەمەدا كە لە قزرا بات بوو ، زۆر بىزار بوو و دلى ھەر بۆ دەوروپشتى ھەلەبجە لىي داو ، بەتاييەتى لە قزرا بات كە فەقىي باشى لەوئ دەس نەكە و توو و ئەويش مەلایەكى زۆر چاك بوو و زۆر ھەزى لە وتنەۋەى دەرسى مەنطق و حىكمەت و كەلام كردوو •

مەلا قادر ئىنشاي زۆر جوانى نووسيو و خەتیشى زۆر خۆش بوو • مەلا قادر لە بەھارى سالى ۱۳۲۶ى ھىجرەتدا لە قزرا بات كۆچى دوايى

کردووه . له وکاته دا که ئه مری قه بریکی حازر بووه له قزرا بات مه محمود پاشا بۆ خۆی هه لکه ندوووه و قورئان خوینی له سه ر داناوه قورئانی به سه را بخوینی . مه محمود پاشا خۆی له قزرا بات نابج ، له کویستان ئه بج . خه لکی قزرا بات ئه لاین ئیستا ئه م قه بره حازره ، بۆ مه لا قادری تیا نه شارینه وه ؟ پاشا پاشان ئه مرئه کا قه بریکی تری بۆ هه لکه ننو قورئان خوین قورئانی به سه ردا ئه خوینی . به وجۆره مه لا قادر له قه بره که ی مه محمود پاشادا ئه شارنه وه . پایزیکی درهنگ که پاشا له کویستان ئه گه رپته وه و پێ ئه زانی ، به وه رازی نابج و پرس به عوله مای شرع ئه کاو ئه وانیش فتوای بۆ ئه دهن که ماده م زه ویی قه بره که مولکی خۆی بج و رازی نه بج مه لا قادری تیا به شارپته وه ، به مه لا قادر حه رام ئه بج . به و پێ یه لاشه که ی مه لا قادر له قه بره که ده رئه هینن و له شویتیکی ترا ئه یشارنه وه . له حاجی شیخ عارفی قزرا باتم ^(۱) بیست وتی که مه لا قادرمان له قه بره که ده رهینا ته نها که مێ رهنگی کفه که ی نه بج زه رد بوو بوو ، ئیتر نه کمن و نه لاشه که ی هیچیان لێ نه هاتبوو و ئه مه بوو به هۆی پته و بوونی باوه ری خه لکه که به پایه و پله ی پیاوانی خوا له باره گای خوا دا .

دۆستانی مه لا قادر به مردنی زۆر دلگران بوون . یه کێ له وانه فه قی یه کی بووه که ناوی مه لا ئه حمه دی فه قی عه لی و نازناوی شیعی ری (فه وزی) بووه ئه م چه ند شیعه ری له لاوانده وه یا وتوووه ناردوو یه بۆ حاجی شیخ عارف :

(۱) ئه م حاجی شیخ عارفه کوری شیخ حوسه بنی هۆرینی یه که مه نسووبی شیخ سیراجو ددین بووه له (هه رگینه) ی لای پینجوین مردووه . که شیخ عومه ر ضیا ئو ددین له ۱۳۰۳ دا خانه قای قزرا باتی دروست کردووه ، حاجی شیخ عارفی ناردوو ته ئه وێ بۆ ئیرشاد کردنی موسولمانان و تا له ۱۳۵۹ دا کۆچی دوا یی کرد هه ر له وێ ماوه ته وه . ئه م ذاته ئینسان یکی خواناس و به ئه ده بو و په وشت به رز بوو . به شیکێ زۆری نامه کانی مه ولانا خالید که له به رگی یه که می ئه م کتیه دا بلاوم کردنه وه ، له رێگای ئه وه وه ده سگرم بوون .

دیده از هجر دوست شد بی نور
 جان و تن از وفات او رنجور
 گاه در بحر اشك غرقه به خون
 گه ز فریاد و ناله دل پر شور
 حسرت آه در دل افزون شد
 که عدو شد ز مردنش مسرور
 در بیابان هجر او دائم
 میکنم ناله با دل مکسور
 آنکه او بهر مغلفات علوم
 حیدری بود در جهان مشهور
 ولد حیدر و حبیب آله
 متقی همچو قاسم و طیفور
 هاتقی از وفات او ناگاه
 قال تأریخ فوتہ (مغفور) (۲)

مهلا قادر دهستی شیعریشی بووه و شیعی و تووه ، بهلام نازانم
 کومه لهی شیعره کانی که و تووه ته کوئی و لای کئی • من نم چه نه پارچه و
 چوارخسته کی و تاکه به یتانم ده سگیر بووه و لیره دا نه یاننوسمه وه بزئه وهی
 هیچ نه بی نه مانه ی نه فته و تین •

لهم پارچه شیعره کوردی یه یدا که ل و په لی دهواری ده وارنشینانی
 باس کردووه و ناوه کانی پیز کردوون :

(۲) وشه ی (مغفور) به حسابی حوروفی نه بجد نه کاته ۱۳۲۶ که سالی
 کوچی دواپی مهلا قادره .

فیراقی تو له (ههرده) ی دل دهمس ودهم
 هه لیدا (رهش ده وار) ی مهینه ت و غم
 به (گرویس) ی سیاتاری په ژاره م
 به (میخ) ی مه حکمه می ناله و شه راره م
 (چله) ی فرمیسکی (قوتف) ی چاوه کانم
 (چه له م) قامه ت خه میدی وهك كه مانم
 به (کوماج) ی (هه سوون) ی بیه ده ماخم
 به (تیل) و (چیخ) ی (ئه سپه ریچ) ی ئاخم
 (سنگ) و (کووچیل) و (سهردرز) ی هه ناسه م
 به سه یلی (دووده م) ی خوونینی تاسه م
 له (به رمال) و له (پش مال) تاله حاله م
 ده نالینم ، ده لیم ویره نه مالم

ئهمه ش پارچه شیعریکه به فارسی :

عجب زین مشت خاک من جیلهها از زیان دارد
 تحیر زین محقر همچنین بار گران دارد
 هزاران مرکب عصیان عطای نفس اماره
 برای گمراهی از شاهراه حق نهان دارد
 ز فیض حضرت قرآن چنان غافل شده گوئی
 خیال کسب جهل اندر کتاب اهرمن دارد
 گهی سر بر فلک میساید اندر خواب خودبینی
 گهی عزم شرارت با همه اهل جهان دارد

خیال یأس از رحمت مکن با این همه غفلت
امید مغفرت از حضرت حق بی گمان دارد

شفیع روز محشر رحمة للعالمین احمد
محمد ملجأ ارباب عصیان پشیمان دارد
گروه مذنبین امتش شافع بود بی شک
که او از حضرت عالی در عهد و نشان دارد

نه مهش چوارخشته کی به کان :

— ۱ —

سواران امین وحی مرکب
دوانیدند هر یک سوی مطلب
محمد شهنسوار قاب قوسین
دران میدان برایشان شد مقرب

— ۲ —

آهم باقتضای طبع و فغانم ز اضطرار
سوز درون و آتش هجران جلا دهد
زاندم شدم جدا ز تو ای کوکب هدی
اشکم علی الدوام به سینه بلا دهد (۳)

— ۳ —

گر قمر در سر نبودی خدمت گیسوی تو
می نگشتی شانه از تاب فراق موی تو

(۳) نه مه چوارخشته کی به ی بؤ شیخ نه جموددین نووسیوه .

زان شود هر ماه مه در گردش بدر و هلال
میپسندد نسبتی با طلعت و ابروی تو
همه‌ش تا که به‌یته‌کان :

— ۱ —

ای سرو ورق سبز دل آرام بی‌زوال
گوئی کتاب دوری یاران ندیده‌ای

— ۲ —

ای خاك تیره عزیز مرا نگاه دار
کاین نور چشم ما است تو در بر گرفته‌ای^(۴)

(۴) وادیاره نهم به‌یته‌ی بۆ سهر کیلی گوری نازیزیک نووسیوه .

یادی شیخ معرووفی نیرگسه جاپاری

ئەم ذاتە کۆری شیخ عەبدولپەرمانەو (۱) دایکی ناوی پیروژ خانی کچی حاجی حوسەین بەگی صاحبقرانی سولەیمانی بوو . لە دەورووبەری

(۱) وەك لە شیخانی نیرگسە جاپ خۆیانم بیستوو ، پشتمی نەسە بیان بەم جۆرە یە : شیخ عەبدولپەرمان کۆری شیخ قادر کۆری شیخ عەبدولعەزیز کۆری شیخ معرووف کۆری شیخ مەحمود کۆری شیخ عەبدوللا کۆری شیخ موحەممەدی بچووك کۆری شیخ موصطەفا کۆری شیخ موحەممەدی گەورە کۆری شیخ عەلی کۆری شیخ عەبدولپەرمان کۆری شیخ عەبدولعەزیز کۆری شیخ معرووف .

ئەم بنەمالە یە چەند سەد سەدە یە لەم ناوچە یە دان . هەندێ کەس ئەلێن ئەگەر پێنەو سەر سەیدەکانی سۆلەیی قەرەداغ و هەندێ کەسی تر ئەلێن ئەوان ئەگەر پێنەو سەر ئەمان ، بەلام هیچ کام لەم دوو قسە یە راست نی یە چونکە سەیدەکانی سۆلەیی قەرەداغ ، وەك شیخ معرووفی نۆدێ نووسیویە ، ئەچنەو سەر شیخ یاسینی کۆری سەید قەلەندەری بەرزنجەیی و ، باپیری شیخانی بەرزنجەیی کە شیخ عیسا یە لە ١٨٦٦ ی هێجرە تەدا هاتوو تە کوردستان و لە بەرزنجە نیشتە جێ بوو ، بەلام باپیرە گەورانی شیخانی نیرگسە جاپ پێش ئەوکاتە ییش لە نیرگسە جاپ دا بوون ، چونکە لە ١٩٨ ی هێجرە تەدا کە شیخ عەبدولقادر ی گەیلانی هاتوو بە عێراق ، بە کوردستانا هاتوو بە تەواتور مەشهورە لە نیرگسە جاپ لای داو و چەند رۆژ میوانی ئەو شیخانە بوو ، تەنانەت دارپەلکێک لە باخە کە ی نزیک ی ناو دێی نیرگسە جاپ دا بوو ئەلێن چەند جار شیخ عەبدولقادر پالێ پێوە داو و ، بەردێکی شینی گەورە و پان لە حەوشی مزگەوتە کە یا بوو ئەلێن نوێژی لە سەر کردوو . شیخ (ابو الوفاء النرجسی) یش کە لە (بووشین) ی شار باژێر بە خاک سپێراو و لە دۆستانی شیخ عەبدولقادر ی گەیلانی بوو و بە پستە ی (اخ ی ابو الوفاء النرجسی) ناوی ئەباو زۆر پێزی لێ ئەگری ، لە شیخانی نیرگسە جاپ بوو .

۱۲۸۰ی هجره تدا هاتوو ته دنیاوو له ته مه ئی شهش حهوت سالانا نراوه ته بهر خویندن و قورئان و کتیبه ورده کانی خویندوووه ، ئه نجا به فهقی یه تی چوو به مەدرسه کانی دهو روبه ری شارەزوورو ماوه یه که له هه له بجه خویندوو یه تی • پاشان پوشتوو به دو له ت ئاوا ی جوان پو ماوه یه کیش له و ئی خویندوو یه تی • جا گه پراوه ته وه پو شارەزوورو له هه له بجه له مەدرسه ی شیخ مه محمودی موفیتی کوری شیخ عه بدول لای خه ربانی خویندوو یه تی تا خویندنی ته واو کردوو • له بهر ئه وه یش که شیخ مه عرووف پیاویکی دهست و دم پاک و زانا و نه جیب بووه ، شیخ موصطه فای کوری شیخ مه محمود له و سه رده مه دا منال بووه ، شیخ مه محمود فه رمان ئه دا به شیخ مه عرووف له سه ر مەدرسه که ی دانیشی و یارمه تی بدا له ده رس پین و تنی فه قیکاندا چونکه ئه و خۆی به کاری فتوادانه وه خه ریک بووه • به مه به ستی مانه وه شی له و شوینه دا ، شیخ مه محمود کچی خۆی لئ مارە کردوو • به م جوړه شیخ مه عرووف ده سال له هه له بجه ماوه ته وه ده رسی به فه قی یان وتوه ته وه •

له م سه رده مه دا شیخ مه عرووف تووشی چا و ئیشه ئه بی و پو داوا ی دوعای خیر یا پو تیمار کردنی چاوی ئه چی پو بیاره پو لای شیخ عومه ر ضیا ئود دین • شیخ داوا ی لئ ئه کا ته مه سسوک بکا و بیته ریزی په ریه وانی ته ریه تی نه قشبه ندی یه وه • ئه ویش داوا که ی به چی دین • که ئه گه پیتسه وه هه له بجه زوری پین نا چی خیزانی ئه مرئ و ئه ویش ئیتر دلی له هه له بجه هه له که نرئ و ئه گه پیتسه وه پو ئیر گسه جار • له پاش گه رانه وه یه وه پو ئیر گسه جار ، له جاران گه رم و گو پتر خه ریکی ئادابی ته ریه قه ت ئه بی و به جوړئ تیا پیش ئه که وئ پاش ماوه یه که ئیجازه ی خه لافه تی ئه دریتئ •

پاش ماوه یه کی تر به فه رمانی شیخ ضیا ئود دین ، مالی بار ئه کا پو (ئهمه د برنده) و له و ئی خانو و دروست ئه کا و مه لایه که را گیر ئه کا و ئیکی تازه له هوژی

(که ره موهیسی) ئەهتینی و ته کیه یهك بۆ تیاچی به جی کردنی ئادابی ته ریه ته و
میوانداری موسولمانان (۲) دروست ئەکا .

(۲) مهلا ئەحمەدی فه قی عەلی که نازناوی شیعی (فهوزی) و مرویه کی
خوینده وارو هاو پیتی شیخ عەبدولکەریمی خانەشووری [شیخ
عەبدولکەریمی ئەحمەد بێ نه] و شیخ بابەرە سووکی پێدەنی بووه، له مه دحی
ته کیه ی ئەحمەد بێ نه دا ئەم چه کامه یه ی نووسیوه :

ئەم ته کیه یی شیخ مار فه چوار فه سلە به هاره
جیتی سونبول و گول یاسە مەن و سه روو چناره
ئەم سه حنه چ سه حنیکه که پیتی هەر که سی تی که وت
دهر چوونی له بۆ باغی ئیهم زه حمهت و عاره
ئەم باغه چ باغیکه که نه شیهی سه حهری ئەو
بۆ باده په رستان سه به بی په فعی خوماره
ئاوی وه کو که و ئەر چه مەنی په شکي به هه شته
خاکی چ بلیتم چۆنه هه موو موشکی ته تاره
هەر ذه په هه وایکی وه کوو ساحه یی چینه
هەر نوقطه له خاکی به نه ظه ر قه صرو ته لاره
کو حلی به صه ره ، ئەصلی که مالاته غوباری
هەر چه نه ده له بهر سه فوه تی خالی له غوباره
هەر چوار طه ره فی مه حکمه مه ربووطه به شادی
یهك جاری ئەوه ی خۆشه له و ئی غەم که فیراره
وهك باغی به هه شت وایه موقابیل به جه هه ننه م
ئەم جه ننه تی دنیا به ئەویش داری قه راره
هەر نوقطه ییکی جالبی ئەنظاری ده قیه
هەر مه نطقه ییکی به خودا خولدی شیعاره
پێحانه یی بۆن خۆشه وه کوو طور په یی دلدار
مه سته له خه واهه رگسی وهك چاوی نیگار
سه یری که چه ره نگینه له عه کسی گول و سه به زه
قه وسو قه زه حه دائیره ی ئەو حه وشو حه صاره
ئاونگی له گه ل سه به زه یی گول هتینه له طیفه
ههروهك عه ره قی سه به زه وو خه ططو پوخی یاره

بنوایه له عه کسى چه مهن و قه طره یی شه بنم
 نه فلاکی وه کوو نیلو و فهره پي له ستاره
 جیتی عیشوه وو نه ظطاره یی کام دلبره ناخو
 صف صف که وه ها حورو پهری دینه نهظاره
 جیلوه ی چ نیگار یکه که لیتی کردوه ته نثر
 خاری به مه نهل عهینی گوله ، زاغی ههزاره
 مه نظهرگه هی کام ره شکی پهری و غیره تی حوره
 دائیم که له بۆی جینن و مه له ک دینه زیاره
 نه لحق له جیهاندا نی به مانه ندو شه بیهی
 جتی به کی وه ها موسته عیدی سه یرو نهظاره
 ناگاه هر یفی له جوابا وتی نهی دوست
 نه م جیگه که وا خارجه وه صفی له ژماره
 نه م عهر سه غهر ییه له گهل نه م باغه عه جیه
 نازانی مه گهر مه نظهره یی حه زره تی یاره
 کام یاره ؟ بلخ : یاری وه ها سه روی ره وانه
 کام دلبره ، نه و دلبره وا شوهره یی شاره
 شوخیکه که وا شیخ و مه لا عاشقی نه و بوون
 جوانیکه که عالم له غمی پیرو نزاره
 پوژی فه له کی حوسنه له نیتو جومله یی خوبان
 خه لکی هه موو وه ک دائیره ، نه و قوطبی مه داره
 نو سخته ی خه طی له و پوژه وه بینیه عه طارید
 بو خزمه تی نه و دائیمه بئ صه برو قه راره
 پوختیکه موجه سسهم که له بۆ یه ک نیگه هی نه و
 جان و دلی عوششاق به یه کباره نیشاره
 تا عه سکه ری موژگانی دلی کردم (نه درنه)
 هه ر ناله یی گهرم بووه ته عهینی شه راره
 چاوچی به دو چاوی که ده کا مه یلی به هه رلا
 چهن سامیری ناشفته ده کا هینده عه یاره
 خالی که له سه ر صه فحه یی پووی نابیتنه نه قشه
 جیتی حیره ته به م پوژه که شه و چۆنه دیاره

ژیانی مال و منالی شیخ معرووف و فقهی مه دره سهی و میوانی
ته کیه کی بهوه بووه هموو سالی زهویی ئیجاره کردوووه و کردوویه به
مه زه و حاسلاته کی خه رج کردوووه (۳) .

عه بادی دوصه د ساله که نهو چاوو برۆی دی
مه ستانه نهی و عوودو شهرابی له که ناره
موسا ده سه ، عیسا نه فه سه ، داودی نه غمه
گول غونچه ده مه ، موو که مه ره ، لاله عوزاره
زه ره له سه ما که وته سه ماو ره قصو ته رانه
ئه ورۆزه که دبی عیشو هی نهو ره شکی نه هاره
هیند چابوک و چالاکه له بۆ سهیدی دلی خه لک
به ستهی سه ری هه ر مووی دوصه عاشقی زاره
هه روا دلی خه لکه که ده نالی له غمه نهو
ئه و نا هووه سه یاده عه جب شیری شکاره
به ره م زه نی ئۆردووی غمه له شکری غمه زه ی
شۆر نه فکه نی پۆم و عه جمه هه ر به ئیشاره
(فهوزی) چه ده لیتیت ؟ گه ر شه وو پۆ مه دحی بکه م من
نایته نه یاهه ت به مه ئهل یه که له هه زاره
ته شریحی سه مای وه صفی وه کوو نابه ته ته قریر
ته وضیحی شی وا نایته ناو دورجی عیباره (★)

(۳) له ده رویش ئه حمه دی سه ییاحم بیست وتی : شیخ معرووف پۆژیکیان
پیی وتم : ئه حمه د تۆ ئه زانی گو خله کانی مه ره زه ی قورتاس چه ند بار
چه ئتووکیان دزیوه ئه یانه وئ ببه ن بۆ شه میران ؟ وتم : حا جی بکه ی ؟
فه رمووی : پۆژین پیگه ی ته مووره ژه نان بگرین به لکو مه نعیان بکه ی .
پویشته ی ، پیگه که مان گرت تا ئه وان به بارو کاروانه وه هاتن . جا له ویا
بانگی لی کردن باره کان بکه ن به دوو به شه وه ، به شیکیان ببه ن و
به شیکیشان به جی بیتن . ئه وانیش وایان کرد ، به شیکیان به جی هیشته
بۆ ئیمه و ئه وی که یان برد بۆ خۆیان .

(★) ئه م پارچه شیعه له پووی ده سنووسی شاعیر خۆی نوو سراوه ته وه .
له داوینه که به وه نوو سبویه : « تحریر شد از دست احمد فوزی برای
جناب ملا فتح » . له و کاته دا له گه ل شیخ عه بدولکه ریم و شیخ بابه ره سوول
له ئه حمه د پهنده فه قی بووه .

شیخ معرووف له و دوو ژنه ی به ولأوه که باسماڼ کردن، دوو ژنی تریشی هیناوه . له هه موو ژنه کانی ، ژنی یه که میان نه بڼ ، منالی لڼ که و توو ده ووه کوښه لڼ کوږو کچی لڼ یان لڼ به جڼ ماوه .

شیخ معرووف یه کڼ بووه له وانه ی زوړ به وردی په پره ویی شه ریمه تیان کردووه . تا پتی کرابڼ به ده سنوژه وه و مختی به سه ربر دووه و نوژی به جه ماعت کردووه و په واتییه کانو سوننه ته موقه ییه ده کانی به جڼ هیناوه . ته ریمه تی که سی دانه داوه تا به ته و اوای فیری ئادابی دینی نه کردبڼ . ته نانه ت ژنانیشی کو کردووه ته ووه و نوژی پڼ په وان کردوون .

نموونه یه کی دل و دهر وون فراوانی شیخ معرووف ئه ویه بیستوومه کوریکي بووه ناوی سهید ئه حمده بووه ، به هه رزه کاری مردووه ، پاش ژن هینانی به ماوه یه کی که م . دهستی جلی تازه ی بووه دایکی دایناوه به سه ریا گریاوه . شیخ معرووف پتی و تووه من له به ریان بکه م چاتره له وه تو وا پایان خه ی و به سه ریا نا بگریت . کردوونه ته به ری و سوار بووه چووه بو شویتیک . له دهره وه ی بیر گسه چاره وه تووشی کا براه کی هه ژار دئ شتیکی ئه و تووی له به ردا نابڼ ، جله کانی به ری خوی دانه که نن و ئه یان دا به وو عاباکه ی له خویه وه ئه پیچڼ و ئه گه ریته وه بو نیر گسه چار .

هه روا بیستوومه جار یکیان خوی له ئه حمده دبرنده نابڼ ، فه قیکان دلی خیزانی ئه یه شینڼ . ئه ویش هه لئه سی ئه گه ریته وه بو مالی باوکی له ئاواپی (دهق) . له ریدا تووشی شیخ معرووف ئه بڼ و پرو داوه که ی بو ئه گیر یته وه . ئه میش ئه لڼ تا نه گه ریته وه بو ئه حمده دبرنده دلی فه قیکان نه هینیته وه جڼ و ئاشتیان نه که یته وه سه ر به مالی خوډا ناکه م . من که فه قی دلیان لیم بی یه شی ، ئیر ژیانم بو چی یه ؟ ئیر خیزانی به ناچاری دیته دواوه و ئه چی دلی فه قیکان دیتته وه جڼ .

شیخ معرووف له گه‌ل ټه‌وشدا که به به‌ری پره‌نجی شان و ئاره‌قی ناوچاوانی خۆی ژیاوه و فانی فه‌قی و میوان و پ‌یوارانی داوه ، س‌ی مه‌درسه‌ی پ‌یکه‌وه‌ناوه : مه‌درسه‌یه‌ک له پ‌یرگسه‌جار که شیخ عه‌بدوللای شیخ موحه‌مه‌د ټه‌مین مام‌وستای بووه و ، مه‌درسه‌یه‌ک له وازۆل که مه‌لا عه‌زیزی وازۆلی مام‌وستای بووه و ، مه‌درسه‌یه‌ک له ټه‌حه‌ده‌پرنده که مه‌لا عه‌بدول‌په‌حیمی چروستانه‌یی مام‌وستای بووه .

شیخ معرووف هه‌میشه په‌نا بووه بۆ داماوو ل‌ی‌قه‌وماوان و هه‌رکس هاواری بۆ ه‌یناب‌ی ټه‌وه‌نده‌ی پ‌ی‌کرا‌بی فریای که‌وتوووه . زۆر هه‌ت‌ی‌وی ب‌ی‌که‌سی پ‌ی‌که‌یان‌دوووه و پ‌ی‌خو‌ین‌دوون تا وایان ل‌ی‌ها‌توووه توانیویه‌که پ‌رۆن بۆ فه‌قی‌یه‌تی و خۆیان پ‌ی‌ب‌گه‌یه‌نن . دوان له‌مانه شیخ عه‌بدول‌که‌ری‌می کور‌ی سه‌یید ټه‌حه‌مه‌دی خانه‌شووری و شیخ باب‌په‌سه‌وولی کور‌ی شیخ ټه‌حه‌مه‌دی ب‌ی‌ده‌نین که منال بوون باوکیان مردوووه که‌وتووونه‌ته‌له‌ی شیخ معرووف و پ‌ی‌که‌یان‌دوون تا سه‌ر‌ټه‌ن‌جام ټه‌و دوو پ‌یاوه گه‌وره‌یه‌یان ل‌ی‌ده‌ر‌چوو که خه‌ل‌کی ناوچه‌ی هه‌له‌ب‌جه‌و وارما‌واو قه‌ره‌داغ و شاره‌زوور هه‌موو ټه‌یان‌ناسن . ته‌نانه‌ت شیخ عه‌بدول‌که‌ری‌م پ‌اش کۆچی دوا‌یی شیخ معرووف به‌فه‌رمان‌ی شیخ نه‌جمود‌دین له‌سه‌ر مه‌درسه‌و مز‌گه‌وت‌ی ټه‌حه‌مه‌ده‌پرنده دان‌یشتوووه به‌ئاوه‌دان‌ی رای‌گرتوووه و تا کۆچی دوا‌یی کردوووه هه‌ر له‌و‌ئ بووه .

شیخ معرووف له‌سالی ١٣٣١دا کۆچی دوا‌یی کردوووه .

بارى مەلا عبدوللانى مەلى كۆي

ئەم ذاتە كۆپى حاجى مەلا ئەسەد ئەفەندى جەلىيە ، لە ۱۲۵۰ى
ھىجرەتدا لە كۆيە ھاتووتە دىناوہ و لای باوكى خويندنى تەواو كىردووە و
دەستى كىردووە بە دەرس پىوتنى فەقىيان ، وەكو لەناو بنەمالەى خۆيان و لە
ناوچەكەدا باوبووە .

وەك لای باوكى خويندوويە ، لای مەلایانى گەورەى وەك مەلا
موحەممەدى خەتئ و مەلا موحەممەدى كاك عەبدوللانى شىخ وەتمانى و
كەسانى تىرش خويندوويە .

ئەم ذاتە پىوھەندىكى كۆمەلەيەتتى زۆرى بە ناودارانى ئايىنى و دىيائى
سەردەمى خۆيەو بوو . لە ۱۲۹۳دا سەرى لە بەغدا داوہ و لەلایەن موفتى
زەھاوى و گەورەپىاوانى بەغداو زۆر پىزى لى گىراوہ . لەو سەردەمەدا
كاك ئەحمەدى شىخىش ھاتووە بۆ بەغداو زۆرى پىزلى گرتووە ، پىشتىرش و
لەو پاشىش نامەيان لەتواندا ھاتووە و چووە . ئەگىر نەوہ لە چاوپىكەوتنىكا
لەگەل شىخ عوبەيدوللانى نەھرى بوو بە دەمەقالەيان و شىخ عوبەيدوللا
بەو بە كۆمەلنى شىخ و سەيىدو مەلای كۆرەكەى و تووہ ئىوہ خزمەتكارى
منن ، ئەمىش لە وەلاما گوتوويەتى خوا چۆن پازى ئەبىن من خزمەتكارى
تۆ بىم كە بە ناویش و بە لەشىش لە تۆ گەورەترم واتە من ناوم (عبدالله) و تۆ
ناوت (عبيدالله) يە كە بچوو كىراوہى (عبدالله) يەو ، ديارە بە لەشىش لەو
گەورەتر بوو . ئەم وەلامە لای خەلكەكە زۆر پەسەند ئەبى و بەو

دەورو بەرەدا بىلاۋئەيىتتەو • لە ۱۳۰۹ يىشدا چوۋە بۆ سابلانغ بۆ چاركردى
ناكۆكى يەك لەتيوان عوسمانى و قاجارداۋ لە كارەكەيا سەرکەوتوۋە
بەم بۆنەيەۋە لە ھەردوۋولاۋە خەلات كراۋە •

ھەرۋەك پىۋەندى پۇچىي لەگەل كاك ئەحمەدى شىيخ بوۋە ، پىۋەندى
پۇچىي بەتىنى لەگەل شىيخ عەبدولرەحمانى خالىسى تالەبانى و شىيخ عومەر
ضيا ئوددىنىشدا بوۋە • لەباسى شىيخ ضيا ئوددىندا ئەو دوو پارچە شىعرمان
بىلاۋ كىردەۋە كە بۆ يەكتريان ناردوۋەو نىشانەي ئەو پىۋەندى يەن •

ئەم ذاتە تا ۱۳۱۸ بە دەرس وتتەۋەو خوتبە خويىندەۋەي جومعەۋە
خەرىك بوۋەو ، لەۋسالەۋە دەستى لى ھەلگرتوۋن بۆ مەلا موحەممەدى
كوپى و ، لە ۱۳۳۶ دا كۆچى دوايىي كىردوۋە •

باری شیخ سەلیمی تەختەبی

ئەم ذاتە یەکیکە لە مەلا گەورەکانی بنەمالەیی مەردۆخی و کۆری شیخ
 ئەحمەدی تەختەبی یە • لە ئەدەبیاتیشدا دەستیکی بالایی بووە و شیعی بە
 فارسی و کوردی و عەرەبی زۆرە و لە مەیدانی شیعردا بە (سالی سنە)
 مەشهورە و بۆ بەرانبەرکێ لە گەل (سالی سولهیمانی) وای پێ ئەلێن •
 عێمە تەنھا چەند پارچە یە کمان لە شیعی دەسگیر بووە ، لەم کتیبەدا
 بلایان ئەکەینەو •

شیخ سەلیم زۆر مەفتوونی شیخ عومەر ضیائوددین بووە و لە سنەو
 بەتایبەتی هاتوووە بۆ لای بۆ هەورامان • کە ئەگاتە خزمەتی کۆمەڵی مەلا
 بەدەوری شیخدا ئەبن ، شیخ لێیان ئەپرسی : ئەزانن سەلیم موحتاجی چییە؟
 هەریەکە لە مەلاکان قسەیەک ئەکا • شیخ ئەفەر مویت : زۆر بۆی دامەچن ،
 (سەلیم) موحتاجی حەرفیکی (ت) یە بخێتە سەری بێی بە (تسلیم) ، واتە
 ئەگەر خۆی بدا بەدەستەووە کاری مەیسەر ئەبێ • شیخ سەلیمیش هەر
 لەویدا تەمسسوک ئەکا و ماوەیەک لە بیارە ئەمیشتەووە و پایەیکە بەرزە
 لە تەسەوفا دەسگیر ئەبێ •

یستوووە رۆژێکیان شیخ ضیائوددین پاش نوێژی بەیانی ئەچێتە
 سەر جێگەکەی شیخ سەلیم ، ئەبینی هیشتا نوستوووە ، ئەفەر مویت :

آفتاب ت بر سر آمد بر نمی خیزی هنوز ؟

نه ویش دهست به جی له وه لا ما ئه لئی :

بی تو روزم شب بد و تو آمدی شب گشت روز

شیخ سلیم شاره زایی به کی زوریشی له عیلمی عهروو ضدا بووه و له

هموو به حره کانی عهروو ض شیعی له ته عریفی شیخ ضیا ئو ددیندا و تووه .

بو نموونه له به حری (سالم) و توویه :

ارجوكَ يا مولی الموالی ، ذا العلا

أن ترحم الصَّبَّ العشوقَ المبتلى

انی حزین "مستکین" ضارع

استدفعُ البلوی بکم یا ذا العلا

له به حری (په مهل) یش و توویه :

سهمٌ لحظهٍ من غزالٍ صادني

بعداً ما من صبٍّ حبٍّ کادني

فابتلاني مثلَ قيسٍ بالهوى

ذات ليلٍ مثل ليلي عادني

ثم داواني بفورٍ لطفه

للهدى والرشدِ فضلاً قادني

ذاك نجم الدين مصباح الهدى

کادني باللطف ثم اصطادني (۱)

له به حری (کامیل) یش و توویه :

ملكَ الهوى خلکني هوا قمر الملا

قمر "سنه دُجی الهواء به انجلی

(۱) مه بهستی له شیخ نه جموددینی کوری شیخ ضیا ئو ددینه .

هو مرشد" بأوانِه ، ومجدّد"
لزمانِه ، قمر" على فلكِ العُلا

له بهحرى (موته دارهك) يش وتوويه :

سادتي ! صادني هجرٌكم ، فارحموا
انني عاشق" والِه" مفرَمُ

عادني مُدثقي عادلي شافيا
ذو الهوى عندَ مهويّتهِ مُكرَم

له بهحرى (رهجهز) يش وتوويه :

يا معشرَ العشاقِ حباً زوروا
منزلهُ الشريفُ شهرزورُ

ان قيلَ انَّ شِبْهَهُ موجود
والله ان ذا المقولَ زورُ

له بهحرى (وافير) يش وتوويه :

أَنارَ ضياءُ كوكبنا المنيرِ
فصادَ به السرورُ اذا سميري

لِحَاطِ دِلَالٍ بَغْتَةً رَمَانِي
فَنارَ بِيْثْمَنٍ لِحَظَّتِهِ ضَمِيرِي

له بهحرى (بهسيط) يش وتوويه :

وجَّهْتُ وجهي اليكم راجياً أُملي
أَنتم كرامٌ بلا مَنٍّ ولا عللِ

فَحَقَّقُوا سُؤْلَتِي يَا أَهْلَ مَكْرَمَةٍ
بِجُودِكُمْ عَجَّلُوا إِذْ حَانَ لِي أَجَلِي

له به‌حرى (ته‌قاروب) یش وتوویه :

بَسَطْتُ ذِرَاعَيْنِ لِي بِالْوَصِيدِ
لِكَهْفِ الْأَمَانِيِّ بَابِ الْحَمِيدِ
أَزَجِّي لِقِطْمِيرٍ مِنْكُمْ قَبُولًا
فَعَنْ بَابِكُمْ مَا لَنَا مِنْ مَحِيدِ

له به‌حرى (طه‌ویل) یش وتوویه :

حَبِيبِي الَّذِي أَحْسَانُهُ اسْتَعْبَدَ الْوَرَى
ضِيَاءُ مُحْيَاهُ جَلَا ظِلْمَةَ الثَّرَى
وَهَذَا ضِيَاءُ الدِّينِ غَوَتْ الْخَلَائِقُ
لِنُفُوقِ الْمَعَاصِي ذَلِكُمْ أَوْثَقُ الْعُرَى

له به‌حرى (طه‌ویلی سالم) یش وتوویه :

به احسان توی حاتم ، به رفعت توی کسری
به فرمان توی آصف ، به برهان توی عیسی
چگویم نگارینا که با من چها کردی
قرارم ز دل بردی ، ز صبرم جدا کردی

نهمه‌ش چه‌ند پارچه شیعی‌کی که پیوه‌ندیان به شیخ ضیاء‌وددینه‌وه

• هه‌یه

به کوردی :

(۱)

پیری صیددیقی طهریق و تاجی فارووقی لهسه ر
واریشی عوثمانی دیننورمین و که پرپاری ته بات
پوچی شیرینم له دهوری قهددی شه مشادت گه پری
تا ته صهددوق بی له بو رهددی هه موو دهر دو به لات
خالی هیندو زولفی چین و پو می بی پرووی پروو مه تت
وان له قه بزهی قه هری شمشیری بروی جهنگ غازمات
چاوی مه ست چۆن له هه رلا مه ردمی دل بردووه
بی دلان بو دل له هه رلا بی ته حاشا دینه لات
هه ر نیگه ی صه یقه لیکه بو مسی پر ژه نگی دل
به ل ته لای خالص ده یتن مس به ئیکسیری نیگات
گیانهدای گو فتاری شیرینت که عه ینی حیکمه ته
که شفای نه سراری ته ریه ته حه للی کونهی موشکیلات
دل به قوربانی نیگای قه لبولعه یانی کاری تو
واده کاتن قاعیده ی حیکمه ت به تالیی وا ته بات
قامه تی زیای قیامه ت خیزی تو بی بیری پری
مه حشه ری به رپا ده کا بو سه رخو شی جه ورو جه فات
کارنامه ی خاصی ئادابی طه ریقی به نده گیت
مو تیجی حه ققولیه قین قه طعی عه لاقه ی مومکینات
فه یسه لی حه ققولیه قین فه صلولخیطابی عاریفان
ته رجومانی سیرری ئایاتی ده لاله ت موعجیزات

بيته مه يداني صداقهت (سالما) قه لبي (سليم)
تا موشه پردهف بچ به يومني دهوله تي بيرى خودات (۲)

به عهده بي :

(۲)

اخواني بالله ذروني وبكائي
في رحلة مولى العلما والعرفاء
من كان به سيّدنا أحمد باهي
من قام به الملة دين الحنفاء
قد كان لذكرين خفي وجلي
رأساً ، ولعلمين كنا قطب سماء
في طاعة مولاه قضى حق جهاد
واستكمل ما كلّف في دار فناء
أحصى رتب القرب جميعا وتعاطى
ما كان سوى البعثة في كلّ ولاء
قد حاز خيالا وخصالا وتحلّت
من كلّ سجايا لكرام القدماء
ما غادر ما أمكن في وصف كمال
الا بتعاطيه وفي حقّ وفاء
قد أحصيه في مزرع أخراه زروع
خصّت به من كلّ خيور عظماء

(۲) پرووی ده می شیخ سہلیم لہم پارچہ شیعرہ دا لہ شیخ ضیائو ددینہ .

اذ نتم مقاماتِ سعادتهِ تمت
 في عاجلةٍ مدتهِ وقتُ ضياءِ
 فانجابَ عن الخلقِ الى الله تعالى
 طوعاً ففضى نحبه شوقاً للقاء
 اذ ذاك رَجَتْ° وانتظرت° روحه امرأ
 بالعودِ على البدءِ على وفقِ قضاءِ
 حتى سمعت° : أيتها النفس ! الينا
 عودي ، ودعي الخلقَ ، فلبت لنداءِ
 دامت نزلاً من غُرفِ الجنةِ جداً
 أسرّت° فسوّت° منزلاً خيراً ثواءِ
 ارتجى على هجرتهِ الأرضِ وأودى
 في مأتمه بعضُ أصيحابِ ولأى
 في رحلة طاهها وقع الواقعتانِ
 ما أحسن قفوا له في حالِ مضاءِ
 أحسن° بتوفيّه بالاثنين تباعاً
 للخاتم في خاتمه مثلَ بداءِ
 في الكلّ قفا سيدنا أحمدَ حتى
 في العمرِ فأصغوا لأساليبِ رثاءِ
 لاغرّ° و° ان احمرّ من الحزنِ سماءُ
 عما مطرٍ يَقْطُرُ° يكي بدر ماءِ
 من° أعينِ أجابه تنصبّ دموعُ
 حمرّ° فترى الأرضَ مَخْرُ° القتلَاءِ

من فرقتِه أَنْضَجَ نيرانَ زفيرِ
 أحشاءٍ محبَّتهِ فصارتْ كَشِواءِ
 في مائمهِ ألسِنَةُ الحالِ تُنادي
 ياكهفَ نِجاةٍ وملاذَ الغُرَباءِ
 رفقا بأسارى لك في سجنِ فراقِ
 للوصلِ جِيعٍ وللتقياءِ ظِماءِ
 في قلبي جُرحٌ لأطِباءِ إباءِ
 عَنْ مَرهِمِهِ وَيَلِيَّ قَدِّ عَزِّ دوائِ
 يالائمي دعني وزفيري وبكائي
 في هجر حبيبٍ هو في دارٍ بقاءِ
 انْ حَيَّ حَبِيبِي فَعَسَى يَنْفَعُ صَبْرِي
 لَكِنَّهُ قَدْ مَاتَ فَمَنْ أَيْنَ عَزَائِي
 فالموتُ دوائِي ، فلعلَّني به أَلْفِي
 إياهُ فِيا موتِي سارعَ لفنائِي
 يا (سالمُ) قد صرتَ (سليماً) لفراقِ
 قلْ آه منَ الهِجْرةِ هِجْرانِ ضيائي
 أَلْهِمْتُ مِنْ اللَّهِ لِتَأْرِخِ وفاتِهِ
 يا (سالمُ) أَرِّخْ (هو في دارِ رِضائي) (٣)

(٣) شیخ سہلیم نهم پارچہ شیعرہی بہ بڑنہی کوچی دواہی شیخ عومہر
 ضیائوددینہ وہ وتووہو ، رستہی (هو في دار رضائي) بہ حیسابی
 حوروونی تہجہد تہکاتہ ۱۳۱۸ کہ بہ سالی ہیجری سالی کوچی دواہی
 کردنیہ تی .

(٣)

يا ثربةٌ ضمنتُ نورَ الهدى عمرا
من كان بالجهدِ دينَ اللهِ قد عمرا
أصبحت ذاتَ ضياءٍ باهرٍ قمرا
بعدَ الظلامِ وفقت العنبرَ العطرا
واها لنشرٍ أريجٍ المسكِ يغبطه
واها لنورٍ ضياءِ الشمسِ قد بهرا
وكيفَ وهو ضياءُ الدينِ مرشدنا
أرسى به الدينَ دينَ اللهِ واقترا
طوبى لبيتٍ به طوف العتيق لما
ثواه من فيه رب البيت قد ظهرا
يزار من كل فجٍ إن زائره
كأنما حجَّ بيتَ اللهِ واعتبرا
بشرى لدارٍ يدورُ العرشُ من عليها
لعلَّه يتعاطى نورَها البهرا
يا مضجعا ضمَّ كالعشاقِ أعظمه
وصلت عنا بما قد كان منتظرا
قد تلت ما كان مأمولاً لطائفة
تهواه مهجورةٌ ترثوه منذ هجرا
في حقٍّ مأتيةِ الأهوالِ قائمة
قد لا يدركُ الجبالَ الصمَّ والحجرا

الشمس طالعة ليست بكاسفة
تبكي عليك نجوم الليل والقمر
يا من غدا كعبة الحاجات مرقده
ارحم (سليماً) اذا ماصار محتضراً (٤)

(٤)

من حسنه قد تم وما خالط شينا
من أصبح في الحسن وحسنه حسينا
من كان بدور فلك الدين سهاه
من ذلك له القتم وكانت له لينا
من زمرة أصحاب جمال وجلال
من عزه يشنون حوالبه هونا
من ذب عن الدين دجى البدعة ذبا
من زان سنا طلعت له الملكة زينا
شمس لسنها أفلت كل شمس
عن أفيدة الخلق ازاحت هي زينا
أعني عمر الثاني ومن فيه تجلى
مولاه غدا قلبه طورا له سينا
ذا يوسف اخوانه أصحاب جمال
فيه اختلف الكل على فقد له مينا

(٤) شيخ سەلیم ئەم پارچە شیعرەى لە ١٣١٩دا داناوە کاتى که چووە بو
زیارەتى ئارامگای شیخ عومەر ضیا ئوددین و ، تەمریفی ئەو ئارامگایەى
پن ئەکا .

قد صارَ عزيزاً هو في مصرَ كمالٌ
 دانت له اخوانه من عزّه دينا
 قالوا له اذ قد ظَهَرَ الحقُّ لَدَيْهِمْ
 تاللهَ لقد آثَرَكَ اللهُ عَلَيْنَا (٥)

(٥)

بُليتُ بوصفٍ للهِلالِ المنوَّرِ
 لبدرٍ منيرٍ كان في النورِ حاكياً
 يُسمى بنجمِ الدين هُضماً لنفسِهِ
 نعمٌ انْ في هُضَمِ النفوسِ تعالياً
 ولا بأسَ أن يدعى بِذا الاسمِ رُفْعَةً
 لكونه نَجْمَ القُطْبِ في الوُسطِ راسياً
 فتى كالجبالِ الراسياتِ وقارُهُ
 تراه بترجٍ الاستقامةِ ثاوياً
 رقيبٌ لما في قلبِ شيخِ المشايخِ
 أيّه ، مطيعٌ بعدَ ما كانَ واعياً (٦)

(٦)

فَتَنَنْتُ بِفَتَّانٍ فَتَى ذِي تَدَكُّلٍ
 أَغْنَى غَضِيضَ الطَّرْفِ أَعْيَنَ أَكْحَلٍ

(٥) ئەم پارچە شیعرە بە (قەسیدەى حوسەینىیە) بەناووبانگەو شیخ سەلیم
 لە تەعریفى شیخ ضیا ئودیندا وتووێه .

(٦) شیخ سەلیم ئەم پارچە شیعرەشەى لە مەدحى شیخ نەجموددیندا وتووێه .

سبى القلبُ مني بعدما سَلَبَ الحِجْى
بطرفٍ خفيٍّ أو بجيدٍ معطلٍ
وأوثقني بعدَ انطلاقي سائراً
على أحرفِ الدنيا بقيدٍ مُسكَلٍ
ومهما مشى هوناً مشى بمشاعري
وان آبَ آباً أو بآبٍ نحوي تَعَقَّلِي
تولّى إذا ولّى سروري وأقبلتْ
إليّ مسراتي إذا كان مُقبلي
إذا اهتزَّ بانّ القدّ منه يَهْزُنِي
تمايلته مثلَ القنّاء المتزلزلِ
إذا قامَ قامت من قيامٍ قيامتي
ويبعثني من ذاك ريكاً القرقلِ
إذا صدّ عنيّ سدّ عنيّ مذاهبي
وان يلتفتْ لي أنجّ من كلِّ مُعضَلِ
بثلّيتْ بوجهٍ ناضرٍ كانَ ناظراً
إلى ربّه الرحمنِ ذي العزّةِ العلي
بسيماءٍ سرٍّ سرٍّ من كان سارياً
به السرُّ يَسْري للفتى المتأمِّلِ
مُحيٍّ مُحيّاهُ ومُحيٍّ لميّتٍ
مُتّيتٍ لِحَيٍّ مُغرَمٍ وإلهٍ وكي
تعاطى جمالاً جالياً ظلّمة الهوى
لِراءٍ وعنه غمّة القلبِ تنجلي

يشاهدُ نورٌ في جبينه شاهدٌ
 بأثمه قيثومٌ على الكلِّ مُعتلي
 علا في علاه أولياءَ زمانِه
 وذلك بحرٌ هؤلاء كجدولِ
 مقاماتِ قطبِ الدهرِ جاز مقامه
 فما ذاك إلا مخدعٌ فتأملِ
 وذلك نجمُ الدين شيخ زمانِه
 به يقتدي أهلُ الهدى والتوكلِ
 أبوه الكريمُ المستطابُ وجده
 مقدّماتِ والنتيجةُ ذا الولي
 ألا إنَّ ذينِ الوالدينِ مقدّمٌ
 وذلك تالٍ مقتفٍ غير مؤثِّلِ
 تواترَ عن عثمان جدّه الله
 وليٌ وليٌ للهدى والتوسلِ
 لقد قال شيخنا إن هذا لنايبي
 وذا غيرُ منسوخٍ وغيرُ مبدلِ
 وأجمعَ أهلُ الحلِّ والعقدِ أثمه
 هو الأهلُ في أمرِ الهدى للتحملِ
 ولاسيما علامةُ الدهرِ شيخنا
 وأستاذنا المولى الكريمُ المفضلِ
 وذلك عبدُ القادرِ العارفِ الفتي
 كهي حُجَّةٌ لولا اعتسافُ التعلُّلِ

ومن كان ذا عقلٍ سليمٍ فملهمٌ
 من الله بالحقِّ « الحقيق » المعوَّلُ
 ولولا الذي في المدعى قد ذكرته
 لجئتُ عليه بالدليل المدلل
 تحلّى بأوصافِ الولاية والعلی
 وإن هو ذو مجدٍ سنيٍّ مؤثَّل
 إلا أنه نجلُ الولين وارثُ
 لعلّياهما حقاً بغيرِ تقوُّلٍ
 له أسوةٌ في سيد الخلق أحمدٍ
 عن الحقِّ لم يخرج ولم يتحوَّل
 ولم يتكلَّم بالذي شأن شأنه
 ولم يعرف السَّوى ولم يتقوَّل
 تخلَّقَ بالشرعِ القويم ولم يحدِّ
 عن الحقِّ مقدارَ القتلِ المقلَّل
 ويتفضي كما يتفضي حياءً وهيبةً
 فأحسنَ به من كاملٍ ومكملٍ
 فياربِّ هبْ لي فيه قلباً مصدِّقا
 سليماً من الزَّيغِ وسوءِ التبدُّلِ (٧)

(٧) شيخ سليم لهم پارچه شیعه‌ریشی له تعریفی شیخ نهجموددینی کوری
 شیخ عومر ضیاوددیندا وتووه .

(٧)

هذا عمرُ الثاني ، ما أطيبَ ذكراهُ
من نالهُ أحياءُ من نورِ مُحيّاهُ
من كان يرى خِلْفاً بالصدقِ فهذا هو
آتاهُ مناياهُ من حضرةِ مولاهُ
لم يبقَ لنا همٌ يا معشرَ أحبابي
حيثوا وخذوا وجداً من نورِ مُحيّاهُ
من نورِ سراجِ الدينِ قد لاحَ بلا كتمٍ
هذا عمرُ الثاني ما أطيبَ ذكراهُ

(٨)

زماناً كنتُ مشتاقاً لما العشاقُ تهواهُ
شراباً من شرابِ مَنْ من السّاقِي تعاطاهُ
ينالُ الحقُّ حقّاً لا يرى في الكونِ الا هو
« أدارَ الكأسَ شيخُ العهدِ مولى الخلقِ أبقاهُ
فأحياناً بروحِ الودِّ ربُّ الخلقِ أحياهُ »

★ ★ ★

أنارَ القلبَ من فضلٍ وزكّى النفسَ من مَجْدٍ
ووافاني بما أهداهُ ليلي من ثرى نجدٍ
فلما كان ما أهداهُ أحلى كلِّ ما يُجْندي
« أذاقَ السّرَّ والروحَ كمالَ الروحِ والوجدِ
ووالانا بما أغناهُ مولاهُ وولاهُ »

★ ★ ★

حبيب" لا ترى شبيهاً له شرقاً ولا غرباً
 لأهل القول لا يختار إلا الصّدق والكذباً
 لصافي القلب يسقي دائماً من خمره شهباً
 « لأهل الوجد من لحظه أباح الفضل والقربا
 فواسانا بما آتاه مولاه وأدناه »

★ ★ ★

واذ كنّا كقومٍ في بَوادي الجهل هَيّامٍ
 ولسنا آخذين من يدِ المحبوب من جامٍ
 سَكْرنا اذ لنا أبدى محيّا وجهه السامي
 « جزاه الله ربّ الفضل عنا خير انعامٍ
 فلا ملجأ ولا منجى لعبدٍ منه الا هو »

★ ★ ★

الهي انت أنشأت الورى بالحبّ للحبّ
 وما لي ما به أحظى بحبٍ منك من لبّ
 توسّلتُ بصبّ عبّرتي صبّاً على صبّ
 « فَرَبِّي رَبَّنِي فضلاً وكن لي دائماً ربي
 ولي ولّ وليّاً كان ربّ الفضل ربّاه »

★ ★ ★

فريد" في عباداتٍ ، وحيد" في اشاراتٍ
 وسارٍ في سماواتٍ وعارٍ من مساواتٍ
 سريّ في كمالاتٍ ، برى من مثالاتٍ
 « فَصِيحٌ في مقالاتٍ ، صحيحٌ في كراماتٍ
 هوينّا المشرب مشياً اله الخلق أعلاه »

★ ★ ★

على الأمارة الخبثى أمير "عادل" قاهر
 له في عالم الأسرار حظ "وافر" باهر
 له وجه "جميل" شبه ورد ناضر زاهر
 « سليم الطبع في الباطن ، حليم الخلق في الظاهر
 عظيم الخلق من صبر اله الخلق أعطاه » (٨)

(٩)

فاجالك يا ألم الجسور بليّة
 تسمى بها متلاشياً ومنيّة

أرعدت أفيدة الذين تعشقوا
 قمراً لذلك على الدور مزينة

كيف استطعت دنو وردة جسمه
 لذبولها لزال عنك رزيّة

لم لا تخاف لهيب نار تأوّه
 لهواته فتصيبك اللظويّة

هو نائب "لنبيّه وخليفة"
 عمرت بذلك شريعة نبويّه

وطريقة الصديق خير طريقة
 من بعد ما هدمت فنا عمريّه

لا ، بل به عمير الطرائق كلها
 لاسيما الجهرية العلويّة

(٨) ثمه بينج خشته كى شيخ سهليمه له سر شيمرى شيخ عومه
 ضياؤددین .

هو جامعٌ لحقايقٍ ومعارفٍ
وله الذي هو للكرامٍ طويته
وله مناقبٌ أولياءٍ توفيتُ
تأتي إليه فسائمٌ مديته
وتجلياتُ الهه من بيته
في كلِّ آنٍ تعتريه هويته
ليططفُ به من تقصدنَّ زيارة الـ
حرمينِ وليصرفُ إليه مطيته
أحجيجُ بيتِ الله فاتكمُ الذي
عرضتُ لكم للقاءِ ذاكِ أذيته
كالشمسِ تشرقُ عالماً بضياؤها
يلو النهارُ بوجنتيه عشيه
هو نيرٌ شملَ الوري لمعائها
وأشعةٌ لجمالها قمرية
ملكُ الخوارقِ والكرامة كلهما
نعم المواهبُ ماله وعطيه
ملكُ القلوبِ مع الجسومِ جميعها
فله التصرفُ فيهما وقصيه
أسرَّتْ بسجنِ صدودِ ذلك متهجتي
خلدِي بحلقَةِ فودِ ذاكِ رعيه
وهو الضياءُ ضياءُ قلبِ سراجنا
هديتُ بنورِ جمالِ ذاكِ بريته

هو مظهر "ثم" الى السبع العثا
 لضياء ذاك تجاوز "ورقيته"
 هو بالذي لمحمد متخلّق
 ولذا صفات علاه مصطفى^{عليه}
 أ (سليم) كف عن المديح فانه
 بحر "، وليس تحيطه العريضة^(٩)
 نه مهش پارچه شیعیکی به فارسی :

(۱۰)

بدور رخت صف بصف دل نشیند
 چو بر شاخ گلبن بلابل نشیند
 بلی اخترانرا نباشد تجلی
 که بر آسمان ماه کامل نشیند
 صف مه رخانرا نباشد نمودی
 که یارم بصدر محافل نشیند
 بکنج لبث هندوی تکیه کرده
 چو زانگی که با گل مقابل نشیند
 مقام محمد روا نیست کس را
 که فاروق ثانی عادل نشیند
 خودی گشت مارا رقیب مزاحم
 که بین من و دوست حائل نشیند

(٩) شیخ سہلیم نهم پارچہ شیعرہی لہ کاتی نہخوشی شیخ عومہر
 ضیائوددیندا وتوہ .

(سلیم) از لباس خودی منسلخ شو
که خودوار با یار مشکل نشیند^(۱۰)

همه‌ش دوو تاقه بهیتی به عه‌ره‌بی و فارسی :

(۱)

بنجم ضیاءالدین کان استضاءتی
اذا كنتُ ذا غیرٍ بتلكَ براءتی^(۱۱)

(۲)

عمر در دین پیغمبر سراسر چون محاسن شد
ضریح سربسر نورش مقارن با (محاسن) شد^(۱۲)

(۱۰) هم پارچه شیعه‌ش هر له ته‌عریفی شیخ ضیائوددیندایه .

(۱۱) مه‌به‌ستی له شیخ نه‌جموددینه .

(۱۲) مه‌به‌ستی له نارامگای شیخ ضیائوددینه که سندووقی (مه‌حاسینی
پیغمبر) له‌پالیا به .

باری شیخ عزیزی تهفته بی

٤م ذاته‌یش له بنه‌ماله‌ی مه‌ردۆخی به‌کان و له خزمانی شیخ سه‌لیمی ته‌خته‌یی به • مه‌نسووبی شیخ ضیاءوددین بووه‌و له مه‌یدانی ته‌ده‌بیاتیشدا ده‌ستیکی بالای بووه • پارچه‌یه‌ك له شیعره فارسی به‌کانیم ده‌سگیر بووه که له ته‌عریفی شیخ ضیاءوددیندا وتووێه ، وا لێره‌دا بلاوی ته‌که‌مه‌وه :

سخن تا کی نهان دارم که بوی یار می‌آید
نسیم آستان حضرت دلدار می‌آید

به هر گلبن که گل چینم ، به هر وادی که بنشینم
نسیم صبح با عطر وی از گلزار می‌آید

درین صحرای عشق او دمامد میوزد عطری
که گویی بوی تار زلفش از تاتار می‌آید

چمن گویا چو جنت شد بیا یکدم تماشا کن
صدای بلبلان با حمد بر اشجار می‌آید

عجب فصلی بهاری شد که با یاد سحرگاهی
به هر آنی شمیم احمد مختار می‌آید

من دیوانه‌ء صحرائشین مدهوش و سرمستم
ز بوی روضه‌ء احمد کزین کهسار می‌آید

ز فیض حضرت قطب الیقین جادار ذی النورین
 مرا از مبدء فیاض حق انوار می آید
 به بتخانه گذر افتد به مسجد یا به میخانه
 نسیم نسبت یار از در و دیوار می آید
 به هر باغی ، به هر راغی ، به هر شاخی ، به هر کاخی
 که می بینم ز عشقش نغمه طیار می آید
 ز عشق باده چشمان شاهد صوفی و زاهد
 صدای جذبه ایشان ز هر اقطار می آید
 هزاران همچو من دیوانه و سرگشته عشقش
 ز سوز عشقشان در دل لهیب نار می آید
 اگر روزاست چون خورشید ، اگر شب چون مه تابان
 در اقلیم جهان شعله ازان رخسار می آید
 تو منع من مکن زاهد ز ترك صومعه حقا
 صدای جوش من از خانه خمار می آید
 بیفتاد از کفم تسبیح صنعان سان که اندر سر
 هوای عشق ترساوو بت و زنار می آید
 همی نالد دلم امشب ز سوز آتش عشقش
 ز شیشه قلقل و جوش از می گلنار می آید
 درین گلشن همی بینم ز عشق خنده گلها
 صدای بلبل و قمری به هر اشجار می آید
 (بیاره) ساخت کعبه بهر زائر بی گمان آری
 دران وادی تجلیهاش از ستار می آید

به حصر عشق رخسارش به هر سویی که می‌بینی
خریدار زلیخایی پی دیدار می‌آید

به هر میخانه و مسجد ، به هر بزمی ، به هر رزمی
صداهای (مدد) با نامش از می‌خوار می‌آید

جمال عالم افروزش چو هر نقاش می‌بیند
عجب زین نقش بی مانند و زین کردار می‌آید

چنان غوغا فگنده در میان این جهان حتی
ز عشقش بوی مشک و عطر ازین اشعار می‌آید

اگر من شمهء وصفش به تحریر و بیان آرم
ز تحریر و بیان او دوصد طومار می‌آید

اگر افتد گذار مقدمش بر تربت عاشق
تن پوشیده‌اش رقصان ز تو هشیار می‌آید

چو بگشاید به خنده غنچهء تنگ دهن هر گه
تو گویی بوی عطر از بوطهء عطار می‌آید

چو جلوه میکند از برج رعنائی و زیبایی
پی نظاره بانگ (یا اولی الابصار) می‌آید

بشارت باد بهر معشر اسلام اهل حق
پی دین رسول‌الله عمر معمار می‌آید

مبارک خانقاهی ساخته از نور سبحانی
که وصفش آیهء (من تحتها الانهار) می‌آید

مشو نومید (یا مستمسکا بالعروة الوثقی)
کزو بهر گنه‌کاران صد استغفار می‌آید

ندارد کس فصاحت در مقام معرفت گویی
 چو او با آن بلاغت در خط مضمار می آید
 به میدان خداجویی چو جولان می زند گویی
 به میدان جهاد آن حیدر کرار می آید
 (ضیاءالدین) ذو الاسرار عالم را منور ساخت
 به نزد کچروان این قول حق دشوار می آید
 بلی شب پرهء ناچیز نایبنا به دور او
 ز نور عالمین افروز خوراکار می آید
 نه از انکار خفایش (ضیاءالدین) بود نقصی
 که فیض حق مددکار از شه مختار می آید
 (عزیزا) وصف او در حیطهء بحث و بیان ناید
 خمش چون وصف او اکثار بر اکثار می آید

باری شیخ سرممرد ئەمینی ھەولێری

ئەم ذاتە کۆری شیخ فەتھووللای ھەولێری یەو لە دەورووبەری ١٢٧٠ی
ھێجرەتدا ھاتوووەتە دنیاوە و لە مالی باوکیا قورئان و سەرەتای خوێندنی
خوێندوووە ، کە گەرەیش بوو چوو بە فەقێ یەتی و پاش بوون بە مەلا
تەریقەتی قادریی لە باوکی وەرگرتوووە و پاشانیش چوو بە بیارە و لە سەر
دەستی شیخ ضیائوددیندا تەمەسسوکی کردوووە و خەریکی سولووک بوو
تا ئیجازەتی خەلافەتی وەرگرتوووە و جا گەراوەتەو بە ھەولێرو لەوئ
نێشتەجێ بوو .

پاش ماوەیەکی دلی لە ھەولێر ھەلکەنراوە و چوو بە حەجاز و نزیکەی
١٠ سال لە مەککەیی موکەررەمە ماوەتەو . پاش ئەوێش چوو بە قاھیرەیی
میسرو لەوئ سەقامگیر بوو . لەبەرئەوێش کە زۆر حەزی لە خوێندن
کردوووە دەستی کردوووەتەو بە خوێندن و لەوماوەیەدا موسنەدی ئیمامی
شافیعی و مووھطای ئیمامی مالیک و ھەندێ لە تەفسیری بەیضاوی
خوێندوووە و پاشان دەستی کردوووە بە ئێرشادکردن و تەریقەتدادانی
موسولمانان و لەناو عالمانی قاھیرەدا ناووبانگی بلابوووەتەو و بەوجۆرە
ماوەتەو تا لە ١٣٤٨دا کۆچی دوایی کردوووە .

گەلێ لە زانایان و ئەدیابانی میسر پارچە شیعریان لە مەحیددا دانائە ،
وا لێرەدا یەکنێ لەو پارچە شیعراوە بلائەکەینەو :

حَتَّامَ لَا تَرْعَوِي عَنْ حَبِّ فَانِيَةٍ
فِي مَتْنِهَا جَمِيعُ الْهَمِّ وَالنَّصَبِ

هلاّ صرفتَ زمامَ الكومِ تلفتها
صوبَ الهمامِ بذاكِ الحيِّ والطَّنبِ
صوبَ الامامِ تقي القلبِ طاهره
طودِ الهداةِ شريفِ الأصلِ والنسبِ
(محمد) النقشبندي (الأمين) ومنّ
شادَ المكارمَ بالاخلاصِ والحسبِ
طلقَ المُحيّا ، عليّ القدرِ ذو هيمِ
تجلو الكروبَ ، نديّ القلبِ في القربِ
بدرُ المعالي ، أبو الأرواحِ سيّدنا
غوثنُ الورى منجّدُ الفرقى من العطبِ
بحرُ المعارفِ نورُ الله مرشدنا
شمسُ الحقائقِ شيخُ العجمِ والعربِ
تاجُ الفخارِ وحيدُ الدهرِ ذو مددِ
فاقَ العبابَ وجودَ الغيثِ والسحبِ
امامُ أهلِ النشقى ، سرُّ الولايةِ ، منّ
أحيا الطريقةَ بالارشادِ والأدبِ
كنزُ المعارفِ قطبُ الواصلينَ ومنّ
تعنيكَ أفعالهُ الغرا عن الكتبِ
تباركَ اللهُ كم أحيتْ مكارمهُ
مواتَ قلبٍ فأضحى مظهرَ العجبِ
كذلكَ وارثُ (طه) في شمائله
عليهمُ حلّةُ الأنوارِ في الحقبِ

هو (العزیزان) ان فاخرتَ في حسبٍ
أو (نقشبند) الذي قد فاز بالأدبِ
أنفاسُهُ عن سنا (المعصوم) تخبرنا
وعن امامةِ (سيفالدين) في الطلبِ
فليَحْيَ سادتنا (الأكراد) انهم
أهدوا لنا سيدَ الأبطالِ والنَّجيبِ
ولتهنَ مصرُ وأهلوها بهِ شرفاً
باليمنِ في روضةِ الأفراحِ والطربِ
فيا مريدَ العلا في ظلِّ رايتهِ
أقبلْ ولا تُصغِرِ اللواشي فذاك غبي
وكنْ بآدابِ اهلِ الحبِّ ملتحقاً
وقبِّلِ النعلَ ترقى منتهى الرتبِ

یادی مهلا مهمودی باکی

مهلا مهمودی مهشهور به (باکی) خه لکی ناحیه ی (خوپره) ی
دهوروبه ری سه قزه • نه دیبکی بالاو شاعیریکی خاوهن هست بووه •
ته ریه تی له سهر دهستی شیخ ضیاءوددیندا وه رگرتووه و هر له بیاره ییش
ژیاده ، به لام سالی دوو مانگ چووه بو سوله یمانی هکاکایی کردووه و
موری هه لکه ندووه بو خه لک و به کاری نهو دوو مانگه خهرجی نهو ده
مانگه که ی سالی په یداکردووه و پاشان گه راوه ته وه بو بیاره •

له سه یید نه حمه دی عازه بانیم بیست وتی سالیکیان مهلا مهمود دوو
مانگه که ی له مزگه وتی غیمه به سهر برد ، دیم سه جمی مؤره که ی خوی نهو دوو
به یتسه بوو :

مژات بهر رخنه در دلها
از من آموخته است حکاکي

هم ز مژگان تست برگشته
شده بخت سیاه از باکی

له شیخ نه جموددینی کوری شیخ شه مسوددینی که س نه زانیشم بیست
وتی جاریکیان لهو سهرده مه دا که مهلا مهمودی باکی له بیاره سولووک
نه کا ، چه ند پوژیک شیخ ضیاءوددین له مال فایه ته دهره وه بو خانه قا •
سالیکه کان به مه نارمحت نه بن ، جا مهلا مهمود نهو پارچه شیعه
دائه نی و نه یتیریه ماله وه بو شیخ :

ای بلای دل صاحب نظران بالایت
آتش خرمن سودازدگان سودایت

غارت جان همه از فتن چشم سیاه
آب حیوان نمکی از لب شکر خایت

عیش جنت ثمری از شجر وصل شما
تاب دوزخ شرری از غم جان فرسایت

مست مخمور سر از خاک لحد بردارد
هر که لب تر کند از چاشنی صهبایت

ما بدام تو گرفتار و تو از ما بیزار
تو ز ما فارغ و ما شیفته و شیدایت

دیده خاک نشینان سر کویت را
باز روشن بکن از سرمه خاک پایت

ذره ایم و بهوای رخ تو سرگردان
واله چشم ضیا غمزده سودایت

نظری بر من بیچاره مسکین فرما
من فدای نظر و منظر مهرافزایت

جان بلب آمده پروانه دل سوخته را
شمع جم تا بکی آخر نبود پروایت

نازینا بسرائردهء عزت بازا
کور آن چشم که بی روی تو بیند جایت

باکی از (باکی) دل تنگ پریشانست نیست
شاه من آه ز بی باکی و استغنائیت

نهم ذاته کتیبیکی جوانی له باسی مه نا قیبی شیخ ضیاءوددیندا نووسیوه،
نوسخه یه کی له کتیبخانه که مدایه (۱) .

(۱) له لاپه ره ۱۴۹ - ۱۵۰ ی نهم کتیبه دا ، له باسی شیخ عومهر ضیاءوددیندا،
بارچه شیعیکی نهم ذاته مان بلاوکرده وه که له لاواندنه وه ی شیخی
ناوبرادا دایناوه .

یادی مهلا مهجیری پیش نوژی خانه قای بیاره

ئهم ذاته کوری مهلا حامیدی کاتبه که له سهره قای ئهم به شهدا
باسمان کردو ، دایکیشی برازای مهولانا خالیده •

پاش وهفاتی شیخ به هائوددین له خزمهتی شیخ ضیا ئوددین دا بووه و
لای ئه میش پیش نوژی خانه قا بووه و پیاویکی زۆر له خواترس و عیاده تکار
بووه و پیاوانی له خواناسی گه وره و به ناووبانگ هه میشه له پشت سهریه وه
نویزیان کردووه •

مهلا مهجید تا مردنی پیش نوژی خانه قا بووه • ئه گێڕ نه وه رۆژیکیان
کۆمه لێک مه لای مه ریوانی له بیاره ده وری له ئه ده ن پیتی ئه لێن بێ قهزا بی
بۆچی خۆت له م بیاره دا به فه قیری و گه دایی پیر کرد • وه ره له گه لمان بۆ
مه ریوان ، له وێ له دێ یه ک داته مه زرێن خه لات و به راتی سالانه ت ئه وه نده و
ئه وه نده زۆر بێ له گه نم و جۆ و برنج و پاره و حه یوان و به جاری ده و له مه ند
بی •• زۆری له گه ل ئه لێن •• ئه ویش سهره نجام وا وه لامیان ئه داته وه ،
ئه لێ براینه ا ئه نسافتان بێ • من حه قم ئه یه به رابه ر به پیش نوژی داوای
هه یج بکه م • نوژه ، فه رزه له سه رم و بۆ خۆمی ئه که م • پیش نوژی شه ،
فه رزی کفایه یه هه رکه س رێ که وێ ئه یکا ، ئیتر بۆ مه منوونی خوا نه بم
خه لک ئه مخته نه پیشی خۆیا نه وه له پشت سه رمه وه نوژه ئه که ن ؟

مهلا مهجید پیاویکی گوشتن بووه • ئه گێڕ نه وه جاریکیان کابرایه ک
رێی ئه که وێته خانه قای بیاره ، برسی ئه بێ ، مهلا مهجید ئه یینێ به وه هه مووه

گوشتنی به وه ، پیتی ئەلێ ئەرێ مەلا ئیوه بۆ له خوا ناترسن ؟ من وا له برسانا
 ئەمرم ، تۆیش ئەو هه موو گوشتت پیتویه وهخته له تیبی . . ئا بمبه ره وه
 بۆ مالی خۆتان تیکه یێن قوبلیم بده رێ . مەلا مه جیدیش تۆزێ مائێ ئەبێ ،
 پاشان ئەلێ برا ! ئەگەر باوهر ئەکه ی مه گەر جهژنه و جهژن له مالی خۆما
 چاوم به برنج بکه وی . منیش وهك تۆ گه دام ، به لام بلیم چی خوا ئەم
 هه مووه گوشتنی داومه تی و وا گوشتنی دروست کردووم !

مەلا مه جید دهستی شیعر وتنیشی بووه . ئەمه پارچه شیعریکه بۆ
 پارانه وه له خوا وتوویه تی :

سر خجالت فگنده شرمسارم
 نه طاعت نه زبان عذر دارم
 خداوندا نیم لایق به جنت
 توانای تب دوزخ ندارم
 کرم فرما مرا توبهء نصوحی
 بیخشا و بفردوس اندر آرم
 ندارم غیر عفو تو پناهی
 بفضل خود ز منفوران شمارم
 بهاءالدین ، ضیاءالدین بکردند
 پی امر امامت اختیارم
 امام اولیای وقت خویشم
 ملا گویم ، چرا مخفی بدارم
 سراج الدین ، بهاءالدین ، ضیا هم
 ز مأمومان خود بر می شمارم

اگر هر موی من گردد زبانی
ز صد شکرش یکی را چون گذارم

نگویم من که لایق بودم این را
ولی عین عنایت بود یارم

رجا دارم قبول آن نمازی
که با این اولیاها میگذارم

امام ساکنان خانقاهم
بغیر از این دیگر چیزی ندارم

تو نجم الدین صفت رحمی بحالم
اگر نکنی ، چه سان باشد قرارم

چه سان گویم که من عبد مجیدم
نواهی چون اوامر میگذارم

به سال (شغل) (۱) این ابیات گفتم
که تا ماند بدوران یادگارم

بهشت جاودان باشد مر آنکس
بخواند عفووم از پروردگارم

مه لا مه جید له سالانی یه که می ۱۳۳۰ دا کۆچی دوایی کردوووه و له
گۆرستانی (مله گای چنار) له بیاره به خاك سپیترراوه .

(۱) ئەم وشەیه به حیسابی حورووفی ئەبجدە ئەکاتە ۱۳۳۰ که سالی وتنی
پارچه شیعره کهیه .

یادی حاجی مهلا موصه مری بهرانرۆی

باوکی ناوی مه هدی و له سه ییده کانی پیر خدری به • له منالی به وه دهستی کردووه به خویندن و چووه ته بیاره و له وێ ماوه ته وه تا ئیجازهی وه رگرتووه • ههر له سه رده می فه قی به تیدا ته ریه تیشی وه رگرتووه و خه ریکی عیادهت و خواناسی بووه •

به فهرمانی شیخ عومه ر ضیاءوددین لای حه سه نه به گی سلیمان به گ له گه رمیان بووه به مه لاو پاش ئه وه چووه ته خانه قی و ئه رکی پیش نوێزی و ده رس و تنه وه ی له خانه قای شیخ ضیاءوددیندا گرتووه ته ئه ستۆ تا مردن له وێ ماوه ته وه • سه فه ری به یتو لّای بووه و حه جی کردووه له حه جه که یا چاوی به مه لیک عه بدوله زیزی سوعوود که وتوووه گه لسی ئامۆزگاری کردووه • پاش ئه وه چاوی به مه لیک فه یسه لی به که میش که وتوووه فه یسه ل مانگانه ی بۆ پر یوه ته وه ، به لام ئه م داویه ته دواوه و ئه لین به م پرسته یه وه لامی داوه ته وه : (ترک القناعه عار علی فی الدنیا و نار فی الآخرة) •

له ۱۳۵۶ دا کاتی که له بیاره مامۆستا بووم ، حاجی مه لا موحه مه د هات بۆ ئه وێ • زۆر له گه لم به لوتف بوو • منیش بۆ ئه وه ی سه نه دی ئیجازهی عیلم به سه نه دی مه لای گه وره ی بیاره وه پتوهند بێ ، که حاجی مه لا موحه مه د لای ئه و ئیجازه ی وه رگرتوو ، داوای ئیجازه م لێ کرد ، ئه ویش ئیجازه ی دام و به خه تی خۆی له په راوێزی ئیجازه نامه که مه وه که مامۆستا شیخ عومه ری ئینولقه ره داغی بۆ نووسیوم ، بۆی نووسییم •

ئه م ذاته له ۱۳۵۸ ی هه جریدا کۆچی داویی کردووه •

باری مهلا عبدوللاری عه بابیه یلی بی

کورپی شیخ قادری عه بابیه یلی بی به • ههر له منالی یه وه دهستی کردو وه به خویندنو له گه نجیدا ته ریه تی له بیاره له سه دهستی شیخ عومه ضیائو دیندا و هر گرتو وه و پیکه وه خویندو و شیه تی و سولو و کیشی کردو وه له هه ردو و مهیداندا پیگه یشتو وه • پیاویکی قه ناعه تکارو دوور له دیمه نپه رستی بو وه ، له ئه مر به چاکه و نه هی له خراپه دریغی نه کردو وه چه ندیشی له توانادا بو و بی به دهرس پین و تنی فقهی یانه وه خه ریک بو وه • له سهر دالانی هه وزو مزگه وتی عه بابیه یلی حو جره یه کی بۆ خۆی ریکه ستو وه که سی شاره زا نه بو و بی پی نه زانی وه • له بهر ئه م دووری یه ی له خه لک خۆی نا و نابوو (ئیلاهی) واته ههر خوا پشت و په نایه تی •

گه لی فه تاوای فیه می هیه و له گه لی مهیداندا نوو سراوی به که لکی هیه • یه کن له وانه نامیلکه یه که له باره ی (تا پۆی عوسمانی) یه وه ، له م نامیلکه یه دا ئه لی ئه گه ر تا پۆ له سهر ته ملیک کردنی ئه رزی به یتولالی موسولمانان بی ئه وه له بهر نا چاری نه بی دروست نی یه و ئه ویش به و مه رجه که به (ئمن المثل) بی • خۆ ئه گه ر له سهر قاعیده ی (ارفاق) بی واته به ده سه لات داریکی و بدری که خزمه تی ئیسلام بکا ، ئه وه ئه ویش تا ئه و کاته دائه مه زری که خزمه ته که به رده و ام بی ، ئه گینا به شه رع په وانی به • مه لا عه بدوللا ئه م نامیلکه یه ی ناردو وه بۆ مه لا قادری گه و ره ی بیاره ، ئه ویش

له پښت ناميلکه که وه نوو سيويه ئه وهی له م ناميلکه يه دا نوو سيوته راست و
موتاييقی شهرعه ، به لام کرده وهی ئه م باسه له م پوژده دا ئه بن به هوئی
هه رایه کی وا زیانی له ئه سلی مونکه ره که زوړ تر بن ، که واته بن ده نگی چاته!
مه لا عه بدوللا له ۱۳۵۷ ل دئی عه بایلی کوچی دوايي کردووه و هه ر
له وئ به خاك سپيټراره .

یادی مرد به لاهئودینی پیش نویری خانه قای بیاره

ئەم ذاتە لە ساڵی ١٢٩٤ی هێجرەتدا لە دینی (دزاوەر) لەدایک بوووە و بەمنالی دەستی کردوو بە خویندن و پاش گەشتن بە پەلە (موسڵە عید) چوو بە یارە بۆ خویندن و لەوێشەو چوو بۆ لای حاجی مەلا عەبدوللای پەسوێ لە موکریان و ریاضیات و هەندێ بابەتی تری لا خویندوو و دیسانەو هاتو ئەو بە یارە لای مەلای گەورە یارەش خویندوو و یەو ئیجازە ی لا وەرگرتوو ، لەسەر دەستی شیخ عومەر ضیائوددیندا تەریقەتی وەرگرتوو و هەر لە یارە ماوەتەو پاشان بوو بە پیش نوێژ و سەرچەلقە خەتم و تەهلێلە و تا کۆچی دوایی کردوو هەر پیش نوێژ و سەرچەلقە بوو .

مامۆستا مەلا بەها وەختی خۆی بەفەرۆ ئەدا . لە غەیری وەختی نوێژ و خەتم و تەهلێلەدا خەریکی قورئان خویندن و وێرد خویندن و دەرس پێوتنی فەقەیان ئەبوو ، بەتایبەتی دەرسی تەجویدی قورئان و شەرع و لە شەرعیشدا بەتایبەتی دەرسی فەراییض واتە چۆنەتیی دا بەش کردنی میرات .

ئەم ذاتە لە ١٣٦٨دا لە یارە کۆچی دوایی کردوو و لە پشت مەرقەدی شیخ عومەر ضیائوددینەو ، لەوشوینەدا کە خۆی قەبری بۆ خۆی تیا هەڵکەندبوو و لەپیش مردنەو بە ماوەیەک قورئانی بەسەردا ئەخویند — بە خاک سپێراو .

یادی مامۆسا شیخ عومری ئیبنولقهره داغی

ئەم ذاتە کورپی شیخ ئەمینی قەرەداغی و لە بنەمالە ی مەردۆخی بەو
ئەچیتەووە سەر شیخ مەرووفی گەرە که لە دەرەقوولە ی نزیک بیارە بە
خاک سپێراوە .

لە سالی ۱۳۰۳ ی ههجرەتدا لە سولهیمانی لەدا یك بوووە پاش فام
پەیدا کردن نراوەتە بەر خویندن و بەردەوام بوو تا بوو بە مەلا و ئیجازە ی
وەرگرتوووە ، بەهۆی بەهرە ی زیرەکیی خۆی و خەریك بوونی بی وچانیەووە
بە دەرزی و تنەووە ی فەقێ یان و کتیب دانان و شەرح و پەراویز لەسەر نووسینی
بوو بە یەکی لە مەلا هەرە بەناو و بانگە کانی کوردستان .

ئەبنولقەرە داغی زیاتر لە مزگەوتی خۆیانان و جار جاریش لە مەدرەسە ی
زەردیاوای قەرەداغ که شیخ نەجیبی قەرەداغی مودەررپرسی بوو
خویندوو یە . خۆی گێراویەتەووە که وا لە خزمەتی شیخ نەجیبدا
دەستی کردوو بە خویندنی (جەمەولجە وامیع) ، بەلام شیخ نەجیب لەبەرئەووە
که زۆر بەسەر عیلمە که دا زال بوو ئەوێندە موبالاتی بە فەقێ نە کردوو .
لەبەرئەووە ئەبنولقەرە داغی که لە موقەددیمە ی کتیبە که ئەیتەووە دیتەووە بۆ
سولهیمانی و که ئەبنی گەلێ لە دەرزە کانی موقەددیمە کی جەمەولجە وامیعی
بە سادەیی خویندوو ، لای مەلا حوسەینی پسکەندی لە سەرەتاوە
دەست پێ ئەکاتەووە .

ئىينولقەرەداغى لە حىساب و رياضيات و ئوستورلاب و روبەدا دەستىكى زۆر بالاى ھەبوو . گىپرايەو ھەرمووى زۆر ئارەزوومەند بووم لە خزمەتى عىرفان ئەفەندىدا دەرزى تەشرىحولئەفلاكى بەھائوددىنى عامىلى بخوئىم ، بەلام عىرفان ئەفەندى مەجالى ئەندام تا ناچار بووم پازى بووم سەماعى دەرزى مەلا ھادىي يىسارانى بکەم ^(۱) ، مەلا ھادىيش عادەتى وابوو ھەر بابەتيكى نەحو لە دەرزەكەيا ھەلکەوتايە ئەپىرسى لە عىرفان ئەفەندى ، ئەویش بەمە زۆر ئارەمحەت ئەبوو ، ئەفەرموو من دەرزى رياضيات ئەلئىمەو ، ھەقم بە نەحوەو چىرە ؟ منىش لەجياتى عىرفان ئەفەندى وەلامى پرسىارەكەى مەلا ھادىم ئەدايەو ، لەمەو خۆشەويستىم كەوتە دلى عىرفان ئەفەندى يەو و وای لەھات سەربەخۆ دەرزى تەشرىحولئەفلاکەكەى پىن ئەوتم و بەوجۆرە تەشرىحو كىتیبەكانى ترم لاخوئىد . ئىينولقەرەداغى بەدەم خوئىندى ئەم كىتیبانەو ئەوئەندەى سەعو موتالا تيا کردوون ، مودەووەنەى حاشىيەى لەسەر تەشرىحولئەفلاک و حاشىيەى تەشرىحو پىسالەى حىساب و ئوستورلاب و ئەشكالولئەئىسس و روبەى موحەببەو روبەى موقەظەرات نووسىو .

ئىينولقەرەداغى كە لە خوئىندى ماددەكانى فەقىھەتى بووئەو ، چووەتە لاى شىيخ نەجىبى قەرەداغى ئىجازەى وەرگرتوو و لە مزگەوتى خۆياندا لەسولەيمانى كە مەشھوورە بە مزگەوتى شىيخ مارف لەگەل شىيخ مارفى براى دەرزيان بە فەقى و توەتەو ، تا پاشان لە سالى ۱۳۳۷ى ھىجرەتدا خەلكى گەرەكى دەرگەزىن بەيارمەتبى چەند كەسىكى وەك حاجى سەعید

(۱) سەماع ئەوئەو بە دەرزەكە دەرزى فەقىھەكى تايبەتى بى و چەند فەقىھى تىرش بۆ سوودو وەرگرتن بىن گوى بگرن . لەم ھالەدا ھەر ئەو فەقىھە تايبەتى بە ھەقى (بەلن) كردنى بۆ مامۇستا ھەيەو ، ئەوانى كە تەنھا ئەوئەندەيان بۆ ھەبە جارجار پرسىارىك لە مامۇستا بکەن پىن ئەوئەى دريژەى بدەنن ، بەلام ئەتوانن لەپاش دەرزەكە ھەمان بابەت لەگەل مامۇستا بەدریژى لىك بدەنەو .

ئاغاو حاجى مەلا موحىي دىن و حاجى عەبدوللاو حاجى فەقىي شالى خانەقاي مەولانا يان ئاوەدان کردووەتەووە چەند ھۆدەيەکی نوێيان بۆ مەلاو فەقىي تيا دروست کردووەو ھاتوونەتە لای ئىبنولقەرەداغى و تکیان لى کردووە کە بىي بە مەلای خانەقاو ئەویش بەگوێی کردوون و چووەتە خانەقاو تا کوچى دوایی کردووە ھەر لەوێ ماوەتەووە • بەدریایى ئەوماوەیە خەلکی دەرگەزین و بەتایبەتى حاجى مەلا موحىي دىن و حاجى عەبدوللاو حاجى فەقىي بە دلسۆزی و دل فراوانی بەو خزمەتى ئىبنولقەرەداغى و فەقیکانیان کردووەو مانگانەیان بۆ پرپوونەتەووە (۲) •

ئىبنولقەرەداغى ھەرگىز کاتى خۆی بەخۆپایى بەسەرئەبەرد ، یا دەرزی بە فەقى ئەوت ، یا موتالای کتیبى ئەکرد یا کتیبى دائەنا • لە مەجلیسیشیدا لە باسى زانست و زانایان بەولای ھىچى تر نەبوو • لەبەرئەووە باشتى فەقى ناوچەکە بەئاواتەووە بوون لە مەدرەسەى خانەقاي مەولانا جىيان بىتەووەو مامۆستا شىخ عومەرى ئىبنولقەرەداغى دەرزیان پىبلى • ئەویش ھەمیشە فەقیکانى ھان ئەدا لەسەر نووسین و نووسینەووەو خویندن و خویندەووە •

ژمارەيەك لە باش مەلاکانى کوردستانی خوارو و لای ئىبنولقەرەداغى ئىجازەیان وەرگرتووەو ھەریەکی لە ناوچەيەك بوون بە مودەرپرس و دەرزیان بە فەقى گوتووەتەووەو زانستیان بلاو کردووەتەووە •

ئەمەش ناوی ھەندى لەو فەقىیانەى لای ئىبنولقەرەداغى خویندوویانەو ئىجازەیان لا وەرگرتووەو پاشان لەناو مەلاکانى کوردستانی عىراق و ئىراندا بە مەلاباش ناووبانگیان دەر کردووە :

(۲) ھەرچەند باسى پیاوھتى ئەم دوو برايە بکەم لەگەل مامۆستا شىخ عومەرو فەقیکانیدا ھىشتا ھەقى خۆيان نادەمى • ئەمانە ھەمیشە بەدەممانەووە بوون و لە ھەموو تەنگانەيەکدا یارمەتىيان ئەداین و شەوانى سى شەمەو جومعە ئەھاتن بۆلامان و قەسیدەى بوردىيەيان لەگەلمان ئەخویندەووە •

۵۸۰ ھە حاجى عەبدوللا و حاجى فەقى شالى برا برون

- (۱) مه لا قادری سماقانی باهیی •
- (۲) شیخ عه بدولکه ریمی هه لووژانی •
- (۳) سه یید حوسهینی تایلۆغیی موکریانی •
- (۴) مه لا موچه ممه دی کوره زای شیخو لیسلامی باه •
- (۵) مه لا سه عیدی ئاغجه له ری •
- (۶) مه لا عه بدوللای چروستانهیی •
- (۷) مه لا ره جیمی په رخی •
- (۸) مه لا صالحی برازای مه لا عزیزی پریس •
- (۹) مه لا موچه ممه دی ره ئیس •
- (۱۰) مه لا عینایه تی سه رومالی •
- (۱۱) مه لا موچه ممه د سه عیدی صاحبی •
- (۱۲) مه لا عومه ری عومه رگومه تی •
- (۱۳) مه لا یه حیای باهیی و ... گه لیککی تر (۳) •

ئینولقه رده داغی هه میسه شان به شانی دهرزوتنه وهی به فه قیکانی
خهریکی نووسینیش ئه بوو • ئه مهش ناوی هه ندی له و کتیبانه ی که
دایان و ن :

(۳) من خۆشیم یه کیکم له وانه ی چهند سال لای مامۆستا شیخ عومه ر
خویندوو یانه و ئیجازه بشم هه ر له خزمه تی ئه و وه رگرتووه . له مانگی
په بیعوله ووه لی ۱۳۳۹ وه چوومه ته خزمه تی له خانه قای مه ولانا و تا مانگی
شه عبانی ۱۳۴۳ له خزمه تیا ماومه ته وه ، جا ئیجازه م وه رگرتووه .
له م ماوه یه دا ئه م کتیبانه م له خزمه تیا خویندوووه : ئه قصه ئه مانی له عیلمی
به لاغه دا ، ته شریح به حاشیه کانی موصه نیفه وه ، پرسیاله ی حیسابی
عامیلی ، ئه شکالولته ئسیس ، ئوستورلاب ، ربوعی موجه یسه ب ،
ته قریبوله رامی شه رچی ته هذیبولکه لام ، جه معمولجه وامیع ، قاضی و لاری
به حاشیه کانی شیخ عه بدولقادی موهاجیره وه ، فه ریده ی سیووطی به
حاشیه کانی ئینولقه رده داغی خۆیه وه ، گه له نبه ویی بورهان ، شه رچی
مه نه هجی قاضی زه که ریا له سه ره تاوه تا کیتابی نیکاح ، کیتابی خولمی
توحفه ی ئینوچه جه ر •

- (۱) حاشیهی موده ووه نهی له سهر شهرحی ته هژیو لکه لام له ئوسوولی دیندا .
- (۲) حاشیهی موده ووه نهی له سهر جه معمولجه و امیسع و شهرحه که ی له ئوسوولی فیتهدا .
- (۳) حاشیهی له سهر ئه قصه لئه مانی له عیلمی به لاغهدا .
- (۴) حاشیهی موده ووه نهی له سهر گه له نه ویی بورهان له عیلمی مه نطیقدا (له چاپ دراوه) .
- (۵) حاشیهی موده ووه نهی له سهر گه له نه ویی شهرح له عیلمی مه نطیقدا .
- (۶) حاشیهی موده ووه نهی له سهر گه له نه ویی ئاداب له ئادابی به حث و موناظه ردا (له چاپ دراوه) .
- (۷) حاشیهی موده ووه نهی له سهر ته شریحو لئه فلاك له فله کیاتدا .
- (۸) حاشیهی موده ووه نهی له سهر پرسیاله تولجیساب .
- (۹) حاشیهی له سهر ئوستورلاب .
- (۱۰) حاشیهی له سهر پروبعی موجهیهب .
- (۱۱) حاشیهی له سهر پروبعی موقه نظهرات .
- (۱۲) حاشیهی له سهر فهریدهی جه لالوددینی سیووطی له نهحو و صهرفدا .
- (۱۳) حاشیهی له سهر ته سرفی مه لا عهلی (له چاپ دراوه) .
- (۱۴) پرسیاله یهك له فهرائضیدا .
- (۱۵) شهرحی پرسیاله ی فهرائض (له چاپ دراوه) .
- (۱۶) المنهل النضاح فی اختلاف الاشیاخ ابن حجر والقاضی والرملی والمغنی .
- (۱۷) فهتواکانی له وه لامی ئهو پرسیاره شهرعی یانهدا که لیتی کراون (به پیتی بابته له ناو [جواهر الفتاوی] که ی مندا له چاپ دراون) .
- (۱۸) شهرحی مه قوولاتی عه شهره ی مه لا عهلی قزلبجی .
- (۱۹) حاشیهی له سهر عه بدوللایه زدی له عیلمی مه نطیقدا .

(۲۰) رسالة في الصلوات على سيد الكائنات عليه افضل الصلوات والتسليمات (له چاپ دراوه) (۴) .

ماموستا شیخ عومهری ئیبنولقهره داغی نمونه ی پره وشت و خوری بهرز بوو ، به جۆری که فه قیکانی ئه وه نده ی له عیلمه که ی که لکیان وهر ئه گرت ، ئه وه نده ش له پره وشت و خوری فیتر ئه بوون و که لکیان وهر ئه گرت . عزیزه تی نه فسیکی بی ئه ندازه زۆری هه بوو . به هیچ جۆری له دنیا یه ک نزیك نه ئه که وته وه که بۆنی سووکی و ده فائت بدا . زۆر قانیع بوو به وه ی دهستی ئه که وت . زۆر بی فیز و خۆ به زل زانین بوو . هه موو جار ی به دهستی خۆی قاپه چیشتی له ماله وه ئه هیئا بۆ فه قیکان و هه رگیز به یه کیکانی نه ئه وت بۆ له مالی خۆمان چیشت هه یه بیه یته بۆ خۆتان .

له باره ی ته مه سسوکیشه وه له شاری سوله یمانی به خزمه تی شیخ نه جموددین گه یشتوو وه ته ریه تی له سه ر ده ستیدا وهر گرتوو ه .

ئه م ذاته له ۱۳۵۳ دا کۆچی دوایی کردوو وه له گردی سه یوان به خا ک سپێراوه .

(۴) کتیبه له چاپ نه دراوه کانی ئیبنولقهره داغی هه موو لای شیخ عه بدولی هه مانی کورینی ، به لکو خوا یارمه تی بدا بۆ له چاپ دانیان بۆ ئه وه ی خۆینده واران ی موسولمانان سوودیان لی وهر بگرن .

باری شیخ موصطه‌فای موفتی له‌له‌بجه

ئەم ذاتە کۆری شیخ مەحموودی موفتی کۆری شیخ عەبدوللای خەڕپانی یە • شیخ مەحموودی باوکی موفتی قەزای هەلەبجەو مەلایەکی گەورەو پیاویکی خاوەن قەدر و حورمەت بوو • لە دێی خەڕپانی و لە چەمی بیارە هەندێ باخ و مولکی بوو ، بەلام هەرچی بوو بۆ خزمەتی خەلکی خەرج کردوو • شیخ مەحموودی موفتی لە ۱۳۱۹ی هێجرەتدا کۆچی دواویی کردوو • لەوکاتەدا شیخ موصطه‌فای کۆری فەقی بوو لە بیارە ، دەستی لە خوێندنەکی هەڵنەگرتوو تا تەواوی کردوو و ئیجازە وەرگرتوو ، جا گەراوەتەو بۆ هەلەبجەو لەسەر مزگەوتی خۆیان کە مزگەوتی جامعە یە بە پیش نوێژی و ئیمام جومعەیی دامەزراوە و وزیفە ی موفتی بەتەبەکی باوکیشی دراوەتە •

مالی موفتی و مالی شیخ عەبدوللەطیفی قەرەداغی لە هەلەبجە ، بەش بەحالی مەلاو فەقی ئەو ناوچە یە وەک مالی باوک و ابوون ، کەس هەستی بە ینگانەیی خۆی نەئەکرد تیا یان • من خۆم لە ۱۳۳۵ی هێجرەتەو ناسیاویم لەگەڵ مەلایانی هەلەبجە پەیدا کردوو • لەوکاتەو بەتایبەتی پاش ئەو کە لە سوله‌یمانی ئیجازەم وەرگرت و لە تیرگسەجار بووم بە مودەرپرێس ، هەرچەند چووبمە هەلەبجە ئەم هەستەم بەرابەر بەم دوو ماله بوو ، هەموو جارێکیش کە مەلایانی هەلەبجە و دەورووبەر لە یەکن لەو دوو ماله کۆئەبووینەو ، ئەمزانێ کە هەموان هەر وا هەست ئەکەن •

لەم دانىشتنانه ماندا وهختىكى زۆرمان بە باسى مهسائىلى ئايىنى و
مهلايانه و ئەدهبىيه وه به سه ره بر دو له شيعرى شاعيرانى وهك نالى و سالم و
مهحوى و كوردى و ئەوانه ئەكۆلینه وه • بهمچهشنه ئەم دوو ماله وهك كۆرى
مهلايان و پياوانى بهزهوق و ابوون •

كه ئىنگليز عىراقىان داگیر كردو ههله بهجه و دهو رو به ريش كه وته
ژێرده ستیان ، زياتىكى زۆریان به شیخ موصطه فای موفتى گه ياندو ئەویش
ناچار بوو زۆرتى مال و مولكى خۆى بۆ جى به جى كردنى ته كليفاتى ئەو
داگیر كه رانه بفروشى • ههر له و سه رده مه دا تووشى نه خووشى بوو له
مووسلدا نه يا و ئازارىكى زۆرى پتوه چىشت تا له ١٣٥٧ دا كۆچى دوايى
كرد •

یادی شیخ عبداللطیف قهرداغی

ئەم ذاتە کۆری شیخ موحمەدی کۆری شیخ عەبدوللەطیفی قهرداغی، لە ساڵی ۱۳۰۰دا لە هەلەبجە لەدایکبوو و لەی باوکی دەستی کردوو بە خوێندن و هەر لەی ئەویش خوێندنی تەواو کردوو و ، لەسەر دەستی شیخ نەجموددینیشدا تەمسوکی کردوو و ھریقەتی وەرگرتوو و پاش ئەویش لەسەر دەستی شیخ عەلاؤددیندا تازەیی کردوو و تەو .

شیخ عەبدوللەطیف پیاویکی دوور لە دنیاو دەست و دل کراو و دلسۆزی موسولمانان بوو . لە کاروباری کۆمەلایەتیدا زۆر لێ ھاتوو چالاک و خزمەتگوزار بوو . مالی ھەمیشە وەك کۆری کۆبوونەو و پابواردنی مەلایانی ھەلەبجە و دەوروپشت وابوو .

ماوەیەك قازیبی ھەلەبجە بوو . لەوماوەیەدا دیاری لە دۆستان گلنەدایەو . پۆژیکیان کۆمەلێ مەلا بووین ، مەلا عەزیزی پیرسو بابارەسوولی عەبابەیلێ و چەند کەسیکی تر ، پاش نوژی بەیانی گەراينەو و بۆ مالی ئەوان . کە دانیشتین زۆری پێنەچوو کابرایەك ھات شووتی بەکی گەورەیی پێبوو ، داینا . شیخ عەبدوللەطیف لێپرسی : ئەمە چییە ؟ کابرا وتی : بیستایکی باشم ھەیە کالەك و شووتیی باشی تیاہ ، ئەم شووتی بەم لێ ھینا بۆ ئەم مالا بەدیاری . شیخ عەبدوللەطیف وتی : بیستووتە من قازیبی ھەلەبجەم ؟ کابرا وتی : بەلێ . شیخ عەبدوللەطیف وتی : کەواتە

شووتی به کت به ره وه . کابرا سه ری سووپماو له قسه که ی شیخ
 عه بدولله طیف تیکچوو ، به عاجزی به که وه شووتی به که ی هه لگرت . که
 گه یشته دهر گای دهر وه مه لا عزیز پای کرد به دوا یا ، گرتی و شووتی به که ی
 لی سه ندموه ، وتی : باو کم ! تو نایخوی ، که یفی خۆته ، هه ره مه یخۆ ، ئیمه
 نه یخۆین . شیخ عه بدولله طیف له مزگه وتی پاشای هه له بجه موده پریس و
 پیش نوێژ بوو (۱) .

(۱) پاش شیخ عه بدولله طیف شیخ عومه ری برا بچووکی له جیی دانیشته .
 ئه میس پیاویکی قه ناعهت کارو خزمهتکارو به حه یاو شهرم بوو .
 ژبانی تا ماوه به کی زۆریش به ناشیکی وه قفی سه ره پیش نوێژی مزگه وتی
 پاشا بوو . ئه م ذاته له به هاری ۱۳۷۳ دا کوچی دواایی کرد .

ياري مهلا مهسه عيڙي عه بابا به يائي يي

ٺهڻم ذاته ڪوري ٺهه ڪهڙي فته تاح و له دهوري ۱۳۰۰ دا له دايڪ بووه .
 له منالي به وه دهستي ڪردووه به خويندن و له عه بابا به ياي و هه له بجه و سوله يمانی و
 بياره خويندو ويه تي و ٺيڃا زهي لاي مهلا ڪادري گه وري بياره وه رگرتو وه و
 گه ڀاوه ته وه ٻو عه بابا به ياي و دهستي ڪردووه به بازرگاني و دهرس پي و تنه وه و
 فته ڦيان پيڪه وه .

له ۱۳۳۹ دا له گهڻ سهييد فهره جي عهر به تي چووينه خزمه تي ٻو
 خويندن ، چهند مانگي لاي مائه وه . من له وڪاته دا گه له نبه وي بورهانم
 ٺهه خويند . پاشان گه ڀامه وه ٻو هه وراماني ٺهه وديو . له ۱۳۴۱ يشدا
 جاري ڪي تر چوومه وه خزمه تي . ٺهڻم جاره له سوله يمانی به وه چوومه لاي ،
 له ترسي ٻو مباباراني سوله يمانی له لايهن ٺيڻگليزه وه هه لا تبووم . ٺهه وڪاته
 (لب الاصول) م ٺهه خويند ، دوو سي مانگ لاي مامه وه .

مامو ستا مهلا حه مهسه عيد پيا ويڪي ره وشت به رزو خاوه ني عزيزه تي
 نه فس بوو . له سهر دهستي شيخ نه جمود دينا ته مهسه سوڪي ڪرد بوو .
 پاشان له سهر دهستي شيخ عه لا ئود دنيشدا ته مهسه سوڪي ڪرد . ٺهڻم ذاته له
 ۱۳۴۶ دا ڪوچي دوايي ڪردووه له داوڻي مهرقه دي (ابو عبيده) وه له
 عه بابا به ياي به خاڪ سپيڙا وه .

بادی سنج موبیردینی قزلبلاخی

ئەم ذاتە لە شیخەکانی خورخوری لای سەقزە ، بوو خۆندن هاتوووەتە
 بیارەو لە خزمەتی شیخ نەجموددیندا تەمەسسوکی کردوووە تا ئیجازە
 مەلایەتیی وەرگرتوووە لە بیارە ماوەتەووە . پاشان لە هەلەبجە دامەزراوەو
 بوو بە پیش نوێژو مودەرریسی مزگەوتی خانم (خانمی خێزانی عوتمان
 پاشای جاف) و تا لە ۱۳۳۲دا کۆچی دوایی کردوووە بە خزمەتی زانست و
 ئاینه‌وه خەریک بوووە .

ئەم ذاتە دەستی ئەدەبیاتی هەبوو . نازانم دیوانی کۆکراوەی بێ
 یا نه ، بەلام من پارچە شیعریک و چوارخشته‌کی به‌کیم دەسگیر بوو ، و
 لێره‌دا بلأویان ئەکه‌مه‌وه .

ئەمە پارچە شیعره‌کی :

ای آنکه جان عاشق مسکین فدای تو
 یا رب فدای پای تو جان گدای تو
 من خواهم از خدا که بجویم رضای تو
 چون در رضای تست رضای خدای تو
 انوار مرشدان جهان مقتبس شده‌است
 از کوکب (ضیای) (سراج) و (بهایی) تو
 خا‌ک‌است اگر وجود کثیفم طلا شود
 از فیض پرتو نظر کیمیای تو

فرقم به تاج شاهی عالم همی رسد
 باشد به زیر سایه بال همای تو
 اکسیر اعظم است یقین نزد اهل دل
 خاکی که هست زیر کف پای تو
 گر عاجزند خلق ز وصف شمایلت
 حیرانم از بیان حیا و وفای تو
 عثمان چو دید روی تو وقت وفات گفت
 این است بس خلیفه ما از حیای تو
 از رشك (معن زائده) پیچد به خود چو مار
 گر بشنود چو حاتم طائی سخای تو
 چون از ثنات (محیی) بی چاره دم زند
 خارج ز حد عقل بود چون ثنای تو ^(۱)
 نه مهش چو ارخشته کی به که ی :

ای شاه وقت عید سعیدت مبارک است
 در ماه و سال عیش رغبت مبارک است
 انعام عام شامل احوال هر کس است
 انعام با قریب و بعیدت مبارک است ^(۲)

-
- (۱) شیخ موحیددین نهم پارچه شیمره ی له پیاوهلدانی شیخ نه جموددیندا
 و تووه .
 (۲) شیخ موحیددین نهم چوارخشته کی به ی بو جهژنه پرژه بو شیخ
 نه جموددین ناردووه .

یادی شیخ باباڕەسوولی بێدەنی

ئەم ذاتە کۆری شیخ ئەحمەدی کۆری شیخ عەبدولصەمەدی بێدەنی و
لە سەیدە بەرزنجەیی بەکانی سۆلەیه • لە ۱۳۰۳ی هـیجرەتدا لە دێی (بێدەن)
هاتوووەتە دنیاووە دایکی خوشکی شیخ حوسەینی چرچەقەلایە •

حەوت سالان بوو بەوکی کۆچی دواویی کردوووە دایکی بردوووەتی
بۆ مالی شیخ مەحمودی موفتی لە هەلەبجە تا لەوێ بنزیته بەر خۆندن •
ماوەیهك لەوێ ماوەتەووە خۆندوووەتی و هەر هیشتا منال بوووە پێی
کەوتوووەتە بیارەو بە خزمەتی شیخ عومەر ضیائوددین گەشتوووەو شیخ
داوێتە دەستی مەلا عەبدولقادری مودەرریس و داوای لێ کردوووە ئاگای
لێ بێ •

باباڕەسوول ، وەك فەقیحانی تری کوردستانی سەردەمی خۆی ، لە
گەلی شوێن خۆندوووە • جگە لە هەلەبجەو بیارە ، لە پریس لای مەلا
قادری مەلا مۆمن و ، لە قزرابات هەر لای ئەوو ، لە سولهیمانی لای شیخ
باباعەلیی تەکیەیی و ماوەیهکیش لە مزگەوتی مەلا ئەمینى مام روستەم بوو ،
بەلام هەر لای شیخ باباعەلی خۆندوووە •

باباڕەسوول پاش ئەوێ خۆندن تەواوئەکا ئەچێ بو بیارەو لەسەر
دەستی شیخ نەجموددیندا تەمەسسوك ئەکا و هەر لە بیارە ئەمیییتەووە ، لای
شیخ نەجموددین وەختی بەسەرئەباو بەجێ ناھێلێ و بەپێی توانایش لە دەرز

پښ وټنی فقیډا به شداری نه کاو پاشان له سالی ۱۳۳۵ دا به هیه خان ناوی
ناموزای ماره نه کا .

له و سرده مه دا شیخ عه بدولکه ریمی نه حمه دېرنده یش که هر له
منالی به وه هاوړتی باباره سوول بووه ، له بیاره نه پښ . که شیخ مه عرووفی
فیرگسه جاپ له ۱۳۳۱ دا کوچی دواپی نه کا ، له بهر نه وه که شیخ عه بدولکه ریم
له منالیدا له برده سستی شیخ مه عرووفدا پیگه یشتووه ، شیخ نه جموددین
نه ینیری بۆ نه حمه دېرنده که خزمه تی مزگوتی نه حمه دېرنده و چاودیری
مناله کانی شیخ مه عرووفیش بکا .

شیخ باباره سوول به هوئی نه وه وه که هیچ پیوه ندی به دنیاوه مه به ست
نه بووه ، توانیویه نه و ماوه زوره هروا له بیاره بمینیتیه وه . که شیخ
نه جموددین له ۱۳۳۷ دا کوچی دواپی نه کاو شیخ نوروددینی کوری له جپی
دائه نیشی و سالی دواپی نه ویش و مه لا عه بدولقادی موده پریش کوچی
دواپی نه که ن و شیخ عه لاوددین له هورامانی نه و دیوه وه دیته وه بۆ سر
خانه قای بیاره ، بریار نه دا شیخ باباره سوول بی به موده پریشی بیاره و مه لا
حوسه نی کوری مه لا عه بدولقادر یارمه تیده ری بن . ماوه یه کی که م به مجوره
پا نه بوړی ، پاشان تاقه تی نامینئ و بیاره به جی دینئ و نه چی بۆ هه له بجو له
مالی شیخ عه بدولله طیف دانه به زئ . پاش ماوه یه که له ویشنه وه نه چی بۆ
سؤله و نه پښ به مه لای شیخ حوسه نی خالوی . پاش ماوه یه کی تریش له ویوه
نه گوژیتته وه بۆ زه له رهش و نه پښ به مه لای حوسه نی به گی مه حمود پاشا
تا سالی ۱۳۴۶ که مه لا حه مه سه عیدی عه باباه یلی کوچی دواپی نه کا ، نه وجا
نه گوژیتته وه بۆ عه باباه یلی تا ۱۳۵۵ ، له وساله دا له سر هه ندی شت دلی
نارحه ت نه پښ و نه روا بۆ سؤله بۆ لای شیخ قادری قه مچی رهش که خالوزای
بووه ، ماوه یه که له وئ نه پښ ، پاشان دووباره نه گه ریتته وه بۆ عه باباه یلی و غیر
له وئ نه مینیتیه وه تا له ۱۳۶۳ دا کوچی دواپی نه کا .

شیخ بابەر سوول ذاتیکی زۆر پایە بلندو ره وشت بهرزو دلسۆزی
 هاوړیانی و خزمه تگوزاری کومه له ی موسولمانان بوو . له ناو مه لایانی
 ده ورو بهری هه له بجه دا نه و سه ره بنده بوو که هه موویانی به یه که وه
 گرځی دا بوو، له هه موو گیرو گرفتیکدا فریا په سی هه موویان بوو . به مردنی
 ئیتر نه و رسته یه پچرا یه وه که هه موویانی پتیکه وه به سستبوو .

سیرمه تو باسی ره وشت و خووی بهرزو کرداری مهردانه و هه لوستی
 پیاوانه ی بابار په سوول له چه ند لاپه ریه کدا هه رگیز ته واو نابو و ده فته ریکی
 گه وړه ی پتو یسته . به کورتنی بابار په سوول مرویه ک بوو له هه موو سیفه تیکی
 مهردانه دا نمونه و کهم هاوتا بوو .

شیخ بابار په سوول وهک زانایه کی گه وړه بوو ، نه دیب و شاعیریکی
 بالایش بوو ، شیعری به کوردی و فارسی زۆره . من چه ند پارچه شیعری
 کوردی و فارسییم ده سگیر بووه ، لیژمه دا بلاویان نه که مه وه به هیوای
 ده سکه وتنی شیعه کانی تریشی که له هه لیکی ترا بلاویان بکه مه وه .

به کوردی :

(۱)

ناطیقه ی حالی وهطهن دهرسی وهطهن ته قریر نه کا

کاتبی دل حه رفه کانی یه که به یه که ته حریر نه کا

گفتو گوئیکی خوش و پر مه غزه دایم دیته گویم

واژه زانم هاتیفیکی غیبی به ته فسیر نه کا

پیم نه لی بو غم نه خوی ، سولطانی سه ییاسی وهطهن

هر به قانونی مه حه بهت دوژمنی ته سخیر نه کا

عاقیبهت میعماری فیکری ئیتتیفاقی قهومی کورد
 دارولئیحسانی بیلادی کوردهکان تهعمیر ئەکا
 سیلسیلهی کاکۆلی ئالۆزاوی مهجوبوبه‌ی وه‌طهن
 وابزانه زووبه‌زوو وا عاشقی خۆی زه‌نجیر ئەکا
 خزمه‌تی خاکی وه‌طهن فهرضیکی عه‌ینه بو هه‌موو
 داخلی ئەم حوکمه‌یه کئی فهرقی جوان و پیر ئەکا
 ظولمه‌تی جه‌هل ئه‌رچی زۆری سه‌ندوووه باکت نه‌بین
 نووری عیلمی عالمیکه‌ عاله‌می ته‌نویر ئەکا
 بو دیفاعی زه‌هری ماری دوژمنی خاکی وه‌طهن
 سه‌ر ته‌بیبی مه‌عرفه‌ت ته‌رتیبی شه‌کرو شیر ئەکا
 پۆژو شه‌و بو پاسی نامووسی وه‌طهن ئینسانی کورد
 سنگ به‌قه‌لخان و سوپه‌ر بو نووکی شیرو تیر ئەکا
 هه‌رکه‌سه‌ی فکری مه‌زاری باوک و باپیری هه‌بین
 بو به‌قای ئیعزازی خاکی خۆی چلۆن ته‌قصیر ئەکا
 بو نیشان‌دانی میثالی پالەوانی قهومی کورد
 ئاوی کوردستانه‌ عه‌کسی شیری نه‌ر ته‌صویر ئەکا
 دادی حیکمه‌ت دا‌ئه‌خا سه‌ییادی ته‌بعی موسته‌قیم
 هه‌ر له‌یه‌ک داوا به‌ملوین وه‌حشی پێ ته‌سخیر ئەکا
 ته‌بعی که‌ششافی ئەدیبی چاپ ئەکا (روح البیان)
 ئایه‌تی عه‌قدی برایی کورده‌کان ته‌فسیر ئەکا
 پیاوی عالم دا‌ئیمه‌ نه‌فعی عوموومی مه‌طله‌به
 جاهیلی ناپیاوه هه‌ر بو نه‌فعی خۆی ته‌دبیر ئەکا

لووتی وه چهرخان له شووشه‌ی پر گولای شیعری من
 مونکیری ئاناری کوردی بۆنی پیازو سیر ئەکا
 به‌عضه ئەشخصه‌ی هه‌یه مه‌یلی له خورما خواردنه
 ذائیه‌ی به‌عضیکێ تر مه‌یلی ترێ و هه‌نجیر ئەکا
 که‌به که‌ج نابێ به‌ کوردی ناوی کوردستان ئە به‌م
 پێی بلێن واعیظ به‌ تورکی بۆچی من ته‌کفیر ئەکا

(٢)

من غوباری گوزهری گهردشی داماتیکم
 عاشق و شیفته‌ی جیلوه‌یی جاناتیکم
 بۆ گولی روویی که‌سێ ئیسته‌ منیش وه‌ک بولبول
 له‌ گولستانی غهما مورغی سه‌هرخواتیکم
 ئاخ ! زه‌ماتیکه‌ له‌ گوشه‌ی قه‌ه‌سا وه‌ک قومی
 بێ په‌رو بالی قه‌دی سه‌روی خه‌راماتیکم
 مه‌که ته‌کلینی شه‌رابم به‌خودا ، ئەه‌ی ساقی
 مه‌ستی باده‌ی قه‌ده‌می دیده‌یی فه‌تتاتیکم
 وه‌حشه‌ت ئەنگیزه‌ غوبارم له‌ هه‌موو دنیا دا
 گه‌ردو بادی قه‌ده‌می فه‌وجی غه‌زالاتیکم
 خۆ زه‌ماتیکه‌ له‌ به‌یتولحه‌زه‌نا وه‌ک یه‌عقوب
 چاوه‌ڕێی پیره‌هه‌نی یۆسنی که‌نعاتیکم
 گه‌ر ده‌پرسی خه‌به‌ر ئیستا که‌ له‌ گوشه‌ی غه‌مدا
 منی بیتچاره‌ عه‌جیب بێ سه‌رو ساماتیکم

بۆچی تەحقیرم ئەکە ی زاهیدی طاعات فروش
 کویره نازانی منیش ئیسته موسولماتیکم
 وەرە پروانە که کون کون بوو سینەم ئەمرو
 هەدەفی تیری بەلای جونبوشی موژگاتیکم
 موددەتیکە که لە داوینی شەبی هيجراندا
 دائیما مۆتەظیری صوبجی گریباتیکم
 شەو هەموو شەو وەکو پروانەیی بێ صەبر و قەرار
 بال و پەر سوختەیی شەمعی شەبوستانیکم
 ئە ی رەفیقان بەخودا ئیسته منیش بۆ لەیلا
 بێ سەر و شوینم و مەجنوونی بیابانیکم
 تا قیامەت بەخودا زەحمەتە هوشیارەو بەم
 من که مەخمووری شەراب و دەس و فنجانیکم
 تا لە جەمعی یەتی ئەحبابی پریم دەوران
 لە بیابانی غەما طورفە پەریشانیکم
 ئە ی (رەئوف) خاصیەتی صوحبەتی (بابا) یە که من
 ئەدەب ئامۆختەیی مەجلیسی عیرفانیکم ^(۱)

(۱) شیخ بابا رەسوول ئەم پارچە شیمەری بو مەلا رەئوفی مەلا ئەحمەدی
 صائیبی ھاوڕیتی نووسیوە . ئیمەش لە پرووی فۆتۆی کەشکۆلەکی
 مەلا عەزیزی ریشاویی جوانیۆیی نووسیومانەتەو .

(۳)

له گۆشه‌ی عوزله‌تا دايم قسه‌ی بېخود نه‌که‌م بۆ خۆم
له حوجره‌ی پر نه‌سه‌فدا ، (ره‌مزی‌یا) مه‌شغوولی یادی تۆم
نه‌گه‌ر بیتچاره (بیتخود) ، (ره‌مزی‌یا) قامه‌ت خه‌مه ، (بابا)یش
بلن بۆ شاهیدی صوجه‌ت نه‌وه چاوه ، منم نه‌برۆم
له به‌زمی گولشه‌نی نه‌جابی یه‌که‌ دلدا من و (بیتخود)
له‌بۆ گولده‌سته‌یی ئولفه‌ت نه‌وه وه‌که‌ ره‌نگ و من وه‌که‌ بۆم
نه‌وا وه‌که‌ پیری که‌نمان قافله‌ی بادامی چاوم نارد
له‌ شاری میسری وه‌سلی ئیوه‌دا من موشته‌ری یه‌که‌ بۆم (۲)

(۴)

حالی به‌دحالی نه‌من مه‌علومه ، ئیفشای عاله‌مه
دیده پر ئاب و جگه‌ر داغ و زوبانم نه‌بکه‌مه
عیش و شادیم ، چاوه‌که‌م ، گریان و شین و ماته‌مه
ساکنی گۆشه‌ی ده‌روونم پتیم مه‌لن ده‌ردت که‌مه
خوا له‌باتیی له‌علی فه‌ننه‌ر حوجره‌که‌م مه‌ملووی خه‌مه

★ ★ ★

(۲) نه‌م پارچه‌ شیعره‌ له‌ رووی فۆتۆی که‌شکۆله‌که‌ی مه‌لا عه‌زیزی ریتشای
نوسراوه‌ته‌وه . له‌ویدا نوسراوه‌ بۆ (بیتخود)ی نووسیوه ، به‌لام به‌
شیعره‌که‌ خۆیا دیاره‌ وانیه ، شیخ بابا‌ره‌سوول باسی خۆی و بیتخود
نه‌کاو رووی ده‌می له‌ (ره‌مزی) ناو یا نازناویکه‌ که‌ لامان‌وايه (ره‌مزی‌مه‌لا
مه‌عرووف) بې .

طاقت و صهبر و قهرار و هوش و ئارام چووه
مهصلهحت وایه سه‌ری خۆم هه‌لگرم تا‌کوو زووه
بۆ که‌سی دینی بێی له‌م جی‌گه‌ نیشتن قه‌ت بووه
حوجره‌ که‌ی ئه‌م دیو (یقیناً) هه‌روه‌کوو قه‌بری جووه
چۆن له‌باتیی له‌عل و له‌میا دوودو عه‌ق‌ه‌ب هه‌م‌ده‌مه

★ ★ ★

قه‌ت له‌ باسی خواردنی ئه‌م جی‌گه‌ هیچ که‌س نادوێ
دۆینه‌ که‌ گهر بیکه‌یه‌ صه‌حرا ئیتر گیای نا‌روێ
بێ‌درۆیه‌ ئه‌م قسه‌ ده‌یکه‌م به‌راستی بیهی
گهر له‌ به‌حشی ئه‌کل و شوریش بیه‌ ته‌حریر جو‌ژی‌ی
بێ‌درۆ نابێ له‌ فه‌رضی ئه‌ر بلایی عه‌ینی سه‌مه

★ ★ ★

من له‌ به‌ر خویندن به‌دائیم خوینی جه‌رگی خۆم ئه‌خۆم
بێ‌که‌س و پرووت و غه‌ریب و عاجزو دڵ پر له‌ غه‌م
به‌حشی عیلمی ئه‌م زه‌مانه‌ت بۆ بکه‌م بێ‌زیادو که‌م
گهر قسه‌ی راست ئه‌وێ (بابا) ئه‌من عه‌رزت ده‌که‌م
خویندن و ته‌حصیلی ئیسته‌ باعیشی ده‌ردو غه‌مه

★ ★ ★

من فیرارم کرد له‌ ده‌س ئه‌م جی‌گه‌ ، پێ‌م تی‌که‌وته‌وه
به‌ختم هه‌لسابوو له‌ خه‌و ، دووباره‌ بۆ خۆی خه‌وته‌وه
په‌بی وێران بێ به‌ حوجره‌و مه‌دره‌سه‌و مزگه‌وته‌وه
من خۆ مه‌هرووم له‌ چایی ، هه‌م له‌ دارو نه‌وته‌وه
به‌حشی دۆینه‌یش خۆت ئه‌زانی ده‌ر دوو هه‌فته‌ یه‌ك ژمه‌ (۳)

(۳) دیاره‌ شیخ بابا‌په‌سوول به‌م پارچه‌ شیعه‌ی باسی ژبانی ناخۆشی ئه‌و
سه‌رده‌مه‌ی فه‌تی‌یان ئه‌کا .

(۵)

هەر کورده که عوشره تی نه مابن
هەر کورده که به زمی بن صه دا بن
پیاوی به ره وانندی نه فهرموو :
« نه م مه سئه له کوو ده بن وه ها بن »
عالم له سه عاده تا ده زی گشت
هەر کورده حه یاتی لی برابن
دنیا هه موو عیش و نوشه ته نها
هەر مه خفه لی کورده بن صه فا بن
قانونی ته نله لومه نه فهرموئی :
نه م کورده له ژیر نه ساره تا بن
سا گاز که نه قهومی کوردی (خوشناو)
با رۆتی له قهومی (پژدهر) بن
دهشتی (دزهیی) له دهشتی (هه ولیر)
باعیث چییه ، نه هلی بۆ جیا بن
رمبازی بی (جاف) و (تاله بانی)
با (داوده) و (زه نگنه) ی تیا بن
(سوورداش) و (سیوهیل) و (شارباژی)
بۆ (شیوه کهل) ی نه بن فیدا بن
(هه ورامی) یو کوردی (شاره زووری)
بۆ دهردی (لهۆن) نه بن دهوا بن

(گه لباغی) یو (تيله کو) و (مهر یوان)
 بۆ میلله تی (ژاوه رو) نه مابین
 (سینجاوی) یو (که لور) و (هه مه وه ند)
 بۆ میلله تی (لور) نه بین شیفا بین
 (سابلاغ) و (سینه) و (سه قز) به جاری
 با بانگ که نه نه هلی (بانه) دا بین
 تیع دادی هه موو عه شایری کورد
 باوه ر مه که بۆ که سچ کرابین
 نه ماما به هه موو نه لیم به ئیجمال
 گوئی هوشی له بانگی کابرا بین
 گوئی لی به عوموومی کورده واری
 مهر نه و که سه گوئی دلی نه مابین
 بۆ نه صره تی مه نطیقه ی جونووبی
 با کوردی شیمالی عه ینی با بین
 ئیمانی هه یه نه گهر به ئایه ت
 نه م کورده هه موو نه بین برا بین
 بورهانی موفه ککیراتی کوردی
 بین شوبه هه یه بین نه تیجه نابین (۴)

(۴) نه م پارچه شیعره له پرووی فۆتۆی که شکۆلی مه لا عه زیزی ریشاوی
 جوانرۆیی نووسراوه ته وه .

به فارسی :

(۶)

جانا مراد هر دو جهان ت مرید باد
عمرت به کام اهل محبت مدید باد
از مقدم تو غنچهء دلها شگفته شد
فیض نسیم صبح وصال ت مرید باد
آنکس که داد مردهء جان بخش مقدمت
یا رب همیشه شاد دل و خوش نوید باد
وقت عزیمت سفر و بازگشتنت
خضرت دلیل و پیش روت بایزید باد
جانا صفای عید غریبان لقای تست
خوش طالع آن غریب ز تو مستفید باد
ماتم زدای جمع غریبان بی نوا
عیش ت مدام و عید شریف سعید باد
خوشنود باد از کرم ت آشنای تو
بیگانهات ز عیش جهان ناامید باد
وصلت برای عاشق صادق فزون بود
هجرت نصیب جان رقیب پلید باد
آن ناکسی که منکر این آستانه است
از فیض خواجگان طریقت بعید باد
بسمل صفت به خاك طپان در مقام عشق
عشاق تو به تیغ محبت شهید باد

ای در برابر کرم‌ت بحر قطره‌ای
 احسان تو قرین قریب و بعید باد
 شرح شمایل تو مطول خوش‌است لیک
 شایسته آنکه مختصر و هم مفید باد
 در نزد قدر همت تو آسمان زمین
 در پیش چهره‌ات مه و خور ناپدید باد
 بادا همیشه یاور تو لطف مصطفی
 یارت مدام عون خدای مجید باد (۵)

(۷)

ای چشم یار درد تو جان را خراب کرد
 دل را دچار شدت صد اضطراب کرد
 ای درد سوی فرگس جانان چه می‌روی
 ای وای این قدر که ترا بی‌حجاب کرد
 ای درد اگر به دیده انصاف بنگری
 باید ز طوق دیده او اجتناب کرد
 ای درد چشم دور شو ، این جور تا به کی
 جانانه از شامت تو ترك خواب کرد
 چشمی که نور دیده اهل وفا بود
 ای بی‌بصر چه حق بود اورا عذاب کرد

(۵) شیخ بابا ربه سوول و مهلا ربه نوونی مهلا نه حمدهی صائب ، نه م پارچه
 شیعه‌یان پیکه‌وه بو پرؤزبایی لن کردنی شیخ نه جموددین وتووه به‌بونه‌ی
 گه‌رانه‌ویه‌وه له سه‌فه‌ر .

چشمی که روشن است ازو دیده جهان
 اورا چه ممکن است پر از پیچ و تاب کرد
 چشمی که دسته دسته به گلزار کائنات
 نرگس برای بندگی او شتاب کرد
 چشم و رخی که نرگس و گل از حیای او
 گل آب شد ز حسرت و نرگس حجاب کرد
 ای خان و مان خراب چه بیداد میکنی
 با دیده که تربیت شیخ و شاب کرد
 ای بی ادب برو عرق انفعال ریز
 ورنه ترا نتوان بدعا غرق آب کرد
 آزار چشم دلبر ما لایق تو نیست
 همچون تو کیست این گذر ناصواب کرد
 چشم (رءوف) و دیده (بابا) مقام تست
 اکنون توان که دیده ما کامیاب کرد
 یارب کند به دیده ما زود انتقال
 دردی که چشم مست ترا پر ز آب کرد (۶)

(۸)

آه از غم بی نیازی یار
 فریاد ز دست جور دلدار

(۶) شیخ بابا ره سوول و مهلا په نوونی مهلا نه حمه دی صائب نه پاره
 شیره یشیان پیکه وه به بونه ی چاویشه ی شیخ نه جمود دینه وه وتووه .

لیلای من از رم غزالت
 دیوانه‌ترم ز قیس بیزار
 از فتنهء جادوان چشمت
 بیمارترم ز چشم بیمار
 شادم به امید حرفی از تو
 از لوم رقیب و طعن اغیار
 یکبار گل رخت ندیدم
 دیدم دوهزار نیش از خار
 بر عاشق بی‌نوا گواهی
 از بهر خدای حی دادار
 عمریست فتاده بر در تو
 شاید به سرم روی تو یکبار
 جانا چه شود برغم زاهد
 باری گذری به این گنه‌کار
 تا چند خورم غم فراوان
 تا چند کشم جفای بسیار
 من طاقت هجر دلبرم نیست
 ای وصل تو جان من نگهدار
 فریاد ز بی‌کسی کسی نیست
 حال دل من پیرسد از یار
 سالی است ازو خبر ندارم
 رنجور برفت از برم یار

در چاه زنج ببرد یا خود
در سلسلهء دو زلف طرار
گر مژده دهی بشارت آرد
دل گشت فدای پای دلدار
(بابا) سر و مال و جان خود هم
زین مژده دهد به آن خبردار

(۹)

ای مالک جهان نبوت توی امیر
وی پادشاه ملک ولایت توی شهیر
بر سرّ امر و نهی (کما هی) توی خیر
ای مظهر فیوض الهی توی بشیر
وی مظهر مراد خدایی توی نذیر

★ ★ ★

ای مقتبس ز شمس ضمیر تو انبیا
وی مقتبس ز بدر منیر تو اولیا
قطع نظر نموده ز خود جمله ماسوی
روز جزا به جز تو ندارند پیشوا
ای تو شفیع مطلق و من عاصی و اسیر

★ ★ ★

روزی که يك قلم دو جهانرا یکی است شاه
این ملک و مال و عزت مردم شود تباه
واندم که هرکسی به شفיעی برد پناه
با اشك سرخ و موی سفید و رخ سیاه
ماییم دست دامن و تو شاه دستگیر

★ ★ ★

در گلشن هوا هوسی صرف کرده‌ام
در کلخن خطا نفسی صرف کرده‌ام
در نار سهو خار و خسی صرف کرده‌ام
عمر از هوای نفس بسی صرف کرده‌ام
بی طاعت و عمل تو رءوفی و هم ظهیر

★ ★ ★

ای خلعت شفاعت کبری توی و بس
روزی که پرسشی نکند هیچ کس ز کس
بر نقد طاعتی چو نداریم دسترس
از لطف عام خود تو به فریاد ما برس
تو منعم و کریمی و ما سائل و فقیر^(۷)

(۱۰)

ای نفس بداندیش دمی بهر خدا باش
از بهر خدا تابع احکام قضا باش
با اهل جهان چند توان رنج کشیدن
یک لحظه هواخواه محبان خدا باش
اظهار تملق همه رسوائی محض است
زینهار دمی صبرکن ای نفس رضا باش
آسوده شو از کشمکش شهرت دوران
در گوشه عزلت نفسی بی سرو پا باش

(۷) شیخ باباره‌سوول ئەم پینج خسته‌کی‌یه‌ی له ته‌عریفی پیغمبه‌ردا وتوووه
دروودی خوای لی بێ .

تا کی همه جا سلسله جنبان تکبر
 این داعیه بگذار و انیس فقرا باش
 از اهل جفا هیچ صفائی نتوان یافت
 زینهار غبار قدم اهل وفا باش
 برباد مده خاک خود از آتش آمال
 سیلاب فنای خس و خاشاک هوا باش
 اندیشه آهنگ بقا نیست کسی را
 آماده تحریک دم تیغ فنا باش
 بگذر ز خیال غم آشوب علایق
 در هردو جهان عاشق بی برگ و نوا باش
 از فتنه املاک مکن شکوه بی جا
 مردانه بیا و هدف تیر بلا باش
 خواهی که سرافراز شوی در همه عالم
 با خواجه خود بنده بی روی و ریا باش
 احرام ادب بند به طوف حرم دوست
 لبیک زنان خادم ارباب صفا باش
 خواهی که مراد همه عالم شوی ای دل
 از صدق مرید خلف الصدق (ضیا) باش
 پاک ار کنی آیینهات از زنگ کدورت
 جویای غبار قدم (نجم) هدی باش
 از طرز ادب دور نباید شدن ای دل
 هنگام حضورش عرق افشان حیا باش

گر میطلبی راه بسر منزل تحقیق
 از هستی موهوم درین بزم جدا باش
 ای صاحب ما قبله حاجات غریبان
 گاهی به کرم هم نفس اهل دعا باش
 گر جای تو تنگ است به غم خانه دلها
 پایی بنه و مردمک دیده ما باش
 وابسته به لطف تو بود حاصل آمال
 از کار فرو بسته ما عقده گشا باش
 (بابا) همه دم همچو (رءوف) از سر اخلاص
 در وصف ثنائش گهرافشان ثنا باش
 هر چند که يك (خیله) نیرزد گهر نظم
 ای جائزه گفته ما (شکر و چا) باش ^(۸)

(۱۱)

برخوان همیشه نعت به نام محمدم
 تر کن زبان ز شربت جام محمدم
 با خال و حور و کاکل و غلمان مرا چه کار
 مرغ اسیر دانه او دام محمدم
 دیگر هوای روضه رضوان نمیکنم
 از قمریان سرو خرام محمدم

(۸) شیخ بابا ریه سوول و مهلا ریه نوونی مهلا نه حمه دی صائیب ، نه م پارچه
 شیمه یشیان پیکه وه وتووه له بیاره .

از ناله‌ام بوجد در آیند قدسیان
 من عندلیب باغ مقام محمدم
 تا حشر اگر به هوش نیایم عجب مدار
 مست مدام بادهء جام محمدم
 از علو شان ناز بر افلاک میکنم
 تا خاکسار درگه و بام محمدم
 آمیخته چو شیر و شکر فکر خاطر
 تا در خیال مدح کلام محمدم
 در بحر فیض شد صدف گوهر یتیم
 قربان لفظ و معنی نام محمدم
 این بندگی به رتبهء شاهی نمیدهم
 فخرم همین بس است غلام محمدم
 بر صبح طعنه میزنم از صاف طینتی
 تا در پناه طرء شام محمدم
 فردا که يك قلم دو جهان را پناه اوست
 امیدوار رحمت عام محمدم^(۹)

(۱۲)

فارغ از پاس حیاتم ، در فتنای بیخودم
 غافل از خوشتن تا مبتلای بیخودم

(۹) شیخ باباره سوول نهم پارچه شیعره‌ی له تعریفی پیغمبردا وتووہ .

نیستی در عالم هستی بقای دیگر است
 مطلق از قید تعلق ، در ولای بیخودم
 عاشق مهجورم و یادم به جز معشوق نیست
 خویشتن گم کرده دشت ولای بیخودم
 گاه در امید وصل و گاه در بیم فراق
 معتکف در مسجد خوف و رجای بیخودم
 بر سماطم حاتم طائی گدائی میکند
 ریزه‌خوار خوان احسان سخای بیخودم
 مقتبس از شعلهء ادراک ما مهر فلک
 ذرهء پروردهء فیض لقای بیخودم
 در لباس فقر ناز پادشاهی میکنم
 تا به زیر سایهء بال همای بیخودم
 روح پاکم ، فارغم از نحس و سعد روزگار
 از گروه قدسی اوج سمای بیخودم
 پاکم از ظلمات ترکیب عناصر کرده‌اند
 مظهر نور تجلای صفای بیخودم
 طینتم آینهء تمثال نیکی ساختند
 از بدی بیگانه‌ام ، من آشنای بیخودم
 طعنه بر جام جهان بین میزند آینه‌ام
 صورت نورم ، هیولای هوای بیخودم
 آفرینم میرسد از فرش تا عرش برین
 زادم و جن و ملک تا در ثنای بیخودم

عاقبت (بابا) برای دفع علت‌های دل
 شربت‌ی دادند از دارالشفای بیخودم
 ناله ما شور آهنگ سماع قدسیان
 بلبل خوش نغمه رضوان سرای بیخودم
 باکم از طوفان عصیان نیست در روز جزا
 ناخدای کشتی لطف خدای بیخودم ^(۱۰)

(۱۳)

من گوی بلادیده چوگان فراقم
 حیران و سراسیمه میدان فراقم
 از حال من شیفته حیرت خبری نیست
 موج یم بی‌تابی عمان فراقم
 ای شیفته فرگس فتان غزالان
 بی‌پا و سرخنجر مژگان فراقم
 ای مست شراب نگه یار قدح نوش
 دریاکش پیمانه پیمان فراقم
 تو بلبل گلزار وصال و من غمبار
 بی‌بال و پر گوشه زندان فراقم
 تو زنده سرچشمه حیوان وصالی
 من مرده هجرانم و بی‌جان فراقم

(۱۰) شیخ بابا ریه سوول نهم پارچه شیعره‌ی بو مه‌لا مه‌حموودی بیتخود
 نویسیوه .

تو محرم بزم می وصل و من محروم
 دردی کش میخانه هجران فراقم
 بر ناله من گوش کن ای یار وفادار
 آوازه پر شور نیستان فراقم
 مینالم و این سوز نهان میکنم اظهار
 دل سوخته آتش سوزان فراقم
 از حسرت آن یوسف گم گشته عزیزا
 ماتم زده کلبه احزان فراقم
 گم گشته و آواره صحرای تحیر
 حرمان زده بی سر و سامان فراقم
 بر لوح دلم فاتحه یأس نوشته
 استاد ازل طفل دبستان فراقم
 آن بلبل حرمان زده گلشن وصلم
 در کنج ققص مرغ خوش الحان فراقم
 من قانعم از پیرهن یار به بویی
 ای نور بصر ساکن کنعان فراقم
 در باغ دلم جز گل پر داغ نروید
 من لاله شیلای گلستان فراقم
 آهم همه دوداست شرر قطره اشکم
 ای وای که من مجرم نیران فراقم
 مجنون صفتم با صف آشک و علم آه
 خود پادشه ملک بیابان فراقم

پروانه بی بال و پریم از اثر هجر
 شبهاست که من شمع شبستان فراقم
 در میکده هجر دوصد جام لبالب
 می نوشم و مدهوش خمستان فراقم
 عمریست که در بیشه هجران غزالان
 چون شیر زیان سلسله جنبان فراقم
 جنسم همه غم ، نقد متاعم الم و داغ
 در سوق بلا تاجر دکان فراقم
 خاکم همه برباد شد از آتش هجران
 سیلاب بلا دیده طوفان فراقم
 از نام و نشانم خبر ار هست و اگر نیست
 (بابا) ی جفادیده حرمان و فراقم

(۱۴)

عاجز و بی سر و سامان غم
 جان من واله او حیران غم
 ای شه مصر ملاحی
 بنده بندی زندان غم
 گنجم و بر سر من مار فراق
 ساکن خانه ویران غم
 بی تعلق ز هم شاه و گدا
 بنده حضرت سلطان غم

مورم و با علم آه دوان
 آصف ملك سليمان غم
 گو جهان بحر کند سیل سرشك
 نوحم و ساكن طوفان غم
 دیگر از آب سرشكم چه غم است
 آتش كشتی عمان غم
 فارغ از سود و زیان دو جهان
 هائم راه بیابان غم
 دست بر سفره حاتم فكشم
 ریزه خوار نعم خوان غم
 از ازل آمده با داغ درون
 تا ابد لاله بستان غم
 بی خبر از قفس راه حجاز
 همدم شور صفاهان غم
 مركز گردش پرگار بلا
 نقطه جدول دوران غم
 یاد جمعیت كاكل تا کی
 طره زلف پریشان غم
 گوشه چشم به قیصر فكتم
 خسرو محفل دوران غم
 رندم و گوش به سلطان ندم
 چاكر بنده مستان غم

روتق گلشن داغ جگرم
 قطرهء بارش نیشان غم
 بی نصیبم ز می و جام طرب
 مست پیمانهء پیمان غم
 فارغ از کشمکش قصر فلک
 اختر طالع ایوان غم
 آفت قلب سپاه فرحم
 فارس عرصهء میدان غم
 سربسر داغ دلم از هجران
 نقد سرمایهء دکان غم
 ناسخ جملهء احکام فرح
 آیت معجز قرآن غم
 در ره هجر شدم گرد کنون
 رفته از گردش دامان غم
 آه ازین آتش دل سوز ای وای
 شعلهء مجمر نیران غم
 بنگر از معجزهء تیغ فراق
 ماهم و پاره ز کتان غم
 وین عجب تر که به گلزار سرور
 بلبل کلخن ویران غم
 طائر قدسم و از داغ فراق
 قمریء سرو گلستان غم

این بین کز اثر سردی آه
جان و دل سوخته بریان غم
آه صد آه ازین بخت سیاه
تیره روز شب هجران غم
حال (بابا) ز من حیران پرس
عاجز و بی سر و سامان غم

(۱۵)

ای چای ، اگر راحت جانفائی ، جفائی
نه نعمت عامی ، به خدا عین بلائی
گر آب حیاتی سمی ، گر لعل خرف وار
بدیمن زغن گر به مثل مرغ همائی
هرچند که در انجمن خلق عزیزی
بس خواری چو بر چشم شه عصر نیایی ^(۱۱)
محبوبی اگر در نظر مردم دنیا
مبغوضی چو متروک ز محبوب خدائی ^(۱۲)
دل گفت برو ترک کن این آرزوی نفس
(بابا) به حقیقت تو اگر طالب مایی ^(۱۳)

(۱۱) و (۱۲) مهبهستی له شیخ نهجموددینه که وادیاره چای نهخواردووهتهوه .
(۱۳) شیخ بابارهسوول نهم پارچه شیعرهی بو بهدناوکردنی چایی داناه .
سهییدعهبدولقادر ناوی تالشییش که فقهقیرهکی هاوری شیخ
بابارهسوول بووه ، بهمجوره له وهلاما داکوکی له چایی کردووه :

(بابا) متنفر اگر از حضرت مایی
دستت نرسد دامن و سلم ز گدائی

چوار خسته‌می

فریاد ز کوی نیکوی دور شدیم
ای وای ز فیض باری مهجور شدیم
در بزم وصال سوختم از هجران
افسوس ز نادیدن او کور شدیم

حاشا اگر از عزت ما نقص و فتوری
حاصل شود از نفرت هر بی سر و پائی
گر محفل جمع است و گر منزل وحدت
بی فیض وجودم نبود هیچ صفائی
شوری به سرت از طرف ارچه نمانده است
در ذم چه کوشی و چنین سفله چرائی
در زمره عشاق خودت شهره آفاق
بنمودی به بی‌مهری و بی‌عهد و وفائی
آن شاه که در طبع شریفش نه عزیزم
مطبوع نباشد بر او هیچ غذائی

یادی شیخ عبدالکریم ئەحمەد پەرزە

ئەم ذاتە کۆری سەید ئەحمەدی کۆری سەید موحەممەدی کۆری سەید ئەبدولرحیمی میسری (۱) . لە خانەشور لە ناوچەی باوەجانی فراوەتە بەر خۆیندن و پاشان کە تۆزێ ئاوازایەتی هاتوووە بۆ شارەزور بۆ فەقێ بەتێ و لە دێی ئەحمەد پەرزە کە ئەوکاتە مەلا ئەبدولرحیمی چروستانەیی لەوێ مەلا بووە لای شیخ مەرووفی ئێرگسەجار — دامەزراوە ، پاش ماوەیەک لەوێشەووە چوووە بۆ هەلەبجەو لەوێ لەگەڵ شیخ بابارەسوولی یێدەنی یەکتریان ناسیوە بوون بە برادەر و ئێتر پێکەووە خۆیندووینە . پاش ماوەیەکی تر لە هەلەبجەووە پێکەووە چوون بۆ پەرس بۆ لای مەلا قادری مەلا مۆن و لەوێ خۆیندووینە . لەگەڵشی چوون بۆ قەزابات و پاش ماوەیەک لەوێوە چوون بۆ سولەیمانی و لای شیخ بابەعلی تەکیەیی دامەزراون . لە سولەیمانی بەوێک جیا بوونەتەووە و شیخ بابارەسوول — وەک پێشتر باسمان کرد — چوووە بۆ بیارە و شیخ ئەبدولکریم لە جێی خۆی ماوەتەووە . پاشان ئەمیش چوووە بۆ بیارە و لەگەڵ شیخ بابارەسوول یەکیان گرتووەتەووە ئەمیش لەوێ دەستی کردوووە بە خۆیندن . تا پاش کۆچی دوایی کردنی شیخ مەرووفی ئێرگسەجار ، شیخ ئەبدولکریم کە ئەوکاتە جەمەلجەوامیس

(۱) ئەم سەید موحەممەدە کە بە حاجی موحەممەد مەشهور بووە ، لەگەڵ سوپای میسر کە چوووە بۆ حیزاز بۆ سەرپان کردنەوێ بزوتنەوێ و دەهانی ، چوووە بۆ مەککە و مەدینە و لەوێوە هاتوووە بۆ بەغدا و لەوێشەووە چوووە بۆ ناوچەی باوەجانی لە کوردستانی ئێران و لە دێی خانەشور نیشتهجێ بووە .

ئەخوينى ، بە فرمانى شىيخ نەجموددىن دەست لە خویندن ھەلئە گرى و ئەرۋا
 بۆ تىرگە جاپ لە جىيى شىيخ مەعرووف دائە نىشى و دەست ئەكا بە
 دىمىس بى و تنە ھەي فەقىيان و ئەبى بە پىش نوڭزى خەلك ، چونكە وەختى
 خۆى كە شىيخ عەبدولكەرىم لە خانە شوورە ھەتو ھەتو ھەتو ھەتو ،
 شىيخ مەعرووف چاودىرى و سەرپەرشتىي كردو ھە ، لە بەرئە ھەتو شىيخ
 نەجموددىن بە موفاسىبى زانىو ھە پاش كوچى دوايى شىيخ مەعرووف شىيخ
 عەبدولكەرىم ېرۋا سەرپەرشتىي ڤى و شوئە كەى بكا و ئەھىلئى كوئىرئىتە ھە
 چونكە مىنالى گەورە ھەى ھەى ئەم ئەركە بە جىيى بىيى .

شىيخ عەبدولكەرىم ئىنسانىيەتى پەرەشتە بەرزو دىسۆزى موسولمانان و
 خزمەتگوزارى خەلك بو . ئەو خزمەتەى ئەم بە مىنالى شىيخ مەعرووف و
 بە تىكراى خەلكى ئەو ناوچە ھەى كردو ھە ، لە ھەموو كەسى ناوچە ھەتو .
 بۆ ھەش بەھالى دانىشتو ھەى ئەو ناوچە ھە ، ئەك ھەروەك مەلایەكى گەورە
 يا ھەك شىيخىكى باش و ڤى پىشانە ڤىكى لىھاتو ، بەلكو ھەمىشە ھەك
 براىەكى دىسۆزىش تەماشى كرا ھە .

شىيخ عەبدولكەرىم پاش دامەزرانى لە ئەھمەد ڤىرئە و ڤىھىنان و مال
 يىكە ھەنانى ، پىو ھەندى جارانى لە گەل شىيخ بابا ڤەسوولى بىدەن و لە گەل
 مەلاكانى ھەلەبجە ھەروپشتى بە تىنتر كردو ھە . ھەمىشە ھەتو چو ھەى بۆ
 بيارە بۆ لای شىيخ نەجموددىن و پاش ئەو ھەى بۆ لای شىيخ عەلاؤددىن
 بو ھە ، بى و چان لە گەل ئەو ھەروپى يە ھەى بە دەم موسولمانانى ئەو
 ناوچە ھەى بوون بۆ چار كەردنى ھەر گىرو گىرئە ھەتو ڤىيان .

ئەم ذاتە لە ١٣٦١ ھەى كوچى دوايى كردو ھە تا دورا ڤوڭزى ڤىيانى ھە
 لە ئەھمەد ڤىرئە ماو ھەتو ھە .

شىيخ عەبدولكەرىم ھەك مەلایەكى باش بو ، دەستى شىعەرى ھەبو .

به داخه وه شیعره کانی کۆنه کراوته ته وه ، به لām من چهند پارچه به کیم لایه ،
وا لیره دا بلاویان ته که مه وه .

(۱)

به کوردی :

ئهم دهرده تووشی من بووه ئه مپۆ له رووی ههوا
چاره ی چی به پێم بلێن ئه ی ره فیکانی باوه فسا
هه رلا ئه چم چ جایی ئه جانیب که قه وم و خویش
به دتر له ئه جنه بی له ده ری خۆی ده رم ئه کا
مه نفووری طه بی کافرو موسلیم وه ها بووم
پێم ناده نی بچم نه ئه ده یرو نه خانه قا
ده رمانی ده ردی تۆ له لای منه ییچاره ییت بلێم
هه سته برۆ په نا به به ئه صحابی موصطه فا
گه ر کافری موغانیدی سه د ساله ییته لای
گورجن ئه ییته موخته هیدو مه حره می خودا

(۲)

وه ره ئه ی دڵ وه کوو په روانه بالی عیشق په یدا که
به ده وری شه معی شه رع ی ئه نوهره سه د سۆز به رپاکه
له طه عنه ی شیه ته کانی وه ک حو بارای رینگه لی گوم بوو
مه ره نه جو بێ به یه ک شوعله هه موویان ته فروتوونا که
طه ره فدار ی شه ریعه ت شیر ه وه ک صیددیق و فارووقه
له حیزه فیکلی ریتویی بووله هه ب یا جه هل بێ باکه

ئەگەر باوەر بە من ناکەي وەرە تۆزى بە چاوى دڭ
 تەماشای حوسنى ئىقدامى مودىرى وارماوا کە
 دەسا ئەي ئەهلى فەزل و مەریفەت ھەردەم بە سۆزى دڭ
 تەمەنای نەصرەت و تەوفىقى ئەم ذاتە بکەن چاکە
 قوبوولى کەي بە لوطقى خۆت خودايا ئەم تەمەنایە
 بە حەققى ئەوکەسەي فەرمووتە پىي (لولاك لولاك) (۲)

(۳)

ئەمە چى بوو سولەيمانى وەھا پر شین و گریانە
 کەچى شادی و بەشارەت سەربەسەر پر گردى سەيوانە
 ئەمە چى بوو کە زیندوو يەكقەلەم بى دەنگ و خامۆشە
 لەناو مردوو کەچى ھەر بەزمە ، ھەر ئاھەنگە ، سەیرانە
 ئەمە چى بوو کە ئەم قەبرە دووصەد سالانە وەك قەسرن
 کەچى ئەم قەسرە شیرینانى شارە وا پەريشانە
 چى پە پووش و پەلاشى گردى سەيوان عەینى گولزارە
 کەچى باغو گول و گولزارى شار وەك شارى موورانە

(۲) مامۆستا مەلا قادرى سۆفى مەلای فەقىجەنە ئەبى لای حسین بەگى
 حەسەن بەگى موحەممەد پاشا کە مودىرى ناحیەى وارماوا بوو ، ئىجازەى
 مەلایەتى بە مەلا حەسەنى شاترى ئەدا کە پاشان بە مەلا حەسەنى ھۆرین
 ئەناسرا . حسین بەگ بەم پۆنەو ئەھەنگىک ئەگىرئى و شىخ عەبدولکەریمیش
 لەسەر داواى مامۆستا مەلا قادىر کە وىستوویەتى قەدرزانیى خۆى لە
 پیاوہتى حسین بەگ دەربىرئى ، ئەم چەند بەیتە ئەلئى و ئەیدا بە یەکى
 لە فەقیکان لە کۆرى ئاھەنگە کەدا ئەیخوینیتەوہ .

له يهك مزگه وتو ته كيهو مه درمه كهس نايي دهنگن
 نه (قد قامت) نه ياهوويي ، نه (بسم الله) نه سوبحانه
 له هر قه بريكه وه گوئ بگري ههروهك نه غمهي داود
 سه داي ته كييري عيدو خوطبه يي ئاوازي قورئانه
 وه هام زاني منيش ئه و حاله ته روئيايه ئه يينيم
 له بو ته حصيلي بيداري خوم هينايه جؤلانه
 كه هوشم هاته بهر نه ختيك و پرسيم بؤم موحه ققهق بوو
 ئه مه ئاشاري كوچي شيخي عه سرو فخرى كوردانه
 چ شيخي ؟ هه زه تي باباعه لي ، عه للامه يي دموران
 كه نه قصه گه ر بلييم عيلمى وه كوو دهريايي عه ممانه
 به فريضى عيلمى ئه و ره يي به قورباني عولوومي بم
 فورووع و ئه صلى ئه م دينه وه ها خوش رهنگ و ره ييانه
 به عيلمى ئه و بوو ئه م ئه سراره شيرينانه دهركه وتن
 به فيكرى ئه و بوو ده رهاتن هه موو ئه م دورپو مه رجانه
 به ياناني به ديمه ي بو مه عاني موشكيل و مه خفي
 به نه خوئ بوو كه سه رفي لي ئه بوو ئه شكالي ييگانه
 كه لامى وا به حيكمهت سه وق ئه فهرموو بو عه قيدو دين
 موعايد دائه ما له م ته رزه ته فسيره و هه ديشانه
 له پاكي طينه تي چي بلييم ؟ مه لهك ههيران ئه بوو ئه يوت
 چي به ئه م روحي مه حضه وا له فهردي نه وعي ئينسانه
 هه زارو سيصه دو په نجاوو تو شيخ هيجره تي فهرموو
 به عه زمي سيبه ري ئه و تاقه سه روي باغي ئه كوانه

ته قاضای ئەم ھەموو تەحقیقی عیلم و خزمەتی دینە
 بەلێ ئەیلی جیواری ھەزرەتی شاھی پەسوولانە
 بەقوربان گەر بێم تۆ مردووی لال بێم وەکوو لالە
 خەلاتی زیندویی قەطعیت لەمەولاولە لەسەر شانە
 بە ئیمە گەر بێم مردوو لەپاش تەشریفی تۆ ھەققە
 کە قووتی ژینی پۆچی ئیمە بۆ ئەو بەحری ئیحسانە
 یەقینە تۆ مەقامت جەننەتی فیردموسی عولیایە
 مەقامی ئیمە ھەم مەعلوومە بێ تۆ قەعری زیندانە
 لە ئەم زیندانی یانی خۆتە قەت غافل مە بە قوربان
 لە حالی عەبدی خۆپرسینەو شێوەی بزورگانە
 غەمت لابە ، فەرەح بێتە دلت (فانی) کە نووری ئەو
 لە جیگایە وەکوو خۆری درەخشان پرتەو ئەفشانە (۳)

(٤)

لەپاش دەرچوون لە دەستی بەفرو باران
 بە لاوازی و کەمیی ئینسان و ھەیان
 بە لاقرتی سوئالم کرد لە شوانی :
 چی بە تەئریخی ئەم سالا برا گیان ؟

(۳) شیخ عەبدولکەریم ئەم پارچە شیعری بۆ لاواندنەوێ شیخ باباعەلی
 تەکیەیی وتوووە کە یەکیەک بووە لە مەلا گەورەکانی سولەیمانی .

به صدها فسووس و هه شهت جوابی داوه
« سیاسالیتیکی پیسو و ، هه شهت ئامان » (۴)

(۵)

به فارسی :

ای دل گم گشته خون شو ، عالمی برباد شد
گریه کن ای دیده ، صبر از دل که بی بنیاد شد
سینه آتش گیر و خاشاک وجود مرا بسوز
تیز شو آتش که آه و فالهات امداد شد
ای کف افسوس رو بر زانوی غم حلقه شو
غم مخور پیشانی عجزت دگر املا د شد
فالهه مو آج رو در شهر غم آواز ده
یک قلم شادی ز ملک خاطران فاشاد شد
ای چمن رو خاک بر سر کن تو سرو خویش را
کز میان باغ دین آن قامت شمشاد شد
آنکه از بازوی سعیش در طریق مصطفی
خانقاه و مدرسه از علم و دین آباد شد

(۴) زستانی سالی ۱۳۴۳ (۱۹۲۵) زستانیکی تووش و سهخت بووه . شیخ
عهبدولکه ریمیش ئهم پارچه شیعره ی بو یادکردنه وهی ئهو زستانه داناوه .
دوا نیوه بهیتی پارچه شیعره که به حیسابی حوروونی ئه بجهد سالی
۱۳۴۳ ئه گریته وه بهمه رجی وشه ی (هه شهت) به رینووسی کون واته
به (عشرت) بنووسری . (پیسو و) یش به شیوه ی قسه کردنی هه ندی
ناوچه ی کورده واری واته (پیسو بو) . ئهم پارچه شیعره مان له پرووی
فوتوی که شکۆله که ی مه لا هه زیزی ریشاوای نووسیه ته وه .

آنکه از اکسیر فیضش هر که را يك ذره یافت
 زرّ خالص گشت و از زنگ هوا آزاد شد
 گرچه کوه بیستون چهل بالا گیر بود
 بهر تخریش چه شیرین تیشهء فرهاد شد
 از حوادث هر که دیدی منکر معروف خواند
 بی‌نویان را که هرجا اهل استمداد شد
 وضع را اندر بیان دین به نحوی صرف کرد
 از زبان منکران عهد هم آزاد شد
 تا شد آن خورشید برج معرفت غایب ز خلق
 از میان اهل دین خود محشری ایجاد شد
 مستقیم اندر شریعت ، بهره‌مند اندر طریق
 چون ضیاء نجم‌الدین آن رهبر امداد شد
 هر کرا از همت فاروق ثانی پرتوی
 شد نصیب از غم برست و هم چو او دلشاد شد
 طالبان علم خاموش و مریدان در خروش
 وای بر حال همه از دستشان ارشاد شد
 منع درویشان مکن از ناله و آه و فغان
 آه صد آه از جهان آن مرکز ارشاد شد
 گرچه از خدمت جداییم ، لیک از لطف خدا
 خاطر م با منکرائش خصم مادرزاد شد
 گریه کم کن (فائیا) ، همت ز نجم‌الدین طلب
 آنکه از فرموده‌اش این بیت شیرین یاد شد

منکر از من چون جدا شد خویش را داند که او
 زیر بار نفس و شیطان خسته و بیمار شد
 او چو از شغل خدا يك لحظه آسایش نداشت
 رمز تاریخش ز حرف (شاغل) ایجاد شد (۵)

(۶)

این چه غوغائی است می‌خیزد ز ارکان جهان
 شور محشر شد هویدا در میان انس و جان
 واله و سرگشته و حیران و در جوش و خروش
 شاه و سلطان ، میر و خاقان ، جمله پیر و جوان
 چشمه چشم صفای مهر از غم پر کدور
 نقطه حال جفا بر سینه مه شد عیان
 از تنور دیده شد بسط زمین طوفان اشك
 سرخ شد از جوش سیل خون دل هفت آسمان
 رونق باغ صفا از آه مردم شد خراب
 رنگ گل از ناله بلبل برفت از بوستان
 لاله خون‌ریز است از آه دل و گل سینه چاك
 زخم خار صد جفا در پرده دل باغبان

(۵) شیخ عبدالکهریم نهم پارچه شیعه‌ی به‌بونه‌ی کوچی دواپی شیخ
 معرووفی نیزگسه‌جاره‌وه وتووه . پسته‌کانی وشه‌ی (شاغل) به‌حسابی
 حورووفی نه‌بجهد نه‌که‌نه ۱۳۳۱ که سالی کوچی دواپی کردنی شیخ
 معرووفه .

شد. پریشان خاطر مجموع اعیان زمین
 گردد حسرت بر جبین بنشست ارکان زمان
 کاکل مشک جهان بیریده از تیغ جفا
 سنبل زلف بتان پژمرده از باد خزان
 از خرد پرسیدم این غوغا و آواز حزین
 گریه بر لب ، دست بر سر ، گفت هان ای بی نشان
 آفتاب برج عدل و ماه اوج سلطنت
 شاه جمجا ، میر والا ، سایه نوشیروان
 فخر ملت ، تاج سطوت ، زینت تخت و نگین
 مهر رفعت ، زیور شوکت ، سلیمان زمان
 اشک بخش خسرو و حسرت ده کاووس و کی
 پنجه بر پیچ اسد ، خونریز صد چون قهرمان
 شیر میدان ، شاه ایران ، رستم میدان جنگ
 آفت قلب سپاه ، آشوب جان دشمنان
 کنز احسان ، بحر عرفان ، خادم پیر و مرید
 نظم دولت ، سعد ملت ، راحت روح روان
 زین معما پرده برداریم دل خون شد ز سوز
 تابع خیر البشر ، نور بصر ، سرکار خان
 (مصطفی) نامش بسان نام فخر المرسلین
 مرغ روحش شد طفیل او به گلزار جنان
 در میان کافران مانند شاه کربلا
 جان به جانان داد و از دنیای فانی شد نهان

از سوار برگ ماتم شد جهان شام غریب
 گرد گل از خون شفق در مشرق روی بتان
 کاش هنگامی که تیرش از نیام آمد برون
 دست دشمن خشك و قامت خم شدی همچون کمان
 کاش آن روزی که گلگون شد زمین از خون او
 میدردی تیغ قدرت سینهء داود خان
 کاش آن وقتی که شد غلطان خون آن شهسوار
 پایمال سیل قهر حق شدندى کافران
 زین جفا از ابر تا روز جزا خون میچکد
 میر میران مصطفی شد کشتهء شیطانیان
 آسمان جور و ارض معدلت بی نور ماند
 از غروب پرتو مهر رخ آن نوجوان
 از وفاتش سبعة سیاره بی تاب و قرار
 در عزایش چشمهء چشم ثوابت خون چکان
 ابر بر ناکامی او آنچنان بگریست زار
 خانهء اهل جهان از سیل خون شد بی نشان
 ریخت چندان اشك حسرت عرش بر بام فلك
 گشت بهر جوی خون چشم کواكب ناودان
 حسرتا شد ملك ایران بی نظام از فوت او
 مهوشان بی ناز و جمع خانمان بی خان و مان
 خواهم از تیغ غضب جان و تنش صد پاره باد
 آنکه باعث گشت بهر این جفای بیکران

(فانیا) زین سوز دیگر خامه‌را کوتاه کن
مرغ و ماهی سوختند از آتش آه و فغان

بهر تاریخش فروشد فکر در بحر خیال
نیل بر سر ، فاله در دل ، دیده گریان ناگهان

خامهء دست قضا بر لوح خاطر زد رقم
رمز سالش (خیمه زد بر مأمن دار الامان) (۶)

(۶) شیخ عبدالکرمیم هم پارچه شیمه‌ی بۆ لاوانده‌وه‌ی موسته‌فا خانی قوبادی وتوو که له جه‌نگی قه‌لخانیدا کوژراوه . پرسته‌ی ناو دوو که‌وانه‌که له نیوه‌ی دووهمی هم به‌یته‌دا ، به‌حیسابی حوروونی نه‌بجهد نه‌کاته ۱۳۳۷ که سالی کوژرانی موسته‌فا خانه .

يادی مهلا قادری سو فی

ئەم ذاتە کوپری موخەممەدی کوپری سەفەری کوپری ئەحمەدی کوپری
موخەممەدە ، ئەچیتەووە سەر (وہلی) ناویک و لەمەووە ئیستا نەوہی ئەم پیاوہ
ہەموو بە (ہۆزی وہلی) ناسراون •

ئەم (ہۆزی وہلی) یە بەرلەوہی جافی مرادی یینە گەرمیان لە ناوچەیی
(دزیایش) نیشتەجی بوون و جاروباریش پۆیشتون بۆ دەوری (کانی
بەردینە) و (بیسەلمین) و گەلی جاریش لە (گولان) ی نزیکی (فەقی جەنە)
ماونەتەوہ • کەواتە ئەمانە لە جافی مرادی نین ، بەلام بەہۆی ژنو ژنخوازەوہ
لە گەل ہۆزی (شاتری) ئیستا وایان لی ہاتووہ بە بەشیکی لەوان دائەنرین و
لە خیر و شەرا بە یەکی ئەناسرین •

باوکی مامۆستا مەلا قادر لە دینی (ژالەناو) دانیشتووہ • مەلا قادر
ہەر بە منالی نراوہتە بەر خویندن و پاشان کە فامی پەیدا کردووہ چووہ
بۆ بیارە بۆ خویندن و تا بووہ بە مەلا خویندووہ تی و ہەر لە بیارەیش
ئەجازەیی وەرگرتووہ لای مامۆستا مەلا قادری گەورە و پاش
ئەجازەوہر گرتیش ہەر لە بیارە ماوہتەوہ و ژنی نەہیناوە تا لە سالی ۱۳۳۳دا
لە سەردەمی شیخ نەجموددینداو بە فەرمانی ئەو بە مەلایەتی چووہتە
کانی کەوہی شەمیران و^(۱) لەناو عەشرەتی (یەزدان بەخشی) دا بووہ بە مەلاو

(۱) مامۆستا مەلا قادر ، پاش کوچی دوایی شیخ عەبدوللای شیخ موخەممەد
ئەمین عەبابەیلینی بووہ بە مەلای کانی کەوہ . ئەم شیخ عەبدوللای مەلاو
مودەریس و شاعیر و نازناوی (جەفایی) بووہ . دیوانیکی شیعری ھەیە
لەمدوایی بەدا لەلایەن شیخ موخەممەد علی قەرەداغی بەوہ لەچاپ دراوہ .

پاش ماوهیه کی کم زینه ت خانی کچی حاجی مه لا عه زیری وازوئی هیناوه که جافی هاروونی یه ، به دهرس و تنه وه و ئاموژگاری کردنی موسولمانانه وه خه ریک بووه و فه قیقی به هره مه ندی زوړی وه که مه لا فه تاحی کاگرده لی و مه لا فه زو للی تالشی لای خویندو و یانه و پیگه یشتون .

پاش چه ند سال ماموستا مه لا قادر کانی که وه ی به جی هیشتو وه و باری کردو وه بو (فه قی جنه) له ناحیه ی وارماواو لای حوسه ین به گی حه سه ن به گی موحه مه د پاشای جاف بووه به مه لاو له وئیش هر خه ریکی پیگه یان دنی فه قی و ئاموژگاری کردنی موسولمانان بووه و نژیکه ی بیست سال له وئ ماوه ته وه ، نه و جا باری کردو وه چو وه ته دئی (بانی خیلان) و مزگه وت و مه دره سه ی تیا کردو وه ته وه و تا له مانگی ره بیعولشانی سالی ۱۳۷۲ (۱۹۵۳) دا کوچی دواپی کردو وه — هر له وئ ماوه ته وه .

ماموستا مه لا قادری صوفی یه کچ بوو له و که سه نایابانه ی که سه رانسه ری ژبانی خو یان بو خزمه ت کردنی موسولمانان سه رف نه که ن . مالی هه میسه وه که دیوه خان وابوو . زوړتری مه سه رفی فه قیکانی له گیرفانی خوی بوو . به شیکی زوړی ومختی له هاتوچوی نه م لاو نه ولادا بوو بو چارکردنی گیروگرفتی ناو خه لک و ئاشت کردنه وه ی نا کوکان و دوستی کردن له یتوانیانا ، سه ره رای خواپه رستی و جی به جی کردنی نه که ئایینی یه کانی به رابه ر به موسولمانانو وه لام دانه وه ی پرسی شه ری له هه موولایه که وه . هه میسه به ر له پوژبوونه وه له مزگه وت ئاماده نه بوو و ئیوارانیش تا پاش نوژی خه وتنان نه نه گه رایه وه بو مال .

نه و پیوه ندی دوستی یه ی له گه ل شیخ نه جموددین بوویه تی زوړ به تین بووه و زوړ کات له ژووره بچو که که یا به سه ر پله کانه کانی دالانی خانه قای بیاره وه که نه چی بو مه دره سه و حو جره ی فه قیکان ، پیکه وه دانیشتون . نه و

دۆستایه تییهی له گه‌ڵ شیخ عه‌لا ئود دینیش هه‌ر بوو و هه‌موو سالی ئه‌هات بۆ
بیاره بۆ سه‌ر لێدانی و هه‌ر چه‌ند نامه‌ی بۆ ئه‌نووسی ، ئه‌م چوار خسته‌کی به
جوانه‌شی له سه‌ره‌تای نامه‌که‌یه‌وه بۆ ئه‌نووسی :

هه‌مه‌ بیگانگان چنان داند

که منت آشنای درگاهم

ترسم ای میوه درخت بلند

که نیایی بدست کوتاهم

وه‌ك زانیومه ئاوانی مامۆستا مه‌لا قادر به (سۆفی) بۆ جوی کردنه‌وه‌ی
بووه له (مه‌لا قادری مه‌لا مۆمن) واته باوکی ئه‌و ناوی مه‌لا مۆمن بووه‌و
باوکی ئه‌م ناوی سۆفی موحه‌مه‌د بووه . بیست و شمه‌ بۆیه‌ و ئاوانراوه‌ چونکه
هه‌ر له سه‌ره‌تای فقه‌یه‌ تییه‌وه سولووکی کرد و وه‌ بووه به سۆفی و هه‌ر
له‌خۆیشیا سۆفی مه‌شرب بووه .

یادی مه لا مه محمودی موفتی ”ببخوده“

مه لا مه محمودی ببخود کوری مه لا موحه مه دئه مینی موفتی سوله یمانی کوری مه لا ئه حمه دی موفتی مه شهوور به (چاوماری کوری مه لا مه محمودی دلیژه بی به که له گهل شیخ مه عرووفی ئۆدی پتکه وه مودم پریمی مزگه وئی گه وهی سوله یمانی بوون .

ببخود له سالی ۱۲۹۶ی هجره تله له سوله یمانی هاتووته دنیاوه و له مه درسه و مزگه وئی خۆیان و هه روا له مه درسه به ناووبانگه کانی تری سوله یمانی خۆیندوویه . ماوه یه کیش له پینجوین لای مه لا عه بدولر محمانی پینجوتنی و ماوه یه ک لای مه لا قادری گه وره ش له بیاره خۆیندوویه . هه ر له و ماوه ی له بیاره خۆیندنه یلا پتوه ندی رۆحیی له گهل شیخ نه جموددین په یلا کردووه و بووه به یه کئی له مورینه جانا نه کانی . ماوه یه کیش له هه له بجه بووه به (حاکم) و ماوه یه کیش له گهل ره فیق حیلمی و زیومر مامۆستایه تی کردووه . سه رده میکی زۆری ته مه فی له هه له بجه به سه ربردووه تا مه لا عه بدوله زیزی موفتی کاکی له ۱۳۶۶دا کۆچی دواایی کردووه ، ئه و جا گه راوه ته وه بۆ سوله یمانی و له جیکه که ی ئه و دانیشتووه ، تا له سالی ۱۳۷۶ (۱۹۵۵/۸/۲۵)دا کۆچی دواایی کردووه (۱) .

(۱) تا من له بیاره بووم و ببخود له هه له بجه بوو هه رچه ند بچووما به ته هه له بجه له گهل ئه وو مه لا کانی هه له بجه پتکه وه راما نه بوارد . که پاش گه رانه وه ی ببخود بۆ سوله یمانی ، منیش له ۱۹۵۱دا بیاره م به جی هیشته و چومه سوله یمانی ، دۆستایه تیمان له جاران به هیتتر بوو و هه موو

ههفتهیهك ئهچومه لای . بهداخهوه كه كۆچی دواایی کرد من له
سولهیمانی نهماپووم و گواستبوومهوه بۆ کهرکوک . ههوالی مردنی زۆری
ناپههت کردم . له دوورهوه بهم پارچه شیعره لاواندمهوه :

بێخوده یا باخوده ، بێهۆشه یا هوشیاره دڵ
نووستوووه چاوی له خهودایه ، وه یا بێداره دڵ

ئهم سهعاته پۆژه یا شهو بۆچی بهرچاوم پهشه
یا دهمی هیچرانه ، بۆیه عاجزو غهملاره دڵ

دووکهله ههستا له سینهم تالی کرد سهفحهی جیهان
یا گری ئاگری جهفای لێ بهربوووه پر ناره دڵ

یاوه کوو بیستووومه (بێخود) مهنبهعی عیلم و ئهدهب
ئهو عزیزمی میسری پۆحه لهو پرو سهرشاره دڵ

پهختی کۆچی بهست و پروی کرده بیابانی بهقا
یانێ لهم دارولفهناي خاوهن جهفا بێزاره دڵ

کۆچی بێواده له زومرهی یاوه ران و دۆستان
یانێ ناچاری قهزای فهرمانی بێ ئینداره دڵ

پێنجهمی مانگی موحهیرهم بوو تهمی ئهم ماتهمه
یانێ هاودهردی شههیدی کهربه لای ئازاره دڵ

کۆچی خیرت بێ برا بۆ دیدهنی دلداره کان
بۆ لیکای (بابا په سوول) و یاره کهی ئهفکاره دڵ

دڵ به ئیش و موپته لایه ، ئیشی بهم چهرخه نی به
یانێ لهم بازاره دا بێ کاسبی و بێ کاره دڵ

تال بووه لێم کاکمی من سهیرانی گوگزار و چه مهن
چۆن به بێ تۆ طالیبی دهشت و دهرو گوگزاره دڵ

بێ سهرو بێ سهروهرو بێ غه مخۆرو بێ یاوه رم
بێ چه بیب و بێ طه بیب و خهستهوو بيماره دڵ

ههر له شهوق و ذهوقی تۆ بوو لهم هه موو غهملاری یا
وام نهزانی مهست و سهرمهستی گۆلی بێ خاره دڵ

چی بوو ئهم سهکته که سهکتهی دا له زهوقی دۆستان
یا مهگر جیتی تیری تهقدیرو قهزای قهههاره دڵ

بیتخود ئینسانیتکی پاک مه شره ب و دل پروناك و کردار چاك بوو •
 دل فراوان و دهس بلاو بوو • باومرناكهم كهس له وه وه ئازاری پین گه یشتب •
 له ته ماعی دنیا دوور بوو • تا مرد هه ر به ره به نی ژبانی به سه بر د •
 بیتخود شاعیرتکی پایه بلند بوو • شیعری به کوردی و فارسی زۆره •
 دیوانه که ی له لایه ن موحه مده دی کورمه وه به یارمه تیی عه بدولر حمان موفتیی
 برازای له ١٩٧٠ دا له چاپ دراوه (٢) ، به لام هه موو شیعره کانی تیا نی به •
 لیره دا به مونسبی نه زانین چه ند پارچه شیعری بلاو بکه ی نه وه که له دیوانه که ی دا
 بلاو نه کراو نه ته وه •

دل که مه حرووم بوو له بیتی باغی پروی تو کاکي خۆم
 هه رچی باغاته له لای وهك شۆره کات و خاره دل
 بیتی بارانت نه دا (بابا ره سوول) ، (عه بدولکه ریم)
 بۆیه دايم وای نه زانی هه ر له لای دلداره دل
 ناوی (نامی) ی تۆیه ویردی دايمي (عه بدولکه ریم)
 وه قفی فیکری تۆیه خاطر خاوه نی ته سراره دل
 مه طلعه می سالی هه زارو سیصه دو حه فتاوو شهش
 نه وه ده مه ی پر بوو له ئیش تا ئیسته وا بیماره دل
 (٢) جیتی خۆیه تی لیره دا هه له یهك راست بکه ی نه وه که له دیوانه که ی دا
 پروی داوه ، نه ویش نه وه ته که له سه ر پارچه شیعری :

(بحمد الله) دلی ده ریا به خادیم
 مهعانی لوئوئی لایه خادیم

نووسراوه بیتخود بۆ سه ید عه لی ره فیقی (خادم السجاده) ی نووسیوه .
 له راستیدا ، وهك وه ختی خۆی مامۆستا موحه ممه د حه ویز له نامه یه کی
 پر له مه علوو ماتدا بۆ موحه ممه دی کورمی پروون کردووه ته وه ، بیتخود
 نه وه پارچه شیعره ی بۆ حاجی میرزا عه بدوللای کۆبی نووسیوه که نازناوی
 شیعیری (خادیم) بووه و زۆر دۆستی بیتخود بووه . شایانی وتنه خادیمیش
 به پارچه شیعیرتکی جوان وهلامی بیتخودی داوه ته وه که سه ره تاکه ی
 نه مه یه :

له عیشقی حه زره تی مه ولایه بیتخود
 سه ری پر نه شه یی سه ودا به بیتخود

به کوردی :

(۱)

(بحمد الله) که میعماری ئەزەل کۆیه ی ته ماشا کرد (۳)
به صونعی سه رمه دیی خۆی دائیره ی ئەوقافی ئاوا کرد
دهمێ بوو تووشی عیله ت بووبوو ئەوقافی قه زای کۆیه
قه ده ر کردی که دو قتۆریکی هیتا و پیتی موداوا کرد
خودا وهك بووعه لیی سینا که (سه یید هادی) بی بو نارد
به قانونی شینا ئالام و ده ردی ته فرو توونا کرد
له پاش مزگه وتی گه و ره ته کیه ده ستی کرده ئینشائات
له ناوشارا نزیك هفتا دوکانی تازه ی ئینشا کرد
که ئەم بازاره وهك قه سری به هه شته ی بو دروست کردن
زه مانی خوورو غیلمانی سه راپا پر له طووبا کرد

(۳) بێخود ئەم پارچه شیعره ی به بۆنه ی ئەوه وه داناوه که مه ئمووری ئەوقافی
ئەو سه رده مه ی کۆیه که ناوی سه یید هادی بووه و خزمی بێخود خۆی
بووه له سالی ۱۳۵۴دا چاخانه یهكو شه ست و چوار دووکان و چوار سه كو
له ته نیشته مزگه وتی گه و ره ی کۆیه وه به پاره ی ئەوقاف بو سوودی ئەو
مزگه وته ئەکاته وه . ئەم پارچه شیعره هه رچه ند له دیوانه که ی بێخوددا
نییه ، به ر له به چاپ گه یان دنی دیوانه که له ژماره (۱۰) ی سالی (۱) ی
گۆفاری (پووناکی)دا بلاو کراوه ته وه که له ۲۵ ی نیسانی ۱۹۳۶دا
ده رچووه . پاش ده رچوونی دیوانه که ییش له ژماره (۳۰۱) ی سالی (۷) ی
پۆژنامه ی (هاوکاری)دا بلاو کراوه ته وه که له ۲۳/۱/۱۹۷۶دا ده رچووه
[بو زانینی زۆتر له باره ی ئەم پارچه شیعره وه به روانه ره ژماره ی ناوبراوی
پۆژنامه ی هاوکاری ، وتاری «دیوانه که ی بێخود و پارچه شیعره ی
دۆزراوه ی» که مامۆستا که ریم شاره زان نووسیویه] .

نه گهر لوطقی ببی مافهوق ئیتر شایانی تهر فیه
 که چونکوو بو حوکومت واریداتی زوری پهیدا کرد
 له سایه ی راتییی مافهوقه هم مهئمووری نه وقافه
 له کویسجاق کهوا فهوقی وهزیفه ی خویشی ئینا کرد
 چ مافهوقی ؟ که وهك پوستم له مهیدانی دلیری دا
 به تیخی جهوهه ری دتوی سپیی زولمی یه کالا کرد
 وهلی نیعمت مودیری عام (کوبه یسی) عیسه یی دهوران
 (ره ئووف) به گ یه غنی نهو ذاته کهوا نه وقافی ئاوا کرد
 که (بیخود) سالی ته ئریخی له ماموستای خیره د پرسی
 له شیوه ی فارسیی لادا ، به کوردیی تازه ی ئیملا کرد
 به صد ته حسین جهوابی دایه وهو دهسته و دوعا فهرمووی :
 « مووه فقه هه ر بژی (هادی) وهك هم بازارهی ئینشا کرد (۴) »
 به فارسی :

(۲)

چرا در مزرع دل تخم مهرم کاشتی ، رفتی
 مگر از حاصلاتش دسترا برداشتی ، رفتی
 تو خود چون گل شدی در جنت قادر کرم شادان
 مرا در دوزخ غم خارا پنداشتی ، رفتی

(۴) بوئوه ی پته کانی هم نیوه شیعه به حسابی حورووی نه بجه د
 ۱۳۵۴ یان لی ده رچی که سالی دروست کردنی چاخانه و سه کوو
 دوو کانه کانه ، پتویسته نیوه شیعه که بهم جوړه بنووسریته وه : « موفق
 هه ر بژی هادی وهك هم بازارهی انشا کرد » .

نشستی چون هما بر شاخسار روضهء مقصود
 به قاف عزلتم عنقا صفت بگذاشتی ، رفتی
 وصال ترا وجودم هست چون شیر علم لرزان
 مرا تا رایت هجران بدل افراشتی ، رفتی
 به اشك گرم و آه سرد (بیخود) از غمت گوید
 چرا در مزرع دل تخم مهرم کاشتی ، رفتی ^(۵)

(۵) وهختی خۆی پاش دهرچوونی دیوانه‌که‌ی بیخود ، دۆستی خۆشه‌یستمان
 شیخ حوسه‌ینی شیخ عثمانی شیخ معرووفی نیرگسه‌جاری ئهم پارچه
 شیعره‌ی بۆ ناردین . له‌مدوایی‌یه‌شدا له‌که‌شکۆله‌که‌ی مه‌لا فه‌تاحی
 کاگرده‌لیدا دیمانه‌وه‌ که‌ فۆتۆیه‌کی لای دۆستی خۆشه‌یستمان شیخ
 عه‌لیی قهره‌داغی‌یه‌ ، مه‌لا فه‌تاح خۆی له‌سه‌ری نووسیوه‌ له‌گه‌ل بیخود
 له‌ که‌رکوک پێکه‌وه‌ خۆیندوو یانه‌ ، پاشان ئهو که‌رکوک‌ی به‌جێ هێشتووه‌ و
 چووه‌ بۆ قادرکه‌رم ، بیخودیش یادی کردووه‌ ته‌وه‌ ، ئهم چه‌ند شیعره‌ی
 له‌ که‌رکوک‌وه‌ بۆ نووسیوه‌ . شایانی و‌تته‌ شیخ عه‌لی قهره‌داغی ،
 له‌باره‌ی که‌شکۆله‌که‌ی مه‌لا فه‌تاحه‌وه‌ ، وتاریکی له‌ ژماره‌ ۱۲ - ۱۳ ی
 پاشبه‌ندی کوردی پۆژنامه‌ی عێراقدا بلاو کردووه‌ ته‌وه‌ که‌ له‌ شوێات و
 مارتی ۱۹۷۸دا دهرچووه‌ ، ئهم پارچه‌ شیعره‌ی تیا نووسیوه‌ ته‌وه‌ .

پیرست

لاڀڙه	سابهت	
۵		بهشی یه کهم — شیخه نه قشبه ندی یه کانی هه ورامان .
۷		یادی شیخ عثمان سیراجوددین .
۷		له دایک بوونی شیخ عثمان و پشت و بنه چهی .
۹		خویندنی شیخ عثمان سیراجوددین .
۱۲		تمریقهت وهرگرتنی شیخ عثمان له سهر دهستی مهولانا خالیددا له بهغدا .
۱۳		گهړانه وهی شیخ عثمان بۆ سوله یمانی له خزمه تی مهولانا .
۱۴		گهړانه وهی دیسانه وهی شیخ عثمان بۆ سوله یمانی له خزمه تی مهولانا .
۱۵		گهړانه وهی شیخ عثمان بۆ هه ورامان .
۱۶		دهوری شیخ عثمان سیراجوددین پاش کوچ کردنی مهولانا بۆ شام .
۱۷		هاتنی شیخ عثمان بۆ خانه قای مهولانا له سوله یمانی به تکای ئهممه د پاشای بابان بۆ ماوه یه که .
۲۱		ناوی هه ندی له خهلیفه کانی شیخ عثمان سیراجوددین .
۲۸		دارایی و باری گوزهرانی شیخ عثمان سیراجوددین .
۳۰		سه فهره کانی شیخ عثمان سیراجوددین .
۳۱		خیزان و مناله کانی شیخ عثمان سیراجوددین .
۳۵		کوچی دواایی شیخ عثمان سیراجوددین .
۳۶		لاواندنه وهی شیخ عثمان سیراجوددین له لایه نه هه ندی له شاعیرانی سهرده مه وه .
۴۳		نامه کانی شیخ عثمان سیراجوددین .
۴۴		نامه ی یه کهم — بۆ کاک ئهممه دی شیخی نووسیوه .
۴۵		نامه ی دووهم — بۆ سه یید عه بدولیه جیمی تاوه گوزی (مهوله وی) ی نووسیوه .

- ٤٧ نامه‌ی سیهم - بۆ حاجی موحممەدی سمیرانی نووسیوه .
 ٤٨ نامه‌ی چواره‌م - دیسان بۆ حاجی موحممەدی سمیرانی نووسیوه .
 ٤٩ نامه‌ی پینجهم - بۆ مۆردانی ناوچه‌ی جوائی نووسیوه .
 ٥١ نامه‌ی شه‌شم - بۆ مه‌لا عومەری عومەرگۆنبه‌تی نووسیوه .
 ٥٢ نامه‌ی هه‌وته‌م - به‌ مه‌به‌ستی روون کردنه‌وه‌ی ئامانجه‌کانی ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی بۆ هه‌موو زانایان و گه‌وره‌پیاوان و موسولمانانی سه‌رده‌می نووسیوه .
 ٥٣ چهند نامه‌یه‌کی مه‌ولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی بۆ شیخ عثمان سیراجوددین .
 ٥٦ وه‌سیه‌ته‌کانی شیخ عثمان سیراجوددین بۆ مۆردو مه‌نسووبه‌کانی .
 ٥٧ وه‌سیه‌تی یه‌که‌م .
 ٥٨ وه‌سیه‌تی دووه‌م .
 ٦١ وه‌سیه‌تی سیهم .
 ٦٢ وه‌سیه‌تی چواره‌م .
 ٦٣ وه‌سیه‌تی پینجهم .
 ٦٦ وه‌سیه‌تی شه‌شم .
 ٦٧ وه‌سیه‌تی هه‌وته‌م .
 ٦٩ وه‌سیه‌تی هه‌شته‌م .
 ٧٠ وه‌سیه‌تی نۆه‌م .
 ٧٣ وه‌سیه‌تی ده‌هه‌م .
 ٧٣ چوارینه‌یه‌کو چهند تاکه‌ به‌یتیکی شیخ عثمان سیراجوددین .
 ٧٥ یادی شیخ موحممەد به‌هائوددینی کۆری شیخ عثمان سیراجوددین .
 ٧٥ کورتیه‌ی میژووی ژبانی شیخ موحممەد به‌هائوددین .
 ٨١ رووداوێک له‌نێوان شیخ موحممەد به‌هائوددین و فه‌هاد میرزای مامی ناصیروددین شای قاجاردا .
 ٨٢ خیزان و منالی شیخ موحممەد به‌هائوددین .
 ٨٥ مۆلک و دارایی شیخ موحممەد به‌هائوددین .
 ٨٨ کۆچی دواایی شیخ موحممەد به‌هائوددین .
 ٨٩ نامه‌کانی شیخ موحممەد به‌هائوددین .
 ٨٩ نامه‌ی یه‌که‌م - بۆ طه‌ه‌ماسیب میرزای مۆه‌یدوده‌وله‌ی حوکمداری ئارده‌لانی نووسیوه .

- ۹۱ نامه‌ی دووهمه — بڼ شېخ عوبه‌یدولکلی شه‌مزینی نووسیوه .
له وه‌لامی نامه‌ی سرخوڅی کردنیا به‌بونه‌ی، کوچی دوايي باوکیه‌وه .
- ۹۵ شیعی شېخ موحه‌مه‌د به‌هائوددین .
- ۹۶ پارچه شیعی یه‌که‌م .
- ۹۷ پارچه شیعی دووهم .
- ۹۷ پارچه شیعی سیته‌م .
- ۹۹ یادی حاجی شېخ عه‌بدولرهمان نه‌بولوه‌فای کوری شېخ عوتمان سراجوددین .
- ۹۹ له‌دایک‌بوونو خویندنی شېخ عه‌بدولرهمان نه‌بولوه‌فا .
- ۱۰۰ خیزان و منالی شېخ عه‌بدولرهمان نه‌بولوه‌فا .
- ۱۰۰ سه‌فهره‌کانی شېخ عه‌بدولرهمان نه‌بولوه‌فا .
- ۱۰۳ کوچی دوايي حاجی شېخ عه‌بدولرهمان نه‌بولوه‌فا .
- ۱۰۳ نامه‌به‌کی حاجی شېخ عه‌بدولرهمان نه‌بولوه‌فا بڼ موحه‌مه‌د پاشای جاف .
- ۱۰۵ به‌شېکی دیوانی شیعی حاجی شېخ عه‌بدولرهمان نه‌بولوه‌فا .
- ۱۴۹ یادی شېخ عومر ضیائوددینی کوری شېخ عوتمان سراجوددین .
- ۱۴۹ له‌دایک‌بوونو پیگه‌یشتن و ئیرشادکردنی شېخ عومر ضیائوددین .
- ۱۵۴ ژن و منالی شېخ عومر ضیائوددین .
- ۱۵۶ خانه‌قاکانی شېخ عومر ضیائوددین .
- ۱۵۸ هه‌لو‌یستی شېخ عومر ضیائوددین به‌رانبهر به‌خویندن و مه‌لاو فه‌قی .
- ۱۶۵ نه‌ده‌بیاتی شېخ عومر ضیائوددین .
- ۱۶۶ چهند پارچه شیعیکی به‌دیالیکتی گورانی .
- ۱۶۸ چهند پارچه شیعیکی به‌دیالیکتی کرمانجی خواروو .
- ۱۷۶ چهند پارچه شیعیکی به‌زمانی فارسی .
- ۲۰۰ چهند پارچه شیعیکی به‌زمانی عه‌ره‌بی .
- ۲۱۲ سڅ نامیلکه‌ی شېخ عومر ضیائوددین .
- ۲۱۲ رساله‌ در بیان لطائف جهت دفع اشکال مسلمانان .
- ۲۱۵ نامیلکه‌به‌ک له وه‌لامی هه‌ندځ له مه‌لا گه‌وره‌کاندا بڼ لیکدانه‌وه‌ی هه‌ندځ نادابی پیاوani خودا .
- ۲۲۰ نامیلکه‌به‌ک بڼ شېخ نه‌جموددینی کوری نووسیوه له‌باره‌ی باس‌کردنی (له‌طائفی خه‌مه‌ه‌وه) .
- ۲۲۲ نامه‌کانی شېخ عومر ضیائوددین .
- ۲۲۳ نامه‌ی یه‌که‌م — بڼ شېخ نه‌جموددینی کوری نووسیوه .

- ۲۲۳ نامەى دووھەم — ديسان بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .
- ۲۲۴ نامەى سىتھەم — ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .
- ۲۲۴ نامەى چوارەم — ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .
- ۲۲۵ نامەى پىنچەم — ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .
- ۲۲۶ نامەى شەشەم — ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .
- ۲۲۷ نامەى ھەوتەم — ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .
- ۲۲۷ نامەى ھەشتەم — ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .
- ۲۲۸ نامەى ئۆھەم — ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .
- ۲۲۹ نامەى دەھەم — ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .
- ۲۳۰ نامەى يازدەھەم — ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .
- ۲۳۱ نامەى دوازدەھەم — ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .
- ۲۳۲ نامەى سىازدەھەم — ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .
- ۲۳۳ نامەى چواردەھەم — بۆ شىخ ەلائوددىنى كورى نووسىوھ .
- ۲۳۵ نامەى يازدەھەم — بۆ خەلىفەى خۆى شىخ مەرفى نىرگسەجارى نووسىوھ .
- ۲۳۵ نامەى شازدەھەم — ديسان بۆ شىخ مەرفى نىرگسەجارى نووسىوھ .
- ۲۳۵ نامەى ھەقدەھەم — لە ۋەلامى نامەى شىخ مەرووفى نىرگسەجارى نووسىوھ .
- ۲۳۷ نامەى ھەژدەھەم — بۆ حاجى شىخ مەرفى قىزاباتى نووسىوھ .
- ۲۳۷ نامەى ئۆزدەھەم — ھەر بۆ حاجى شىخ مەرفى قىزاباتى نووسىوھ .
- ۲۳۸ نامەى بىستەم — ھەر بۆ حاجى شىخ مەرفى قىزاباتى نووسىوھ .
- ۲۳۹ نامەى بىستەۋىكەم — بۆ شىخ ھەسەنى قەرەچىۋارى نووسىوھ .
- ۲۳۹ نامەى بىستەدوۋەھەم — لە ۋەلامى نامەى حاجى مەلا ەبدوللاى جەلىدا نووسىوھ .
- ۲۴۲ نامەى بىستەسىتھەم — بۆ ئەمىنولساداتى نووسىوھ لە دىتى كوچكچەرموۋ .
- ۲۴۵ نامەى بىستەچوارەم — لە ۋەلامى حاجى مەلا ەبدولسەلامى بانەيدا نووسىوھ .
- ۲۴۶ نامەى بىستەپىنچەم — بۆ شىخ غىئاثوددىنى ئەنصارى تالىشى نووسىوھ .
- ۲۴۷ نامەى بىستەۋىشەشەم — بۆ شىخ سەلىمى مەردۆخى سەنەبى نووسىوھ .
- ۲۴۸ نامەى بىستەۋەتەم — بۆ شىخ شەمسوددىنى سەقىزى نووسىوھ .

لایحه	بسمت
۲۴۹	نامه‌ی بیست و هفتم - بۆ شیخ مه‌لا عه‌بدولقادی دیوانه‌ی نووسیوه .
۲۵۰	نامه‌ی بیست و نهم - بۆ حه‌بیب ئەفه‌ندیی خانه‌قینی نووسیوه .
۲۵۱	نامه‌ی سیهم - له‌ وه‌لامی سه‌یید موحممد ئەمینی باینچۆیدا نووسیوه .
۲۵۲	نامه‌ی سی و یه‌که‌م - بۆ حاجی موخته‌مه‌دولئیسلامی سنه‌یی نووسیوه .
۲۵۳	نامه‌ی سی و دووهم - بۆ ره‌شید ئەفه‌ندیی کوری موفتی زه‌هاوی نووسیوه .
۲۵۴	نامه‌ی سی و سیهم - به‌تایه‌تی بۆ یه‌کێ له‌ مه‌نسووبه‌کانی نووسـوده، به‌لام مه‌به‌ستی له‌ هه‌موو مه‌نسووبانه .
۲۵۵	نامه‌ی سی و چاره‌م - بۆ یه‌کێ له‌ مه‌نسووبه‌کانی نووسیوه .
۲۵۵	نامه‌ی سی و پینجهم - بۆ هه‌ندی سۆفی زنی نووسیوه .
۲۵۶	نامه‌ی سی و شه‌شهم - بۆ مودیری ناحیه‌ی قزلباتی نووسیوه .
۲۵۸	نامه‌ی سی و هه‌تتم - بۆ به‌گزاده‌کانی هه‌ورامانی نووسیوه .
۲۵۸	نامه‌ی سی و هه‌شتم - له‌ وه‌لامی کابرایه‌کی کیمیاگه‌ردا نووسیوه .
۲۵۹	نامه‌ی سی و نهم - بۆ شازاده‌ فه‌رمانفه‌رمای حاکمی سنه‌ی نووسیوه .
۲۶۱	نامه‌ی چله‌م - بۆ حوسامولولکی حوکمداری کوردستانی نووسیوه .
۲۶۳	نامه‌ی چل و یه‌که‌م - بۆ ئاصه‌ فولدیوانی سنه‌ی نووسیوه .
۲۶۵	نامه‌ی چل و دووهم - بۆ سولتان عه‌بدولحه‌مید خانی عوسمانیی نووسیوه .
۲۶۷	نامه‌ی چل و سیهم - له‌ خانه‌قینه‌وه بۆ حاجی شیخ ئەحمه‌دی کاکێ نووسیوه له‌ ته‌ویکه .
۲۶۸	نامه‌ی چل و چاره‌م - له‌ وه‌لامی مه‌لا عه‌بدولقادی موده‌ریسی بیاره‌دا نووسیویه .
۲۶۹	نامه‌ی چل و پینجهم - بۆ مه‌لا فه‌تحوللای ریزاوی نووسیوه .
۲۷۰	نامه‌ی چل و شه‌شهم - بۆ خه‌لیفه‌ی خۆی له‌ به‌غدا شیخ سه‌عید ئەفه‌ندیی نایبی فه‌زلی به‌غدايي نووسیوه .
۲۷۲	نامه‌ی چل و هه‌تتم - له‌ وه‌لامی سه‌یید هیدایه‌ت ناویکا نووسیوه .
۲۷۳	خه‌لیفه‌کانی شیخ عومه‌ر ضیا ئوددین .
۲۷۵	یادی حاجی شېخ ئەحمه‌دی کوری شیخ عثمان سیراجوددین .
۲۷۵	ژیانی حاجی شیخ ئەحمه‌د .
۲۷۷	ئه‌ولادی حاجی شیخ ئەحمه‌د .

سەفەری حاجی شیخ ئەحمەد بۆ ئەستەموول و بۆ حەج .	٢٧٧
نامە یەکی حاجی شیخ ئەحمەد کە لە مەککەوێ بۆ شیخ عومەر ضیائوددینی نووسیوە .	٢٧٩
یادی شیخ ئەجمووددینی کۆری شیخ عومەر ضیائوددین .	٢٨١
ژیانی شیخ ئەجمووددین .	٢٨١
ژیانی رۆژانەی شیخ ئەجمووددین .	٢٨٢
دووری شیخ ئەجمووددین لە دنیاو دنیاپەرستی .	٢٨٣
ژن و مندالی شیخ ئەجمووددین .	٢٨٤
چەند نموونەیەک شیعری شیخ ئەجمووددین .	٢٨٧
چەند نامەیەک شیعری شیخ ئەجمووددین .	٢٩٦
نامەی یەکەم - بۆ حاجی بابای تالشی نووسیوە .	٢٩٧
نامەی دووەم - بۆ حاجی شیخ عارفی قزراباتی نووسیوە .	٢٩٧
نامەی سێهەم - دیسان بۆ حاجی شیخ عارفی قزراباتی نووسیوە .	٢٩٨
نامەی چوارەم - دیسان بۆ حاجی شیخ عارفی نووسیوە .	٢٩٩
نامەی پێنجەم - لەبارەی حاجی شیخ عارفو بۆ مۆریدانی قزراباتی نووسیوە .	٣٠٠
نامەی شەشەم - دیسان بۆ حاجی شیخ عارف و مۆریدانی قزراباتی نووسیوە .	٣٠٠
نامەی حەوتەم - بۆ یەکێ لە دۆستانی نووسیوە بۆ پرسە .	٣٠١
نامەی هەشتەم - بۆ مەحمود ئەدیب ئەفەندی نووسیوە لە خانەقین .	٣٠٢
نامەی نۆهەم - دیسان بۆ مەحمود ئەدیب ئەفەندی نووسیوە .	٣٠٣
نامەی دەهەم - نازانم بۆ کێی نووسیوە .	٣٠٤
نامەی یازدەهەم - بۆ نووڕوددینی کۆری نووسیوە .	٣٠٥
وەسیەتی شیخ ئەجمووددین ، بۆ نووڕوددینی کۆری نووسیوە .	٣٠٦
یادی شیخ ئەلاووددینی کۆری شیخ عومەر ضیائوددین .	٣٠٨
ژیانی شیخ ئەلاووددین .	٣٠٨
بیارە لە سەردەمی شیخ ئەلاووددیندا .	٣١١
سەفەرەکانی شیخ ئەلاووددین .	٣١٣
ژن و منالی شیخ ئەلاووددین .	٣١٤
کوچی دواویی شیخ ئەلاووددین .	٣١٥
وەسیەتی شیخ ئەلاووددین .	٣١٦
پاشایەتی .	٣١٩

لاڀڙه	بابهت
۳۲۱	ٺيڃاڙه نامه به ڪي خهلافهت له لايهڻ شيخ عثمان سيراڄو ددینه وه ٻو يه ڪي له خهليفه کاني .
۳۲۳	چهند پارچه شيعر ٻيکي تري حاجي شيخ عه بدولر ه حمان نه بولوه فا .
۳۳۴	دوو نامه ي تري شيخ عومهر ضيا ئو ددين .
۳۳۴	نامه ي يه ڪم - ٻو موزه فقه رو ددين شاي قاجاري نووسيوه .
۳۳۷	نامه ي دوو ههم - له وه لامي يه حياي مه عريفه ندا نووسيويه . ٺيڃاڙه نامه به ڪي خهلافهت له لايهڻ شيخ عومهر ضيا ئو ددینه وه ٻو يه ڪي له خهليفه کاني .
۳۴۱	به شي دوو ههم - هه ندي له موريدو مه نسووبه دياره کاني شيخه نه قشبه ندي يه کاني هه ورامان .
۳۴۳	يادي مهلا حاميدي کاتب .
۳۵۲	يادي حاجي مهلا نه حمه دي نو دشه يي .
۳۶۲	يادي سهييد عه بدولر ه حيمي مه شهوور به مه ولهوي .
۳۶۲	ڙياني مه ولهوي .
۳۶۷	نهو کتبيانه ي مه ولهوي داينان .
۳۷۰	سه فهر ي مه ولهوي ٻو نه م لاو نه ولا .
۳۷۶	پتوه ندي پو حبي مه ولهوي .
۳۷۷	چهرده يه ڪ له باره ي ڙياني کو مه لايه تي مه ولهوي يه وه .
۳۷۸	خيزان و منالي مه ولهوي .
۳۸۰	دوستان ي مه ولهوي [نه حمه د پاشاي بابان . مو حه ممد پاشاي جاف . مه حمود پاشاي جاف . عثمان پاشاي جاف . مه حمود به گي جاف . ره زاقولي خان . غلام شا خان . مهلا مو حه ممد صالح ي فه خرو لعه لما . مهلا مه حمودي دشه يي . شيخ عه بدولقادي مو هاجيرو برا کاني . حاجي مهلا نه حمه دي نو دشه يي . شيخ عه زيزي جانوه ره يي . نه حمه د به گي کو ماسي . مهلا نيظام . شيخ يو سفي نو سمي يي . مهلا عه بدولر ه حيمي نجاري . شيخ عه بدوللاي داخي . شيخ هه سه ني سازاني . شيخ مؤ مني سازاني . مهلا يونس . سهييد عه بدولصه مدي خانه گابي . حاجي مه حمودي ياروه يس . مهلا فه تاحي جه باري] .
۴۲۳	نامه کاني مه ولهوي .
۴۲۴	نامه ي يه ڪم - ٻو شيخ عثمان سيراڄو ددینی نووسيوه .

- ۴۲۴ نامەى دووھەم — بۆ شىيخ موحەممەد بەھائوددىنى كورى شىيخ عوتمان سىراجوددىنى نووسىوھ لە ۋەلامى نامەيدا .
 ۴۲۶ نامەى سىيھەم — بۆ شىيخ موحەممەد بەھائوددىنى نووسىوھ لە ۋەلامى نامەيدەيا .
 ۴۲۷ نامەى چوارەم — بۆ شىيخ عەلى حوساموددىنى نووسىوھ .
 ۴۲۷ نامەى پىنچەم — بۆ كاك ئەحمەدى شىيخى نووسىوھ .
 ۴۲۸ نامەى شەشەم — بۆ شىيخ عەزىزى جانەۋەرەيى نووسىوھ .
 ۴۲۹ نامەى حەۋتەم — بۆ مەلا موحەممەد صالحى فەخرولعولەماى نووسىوھ .
 ۴۴۱ نامەى ھەشتەم — بۆ شىيخ موحەممەد جەسىمى مەردۇخىي نووسىوھ .
 ۴۴۶ نامەى نۆھەم — بۆ فەرھاد مىرزاي والىي سەئى نووسىوھ .
 ۴۵۶ نامەى ددەھەم — بۆ موعتەمەدوددەۋلە فەرھاد مىرزاي نووسىوھ .
 ۴۵۷ نامەى يازدەھەم — لە ۋەلامى حوسامولسەلتەنەدا نووسىوھ .
 ۴۵۹ نامەى دۈنۈزەھەم — بۆ عەلى ئەكبەر خانى شەرەفمولى نووسىوھ .
 ۴۶۱ نامەى سىيازەدەھەم — بۆ مەحمۇد پاشاي جافى نووسىوھ .
 ۴۶۴ نامەى چواردەھەم — بۆ مەحمۇد پاشاي جافى نووسىوھ .
 ۴۶۵ نامەى پانزەدەھەم — بۆ مەحمۇد پاشاي جافى نووسىوھ .
 ۴۶۷ نامەى شانزەدەھەم — بۆ مەحمۇد پاشاي جافى نووسىوھ .
 ۴۶۷ نامەى ھەڧدەھەم — بۆ مەحمۇد پاشاي جافى نووسىوھ .
 ۴۶۹ نامەى دەڧزەدەھەم — بۆ حاجى مەحمۇدى ياروھىسى خەزىنەدارى مەحمۇد پاشاي جافى نووسىوھ .
 ۴۷۱ نامەى نۆزدەھەم — بۆ حاجى مەحمۇدى ياروھىسى نووسىوھ .
 ۴۷۲ نامەى بىستەم — بۆ سەيىد عەبدوللاى كورى نووسىوھ .
 ۴۷۴ نامەى بىستۈيەكەم — بۆ سەيىد عەبدوللاى كورى نووسىوھ .
 ۴۷۴ نامەى بىستۈدۈۋەم — بۆ ھەبىبوللا خانى قوبادىيى نووسىوھ .
 ۴۷۵ نامەى بىستۈسىيھەم — نازانم بۆ كىيى نووسىوھ .
 ۴۷۸ نامەى بىستۈچوارەم — نازانم بۆ كىيى نووسىوھ .
 ۴۷۹ نامەى بىستۈپىنچەم — نازانم بۆ كىيى نووسىوھ .
 ۴۷۹ نامەى بىستۈشەشەم — نازانم بۆ كىيى نووسىوھ .
 ۴۸۰ نامەى بىستۈحەۋتەم — نازانم بۆ كىيى نووسىوھ .
 ۴۸۰ نامەى بىستۈھەشتەم — نازانم بۆ كىيى نووسىوھ .
 ۴۸۰ نامەى بىستۈنۆھەم — نازانم بۆ كىيى نووسىوھ .
 ۴۸۱ نامەى سىيەم — نازانم بۆ كىيى نووسىوھ .
 ۴۸۲ نامەى سىيەكەم — نازانم بۆ كىيى نووسىوھ .

لاپەرە	بابەت
۴۸۲	نامەى سىودوۋەم - نازانم بۆ كىيى نووسىۋە .
۴۸۳	نامەى سىوسىيەم - نازانم بۆ كىيى نووسىۋە .
۴۸۳	نامەى سىوچارەم - نازانم لە ۋەلامى كىدا نووسىۋە .
۴۸۴	نامەى سىويىنچەم - نازانم بۆ كىيى نووسىۋە .
۴۸۴	نامەى سىۋشەشەم - نازانم لە پرسەى كىدا بۆ كىيى نووسىۋە .
۴۸۵	نامەى سىۋحەۋتەم - نازانم بۆ كىيى نووسىۋە .
۴۸۵	نامەى سىۋهەشتەم - نازانم بۆ كىيى نووسىۋە .
۴۸۶	لە پىشتى كىيىكى دۆستىكى نووسىۋە .
۴۸۶	دوۋ پارچە شىمرى مەۋلەۋى بە فارسى لە لاۋاندنەۋەى شىيخ عەبدولرەحمانى خالصى تالەبانىدا .
۴۸۸	يادى ئەحمەد پرىسى .
۴۹۸	يادى شىيخ عەبدوللاى مرادۋەيس .
۵۰۰	يادى شىيخ عەبدوللاى قوۋطبى قەرەداغى .
۵۰۲	يادى سەيىد شاكەرەمى تاۋەتۈزى .
۵۰۳	يادى شىيخى بورھان .
۵۰۵	يادى حاجى شىيخ ئەبوۋبەكرى ھەولبىرى .
۵۰۶	يادى شىيخ نەببى ماۋىلىي رەۋاندى .
۵۰۹	يادى حاجى شىيخ ئەمىنى خال .
۵۱۱	يادى مەلا ئىبراھىمى بيارە .
۵۱۳	يادى حاجى سەيىد ھەسەنى چۆرى .
۵۱۷	يادى مەلا عەبدولقادىرى مودەرىسى بيارە .
۵۲۲	يادى حاجى مەلا عەبدوللاى پەسوئى .
۵۲۴	يادى مەلا عەبدولرەھىمى چىروستانەيى .
۵۲۶	يادى مەلا قادىرى مەلا مۆمىن .
۵۳۲	يادى شىيخ مەروۋفى نىرگسەجارى .
۵۳۹	يادى مەلا عەبدوللاى جەلىيى كۆيى .
۵۴۱	يادى شىيخ سەلىمى تەختەيى .
۵۶۱	يادى شىيخ غەزىزى تەختەيى .
۵۶۵	يادى شىيخ موحەممەد ئەمىنى ھەولبىرى .
۵۶۸	يادى مەلا مەھمۇدى باكى .
۵۷۱	يادى مەلا مەجىدى پىش نوپۇزى خانەقاي بيارە .
۵۷۴	يادى حاجى مەلا موحەممەدى جۈنرۆيى .

یادی مهلا عه‌بدوللاى عه‌بابه‌یلێ یی .	٥٧٥
یادی مه‌لا به‌هانۆددینی پێش‌نوێژی خانەقای بیاره .	٥٧٧
یادی مامۆستا شێخ عومهری ئیبنولقه‌ره‌داغی .	٥٧٨
یادی شێخ موصطفه‌قای موفتیی مه‌له‌به‌جه .	٥٨٤
یادی شێخ عه‌بدولله‌طیفی قه‌ره‌داغی .	٥٨٦
یادی مه‌لا حه‌مه‌سه‌عیدی عه‌بابه‌یلێ یی .	٥٨٨
یادی شێخ موحمیدینی قزلبلاخی .	٥٨٩
یادی شێخ باباره‌سوولێ بێده‌نی .	٥٩١
یادی شێخ عه‌بدولكه‌ریه‌ی نه‌حه‌مه‌دبێنده .	٦١٨
یادی مه‌لا قادری سو‌فی .	٦٣٠
یادی مه‌لا مه‌حموودی بێخود .	٦٣٣

پیرستی بهرگی به که می (یادی مەردان)

وهختی خۆی که بهرگی به که می ئەم کتێبه مان له چاپدا ، ئەوه مان به سەردا
تێبه‌ری که پیرستی بۆ بنووسین ، هەرچەند زۆریش پتووسته . ئیستا که وا
به یارمه‌تی خوا له بهرگی دووهمیشی ئەبینه‌وه ، له‌به‌رئه‌وه که تیکرا زوربه‌ی
ئەوانه‌ی بهرگی به که میان ده‌سگیربووه به‌دوای بهرگی دووهمیشیا ئەگه‌ڕێن و
هەردوو بهرگه‌که‌یان لا ئەبێ ، واما نادانا شتیکی بێجێ نابێ ئەگه‌ر له داوێنی
ئەم بهرگه‌وه پیرستی بهرگی به که میش له چاپ‌ده‌ین چونکه هەرچۆن بێ بۆ
به‌شێ له خه‌لکه‌که سوودمه‌ند ئەبێ .

٦	مه‌ولانا خالیدی نه‌قشه‌ندی .
٧	مه‌ولاناو بن و بنه‌چه‌ی .
٨	سه‌رده‌می منالی و تازه پتگه‌یشتنی مه‌ولانا .
٨	خوێندنی مه‌ولانا .
١٢	کورتیه‌که له‌باره‌ی مامۆستاکانی مه‌ولاناو ریشه‌ی سه‌نه‌دی
ئێجازه‌یانه‌وه .
٢٣	باسی سه‌فه‌ری مه‌ولانا بۆ حه‌ج و زیاره‌تی ئارامگای پتفه‌مه‌ر دروودی
خوای لێ بێ .
٢٧	چوونی مه‌ولانا له‌گه‌ڵ ده‌رویش موحه‌ممەددا بۆ دیه‌لی .
٣٢	گه‌ڕانه‌وه‌ی مه‌ولانا بۆ کوردستان .
٣٥	سه‌فه‌ری دووهمی مه‌ولانا له‌ سوله‌یمانی‌یه‌وه بۆ به‌غدا .
٣٨	گه‌ڕانه‌وه‌ی جاری دووهمی مه‌ولانا له‌ به‌غداوه بۆ سوله‌یمانی .
٤١	کوچ کردنی مه‌ولانا بۆ جاری سێهه‌م بۆ به‌غداو دواسه‌فه‌ری له‌ به‌غداوه
بۆ هه‌رمان و کوچی به‌کجاری له‌وێهه‌ بۆ شام .
٥٠	گه‌یشتنه‌ شامی مه‌ولانا .
٥٢	سه‌فه‌ری مه‌ولانا بۆ قودس و سه‌فه‌ری دووهمی بۆ حه‌ج و زیاره‌تی
ئارامگای پتفه‌مه‌ر (د) .
٥٣	کوچی دواویی مه‌ولانا .
٥٤	وه‌سیه‌تی مه‌ولانا .
٥٥	جێ‌نشینه‌کانی مه‌ولانا .

باسی ئهوانه‌ی مه‌ولانا‌یان لاواندووه‌ته‌وه پاش وه‌فات کردنی .	۵۹
رشته‌ی ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی مه‌ولانا .	۶۱
باسی ده‌رس‌وتنه‌وه‌ی مه‌ولانا .	۶۴
نو کتیبانه‌ی که مه‌ولانا دایناون .	۷۰
ئه‌و کتیبانه‌ی له‌ ستایشی پایه‌ی مه‌ولانا‌دا نووسراون .	۷۲
چه‌رده‌یه‌که له‌ مه‌ناقیبی مه‌ولانا .	۷۹
عیززه‌تی نه‌فس و له‌دنیادووری و ده‌س‌بلایی مه‌ولانا .	۸۰
خه‌لیفه‌کانی مه‌ولانا .	۸۳
ئه‌حوال و مه‌ناقیبی ئه‌و خه‌لیفانه‌ی مه‌ولانا که ئاگام له‌ ئه‌حوال و مه‌ناقیبانه .	۸۷
مه‌ناقیبی ئه‌و خه‌لیفانه‌ی مه‌ولانا له‌ غه‌یری کورد که ئاگام له مه‌ناقیبانه .	۱۰۱
مه‌نسووبه‌کانی مه‌ولانا .	۱۱۵
زنجیره‌ی ته‌ریقه‌تی مه‌ولانا .	۱۲۴
ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی .	۱۲۷
ته‌ریقه‌ت چی‌یه‌و بۆچی پتووسته ؟	۱۲۹
بۆچی ناوی ته‌ریقه‌ت له‌ناو ئه‌صحابه‌و تابعیندا نه‌بوو ؟	۱۳۲
بۆچی به‌ ئه‌هلی ته‌سه‌ووف ئه‌لین (ئه‌هلی ته‌سه‌ووف) ؟	۱۳۴
ئه‌وه‌که‌سانه‌ی ئاده‌میزاد له‌ هاوڕێ‌یه‌تی‌یه‌وه‌ پێ‌ئه‌گات .	۱۳۵
ئادابی پێ‌ه‌وانی ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی .	۱۳۵
ئادابی موزید له‌گه‌ڵ مورشیده‌که‌یدا .	۱۳۸
هۆیه‌کانی گه‌یشتن به‌ خوا لای نه‌قشبه‌ندی‌یه‌کان .	۱۳۹
شیوه‌ی خه‌تم له‌ ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی‌دا .	۱۴۵
نامه‌کانی مه‌ولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی .	۱۴۹
نامه‌ی یه‌که‌م - بۆ یه‌که‌ی له‌ گه‌وره‌پیاوانی نووسیه‌ له‌ وه‌لامی نامه‌ی ئه‌ودا .	۱۵۱
نامه‌ی دووه‌م - بۆ یه‌که‌ی له‌ خاوه‌ن‌بایه‌کانی بابان .	۱۵۲
نامه‌ی سێه‌م - بۆ مه‌لا موحه‌ممده‌ی ئیمام .	۱۵۳
نامه‌ی چواره‌م - بۆ براده‌ریکی نه‌خۆش‌که‌وتووی نووسیه‌ .	۱۵۴
نامه‌ی پێنجه‌م - بۆ حوسه‌بن چاوه‌ش .	۱۵۴
نامه‌ی شه‌شه‌م - له‌ وه‌لامی یه‌که‌ی له‌ گه‌وره‌ پیاواندا .	۱۵۵
نامه‌ی هه‌ه‌ت‌ه‌م - بۆ ئه‌حمده‌ به‌گ ناویکی نووسیه‌ .	۱۵۶
نامه‌ی هه‌شته‌م - بۆ لای یه‌که‌ی له‌ گه‌وره‌ پیاوان .	۱۵۶

لاپەرە	سابەت
۱۵۷	نامەى نۆھەم — بۆ لای گەورە يەك .
۱۵۸	نامەى دەھەم — لە سەردەمى فەقىيەتيدا بۆ يەكئى لە گەورە گەورانى نووسیوه .
۱۵۹	نامەى یازدەھەم — بۆ يەكئى لە خۆشەويستانى خۆيى نووسیوه .
۱۶۰	نامەى دوازدەھەم — بۆ يەكئى لە دۆستانى خۆيى نووسیوه .
۱۶۰	نامەى سیازدەھەم — بۆ مەلا سولەيمان ناويكى نووسیوه كە فەقىي بوو .
۱۶۱	نامەى چواردەھەم — بۆ لای يەكئى لە مەرە گەورەكان .
۱۶۲	نامەى یازدەھەم — بۆ لای میرى بابانى نووسیوه .
۱۶۳	نامەى شانزەھەم — بۆ يەكئى لە مامۆستا گەورەكانى خۆيى نووسیوه .
۱۶۳	نامەى حەفدەھەم — لە وەلامى نامەى پرسەى دۆستىكى گەورەيدا نووسیويه .
۱۶۴	نامەى هەژدەھەم — بۆ لای يەكئى لە دۆستانى نووسیوه .
۱۶۵	نامەى نۆزدەھەم — بۆ لای يەكئى لە مەرەكان .
۱۶۶	نامەى بیستەم — بۆ يەكئى لە دۆستانى نووسیوه .
۱۶۶	نامەى بیست و یەكەم — بۆ يەكئى لە دۆستانى نووسیوه .
۱۶۷	نامەى بیست و دووھەم — بۆ يەكئى لە دۆستانى نووسیوه .
۱۶۸	نامەى بیست و سێھەم — بۆ يەكئى لە دۆستانى نووسیوه .
۱۶۸	نامەى بیست و چوارەم — بۆ پرسە بۆ لای برادرەيك .
۱۷۰	نامەى بیست و پێنجەم — [بۆ مەحمود بەگى ئەورەحمان پاشاى بابان].
۱۷۱	نامەى بیست و شەشەم — بۆ مەلا ئەحمەدى یاوزى نووسیوه .
۱۷۲	نامەى بیست و حەوتەم — لە سەردەمى مەلایەتيدا ، پاشا سەفەرى حەج ، بۆ ئەورەحمان پاشاى نووسیوه .
۱۷۳	نامەى بیست و هەشتەم — لە سەردەمى مەلایەتيدا بۆ ئەورەحمان پاشاى بابانى نووسیوه .
۱۷۴	نامەى بیست و نۆھەم — [بۆ سەید عەبدولقادىرى زاواى] .
۱۷۵	نامەى سیھەم — لە وەلامى دۆستىکيا پاشا گەرانەوى لە هیندستان نووسیويه .
۱۷۶	نامەى سی و یەكەم — بۆ يەكئى لە گەورەكانى شارى کۆبەى نووسیوه .
۱۷۷	نامەى سی و دووھەم — بە زمانى دایکەووە لە وەلامى پیرۆزبایى هاتنەوێ مەولانادا بۆ دۆستىكى نووسیوه .
۱۷۸	نامەى سی و سێھەم — لە وەلامى دۆستىکدا كە داواى تەلقینى تەریقەتى لى کردووه .

لایه پره	بایهت
۱۷۹	نامه‌ی سی و چواره‌م - بۆ میریکی بابانی نووسیوه .
۱۸۰	نامه‌ی سی و پینجه‌م - له سوله‌یمانی یه‌وه بۆ دۆستیکی نووسیوه له هه‌ولتیر .
۱۸۰	نامه‌ی سی و شه‌شهم - بۆ سه‌یید عه‌بدولقادی حه‌یده‌ری نووسیوه .
۱۸۱	نامه‌ی سی و حه‌وته‌م - [بۆ یه‌کێ له میرزاده‌کانی بابان] .
۱۸۳	نامه‌ی سی و شه‌شته‌م - [بۆ یه‌کێ له میرزاده‌کانی بابان] .
۱۸۴	نامه‌ی سی و نۆه‌م - [بۆ (یاوژی) و (عبدالعزیز)] .
۱۸۵	نامه‌ی چله‌م - بۆ خیزانی نووسیوه له سوله‌یمانی که برۆا بۆ لای بۆ به‌غدا .
۱۸۵	نامه‌ی چل و یه‌که‌م - بۆ سه‌یید عه‌بدولقادی زاوای نووسیوه له‌باره‌ی ناردنی ژن و مناله‌کانیه‌وه بۆ به‌غدا .
۱۸۶	نامه‌ی چل و دووه‌م - بۆ سه‌یید عه‌بدولقادی زاوای نووسیوه .
۱۸۷	نامه‌ی چل و سێههم - دیسان بۆ سه‌یید عه‌بدولقادی زاوای نووسیوه .
۱۸۷	نامه‌ی چل و چواره‌م - دیسانه‌وه بۆ سه‌یید عه‌بدولقادی زاوای نووسیوه .
۱۸۹	نامه‌ی چل و پینجه‌م - له وه‌لامی نامه‌ی دایکی و دوو خوشکه‌که‌یدا .
۱۹۰	نامه‌ی چل و شه‌شهم - بۆ سه‌یید عه‌بدولقادی زاوای نووسیوه .
۱۹۱	نامه‌ی چل و حه‌وته‌م - له به‌غداوه بۆ سه‌یید عه‌بدولقادی زاوای نووسیوه .
۱۹۲	نامه‌ی چل و شه‌شته‌م - له وه‌لامی نامه‌ی سه‌یید عه‌بدولقادی زاوایدا نووسیویه .
۱۹۲	نامه‌ی چل و نۆه‌م - بۆ شیخ مه‌حمودی خێوه‌ته‌یی نووسیوه .
۱۹۳	نامه‌ی په‌نجاهه‌م - دیسانه‌وه بۆ شیخ مه‌حمودی خێوه‌ته‌یی نووسیوه .
۱۹۳	نامه‌ی په‌نجاویه‌که‌م - هه‌ر بۆ شیخ مه‌حمودی خێوه‌ته‌یی نووسیوه .
۱۹۴	نامه‌ی په‌نجاو دووه‌م - دیسانه‌وه بۆ شیخ مه‌حمودی خێوه‌ته‌یی نووسیوه .
۱۹۴	نامه‌ی په‌تجاو سێههم - له وه‌لامی نامه‌ی یه‌کێ له دۆستانا .
۱۹۵	نامه‌ی په‌نجاو چواره‌م - له به‌غداوه بۆ سلێمان ئاغای ئامۆزای نووسیوه له سوله‌یمانی .
۱۹۶	نامه‌ی په‌نجاو پینجه‌م - له به‌غداوه بۆ مه‌لا مه‌حمود ناویکی نووسیوه .
۱۹۶	نامه‌ی په‌نجاو شه‌شهم - بۆ شیخ مه‌حمود صاحیبی برای نووسیوه .
۱۹۷	نامه‌ی په‌نجاو حه‌وته‌م - له وه‌لامی مریدیکیا که داوای پله به‌رزبوونه‌وی لێ کردوه .
۱۹۹	نامه‌ی په‌نجاو شه‌شته‌م - بۆ پرسه‌لێ کردن بۆ دۆستیکی نووسیوه .

لا بهره	بابهت
۱۹۹	نامه‌ی په‌نجاو‌نۆ‌هه‌م - دیسانه‌وه بۆ سه‌یید عه‌بدولقادی زوا‌ی نووسیوه .
۲۰۳	نامه‌ی شه‌سته‌م - بۆ دۆستیکی نووسیوه که خه‌به‌ری داوه‌تی هه‌ندی کتییی فه‌وتاون .
۲۰۴	نامه‌ی شه‌سته‌ویه‌که‌م - بۆ عو‌ثمان به‌گی برای مه‌حمود به‌گ‌و کوری عه‌بدوله‌حمان پاشای بابانی نووسیوه .
۲۰۵	نامه‌ی شه‌ست‌ودووه‌هه‌م - بۆ عو‌ثمان به‌گی برای مه‌حمود پاشای نووسیوه .
۲۰۶	نامه‌ی شه‌ست‌وسییه‌هه‌م - له وه‌لامی یه‌کێ له گه‌وره پیاواندا .
۲۰۷	نامه‌ی شه‌ست‌وچاره‌م - بۆ لای یه‌کێ له میرزاده‌کانی بابان .
۲۰۷	نامه‌ی شه‌ست‌ویینجه‌م - بۆ شیخ شه‌مسوددینی مریدی نووسیوه .
۲۰۸	نامه‌ی شه‌ست‌وشه‌شه‌م - دیسانه‌وه بۆ شیخ شه‌مسهددینی نووسیوه .
۲۰۹	نامه‌ی شه‌ست‌وحه‌وته‌م - بۆ یه‌کێ له مریده‌کانی نووسیوه .
۲۰۹	نامه‌ی شه‌ست‌وه‌شته‌م - بۆ عو‌ثمان به‌گی برای مه‌حمود پاشای نووسیوه .
۲۱۲	نامه‌ی شه‌ست‌ونۆ‌هه‌م - له وه‌لامی یه‌کێ له گه‌وره‌کانی سوله‌یمانیدا .
۲۱۳	نامه‌ی هه‌فتاه‌هه‌م - له وه‌لامی که‌سیکدا که داوای به‌مه‌نسووب‌بوونی مه‌ولانای کردووه .
۲۱۴	نامه‌ی هه‌فتاویه‌که‌م - له وه‌لامی دۆستیکیا که بانگی کردووه بچێ بۆ لای .
۲۱۵	نامه‌ی هه‌فتاودوووه‌هه‌م - له شیوه‌ی گله‌یی‌کردندا بۆ دۆستیکی نووسیوه .
۲۱۵	نامه‌ی هه‌فتاوسییه‌هه‌م - له وه‌لامی نامه‌ی موحه‌مه‌د به‌گ‌دا .
۲۱۶	نامه‌ی هه‌فتاوچاره‌م - له به‌غداوه بۆ عیسا به‌گی نووسیوه .
۲۱۷	نامه‌ی هه‌فتاویینجه‌م - بۆ شیخ عو‌ثمان سیراجوددینی نووسیوه .
۲۱۸	نامه‌ی هه‌فتاوشه‌شه‌م - بۆ شیخ ئه‌حمه‌دی هه‌ولیری نووسیوه .
۲۱۹	نامه‌ی هه‌فتاوحه‌وته‌م - بۆ مه‌لا عه‌بدوله‌حیمی زیاره‌ته‌یی نووسیوه .
۲۲۰	نامه‌ی هه‌فتاوه‌شته‌م - بۆ شیخ ئه‌حمه‌دی هه‌ولیری نووسیوه .
۲۲۰	نامه‌ی هه‌فتاونۆ‌هه‌م - دیسانه‌وه بۆ شیخ ئه‌حمه‌دی هه‌ولیری نووسیوه .
۲۲۱	نامه‌ی هه‌شتاه‌هه‌م - دیسانه‌وه بۆ شیخ ئه‌حمه‌دی هه‌ولیری نووسیوه .
۲۲۲	نامه‌ی هه‌شتاویه‌که‌م - هه‌ر بۆ شیخ ئه‌حمه‌دی هه‌ولیری نووسیوه .

- ۲۲۵ نامې هشتاو دووهم - بۆ مه لا موحه ممد ناوېكي نووسيوه .
- ۲۲۵ نامې هشتاو سيتهم - بۆ فحق موحه ممد ناوېكي نووسيوه .
- ۲۲۶ نامې هشتاو چوارهم - بۆ مه لا موحه ممد ئه عرج .
- ۲۲۶ نامې هشتاو پينجهم - بۆ حاجي حه سن ناوي موريدى نووسيوه .
- ۲۲۷ نامې هشتاو شه شهم - بۆ يه كئ له گه وړه كانى كويه نووسيوه .
- ۲۲۸ نامې هشتاو حه و ته م - بۆ خه ليفه يه كي خوي نووسيوه .
- ۲۲۹ نامې هشتاو هه شته م - له وه لامى ئيسماعيل ناوېكي
عرزو حال نووسدا نووسيوه .
- ۲۳۰ نامې هشتاو نوهم - بۆ شيخ عه بدو لوه ههابى سووسى نووسيوه .
- ۲۳۱ نامې نه وه دههم - بۆ مه حمود صاحبيى براى نووسيوه .
- ۲۳۲ نامې نه وه دو به كه م - بۆ ميرزا لوط فوللاى نووسيوه .
- ۲۳۴ نامې نه وه دو دووهم - ديسان وه بۆ ميرزا لوط فوللاى نووسيوه .
- ۲۳۵ نامې نه وه دو سيتهم - ديسان وه بۆ ميرزا لوط فوللاى نووسيوه .
- ۲۳۶ نامې نه وه دو چوارهم - بۆ يه كئ له مه نسووبانى نووسيوه .
- ۲۳۷ نامې نه وه دو پينجهم - له وه لامى يه كئ له گه وړه پياواندا نووسيوه .
- ۲۳۷ نامې نه وه دو شه شهم - بۆ هه ندى له مه نسووبانى نووسيوه .
- ۲۳۸ نامې نه وه دو حه و ته م - له وه لامى يه كئ له مه لا گه وړه كاندا نووسيوه .
- ۲۳۹ نامې نه وه دو هه شته م - بۆ يه كئ له مه نسووبانى نووسيوه .
- ۲۴۰ نامې نه وه دو نوهم - بۆ حه سن ئه فه ندى ناوېكي نووسيوه .
- ۲۴۱ نامې سه دههم - ديسان هر بۆ حه سن ئه فه ندى نووسيوه .
- ۲۴۲ نامې سه دو يه كه م - بۆ يه كئ له مه نسووبه كانى نووسيوه .
- ۲۴۳ نامې سه دو دووهم - بۆ مه لا مه حمودى جوانرؤيى نووسيوه .
- ۲۴۴ نامې سه دو سيتهم - بۆ مه لا ره سوولى كويى وه ندى دؤستانى
كويه نووسيوه .
- ۲۴۴ نامې سه دو چوارهم - بۆ سه ييد ئيسماعيلى هه نارانى نووسيوه .
- ۲۴۵ نامې سه دو پينجهم - بۆ يه كئ له دؤستانى نووسيوه .
- ۲۴۶ نامې سه دو شه شهم - بۆ شيخ ئه حممدى هه وليرى نووسيوه .
- ۲۴۷ نامې سه دو حه و ته م - بۆ مه حمود چاوه شى نووسيوه .
- ۲۴۷ نامې سه دو هه شته م - بۆ مه حمود به گى صاحيتقرانى نووسيوه .
- ۲۴۸ نامې سه دو نوهم - بۆ عومر به گى فه رماندارى گولعه نه برى
نووسيوه .
- ۲۴۸ نامې سه دو دههم - بۆ يه كئ له ميره كانى نووسيوه .
- ۲۴۹ نامې سه دو يازدههم - بۆ فه رمان وه اى خورمالى نووسيوه .

- ۲۴۹ نامەى سەدو دوازدههەم — بۆ ئىسماعىل بەگ ناوئىكى نووسىوھ .
- ۲۵۰ نامەى سەدو سىيازدههەم — لە وەلامى ھەندى لە مەنسووبانىدا .
- ۲۵۱ نامەى سەدو چواردەهەم — بۆ سەيىد زەكىي كوچكچەرمووى لای سەنى نووسىوھ .
- ۲۵۱ نامەى سەدو پازدەهەم — بۆ يەكئ لە دۆستانى نووسىوھ .
- ۲۵۲ نامەى سەدو شازدەهەم — بۆ يەكئ لە مەنسووبانى نووسىوھ .
- ۲۵۳ نامەى سەدو حەقدەهەم — بۆ يەكئ لە مەلا گەورەكانى نووسىوھ .
- ۲۵۴ نامەى سەدو ھەژدەهەم — بۆ شىخ عەلىي نووسىوھ .
- ۲۵۴ نامەى سەدو نۆزدەهەم — لە وەلامى يەكئ لە دۆستانا نووسىوھ .
- ۲۵۵ نامەى سەدو بىستەم — بۆ شىخ ئىسماعىلى نووسىوھ .
- ۲۵۶ نامەى سەدو بىستوئەكەم — بۆ پىرۆت ئاغا ناوئىكى نووسىوھ .
- ۲۵۶ نامەى سەدو بىستودووهەم — بۆ يەكئ لە دۆستانى نووسىوھ .
- ۲۵۷ نامەى سەدو بىستوسىيەم — بۆ يونس ئاغاى مۆردارى نووسىوھ .
- ۲۵۷ نامەى سەدو بىستوچارەم — بۆ مەلا موھەممەدو مەلا موصطەفاى كوراني مەلا جەلالى خورمالى نووسىوھ .
- ۲۵۷ نامەى سەدو بىستوپىنچەم — پاش گەرانەوھى لە بەغداوھ بۆ سولەيمانى بۆ دۆستانى بەغداى نووسىوھ .
- ۲۵۸ نامەى سەدو بىستوشەشەم — بۆ دۆستىكى نووسىوھ .
- ۲۵۹ نامەى سەدو بىستوحەوتەم — بۆ لای حەمەخانى براى نووسىوھ .
- ۲۵۹ نامەى سەدو بىستوھەشتەم — بۆ (عەرەب) ناوئىكى نووسىوھ .
- ۲۶۰ نامەى سەدو بىستونۆھەم — بۆ يەكئ لە دۆستانى نووسىوھ .
- ۲۶۰ نامەى سەدو سىيەم — بۆ ئىسماعىل ئاغاو فەقئ رەسوول ناوى نووسىوھ .
- ۲۶۱ نامەى سەدو سىوئەكەم — بۆ سەلىمان بەگى نووسىوھ .
- ۲۶۱ نامەى سەدو سىودووهەم — بۆ يەكئ لە دۆستانى نووسىوھ .
- ۲۶۲ نامەى سەدو سىوسىيەم — بۆ عەبدولكەرىم ناوئىكى مەنسووبى نووسىوھ .
- ۲۶۳ نامەى سەدو سىوچارەم — بۆ ئىسماعىل ئاغاى نووسىوھ .
- ۲۶۴ نامەى سەدو سىوپىنچەم — بۆ مەلا عەبدولفەفور ئەفەندى ناوى قازىي بەسرى نووسىوھ .
- ۲۶۴ نامەى سەدو سىوشەشەم — بۆ سەيىد عەبدولقادرو سەيىد ئىسماعىلى نووسىوھ .
- ۲۶۵ نامەى سەدو سىوحەوتەم — بۆ يەكئ لە مىرائى بابانى نووسىوھ .

- ۲۶۶ نامه‌ی صەدو سی و هه‌شتم — بۆ سه‌ید عەبدولقادی نووسیوه .
- ۲۶۶ نامه‌ی صەدو سی و نۆهه‌م — بۆ حاجی ئەحمەد ئەفەندی نووسیوه .
- ۲۶۷ نامه‌ی صەدو چله‌م — بۆ دوو مەنسووی خۆی نووسیوه که ناویان فەردی ئەفەندی و خالید ئەفەندی بووه .
- ۲۶۸ نامه‌ی صەدو چل و یه‌که‌م — بۆ یه‌کێ له مەنسووبه‌کانی نووسیوه .
- ۲۷۰ نامه‌ی صەدو چل و دوو هه‌م — بۆ شیخ عەلی قاضی نووسیوه له سوله‌یمانی .
- ۲۷۱ نامه‌ی صەدو چل و سییه‌م — بۆ یه‌کێ له مەنسووبه‌کانی نووسیوه .
- ۲۷۲ نامه‌ی صەدو چل و چواره‌م — بۆ ئیسماعیل به‌گ ناویکی نووسیوه .
- ۲۷۲ نامه‌ی صەدو چل و پینجه‌م — بۆ مەحمود پاشای بابانی نووسیوه .
- ۲۷۵ نامه‌ی صەدو چل و شه‌شهم — بۆ عوتمان به‌گی نووسیوه .
- ۲۷۶ نامه‌ی صەدو چل و حه‌وته‌م — بۆ یه‌کێ له مه‌لا گه‌وره‌کانی نووسیوه .
- ۲۷۷ نامه‌ی صەدو چل و هه‌شتم — بۆ هەندێ له دانیشتوانی خانه‌قای نووسیوه .
- ۲۷۸ نامه‌ی صەدو چل و نۆهه‌م — بۆ مه‌لا مەحمودی بازبانی نووسیوه .
- ۲۷۹ نامه‌ی صەدو په‌نجاهه‌م — بۆ کوری حه‌سه‌ن ئەفەندی شه‌هیدی نووسیوه .
- ۲۸۱ نامه‌ی صەدو په‌نجاو یه‌که‌م — بۆ مەنسووبه‌کانی سنه‌ی نووسیوه .
- ۲۸۳ نامه‌ی صەدو په‌نجاو دوو هه‌م — بۆ دۆستیکی نووسیوه .
- ۲۸۳ نامه‌ی صەدو په‌نجاو سییه‌م — بۆ یه‌کێ له مه‌لا گه‌وره‌کانی نووسیوه .
- ۲۸۴ نامه‌ی صەدو په‌نجاو چواره‌م — دیار نی‌یه بۆ کیتی نووسیوه .
- ۲۸۵ نامه‌ی صەدو په‌نجاو پینجه‌م — بۆ پرسه‌لی کردن بۆ مه‌لا هیدایه‌توللای هه‌ولیری نووسیوه .
- ۲۸۶ نامه‌ی صەدو په‌نجاو شه‌شهم — بۆ یه‌کێ له مەنسووبانی نووسیوه .
- ۲۸۷ نامه‌ی صەدو په‌نجاو حه‌وته‌م — بۆ پرسه‌لی کردن بۆ مه‌لا هیدایه‌توللای هه‌ولیری نووسیوه .
- ۲۸۸ نامه‌ی صەدو په‌نجاو هه‌شتم — بۆ یه‌کێ له مەنسووبانی نووسیوه .
- ۲۸۹ نامه‌ی صەدو په‌نجاو نۆهه‌م — له شاموه بۆ شیخ عەلی قاضی سوله‌یمانی نووسیوه .
- ۲۹۰ نامه‌ی صەدو شه‌سته‌م — بۆ حاجی ئەحمەدی حاجی سه‌لمانی نووسیوه .
- ۲۹۱ نامه‌ی صەدو شه‌ست و یه‌که‌م — بۆ ئامۆژگاری کردنی مریدیکی خۆی نووسیوه .
- ۲۹۲ نامه‌ی صەدو شه‌ست و دوو هه‌م — بۆ یه‌کێ له میره‌کانی بابانی نووسیوه .

لاپەرە	بابەت
۲۹۳	نامەى سەدو شەصت و سێهەم — بۆ لای عوتمان بەگى براى مەحمود پاشای بابانى نووسیوه .
۲۹۷	نامەى سەدو شەصت و چوارەم — بۆ یەكێ لە دۆستانی خۆى نووسیوه .
۲۹۸	نامەى سەدو شەصت و پێنجەم — بۆ عەبدولكەرىم ناویكى مەنسووبى نووسیوه .
۲۹۹	نامەى سەدو شەصت و شەشەم — بۆ مەلا یەحیای مزوورى نووسیوه .
۳۰۰	نامەى سەدو شەصت و حەوتەم — بۆ خواجه عیسای نووسیوه .
۳۰۱	نامەى سەدو شەصت و هەشتەم — بۆ مەلا موحەممەد ناویكى نووسیوه .
۳۰۱	نامەى سەدو شەصت و نۆهەم — بۆ لای یەكێ لە دۆستانی نووسیوه .
۳۰۲	نامەى سەدو حەفتاهەم — بۆ فەقێ عیسای نووسیوه .
۳۰۳	نامەى سەدو حەفتاویەكەم — بۆ سەید طاهاى نەهریى نووسیوه .
۳۰۳	نامەى سەدو حەفتاودووھەم — بۆ یەكێ لە مەنسووبانى نووسیوه .
۳۰۴	نامەى سەدو حەفتاوسێهەم — بۆ ئیسماعیل ناویكى نووسیوه .
۳۰۵	نامەى سەدو حەفتا و چوارەم — بۆ شیخ موحەممەدى فیراقى نووسیوه .
۳۰۵	نامەى سەدو حەفتا و پێنجەم — دیسانەوێ بۆ شیخ موحەممەدى فیراقى نووسیوه .
۳۰۶	نامەى سەدو حەفتا و شەشەم — بۆ یەكێ لە مەنسووبانى خۆى نووسیوه .
۳۰۷	نامەى سەدو حەفتا و حەوتەم — بۆ یەكێ لە دۆستانی نووسیوه .
۳۰۷	نامەى سەدو حەفتا و هەشتەم — بۆ چوار دۆستى خۆى نووسیوه .
۳۰۸	نامەى سەدو حەفتا و نۆهەم — بۆ فەبزوڵلا ئەفەندى نووسیوه لە ئەستەموول .
۳۰۹	نامەى سەدو هەشتاهەم — دیسانەوێ بۆ شیخی فیراقى نووسیوه .
۳۱۰	نامەى سەدو هەشتاویەكەم — بۆ مەلا عەبدولرەحمان ناویكى نووسیوه .
۳۱۱	نامەى سەدو هەشتاودووھەم — بۆ یەكێ لە دۆستان و مەنسووبانى نووسیوه .
۳۱۲	نامەى سەدو هەشتاوسێهەم — بۆ مەلا عەباسى كۆبى نووسیوه .
۳۱۳	نامەى سەدو هەشتا و چوارەم — بۆ لای شیخ موحەممەدى فیراقى نووسیوه .
۳۱۴	نامەى سەدو هەشتا و پێنجەم — بۆ یەكێ لە دۆستانی نووسیوه .
۳۱۵	نامەى سەدو هەشتا و شەشەم — بۆ سەید عەبدوللای حەیدەرى نووسیوه .

- ۳۱۷ نامه‌ی صه‌دو هه‌شتا وحه‌وته‌م - بۆ یه‌کێ له‌ دۆسته‌ تایبه‌تی یه‌کانی نووسیوه‌ .
- ۳۱۸ نامه‌ی صه‌دو هه‌شتا وحه‌شته‌م - بۆ میرزا عه‌بدولوه‌هه‌ایی مونشیلمه‌مالیکی شای ئێرانی نووسیوه‌ .
- ۳۲۰ نامه‌ی صه‌دو هه‌شتا و نه‌هه‌م - بۆ ئاغا عه‌بدولفه‌نی ناویکی نووسیوه‌ .
- ۳۲۲ نامه‌ی صه‌دو نه‌وه‌ده‌هه‌م - بۆ پرسه‌ بۆ دۆستیکی نووسیوه‌ .
- ۳۲۴ نامه‌ی صه‌دو نه‌وه‌دویه‌که‌م - بۆ شاه‌ عه‌بدوللای دیه‌له‌ویی نووسیوه‌ .
- ۳۲۹ نامه‌ی صه‌دو نه‌وه‌دو ووه‌هه‌م - بۆ مه‌نسووبه‌کانی شاری هه‌ولێری نووسیوه‌ .
- ۳۳۰ نامه‌ی صه‌دو نه‌وه‌دو سییه‌هه‌م - بۆ یه‌کێ له‌ گه‌وره‌ گه‌ورانی نووسیوه‌ .
- ۳۳۱ نامه‌ی صه‌دو نه‌وه‌دو چاره‌م - بۆ موحه‌ممهد ناویکی کۆنه‌ فه‌قیی خۆی نووسیوه‌ .
- ۳۳۱ باری نامه‌ی مه‌ولانا و ده‌رویش موحه‌ممهد ناویک .
- ۳۳۳ نامه‌ عه‌ره‌بی یه‌کانی مه‌ولانا .
- ۳۳۳ الرقة الاولى - الى مقام النبي صلى الله عليه وسلم .
- ۳۳۴ الرقة الثانية كتبها جوابا على سؤال بعض العلماء .
- ۳۳۶ الرقة الثالثة - كتبها الى اخيه الشيخ محمود الصاحب اطفاء لخلاف وقع بين علماء السليمانية .
- ۳۳۸ الرقة الرابعة - ارسلها الى خلفائه في استانبول .
- ۳۴۵ الرقة الخامسة - كتبها الى السيد اسماعيل البرزنجي الكونه‌كوتري خليفته في المدينة المنورة .
- ۳۴۷ الرقة السادسة - كتبها بحق اخيه الشقيق الشيخ محمود الصاحب انتصارا للحق واستفتاء من اهل الصدق .
- ۳۴۹ الرقة السابعة - كتبها الى مريده عبدالله باشا حاكم اiale عكا ، مرشدا له الى الاستسلام لما جرى عليه القضاء والقدر .
- ۳۵۱ الرقة الثامنة - كتبها من الشام الى مخلصه مكي زاده مصطفى عاصم افندي شيخ الاسلام في استانبول .
- ۳۵۳ الرقة التاسعة - كتبها الى داود باشا والي بغداد .
- ۳۵۶ الرقة العاشرة - الى خلفائه في مدينة السلام بغداد .
- ۳۵۸ الرقة الحادية عشرة - الى خليفته في بيت الله الحرام الملا احمد الكردي الهكاري .
- ۳۵۹ الرقة الثانية عشرة - كتبها الى خليفته الملا رسول في بلدة ساوجبلاغ (مه‌اباد) .

لا بهره	بأبته
٣٦٠	الرقعة الثالثة عشرة - كتبها من دمشق الى نجيب افندي في استانبول .
٣٦١	الرقعة الرابعة عشرة - كتبها الى الشيخ معروف النودهى ، عندما طلب منه طرد احد اهل الطريقة من باب ارشاده .
٣٦١	الرقعة الخامسة عشرة - كتبها الى مولانا يحيى المزوري جوابا له على طلبه .
٣٦٣	الرقعة السادسة عشرة - كتبها جوابا الى العلامة الملا يحيى العمادي المزوري .
٣٦٣	الرقعة السابعة عشرة - كتبها الى نجيب باشا .
٣٦٤	الرقعة الثامنة عشرة - كتبها الى بعض منتسبي الطريقة الخالدية وخلفائها في استانبول .
٣٦٥	الرقعة التاسعة عشرة - كتبها الى عيني افندي احد رجال طريقته في استانبول .
٣٦٦	الرقعة العشرون - كتبها من دمشق الى بغداد جوابا الى الشيخ ملا علي السويدي .
٣٦٧	الرقعة الحادية والعشرون - كتبها الى الحاج حسين افندي خليفته بملاطية .
٣٦٧	الرقعة الثانية والعشرون - كتبها الى الملا يحيى المزوري .
٣٦٧	الرقعة الثالثة والعشرون - كتبها الى خليفته في كويسنجاك الشيخ الملا عبدالله الجلي .
٣٦٩	الرقعة الرابعة والعشرون - كتبها الى مريديه في قرية التل من اعمال دمشق .
٣٧٠	الرقعة الخامسة والعشرون - كتبها الى خليفته وخطيب جامع تكيته الشيخ ابي بكر البغدادي نزيل دمشق .
٣٧١	الرقعة السادسة والعشرون كتبها من دمشق الى السليمانية لشقيقه الشيخ محمود صاحب لما اذن له باداء فريضة الحج وذلك سنة ١٢٣٩ ، بوصيه فيها بما يلزمه .
٣٧٢	الرقعة السابعة والعشرون - كتبها الى مولانا الحاج عبد المؤمن البخاري في بلد الله الحرام .
٣٧٣	الرقعة الثامنة والعشرون - كتبها الى العلامة الشيخ عبدالله جلي زاده في كويسنجاك .
٣٧٣	الرقعة التاسعة والعشرون - كتبها من دمشق الى استانبول جوابا الى مريده محمد نجيب افندي .

لاپهره	بابت
۳۷۴	الرقعة الثلاثون - كتبها الى السيد عبدالقادر الحيدري القاضي بالبصرة .
۳۷۵	الرقعة الحادية والثلاثون - كتبها الى الشيخ عبدالله الفردي خليفته في القدس الشريف .
۳۷۷	الرقعة الثانية والثلاثون - كتبها الى خليفته الشيخ اسماعيل الشيراني .
۳۷۷	الرقعة الثالثة والثلاثون - كتبها الى السيد اسعد صدرالدين الحيدري مفتي الحنفية ببغداد .
۳۷۸	الرقعة الرابعة والثلاثون - كتبها لبعض اساتذته ايام التحصيل .
۳۷۹	الرقعة الخامسة والثلاثون - كتبها الى مريده نجيب باشا .
۳۷۹	الرقعة السادسة والثلاثون - كتبها الى السيد عبدالقادر افندي الحيدري .
۳۸۱	الرقعة السابعة والثلاثون - كتبها الى العلامة السيد عبدالقادر افندي الحيدري .
۳۸۲	الرقعة الثامنة والثلاثون - كتبها الى خليفته السيد عبيدالله الحيدري .
۳۸۳	الرقعة التاسعة والثلاثون - كتبها الى العلامة صدرالدين محمد اسعد افندي الحيدري الماوراني .
۳۸۴	الرقعة الاربعون - كتبها من السليمانية الى داود باشا والي بغداد .
۳۸۵	الرقعة الحادية والاربعون - كتبها جوابا الى السيد عبدالقادر افندي الحيدري قاضي البصرة .
۳۸۶	الرقعة الثانية والاربعون - كتبها من الشام الى جلي زاده مولانا الشيخ عبدالله الجلي ابن كاكي جلي خليفته في قصبة كويسنجق .
۳۸۷	الرقعة الثالثة والاربعون - كتبها الى خليفته من خلفائه في بغداد للاعتناء بارشاد السيد عبدالعزيز الكيلاني نقيب بغداد في طريقة اسلافه .
۳۸۸	الرقعة الرابعة والاربعون - كتبها الى راغب افندي في استانبول .
۳۸۹	الرقعة الخامسة والاربعون - كتبها من دمشق الشام الى بعض محبيه في ديار بكر .
۳۹۰	الرقعة السادسة والاربعون - كتبها الى مولانا الشاه عبدالعزيز المجددي الدهلوي في الهند .
۳۹۱	الرقعة السابعة والاربعون - كتبها الى اخيه الشيخ محمود صاحب و الى سليمان باشا الباباني معا .

لا يهره	بابهت
٣٩٢	الرقعة الثامنة والاربعون - كتبها الى السيد عبدالقادر الحيدري الماوراني قاضي البصرة .
٣٩٣	الرقعة التاسعة والاربعون - كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري الماوراني .
٣٩٤	الرقعة الخمسون - كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري .
٣٩٥	الرقعة الحادية والخمسون - كتبها ايضا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري .
٣٩٦	الرقعة الثانية والخمسون - كتبها براءة لذمة السيد الشيخ معروف النودهي .
٣٩٨	الرقعة الثالثة والخمسون - كتبها الى العلامة الشيخ عبدالرحمن الروزبهاني .
٣٩٩	الرقعة الرابعة والخمسون - كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري .
٤٠٠	الرقعة الخامسة والخمسون - كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري ايضا ، وكان قد عزاه بوفاة ولد له في اورفه وهو في طريقه الى الشام .
٤٠٠	الرقعة السادسة والخمسون - كتبها جوابا الى كل من محمد طاهر افندي والخواجه عمر راسم افندي .
٤٠١	الرقعة السابعة والخمسون - كتبها الى الملا محمد سعيد افندي السويدي البغدادي .
٤٠٢	الرقعة الثامنة والخمسون كتبها الى اتباعه المخلصين في المدينة المنورة .
٤٠٢	الرقعة التاسعة والخمسون - كتبها جوابا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا .
٤٠٣	الرقعة الستون - كتبها ايضا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا .
٤٠٤	الرقعة الحادية والستون - كتبها جوابا الى خليفته في بغداد الشيخ محمد الجديد .
٤٠٥	الرقعة الثانية والستون - كتبها الى خليفته في بغداد الشيخ محمد الجديد والسيد عبدالغفور المشاهدي .
٤٠٦	الرقعة الثالثة والستون - كتبها جوابا الى الشيخ عبدالرحمن الروزبهاني .
٤٠٦	الرقعة الرابعة والستون - كتبها الى الشيخ عبدالله الجلي في كويسنجق .

- ٤٠٧ الرقعة الخامسة والستون - كتبها الى السيد محمد اسعد افندي المعروف بابن الكاتب .
- ٤٠٨ الرقعة السادسة والستون - كتبها جوابا الى الشيخ صالح العجلوني المعروف بابن ابي الفتح .
- ٤٠٨ الرقعة السابعة والستون - كتبها الى السيد محمد الجندي المفتي بمعرة النعمان بولاية حلب .
- ٤٠٩ الرقعة الثامنة والستون - كتبها جوابا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا .
- ٤١٠ الرقعة التاسعة والستون - كتبها جوابا الى السيد عبيدالله الحيدري .
- ٤١١ الرقعة السبعون - كتبها الى خليفته في بغداد الملا محمد الجديد .
- ٤١٢ الرقعة الحادية والسبعون - كتبها الى خليفته في بغداد السيد عبدالغفور والسيد محمد الجديد .
- ٤١٣ الرقعة الثانية والسبعون - كتبها جوابا الى الشيخ اسماعيل الاناراني في دمشق .
- ٤١٤ الرقعة الثالثة والسبعون - كتبها جوابا الى خليفته في بغداد السيد عبدالغفور والملا محمد الجديد .
- ٤١٥ الرقعة الرابعة والسبعون - كتبها جوابا من القدس الى الشيخ عمر المجتهد الدمشقي .
- ٤١٦ الرقعة الخامسة والسبعون - كتبها من دمشق جوابا الى خليفته في بغداد السيد عبدالغفور والسيد محمد الجديد .
- ٤١٧ الرقعة السادسة والسبعون - كتبها الى خليفته في بغداد الملا محمد الجديد .
- ٤١٨ الرقعة السابعة والسبعون - كتبها الى شيخ الاسلام مكي زاده مصطفى افندي .
- ٤١٩ الرقعة الثامنة والسبعون - كتبها جوابا الى تلميذه السيد محمود شهاب الدين الآلوسي .
- ٤١٩ الرقعة التاسعة والسبعون - كتبها الى الشيخ محمد صالح امام الشافعية في الحرم الشريف .
- ٤٢٠ الرقعة الثمانون - كتبها الى السيد محمود الكيلاني نقيب اشراف بغداد .
- ٤٢١ الرقعة الحادية والثمانون - كتبها جوابا الى الملا يحيى المزوري .
- ٤٢٢ الرقعة الثانية والثمانون - كتبها جوابا الى السيد طه الحكاري في شمدنينان .

لاپەريە	سابەت
٤٢٢	الرقعة الثالثة والثمانون - كتبها من بغداد الى خليفته الشيخ احمد الخطيب الاربلي .
٤٢٣	الرقعة الرابعة والثمانون - كتبها جوابا الى السيد خليل السمين نقيب اشراف طرابلس الشام .
٤٢٣	الرقعة الخامسة والثمانون - كتبها الى السيد حسن تقي الدين الحصني مفتي دمشق ونقيب اشرافها .
٤٢٤	الرقعة السادسة والثمانون - كتبها من القدس الى السيد محمد أمين الشهر بابن عابدين .
٤٢٥	الرقعة السابعة والثمانون - كتبها جوابا من القدس الى الشيخ عبدالرحمن الكزبري .
٤٢٥	الرقعة الثامنة والثمانون - كتبها الى الملا محمد امين السويدي البغدادي .
٤٢٦	الرقعة التاسعة والثمانون - كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري .
٤٢٦	الرقعة التسعون - كتبها الى خليفته السيد عبيدالله الحيدري .
٤٢٧	الرقعة الحادية والتسعون - كتبها جوابا الى الملا محمد امين السويدي البغدادي .
٤٢٩	الاجازات التي منحها مولانا خالد النقشبندي .
٤٢٩	الاجازة الاولى - اجازته للعلامة محمد ابن عابدين .
٤٣٠	الاجازة الثانية - اجازته للشيخ حسن الخطاط القوزاني .
٤٣٢	الاجازة الثالثة - اجازته للشيخ احمد الاغريبيوزي .
٤٣٣	الاجازة الرابعة - لآخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب .
٤٣٥	الاجازة الخامسة - اجازته للشيخ ابراهيم افندي .
٤٣٦	الاجازة السادسة - اجازته للشيخ محمد بن عبدالله الخاني .
٤٣٦	الاجازة السابعة - كتبها للشيخ ابي الخير آذنا له بحضور ختم الخواجكان عند الشيخ خالد الجزري خليفته في ديار بكر .
٤٣٧	رسائل مولانا خالد النقشبندي .
٤٣٧	رسالته في العقائد .
٤٣٨	رسالته في تحقيق الارادة الجزئية المسماة بـ «العقد الجوهري» في الفرق بين كسبي الماتريدي والاشعري .
٤٥٤	رسالته في آداب الذكر للمريدين .
٤٥٨	رسالته في بيان المراقبات وما يتولد منها من الحقائق القدسية على المشرب المجددي .

لاپەرە	سابەت
٤٥٩	سلسلە رجال الطريقة النقشبندية - كتبها لآخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب .
٤٦١	سلسلە رجال الطريقة القادرية - كتبها أيضا لآخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب .
٤٦٥	ديوانى مهولانا خاليدى نهقشبندى .
٤٦٧	پيشه كى
٤٦٨	(ا)
٤٧٥	(ئ)
٤٧٦	(ب)
٤٧٧	(ت)
٤٨٩	(ث)
٤٩٠	(ج)
٤٩١	(ح)
٤٩٢	(خ)
٤٩٢	(د)
٥١٤	(ذ)
٥١٥	(ر)
٥٢٧	(ز)
٥٢٨	(س)
٥٣٠	(ش)
٥٣٣	(ص)
٥٣٤	(ض)
٥٣٥	(ظ)
٥٣٦	(ع)
٥٣٧	(غ)
٥٣٨	(ف)
٥٤١	(ق)
٥٤٢	(ك)
٥٤٣	(ل)
٥٤٤	(م)
٥٥٢	(ن)
٥٥٩	(و)
٥٦٢	(هـ)
٦٦٤	

لاپهړه	بابهت
۵۶۲	(ی)
۵۷۶	متفرقه
۵۹۹	مخمسات
۶۰۵	قطعات
۶۱۰	رباعیات
۶۱۴	فرد
۶۲۱	بهشی کوردی
۶۳۷	القسم العربي

محمدی مهلا کریم

بہم کتیبہ دا جووہ تہوہ و دایر شتوہ تہوہ و

سہرپہ رشتی لہ چاپدانی کردوہ

من منشورات المجمع العلمي العراقي - الهيئة الكردية

تذكار الرجال

(يادى مهردان)

الجزء الثاني

مشايخ هورامان النقشبنديون
وبعض من ابرز مريديهم ومنسوبيهم

(يضم جانبا من سيرهم وقسما مما تيسر الحصول عليه من آثارهم)
- باللغة الكردية -

تأليف

الشيخ عبدالكريم المدرس

العضو العامل في المجمع العلمي العراقي - الهيئة الكردية

طبع في مطبعة المجمع العلمي العراقي

بغداد - ١٩٨٣

A Publication of the Iraqi Academy

YADI MARDAN

(REMEMBERING THE GREAT MEN)

Vol. II

THE NAQSHBANDI SHEKHS OF HAWRAMAN
AND
A NUMBER OF THEIR EMINENT FOLLOWERS
(IN THE KURDISH LANGUAGE)

By :

MALA ABDULKAREEM I MUDARRIS

(Working Member of the Iraqi Academy)

IRAQI ACADEMY PRESS
BAGHDAD — 1983